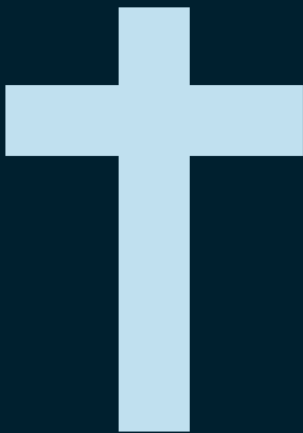

Kálad Zεmbî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálaad Zembî: Sə á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	52
Lúkas	84
Yuánes	138
Misóólúgú	176
Buud ó Róma	224
1 Buud ó Kōrênt	248
2 Buud ó Kōrênt	270
Buud ó Galátia	285
Buud ó Ifêz	294
Buud ó Filipî	303
Buud ó Kolósia	309
1 Buud ó Tesalonika	315
2 Buud ó Tesalonika	321
1 Timotê	324
2 Timotê	332
Títus	337
Falmônġ	341
Wəheburə	343
Zhāk	362
1 Pyêr	369
2 Pyêr	376
1 Yuánes	381
2 Yuánes	387
3 Yuánes	389
Yüdə	391
Mbúgúlú	394

Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Isá í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing matéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byéléé dé, nə ikágá byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ́ ija məwúm mətóón.

Jɔɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé ñkúmba sâ ná nyə á sɛɛng fwámé məma kəw lá minjígúla mí Yésus tãɲ icé í kaand itóón:

- (1) Kaand nyə á lás mbúnj dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúla myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔ́ɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyɔ́ɔ́ í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔ́ɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándád ná Faan mə Zembí í bá ntɔ́ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyódí Jɔɔɔ Kéel dí ná Yésus ji Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔ́ɔng dí, bwə bág nə icug í ngə kala minjígúla.

Impáámbé í Yésus (Lúk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔ́ɔlə impáámbé í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bɔ́nɔ́ɔ́ omínyɔ́ɔ́ bɛ́. ³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔ́ɔ́ngú wáɲ wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salumon. ⁵ Salumon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Ñjwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byá Sálamun. ⁷ Sálamun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bɔ́nɔ́ɔ́ omínyɔ́ɔ́ bɛ́. Ja jɔ́ɔngú wə buud ó *Izɛɲɛ́yél bwə á kə mikwám mí dɔ́ómb dí *Babilɔ́n yí.

¹² Núnj Babilɔ́n, Zhekoniyas músə byá Salátíyel. Salátíyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ñgwúm mə Mariya. Mariya wɔ́ɔ́ngú wə nyə a byá Yésus, bwə du jəw ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31   **1:2** Mət 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24   **1:3** Mət 38.29-30; Rut 4.18-22   **1:5** Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4   **1:6** 2Sa 11-12   **1:7** 2Ib 11.1-13.22
1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1   **1:9** 1Ib 26.1-28.27   **1:10** 2Ib 29.1-33.25   **1:11** 2Ib 34.1-36.21
1:16 Luk 1.27

¹⁷ Ntó ikala í búúdí á byél wúm nà inḡ, téédálá wó Aburáham kà jé wó Dávid. Í á bə wúm nà inḡ wúlə wó Dávid kà jé ja buud ó Izurəyél bwá á kə mík wám mí dósómb dí Babilón yí. Bíl wúm nà inḡ í á nyingə byél tééd ja bwá á kə mík wám dí yí kə jé wó Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bə ntúga: Nyəḡḡú yé Mariya bá Yóseb bwá á bə nə cəḡlá bā. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ḡwa bum nə ḡkul má Nkəḡkə Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú téduga ná a wəny cəḡlá bā wəḡḡá. Nji nda nyə á bə tətəlí muud ná nyə á cəel béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwón. ²⁰ A ḡḡá téduga ntó, *éḡḡales má Yawé mú zə lésa nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwán má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcə mwán jí nyə mwó dí éne ḡḡə zhu wó Nkəḡkə Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcə nyə wó má bá cug kúl búúdí jé nə *misóm.» ²² Sósólúḡú ní wəsh í á bwəma nə ciyá Zembí nyə á bwey ci mpu má *múúdí micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyē í bá ḡwa bum, í mú byá mwámudúm.

Bwá bá dū jōw nyə ná Imanuwél.

Jíná dəḡḡ í kə ná Zembí jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éḡḡales má Yawé nyə á mə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sēḡḡya, kə jé ja Mariya má byá mwámudúm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwán wəḡḡ nə Yésus.

2

Ompuye ó isá bwá kə gúmal Yésus

¹ Yésus nyə a byél ḡwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ḡḡó jwú nə ləom. Ja Yésus má shín byél yí, bósól búúdí bwá á zhu ḡḡe kósómb jwōw í dū cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bəḡḡú bwá á bə məma ómpuye ó isá, bwá á dū bigas wəacén-cení. ² Bwá á ka ḡḡá jí ná: «Njwú *Oyúden ḡḡó kúnəw byél yé, jí ḡḡow? Sə á dḡḡ acén-cení yé kósómb jwōw í dū cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gú má.» ³ Lāḡ ní í á ka zə tí Njwú-buud Herod məkuú shí, bə́nḡḡ buud wá Yurúsalem bəsh. ⁴ Ntó a mú jōw mílúlúú myá ofada nə *Oyígulí ó máccəḡ wá kúl búúdí *Izurəyél. A mú jí bwo ná bwá jáawḡḡ nyə kúl í á bə ná *Kríst mə bá byél yí. ⁵ Bwá ná né ná: «Betulehem, ḡwála á Yudéa.» Sā jəḡḡá wó *múúdí micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ḡwála á Yudéa,

Wo kú dḡḡ ná wo wó má búl cwááḡwo míḡwála myá Yudéa myəsh dí,

nəcə wúl mbyágá wó í bá bə cí ánúní.

Nyə wó má bá wíl kúl búúdí jām Izurəyél.

⁷ Ntó Herod mú jōw ómpuye ó isá óní shwoó, ná bwá mpúḡ jaaw nyə baan ácén-cení wəḡḡá nyə á tééd nyínálə jəḡ dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagā. Bì kág mpu wám bələ kúl Mwán wəḡḡ jisə yí. Bì má ká kwey nyə, bí mūsə zə jaaw mə, mə bāḡ námá kə yə nyə gú má.»

⁹ Ja bwá má shín ḡwáḡul njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dḡḡ ácén-cení bwá á fwo dḡḡ kósómb jwōw í dū cúwo yé, a ḡḡé kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwán nyə á bə yí, a mú shigula cínəḡḡ ḡwōw. ¹⁰ Ja bwá má

1:18 Luk 1.35   **1:21** Sóm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12   * **1:21** Kál lú Oyúden dí, jíná lú Yésus í kə ná Cugye buud.   **1:23** Iza 7.14   **1:25** 1.21   **2:2** Luk 2.4-7 Njwú Oyúden: Mat 27.11   **2:6** Msh 5.2; Yuá 7.42

dúg ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyíi njòw, dúg mwân bá nyooŋgá yé Mariya. Bwá mú kúd mampwoombá shí, yə mwân gúmá. Ná ndeé bwá mú juw íwóle byán, ŋwa ísá í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbulə nyə. Ísá byooŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mír.

¹² Ná ndeé, Zembí mú kéwuli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyiŋgála kə bwádi.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó ísá bwá mǎ shín kyey yí, *éŋgales mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Woolúg, wo ŋwág Mwân bá nyooŋgá, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sǎ ná a gwú mwân. Bí é kə ji nún, kə wóós ja mǎ bá ci ná bi nyiŋgəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wəol, ŋwa Mwân bá nyooŋgá námǎ búlu níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sóólúgú ni wəsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jǎw Mwân wáam, nə a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod mǎ dúg ná ompuye ó ísá bwá mǎ shiig nyə yí, a mú jág gwág bǎw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mǎnd mǎ kúná-kúnə, nə bwá kág gwú bwábudúm bəsh, tééd ikény kə jé bəoŋg wá mimbú mimbá. Nyə a féesh ntó bəǧlə baan ómpuye ó ísá bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sǎ múúd micúndá Zheremí nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oŋkwiimbyé ŋgwála á Rama

nə məyə nə mimbúgú mí áyiyáág.

Rashel nyə á ŋgə jii bwân bé,

a ŋgá ban ná muud kú cweel nyə mpimbə,
nəcé bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpúsə shwi y mǎ Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éŋgales mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntámád. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówág! Nwanŋ Mwân bá nyooŋgá, wo nyiŋgəg nə bwo, kə shí á *Izərayél, nəcé buud bwá á ŋgə ceel gwú Mwân wá, bwá mǎ shín yə.» ²¹ Yóseb mú tǎw, ŋwa Mwân bá nyooŋgá, a mú nyiŋgə nə bwo, kə shí á Izərayél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân mǎ Herod bwá á də jǎw nə Arkeláwos yé wá mǎ shúgula nə ici yá Yudéa. A mú fúndə kǎlə wu. Zembí nyə á zə kéwuli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilə, ²³ kə ji ŋgwála á Nazarət. Í á s̄y ntó shú ná bwá bǎg də jǎw nyə ná: «Muud á Nazarət». Ntó, sǎ búúd ó micúndá bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ŋgə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów mú kúná-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw lâŋ mə Yuánes ni ná:

Muud ŋgə cúndə shí a shwéeshád,

a ŋgə ci ná: «Kwambuləgá zhí mǎ Cwámba,

bí sǎ íkwũŋ byé ná səndòŋ.»

⁴ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyǎq mí *shamò, kandá yé á kug nə kúúdí cúdí. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsalem nə bəoŋg wá shí á Yudéa tǎo bəoŋg wá fuundú ŋgwǎq Zhurdə bəsh bwá á də kə

nyádí, ⁶ ká ða magulá *mísóm tâm buud, Yuánes músə ka ða duu bwo ηγωζό Zhurdê.

⁷ Ná ndeé, nə *Ofarizyêη nə *Osadwisyeη bwá á ða zə ηkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì mǎ bǎle fúndə mpimbə Zembí mǎ bá lwóya yí? Zǎ áma kéwuli bí éne?» ⁸ Wúmágá fwámé mpúmá*, í lwágúlá nǎ bí mǎ cénd mítédégá yí. ⁹ Kúgá bɛ nji dúlá téduga ná: “Sǎ bǎη sǎ bí mpwoη buud mǎ *Aburaham” nǎcé mǎ mpú jaaw bí ná Zembí jì nǎ ηkul shwǎzǎla mǎkwóógú mága, sǎ mwo bwǎn ó Aburaham. ¹⁰ Mpugá ná zǎη í wál zə sǎmb mǎkǎzǎlǎ mí ílǎ mǎshugud. Bwá é cal lí jǎsh í ádé wúmǎ fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo kudad. ¹¹ Mee mǎ ηgə duu bí nǎ mǎjúwó shú lwólá ná bí mǎ cénd mítédégá. Nji ηgwól múúđ ηgə zə mǎ mpúsə. A jì nǎ mpífá cǎ mǎ. Mǎ ampíyáyé ná mǎ yílúg nyə mǎηgwub mǎkuúd. Nywáá mǎ bá duu bí nǎ Nkɛηkɛ Shíshim nǎ kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béeğ búúđ nda bwá ða fyaf ηkwáándó ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásó, shwu kuda jì kú bwɛle jímə yííd.»

Nduwán mǎ Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilé, kə ηγωζό Zhurdê wó Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulá. Nyə nǎ Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wó dúúg mǎ, kú bə ná mǎ wó dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bɛsa ná: «Maguləg ná í yidag bə nda mǎ ηgǎ ci ná, nǎcé í jəla ná sǎ jǎsh í síyúg nda Zembí mǎ céel ná.» Yuánes músə magulá. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shín duu Yésus yí, Yésus ηgǎ ná wú mǎjúwó ði, jəη í mú bǎη. A mú dúg Shíshim mǎ Zembí í ηgǎ shulá nda faf, zə jì nyə nyúúlıd. ¹⁷ Ná mǎ wəla ðəəηgá, kál í mú cúwo jəηud, í ηgǎ ci ná: «Mwǎn waamǎ alám wé éga. Nyádí wǎ lǎm wǎm wəsh wúsá yé.»

4

Sátan mǎ bwǎwúlá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nǎ Yésus shí a shwéeshád ná Njwú mǎjamb kǎg bwǎwulá nyə. ² Yésus mú ci idǎw wu tǎη mwǎw mǎwúm mǎnǎ, nǎ mwásé nǎ bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mǎsa mǎbwǎbúlán mú zə wósó nyádí. Nyə nǎ né ná: «ηkí wo jì *Mwǎn mǎ Zembí, ciğ nǎ mǎkwóógú mága ná mǎ nyéég idǎw.» ⁴ Yésus mú yidá bɛsa nǎ nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Muud cugé nǎ ηkul cugə nji nǎ idǎw. Nji muud mǎ cugə nǎ ciyá jǎsh í wú mpu mǎ Zembí dí yí.»

⁵ Njwú mǎjamb mú kə nǎ nyə ηgwála mǎ Zembí. A mú kə tǎl nyə zhwááηgə *Mpáánzǎ Zembí dí gwǎw. ⁶ Nyə nǎ né ná: «ηkí wo jì Mwǎn mǎ Zembí, bí dúg nyúul, kə kud shí. Nǎcé jì cilyá Kálaad Zembí dí ná: Zembí mǎ bá lésha nǎ *wǎéηgəles bé shú dwô. Bwá é ηkény wo mǎbwád shú ná kuú wô í nda bwǎm bəəgá.»

3:7 iyələkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembí mǎ bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumá nyəəηg wǎ misǎslégú. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16 **3:12** Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mís 7.56; Mbú 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sóm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sóm 91.11-12

⁷ Yésus mú bęsa nę né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajéláyé nę bwówulę Zęmbi woó Yawé.”»

⁸ Njwú mąjamb mú nyiņęę ęwa nyę, kę nę nyę wúl męma mbánj dí gwów. A mú lwágulę nyę męfaan męsh má shí nę gúmá jáj. ⁹ Nyę nę né ná: «ęki wo kúd mpwoombú shí wa mádí míšúd, yę mę gúmá, mę yę wo isá íni byęsh.» ¹⁰ Yésus mú bęsa nę nyę ná: «*Sátan, wúg mę míšúd! Jí námá cilyá ná: Dęgú kúd mpwoombú shí njí wó Zęmbi woó Yawé.

Njį nyę wó wó dęg yę gúmá yę.»

¹¹ Ja Njwú mąjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Węęęęęes bwó mú wós, bwó mú ka zę sęy nę Yésus.

*Matęédúlé má isęy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Ja Yésus nyę a gwág ná bwó má wá Yuánes mím bwug dí yí, nyę á kę shí á Galilę. ¹³ Njį nyę a shigé ná kwo kę ęgwála á Nazaręt. Nyę á yida kę jį ęgwála á Kapernawúm wúsę mąj dí koogú, mpwemá męshí má Zabulon nę Nęftali yí.

¹⁴ Yésus nyę á kę jį niņ shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwómag. Izayí nyę á ci ná:

¹⁵ Męshí má Zabulon nę Nęftali,
męęę mį ęęęé mąj dí má,
másó námá fuundú ęgwęę Zhurdę má,
kósmb Galilę íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó męshí męęęę, bwó á dę jį yídęgúd.

Bwó má dęg mąjkenya!

Bwó á dę cęęę shwagó shwiy dí.

Mąjkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyę á shín ję Galilę yí, nyę a tęéd ęęęlę cúndę ná: «Céndęgá mitédęgá nęcé Faan á gwów í mú kúnó-kúnę.»

*Yésus má jów oshweye ó óshú ónę
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Dúl jwów, Yésus ęę kyeý ncindyę mąj má Galilę, nyę a dęg omínyęęá óbá, Shímun, bwó dę jów ná Pyęr yę, bá mínyęęá yę Andrę bwó ęę wusę wód mąjwód. Bwó á dę julę oshú nę męwód. ¹⁹ A mú ci nę bwo ná: «Bęgá má, mę é sá ná bí dęg julę búud.» ²⁰ Námá cé nę cé, bwó mú lęg męwód, bę nyę. ²¹ Bwó mú cų kę shwóg. Yésus mú nyiņęę dęg bósł ómínyęęá óbá, Yuánes bá Zhák, bwán ó Zhębedé. Bńńń sósńęgú wáj bwó á bę byósłłłd, bwó ęę kwambulę męwód mąj. Yésus mú jów bwo. ²² Cé nę cé, bwó mú lęg byól dąj, nę sósńęgú wáj, bę nyę.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Ná ndęé Yésus nyę á ęę kyeý shí á Galilę nyęsh, a ęę jįęali buud *mąmpáánzó má mįjįęgálá má *Oyúden dí, a ęę cúndę Jęj Kęél á Faan má Zęmbi, a ęę námá lwag buud mębwas mímбі myęsh, tę ijám. ²⁴ Láj yę í á jwę shí á Sirí nyęsh. Buud bwó mú zę nyę nę mimbál myęsh, buud bwó á bę nę męváál má mębwas męsh nę męváál má ófimál męsh, tę mimbúbwógú, tę wáfudę ibwóg, tę bęęę bwó á ęę lwáf nę mąjamb wá. A mú lwag bwo.

²⁵ Buud bwó mú ka zę bę Yésus áncuncuma, bósł bwó ęę wú shí á Galilę, bósłęgá

shí á Dekapwól. Bóólégá bwó mú wú Yurúsələm nə shí á Yudéa, nə nyɔɔŋg shí nyísá ŋgwɔ́ Zhurdɛ faŋwiny yí.

5

Fwámé mpwogé (Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbáŋád, kə ji shí. *Ompwíin bé bwó mú shísh nyádí.

² A mú tééd jígúílílə ntága:

³ Buud bwó ŋgá mpu ná

*mishíshim myáŋ mísə nə məbúwa wó Zembí wá, bwó má jəla, nəcé bwó wó búsa búúd wá Faan á gwów.

⁴ Buud bí nə məcey milámúd wá, bwó má jəla, nəcé Zembí mə bá cweel bwo milám.

⁵ Buud bwó ádé *búgula məŋkul máŋ wá, bwó má jəla, nəcé bwó bá lúg nə shí ga.

⁶ Buud bwó ŋgá gwág cəg á tətəlí zha nə yêsh wá, bwó má jəla, nəcé bwó bá jílə.

⁷ Buud bwó ŋgá gwág búúd ŋkúŋkwónúla wá, bwó má jəla, nəcé Zembí mə bá námá gwág bwo ŋkúŋkwónúla.

⁸ Buud bí nə milám fúbán wá, bwó má jəla, nəcé bwó wó bwó bá dúg Zembí.

⁹ Buud bwó də sá ná buud bwó cúgəg nə shee wá, bwó má jəla, nəcé bwó bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembí».

¹⁰ Buud bwó ŋgá bwəma nə cúwálí nəcé otətəlí ó Zembí wá, bwó má jəla, nəcé bwó wó búsa búúd wá Faan á gwów.

¹¹ «Ja buud bwó lwíy bí, bwó lwágula bí cúwálí, bwó lás nə bí ilís-lís nəcé mə yí, bí má jəla. ¹² Gwágúgá məshusəg, bí kəos, ná bí mə bá kə bə nə məma myəna gwów.

Nəcé ntəni námá wó bwó á sá nə *buud ə mícúndá bwó á tééd zə nə bí wá; bwó á lwágula bwo cúwálí.»

Kaaná ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námá nda ca dúsó nə idəw ná. Nkí ca í cwâl, ye bí bí nə ŋkul kwo sá nə í gwámúg? Mbô, í cúgé nə ŋkul nyingə sêy. Bwó yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ngwála wúsá mbámbáŋ dí gwów yí, í cúgé nə ŋkul bə kú nyín. ¹⁵ Mbií ŋgwúd nə lámba, ja bwó də jida dwo yí, bwó ádé kúd dwo mpííd. Bwó yida də təl dwo cé lámba dí, í ŋgá faan, buud ə njów bəsh bwó dúg mənkenya. ¹⁶ Ntó, mənkenya mán má jəlá nə nyín búúd dí. Bwó dúgúg jɔjɔ mísóólúgú mín, bwó mú ságusə Sónɔŋgú wán jí gwów yé.

Məcɛɛ má Zembí

5:1 Luk 6.20-49   **5:1** 4.8; 14.23; 15.29; 17.1; 28.16   **5:3** Iza 57.15; 61.1   **5:4** Sôm 126.5   **5:5** Sôm 37.11   **5:7** 18.33; Zhk 2.13   **5:8** Sôm 24.3-5   **5:9** Heb 12.14   **5:10** 1Pr 3.14   **5:11** 10.22; Luk 6.22   **5:12** 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10   **5:13** Mak 9.50   **5:15** Mak 4.21; Luk 8.16   **5:16** Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12

17 «Bi kú ngə téduga ná mə mə zə nyaal Mácçç mə Moyiz nə minjígúlá mí *búúd ɔ micúndá. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida zə sá ná mí bwómag. 18 Búbálé mə jaaw bí ná, té wəsh gwôw nə shí í ngə ná bə yí, tə kanğá ngwúd á *mbwoomb mácççç ñkí cúcwán í ábúlé bwelə wú, kə jé jwów byəsh í bá fwo bwəma yí. 19 Ntó wá jí ná, múúd mə ká mpyény cúcçç ngwúd, ñkí ná á julə búúd nə bə sáág ntó, muud wəngú mə bá bul bə bíbíyá Faan á gwówád. Nji muud mə bá bə mácççç, a julə búúd nə bə sáág ntó yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwówád. 20 Mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə ñkul magulə múúd Faan déd nji muud tətəlí yé mə çə nyəngə á *Ofarizyēñ nə *Oyíguli ó mácççç yé.»

Sâ í dǎgyá nə milámusa yí
(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

21 «Bi á shí gwág ná bwó á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwó təl nyə kəɔdɔd.” 22 Nji mɛɛ mə ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyəñá yé, a tów námá kəɔdɔd. Múúd mə ká lwíy mínyəñá yé, bwó kə nə né *Mpáánzə milású á Zembí. Múúd mə ká jów mínyəñá yé ná mpúfú, á jalá nə kə *Gehên kuda á kandugəd. 23 Í ká wós ná wo ngə kə *alatár dí ná wo ká yé Zembí gúl sá, wo ka téduga ná ngwól mínyəñá woó ngə gwág wo mpimbə, 24 lúgág sá jəngú na kúná-kúnə nə alatár, wo téd fwo kə kwambulə nə mínyəñá woó. Cínəngú, wo mú ka tɛɛm zə yé Zembí sá wó yé nyə yí.

25 «Ñkí wo má byaagalə nə ngwól múúd ná ndéé á cɛɛl kə nə wo mpáánzə milású, lɛɛlɛg kwambulə nə né té bí bí ná zhíid ngólə kə yí. Nacé nyə a bá kənd wo wá sémye milású, sémye milású mú kənd wo wá fulísh, fulísh kə wá wo mímbwugəd. 26 Búbálé mə jaaw wo ná, wo cugé nə ñkul wú mímbwug myəngúád, té wəsh wo afwóyé shín jəna tǎñ nyésh, fáda ngwúd ká lúg yí.»

Nyá minəomb
(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

27 «Bi á shí gwág ná bwó á ci ná: “Muud kú sá minəomb.” 28 Nji mə jaaw bí ná múdúm mə ká dúg múdá ñkán mədúgya má wímbulə nyə, a mə bwey sá minəomb nə mudá wəngə nyədí lámúd. 29 Ná ndéé, í ká bə ná jús dwó á məncwúm í dɛ sá ná wo sáág *sóm, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nacé í bul jalə ná wo jímbálég gúl kál nyúul gwó, ntə ná bwó wúsəg nyúul nywó ncindí kuda á kandugəd. 30 Ntó ñkí mbwə wó á məncwúm í dɛ sá ná wo sáág sém, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nacé í bul jalə ná wo jímbálég gúl kál nyúul gwó, ntə ná nyúul nywó ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bá
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 «Gúl ciyá jí námá ná: “Ñkí mudúm mə cɛɛl yíl mudá yé bá, á jalá nə yé mudá wəngú fáb lá məgwú mə bá.” 32 Nji mɛɛ mə jaaw bí ná, muud yəsh mə yíl múdá yé báád, mudá kú fwo sá minəomb yé, mudá wəngə mə ká ká dúl báád í, ngwúm yé wá mə cındal nyə ná a sáág minəomb. Múúd mə ká bá múdá bwó ámə yíl bá yé, muud wəngə mə sá námá minəomb.»

Nyá məñkaanə

³³ «Bi a shí námá gwág ná bwá á ci ná odá ná: “Wó ká keen Zembî gúl sâ dí, ság sâ jooŋgá kú bíd.” ³⁴ Nji mee má jaaw bí ná bí kú ná ða keen tao sâ. Bí kú keen jon lu gwôw nacé dása *caangó má Zembî. ³⁵ Bí kú keen shí nacé cínŋŋw wá á ða tál makuú yé. Bí kú keen Yurúsalem nacé jísá dánd má Zembî, Njwú-buud ánáñ. ³⁶ Wó kú keen lúú wô, nacé wo cúgé ná ŋkul shwáŋla tao ntand shilú ŋgwúd ná í fúmæg ŋkí ná í yíndág. ³⁷ Ntô jí ná wó ká ci ná wo sá gúl sâ, ciŋg nji ná: “Haaw, má é sá”. Wó ká ci ná wo asáyé gúl sâ, ciŋg nji ná: “Mbô, má asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádulá na gwów yí, í zhu wô Mbáwálu múúd.»

Muud nda ða bweel

³⁸ «Bi a shí gwág ná bwá á ci ná: “Jús í cé jús, ja í cé ja”. ³⁹ Nji mee má ci ná, muud kú ká ná lal lúú wá sóól mabôw. Nkí muud má nyíŋfá wo bóónz mbáŋ á mæncwúmúé, yág námá nyá wúl mbáŋ. ⁴⁰ Nkí muud má ká ná wo njów mílása ná a mánda wo ná wáma gwô á cwú, bídúg a kág námá ná kúú. ⁴¹ Múúé má ká zà ná mpál zà yímbuli wo ná wo ŋkényúg nyá mbag, cé kilomáda ŋgwúé, wee kaág ná nya okílomáda óbá. ⁴² Múúé má ká gwáámb wo sâ, yág nyá; nyooŋg má zà kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúla cæel mízhízhíj

(Luk 6.27-28; 32-36)

⁴³ «Bi a shí gwág ná bwá á ci ná: “Wó jalá ná cæel múúé yêsh jísá wo kúná-kúná yé, wo mpii zhízhíj wô”. ⁴⁴ Nji mee má ci ná bí ná cæelugá mízhízhíj mín, bí jægula ná Zembî shú booŋg bwá ŋgá lwágula bí cúwá lí wá. ⁴⁵ Ntô í é mpúy ná bí búsa bwán ó Sónŋgá wán jí gwów yé. Nacé Zembî má ða sá ná yásá í fáánug shú buud bêsh, tao booŋg ó ányunywaá tao booŋg ó abábôw. A ða námá sá ná mpú nywáŋg shú búúé bêsh, tao booŋg ó átátá lí tao booŋg bwá cúgé tátá lí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cæel nji buud bwá céél námá bí wá, bí má mpíyá ná máyé myána? Ngaá buud bwá ða nja otóya wá bwá ða námá sá ntó? ⁴⁷ Nkí bí má ða báda nji omínyoŋá bún, ye gúl sâ ágúgwáan wá ci? Ngaá íkúl ishús í ða námá sá ntó? ⁴⁸ Bógá mbii í jéla yí, námá nda Sónŋgá wán jí gwów yé, a jí mbii í jéla yí.»

6

Yála Zembî gúma

¹ «Ja bí má ða sá misóólégá myá Zembî yí, ságá ná í kú ða bæ lwóya. Bí má ká ða lwóya búúé dí, Sónŋgá wán jí gwów yé, kú ná kwo yá bí myána.

² «Í ká bæ ná wo yá mbúmbúwá *mwaanê, wo kú báŋgula ná sâ jooŋgá nda búúé ó mákéké bwá ða sá *mámpáánzó má mínjígúla, ná mázhíí mæzhíí ná. Bwá ða sá ntó ná buud bwá yág bwo gúma. Búbálé má jaaw bí ná, myán myána myêsh wá míni. ³ Nji wee, ja wó yá mbúmbúwá mwaanê yí, ság ná mbwé mækóól wó í bág kú mpu sá mbwé mæncwúm í ŋgá sá yí, ⁴ nacé yána ðwó í jalá ná síy shwoód. Sónŋgá woó má ða dúg sâ jêsh jí shwoód yé, má bá fáágula wo.»

Sála májagula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá májagula yí, kúgá sá nda buud ó mákéké. Bwá bul cæel ða sá májagula, bwá tál otútá lí *mámpáánzó má mínjígúla ná mázhíí mæzhíí shú ná

buud bwá dúg dúg bwo. Bábálé má jaaw bí ná, myáŋ myána myêsh wá míni. ⁶ Nji wee, wó ká ceel jægula nà Zembí, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jægula nà Sónŋá woó nácé a ji na kúl búúd bwá cùgé yí. Ntó Sónŋá woó má dū dúg ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fáágulá wo.

⁷ «Ja bí má sá mājægula yí, kúgá bul íciyá bí kú nà wúmbulé yí. Ikúl ishús wá í dū sá nda. Bwá dū téduga nà Zembí má dū gwágulá bwo nácé zhwog iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nácé Sónŋá wán má dū bwey mpu sâ bí ngə jii yí, bi njúl kú fwo gwáám bwo nyə gwo. ⁹ Bíf ó bāŋ dūgá jægula ntúga:

“Yé Sónŋá wúsú jí gwów yé,
jíná dwò í bág nà gúmá ntə sâ jêsh.

¹⁰ Ijwúga byò í zóg,

buud bwá bég micçlá myò shí gaád, námá nda í dū sŋy gwów ná.

¹¹ Yág sá idáw í jálá ná sá múús yí.

¹² Juug sá nà məbyaagulá mósú námá nda sá ngə juu buud bwá ngə byaagulá nà sá ná.

¹³ Wo kú bíd nà məwbábulán má ntəg sá ŋkul.

Sáág ná sá fáámug mábwə má Mbúwúlú múúd dī.

*[Nácé ijwúga nà ŋkul nà gúmá bísə ísâ byò, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpuɡá né bí má ká dū juu búúd nà iwushí byáŋ, Sónŋá wán jí gwów yé nyə bá námá dū juu bí nà iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nà iwushí, Sónŋá wán nyə abálé námá juu bí nà iwushí bín.»

Ici í idáw

¹⁶ «ŋkí bí má ci idáw ná bi mə yə Zembí gúmá, bí ajáláyé nà ngə jii ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mákəŋ. Buud bəŋgú bwá dū nywadulá mənəkágə ná bwá lwóya ná bwá ngə ci idáw. Bábálé má jaaw bí ná, myáŋ myána myêsh wá míni.

¹⁷ Nji wee, wó ká ci idáw ná wo yə Zembí gúmá, gusag mísh, wo kwambalá nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nà sá ná buud bwá kú mpu ná wo ngə ci idáw. Ntó Sónŋá woó má dū dúg ísâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulá wo.»

Fwámé byəog

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəog shí gaád, kúl óshê nà myáŋgulá í dū də ísâ yí, ijúwál dū búgə mímpumbé dū júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byəog gwów, kúl óshê nà myáŋgulá í ádé də ísâ yí, ijúwál kú dū búgə mímpumbé dū júwo yí, ²¹ nácé kúl byəog dwò mbwúg yí, cíŋŋg wá lám wò í é bə námá yé.

²² «Jús dúsə lámba á nyúul. Jús í ká bə kú nà bwás íí, nyúul nyêsh bə mənkenyad. ²³ Nji, mísh mwò mə ká bə ŋkí bów, nyúul nywò bə yídúgád. Ntó, ŋkí mísh mwò má adúgé tɛɛm bə sá, á wagəwólə jāŋ yídúgá!»

Búgúlálə Zembí

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cùgé nà ŋkul sêy nà omása óbá ja ŋgwúd, nácé nyə é mpii ŋgwól, a ceel ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nà ŋgwól, a mpyəny ŋgwól. Bí cùgé nà ŋkul sêy nà Zembí bí ngə sêy nà *mwaanê ja ŋgwúd.»

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl micilyá mí ayág mí cugé nà iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11

²⁵ «Má ka ci nà bî ná, bî kú ða yáguwo cug jín ná bí é ða jí†. Bî kú yáguwo mánnyúul mún ná bí é bwaád jí. Ngaá ná cug í ntɔ́ ídâw, nyúul ntɔ́ mikáándá.

²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í ádé bɛ mǎmpɛg, kú mwááguḷa mpúmá, kú nà sâ bwá wá ówaag ɔ́ ídâwud. Njî Sónngú wún jí gwów yé ngà wíl byo. Ngaá, bî bí nà mfíí cǔ ínunú byɔ́ɔngá? ²⁷ Zó á nà bídí jí nà ñkul bæ ná, nǎcé a ngǎlá yágáwó, a kwádulá jwów ñgwúd nyádi cug dí yé?

²⁸ «Nǎcé jí bí má ða sá yáguwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá ða wáy mǎncugú ná. Bwá ádé yíngá nà iséy, kú tɪŋ mikáándá. ²⁹ Njî mǎ mpú jaaw bí ná cǐ Sólumun nyə á tɛɛm jág bul bæ nà gúmá, nyə a shígé bwɛle bwaád nda ofuláwa. ³⁰ Nkámúsá Zembí mǎ fwó bwééd zhizhe sá nda akánda á jugú jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ñkámusa nà bî. Ye bî wá nyə é bæ kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wá tag búgá óga! ³¹ Kúgá ða yáguwo ná: “Sá é ða jí, sá é ñgul jí, sá é bwaád jí?” ³² Ikúí ishús wá í dú ngə wáduga sǔ isá íni byésh. Bî báá kúgá ða sǔ byo, nǎcé Sónngú wún jí gwów yé mǎ mpú ná í jǐi bí isá byɔ́ɔng. ³³ Yidagá ða fwo tǎl isá í dúgyá nà Faan má Zembí yí shwóg, bí cugə tútálí mish méd, Zembí ka ða kwádulá bí isá íni byésh. ³⁴ Ntó bí kú yáguwo sá í bá sɪy mán yí, nǎcé isá yá mán í é bá námǎ mpúy mán. Mícúŋ myá ñkúmba jwów mí kwaga nà ðan jwów.»

7

Ságá buud mǎnywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá ða jéég búúd minjagá, bwá bǎg námá ða bæ kú jéég bí minjagá. ² Bwá bá ða jéég bí minjagá mbií ñgwúd bí é ða jéég bóól búúd minjagá yí. Nǎcé yuug bí é ða yígula bóól búúd nà ndí yí, gwá námá wá bwá bá ða yígula bí nà ndí yí. ³ Nǎcé jí wó ngə mpu dúg ntand shwú jí mínyɔ́ŋə wóó jús dí yí, ñjî wo kú dúg mbwúŋ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntúdelé wó jí nà ñkul cí nà wo yíl mínyɔ́ŋə wóó ntand shwú júsúdí yé, wɛɛ ñjúl nà mbwúŋ dwó júsúdí? ⁵ Yé muúd makǎŋ, fwog yíl mbwúŋ wódí júsúdí; ja jɔ́ɔngá wá wó é ka dúg nda wó jí nà ñkul yíl mínyɔ́ŋə wóó ntand shwú júsúdí ná.

⁶ «Kúgá yə ompyá isá í Zembí, nǎcé bwá á bá yid zə kwagulá bî. Bî kú kul óŋkuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwá ða jów ná pɛrlə yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembí, nyə é yə bî; sǔgá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ⁸ Nǎcé muud mǎ gwáámb yé, nyə é bii. Muud mǎ sǔ yé, nyə é kwey. Muúd mǎ ká kudə mpumbé, bwá juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwân má ká gwáámb sónngú buléd, ye sónngú nyə é yə nyə kwóógú? ¹⁰ Nkí ná a gwáámb shú, ye sónngú nyə é yə nyə kuwó nywá? ¹¹ Nkámúsá bî, tɛɛm bæ nda bí búšə nà mbiya mílám ní, bî má ða yə bwân bún isá í ányunywaâ. Nkámusa nà Sónngú wún a gwów, bí má ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jésh bí mǎ céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wá *mbwoomb mǎcéɛɛ nà micilyá mí *búúd ó mícúndá mí ngə cí yé.»

Məzhíí mǎsə mǎbá

6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl micilyá mí ayág mí á kwádulá na ná «bí ñgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8 **6:33** 10j 3.11-14; Sòm 37.4-5 **6:34** MmN 16.4, 19-20 **7:1** Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 **7:2** Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 **7:7** Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 **7:11** Zhk 1.17 **7:12** 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14

¹³ «Nyíigá mpumbé ámámánda dí, nàcé mpumbé í ká mícúŋ myâ kandugá dí yí wúsə ŋkí bwaag; zhií á wu ŋkí laasəwo. Bulyálə búúd bwá ŋgó kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwəwəlá, í kənd búúd cug á kandugá dí. Buud bwá ká wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá də mpu líí nə mpumə nyé

¹⁵ «Bi ɔ káálégə nə *buud ɔ mícúndə wá məshüigá. Bwá də zə nyíi gwoŋŋ jínéd, bwá njúl nə shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl nə búásə ŋkí wagəwo nda oŋkweny. ¹⁶ Bi mə bá də mpu bwo nə kuú njəɔnd wáŋ. Ye bwá də mwáág məbudə ŋgwúdáánzə dí, ŋkí nə ifumbí byaag dí? ¹⁷ Mpugá nə fwámé líí í də wúmə fwámé íbumə, líí ábúbəw í wúmə nji íbumə í abúbəw. ¹⁸ Fwámé líí í cúgé nə ŋkul wúmə íbumə í abúbəw; líí abúbəw kú námə wúmə fwámé íbumə. ¹⁹ Muud fambá mə də cal líí jəsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bi mə bá ká də mpu bwo nə kuú njəɔnd wáŋ.

²¹ «Buud bwá ŋgó ci nə mə ná: “Yé Cwámbla! Yé Cwámbla!” óni, bəsh dí Zembí mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəŋŋ bwá ŋgó cugə nda Sóŋgú wám jí gwów yé mə céel nə, bwá wá á bá magulə wá. ²² Nəcé jwəw Zembí mə bá sámb búúd milésú yí, zhwog buud bwá bá ci nə mə ná: “Yé Cwámbla! Yé Cwámbla! Dugí, sá á shí cúndə mícúndə mí Zembí nə ŋkul nywə. Sá yíl məjamb nə ŋkul nywə, sá sá námə zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bəsa nə bwo nə ŋgəŋ ná: “Mə á shígé bwele mpu bí buud wá kú bish mácɛɛ óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəŋ bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág ləsú mə mə lás ni, a sá nda mə ŋgó ci ná, a ji nda kəŋ nyə á shumə njəw kwóógúd gwów yé. ²⁵ Ompú bwá á nywə, mpuŋ wós məncúwəd, oŋkwə bwá á kuŋŋ, isá ini byəsh də nyífa njəw wəŋgúd, nji njəw kú búg, nəcé nyə á shumə wə məlal dí, kwóógúd gwəw. ²⁶ Njií, múúd mə ká gwág ləsú mə mə lás ni, a kú sá nda mə ŋgó ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njəw shɛ dí yé. ²⁷ Ompú bwá á nywə, mpuŋ wós məncúwəd, oŋkwə bwá kuŋŋ. Isá ini byəsh də nyífa njəw wəŋgúd, njəw í mú búg, shugəla shí nə mpuu.»

Yésus mə lwóyá ŋkúl ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shín lás yí, ncúlyá buud bwá á bə cínəŋŋ wá bwá mú bul káam mbii nyə á ŋgə jíguli yí, ²⁹ nəcé nyə á ŋgə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó mácɛɛ bəŋ.

8

Yésus mə lwag zázamə

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbámbúŋéd, buud bwá mú bə nyə áncuncuma. ² Bwá ŋgó shulə, wúl zázamə mú cúwo, shish wə Yésus, zə kúdəw shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámbla, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə nə səndəŋ.» ³ Yésus mú séémb mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndəŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúléd. Nyúúl í mú bə nyə ná səndəŋ. ⁴ Yésus mú ci nə nə ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í

7:14 Mis 14.22   **7:15** Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1   **7:16** 12.33   **7:16** Zhk 3.12   **7:17** Gal 5.19-23   **7:19** 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6   **7:21** 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26   **7:23** 25.12; 2Tm 2.19   **7:24** 7.21   **7:28** Mak 1.22; Luk 4.32   **7:28** 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1   **8:4** Lev 14.2-32; Mat 12.16; Mak 7.36; Luk 17.14

má s̄ȳ yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá *mátúnuga Moyîz nyə á cilə má. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgə má lúlúú ózimbì təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wóós Kapernawúm. A ká námə wóós ntáni, wúl lúlúú á izimbì təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám̄ba, s̄ól məsáal waamə mbwug kága njów; a músə mbúbmwúgá, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúlúú á izimbì mú b̄sa ná: «Cwám̄ba, mə amp̄iyáyé ná wo nyíig mádí njów. Jeg lás lásúg, s̄ól məsáal waamə yálég. ⁹ Nəcə mə ji nə omása bwə ngə jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbì mə ngə jwú nə ndí wá. Nyóon̄g yēsh má é ci nə a kyéyug yé, a kə; nyóon̄g má é ci nə a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl s̄á, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntáni yí, a mú bul b̄i. Nyə nə buud bwə á ngə b̄e nyə wá ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dúg múúd nə fwámé búgə nda nyíga, t̄em bə kúl búúd *Iz̄r̄ḡȳl d̄i. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwog ikúl í búúd í bá zhu k̄ómb̄ jw̄w í d̄u cúwo yí, zhu k̄ómb̄ í d̄u jímə yí, bwə zə sēnḡya nə imp̄áám̄b̄ b̄isú *Ab̄ur̄aham nə *Izaag, nə *Yák̄wab Faan á gwów̄ud, b̄án̄on̄ bwə mú də d̄ina. ¹² Nji buud bwə á jəla nə bə nə n̄k̄ow Faan a gwów d̄i wá, bwə bá wus̄ow yídáḡad t̄ón̄. Bwə bá bə cín̄on̄g, nji bwə ngə bwam nə məȳ.»

¹³ Yésus músə ci nə lúlúú á izimbì éne ná: «W̄ēe kag njów. Í bóg nda wó ngə *búgula ná.» Námə baan d̄on̄gá, s̄ól məsáal mú yál.

Yésus mə lwag mimb̄al Pȳr d̄i njów
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pȳr d̄i njów. A mú kə kwey ná Pȳr cii yé á mudá mbwug shí, aȳon̄ nə ȳon̄ má bíi nyə. ¹⁵ Yésus mú kún̄ya nə nyə mbwəd. Aȳon̄ nə ȳon̄ mú sh̄in nyə. A mú w̄ol, a t̄éed ntág séyálə nə Yésus.

¹⁶ Mp̄w̄o-kugú shí, buud bwə mú zə nə zhwog mimb̄al mí m̄jamb. Yésus mú ngə yíl bwo b̄ow-b̄ow mísh̄ishim mȳon̄gá nji nə iciyá yá mpu, a sh̄in námə lwag mí mimb̄al myēsh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndə mə Zemb̄i Izayí nyə á cúnda yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íj̄am, a yíl sé ofim̄al ó m̄sbwas.»

B̄ḡl̄ə Yésus
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgúlə Yésus nyə á dúg buud bwə á lȳe nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin b̄e ná b̄án̄on̄ bwə líínag m̄n̄h kə fan̄winy. ¹⁹ Ngwól Yíḡuli m̄c̄ēē mú ntág sh̄ish zə ci nə né ná: «Yé Yíḡuli, mə zə bá d̄u b̄e wo kúl j̄esh wó bá d̄u kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ont̄ó bí nə mik̄u, inunú nə maage, nji *Mw̄an mə Múúd cugé nə n̄kúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíin má Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kág dul s̄ón̄gá waamə.» ²² Yésus mú yidá b̄esa nə nyə ná: «W̄ēe b̄eg mə. Bídúg mimb̄imb̄a mí dúl̄ug mimb̄imb̄a mȳáj.»

Yésus mə n̄káánd nə n̄kw̄
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa bȳóól̄ud, ompwíin b̄e bwə mú b̄e nyə. ²⁴ Ná ndéé n̄kw̄ mú zə kun̄g m̄n̄h nə n̄kulú, ikw̄ó d̄u bád kə gw̄ow, d̄u sh̄wīy bȳóól̄ud, nji Yésus

njúl gwád. ²⁵ Ntô, ompwíin bwá mú kə juumashi nyə, bwá nə né ná: «Cugə sâ, yé Cwám̄ba! Sá wál zə ya.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbii ífwaas ni? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə t̄w, ŋkáánd nə ŋkwə nə m̄n̄, byəsh í mú saləwo nə shee. ²⁷ Buud bəŋgú bwá mú bul b̄i. Bwá ná: «Wáyé mbii muud ga! Təə ŋkwə təə m̄n̄ í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus má yil məjamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shin lína m̄n̄, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwá mú cúwo ban məshwon, məjamb mə ŋgə lwáfulə bwo, bwá mú zə bwəma nə nyə. Buud bəŋgú bwá á du bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə á jisəw ná á cə kál bwá á du bə yí. ²⁹ Bwá mú zə nə oŋkwiimbyé wá Yésus, bwá ŋgə ci ná: «Shé b̄n̄ nə ínəy, yé *Mwān mə Zembí? Wo wál ləel zə t̄l sá cwúnd dí fwála dəŋgú kú fwo wósó í?»

³⁰ Na, məma səon̄z oŋkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ŋgə də. ³¹ Məjamb mə mú ka téeg Yésus məbwə ná: «ŋkí wo yil sə wa búud óga dí, kəndúg sə n̄n̄ oŋkuú.» ³² Yésus músə ci nə mwə ná: «Kəgá!» Məjamb mə mú wú búud óni mənyúúlád, kə nyíi oŋkuú. Səon̄z oŋkuú ni jəsh mú bumb nə mikálá, wú kál í á bə mbúbmbún̄ dí yí, kə juwa m̄n̄, bəsh bwá mú ŋgul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndeé, buud bwá á ŋgə baagulə oŋkuú wá, bwá mú wəenzh kə kwáádá, kə bwiing búud sá í ámə s̄y nə oŋkuú yí. Bwá bwiing námə l̄n̄ búud bwá á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ə ŋgwála bəsh bwá mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwá mə dúg nyə yí, bwá mú téeg nyə məbwə ná á wúg bwádí ləomud.

9

Yésus má lwag mbúbmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntô Yésus mú kə kəwa byósólád, nyingə lína m̄n̄, kə nyádí ŋgwála. ² A ŋgə námə jé, buud bwá mú zə nyádí, bwá ŋgə ŋkény mbúbmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bəŋgú básə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúbmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lām shí! Mə mə juu wo nə *misəm myó.» ³ Bóól *Oyíguli ó máccə bwá mú ŋgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembí bwaasúla mpu.» ⁴ Yésus músə mpu s̄a bwá á ŋgə táduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə b̄w mitédúgá ntáni yí? ⁵ Jí í bul bə kúná-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misəm myó”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ⁶ Mə ka cəel ná bí mpúg ná *Mwān mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búud nə misəm myāj.» Ntô, a mú yid wə mbúbmbwúgú. Nyə ná: «Wəólúg, wo ŋkényug táád gwó, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wəŋgú mú wəól, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud mə dúg sósólúgú ni yí, bwá mú gwág íkukwende, bwá mú ságusə Zembí, nəcé á yələ búud mbii ŋkúl ijwúga nyəŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə cə kál búud bwá du jəna tóya yí, a mú dúg ŋgwól múúd njúl cínəng shí. Muud wəŋgú nyə á bə nə jíná ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bəg mə.» A mú t̄w, bə nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə də, zhwoŋ oŋwenye ə tóya nə bóól ósól ó məb̄w bwá mú námə zə, bənd̄n̄ nyə nə *ompwíin bé zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyēŋ bwá á ka dúg ntáni yí, bwá á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wán ŋgə bálé də nə oŋwenye ə tóya nə bóól ósól ó məb̄w yí?» ¹² Yésus mú gwág s̄a bwá á

ngó ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí ðu jii jwówəda, í ðu bæ mímbâl. ¹³ Mpugá táduga sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Má bul jii ná buud bwá gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwá dúg sá mə *mətúnuga.” Ntə jí ná mə a shígé zə jów ótátəli ɔ búúd. Mə á yida zə jów osól ɔ məbôw.»

Nyá ici í idəw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwiín ó Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wá Yésus zə jí nyə ná: «Sónəŋ *Ofarizyēŋ sə mə ðu ci idəw yələ Zembí gúmá nji ompwiín bwó bāŋ kú ci. Jí í sá ntó?» ¹⁵ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bā yí, a təl zāŋ, a jów óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcey lámúd bənəŋ muud bā bwá njúl kúl ŋgwúd? Mbô! Nji mósól mwôw mə ŋgə zə, bwá bá yíl bwo muud bā yí. Mwôw məŋgú dí wá óshwá bé bwá ka bá ci idəw. ¹⁶ Mpugá nə bwá áde ŋwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dɔŋg í ká juli, í təw, í yida bweeg luun lə káándá. ¹⁷ Ntə námá, bwá áde ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwá ðu wá wáan ágúgwáan ilenya í ágúgwáanud. Nə ndeé, nə lenya nə məlwəg byésh í mú cəgə.»

Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yésus ŋgə ná lás ntáni, ŋgwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdəw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jām mə kúnəw yə. Má cɛel nə wo zág kə keel nyə mbwá, a cúgəg.» ¹⁹ Yésus mú tów shí bənəŋ ompwiín bé bwá músə bę nyə. ²⁰ Bwá ŋgə ná kə, ŋgwól múdá mú lɛel bę nyə mpəsə. Mudá məcií mə á ðu wú nyə nyúúlád tɛ mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpəsə kwoŋ, kúnya nə nyə lwá lá káándá, ²¹ a ŋgə táduga ná: «Má ká jisəw kúnya nə káándá mə Yésus, mə e yál.» ²² Yésus mú yid mpəsə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wám, sələg lám shí. Wo mə *dúg cəg nəcé búg gwó.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə nə ndeé, kə nyii njwú dí njów. A mú kwey, buud bwá ŋgə lwə mílaag, bwo ŋgə sá saagəwo mímbíí mímbíí. ²⁴ Yésus mú ŋkáánd nə buud ná bwá cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwá mú yida ŋgə cágulə nyə. ²⁵ Ja bwá mə shín wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyii fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wəol. ²⁶ Ntə, lāŋ ni í mú zə jwə shí nyəŋg nyésh.

Yésus mə bēny wəancím-ncím mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ŋgə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwá mú bę nyə nə onkwimbyé. Bwá ná: «Yé Mwān mə *Dávid, bwúgúg sá nə ŋkwoŋá!»

²⁸ Ntə, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwá mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ŋgə *búgula ná mə jí nə ŋkul sá ntó?» Bwá ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sə mə búgula.» ²⁹ Yésus músə ka kúnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bəg nda bí ŋgə búgula ná.» ³⁰ Mísh mə músə bāŋ bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo

9:13 Ozé 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10 **9:14** 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **9:15** 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * **9:16** Na jí kúl káándá í afwóyé kə məjújúw ná ndeé í juli yí. † **9:17** Oyúden bwá á ðu sá lenya nə kúúúú cúúú. **9:20** Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 **9:22** 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mís 3.16 **9:24** Yuá 11.11-13 **9:25** Mak 5.41 **9:27** 20.29-34 **9:29** 8.13 **9:30** 12.16; Mak 7.36

ná: «Mɔgá gwágulá. Bi kú jaaw tɔɔ muud sâ í má bə ga.» ³¹ Nji bwá bāŋ, wúla bwá á wú cínɔŋ yí, bwá á shwal kə ŋgə bāŋgula nə lāŋ wɔɔŋgá kúkúl jêsh.

Yésus má lwag fífi

³² Ná ndeé cúwólə bwá á cúwo tóón yí, bóól búúd bwá mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədád ná á bág fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúla. Buud bwá á bə cínɔŋ áncuncuma wá, bwá mú bul káam ná: «Sá á bwélé dág mbií sâ ga shí *Izəɔyél.» ³⁴ *Ofarizyēŋ bāŋ, bwá mú ci ná: «A ŋgə yíl məjamb nə ŋkul má njwú məjamb.»

Osóol ɔ másaal bwá ŋgə fúfə

³⁵ Ntɔ Yésus nyə á ŋgə kə mɔŋgwála mɔŋgwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ŋgə jígúli buud *mámpáánzə má mɔnɔŋgúlá má *Oyúden dí, á ŋgə cúndə Jɔjɔ Kéél á Faan má Zembí, a ŋgə námə lwag buud məbwás mímbií myésh, tɔɔ ijám. ³⁶ Yésus nyə á də ŋgə dág buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dágúlə ná bwá á ŋgə cugə məntágula dí, bwá má shín námə tag nda sɔɔnz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. ³⁷ Ntɔ nyə á ci nə *ompwíin bé ná: «Dugá, idəw í má tí fambə məŋkund məŋkund, nji buud bwá kə saag wá búse cig-cíg. ³⁸ Ntɔ wə má ci náá: jəgulagá nə amádí fambə ná a ntíig buud, bwá kəg saag.»

10

Buud ɔ lwámá wúm nə óbá

(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntɔ Yésus mú jɔw *ompwíin wúm nə óbá bə. A mú yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bɔw-bɔw mɔshishim, lwag məbwás mímbií myésh, tɔɔ ijám. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá Yésus nyə á jɔw wá, mɔnə máŋ wə mɔga: tééd nə Shímun bwá á də jɔw ná Pyēr yé, kala nə mɔnyɔŋə yé André; zə keel Zhák bá mɔnyɔŋə yé Yuánes bwán ɔ Zhébedé. ³ A jɔw námə Fílip bá Batəlumi nə Tómas bá Matiyô ŋwenye tóya. A jɔw námə Zhák, Mwān mə Alfē bá Tadé. ⁴ nə Shímun kambəle ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Ná ndeé Yésus mú kənd búúd wúm nə óbá ɔni lwámád, a má fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí má kə yí, bi kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bi kú kə mɔŋgwála mí búúd ɔ Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ɔ *Izəɔyél dí, bwá má jág zhí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulə yí. ⁷ Ja bí ŋgə kə yí, bi ɔ kə ŋgə cúndə ná Faan má Zembí mú kúná-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námə mízazaamá, bí yíl búúd məjamb. Bi má ŋwa ŋkul ga ashwá, kəgá námə sēy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanē bwúgúd, tɔɔ or, tɔɔ wúl mbií mwaanē wēsh. ¹⁰ Muud kú ŋwa baamutálá, ŋkí ishimi íbá, ŋkí bóól ósiláfaas, ŋkí wagatig, nəcé muud ŋgə sēy yé má jəlá nə yéyow ídəw.

¹¹ «Ja bí má jé wúl ŋgwála ŋkí wúl ləom dí yí, bí fwó sɔ ŋkí bi bí nə ŋkul kwey múúd jí nə lám má báágúlá bí, bi ɔ ji nyádí kə wóós jwɔw bí má bá cɔ yí. ¹² Njɔw wēsh bí má nyíi yí, bi ɔ bádá ná: “Zembí saág ná bi bág ná shee.” ¹³ ŋkí buud ɔ njɔw wɔɔŋgá, bwá lég bí, Zembí bóle sá ná bwá bág ná shee. Nji ŋkí bwá bə kú lég bí, Zembí kú námə sá ná bwá bág ná shee. ¹⁴ Búúd ɔ wúl njɔw ŋkí wúl ŋgwála bwá ká bə kú lég bí, kú gwágulə kéel dán, ja bí má wú cínɔŋ yí, bí kudə fumbyá

9:31 Mak 7.36   **9:32** 12.22-24   **9:34** 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19   **9:35** 4.23
9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2   **10:2** Yuá 1.40-44; Mis 1.13   **10:5** Luk 10.4-12   **10:5** Luk 10.33   **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46   **10:7** 4.17   **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18   **10:13** Luk 2.14   **10:14** Mis 13.51

í ámæ nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbálé má jaaw bí ná, jwôw Zembí mæ bá zæ sámb búúd milésú yí, a bá jagulæ búúd ɔ Sódóm næ Gomor ntɔ ɲgwála wɔɔŋg.»

*Yésus ɲgæ kéwuli buud ɔ lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ «Owey, mæ má kænd bí nda íncwæmbe mpádúgá ɔŋkweny. Bi má jëlá næ kɛ nda onywá, bí kæ næ tédúgá ɲgwúd nda mæfáf. ¹⁷ Dugá ji næ buud kuú kalá; bwé bá ðu kusha næ bí mábwá má osémbye ɔ milésúd, bwé ðu fyámusæ bí milwɔŋ *mámpáánzú má mínjígúlá má *Oyúden ðí. ¹⁸ Bi má bá ðu kaad mísh má búúd ɔ anánî næ ojwú ɔ lɔom dí ná, ná bí kág bwaagulæ sá bí má mpú shú jíná dâm yí, bí bwaagulæ námó ikú í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwé bá ðu kusha næ bí yí, bí kú bá ðu yágwɔ mbi bí má bá ðu kaad yí, kú yágwɔ iciyá í kɔɔd. Iciyá í bá námó ðu jé bí cé jɔɔŋgúd, ²⁰ næcé bí dí má bá ðu lás, Shíshim má Sóóŋgú wán Zembí wá má bá lás mímpu mínád.

²¹ «Mínyɔŋá má bá kusha næ mínyɔŋá yé ná bwé kág gwú nyæ. Sóóŋgú má bá kusha næ mwân; bwân bwé lúmbúli næ obyól, ɲgæ gwú bwo. ²² Buud bésh bwé bá mpíi bí næcé jíná dâm. Nji, muud mæ bá jísow kæ wósós máshínéd yé, a bá cugæ.» ²³ Bwé ká lwágulæ bí cúwáli wúli ɲgwála dí, fúndágá, bí kæ ɲgwála shúsúd. Búbálé má jaaw bí ná, *Mwân Má múúd mæ bá nyiŋgæ zæ, bí njúl kú fwo shîn jaand míŋgwála myá *Izæryêl myêsh.

²⁴ «*Mpwiín nyæ ádé bwéle ntɔ yíguli, lwaá kú ntɔ mása. ²⁵ Buud bwé ðu dúg *ompwiín námó nda bwé dúg yíguli ná, bwé dúg námó lwaá nda bwé dúg mása yé ná. Nkómásá bwé lwíy sóóŋgú njów ná Belúzebel, ɲkæmusa næ bwân.»

*Muud fúndág nji Zembí
(Luk 12.2-9)*

²⁶ «Bí kú ðu fúndæ bwo; næcé kú næ sá á mbúdulá í bá bwên kú búguli, ɲkí sá á *ndimba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kægá lás gwo máŋkenyad. Sâ má nyímbúlá næ bí lwád yí, kægá ɲgæ cúndæ gwo íkwaláminúd. ²⁸ Kúgá ðu fúndæ búúd bí næ ɲkul gwú nji nyúul, nji kú næ ɲkul gwú *jím wá. Yídagá fúndæ Zembí. Nyæ wá jí næ ɲkul gwíflya múúd ncindí, næ nyúul næ jím, a wusæ byêsh kuda á kandugæd. ²⁹ Ngeá ná bwé ðu kusha mímbá-kwáádá mímbá susáŋ *mwaanê ɲgwúd. Tæem bæ ntɔ mbá-kwáádá ɲgwúd cúgé næ ɲkul kud shí, Sóóŋgú wán kú fwo magulæ. ³⁰ Bi bân ntág íí, Zembí mæ mpú bímbí lú íntand í shilú bísis bí mílúúd yí. ³¹ Ná ndéé, kúgá ðu fúndæ. Mpugá ná bí má céy Zembí lámúd cɔ mímbá-kwáádá ɲkí bulya.

³² «Muud yêsh mæ mágúlá mæ mísh má búúd dí yé, mæ é magulæ námó nyæ mísh má Dâ jí gwów yéd. ³³ Nji muud mæ kíflya mæ mísh má búúd dí yé, má é kíflya námó nyæ mísh má Dâ jí gwów yéd.»

*Béglé Yésus wúsæ dɔomb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

* **10:14** Ja Oyúden bwé á ðu kudæ fumbyá mákuú dí yí, bwé á ðu lwágulæ ná, kúkál shí bwé ámæ tël mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo næ buud bí cínɔŋg wá ná bwé músæ sá nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34 **10:26** Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbú 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12

³⁴ «Bi kú nge téduga ná mə mə zə sá ná buud bwə cágəg ná shɛɛ shí gaád. Mbɔ! Mə azáyé sá ntó. Mə mə yida zə nə dɔɔmb. ³⁵ Mə mə zə wá ífumuga mínjów mí búúduɔ, mwán nyə é lúmbali nə sóɔngú, sás lúmbali nə nyɔɔngú, cɔɔl lúmbali nə mpɔ́sɔ́mbálú. ³⁶ Ná ndéé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwə bá lúmbali nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sóɔngú nki nyɔɔngú cɔ mə yé, a cúgə nə nkuɔ bə *mpwíín waamâ. Nyɔɔng mə céél ncwámá dé nki sás dé cɔ mə yé, a cúgə nə nkuɔ bə mpwíín waamâ. ³⁸ Múúd mə ká bə kú nkényi kwolós jé bɛ mə, a cúgə nə nkuɔ bə mpwíín waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ́ ná a kaambələ nə cug jé yé, a jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəcə mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.»

Lágúələ búúɔ ɔ Zembí
(Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé mə lág mə. Muud mə lág ntâg mə yé mə lág múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndá mə Zembí nəcə mpúlə nə muud micúndá, muud wɔɔngú mə nwa myəna mí jálá nə búúɔ ɔ micúndá myá. Nyɔɔng mə lág múúd jí tútəli mísh mə Zembí dí yé nəcə mpúlə nə tútəli muud í, nyān nwa myəna mí jálá nə otətəli ɔ búúɔ myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá məjújúw mətálá nkwúɔ, nɔgúl nkwól zhizhe muud éga nəcə bələ *mpwíín waamá yé, bábələ mə jaaw bí ná, muud wɔɔngú nyə abələ shúb myəna myá cínɔng.»

11

¹ Yésus mə shín cwínyi *ompwíín wúm nə óbá bə ntáni. A músə kyey, kə nge yə buud minjígáálá, nge cúndə bwədí míngwəla.

Yésus bəndə ompwíín ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misólógú *Kríst nyə á nge sá myá. A mú kənd bóól ómpwíín bə ná bwə kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wə muud sɔ́ nge bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə gwág yí nə sá bí mə dóg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwə nge mpu dúgya; mímbúmbwúgú mí nge kyey tútəli, mízəzaamá mí nge yál, wəkúməlwə bwə nge mpú gwág, mímbimbə mí nge gwúm, ínkúnkwóhələ í búúɔ í mú nge gwág ɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəna nə bɔɔgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

⁷ Ja ompwíín ɔ Yuánes bwə mə nyínge yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwə á bə cínɔng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á dɔ kə shí a shwééshá dí yí, bí á dɔ kə dóg jí? Ye gúl ká í dógú ntān nə fufá? ⁸ Nki í á shígé bə ntó, bí á dɔ kə dóg jí? Ye nkwól múúd dógú bwáád íjimá í mímbwéédí? Mbɔ, buud bwə dú bwáád íjimá í mímbwéédí wá bwə dɔ bə mínjów mí ójwú-buudɔ. ⁹ Ká bí á dɔ kə dóg jí? Ye *muud micúndá mə Zembí? Haaw, mə jaaw bí ná nyɔɔng bí á kə dɔ dóg yé mə ntɔ nkwón múúd micúndá mə Zembí. ¹⁰ Nəcə nyə wə Zembí nyə á ci nda jíś cilyá nyádí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mɛɛ mə zə kənd mbwiinye lān waamá nə a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyínge ci ná: «Bábələ mə jaaw bí ná, mpádúgá buud bəsh bwə mə byél mímwə mí búdád wá, kú nə nyɔɔng mə fwo bwele ntɔ Yuánes. Nji tɛɛm

bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntó Yuánes. ¹² Nə ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wósós múús í, Faan á gwów í mú ngə bə sá ñkúl, buud bwó ngó lul ñkukwanz wá, bwó wó bwó ngó ñwa dwo. ¹³ Mbwoomb máççə nə micilyá mí búúd ɔ micúndá bēsh mí á ngə cúndə Faan má Zembí zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ Nkí bí búús cúñ nə mə, mpugá ná Yuánes wá jísə Eli bwó á bwiing ná á bə zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, á gwág.

¹⁶ «Mə kág yíigə kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágó bísá shishé ísɛɛngyá dí yí, bí í ngə kámbula nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sá má lwɔ bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá má nyiingə wá míngwa mí shwiy, bí kú tədəwa.” ¹⁸ Ntó wó í ngə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-dây, a kú ngul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ngə də, a ngə ngul; bwó ná: “Nyíne nyé jisə ndəl dəg, ngule məlwəg, a jí námə shwə oñwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” Njí má jaaw bí ná fúg í ngə nyín mísólúgú myéd ná sǎñ.»

Yésus mə ñkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə á ñkáánd nə buud ɔ míl míngwála nəcé, nyə á tɛɛm ngə sá ncúlyá *məshimbá bwədí, bwó á shígé cénd mítádúgá. Nyə á ñkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námá. Nəcə bímbí lú məshimbá má má síy bídí má, má á mbəm síy Tir nə Sidon, buud ɔ núnə bwó á mbəm námə bwey bwáád míngud, jí ífí dí ná bwó cénd mítádúgá. ²² Nə ndeé, má jaaw bí ná, jwów lú cígúlé mílúsú, intúgúlí í Tir nə Sodom í ábulé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bí bāñ buud ɔ Kapernawúm, bí ngə téduga nə bí mə bá kə gwów? Mbð, bí mə bá yídá shulə kə ban mǎñjím. Nəcə bímbí lú məshimbá má má síy bídí má, má á mbəm síy ngwála á Sódóm, ñkí ngwála wəɔngá wúsú ná mpwogé. ²⁴ Gwó wó má mpu jaaw bí ná, jwów Zembí mə bá zə sámb búúd mílúsú yí, bí mə bá bə nə intúgúlí ñkí yáág ntɔ búúd ɔ Sódóm.»

Mbag á yíyísa (Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jāñ ja ná: «Pəpa, Cwámba á gwów nə shí, mə yə wo gúmá nəcé wo á shweel ompuye bəññə buud ɔ fúg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pəpa, ntó wó wó á cɛɛl ná í bág yé.

²⁷ «Dā nyə á cwámbulə mə isá byésh. Kú nə muud mə wámbulá mpu Zembí Mwân ñjì Sónngú, kú námə nə muud mə wámbulá mpu Zembí Sónngú, ñjì Mwân, nə muud yésh Mwân má céél sá ná á mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nə mimbag mí ájjilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag. ²⁹ Maguləgá ná shé sáág iséy byám fulá, bí zəg ñwa ñjígulá wām. Mə jí nə jə lám, mə kú nə intúgúlí. Bí é yídá mpu yəwula, ³⁰ nəcé iséy byám í akwówúláyé, mbag wām wí ñkí yísa.»

12

Yésus nə məççə mə Sábaad (Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bəññə *ompwíín bə bwó á ngə líina ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíín bwó á ka gwág zha, bwó mú ka ngə búgə mikang mí

11:14 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13   **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35
11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33   **11:19** 9.10; 11.2   **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20   **11:23** Iza 14.13, 15   **11:24** 10.15; Luk 10.12   **11:25** Iza 29.14; 1Kř 1.18-29
11:27 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2   **11:28** Iza 28.12   **11:29** Zhe 6.16   **12:1** Mbá 23.25

blé, ngə də. ² *Ofarizyên bwá mú dág sósólúgá wəwəngá. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwô bwá ngə sá sá máccɛɛ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele lə sá *Dávid nyə á sá ja bánônɔ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléé í á də bə ci shú yálə Zembí gúmá yí; í njúl ná tɔɔ nyə tɔɔ buud bé bwá á shígé bə nə zhií ná bwá dág byo. Ngaá, maccɛɛ má də ci nə nji ofada wə bwá dág də byo, kú nə ngwól múúd shús? ⁵ Bì má də bwey lɔ maccɛɛ má Moyíz. Ngaá má ngə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwá də sɛy *Mpáánzə Zembí dí? Ntɔ ji ná bwá də ntɔ cɛɛ á jwôw lú Sábaad, nji Zembí kú yá bwo mabɛɛ. ⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé má jəlá nə ságusə ntɔ Mpáánzə Zembí yí. ⁷ Kálaad Zembí ngə ci ná: “Má bul jii ná buud bwá gwágúg buud cɛy lámúd, ntɔ ná bwá dág sá mə mətúnuga.” Bì mbəm ngə mpu gwág ciyá ni, ŋki bí shígé fándə yə buud óni mabɛɛ ntɔ. ⁸ Mpuɡá ná *Mwân mə Múúd ngə jwí nə maccɛɛ mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú ná jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzə minjígúla dí. ¹⁰ A mú kə kwey ngwól múúd cínəngá ná mbwə í má shín shwáám. Ofarizyên bwá á ka ngə sɔ zhií ná bwá jéég Yésus njagá, bwá á ka ji nyə ná: «Ye maccɛɛ máshé má magulə ná bwá lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ngwól múúd á na gwoonɔ jínúd ji nə tɔw ngwúd ná bán, tɔw jəwngá ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bíi gwo, a bən, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfií cɔ tɔw? Ntɔ ji ná, maccɛɛ máshé má magulə ná sá sáág buud mənɔyua jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámbulə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwá mú wósó tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhií ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəwng yí, a mú wú cínəng. Buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ngə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ngə báásulə bwo ná bwá kú bwele sá ná buud bwá mpúg mbii váal múúd á jisá yí. ¹⁷ Ntɔ kéel má Zembí, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma. Zembí nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wám wə éga, nyə wə má á féesh yé.

A ji abábə waamá, lám wám wəsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shúshim wám.

Nyə wə má bá zə lwágulə ilwon jí búúd tátəlí má Zembí.

¹⁹ Nyə abúlé də shuya nə buud, a kú saagawo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mənjkúmbə má búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud má ká casulə mbwu í má bwey ləngawo yí,

tɔɔ nda muud má jímə ngwiile lámba í má shín tag yí.

A bá bə nə jɔ lám ntáni kə jə ja búúd bəsh bwá bá mpu tátəlí má Zembí yí.

²¹ Ilwon jí búúd byésh í bá ngə bwánd sósólúgá yé nə búgá.

Bəw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpúsə na, buud bwá mú zə nə wúl mbəl wə Yésus. Jamb í á wá nyə mənjkədad ná a bəg, nyə áncím-ncím, nyə fífi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú nám lás. ²³ Buud bwá á bə cínəng áncuncuma wá, bwá mú bul káam. Bwá ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwá má gwág ciyá jəwng yí, bwá mú shwána, bwá ná: «Muud éne ngə yíl məjamb nə ŋkul má Beləzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítádúgá myáŋ, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwá ká bósóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dɔɔŋg í é jɛɛ ná mpaá. Buud wá wúl ngwála bwá ká béégya, lúmbuli bwámé nə bwámé, ngwála wɔɔŋgá í shín bwíl. Ntɔ námá, búúd ɔ wúl njɔw bwá ká bósóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, njɔw búúd wɔɔŋg í abúlé bwey nə jímبال. ²⁶ Nkí *Sátan má yida nyiŋgə cuwo, ngə yíl nyáméfwó, ntɔ ji nə a má bɔɔg, faan dé í ka tɔw na ntədəl? ²⁷ Nkí Belazebel wá ngə yə má ŋkul ná má ngə yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyé ngə yə buud bún ŋkul nyɔɔŋgá? Ngəá bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sáŋ ná bi búsa nə məbɛɛ? ²⁸ Nji, ŋkí Shíshim má Zembí wə ngə yə má ŋkul ná má yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ŋkul nyíi njɔw má ŋkunjúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkunjúl wɔɔŋg shí, wólə nyə məŋkədə. Nji, á ká shín wólə nyə məŋkədə, a mú ka tem sha nyə njɔw.

³⁰ «Muud mə bə kú keem mə yé, a ngə lúmbuli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwə ná sáná sə sééŋgug yé, a ngə yida caam. ³¹ Sə jɔɔŋg wə má jaaw bí ná Zembí mə bá juu búúd *misəm nə *bwaasúlə mpu bwá ngə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúlə mpu wə Shíshim, muud wɔɔŋgá nyə abúle bwelə bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwán mə Múúd, Zembí juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkəŋkə Shíshim, muud wɔɔŋgá nyə abúle bwelə bə nə ijuugá tɔw wa cug ga dī, tɔw jɔɔŋg í ngə zə yíd.

³³ «Bí má ká ci ná lí jí fwámé líí, bí má ci ná ibumá byé bísa fwámé íbumá; bí má ká ci ná lí jí bów-bów líí, bí má ci ná ibumá byé bísa bów-bów íbumá. ³⁴ Yé iyələkag íga, bí njúl ibów-bów í búúd, bí búsa nə ŋkul ci fwámé íciyá na ntədəl? Sə múúd ngə bul táduga lámúd yí, gwá wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jɔjɔ múúd lám yé wúsə nə jɔjɔ kwəzəzə, í ka də wéeshuli jɔjɔ isá; bów-bów múúd yé lám nə bów-bów kwəzəzə, ka námá də wéeshuli bów-bów isá. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwów Zembí mə bá zə sámb buud mílúsú yí, muud yəsh mə bá tɔw kɔɔdud nə íciyá nyə á lás ílís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛɛ íciyá byó dī.»

Kala búúd ámakuu-mə-sómbá
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndéé, bóól *Oyíguli ɔ mácéɛ bənɔŋ bóól *Ofarizyən bwá mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sə má ceel ná wó lwóg sə dúl *shimbá sə dógúg.» ³⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ŋkí bów, nə mítádúgá olíŋgí í bələ jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá abúle dóg dúl shimbá, njí dɔɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndá má Zembí yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú ánání dí mwə dí ná, ntɔ námá wə *Mwán mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásə mílól mándəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwów Zembí mə bá zə sámb búúd mílúsú yí, buud ɔ Ninivə bwá bá tɔw tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá, bwá á cénd mítádúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúnda yí. Dugá, sá í ntɔ Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí ámuđá í á wú *mákóól má jwów* yí í bá námá tɔw tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug má Səlɔmun. Dugá, sá í ntɔ Səlɔmun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bów shíshim í də wú múúd nyúúlúd yí, í də kə ngə jɛɛla máshí má mishwééshá ngəlá sɔ wogá. Nji ŋkí í bə kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú táduga ná: “Mə

12:28 Luk 17.21   **12:29** Iza 49.24   **12:30** Mak 9.40; Luk 9.50   **12:31** 12.24   **12:33** 7.16-18
12:34 3.7   **12:36** Zhk 3.6-10   **12:38** 16.1-4; Mak 8.11-12   **12:38** Yuá 6.30; 1Kr 1.22   **12:40**

Zhn 2.1; Mat 27.63   **12:41** Zhn 3.5   **12:42** 10j 10.1-10   * **12:42** məkóól má jwów: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkaw á oféél-féélí ɔ íciyá dī.

zá nyingə kə mádi njów, kúl má á fwo dū ji yí.» Í ká zə kwey njów cwúd, nji ngwámbulá, sá jêsh jə kwambulá, ⁴⁵ í é kə n̄wa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nə njkúd ntə wáméfwó, bánɔŋ bêsh bwá mú kə nyíi njów, kwambulə jiya cínɔŋ. Ná ndéé, cug mə múúd wəɔŋgá í mú nyingə jág bəw, ntə mbií í á fwo dū bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábábəw ga í bá shúgala mbií wəɔŋgá.»

*Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yésus ngə ná lésha nə ncúlyá buud ntúni, nyəɔŋgú yé bánɔŋ omínyɔŋú bə bwá mú jé. Bwá músə təw tóón, bwá ngə sɔ ná bwá lésha nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəɔŋgú woó bánɔŋ omínyɔŋú bwó básə na tóón, bwá ngə cɛɛ lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyəɔŋgú waamə wá zə? Omínyɔŋú báamə wá ozá?» ⁴⁹ A músə séémb mbwə n̄ge *ómpwíin bə dí. Nyə ná: «Dugá, nyəɔŋgú waamə nə omínyɔŋú báamə, bwá wá óga! ⁵⁰ Muud yésh má dū sá sá Sónɔŋgú waamə a gwów mə jí yé, nyə wá jí mínyɔŋú waamə, njkí kóól waamə njkí ntáŋ nyəɔŋgú waamə.»

13

*Kanda mbəol məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Námá jwəw ni di, Yésus nyə a wú njów, kə ncindyə m̄əŋ, kə ji shí. ² Buud bwá mú kə sɛɛngya nyádí njkí jág bulya nə ndéé, a mú təw kə kəwa byóólád, kə ji shí, buud b̄əŋ cínú. ³ A mú ngə kənd bwo zhwoŋ mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ngwól mbəol məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. ⁴ Ja á má ngə myeeg yí, nyúl mpúmá í má shugala zhí nə zhí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywó. ⁵ Nyúlúgá í mú shugala shí á məkwóógú, kú nə fwámé m̄əndəlú cínɔŋ. Í mú námá lɛɛl wéesh m̄ɛŋgwu, nəcé m̄əndəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, m̄ɛŋgwu mi mpwásá mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé m̄íkəɔl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugala íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byəɔŋg í mú lɛɛl juwo ná ndéé káda ikələ í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugala shí áttətagú dí, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumá təd, dúga íbumá məwúm məsaman, dúlúgá məwúm məlólól.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

*Nəcé jí Yésus ngə jíguli mikanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bə bwá mú shísh nyádí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ngə jíguli buud mikanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembí nyə a má sá ná bí báá mpúg mindimba myá Faan á gwəw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádələ nyə nywo, a músə bul nyingə bə nə ndí. Nji nyəɔŋg cúgə nə ndí yé, Zembí mə bá məɛl yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ngə jíguli bwo nə mikanda nəcé básə bwá tɛɛm kənd mísh, bwá kú dág, bwá tɛɛm gwágulə, bwá kú gwág kú námá wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembí, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma shú dáŋ. Kéel dəɔŋg dí ná: Bɛ mə bá dū kənd məlwə, nji bí kú bwelə wámbulə; bí dū kənd mísh, nji bí kú bwelə dág; ¹⁵ nəcé kúl búúd ga í má shín lal m̄ílám,

12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10 13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ngə cɛɛl ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fug má Zembí yé, nyə é nyingə bul bə nə fug nyəɔŋg; muud cúgə ná yéesh jəɔŋg yé, nyə é ngə yida jimbəl búbaalé fug á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27

bwá má shîn juwal málwâ,
wó búdal mísh;
ná mísh máŋ má á bá dúg,
málwâ máŋ má á bá gwág,
milám myáŋ mí á bá wámbulê.
Nkwungá bwá á bá cénd kuú njɔnd,
ná ndeé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwiín ná: «Bi bân, mísh mán má má jəla nəcé má ŋgə dúg; málwâ mán jəla nəcé má ŋgə gwág. ¹⁷ Bábálé má jaaw bí ná, zhwog *buud ɔ micúndá nə otátáli ɔ búúd bwá á bə nə yéesh ná bwá dúg sá bí ŋgə dúg yí, nji bwá áshígé dúg. Bwá á bə nə yéesh ná bwá gwág sá bí ŋgə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Féél-fééli á kanda mbɔɔl mampɔg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ «Kagá gwágúlə nda kanda mbɔɔl mampɔg í ká ná. ¹⁹ Múúd mə ká bə ná, a gwágúlə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpɔg í amə kə lámúd yí: ntɔ ji nə nyíni jisə tâŋ mpɔg í á shugula zhíi nə zhíi yí. ²⁰ Muud jísó tâŋ nda mpɔg í á shugula shí á məkwóógú dí yé, jisə nyɔɔŋg yí ná, a gwág Mílósú mí Zembí, a lég myə nə məshusug; ²¹ nji a kú nə mikɔɔlɔ nyédí cugud, a kú wá nadá, á bɛ Mílósú mí Zembí nji kákúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwáli nəcé Mílósú mí Zembí, a julə nyúul. ²² Muud jísó tâŋ nda mpɔg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jisə nyɔɔŋg á ná, a gwág Mílósú mí Zembí, njí, yágwó isá yá máŋ mwów, nə wámbulə məbíi í mú zə káda Mílósú mí Zembí, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jísó tâŋ nda mpɔg í á shugula shí átutagú dí yé, jisə nyɔɔŋg á ná, a gwág Mílósú mí Zembí, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumá təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málól.»

Kanda bów-bów ká

²⁴ Yésus nyə á nyingə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwów dúsə nda lân ga: Ŋgwól múúd nyə á zə sá fambá, a myeeg jɔ mpɔg ídāw. ²⁵ Nji, mpwóbulú, búúd bəsh bwá njúl ígwád íí, wúl zhízhíŋ mūsə zə bɛ gúl bów-bów ká na fambá níid ná ndeé a mú kyey. ²⁶ Ja mpɔg í á kɔ, í wá məbəga yí, bów-bów ká í á kɔ námə, í mūsə nyín. ²⁷ Ná ndeé, amádi fambá osól ɔ məsáal bə bwá mú kə jí nyə ná: “Mása, ŋgáá wo á bɛ nji mpɔg ányunywaá wódí fambá? Ká, bów-bów káá jâŋ í ŋgə wú ŋgow?” ²⁸ A mú bɛsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíŋ wám wó í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwá nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byɔɔŋgá?” ²⁹ Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ŋgə báduga íkáá nə fwámé ídāw, byəsh í mú ŋgə táw. ³⁰ Bídúgá ídāw nə káá abábów byəsh í wíyúg, kə wós ja búúd bwá bá zə saag ídāw yí. Mə é bá ci nə buud bɔɔŋg ná bwá téédúg tí íkáá í abábów, bwá wólə byo mimbwoomb, kə bá jǰal. Bwá ka tɛɛm zə kwós ídāw, kə wá ŋkundád.”»

Kaanó búbumá mpɔg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwów dúsə nda búbumá *mutárud ŋgwól múúd nyə á myeeg nyádí fambá yí. ³² Búbumá jɔɔŋg wó í búl cwááguwo nə bil íbumá í mampɔg byəsh. Nji ja í dú kɔ yí, í du gwaa cɔ mósólúgá mampɔg má fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə jí nyádí mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmpíí mə ŋgug bələd məlólól yí, í é sá nə ŋgug wəŋg wəsh í búndəwəg.»

Nəcé jí Yésus ŋgə jíguli mikaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ŋgə ci buud isá íni byêsh mikaanád, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ŋgə sá ntó nə iciyá í ŋgwól *múúd micúndá í bwámag mbii nyə á cilə yí, ná:

Mə bá ləsha nə bwo mikaanád.

Mə bá wéesh isá búúd bwá afwóyé bwele mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féel-fééli á kanda bów-bów káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwá á bə áncuncuma yí, kyeey kə njów. *Ompwiín bé bwá mú shísh nyádí. Bwá nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bów káá í á bə fambá yí.» ³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg idəw yé, nyə wá *Mwān mə Múúd. ³⁸ Fambá wá shí búúd bwá njúl ga. Jə mpəg wá buud básə Faan á gwówúd wá. Bów-bów ikáá wá buud bwá ŋgə bə Mbəwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhíj í á bə bów-bów ikáá wá Njwú məjamb. Saagúlə bwá bá saag idəw fambá yí, wá məshíné mə shí. Buud bwá bá saag wá, bwá wá *wəŋgəles.

⁴⁰ Nda bwá də tí ikáá í abábów, bwá jígal byo bágəd ná, ntó námá wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwān mə Múúd mə bá nti wəŋgəles bé, bwá zə bigas Faan dé, bwá mú yíl búúd bwá ŋgə ndəny ból məláámə wá, nə bəŋgə básə kú bish məcəç wá. ⁴² Bwá ká kúl bəsh kuda ánúní dí. Bwá bá bə cínəŋ, nji bwá ŋgə bwam nə məyá. ⁴³ Ntó otátəlí ə búúd wá Zembí bwá bá də faan nda yásə Faan mə Sónŋú wəŋúd. Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimá lá sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimá lá sá jíśə shwoó dí gúl fambá yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbíi mé məsh ná ndéé a mú kə kusə fambá jəŋg.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda ləŋ ga: ŋgwól múúd nyə á də kusə ijimá í məkwóógú bwá də lúlə isá í nyanŋá nə ndí yí, ná a ká də kusha. ⁴⁶ Muud wəŋgə mú ka kwey dəŋg í búl bə nə mfii cə məlólúgá məsh yí, a músə kə kusha isá byé byêsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəŋg.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda wód bwá mə wusə məjúwód yí. Í bii óshú mímíi mímíi. ⁴⁸ Ja í mə lwánd yí, bwá mú julə, kə nə dwo cínú. Bwá mú kə jí shí, féesh fwámé óshú, wá mimaŋgad. Bwá yíl óshú ə abábów, myaas. ⁴⁹ Ntó námá wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. *Wəŋgəles bwá bá béég mímíya mí búúd bəŋŋə otátəlí ə búúd. ⁵⁰ Bwá bá kúl ósól ə məbów kuda ánúní dí. Cínəŋ mə bá bə bwo, nji bwá ŋgə bwam nə məyá.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwiín bé ná: «Ye bí shí mpu gwág isá íni byêsh?» Bwá ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwá wá mə jaaw bí ná, Yíguli məcəç yêsh mə jíg isá

yâ Faan á gwôw yé, a ji nda ngwól sóónḡá jísá nê jə kwəzəzú yé. A ji nê ḡkul wéesh ísá í acwúlú nê í agúgwáan cínəḡ kwəzəzú dəəḡḡád.»

Buud ó Nazarēt bwó abúḡḡálayé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shín jǐḡḡáli búúd nê mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyádí kwáádó. A mú ká du yə búúd minjǐḡḡá lá bwódí *mpáánzə minjǐḡḡá lá, mbii í á ná buud bēsh bwó á du káam, bwó ná: «Dúga váál fúḡ nê dúga váál *máshimbá í á wú nyə ḡgow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəəḡḡá dí Mariya? Omínyəḡḡá bē wó *Yákwb bə́nəḡ Yóseb nê Shímun nê Yúda? ⁵⁶ Nḡaá, okóól bē bēsh búsa wa sádí? Məma ísá íni byēsh í á wú nyə ḡgow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bəəḡḡá. A mú ka zə ci nê bwo ná: «*Muud micúndó má du námə bwəma nê mpyóḡ nji nyádí kwáádó ná nyádí ḡjów búúdəd.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shíḡé bul sá máshimbá cínəḡ, nəcé buud kú *búḡula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud
(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw məəḡḡá di, Herod á Tatarák* nyə á gwág bwiiḡḡá má Yésus, a mú ka ci nê osóol ó másaál bē ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sâ jəəḡ wó á músé nê mpífé á ḡḡó sá *máshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə məḡkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lósú má Herodyád, mudá má mínyəḡḡá yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nê ḡwa mudá éne ná wo bá.» ⁵ Herod nyə á ka du cəel gwú Yuánes, nji a ká du fúndə buud nəcé nda bwó á du gwəzə Yuánes ná a jísə *muud micúndó ná.

⁶ Ná ndeé, jwôw Herod nyə a təl zaḡ byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáag cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fááḡulə wo sá jēsh wó é gwáám bə mə yí.» A kəen ḡkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə ishwambulə í nyóóḡḡá, nyə nê Njwú-buud ná: «Yəḡ mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ḡgwóómbúlú wəəḡḡá cey lámúd; nji nda nyə á bwey kəen ḡkaanə mísh má ójón dí ná, a mú magulə ná bwó yəḡ nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd ḡjów mímbwug, kə cíḡə Yuánes cúḡ. ¹¹ Bwó músə zə nê lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nê wə, kə cwámbulə nyóóḡḡá. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwó músə kə ḡkəny kug nyúul, kə dul. Bwó mú kə nê ləḡ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yó búúd idəw
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ḡḡə tédaga yí, nyə a wú cínəḡ, kə kəwa byóólád kyey ná a ká ji nyáméfwó bugád kál búúd bwó cúḡé yí. Nji buud bwó mú mpu ntó, bwó músə zə áncuncuma, bwó ḡḡó zhu míḡḡwála, bwó ḡḡó kyey ncindyə nê ncindyə ḡḡálə bə nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dḡḡ máḡkúmbə mə búúd máni; a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mímbəl myáḡ. ¹⁵ Ja kugá má bii shí yí, *ompwíin bwó mú shish nyə kúnə-kúnə, kə ci nê nyə ná: «Sá búsa wa bugád, kugá námə óga, bídḡ máḡkúmbə mə búúd mága,

13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ḡḡwómuna nyə á ḡḡə jwú nê mpál nḡ á ḡkúmba faan yé». Dúḡḡ námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. 14:2 16.14 14:3 Lav 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 14:13 15.32-39 14:14 9.36

bwá kág mákwáádá, kə kusə sâ má dâ.» ¹⁶ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud ɔni bwá kág. Biméfwó, yágá bwo sâ má dâ.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sé cugé nə sâ wa, nji ibuléd itóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwá jíg shí ákándad. A mú ka ɲwa ibuléd itóon nə oshú óbá ɔni, a bān mísh gwōw, yə Zembí akíba. A músə fēy ibuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwá músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwá mú də, jílə, idāw lág. Byəɲg í á lág yí, í músə lwánd mábwumú wúm nə mábá. ²¹ Buud bwá á də wá, bwá á jee bə budúm otóóshin ótóon, kú lɔ búdá nə ikágá.

*Yésus má kyey májúwó dí gwōw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)*

²² Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíin ná bwá kəwag byóólúd, bwá líínág kə nyə shwóg māj faɲwíny té nyə é ɲgə fwo bíd zhwog buud bwá á bə ɔni yí. ²³ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbéɲúd nyáméfwó ná a ká jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a ɲjúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dān í á bə í má wú bwúɲúd fwámé cé. Nji ikwó í á ɲgə bul jág ntágulə bwo nəcé ɲkwó nyə á ɲgə yida wú kóómb bwá á ɲgə kə yí. ²⁵ Ngeɛ mɲgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bę bwo, a ɲgə kyey nə məkuú májúwó dí gwōw.

²⁶ Ja ompwíin bwá má dúg a ɲgə kyey nə məkuú májúwó dí gwōw yí, bwá mú jág bul fúnda, bwá ɲgə téduga ná jisə *jím. Bwá músə ka ɲgə bul bwú ɔɲkwimbyé nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú ləel ci nə bwo ná: «Səlagá milām shí. Mə wó éne, kúgá fúnda.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ɲkí jisə wo, ciíg ná mə kyéyug májúwó dí gwōw zə nūɲ wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúd, a músə ɲgə kyey májúwó dí gwōw, ɲgə kə wó Yésus. ³⁰ Nji, ja á má dúg nda ɲkwó ɲgə bul kung ná, a mú nyiɲgə bə nə ifwaas, a mú téd nyasulálə májúwó, a músə ləel kím ná: «Yé Dā, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námə ləel séémb mbwə, kə bíi nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwó jí ná ɲkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólúd, ɲkwó mú ntág shín. ³³ Bəɲg bwá á bə byóólúd wá, bwá mú kúd Yésus məbwóɲ shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo jí bóle bə *Mwān má Zembí.»

³⁴ Bwá má shín líina māj, bwá mú jé ləəm á Genezarét. ³⁵ Buud wá kákəl jəɲg bwá má yag Yésus, bwá mú kyey nə lāj mánd má kúnə-kúnə məshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwá mú tég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jisówég ɲgə kúnya nji nə *mbwaag káándá yé. Bəɲg bwá á ɲgə kúnya nə nyə wá bwá mú ɲgə yál.

15

*Məfúlú má ímpááməb nə məcɛɛ má Zembí
(Mak 7.1-23)*

¹ Bóól *Ofarizyēn nə *Oyígulí ó mácɛɛ bwá á wú Yurúsələm wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíin bwó bwá ɲgə ntə məcum má ímpááməb, bwá ɲgə də kú gusa mábwə. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bāɲ ɲgə ntə mpóndí má Zembí, bí ɲgə yida baagulə məcum má ímpááməb yí? ⁴ Zembí nyə á ci ná: “Gúmálág sóóɲgú woó nə nyəɲgú woó.” A nyiɲgə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóóɲgú yé ɲkí nyəɲgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəɲgú.” ⁵ Nji bí bāɲ bí ɲgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóóɲgú ɲkí nyəɲgú ná: “Sá

mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyána shú mə Zembí; ⁶ í cúgé bwelə bə múúd wəəngá obuluga nə a yág sósóngú ĩkí nyəəngú gúmá. Nğaa nə bí ngə sá nə Milésú mí Zembí mí bəg ĩkəngúg, məcum mún yidá mpu yáag? ⁷ Bi búsə nə məkəñ! Izayí nyə á bə nə nkaam ja nyə á cúndə shú dánúd nə:

⁸ Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí, milám myáñ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wáñ ngələ ságusə bwə ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwə ngə yida jígali buud minjígulá myá məmpándí mə búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwə á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í də nyí múúd mpu dí yí, gwə dí í də wá múúd məlwaagəwo mış mə Zembí dí; nji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwə wə í də wá nyə məlwaagəwo.»

¹² Ompwíin bwə mú shış nyádí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyēñ?» ¹³ A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jəsh sósóngú waamə nyə a shígé bə yí, í bá taw nə mikzól. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwə ngə bii bósł wəancím-ncím mbwəd nə bwə jaand nə bwo. Njı ngwól áncím-ncím mə jaand nə ngwól, bəsh bwə é búla bíd.»

¹⁵ Pyēr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námá kú mpu gwág isá? ¹⁷ Ye bi agwágé nə sâ jəsh í nyí múúd mpu dí yí, í də kə mwə dí, í músə cə kə bíd? ¹⁸ Nji isá í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámúd, byó wə í də wá múúd məlwaagəwo mış mə Zembí dí. ¹⁹ Nəcə lámúd wə bəw-bəw mítédúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəmb, nə janğa, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúla mpu. ²⁰ Isá í də wá múúd məlwaagəwo mış mə Zembí dí wə íni. Dələ idəw kú gusa məbwə í áde wá múúd məlwaagəwo.»

Búgá mə múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kósómb shí á Tir nə Sidon. ²² Ngwól múdá á nūñ, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyədí a ngə kím ná: «Yé Cwámba, Mwán mə *Dávid, bwígúg mə nə ĩkwoñú. Jamb í mə jág bul bii shilə wám.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíin bwə mú shış Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíngúg nyə, a ngə sá káñgá bəçlə sə nə ĩkwimbyé.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə á nti mə shú íncwəmbə í *Izarəyél, í mú ngə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóómbú shí wə Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwámba, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «Ŋwálə idəw í bwán ó njów, wusə yə ómpyè, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jisə bəle bə ntó. Ká, Cwámba, ompyè bwə də námə cwála məmpulú mə dú kud tawuli ómasa dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sə wó ngə jii yí, í bəg námə ntó.» Námə wəla dəəngú dí, mwán mə mudá éne músə yál.

²⁹ Yésus músə wú kúl níid. A mú ngə bə ncindye mäh mə Galilə nə ndeé a kə bád wúl mbúnúđ, kə ji shí. ³⁰ Buud bwə mú zə seəngya na nyədí áncuncuma; bwə ngə zə nə buud bwə á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúmalwə nə buud wá íjám, nə míl zhwoğ mimbəl. Bwə mú zə ngə bwíg myo Yésus dí shí məkuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwə á bul ngə káam ífíí ngələ bəle lás, buud ó íjám

bwá ngó bə mpwogé, bəɔŋg bwá á də nyás wá bwá ngó kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwá ngó mpu dúg; bwá mú ngə ságusə Zembí á Izurəyél.

Yésus má nyingə yə búúd idəw
(Mak 8.1-10)

³² Yésus músə jəw *ómpwíin bé, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga nkúŋkwónghálə nəcé sánŋə sá má ji mwəw málól, bwá cúgé ná nə sá má də. Mə acéélé nying bwo ntáni zha, bwá á bá kə tag nə məntəmbəli zhíid.» ³³ Ompwíin bwá mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntədəlé ná sá bəg nə bímbí lú idəw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bí búsa nə íbuléd íné?» Bwá ná: «Zəŋgbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci ná buud bwá jíg shí. ³⁶ Ná ndeé a músə ŋwa íbuléd zəŋgbá byəŋgú nə oshú, a yə Zembí akíba, a fəy byo ikál ikál, yə ómpwíin bé, bwá mú kə ngə kaaw buud. ³⁷ Muud yəsh mú də ná ndeé jílə. Zhwog ikál í mú lúg tən məkúdə zəŋgbá. ³⁸ Buud bwá á də wá, bwá á bə buud otósshin onə, nji budúm kú lə búdá nə ikágə. ³⁹ A músə ka bíd ná buud bwá nyíngəg, nyə mú kəwa byóólúid, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyēn bwá ji shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Ból *Ofarizyēn nə *Osadwisyēn bwá á zə jí Yésus njígá məbwəbúlán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwəw. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí má də bə, bí má ká dúg mpwó-kugú nə jon dúsa títií ná zhwuŋ, bí ná jwəw á mán í bá bə ná sán. ³ Ŋkí ná, kúndə mán, bí má ká dúg jon ŋkí shíla, bí mpu ná mpú nyə é nywə. Bí má də mpu yag íyuuɡ í jon; nji bí kú mpu yag sá í ngə sŋy mwəw mága dí yí. ⁴ Mbəe kala búúd í njúl ŋkí bəw, nə mítədəgá olíŋŋə í bálé jí nə mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábale dúg dúl shimbá, nji dəɔŋg í á bə nə Zhwónas yí* .» A músə wú na bwádí, kyey.

Bəw Ofarizyēn bənŋə Osadwisyēn mínjígúlá
(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíin bwá á wusa ŋwaálə íbuléd ja bənŋə bwá á líina mən kə fanwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyēn bənŋə *Osadwisyēn *ləvur wán.» ⁷ Bwá mú ka ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwá á ngə tədəga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bəm tagálə ná búgə jín é! Jí tədəgá wús bí nji ná bí shígé ŋwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bí anyíngəyé ná tədəga íbuléd itóon búud otósshin otóon bwá á də yí, nə bímbí lú məbwumú má ikál bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye bí kú tədəga íbuléd zəŋgbá búúd otósshin onə bwá á də yí nə bímbí lú məkúdə má ikál bí á lúg nə ndí má? ¹¹ Nəcé jí bí mə cá gwág nə mə anɡə nə lás lésú íbuléd yí? Mə ngə ci ná: “Jígá ncə nə Ofarizyēn bənŋə Osadwisyēn ləvur wán.” ¹² Bwá mú ka tɛm mpu gwág nə nyə a shígé ngə lás nə bwo lésú ləvur á íbuléd. Nyə á ngə yida ci ná bwá bəyug minjígúlá Ofarizyēn nə Osadwisyēn bwá ngə jígúli myá.

*Yésus jisə Mesî**(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ñgə jí *ompwíín bé ná: «Buud bwá ñgə ci ná *Mwân mə Múúd jisə zə?» ¹⁴ Bwá mú bęsa ná: «Bóól búúd bwá ñgə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá nə Zheremí ñkí ntâg ñgwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyə nə bwo ná: «Ká bi bân, bí ñgə ci ná mə jisə zə?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bęsa ná: «Wo jisə *Kříst, *Mwân mə Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyiñgə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wee má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sá wó má ci ni. Sóñgú wám jisə gwów wə nyə ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mee má ka jaaw wo ná wo wá Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwá də lwə ñjów kwóógú dí gwów ná, mə bá seeng *Də lú óbúgala dām kwóógú dwò dí gwów. Teem bə shwyí í ábúlé sá bwo sá. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwuga yá Faan á gwów. Sâ jêsh wó bá cęəlá shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəəng wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» ²⁰ Nə ndeé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín nə bwá kú bwelə jaaw múúd nə á jisə Kříst.

*Yésus mə bá yə, a nyiñgə gwúm**(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)*

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawálə *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsalem, ná ocúmbá buud wá loom nə mílúlúú myá ofada nə *Oyígali ó mácéę bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léél. ²² Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbó! Zembî kyémug wo, Cwámba! Mbií sá wəəngú í abúle bə nə wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, ñkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bəəgú. Mitádúgá myó mí cúgé mítádúgá mí Zembî, misə nji mítádúgá myá buud.» ²⁴ A músə ka ci nə ompwíín bé ná: «Ñkí muud má ccel bę mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ñkényág kwolós jé, a bę mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jím bal gwo. Nyəəng mə jím bal cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo. ²⁶ Ñkí muud má bii məbíi mēsh má shí ga ná ndeé *shishim yé jimb, wáyé mfií nyó é bə nə ndí cinəng yí? Muud ji nə ñkul wá jí shú ná a nyiñgəg bii shishim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ñgə ñkəñəwa nda sóñgú yé, bəññ *wəəngəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísóólúgú bwá á sá myá. ²⁸ Bábólé má jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá ábúle bwelə yə, bwá kú fwo dúg *Mwân mə Múúd mə zə ñwa jiya icí jé.»

17*Yésus mə lwóyá mílwaná myé**(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Mpúsə mwów məsaman, Yésus mú ñwa Pyêr nə Zhàk bá mínyəñə Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbəñéd. ² Nyúúl nyé mú shwəəla bwo míshád, mpwoombú í mú ñgə ñkəñəwa nyə nda jwów, mikáándá myé mí mú ñgə faan nda məñkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwá má wóós, zə ñgə lésha nə nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwámba, nywaálə ñgələ ji wa. Ñkí

16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 **16:19** Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sòm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1 **17:2** 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16

wó magulə, mə shumə məbanda mələlə, ηgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyiz, dúlúgá shú mə Eli.»

⁵ Pyêr ηgə ná lás ntáni, seegya nji gúndó á ηkəηkənuwá í má zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ηgə wú gúndó jəηηg dí ná: «Mwân waamə abába wə éga. Nyádfí wə lám wám wēsh wúsó yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwə mə gwág kál dəηηg yí, bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú wusə mánuyúul shí ombúmbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwə mú bān məmpwoombú, bwə mú dég nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bə́nónη bwə mə ka ηgə shulə wú mbúnj dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dég yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwonj dí yí.»

¹⁰ Ná ndeé bwə músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó məcəξ bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli mə jələ nə fwo zə, zə tál ísá byēsh ícé byánúđ. ¹² Sá ηgwúđú, mεε mə jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wēsh bwə á cεel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə mánúđ.» ¹³ Ompwíin bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ηgə ci yé.

*Yésus mə yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwə mə kə wós məηkúmbə mə búúd dí yí, ηgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwəη shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwamba, gwágúg mwān waamə ηkúnkwónúłə. A də fudə ibwúg, a ηgə bul jug. A mú də kul nyúúł təo kuda dí təo məjúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwə dí, nji bwə shígé kwag lwagúłə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúłə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wós ηgow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwān wəηηg ká.»

¹⁸ Yésus mú ηkáánd nə jamb, í músə wú mwān nyúúłúđ, ncúncwámá jəηηg músə yál námə cé nə cé.

¹⁹ Ná ndeé ompwíin bwə músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcə jí sá bāη shígé kwag yílúłə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcə bi cugé nə fwámé búgə. Búbálé mə jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgə təo nji cig-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbúnj ga ná: “Táwúg na, wo kəg təw wáádó”, mbúnj bále kə. Sá kú ná kwo ntə bí ηkul. ²¹ *[Nji, mbií jamb ni í də wú nji wo mə fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídāw.]»

²² Ja bə́nónη bwə á ηgə kyey shí á Galilé yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwə bāg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwəw álél.» Ompwíin bwə músə ka bul gwág sá jəηηgá cey lámúđ.

Yésus mə jóná tóya

²⁴ Ja bwə mə kə kə wós Kapernawúm yí, búúd bwə á də ηwa tóya á *Mpáánz Zembí wá bwə mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wān mə də námə jóna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná jí? Ozá bwá da jóna ójwú ɔ shí otóya nə ɔŋgasumân? Ye mimbyágá mí máshí máŋ, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ijgaá, ntó jí ná mimbyágá mí ádé jóna? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágula bwo, kaág máŋ, kə wusə ɲgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bɛny nyə mpu, wo mú kwey sanj *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ɲwa wə, wo kə jóna tóya waamə nə wó.»

18

Muud mə búl bə nə mfií Faan mə Zembí dí yé (Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔŋgú dí, *ompwiín bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zá má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jów kúkágá, zə təl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Bábálé má jaaw bí ná, ɲkí bi mə bə kú cénd kuú ɲjɔnd ná bi bág nda ikúkágá, bi abúlé bwele nyíi Faan á gwówúd. ⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wá má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lág ntág gúl kúkágá nda jiga jíná dām dí yé, a má lág mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ɲgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgú, í bul jəla ná bwá kálug muud wɔɔŋgú məma kwóógú cəŋád, bwá kul nyə nə dwo máŋ, a kú ná cwánwɔ.»

⁷ «Ijkuŋkwóŋlálé búúd nəcé bulyálə mábɔɔgú. Cug í cúgé nə ɲkul bə kú nə məbɔɔgú, ɲji ɲkwéɛ muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə ná mbwə wó ɲkí kuú wó í ɲgə kwal wo bɔɔgú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla ná wo cágəg cug á kandəgə wo ɲjúl nə kul mbwə ɲkí kul kuú, ntə ná wo bág nə məbwə nə məkuú mwó mēsh wo mú kə kuda á kandəgə dí. ⁹ ɲkí jús dwó í ɲgə kwal wo bɔɔgú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandəgə dí wo ɲjúl nə ncwaan jús, ntə ná wo bág nə mísh mwó mēsh, bwá bá kə kul wo kuda á kandəgəd.»

¹⁰ «Bi ɔ bɛy ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəéŋgəles bánj bwá təl ja jəsh mísh má Dá jisá gwów yéd. ¹¹ [Nəcé *Mwán mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á má jimb nə zhí wá.] ¹² Bi mə tédúgá ná jí? ɲkí ɲgwól múúd jí nə incwəmbɛ təd, ɲgwúd í mú wú sɔɔnz dí kə ɲgə jéjəla. ɲgaá ná nyə e lúgə byɔɔŋg yá məwúm ibuu nə ibuu kul í ɲgə da yí, a fwo kə sɔ jɔɔŋg í áma kə ɲgə jéjəla yí? ¹³ A ká kwey gwo, bábálé má jaaw bí ná, nyə é bə nə mashusəg nə gwo ntə yá məwúm ibuu nə ibuu í shígé kə ɲgə jéjəla yí. ¹⁴ Námá mbíi wɔɔŋgá, Sónjé gú wún jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

ɲkwambulə misám

¹⁵ «ɲkí ɲgwól mínyɔŋə woó má sá *sám, kaág lás nə nyə bíná obá; á ká magulə gwág wo, wo má sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ɲkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jów múúd ɲgwúd ɲkí obá, bínɔŋ bi kág lás nə nyə, í bág nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “ɲkwambulə nyésh í jəla nə sɛy nə owúshined obá ɲkí ólól”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námá ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyá ampúyé fwámé Zembí yé, nda ɲwenyɛ tóya. ¹⁸ Bábálé má jaaw bí ná, sá jəsh bí má cɛjələ shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów. Jɔɔŋg

18:1 Luk 22.24   **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17   **18:4** 23.12   **18:5** Luk 10.16   **18:8**

5.29-30   **18:10** Yuá 10.11-15   * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.   **18:14** 6.10

18:15 Ləv 19.17; Gal 6.1   **18:16** Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19   **18:17** Tit 3.10   **18:18** 16.19; Yuá 20.23

jêsh bí má bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bæ ntó gwôw. ¹⁹ Bábálé má nyingə jaaw bí ná, ŋkí buud obá wá gwoonŋ jín ni bwá mpú bwəma cún ŋgwúd shí gaád ná bwá gwáám̄b Zembí gúl sá, tɛɛm bæ jí tɛɛm bæ jí, Sónŋgá waam jí gwôw yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nacé kúl búúd obá ŋkí olóol bwá má sɛɛŋgya shú dām dí yí, sánŋ nə bwo wá búsá cínŋŋ.»

Fwámé ŋjuugá

²¹ Pyēr nyə á ka shísh wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwám̄ba e, ŋkí mínyonŋə waamə mə sá mə məbôw, má jalá nə juu nyə ija iné? Ye ija zangbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyé nə wo ná kə shúg ija zangbá, má ci ná kə kumə məwúm zangbá ija zangbá. ²³ Gwá wá jí ná, Faan á gwôw dúsə nda yuug ga: wúl njwú-buud í a zə kə sá osóol ó mäsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ŋgə sá shitóg wəonŋ yí, ŋgwól sóol mäsáal músə biil nə mpwálá ŋkí jág bulya *mwaanê, tən búsó nə ŋkul jóna nə íbwéy otósoshin otósoshin yí. ²⁵ Nda sóol mäsáal éne nyə á shígé bæ nə ŋkul nying mpwálá ná, mása músə ci ná bwá bíg nyə nə mudá nə bwân bé bêsh, bwá kúshag bwo, tɛɛm bæ ísá byán byêsh, mwaanê wəonŋgú zág jóna mpwálá. ²⁶ Sóol mäsáal éne músə zə kásuwa mása yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jiswúg mə, mə é jóna wo mpwálá ni nyêsh.” ²⁷ Inkúŋkwon í músə bii mása lám, a músə bíd nyə nə mpwálá nyêsh, kú ná jí tɛɛm bæ sá. ²⁸ Ja sóol mäsáal éne má wósós tóon yí, a má bwəma nə ŋgwól shwá yé bá bwá á dū sɛy yé, nyə á bæ nə nyə mwaanê nji odanarí təd. A músə bii shwá yé éne cúnád, yám̄buli nyə ná: “Nyingúg mə mwaanê waam yêsh.” ²⁹ Shwá yé músə téég nyə məbwə ná: “Jísówúg mə, mə é jóna wo mpwálá nywô.” ³⁰ Nji sóol mäsáal éne kú magalá. A mú kənd shwá yé mímbwug dí shú ná a jónág nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bósól óshwá bāŋ bānŋŋ bwá á dū sɛy wá bwá má dúg sósólúgú wəonŋgá yí, bwá mú bul gwág cey lámád, bwá mú kə jaaw mása wánj sá í má sɛy yí. ³² Ná ndeé mása músə jôw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Mə ámə bíd wo nə mpwálá nywô nyêsh, mə yíl lám nacé nda wo ámə téég mə məbwə ná. ³³ Ngeá, wo ámə jalá nə gwág shwá woó ŋkúŋkwónjálə námə nda mə ámə gwág wo ŋkúŋkwónjálə ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛɛnzɛ nyə nə wəálal-məbag ná a fwóg námə nying nyə nyé mpwálá nyêsh. ³⁵ Ntó námə wá Dá á gwôw má bá dū sá bi yé, ŋkí bí mə bá kú dū juu ómínyonŋə bún ijuugá ná bi yíl lám kandəgə.»

19

Yésus nə məgwú má bá (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwá á bɛ nyə núnj ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbəl myáj, mí shín ŋgə yál. ³ Bósól *Ofarizyɛn bwá á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwá ná: «Ye məcɛɛ míshé má ŋgə ci ná muud ji nə ŋkul yíl múdá yé bá nə mbii mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bí a fwóyɛ l̄p mícilyád ná ja Zembí nyə á té isá byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntáni ná, mudúm mə bá lúgə sónŋgá bá nyəonŋgə, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwá mú bæ nyúul ŋgwúdá.” ⁶ Ntó jí ná bwá cúgə ná búúd obá, bwá músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembí má laad yí.» ⁷ Ofarizyɛn bwá mú nyingə jí nyə ná: «Ká nacé jí Moyíz nyɛ nyə á cilə ná múúd mə ká cɛɛl yíl

múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú má bâ yí?» ⁸ Yésus mú bęsa ná: «Moyîz nya á magulə ná muud jéég yîl múdá yé bâ nəc é lal bí milâm. Í á shígé də fwo sîy ntó mátéédúléd. ⁹ Mee má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yîl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínəmb, a bâ múdá shús íí, muud wəɔŋg má sá mínəmb.» ¹⁰ *Ompwíin bé bwá mú lás ná: «Ŋkí ntáni wó cęę lə bâ í də bíi múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwá jíg kú béya.» ¹¹ A mú bęsa nə bwo ná: «Buud bēsh dí bí nə ŋkul gwág lású ga, nji bəɔŋg Zembí má yə ŋkúl nyəɔŋg wá. ¹² Nəc é ból búud bwá njul mimyáágó zhu byélé dánúđ; ból bwá á sîy mimyáágó kúkú; bólúgá bəŋ bwá njul nda mimyáágó shú ná bwá mpúg wá milâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágó

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Ból búud bwá á ka zə nə ikúkágó wó Yésus ná a bádug byo məbwə, sá məjəgula shú dánúđ. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músa ci ná: «Bídúgá ikúkágó í zég mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəc é Faan á gwów dúsə sá á mbii búud wáŋ.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndeé a mú cə cínəŋg.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ŋgwól múúd nyə á ka shísh wó Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jə sá má sáág shú ná mə bəg nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəc é jí wó zə jí mə njígá shú jə sá yí? Muud ŋgwúđ wó jí jə múúd. Ŋkí wó cəel nyíi cug dí ság nda məcęę má ŋgó ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé mácęę?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwəne sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sósŋgú woó nə nyəɔŋgú woó, ka námə cəel múúd yēsh jisə wo kúná-kúna yé nda wó céél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ní nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bę məcęę mənə mēsh. Gúl jí í ŋgə ná fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wó jí mpu bə nda Zembí mə céel ná, kaá kusha isá byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímúbumbúwá *mwaanē wəɔŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bę mə.»

²² Nji ncwámá dəɔŋg má gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntəg kyey, nəc é nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíin bé ná: «Búbálé má jaaw bí ná, jisə kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíg Faan á gwówúđ. ²⁴ Má nyinğə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúná-kúna ná *shamó nyíg luun lə ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíg Faan á gwówúđ.» ²⁵ Nji ompwíin bwá á gwág ntáni yí, bwá á bul káam, bwá ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwádi, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jəŋ, nji Zembí nywáá jí nə ŋkul sá sá jēsh.» ²⁷ Pyēr mú ka ci nə Yésus ná: «Sə buud sə á má shín lúgə isá byēsh, sə zə bę wo wá, í bá ka bə nə sə bəŋ ntudələ?» ²⁸ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ja isá byēsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwán mə Múúd mə bá jí nyədí *caangə á milwanád yí, bí báá buud ŋgə bę mə wá, bí mə bá jí bín ícaangə wúm nə íbáád, bí ka sámb íbēend wúm nə íbá yá *Izəyél milésú. ²⁹ Ŋkí muud mə sá ná, tə minjəw, tə məshí, tə omínyəŋə, tə okól, tə sósŋgú, tə nyəɔŋgú, tə bwán, a lúgə byo shú dām, a bá nyinğə bíi byo, sá ŋgwúđ ija təd; muud wəɔŋgá ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí.

30 Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpúsə, bəonɔŋ bwá tál mpúsə wá, bwá bá tów shwóg.»

20

Myána myā bímí ngwúd

1 «Faan á gwōw dəsə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vīnyə. Muud wəonɔŋá nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a ká sọ búúd bwá kég sēy nyádí fambá. 2 Bánón bwá mú kwambələ ná a bá jəna nə bwo *danarí ngwúd nkúmba jwōw nda í də bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyúd nyádí fambá. 3 Muud éne mú nyingə wósos ngeɛ məwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó məsáal bwá njúl tām dánd kú nə sá bwá sáag yí. 4 A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námá sēy mádí fambá, mə é yə bí sá í jəla yí.” 5 Báni bwá mú kə. A mú nyingə wósos ngeɛ tólóg dī, a nyingə námá wósos ngeɛ məwəla məlól, a ngə námá kənd buud fambá. 6 Ngeɛ məwəla mətón mǎ mpwō-kugú, a mú nyingə wósos, a mú kə kwey bóól bwá tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mə shínal jwōw ncindí na kú nə sá bí ngə sá yí?” 7 Bwá mú bəsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mə nɔwá sá ísáyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sēy mádí fambá.”

8 «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú ci nə muud nyə á də vyee nyə jús isá dī yé ná: “Jówúg ósól ɔ məsáal, wo yág bwo myána myán. Wo é tээ́d nə bəonɔŋ bwá amə shúgula zə je mpámúsə wá, wo ka kə shúgula nə bəonɔŋ bwá amə tээ́d zə shúshwóógú wá.” 9 Bəonɔŋ bwá á nɔwá ísáy ngeɛ məwəla mətón dī wá, bwá mú nɔwá myána myán, muud yəsh danarí ngwúd. 10 Bəonɔŋ bwá á tээ́d zə shúshwóógú wá bwá mú shísh ján ja, bwá ngə táduga ná myán myána mí é nɔwá bulya; nji bwá mú námá nɔwá muud yəsh danarí ngwúd. 11 Ja báni bwá mə lóg bímí dəonɔŋ yí, bwá mú ngə cwaduga nə amádí fambá. 12 Bwá ná: “Bəonɔŋ bwá amə zə mpámúsə wá, bwá mə sēy nji wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myána bímí ngwúd nə sá, í njúl ná sə bān sə mə jisow mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” 13 Amádí fambá mú bəsa nə ngwól ná: “Wey, kwába cúgə ná. Nɔwá shwé amə bwey bə cún ná wo é sēy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ngwúd? 14 Nɔwágú kəw dwō, wo kyéyug. Mə cəel yə bíná muud a mpámúsə bímí ngwúd. 15 Ná ji, mə ajáláyé nə sá byəog dām nda mə cəel ná? Ye wo gwág bōw nə mə bələ nə jə lám?” 16 Ntə námá wə búúd wá mpúsə bwá bá tów shwóg, bəonɔŋ wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus mə jaaw nə a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yésus nyə á ka ngə bád kə Yurúsələm; na zhíid íí, nyə á nɔwá *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dī, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: 18 «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsələm óga; mpugá ná *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcээ́d. Bwá é cəelə nyə shwíy, 19 bwá mú kəenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd ná bwá kég cágula nyə, bwá yíd nyə nə mílwón, bwá bwambələ nyə kwolós dī. Ná ndeé, jwōw álél, a bá gwúm shwónd.»

Ngwóombálú mə nyəonɔŋú mə bwān ɔ Zhébedé

(Mak 10.35-45)

20 Bwān ɔ Zhébedé nyəonɔŋú wán nyə á nɔwá bwo, bánón ka shísh wə Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóombálúd ná, nyə a kúdwə shí yə Yésus gúmá. 21 Yésus mú jí nyə

ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwân bâm óbá óga wáda ná bwá bâg ji wo, nyíga mbwê mæncwûm, nyíga mbwê mækóól, Faan dwó dí.» ²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngó jii yí. Ye bi bí nê ñkul ñgul bálá má wál zə ñgul yí?» Bwá ná: «Haaw. Sá bí nê ñkul ñgul.» ²³ Yésus mú ka ci nê bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá ñgul bálá jâm. Nji, kóómb á nê bi jíg mæ nyíga mbwê mæncwûm nyíga mbwê mækóól, mæ dí jí nê ñkul ñwa wáni cígúlá, ijíya byooŋg bísə shú booŋg Sóóŋgá waamá nyə á bwey kwamasa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíin wûm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág omínyoŋhú óbá booŋg bôw. ²⁵ Yésus mú jôw bwo, lás nê bwo ná: «Ŋgaá bi mæ mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwá ngə nteŋg ijwûga byán, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpâl. ²⁶ Í nda bá du bæ ntó bí bân dí. Nyooŋg yêsh mæ céél bæ fwó múúd gwooŋg jín dí yé, yídag sêy nê bóól. ²⁷ Nyooŋg mæ céél tôw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sá jooŋgá wá jísə ná *Mwân mæ Múúd nyaméfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nê nyə. Nyə á yida zə sêy nê buud, a yána námá cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofalí.*»

Yésus má lwag wáancím-ncím óbá Zheríko
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwá á ngə wú Zheríko yí, buud bwá á bę Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwá á bæ zhíí dí koogú, bwá mú gwáduga ná Yésus ngə cɔ. Bwá mú ngə kîm ná: «Cwám̄ba, Mwân mæ *Dávid, bwáhgúg sá ná ñkwoŋá.» ³¹ Buud bwá á bæ áncuncuma wá bwá mú ngə ñkáánd nê bwo ná bwá jíg kál-kál, nji bân bwá mú yidá mpu bân mákál gwôw ná: «Cwám̄ba, Mwân mæ Dávid, bwáhgúg sá ná ñkwoŋá.» ³² Yésus mú shigula, a mú jôw bwo, jí bwo ná: «Bí mój jii nê mæ sáág bí jí?» ³³ Bwá nê né ná: «Cwám̄ba, ság ná mísh mósá má bânúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnya nê bwo mísh; námá cé nê cé mísh má mú nyiŋgə dúgya bwo, bwá mú bę nyə.

21

Cí Yésus mæ wóós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwá á ngə shish kúná-kúnə nê Yurúsalem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbún wóolivyé dí. Yésus mú lwâm *ómpwíin óbá. ² Nyə nê bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bæ, bí ká námá jé bi kwey myoolú jakáás cęxlá, nê mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mæ nê byo. ³ Nkí muud mæ jí bí sá, bí bęsa nê nyə ná: “Cwám̄ba wá ngə jii byo.” Muud wooŋgá nyə é leel námá bíd ná bi zág nê byo.»

⁴ Í á sîy ntó shú ná ciyá má *múúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cígá nê buud ó Siyôn* ná:
«Dúgá, njwú wún ngə zə bídí.
A jí nê lám ná shee, a mbód myoolú jakáásud,
cwɔ jakáás, mwân cúdu ankény mimbag dí.»

⁶ Ompwíin bwá mú námá kə sá nda Yésus nyə ámə ci nê bwo ná. ⁷ Bwá mú zə nê myoolú jakáás nê mwân, bwá ngə yíl mikáánds myán ngə jeeł bwo mikwoŋud.

20:22 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11   **20:23** Mis 12.2   **20:26** 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48

20:28 Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19   * **20:28** Bwá á du jána ñkúmba tâŋ shú ná ñkúmba kwám í bág falí. Tâŋ nyooŋg wá Yésus nyə a jána nê cug jé shú búúd bësh yí.   **20:29** 9.27-30   **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42   **21:5** Iza 62.11; Zak 9.9   * **21:5** Siyôn: Nyə á bæ mama mbún bwá á lwó ñgwála á Yurúsalem cínŋg gwów yí.

Yésus músə ji gwôw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwá á bæ cínɔŋg wá, bwá ngá taalə mikáándó myáŋ zhií nə zhií, bóól bwá ngá búgə mampúnzə má ílí ngə zə taalə zhiíd. ⁹ Shwáínzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəɔŋg bwá á ngə bæ mpásá wá bwá á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bəg nə nyɔɔŋg ngá zə jíná má Cwámba dí yé!

Hosána jɔŋ lə gwôw dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ngwála wêsh í á tów otútəlí, buud bwá ngá jí ná: «Zó nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoŋg buud bwá ngá bæsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarét shí á Gallilə.»

Yésus mə wáŋŋ búúd ó mikus Mpáánzə Zembí

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembí, a mú kə wáŋŋ búúd bwá á ngə sá mikus cínɔŋg wá. A shín lwág ítúwəlí í búúd bwá á ngá sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəɔŋg bwá á ngə kusha məfəf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwá bá də jów njów wám nə njów məjəgula?” Ká bí bāŋ mə yida sá ná í bəg daage lú íjúwál.»

¹⁴ Ná ndéé wəancím-ncím nə wa íjám bwá mú shísh nyódí na Luŋ dí cwú, a músə lwag bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máccə bwá á gwág bəw nə *məshimbá Yésus nyə á ngə sá má, bwá gwág námá bəw nə iyáŋgá ikúkágá í á ngə wá Luŋ dí cwú yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». ¹⁶ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ye wo ngə námá gwág sá bwá ngá ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bí bāŋ bí afwóyé lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí ikúkágá nə ikényi í bəl dí?”»

¹⁷ Ná ndéé a mú lúgə bwo, wú ngwála dí, kə Betaní, kál nyə é já yí.

Kundú figyè

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyə á ngə kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lə *figyè njwón dí koogá, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyè ná: «Wo abúlé ná nyingə bwele wúmə təɔ bumá.» Cé nə cé, figyè músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwíín bwá mə dúg ntúni yí, bwá mú bul káam, bwá jí Yésus ná: «Figyè éga mə ka leel shwáás cé nə cé ntədəlé?» ²¹ Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mbəm bə nə búgə kú nə məshwán, bí sá námá sá mə sá figyè éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nə mbúnj ga ná: “Táwúg nə, wo kəg juwa mán”, í bəle námá siy ntó.» ²² Sə jêsh bí mə bá gwáám məjəgula dí nə búgə yí, bí mə bá bíi gwo.

Nkul ijwúga mə Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Luŋ mə Zembí dí, á mú ngə yə buud minjígulá. Ná ndéé, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləɔm bwá mú kə nyádí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngá sá ísá íni nə ndí yí? Zó nyə ámə yə wo ŋkul nyəɔŋgú?»

²⁴ A músə bæsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí mə ká bæsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ngá sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembí, ye ŋkul á buud?» Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sə mə ci ná “gwów”, nyə é jí sá ná: “Ká nacé jí bí a shigé *búgula nyə yí?” ²⁶ Sə mə ká meel ci ná í á bə ŋkul á buud íí, ŋkwée səl! Buud bəsh

bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwá mú bęsa nə Yésus ná: «Sə ampüyé.» A mú námá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Nda wúga lāŋ bi mə téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sęy fambá *vīnyə múús.” ²⁹ Mwân mú bęsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpám pásá, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú lęsha nə ngwól mwân mbií ngwúd. Nyāŋ mú bęsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹ Bwân óbá ónı́d, nyáyé mə sá nda sóóŋgú wāŋ nyə ámə cęel ná?” Bwá mú bęsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Oŋwenye ó tóya nə budá bwá jáŋgá fúli wá bwá bá cų bī, bwá ká kumə Faan má Zembí dı́. ³² Nəcə Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhií a tútəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Oŋwenye ó tóya nə budá ó jaŋga, báá bwá á búgula nyə. Bi á tɛem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbdw (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vīnyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bíí déúlə bá nyáam mpúmá, a lwọ cwámábé ísándálé, a mú yə búúd fambá jooŋg məcéd. A músə kə ŋjooŋndud. ³⁴ Ja māmwaágulə mə á wóos yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bę ná bwá kág ŋwa nyə dé kəw lu mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bəoŋgú bwá mú yida kə bií ósól ó mäsáal, bwá dangulə cú ngwól, bwá gwú ngwól, bwá lúmə ngwólúgá məkwóógú ná ndeé a fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bósólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cų wá ashúshwóógú. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú námá sá bwo nji mbií ngwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwān yé, a ngə téduga ná bwá é gwọŋ nyə ná mwān yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ngə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntág bií nyə, sheenzh júlə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəoŋgú ntudél?» ⁴¹ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəoŋgú kú nə ŋkúŋkwonj; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəoŋg bwá bá du yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lẹ mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná: Kwóógú ólwọye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lúmuga†. Cwámaba sóólúgú yé wə ní. Jísə *sá mímbúgú sádí míshéd í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwá wə mə jááw bí ná, Zembí mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwonj búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəoŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyəoŋg kwóógú dəoŋg í bá káda yé mə bá cugali.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myá ofada bəndəŋ *Ofarizyēŋ bwá á shín gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wə Yésus ngə lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ngəlé sọ

21:28 7.21 **21:28** Luk 15.11 **21:31** 6.10 **21:32** Luk 7.29-30 **21:33** Iza 5.1-2 **21:35** 22.6 **21:39** Heb 13.12 **21:41** 22.7 **21:42** Sóm 118.22-23 † **21:42** kwóógú lú lúmuga: Í á du bə kwóógú bwá á du tééd jil mändəlúú yí, dwó wə bwá á du bę ja bwá lúm mənyunę mə njów yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 † **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **21:46** 21.11; 26.4-5

mæzhîf ná bwá bíi nyá. Nji, bwá á ka ngə fúndə mənjkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ŋwa Yésus ná *muud micúndá má Zembí.

22

Kanda zanj bá (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyá á nyingə námá lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwôw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsá ná a sá mwān yé zanj bá yí. ³ Nyá á ka kənd osóol ó māsáal bé ná bwá kág jôw búúd nyá á jôw zāŋ dí wá; nji buud bəŋŋú bwá á shígé cēel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósóol ó māsáal, nyá nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má ámə jôw wá ná, mə má shīn kwəməsá dína. Mə má cígə ínteny nə ocúdí wā məwóŋ. Isá byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəŋŋú kú bīsh njúwúlú mə cí, bwá mú yida ngə bwílya, nyāŋ kə nyódí fambá, nyāŋ kə mákíd méd, ⁶ bóólúgá bwá bíi námá *búúd ɔ lwámá ó cí, bwá cúg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə janŋələ ógwúl ɔ búúd bəŋŋú ná ndéé jígal ŋwəla wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó māsáal bé ná: “Dína í má shīn bə kwəməsá, nji buud má á jôw wá bwá á shígé mpiya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kág ngə jôw buud bēsh bí é ngə kwey wá, bwá zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó māsáal óni bwá mú kə mázhi mæzhîf, kə ngə ŋwa buud bēsh bwá á ngə kwey wá, tɔɔ mimbəwáwúlú tɔɔ ijɔɔ í búúd. Njôw zāŋ í mú lwánd nə buud ná cwóɔ.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyíi njôw zāŋ ná a zə dág búúd bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ngə dág ná ndéé a músə kwey ŋwól múúd kú nə káándó zāŋ. ¹² A mú cí nə muud wəŋŋ ná: “Wey e, ntudelé wo ámə mpu zə wa kú nə káándó zāŋ yé?” Muud wəŋŋ nji kúl-kúl ná kufug, kú mpu nda á bésag ná. ¹³ Ntɔ, njwú-buud mú cí nə osóol ɔ māsáal bé ná: “Wálúlgá nyá məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyá tóŋn yídúgád, kúl á bá kə bə nji a ngó bwam nə məyá yí.” ¹⁴ Ntɔ, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəŋŋ bí fééshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázel (Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyēŋ bwá mú kə shwushwagád, kələ sɔ nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bíilug nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwá mú ŋwa bóól *ómpwíin báŋ nə bóól búúd ó gwoonŋ í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo, bwá kə cí nə Yésus ná: «Yígúli! Sə ngə mpu ná wo jɔ bíbále muud. Wo ngə jígúli sə cug á Zembí búbále. Wo áde námá bεemb sá bóól búúd bwá é cí yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tów wo míshúd yí. ¹⁷ Ntɔ, jaawug sá. Ye məcɛɛ məshé má ngə magulə ná sə jónag tóya mə *Káázel, ye má aŋgə nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyá á bwey mpu mbiya lám wāŋ. A mú cí nə bwo ná: «Bí mə zə bwówələ mə nəcé jɔ, yé búúd ɔ mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaané bwá də jéna tóya nə ndí yé.» Bwá mú zə nyá nə sanj *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vugúli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» ²¹ Bwá nə né ná: «Jísə Káázel». A mú ka cí nə bwo ná: «Yágá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²² Ja bwá má gwág mpɛsá ni yí, bwá mú bul káam bwá mú kyey, béégya nə nyá.

Osadwisyēŋ bwá láámbulə Yésus (Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Námá jwôw ηgwúd ni, *Osadwisyeη, buud bwá da ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwoη dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yígguli, Moyíz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yá kundú, mínyoηá yé má jəlá nə shúgula nə kús yé, a byág nyəoηg mə yə yé mpwoη buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sá wa, bósól omínyoηá bwá á byél zəηgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá mudá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwán ná, a mú lúgə mínyoηá yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwán, a lúgə ηgwól nə mudá. Í á ηgə kə ntáni ná ndéé, bəsh zəηgbá mbii ηgwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwádí mpúsa. ²⁸ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyoηá zəηgbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ηgə kwab nəcé bi ampúyé sá Kálaad Zembí ηgə ci yí, bi kú námá mpu mpífó má Zembí. ³⁰ Ja búúd bwá bá gwúm máshwoη dí yí, budúm bwá ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá jí nda *wəéηgales ó Zembí bwá njúl joη dí ná. ³¹ Kósómb á mimbimbə bálə gwúm máshwoη dí, ye bi afwóyé ló sá Zembí nyə á lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə jí Zembí má *Aburaham, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab.” Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ηgə cugə wá.» ³³ Məηkúmbə má búúd má á ηgə gwág nyə má má á ηgə bul káam njíggúlá yé.

Shug lú máccə
(Mak 12.28-34)

³⁴ Ja *Ofarizyeη bwá má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyeη mimpu yí, bwá mú seηgya ná ndéé bwá mú kə nyádí. ³⁵ Nəgwól múúd á gwooηg jáη njúl Nkume macəçç mú zə bwówələ Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yígguli, máccəçç míshé məsh dí, dáyé í ntó mósól məsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cəel Zembí woó Yawé nə lám wó wəsh, nə *shíshim wó wəsh, nə lúú wó wəsh. ³⁸ Dáni cəçç wá í ntó mósól məsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəoηg í ká námá nyiηgə bə nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cəel múúd yəsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Macəçç məbá mání wá mäsó shug á *mbwoomb máccəçç wəsh nə minjíggúlá mí *búúd ə micúndá myəsh.»

Kríst, Mwán mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nda *Ofarizyeη bwá á bə seηgyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ηgə ná ci *Kríst* ná jí? A jí Mwán mə zó?» Bwá ná: «Mwán mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntudələ Dávid nə ηkul mə Shíshim, nyə á jəw Kríst ná Cwámba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wám ná:
“Jígú shí wa mádí mbwə mənəcwúm,
kə wósó ja mə é culəshi mízhízhíη myó,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «ηkí Dávid má bwey jəw Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwán na ntudələ?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwələ jí Yésus njígá.

22:23 Luk 20.27   **22:24** Mbá 25.5-6; Mat 38.8   **22:32** MmN 3.6   **22:37** Mbá 6.4-5   **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8   **22:40** 5.17; Rom 13.10   **22:41** 20.30-31

* **22:42** Kríst: Na jisa “Mesi”, muud Zembí nyə a gwáágulə mawúds má jwúga ná ndéé a nti yé.   **22:44** Sóm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1   † **22:44** Cwámba: Wa, jíiná lú Cwámba dúsə “Yawé”, mbii í ηgə wú Sóm 110.1 dí yí.   **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40

23

Yésus ηγη ηκάανδ να Ουτίγυλι ό μάεεε βάνηη Ofarizyên
(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

1 Yésus músə ka ci nə məŋkúmbə mə búúd nə *ompwíin bé ná: 2 «*Oyítguli ó máεεε βάνηη *Ofarizyên bwə njúl jiya má Moyíz dí ná bwə dág jíguli búúd məεεε má Zembí. 3 Ntó, ságá bwo məgwág, bí bε mίνjígulá myán. Nji, bí kú ηwa kuú ηjəənd wán; nəcé bwə mpú nji málás, kú ka da sá. 4 Bwə da kəzələ jilə-jilə mímbag, da zhimb búúd záməbag; nji bwəməfwó kú súsəl təə nyiná ná bwə kwiy myo. 5 Misóólúgú myán myēsh mísə nji dúlə sọ mísh. Bwə da bweeg byán ηgwbí í máεεε ntə bóól búúd byán. Bwə bul námá da gweesh myán mímbwaag mí káándá. 6 Bwə cεel da ji nji lúú túwuli dí ja bwə dú kə ídína dí yí; ja básə *mámpáánzə má mίνjígulá má *Oyúden dí yí, bwə cεel kə da ji nji íjiya yá shwóg. 7 Bwə cεel ná buud bwə dág bəda bwo məbədə má gúmá məŋkúmbə mə búúd dí. Bwə cεel námá ná buud bwə dág jəw bwo ná: *Rabi. 8 Nji bí bān, kúgá sọ ná buud bwə jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi wún jí nji ηgwúd; bí básə omínyəŋə mpədəgá nyínud. 9 Kúgá jəw múúd shí ga dí ná sóŋgú waamá nəcé sóŋgú wún jí ηgwúd, nji nyəəŋg jíś gwów yé. 10 Kúgá sọ ná buud bwə jówúg bí ná omása, nəcé mása jíś ηgwúd, nji *Kρίst. 11 Nyəəŋg yēsh má bul bə fwámé múúd mpədəgá nyín dí yé, á jələ nə sēy nə bóól. 12 Muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəəŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bān nyə gwəw.

13 «Məntágula nə bí Oyítguli ó máεεε nə Ofarizyên. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí má laa búúd zhií á Faan á gwəw. Í músə, biméfwó kú nyíi, bí kú námá nyíngə bíd ná bəəŋg bwə ηgə cεel nyíi wá, bwə nyíig.

14 *«[Məntágula nə bí *Oŋkume ó máεεε nə Ofarizyên. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə mánda mikúsé mí búdá nə minjów myán, bí ka da sá ígwaa-gwaa í məjəgula ná bwə dágúg ná bí bí ijəp í búúd. Bí mə bá bwəma nə íntégulí í bá bul nyaan yí.]

15 «Məntágula nə bí Oyítguli ó máεεε nə Ofarizyên. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə ntə míshwú ntə məkwamb ηgələ sọ muud ηgwúd jí nə ηkul cénd mítədəgá zə nyíi mísəəŋ wúnud yé. Ja bí má ka jíga dág mbii múúd wəəŋg yí, bí mú sá ná a bəg nji muud mə jələ nə kə kuda á kandəgəd, nəcé bí é sá ná a nyíngəg bul sá bəw-bəw ísá ntə bí.

16 «Məntágula nə bí, wəəncím-ncím bí má təw shwóg ná bí mə lwágulə búúd zhií wá, məntágula nəcé bí ηgə ci ná ηkí muud má kεen *Mpáánzə Zembí, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká kεen or á Mpáánzə Zembí, sá nyə ámə kεen yí, jí nyə yímbulí. 17 Yé ímpwúfú íga, wəəncím-ncím óga! Jí í ntə gúlégá, ye or, ye Mpáánzə Zembí í ηgə sá ná or bəg or má Zembí yí? 18 Bí ηgə námá ci ná muud mə ká kεen *alatár, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká kεen sá má Zembí í mbwúg alatár dí yí, sá nyə ámə kεen yí, jí nyə yímbulí. 19 Yé wəəncím-ncím óga! Jí í ntə gúlégá, ye sá í mbwúg alatár dí yí, ye alatár mə sá ná sá jəəŋg í bəg shú má Zembí yí? 20 Ntó, muud mə kéén alatár yé, á kεen alatár nə sá jēsh í mbwúg alatár dí yí. 21 Muud mə kéén Mpáánzə Zembí yé, á kεen Mpáánzə Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé. 22 Muud mə kéén jəŋ lə gwəw yé, má kεen jiya ícī má Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé.

23:3 Rom 2.21-23 23:5 MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1 23:8 Yuá 13.13 23:11 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 23:12 Sóm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * 23:14 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 23:16 5.34-37 23:16 15.14 23:18 MmN 29.37 23:21 10j 8.13

23 «Məntágula nə bî Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bî bî nə məkəŋ. Məntágula nə bî nəcé bî ŋgə yə Zəmbî *ŋkəw wúm á isá nda mânt nə anis nə kumín†, ikáá bî má dū teegushi idəw nə ndí yí. Nji bî yida mpyèny məong máccɛɛ má búl ntə má, nda cəgələ nə buud tətəlí, nə gwágulə búúd cey lámúd nə búgúlələ Zəmbí. Sâ bî á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyèny byəong bî ŋgə bwey sá yí. 24 Yé ólwóye ɔ zhií wəancim-ncím óga. Bî má dū sál málwəg, yíl ncincín jí cínəng yí, nji bî minə *shamò ncindí.

25 «Məntágula nə bî Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bî bî nə məkəŋ. Məntágula nəcé bî ŋgə gusa bálá nə shúyá nji kwonud, cwú nye njúl lwándulá nə isá í mándá nə ibəw-bəw isá í má ŋwa bî milám yí. 26 Yé áncim-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú ná kwon bəg námá ŋkí ŋkê.

27 «Məntágula nə bî Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bî búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bî búsə nda məshwon bws má wá fəm má, ŋkí nywa dúg tóón, nji cwú njúl lwándulá nə iyasé í búúd nə bíl isá í áduđanâ mímbií mímbií. 28 Bî búsə námá ntó, mísh má búúd dí, bî ŋgə nyín nda buud básó ótətəlí wá; í njúl ná milám mín mísə bî nə kwába nə fúlú a kú bish máccɛɛ nə cwóó.

29 «Məntágula nə bî Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bî búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bî ŋgə lwə məshwon mə *búúd ɔ micúndá, bî ŋgə lugushi ikəl otətəlí ɔ búúd bwə á daw yí. 30 Bî ŋgə cɪ ná bî a mbəm bə ja impáámábé bín í á cəgə yí, bî a shígé nywá dá wá məbwa kúl bwə á dū gwú búúd ɔ micúndá yí. 31 Ciyá jín jəong í ŋgə bwaagula nə bî búsə bwân ɔ búúd bwə á dū gwú buud ɔ micúndá wá. 32 Ká jí, məeługá casulə sá impáámábé bín í á tééd yí. 33 Bî búsə mbeé ónywá, iyələkag. Bî mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? 34 Gwə wə í bá bə ná, mə é dū nti bî buud ɔ micúndá, mə nti búúd ɔ fəg, nti Oyíguli ó máccɛɛ; bî mə bá gwú bóól, bî bwambulə bóól ikwolós dí, bî yíd bóól nə milwón bídí məmpáánzə mə mínjígulád, bî mə bá julya nə bóól míŋgwəla míŋgwəla. 35 Í bá námá dū sý ntáni ná ndeé, otətəlí ɔ búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwíy bî milúú; tééd məcií mə Abel, tətəlí múúđ, zə wóós məcií mə Zakarí mə Barakí bî á gwú mpədúgá Mpáánzə Zəmbí na alatár yé. 36 Bábálé, má jaaw bî ná, kala buud ga í é bwəma nə intégulí byəong byêsh.»

Yésus ŋgə lígya shú Yurúsəlem

(Luk 13.34-35)

37 «Eéé Yurúsəlem ŋgə gwú *buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ŋgə sá ná, buud Zəmbí ŋgə nti lwámád wódí wá, wo ŋgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə má á tééd ná mə sɛɛŋgə bwân bwə nda ábiyá kúwó má dū sɛɛŋgə bwân bé məsfaafugə dí ná! Nji, bî kú magulə ntó. 38 Ká, dugá njów wún í zə lúg wuul. 39 Nəcə mə mpú jaaw bî ná tééd námá kíkídíga, bî ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyín nji ja bî má bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəong ŋgə zə jíná mə Cwámba dí yé”.»

24

Intégulí í bá bə yí

(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)

23:23 Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † 23:23 mânt nə anis nə kumín: Jísə ikáá bwə dū lugushi jáám bə ndí yí, isá nda məsəb. 23:24 15.14 23:25 Mak 7.4 23:26 Yuá 9.40 23:28 Luk 16.15 23:30 5.12; Mís 7.52 23:33 3.7 23:34 1Te 2.15 23:35 Mət 4.8-10 23:38 Eze 10.18-19; 1Oj 9.7-8 23:39 Sóm 118.26

¹ Yésus nyà á ka kyey ná a wú *Lun má Zembí, cúwo tóón. A ngó kə ntáni, *ompwíin bwá mú shísh nyádí, kələ ccel sá ná a dúgúg mbií málwóga búúd bwá á lwó cínngú Lun má Zembí má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dúg dí isá íni byésh í? Búbálé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwôw. Na yêsh ná bá bə ícimí ícimí.»

³ A mú ka kə *Mbún wóolivyé dí, kə ji shí. Ompwíin bé bwá mú shísh nyádí kə jí nyà bánónj bwámé ná: «Jaawug sá, isá íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágula sá ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shín?»

⁴ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Bi ó bey ná buud bwá bəg shüig bí, bi mú bę bów-bów zhíí. ⁵ Nacé buud ŋkí bulya bwá bá dɔ zə nə jíná dām, zə dɔ ci ná: “Mə wá Kríst”. Məshüigá mánj mɔɔŋg má bá kənd zhwog buud jugú. ⁶ Bi mə bá dɔ gwág mílánj mí mɔɔmb, bi gwáduga ncíndá dɔɔmb. Bi kú bá dɔ kənd mílám gwôw; í bá jí ná isá íni í bág. Nji tɛɛm bə ntó, í ábálé fwo bə máshíné má shí. ⁷ Gúl lwoŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Zha á ifíi mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá námá dɔ ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isá íni byésh í bá ná bə nji mətéédúlé má mácey mə byéyí. ⁹ Bwá bá dɔ kusha nə bí ná bi bwámag nə məntágula, bwá dɔ gwú bí. Ilwoŋ byésh í bá mpii bí nacé jíná dām. ¹⁰ Ntó, zhwog buud bwá bá jimb, bwá cwagawa zhíí abábôwud. Buud bwá bá bə, bóól kusha nə bóól, mpádúgá nyáŋúd nji zhínj nə zhínj. ¹¹ Zhwog *buud ó micúndá ó məshüigá bwá bá zə, zə sá ná buud ŋkí bulya bwá bęg bów-bów zhíí. ¹² Ná ndéé, fúlú á kú bish máceę í bá ŋgə mpyáánz, zhwog buud ccelí mú bá ŋgə shín. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wóós máshíné yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwá bá cúndə Jɔjɔ Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwoŋ byésh í gwágúg; ná ndéé məshíné má músə bə.

¹⁵ «Gwá wá jí ná, bi mə bá dúg ájələŋkúŋkwə múúd micúndá Danyél nyà á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ŋgá lɔ cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí má bá dúg isá byɔɔŋg yí, buud bwá bá bə Yúdéa wá, bwá bəg fúndə, kə mímbúbúnjád! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminá* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sá. ¹⁸ Nyɔɔŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádá ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁹ Nkwéé budá bwá bá bə nə məbum, nə bɔɔŋg bwá bá ŋgə nyééŋg bwán mwôw mɔɔŋg dí wá! Bwá bá bul ŋkúŋkwə. ²⁰ Jəgəlagá nə Zembí ná mítúbúg nyɔɔŋg mí kú bá bə bí ŋkwánúd, ŋkí jwôw lá Sábaad. ²¹ Nacé *incwaw í ntəg í bá bə mwôw mɔɔŋg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábálé kwo bə mbií wɔɔŋg. ²² Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw má incwaw í ntəg mɔɔŋgá, tɔɔ muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw mɔɔŋgá nacé buud á má bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ŋkí ŋgwól múd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá magalə. ²⁴ Nacé omesí ó máshüigá nə buud ó micúndá wá məshüigá bwá bá dɔ wáós. Bwá bá dɔ sá məma *məshimbá, nə *isá í mímbúgú mbií wúsə ná ŋkí gúl sá jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembí má bwey féésh wá bwá bę bów-bów zhíí. ²⁵ Bi ó bey! Mə má bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwá ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí jí núnj shí a shwééshád”, bi kú kə wu. Nkí bwá ci ná: “A jí ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bi kú magalə, ²⁷ nacé *Mwán mə Múúd mə bá zə nda njəs í dɔ yas

24:2 Luk 19.44 **24:5** 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwá á dɔ lwó minjów yí, bwá á dɔ mę kwáminá námá nda mənyunę. Kwáminá í á dɔ bə ŋkí lal, buud kə dɔ ŋgə kyey wu gwôw, muud jee námá kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28

kóómb jwôw í ða cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í ða jíma yí. ²⁸ Kúl mbimbə wúsə yí, cínəŋg wə ómpal ó ða seŋgya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntəg məəŋg mə ká námə shîn cə, jwów í bá shila nə ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshuli mənkenya; wəacén-céni bwə bá ða bí shí; isá byəsh bíśə nə mpífə jəŋ dí yí í bá kúŋgula. ³⁰ Ja jəəŋgá, sá í bá lwágulə nə Mwān mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jəŋ dí; ikúl í búúd byəsh yā shí ga í mú ŋgə tədəwa; bwə müsə dúg Mwān mə Múúd ŋgə zə mínkúdád, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəəŋgales bə nə məmá laag í ða lás nə ŋkulú yí, bwə zə seŋg búúd Zembí nyə á féesh wá, ikóómb ínə byəsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wósə bílégád.

³² «ŋwagá fəg nə yuug bí mə ða dúg nə líí *figyē yí. Í ða bə, ja mpúnzə nyé í mú nə bud-bud, məncuug mə agúgwāan mə ŋgə kə yí, bí mú mpu nə ompú bwə mú kúná-kúnə. ³³ Ntə námə, ja bí mə bá dúg isá byəəŋg byəsh í ŋgə sīy yí, mpugá nə zīyé mə Mwān mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyində mə nyə. ³⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isá íni byəsh kú fwo sīy. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byām kú cə.»

*Muud mə jalá nə ji ŋkwəməsá
(Mak 13.32-37; Lúk 17.26-30, 34-35)*

³⁶ «Shú sá í dúgyá nə jwôw nə wəla isá byəəŋg í bá sīy yí, kú nə muud mə mpú; tēem bə wəəŋgales búśə wə Zembí wá bwə ampúyē; tēem bə Mwān nyə ampúyē; nji Sóŋgú wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwān mə Múúd mə bá zə yí, isá í bá sīy námə nda í á sīy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpwə í búdálg shí nyəsh, buud bwə á ða ða, ða ŋgul, bwə béya, bélashi námə bwān bāŋ nə ndéé kə wósə jwôw *Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígé ða bēemb təə sá, kə wósə ja mpwə í á zə jaŋgulə bwo bēsh yí. Ntə námə wə í bá bə ja Mwān mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwə ŋgə sēy fambə, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwə ŋgə jí isá kwóógú ŋgwúd dí, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg.

⁴² «Ntə, jigá ŋkasə! Bi ampúyē jwôw Cwámba wún mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí njów mbəm ða mpu wəla lə búlú júwál í é zə yí, ŋki á ða ji ŋkasə, a kú bíd nə júwál í búgəg nyə njów, júwo isá. ⁴⁴ Ntə, bi mə jálá nə ða ji ŋkwəməsá, nəcé Mwān mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ŋgə téduga nə nyə é zə yí.»

(Lúk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sóól məsáal wúsə abúgúlág a njúl ŋkí kə məsá mə təl ná a bág lúlúú á buud ə njów a ða yə bwo idəw wəla í jála yí? ⁴⁶ Sóól məsáal wəəŋg nywá mə jəla nəcé məsá nyə é zə kwey a ŋgə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, mə jaaw bí ná, məsá nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl isá í njów byəsh. ⁴⁸ Nji ŋkí a jisə bów-bów sóól məsáal, nyə é cí ná: “Cwámba waamə nyə áleleé nyiŋgə”. ⁴⁹ Nə ndéé a mú ka ji yídélə búúd bənəŋ bwə ŋgə sēy wá, nə dálə dəg, bənəŋ oshwégye ó málwəg nji ŋgəla ŋgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wósə nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ŋgə téduga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə íntúgúli í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwə ŋgə bwəma nə ŋkád yí; nyə é bə cínəŋgú, nji a ŋgə bwam nə məyə.»

24:28 Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mís 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Lúk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4 **24:50** 24.42 **24:51** 8.12

25

Oncwiyê ó mäsäs wûm

1 «Ntó, Faan á gwów í bá bæ nda lâŋ ga: oncwiyê ó mäsäs wûm má á ŋwa mälámba, zə kə nə má kə lég múúd nyə á bæ ná a zə bwéemb shwə wáŋ yé. 2 Mäsäs wûm mání dí, mátóon má á bæ ilad, mátóon okəŋ. 3 Məonŋ má á bæ ilad má má á ŋwa mälámba kú bwey ŋwa mál mawúda kə nə mwó. 4 Nji okəŋ bá, bwə á ŋwa mälámba, bwə kə námə nə ifuundú í mawúda nə bwə bá kə ŋgə kwádúla. 5 Muud nyə á bæ ná a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jŋwa zə; mäsäs wûm mání mēsh mú mú tag nə jiya nə ndeé má shín kə gwád. 6 Tām bulú, cúndá í mú síy ná: “Muud bá wə zág ε; kəgá lég nyə!” 7 Oncwiyê ó mäsäs wûm mání mēsh má músa juum, má ka zə kwəməsa mälámba. 8 Məonŋ má á bæ ilad má, má mú ci nə okəŋ ná: “Yágá sá baalé mawúda, mäsú mälámba má wál jímə.” 9 Okəŋ nə bwo ná: “Mbô! Mawúda má ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwə də ŋgə kusha yí, bí kég kusə mún.” 10 Té ílad íni í á ŋgə kə ná í kə kusə mawúda yí, muud bá mú wós. Bəndəŋ bəonŋ bwə á bæ okəŋ wá, bwə mú nyí njów zāŋ, bwə fad mbē. 11 Mäsäs má ílad má á ka zə wós na mpámás, ka zə ŋgə jŋw ná: “Mása, Mása, juwúg sá mbē.” 12 Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.” 13 Ntó, jigá ŋkasə, nəcé bí ampúyé jwəw nə wəla *Mwān mə Múúd mə bá zə yí.»

*Osól ó mäsáal ólól
(Luk 19.12-27)*

14 «Í bá bæ nda muud nyə á kə ŋjəond dí yé. Ja á má bæ ná a zə tí yí, a mú jŋw osól ó mäsáal bē, zə yə bwo məbii mé tāŋ nda məcé. 15 A mú ŋgə yə bwo námə nda bwə á ŋgə bæ nə ŋkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ŋgwúd. Nyə á shín yə bwo ntáni ná ndeé a músa kyey. 16 Námá nji bwə á shín lég *mwaané yí, nyəonŋ nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaané; a músa nyíngə bí míl mítóon. 17 Nyəonŋ nyə á bæ nə mímbá yé mú námə nyíngə bí míl mímbá. 18 Nyəonŋ nyə á bæ nə ŋgwúd yé nyé nyə á kə fáág bí mändəlúd, a mú shweel mwaané mə mása yé cínəŋ. 19 Ja fwámé fwála í á ç yí, mása nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó mäsáal bē shitóg. 20 Nyəonŋ nyə á lég mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dəgí, míl mimbwoomb mítóon mə á bíi wə míga.” 21 Mása yé mú ci nə nyə ná: “Uhúŋ. Wo ji jŋjə sól məsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábubulyá dí. Zaá ji məshusug mə mása woó dí.” 22 Nyəonŋ nyə á lég mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dəgí, míl mimbwoomb mímbá mə á bíi wə míga.” 23 Mása yé mú ci nə nyə ná: “Uhúŋ. Wo ji jŋjə sól məsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábubulyá dí. Zaá ji məshusug mə mása woó dí.” 24 Nyəonŋ nyə á lég nji mbwoomb ŋgwúd yé músa námə shísh, nyə ná: “Mása, məə má á bwey mpu ná wo ji ŋkí nyaan, wó də mwáagulé mpúmá kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídəw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí; 25 Gwə wə má á fúnda yí, mə músa kə shweel mbwoomb mímbeesh wó mändəlúd. Légúg, sá gwó wə ga.” 26 Mása yé mú ci nə nyəŋ ná: “Wo ji bəw-bəw sól məsáal. Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á

mpu ná má ðu mwáágulá mpúmá kúl má á shígé bę yí, má ðu shwo íðáw kúl má á shígé myεεg mpæg yí, ²⁷ ηγαά, wo á jəla nə kə wá mə mwaañé waamá bāŋ dí, ná ja má wóós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwōw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbeesh ni, bi yág nyōōŋg jí nə myo wúm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwá bá nyiŋgə kwádələ nyə mwo, á mú bul bií, nji nyōōŋg cúgέ nə ndí yé, bwá bá mεel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbeé bōw-bōw sół mäsáal ga, bi wúsəg nyə tóón, kúl í bá bə nji a ηgə bwam nə məyð yí.”»

Sémyé mílású á məzhúgúlá

³¹ «Ja *Mwān mə Múúd mə bá zə nyádí íjwúga dí, bəññə *wəéŋgəles bēsh yí, a bá zə ji nyádí *caanğə á milwanád. ³² Ntó ilwonŋ byēsh yá shí ga í bá sēŋgya nyádí mpwóómbúád. A bá béég búúd ígwōōŋg íbá nda mbaagula itow má ðu béég íncwəmbə nə ikálá ná. ³³ A bá təl íncwəmbə nyádí mbwə mənkwúm, ikálá nyádí mbwə məkóól. ³⁴ Nə ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bōōŋg wá mbwə mənkwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóōŋgá wām má yə ócúncēsŋ wá. Zəgá ji Faan déd, zə ləg lúgí nyə á bwey bwíig bí námá ja nyə á fwə shí nə gwōw yí. ³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bí á yə mə idāw; mə a gwág shwáásúlə minú, bí á ηgulał mə; mə á bə njōŋ, bí á ŋwa mə bídí; ³⁶ mə á bə shushwáás, bí a bwéed mə míkáándá; mə á bwās, bí á zə dúg mə; mə á bə mím bwugud, bí á kə dúg mə.” ³⁷ Ja jōōŋgá wə otətəlí ɔ búúd bwá bá bęsa nə né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idāw, sá dúg wo nə shwáásúlə minú sá ηgulał wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njōŋ sá mú ŋwa wo sádí yí; ηkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwéed wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ηgə bwās ηkí ná wo ji mím bwugud sá mú kə dúg wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bęsa nə bwo ná: “Búbálé, má jaaw bí ná, ja jēsh bí á sá gúl míminyōŋə jām wúl sóólúgú ni yí, mə wá bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A mūsə bá ci nə bōōŋg wá nyádí mbwə məkóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bí búsə nə məzhúŋgúlú má Zembí. Kyeyəgá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəmusə shú Njwú məjamb bəññə wəéŋgəles bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bí a shígé yə mə idāw; mə á gwág shwáásúlə minú, bí a shígé ηgulał mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə njōŋ, bí a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bí kú bwéed mə míkáándá; mə bwās, mə kə mím bwugud, bí kú kə dúg mə.” ⁴⁴ Ntó, bwá bá námá jí nyə ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwelə dúg wo, wo ηgə yə nə zha ηkí shwáásúlə minú, ηkí ntəg ná sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ηkí ná wo ηgə bwās, ηkí ná wo njúl mím bwugud sá kú bísh wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bęsa nə bwo ná: “Búbálé, má jaaw bí ná, ja jēsh bí á bə kú sá ηgwól míminyōŋə waamá wúl sóólúgú ni yí, mə wá bí á bə kú sá mánywa məōŋg yé”. ⁴⁶ Nə ndéé, búni bwá bá kə intúgúlí yá kandugə kandugə dí; otətəlí ɔ búúd bāŋ bwá kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shín lás isá íni byēsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bə né ná: ² «Bí mə mpú ná í má lúg mwōw məbá ná *Páska bəg. Mpugá ná *Mwān mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwá bəg bwambələ nyə kwolós dí.» ³ Mililúú

myâ ofada nê ocúmbá buud wâ loom bwó á ka kə seeŋgya luŋ má Kayíf, Ajeláci á ofada. ⁴ Bwó mú kə cwó ýuug ná bwó bii Yésus mákánú, gwú nyə. ⁵ Nji, bwó á ŋgə ci ná: «Í ajaláyé nê síy fwála lu zâŋ, buud bwó á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá má shwu Yésus labínda líúú
(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bæ Betani, Shímun á zúzaamá dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wó Yésus. Fúfuundú jooŋg í á bæ nê labínda áal-kus. Ná ndeé, Yésus ŋgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wooŋg líúú. ⁸ Ja *ómpwíin bwó má dág ntáni yí, bwó mú gwág bôw, bwó mú ŋgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í áma jəla ná bwó kúshag labínda ni ŋkí lal kus, bwó mú kwíind mímbúmbúwá nê *mwaané wooŋg.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwó ŋgə lás ntó, a mú ci nê bwo ná: «Nəcé jí bí má ntágúlé múdá éne yí? Sâ mánywa wó á má sá mə ni. ¹¹ Nəcé binŋh mimbúmbúwá bí é də ji mwôw mēsh, nji sánŋh bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ¹² Ja nyə áma shwu mə labínda nyúúúúđ ni, nyə áma bwey kwəmusə mə dɔwála má bá zə dɔw yí. ¹³ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl jēsh bwó bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwó bá námá də jaaw sá múdá éga má sá mə yí, buud də tódəga nyə.»

¹⁴ Mpusə na, ŋgwól múúđ á gwoŋg ómpwíin wúm nê óbá, nyooŋg bwó á də jów ná Yúdas Iskariyót yé, músə kə dūgya nê milúúú myā ofada, ¹⁵ nyə nê bwo ná: «Mə ká sá ná bí bíig Yésus, bí yə mə jí?» Bwó mú ntág ló misan jí mí mwaané məwúm máłól, bwó yə nyə. ¹⁶ Tééd baan dɔoŋgú di, Yúdas músə ŋgə sɔ́ fwámé fwála á jí nê ŋkul sá ná bwó bíig Yésus yí.

Yésus bə́nŋh ómpwíin bé bwó sá Páska
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mátéédúlé má zâŋ mú ka zə wóós, jwôw bwó á jəla nê tééd dələ íbuléd yá kú nê *ləvur yí, *ómpwíin bwó á ka jí Yésus ná: «Wó cəel ná sá kág kwísha dína *Páska ŋgow?» ¹⁸ Yésus mú bəsa nê bwo ná: «Kagá ŋgwála, wó mbéé; bí kág ci nê nyə ná: «Yígúli má ci ná baan dé í mú kúná-kúnə. Bə́nŋh ómpwíin bé bwó é zə sá Páska wa wódí.» ¹⁹ Ómpwíin bwó á kə námá kə sá nda Yésus nyə á ci nê bwo ná, bwó mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bə́nŋh *buud ɔ́ lwámá wúm nê óbá bé, kələ də. ²¹ Bwó ŋgə də, Yésus mú ci ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ŋgwól múúđ á na bídí nyə é kusha nê mə.» ²² Ómpwíin bwó mú bul gwág sá jooŋgú cey lámúđ, bwó mú ŋgə jí nyə, múúđ yēsh ná: «Cwámba, yə mə?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Muud səná sá áma juwo məbwə shúyád yé, nyə wó nyə é kusha nê mə. ²⁴ Mwān mə Múúđ nywáá, nyə é kə námá nda jisə bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nê múúđ mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wooŋgú kú byél.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nê nyə yé mú námá lás, a jí nyə ná: «*Rabi é, yə mə?» Yésus mú bəsa nê nyə ná: «Wə mə ci wə ní.»

²⁶ Bwó ŋgə də ntáni, Yésus mú ŋwa buléd, a yə Zembí cúncésh ná ndeé, a mú fēy buléd, yə ómpwíin bé, nyə nê bwo ná: «ŋwagá, bí dág. Nyúul nyām wə ga.» ²⁷ Ná ndeé, a mú ŋwa balá wáan, a yə Zembí cúncésh, a yə ntág ómpwíin bé, nyə nê bwo ná: «Bí bēsh ŋguləgá. ²⁸ Məcií mām wə mōni, məcií mā sɔ́, má zə shwiy

26:4 21.46   **26:6** Luk 7.37-38   *   **26:7** alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwó á də mə ífúfuundú í bwíl na ndí yí.   **26:11** Mbá 15.11   **26:15** MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2   **26:17** MmN 12.1-20   **26:20** Yuá 13.2, 21-30   **26:23** Sóm 41.10   **26:24** Sóm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9   **26:26** 1Kr 10.16   **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20

shí má, zə cé búúd ŋkí bulya, ná bwó bág nə ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ŋgul wáan ni kə wóós ja shé mə bá ŋgul ncuncumbə Faan mə Sóŋgú waam dí yí.» ³⁰ Bwó mú ka sey Zembí isusa í gúmá ná ndeé bwó músə kyey kə *Mbáŋ wóolivyé dí.

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndeé, Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánŋuwo búgód nəcə mə. Sà jəŋgá wó jísá cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulé itəw, incwəmbə í sənz í mú shín ciima.” ³² Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nún.» ³³ Pyêr mú lás, ci nə: «Tee m bə ná bóólúgá bəsh bwó lánŋuwo búgód nəcə wo, mee mə abúlé bwelə lánŋuwo.» ³⁴ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóógú ná ŋgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ílól.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tee m bə ná í wóós ná shwá yág shwiy ŋgwúdá, mə kú bwelə kúlya wo». Bóól ǝmpwíin bəsh bwó mú námá ŋgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembí Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndeé, Yésus bəŋŋə *ompwíin bé bwó músə kumə kúl bwó du jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, mə fwo kə wá shwóg, kə sá mājəgula.» ³⁷ A músə jəw Pyêr nə bwān ó Zhébedé óbá, bəŋŋə bwó mú kə; a mú tééd ŋgələ bul gwág məcey mə lám, mbəəm í ŋgə shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcey ki mə é yə. Jigá ŋkasó wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a ŋwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá mánđəlúd, jəgula nə Zembí ná: «Pəpá e, ŋkí jí nə ŋkul jala ntó, magulə ná mə bág kú ŋgul bálá məcey ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda mə céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ǝmpwíin bwó á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ŋkul ji ŋkasó nə mə təw nji wələ ŋgwúdá? ⁴¹ Jigá ŋkasó, jəgula nə Zembí, bi bəg kú biil məbwbəbálanád. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú ŋjəond; nji nyúúl í cugé nə ŋkul kwag kuú ŋjəond wəŋg.» ⁴² A músə nyingə shísh shwóg ja ábēé, kə jəgula nə Zembí ná: «Pəpá, ŋkí tédúgá wó í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ŋgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyingə zə ǝmpwíin bé dí, zə námá nyingə kwey bwo ígwád nəcə mísh má á ŋgə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá mājəgula ja áléel, məjəgula məmpúd á ŋgə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyingə zə ǝmpwíin bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bāŋ bi é bə wa nji gwó nə gwó nji ŋgələ woga? Dugá! Wələ í mú kúná-kúnə, wələ *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə má ósól ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sə kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwó bii Yésus

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ŋgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námá gwoonŋə *ǝmpwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ŋgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwələ nə məbúle. Milúluú myá ofada nə ocúmbá buud wə ləəm wə bwó á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sə sənya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə.» ⁴⁹ Námá nji

Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ̄ kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ɔ lás ɔ!» A mú fálal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kɔ̄ Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ɲgwól múúd gwoong mə Yésus má wéem kafwɛɛ jé, taad ɲgwól sɔ́l məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingág feen kafwɛɛ gwó jiya jéd; nəcé muud yêsh mə bálán nə kafwɛɛ yé, a bá námá bwəma nə shwiy kafwɛɛl. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə ɲkul gwaám b Dá kwíndyá, a leel námá nti mə məma íkínda í *wáéɲgəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ɲkí isá í s̄y ntó, micilyá myá Kálaad Zəmbí mí é ka bwəma ntədəlé? Sá í ɲgə s̄y ga í ɲgə lwándulə micilyá myəɔɲg.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ɲgə zə nə ikafwɛɛ nə məbúlə zálə bíí mə, mə jisə zhiɲɲəganə í? Nɡaá ná shé á dɛ bə jəwɔ̄ dɛsh kál ɲgwúd, mə ɲgə jíɲgali buud *Luɲ mə Zəmbí dí, bí kú séémb mbwə ná bí mə bíí mə. ⁵⁶ Isá íga byəsh í ɲgə s̄y ntéga ná isá *búúd ɔ micúndá bwá á cila yí í bwámag.» Mpúsə wəɔɲgə, ompwín bé bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus təl kəɔdud wá Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wá Kayíf, Ajəláci á ofada, kál *Oyíɲgali ɔ máceɛɛ nə ocúmbá buud wá ləɔm bwá á kə seɲɲya yí. ⁵⁸ Pyêr nyɛ nyə á ɲgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wóos n̄ɲɲ lun. A mú nyíí ná á cɛɛl fwo wámbulə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bánɔ̄ɲ bíl ífulish kál ɲgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúluú myá ofada, bánɔ̄ɲ *Gwoong ɔsémbye ɔ mílósá wá Zəmbí jêsh bwá á ɲgə s̄ɔ̄ mpwɛɛ bwá yág nyə ná ndéé bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwog buud bwá á tɛem ɲgə zə nə íjɔ̄ ɲgə zə yə nyə ompwɛɛ, í á shígé bə nə tɔ̄ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ ompwɛɛ obá bwá mú zə cúwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ɲkul búgə *Mpáánzə Zəmbí ná ndéé a kwo sá nji mwów málól shumálə nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú t̄w tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abɛsáyé búúd óga sá bwá ɲgə bwaagula wo ní?» ⁶³ Yésus ɲjúl nji kál-kál. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbálé mə Zəmbí á kuwó, ye wo ji *Kríst, *Mwán mə Zəmbí?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni. Mə ka jaaw bí ná t̄ééd námá kíkídíga, bí é dúg *Mwán mə Muúd ɲjúl shí mbwə mənɔ̄wúm mə Zəmbí á ɲkul nyêsh dí, bí mə bá námá dúg nyə, a ɲgə zə míɲkúdúd.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A mə *lás nə Zəmbí bwaasúlə mpu, jí shé mə kwo s̄ɔ̄ owúshinéd yí? Biméfwó bí mə gwág nda á mə lás nə Zəmbí bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bí mə dúg ná jí?» Bwá ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwá mú ka ɲgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá ɲgə wá nyə ikúda; bóól bwá ɲgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwá ɲgə ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr mə kílyə Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr ɲjúl ná na tóón mbaadé dí, dúl sás í á dɛ s̄y nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námá gwoong mə Yésus muud á Galilé éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kílyə nyə t̄am buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ɲgə ci yí.» ⁷¹ A mú ka t̄w shí, ɲgə kə ɲgɛɛ mbé kóógúlád. Dúl sás í á dɛ námá s̄y

26:52 Mat 9.6   **26:55** Luk 19.47   **26:56** Mat 26.31; Luk 24.46   **26:61** 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14
26:63 kál-kál: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwán mə Zəmbí: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70   **26:64** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27   **26:65** nyaa míkáándá: Ilɲ 14.6; Esd 9.3 lás nə Zəmbí bwaasúlə mpu: Lev 24.16; Yuá 19.7   **26:67** Iza 50.6; 53.5   **26:68** 21.11

cínɔŋ yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwá á bə cínɔŋ wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonŋ mə Yésus á Nazarêt dî.» ⁷² Pyêr mú kwo kílya nyə, a keen ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwá á bə cínɔŋ wá bwá mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonŋ jɔonŋá; kál lú lású dwó í ŋgə bwey lwágulə ntó ná sáŋ.» ⁷⁴ Pyêr mú kílya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «Ŋkí mə bwiinŋ ijjó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá nji nyə á ci ntáni yi, ŋwúm kúwo mú kwaág. ⁷⁵ Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋwúm kúwo kwáágúg, wo e kílya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə du ság nə yá.

27

Bwá cɛɛlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán maləm, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwá mú sá shwushwaga nə ndeé bwá sámb ná Yésus má jəlá ná ya. ² Bwá mú wólə nyə məŋkəda nə ndeé bwá kə cwámbələ ŋgwáməna Pilát.

Yúdas má gwálya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dág ná bwá má sámb ná Yésus má jəlá nə ya yí, lám í mú cey nyə cwú nə sólúgú nyə á sá yí. A mú kə ná a kə nyinŋ milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud misaŋ mí *mwaanə məwúm məlól myáŋ, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má səm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagələ.» Bwá mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lású óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanə cínɔŋ shí *Mpáánzə Zembí dî, a mú kyey kə kəl kwoolú cúnád nə ndeé ya. ⁶ Milúlúú myá ofada mí mú wásulə mwaanə wəonŋ, bwá ná: «Mwaanə éga ji mwaanə macii. Í á jəláyé ná sá wáág nyə manja á Mpáánzə Zembí dî; macɛɛ məsú má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwá mú ka sá shwushwaga nə ndeé bwá mú kə nə mwaanə wəonŋ, kə kusə kúl shí má mool məmpí, bwá sá kúl shí jəonŋá ban məshwon ɔjón. ⁸ Sá jəonŋá í á sá ná bwá dág jəw kúl shí jəonŋ ná fambó macii. Jínə dəonŋ dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sá *múúd micúndə Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcé nyə á ci ná:

Bwá á ŋwa misaŋ mí mwaanə məwúm məlól;

təŋ bwán ɔ Izəyél bwá á cígə ná í kwaga nə muud wəonŋá yí.

¹⁰ Bwá mú kusə kúl shí má mool məmpí nə ndí,

námá nda Dá Zembí nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kəədəd wə Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwá á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ŋgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.»

¹² Nji ja milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwá búgə Yésus lású yí, Yésus kú bɛsa. ¹³ Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo anŋé nə gwág isá byəsh bwá ŋgə bwaagələ wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bɛsa nə nyə tɔə sá. Ŋgwáməna mú bul káam.

¹⁵ Ŋgwáməna nyə á du bə ná, ja jəsh zəŋ nyísá yí, a bíd mbwug ŋgwúd, wəonŋ ləəm í amə gwáamb nyə yí. ¹⁶ Bwá á ka bə nə wúl mbámén mbwug nə jínə ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwá á bə seɛŋgá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə ná *Kříst yé?» ¹⁸ Pilát nyə á jí

ntó nəcə nyə á bwey mpu ná bwó ηgə kusha nə Yésus zhínád. ¹⁹ Ja Pilát nyə á bæ a njúl jiya mílósú jéd a ηgə lás lósú má Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə məcwama ná: «Wo kú tééd nyí lósú níí. Muud éne ji títálí muud. Mə má bul wáduga nə ntamá nyé búlu gaád.» ²⁰ Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá lóom bāη bwó má shín bwey cwíny lóom ná bwó gwáámbúg Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwámuna mú lás, nyə nó: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwó ná: «Barábas.» ²² Pilát mú jí ná: «Ká Yésus jí nə jíná ná Kríst éga nye, mə sáág nyə ntədəle?» Běsh bwó mú cí ná: «Bwó bwámbuləg nyə kwolós dí.» ²³ Ngwámuna mú jí ná: «Dáyé bōw á mə sá yí?» Bwó mú kím gwów gwōw ná: «Bwó bwámbuləg nyə kwolós dí.» ²⁴ Pilát mú dúg ná nyə e teem wá nadá, sá í ábúlé cénd, icucu í é ηgə yáág yáágúg. A mú ka ηwa májúwó, zə gusa məbwə mísh má búúdəd, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulé, shwiy dé í adúgə mə. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bēsh bwó mú magulə ná: «ηkwaal á shwiy dé bág nə sá, kala nə bwān búsu.» ²⁶ Pilát mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwó fyámúság Yésus milwóη ná ndeé a mú yə bwo nyə ná bwó kəg bwambulə nyə kwolós dí.

Ozimbi bwó cágulə Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi ɔ ηgwámuna bwó mú ka kə nə Yésus luη mə ηgwámuna. Bwó mú jōw ózimbi bēsh bwó zə seηgya cínəηg. ²⁸ Bwó mú yíl nyə mikáándó, bwó bwééd nyə fwámé jud átítí. ²⁹ Bwó mú ηwa isá yá məgwaaagulé, bwó lwó *túm gúmá ná ndeé jil nyə lúúd, bwó wá nyə kál mbwu mbwə məcncwúmad. Bwó ka zə ηgə kúd nyə məbwóη, ηgə cágulə nyə, ηgə cí nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ηgə báág nə wo.» ³⁰ Bwó mú sey nyə məntənd, bwó ηwa kál mbwu, də nyífa nyə lúúd. ³¹ Ja bwó á ka shín cágulə nyə ntáni yí, bwó á ka yíl nyə jud átítí, bwó bwééd nyə mikáándó myé, bwó mú kə nə nyə kálə bwambulə nyə kwolós dí.

Bwó bwambulə Yésus kwolós dí

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwó ηgə wú nə nyə ηgwéla ntáni, bwó mú bwəma nə ηgwól múúd á Sirén nə jíná ná Shímun. Ozimbi bwó mú yímbulí nyə ná a ηkényúg Yésus kwolós. ³³ Bwó mú kə kumə kál bwó də jōw ná Gólgota yí. Jíná dəηg í ká ná «kál á bwundú lúu.» ³⁴ Bwó mú ηgulal nyə wáan fulá nə wúl myámbá í njúl ηkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə aηgúlé. ³⁵ Bwó mú bwambulə nyə kwolós dí, bwó mú wusə mpaambó ná bwó kawula mikáándó myé. ³⁶ Bwó músə ka ji shí də nyéleə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwó mpúg cwoomb bwó gwú nyə nə ndí yí, bwó á cílə, bwó bwambulə nyésdí lúú dí gwōw ná: «Muud éga wá Yésus, Njwú Oyúden.» ³⁸ Bwó á bwambulə bə́nəη izhiləηgaanə íbá, jíga nyésdí mbwə məcncwúm, jíga mbwə makóól.

³⁹ Buud bwó á ηgə cə cínəηg wá bwó á ηgə lwíy nyə bwó ηgə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwó ηgə lás nə nyə ná: «Wec muud ji nə ηkul búgə *Mpaánzó Zembí ná ndeé wo kwo sá nji mwów málól shumálə nyúl yé, cugəg wóméfwó na. Nkí wo ji *Mwān má Zembí, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúlúú myá ofada bə́nəη *Oyígulí ɔ məcəççə nə ocúmbá buud bwó mú námə ηgə cágulə nyə, bwó ηgə cí ná: ⁴² «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cugulé nyáméfwó. Nkí a ji Njwú-buud á *Izuryél, a shúləg na kwolós dí sá búgúlag nyə. ⁴³ Nyə a shín

shwu nyúul ná Zembí ji ná nyə, a du námá ci ná: “Mə ji Mwân má Zembí”. Nt́, ñkí Zembí má cɛel nyə, a cúgug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tɛem bə ízhilunḡaaná b́nónḡ b́wá á bə íkwolós dí yí, í á ñḡə námá lwiý nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídégú í á ka shila shí nyésh ná ñkwed, tééd tólḡ dí kə wóós máwala málól má mpwó-kugú. ⁴⁶ Nḡéé máwala málól dí, Yésus músə kím ná ñkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakúáni?» Nt́ má ká ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas ma ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd b́wá á bə cínḡḡ wá b́wá á ḡwáḡ nt́ yí, b́wá ná: «A ñḡə jḡw Eli.» ⁴⁸ Nḡwól múúd wáḡ mú tí kúlá kə ñwa eponzh juwo málwəḡ má ábibiynzhá dí, a fɛen ḡwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ḡḡúlḡ. ⁴⁹ Bóólúḡá búúd b́wá mú ci ná: «Bwándúḡ, sá fwóg dúḡ ñkí Eli nyə é zə cug nyə.» ⁵⁰ Ja jəḡḡá, Yésus mú nyingə kím ná ñkulú ná ndéé a mú nyingə kənd *jim jé wá Zembí. ⁵¹ Seegya ná məmə *sanda í á du kaləwo *Mpáánzá Zembí yí í mú seel t́tám ná cāḡ wú ḡwḡw wóós shí. Shí í mú ntaḡusa, məkwóógú má ḡḡá. ⁵² Məshwoḡ má mú ḡḡə b́ḡḡ; bóól zhwoḡ buud b́wá á yə b́wá njúl buud ó Zembí wá mimbimbə myáḡ mí mú ḡwúm. ⁵³ B́wá mú wú məshwoḡ máḡúd ná ndéé, ja Yésus nyə á ḡwúm yí, b́wá mú kə nyíi Yurúsalem, ḡḡwála má Zembí. Ncúlyá buud b́wá á dúḡ bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbi ná bəḡḡ b́nónḡ b́wá á ḡḡə nyéla Yésus wá b́wá má dúḡ nda shí í má ntaḡusa ná, ná sá jésh í má s̄y yí, b́wá mú bə ná ñḡkḡkúúnd, b́wá mú lás ná: «Búbálé, muud éḡa nyə á bə Mwân má Zembí». ⁵⁵ Bóólúḡá búdá ñkí bulya b́wá á bə cínḡḡ b́wá tál shwóg-shwóg ka du dúḡ. Budá bəḡḡ b́wá á ḡḡə bɛ Yésus té Galilé, b́wá ḡḡá s̄y ná nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóḡḡú mə Zhák bá Yóseb, nə nyəḡḡú mə bwân ó Zhébedé b́wá á bə ḡwoḡḡ búdá bəḡḡ dí.

Bwá kə dul Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ḡḡwól múúd nə jíná ná Yóseb, a njúl bíḡ múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bə námá *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wá Pilát, kə ji nyə ná á cɛel ḡwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwám búúd, b́wá kə ya nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ḡwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó áḡúḡwáan dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dul shwoḡ áḡúḡwáan nyə á sá ná b́wá b́wáḡulḡ kwóógúd shú dé nyəmfwó yí. A mú bíḡḡal məmə kwóógú, juwal shwoḡ* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə ḡúlúḡá Mariya b́wá á bə b́wá njúl cínḡḡ ná bɛndyá nə shwoḡ.

Ozimbi b́wá kə baagusa shwoḡ

⁶² Mán máləm á mpúsə jwḡw b́wá du kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myá ofada ná *Ofarizyén b́wá á kə wá Pilát sámbá ⁶³ kə ci ná nyə ná: «Mása e, sá má kə téduga ná muud məshügá éne nyə á du ci ja nyə á du ná cəḡə yí ná: “Mə bá ḡwúm mpúsə mwḡw málól”. ⁶⁴ Cíḡ ná buud b́wá kəḡ baagusa shwoḡ kə wóós jwḡw álél, *ompwíin bé b́wá á bá kə júwo mbimbə ná ndéé b́wá kə jaaw búúd ná: “A má ḡwúm”; m̄ḡ máshügá má á bá bul ntḡ má ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilát mú ci ná bwo ná: «Ozimbi wá óni. Nwagá bwo, bi kəḡ baagusa shwoḡ nda bí má dúḡ ná.» ⁶⁶ B́wá mú kə kwambúlə mbaagusa á shwoḡ; b́wá wá máyiygyé máḡ

27:45 Amo 8.9   27:46 Sôm 22.1   27:48 Sôm 69.22   27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20   27:54

14.33; 26.63; Mak 15.39   27:57 Mbá 21.22-23   * 27:60 Dúḡḡ ivəḡulí í shwoḡ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.   27:63 12.40   27:64 28.13

kwóógú í á bə mpu shwon dí yí, bwə tâl ózimbi tâŋ nda isándálé ná bwə mpúg ñgə dúg.

28

Yésus má gwúm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cɔ yí, ná námá mpámán mpámán á jwôw shwéndé má dá tééd yí, Mariya á Magudála bəná ñgwól Mariya bwə á weelya kə ná bwə kə dúg shwon. ² Seegya ná shí í mú jág ntaŋsa nəcə *éngales mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bínjal məma kwóógú ná ndéé á jì cínəŋg gwôw. ³ Éngales wəŋgú nyə á ñgə ñkənwə nda njəs, mikáándá myé mí njúl ñkí jág fumə. ⁴ Isándálé í mú jág bul fúnda, bwə mú ñgə lilya ná ndéé bwə shín kán nda mimbimbə. ⁵ Éngales mú lás, ci nə budá nɔ: «Bí bāŋ, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ñgə sɔ Yésus bwə á bwambələ kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə də bə a mbwúg yí. ⁷ Nə ndéé, lɛlɛgá kə, kə jaaw *ómpwíín bɛ ná a má gwúm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilé. Núnj wə bínónj bí é dúgya yé. Sá má ámə bə ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwə mú lɛl wú shwon dí, bwə njúl lám nə ifwaas lám nə məshusəg. Bwə mú kə ná bwə kə jaaw ómpwíín bɛ məkál. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə ləw, nyə nə bwo nɔ: «Bí ɔ lás ɔ.» Bwə mú shísh nyádí kə kúɔw shí bíi nyə məkuú, yə nyə gúmá. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo nɔ: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwááŋg ná bwə kəg Galilé. Núnj wə sánónj bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwə njúl ná zhíid íí, bíl isándálé í má lɛl kə ñgwála kə jaaw mílúluú myá ofada sá jəsh í á mə sɔy yí. ¹² Mílúluú myá ofada mí mú kə sɛŋgya nə ocúmbá buud, bwə mú yə isándálé fwámé bímbí lú *mwaané, ¹³ bwə nə bwo nɔ: «Bí ɔ bá ñgə jaaw nɔ: “Wey éne ompwíín bɛ bwə á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwád”. ¹⁴ Nkí lāŋ wəŋg í gwíg məlwə mə ñgwámuna dí, sá wə mə bá cweel nyə lám, bí bāg bə kú bwəma nə intəgúli.» ¹⁵ Isándálé í mú ñwa mwaané ná ndéé bwə mú námá kə ñgə jaaw nda í á cɔy ná bwə ñgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwə á ñgə kala lāŋ wəŋgú zə wóos múus.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wúm nə ñgwúd bwə á ka kə Galilé, kə kumə mbánj Yésus nyə á ci ná bwə bāg kə yí. ¹⁷ Ja bwə á dúg nyə yí, bwə á kúd məmpwoombə shí, yə nyə gúmá. Njì, bwə á ñgə bə kú fwo mpu *búgula ná jisə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwədí kúná-kúnə, zə ci nə bwo nɔ: «Dá Zembí má yə mə ñkul ná mə jwúg nə isá byəsh, təw ya jon dí, təw ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kəgá ñgə sá ná mə bāg nə ompwíín ikúl nə ilwon byəsh dí, bí ñgə duu bwo jíná má Zembí Sónjgú, nə Mwán, nə Nkəŋkə Shíshim dí, ²⁰ bí ñgə jíguli bwo ná bwə bəg sá jəsh má á ci nə bí yí. Mpugá nə mə jì nə bí jwôw dəsh kə kumə məshíné má shí.»

28:6 16.21 **28:7** 26.32 **28:10** 12.50; Yuá 20.17 **28:13** 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10
28:17 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikúl nə ilwon byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15;
 Luk 24.47; Mis 1.8; Mbá 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2;
 Rom 6.3-4 jíná má Zembí Sónjgú, nə Mwán, nə Nkəŋkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4;
 Gal 3.27; Kol 2.12 **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isá í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ɲə lwó cug múud mə Yésus. A ɲə bul lwó nə Yésus ji sɔl məsáal mə Zembí. Nyə á zə shú ikúl nə ilwoŋ byêsh, kú bul bə ɲi Oyúden.

Kow áshúshwóogú dí í, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə makugulu shwééshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísáy. Márkus ɲə bul lwó ɲkul mə Yésus, tééd nə ɲgələ jɔw buud nə bwó bɛg nyə, kala nə minjígúal dí, kumə nə ɲgələ yálushi buud məbwəas dí.

Kómb kəw ábeé á micilyá myé dí, Márkus ɲə lwó nda Yésus ɲgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiŋgə gwúm Yurúsalem ná.

A kə wóos Yurúsalem bwá ɲgə lág nyə nda məma cí, a kə wíŋg búúd bwá á də sá mikus Mpáanzó Zembí wá; a mú bwəma nə zhíŋ á shwiy cínɔŋ (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda ɲwú ozimbí á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarét nyə á bóle mpu bə Mwān mə Zembí.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud

(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédúle má Jɔɔ Kéel má Yésus-Kríst, *Mwān mə Zembí wə mága: ² Námá nda jisó cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Mɛɛ mə zə kənd mbwiŋgye lân waamá nə á kəg wo shwóg kə kwambulə wo zhíí.

³ Jisə kál mə múúd ɲgə cúndə shí á shwééshád yé, a ɲgə cí ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwámba, bí sá íkwúŋ byé ná sandôŋ.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí á shwééshá dí, a mú ɲgə cúndə ná buud bwó céndúg mitédúgá, bwó zə duwan, Zembí yílúg misəm myáŋ lámúd. ⁵ Ntə, buud ó shí á Yudéa nə bəŋŋ wá Yurúsalem bəsh bwó á də kə nyé dí, kə də magulə misəm myáŋ tām buud. Yuánes mú də duu bwo ɲgwɔɔ Zhurdé dí. ⁶ Káándó Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdí cúdí. Nyə á də dekákjalá nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «ŋwól múúd ɲgə zə mə mpəsə, a ji nə mpífə cɔ mə. Nda mɛɛ, mə ampíyáyé ná mə kúdsówúg shí, ciny nyə mikwoolú mí məŋgwub. ⁸ Mɛɛ ɲgə duu bí nə məjúwó, ɲi nyé mə bá duu bí nə ɲkɛŋkɛ Shíshim.»

Yésus mə zə duwan

(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwów məŋgá dí, Yésus mú zə wóos, a ɲgə wú Nazarét, shí á Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ɲgə cúwo wú məjúwód í, a mú dúg jɔŋ mə bāŋ, Shíshim mə Zembí mú ɲgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kál mú cúwo wú jɔŋ dí ná: «Wo wə Mwān waamá alá. Lām wām wəsh wúsa wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus

(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shîn duwan ntəni yí, kú námá bwey, Shíshim má Zembí mú cındal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwɔw məwúm mánə, *Sátan ngə bwɔwulə nyə. Bónəh ocúúú ó anyinyaaná wə bwə á də ji, *wəéngəles bwə ngə sêy nə nyə.

Yésus mə tééd jɔwúlə ómpwíín

(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwə á ka wá Yuánes mím bwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúndə Jɔjɔ Kéél má Zembí. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í má wós. Faan má Zembí í mú kúná-kúná, céndúgá mitádúgá! *Maguləgá Jɔjɔ Kéél!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cɔ ncindye mən mā Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyəhə yé André, bwə ngə wusə wód májúwód. Bwə á də julə oshú nə məwód. ¹⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúđ.» ¹⁸ Námá cé nə cé bwə mú lúgə máwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwə má ηwá shish shwóg yí, Yésus músə nyiŋgə dúg Zhāk bá mínyəhə yé Yuánes, bwān ó Zhébedé, bwə njúl námá byóólúđ, bwə ngə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námá jəw bwo. Bwə mú lúgə sósŋgá wāŋ Zhébedé bənəh osól ó mäsáal byóólúđ, bə nyə.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwúgá

(Luk 4.31-37)

²¹ Bónəh bwə mú kə Kapernawúm. Yésus mú fwo kə nyí *mpáánzə mínjígulá jwów lú Sábaad, kə yə búúđ minjígulá. ²² Buud bwə mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí, nəcé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó məcə. ²³ Cínəŋg mpáánzə mínjígulá dí, ngwólúgá múúđ nyə á bə nə bów-bów shíshim í də lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarət! Shé bāŋ nə iney? Ye wo ámə zə janɣulə sə? Mee mə mpú wo. Wo wə féeshá múúđ má Zembí.» ²⁵ Yésus mú nkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúđ éne nyúúúlúđ!» ²⁶ Bów-bów shíshim wəŋgá í mú junɣ múúđ éne nə ŋkulú, í kəm məmə ŋkwimbyé ná ndeé wós tóón. ²⁷ Buud bəsh bwə mú bul káam, bwə ngə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjígulá mí má bə gúgwáan ε! Nə məmə kéénd! A ká námá lás, təw íbów-bów míshíshim mí ngə bále sá nyə məgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwɔ bəəm á Galilê wəsh dí.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbəl

(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bənəh Zhāk nə Yuánes bwə mú zə wú mpáánzə minjígulá, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayəh nə yəh má bí nyə. Bwə ka ləel jaaw Yésus námə nji bwə á nyí njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúná, bí nyə mbwád, təl nyə tətəl, ayəh nə yəh mú shwal shîn. Mudá wəŋg mú zə tééd séyulə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí, buud ó ngwála bwə mú zə nə mimbəl myəsh nyádí, təw mimbəl mí májamb. ³³ Ntó bwə mú zə ŋkúndəw mpumbéd ná jad. ³⁴ Cínəŋg Yésus mú lwag zhwog mimbəl mí á bə nə məbwas mím bií mím bií myá, myəsh mí yál. A yíl námá zhwog buud məjamb, a kú bíđ ná májamb məŋgá má lásúg, nəcé má á ngə mpú nyə.

Yésus ngə jaaw Jɔjɔ Kéél Galilê

(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwów kú fwo sāŋ, Yésus mú zə wəw, wós tóón, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí. ³⁶ Nyə ngə ná jəgula wu,

Shímun bánôñ bósól *ômpwíin bwá mú kə sɔ nyə. ³⁷ Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bêsh, bwá ñgə sɔ wo.» ³⁸ Ntɔ Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mósól mánd mósá wa mákoogú makoogú má! Má jəlá nə cúndə námá Jəjə Kéél wu, nəcé sâ jəɔng wə má á zə sá yí.» ³⁹ Ntɔ a mú kə shí á Galilé nyéshud, kə ñgə cúndə *mámpáanzá má mínjígúlá má *Oyúden dɛ, nyə ñgə yíl buud məjamb.

Yésus má lwag zúzaamɔ
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zúzaamá í á ka zə wə Yésus, zə kúd məbwóñ shí, tég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ñkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôñ.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ñkúnkwon, nyə séémb məbwə, kúnya nə né. Nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôñ!» ⁴² Cé nə cé jəɔngú zaamá í mú shín múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôñ. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ñgə ñkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má sɔy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó má yál ní. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyiñg muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tɛem báásulə muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ñgə jaaw lân wəɔngú kál jêsh, a ñgə bángulə nə sâ í á sɔy nə nyə yí. Sâ jəɔngú wə Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ñkul ná a nyíig wúl ñgwála dí buud bwá ñgə dúg nyə yí. Nyə á shwal dɛ ji nji íkál búúd bwá á shígé dɛ bə yí. Buud yidá dɛ wú íkal íkal, dɛ zə kwey nyə cínɔng.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyiñgə zə Kapernawúm. Buud bwá mú zə mpu ná a ji cínɔng njów. ² Bwá mú zə sɛɛngya áncuncuma, váál á ná kú nə tɔɔ cé kuú tóón balánda dí. Yésus mú ñgə bwiñg bwo Milésú mí Zembí cínɔngú. ³ A ñgə bwiñg ntáni, bósól búúd onɔ bwá mú zə nyádí, bwá ñgə ñkény mbúmbwúgú. ⁴ Bwá á shígé dúg kál bí nə ñkul cɔ nə mbəl wáñ yí nəcé buud bələ áncuncuma. Bwá mú kə cúwo luun kwáminú ná bɛɛndyá nə kál Yésus nyə á bə yí, bwá mú shul mbúmbwúgú wáñ cínɔng. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəɔngú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Mə má juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bósól *Oyígúli ó mácéɛ bwá á bə cínɔng bwá njúl shí, bwá ñgə lás mílám dí. ⁷ «Nəcé jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ñgə *lás nə Zembí bwaasúlé mpu. Zə ñgwól jí nə ñkul juu búúd misám myéd kwon Zembí nyáméfwó yé?» ⁸ Yésus mú lɛelú mpu sâ bwá á ñgə lás bwádí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí ñgə lás ntáni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye cílə nə nyə ná: “Wəɔlúg wo ñwág tanú gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka cɛel ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ñkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myáñ wa shí.» Nə ndéé a mú ci nə mbúmbwúgú ná ¹¹ «Má ci nə wo ná wəɔlúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyiñgəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəɔngú mú wəɔl, báág tanú jé, kyey buud bêsh bwá ñgə dúg. Bêsh bwá mú ñgə káam, bwá mú yə Zembí gúmá, bwá ná: «Sə abwélé dúg gúlúgá sâ ntúga!»

Yésus má jəw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Mpásə cínəŋ, Yésus mú nyingə kə ŋgeé m̄n̄, áncuncuma buud ŋgə bɛ nyə, a ŋgə jǐguli bwo Milású mí Zembí. 14 Nyə ŋgə kyey, a mú dúg Lévi, mwān má Alfé, ŋgə s̄ey wú bwə du jána ótóra wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú t̄w, bɛ Yésus. 15 Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ŋgə də, zhwog oŋwenye ɔ tóra nə bóól ósól ó mábōw bwə mú námá zə, bán̄n̄ nyə nə ompwíin bé zə də, nácé mimbíi mí búúud m̄wəŋgú ŋkí bulya mí á ŋgə bɛ nyə. 16 *Oyǐguli ó mácéɛ bwə á bə *Ofarizyēn wá, bwə á bə námá cínəŋ. Bwə mú dúg ná Yésus ŋgə də kul ŋgwúd nə ósól ó mábōw nə oŋwenye ó tóra. Bwə mú jí ómpwíin bé ná: «Nácé jí á ŋgə bále də nə oŋwenye ɔ tóra nə bóól ósól ó mábōw yí?» 17 Yésus mú gwág s̄a bwə á ŋgə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí du jii jwówuda, í du bə mimbāl. Mə a shígé zə j̄w ótátəlí ɔ búúud. Mə á yida zə j̄w ósól ɔ mábōw.»

Ici í id̄w nə m̄ŋgul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

18 Ompwíin ó Yuánes bán̄n̄ Ofarizyēn, bwə á ŋgə ci id̄w yálə Zembí gúma. Buud bwə mú ka kə jí Yésus ná: «Nácé jí ómpwíin ó Yuánes bán̄n̄ *Ofarizyēn bwə ŋgə ci id̄w yálə Zembí gúma, wɛɛ bwō b̄n̄ kú ci yí?» 19 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ŋwa bá yí, a t̄l z̄n̄, a j̄w óshwá bɛ; ye oshwá bɛ bwə yidá zə nə m̄ɛcy lámúd bán̄n̄ muud bá bwə njúl kúl ŋgwúd? Mb̄. Té w̄sh bán̄n̄ muud nyə ámə ŋwa bá yé búás yí, bwə cúgé nə ŋkul ci d̄ala. 20 Nji m̄sól mwōw má ŋgə zə, bwə bá yil bwo muud bá yí. Mwōw m̄wəŋgú dí ó óshwá bɛ bwə ka bá ci id̄w yí. 21 Mpugá ná bwə ádé ŋwa kúl káándó ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándó; bágá d̄əŋg í é bá juli, í t̄w, í yida bweeg luun l̄ káándó. 22 Ntó námá, muud cúgé nə ŋkul ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá s̄a ná lenya í búndég, nə wáan nə lenya byēsh ntáma. Í jii ná bwə dúg wá wáan ágúgwáan ilenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə mácéɛ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Í á wósó dúlúgá jwōw lú Sábaad dí ná Yésus bán̄n̄ ompwíin bé bwə á ŋgə lína ifambá í *blé, ompwíin bwə mú ka ŋgə búg mikanj mí blé. 24 Ná ndéé, bóól *Ofarizyēn bwə mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nácé jí ómpwíin bwō bwə ŋgə s̄a s̄a mácéɛ má amágúláyé ná muud s̄aág jwōw lú Sábaad yí?» 25 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwelɛ l̄ s̄a *Dávid nyə á s̄a ja id̄w í á fúfə nyə bán̄n̄ buud bɛ bwə ŋgə gwág zha yí? 26 Ná nyə á ka nyí banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bále də íbaléd í á bə ci shú yálə Zembí gúma a yə námá búúud bɛ bwə də námá; í njúl nə mácéɛ má du ci nə nji ofada wə bwə dúg də byo.» 27 Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembí nyə á t̄l jwōw lú s̄abaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambulə múúd nácé jwōw d̄əŋgú. 28 Ntó ji ná, *Mwān mə Múúd ŋgə námá jwú nə mácéɛ mə Sábaad.»

3

Yésus má lwag búúud jwōw lú Sábaad

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

2:14 Mat 8.21-22   2:15 Mat 9.10   2:17 Luk 19.10   2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34
 2:19 Mat 9.15   * 2:21 Na ji kúl káándó í afwóyé kə m̄j̄wów ná ndéé í juli yí.   † 2:22 lenya: Oyúden bwə á du s̄a lenya nə kúúúú cúúú.   2:23 Mbá 23.25   2:24 MmN 20.8-10   2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9   2:27 Mbá 5.14   2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16

¹ Yésus mú nyingæ kæ nyíi *mpáánzá mínjígúálá. Ngwól múúd nyæ á bæ cínongh næ mbwâ í má shîn shwáámb. ² Bóólúgá búúd bwá á bæ námá cínongh, bwá ngé fáf ná ka Yésus nyæ é lwag múúd wæongú jwðw lú Sábaad. Nyæ ká sá ntó, bwá kæ shwáman nyæ. ³ Ntó Yésus mú zæ ci næ muud á mbwâ shwáámbúla ná: «Tówúg tátáli na tám buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwá á bæ mpáánzá wá ná: «Macçé máshé má magulæ ná jí í síyúg jwðw lú Sábaad? Ye ná sé saág mænywa, ye ná sé saág mabðw, ye ná sé cágug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jí ná kufug! ⁵ A mú cing mpwóómbú ngæ dæg bêsh nyádí mákoogú, næ mpimbæ næcé nyæ a dæg ná búsa ñkí lal milúu. A mú ci næ muud á shwáámbúla mbwâ ná: «Kwéégúg mbwâ.» A mú kwéég mbwâ, í mú bæ mpwogé. ⁶ Ofarizyêh bônôh buud wâ gwoong í á ðu ságusæ ijwúga í Herod yí, bwá mú ntâg wósós tóón, kæ sá shwushwaga, sÿlæ zhí ná bwá cççlæ Yésus shwiý.

Buud bwá zé wá Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

⁷ Yésus bônôh *ompwíin bé bwá mú wú cínongh, kæ mân, buud bwá ngé bæ nyæ áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólúgá wú shí á Yúdæa, ⁸ búga wú ngéé ngwála Yurúsælem, bóólúgá wú lœm Idume, bóólúgá wú cínú Zhurdê, bóólúgá wú kúná-kúnæ næ mingwála myâ Tir næ Sidon. Buud bæongá bwá á ngæ bæ nyæ áncuncuma ntó næcé bwá á ngæ gwág isâ byêsh nyæ á ngæ sâ yí. ⁹ Nyæ a ka ci næ ompwíin ná bwá bwíígúg nyæ ñkúmba bíbyóól, nyæ é ðu jí cínongh cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsa nyæ. ¹⁰ Næcé í á ðu bæ ná, nda nyæ á ðu lwag shwog buud ná, buud bêsh bwá á bæ næ mæbwas wá bwá á ngæ shwz næ bwá kúnýa næ nyæ. ¹¹ Bów-bðw míshíshim* mí á ka dæg Yésus, mí mú kæ wusæ mányúúl nyádí shí mákuú, mí ngé kím ná: «Wo wá Mwân má Zembí.» ¹² Njí Yésus mú mpu báásulæ nyæ ná mí kú bwæle sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jís yí.

Yésus má féesh búúd ó lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yésus mú wú na, kæ báð mbámbúñád. A mú jðw búúd nyæ á cæel wá. Bwá mú kæ nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm næ óbá, gwiid bwo ná *buud ó lwámá bé, ná bwá ðu námá bæ nyádí koogú, a ðu kænd bwo kæ ðu cúnð Jjò Kéél. ¹⁵ A mú námá yæ bwo ñkul ná bwá kág ngæ yíl buud mæjamb. ¹⁶ Nyæ a féesh bwo ntága: a féesh Shímun, a mú gwiid nyæ ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyongá yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má kó ná «Bwân ó Ñkél Mpu», ¹⁸ a féesh námá André bônôh Filíp næ Batælami, næ Matiyô bônôh Tómas næ Zhâk, mwân má Alfê, ná Tadê næ Shímun muud nyæ á bæ «Kambale lœm» yé, ¹⁹ ka zæ keel Yúdas Iskariyôt, muud nyæ á kusha næ Yésus yé.

Yésus bá Belzebul
(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Mpássa na, Yésus mú nyingæ kæ njów. Buud bwá á bæ áncuncuma wá bwá mú zæ sængya cínongh mbii á ná bônôh *ompwíin bé bwá á shígé bæ næ baan ná bwá dæg. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sâ jœongá. Bwá mú zæ ná bwá zé ñwa nyæ næ ñkul, næcé bwá á ngæ ci ná: «Lúu í cugé ná nyæ mpwogé.»

²² *Oyígali ó máççé bwá á ka shulá wú Yurúsælem wá bwá mú ngæ nyímbula bwámé næ bwámé ná: «Belzebul má tðw nyæ lúúd. A ngæ yíl buud mæjamb næ

ɲkul má Beluzebul wɔɔŋgá, ɲjwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jɔw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ɲkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ ɲkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ɲgə lúmbali bwámé nə bwámé, faan dɔɔŋg í ámpúyé ná tɔw. ²⁵ Búúd ɔ wúl ɲjɔw bwá ká bóóg ɲgə lúmbali bwámé nə bwámé, ɲjɔw búúd wɔɔŋg í ábúlé bwey nə jímbúla. ²⁶ ɲkí Sátan má yida nyiŋgə cuwo, ɲgə yíl nyəméfwo, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ɲkul tɔw, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgé nə ɲkul nyíi ɲjɔw má ɲkuɲkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ɲkuɲkúl wɔɔŋg shí, wóɔlə nyə məɲkəda. Nji, á ká shín wóɔlə nyə məɲkəda, a mú ka tɛem sha nyə ɲjɔw. ²⁸ Búbálé, má jaaw bí ná, *misám myəsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lú *bwaasúla mpu dēsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yēsh mə bá kə nə bwaasúla mpu wə ɲkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwele bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcə bwá á ɲgə ci ná: «A jí nə bów-bɔw shíshim.»

Nyɔɔŋgú nə omínyɔŋá ɔ Yésus

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bánɔŋ omínyɔŋá bé bwá á ka jé, bwá mú tɔw tóón, ka lwám muud ná a kág jɔw bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə məɲkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bánɔŋ omínyɔŋá bwó† bí na tóón, bwá ɲgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamá wə zə? Omínyɔŋá báamá wə ozá?» ³⁴ A mú kənd mísh dág búúd bwá á ɲgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamá nə omínyɔŋá báamá, bwá wə óga! ³⁵ Muud yēsh má dɛ sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyɔŋá waamá, ɲkí kóól waamá ɲkí ntág nyɔɔŋgú waamá.»

4

Kanda mbɔɔl mɛmpɛg

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Dúlúgá jwɔw, Yésus nyə á ɲgə nyiŋgə jíŋgali buud, bwá ɲjúl ncindyə mɔŋ. Buud bwá á ka sɛɛŋgya nyádí ɲkí jág bulya nə ndeé, a mú tɔw kə kəwa byóólád, jí shí, buud bɔŋ cínú. ² A mú ɲgə jíŋgali bwo zhwoŋ isá míkandad. Nyə nə bwo nyádí ɲjíŋgálád ná: ³ «Bényégá məlwə, bí mpúg gwágulə! ɲgwól mbɔɔl mɛmpɛg nyə á kə myɛɛg mpɛg. ⁴ Í á ka bə, a ɲgə myɛɛg íí, nyúl mpumá mú shugula zhíí nə zhíí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywó. ⁵ Nyúl mpumá í mú shugula shí á məkwóógád, kú nə fwámé mánɔlú cínɔŋg. Í mú námá lɛel wéesh míŋgwu, nəcə mánɔlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásó í má faan yí, míŋgwu mí mpwásá mí mú jígə, shín shwáás nəcə kú nə fwámé míkɔólá. ⁷ Nyúl mpumá í mú shugula íbiin-biinud. Ibiin-biin byɔɔŋg í mú lɛel juwo nə ndeé káda íkɔl ə í mpəg, í mú bə kú wúmə tɔɔ bumá. ⁸ Nji, nyúl mpumá í á shugula tag-tag shí dí, í mú kɔ, mpu wíy. Í mú ɲgə wúmə, dúl shug ibumá məwúm məlɔl, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág!»

Féel-féeli á kanda mbɔɔl mɛmpɛg

(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á má kə bə nyáméfwo yí, *ompwíin bé wúm nə óbá nə buud bánɔŋ bwá á bə wá, bwá mú jí nyə ná a jááwɛg bwo nda míkanda mí ká ná. ¹¹ Yésus mú bɛsa

ná: «Zembî nyə á má yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ɔ tóón bâŋ bwá é dū gwág nji mikanda ¹² shú ná bwá dúg bæ, bwá tɛem kənd mísh, bwá kú dúg; bwá tɛem gwágulə, bwá kú wámbulə, ŋkwanǵá bwá á bá cénd kuú njəənd, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílégá na ntədele? ¹⁴ Mbəəl mampəg má dū bɛ Mílósú mí Zembî. ¹⁵ Buud bású tãŋ nda zhií nə zhií kál mpəg Mílósú mí Zembî í á myeɛgya yí, jísə bəəŋg bwá á bæ ná, bwá ká námə shín gwág Mílósú mí Zembî, *Sátan lɛél ntəg námə zə, zə yíl bwo mpəg í ámə kə láməd yí. ¹⁶ Ntó námə, b́ól básə nda bwá dū ləg mpəg shí á məkwoógúd. Ja bwá gwág Mílósú mí Zembî, bwá tɛéd fwo ləg myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwá kú nə mikəpələ bwádí cugud, bwá kú wá nadá, bwá bɛ Mílósú mí Zembî nji kəkúl baan, bwá ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwáli nəcé Mílósú mí Zembî, bwá julə mányúul. ¹⁸ B́ól bwá dū ləg mpəg íbiin-biin dí. Bãŋ básə ná, bwá gwág Mílósú mí Zembî, ¹⁹ nji, yágúwó isá yá m̄n mwəw, nə wámbulə məbíi, nə bíl zhwog iwámbúg yá cug í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bæ nda wúmə. ²⁰ B́ól báá básə nda bwá dū ləg mpəg shí átataǵá dí. Bãŋ básə ná, bwá gwág Mílósú mí Zembî, bwá ləg myə, bwá mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumá məwúm məlól, dúl məwúm məsaman, dúlégá təd.»

Kaaná lámba (Luk 8.16-18)

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwá dū jida lámba ná bwá ká kúd dwo mpíd? Yé bwá dū kə təl shí gwonú? Ngəá jí yida bæ ná í tšwág cé lámba dí? ²² Kú nə sá á *ndimba í bá bwên kú nyîn, ŋkí sá á shwoó í bwên kú wóós məŋkenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Jigá kuú ná kalé nə sá bí má dū gwág yí! Nəcə yuug bí é dū yigula b́ól búúd ná ndí yí, gwá námə wə bwá bá dū yigula bí nə ndí yí, bwá wá məbádí. ²⁵ Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwáduə nyə nywo. Nji nyəəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.»

Kaaná mpəg í dū kə gwóméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan mə Zembî dəsə nda yuug ga. Ngwól múúd mə myeeg mpəg nyádí fambá. ²⁷ Nyə é ja íbulú, wəəl mímwásə. Mpəg jáá í é kál ná ndéé, í ŋgə wíy gwóméfwó, muud nyə ámə bɛ yé kú mpu nda í ŋgə sɪy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá ná mpəg kəg íkáá, í wá məbəga, mpúmá lwánd məbəga dí. ²⁹ Nə ndéé, ja mpúmá mə tí yí, bwá mú saag fambá, nəcé fwála bwá jələ nə saag yí í mə wóós».

Kaaná búbumá mutárud (Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí nə ŋkul ci ná Faan mə Zembî dəsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yíga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dəsə nda búbumá *mutárud. Búbumá jəəŋg wə í búl cwááǵəwə nə bíl íbumá í mámpəg byésh. ³² Nji ja bwá bɛ gwo yí, í dū gwaa cə məsólégá mámpəg mā fambá; í wá mílŵ ná ŋkudá, mbíi á nə inunú bí nə ŋkul zə lwə maage cínəŋg nyədí gúgáwád.» ³³ Míl zhwog mikaanə mbíi níd wə nyə á dū lás nə buud yé, námə mbíi bwá á bæ nə ŋkul dū gwág yí. ³⁴ Nyə

a shíge ɗu bwele lás nà bwo kú kænd kaaná. Nji nyà á ɗu kà féel isà byêsh, ja bânɗɗɗ *ompwíin bé bwá má kà bə bwáméfwó yí.

*Yésus mǎ ɗkáánd nǎ ɗkwɔ̄
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwɔw ɗgwúɗ ɗɔɗɗá mpwó-kugá, Yésus mú ci nǎ *ompwíin bé ná: «Shé línáǵá mǎɗ, kǎ faɗwíny!» ³⁶ Ompwíin bwá mú bééǵya nǎ áncuncuma buud, kǎ kwey Yésus byóólúɗ. Bǎnɗɗ bwá mú kǎ nǎ dwo. Mǔólúǵá mǔól má á bə nǎmǎ mákoogá, má ɗǵó bɛ bwo. ³⁷ Bwá ɗǵó kǎ, seegya ná mǎma ɗkwɔ̄ mú tééd kɗɗúla, ikwǵ í májúwó í mú ɗǵə shwiy byóólúɗ, byóól mú tééd lwándúla nǎ mǎjúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúǵ bǎn byóólúɗ, a ɗǵó já, lúú mbwúǵ filo dǐ. Ompwíin bé bwá mú juuməshi nyə. Bwá nǎ né ná: «Yígali sǎ wál zə yə! Ye sǎ jɔɗɗǵá í acíyé wo tǔ sǎ?» ³⁹ Yésus mú wɔɔl, nyə ɗkáánd nǎ ɗkwɔ̄. Nyə nǎ mǎɗ ná: «Saluwóg, jǵǵá ná shee!» Nji nyə á shín lás ntáni yí, ɗkwɔ̄ mú shwal shín, mǎɗ bə ná shee. ⁴⁰ Ntǔ Yésus mú ka ci nǎ ompwíin bé ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Ye bǐ cúǵé nǎ búǵá nǎ Zembí?» ⁴¹ Inkɗɗkúúnd í mú jáǵ bii bwo, kǎ jé bwá mú ɗǵə nyímbala bwámé nǎ bwámé ná: «Nyáyé múúɗ éǵa nyé! Tɔɔ ɗkwɔ̄, tɔɔ mǎɗ í bǔlé sǎ nyə mǎǵwǵ í?»

5

*Yésus mǎ yíl mǎǵamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntǔ bwá mú kǎ wóós cindú faɗwíny shí á Ogerazenyí. ² Yésus mú shula byóólúɗ. A kǎ nǎmǎ shín tǎl mǎkuú shí, ɗgwóólúǵá múúɗ mú wú mǎshwoɗ dí, bǔw-bǔw *shishim ɗǵó lwáfule nyə, zə bwəma nǎ Yésus. ³ Muud wɔɗɗǵá nyə á ɗu jǐ ban máshwoɗ. Tɔɔ muud ɗgwúɗ nyə a shíge ná bə nǎ ɗkul mǎ wálúla nyə, tɛɛm bə nǎ mimbwǵá mí Inkwǎnz. ⁴ Ija ɗkǐ bulya bwá á ɗu tɛɛm wóolə nyə mǎbwə nǎ mikwoolú mí Inkwǎnz, bwá wá nyə mimbwǵá mǎkuúɗ, nji nyə á ɗu tǐ isà íni byêsh. Tɔɔ muud ɗgwúɗ nyə a shíge bə nǎ ɗkul mǎ káǵǵál nyə. ⁵ Bulú nǎ mwásə nyə á ɗu bul bə nji ban máshwoɗ nǎ mimbúɗúɗ, kǎ ɗu kǐm, a ɗǵó béwuli nyúúɗ nyé nǎ mǎkwóóǵá.

⁶ Ntǔ nda nyə á dúǵ Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kǎ kúɗ Yésus mǎbwóɗ shí, jǵgala nǎ nyə, ⁷ a ɗǵó kǐm ná: «Yésus, *Mwǎn má Zembí á gwów-gwów, shwə bǎɗ nǎ iney? Má jǵgala nǎ wo jíná má Zembí dí ná, wo kú tǎl mǎ cwúndud.» ⁸ Nyə á jǵgala nǎ Yésus ntáni nǎcé Yésus nyə á ɗǵó ci nǎ nyə ná: «bǔw-bǔw shishim, wúǵ nyə nyúúúɗ.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná ɗwó wə zǎ?» Nyə ná: «Jíná ɗǎm wə “Kínda”, nǎcé sǎ bí ɗkǐ bulya.» ¹⁰ Bwá mú téég Yésus mǎbwə ná a kú yíl bwo lɔɔm dí kænd kǎl shús.

¹¹ Na, mǎma sɔɔnz ɔɗkuú, í á ɗǵə dǎ mbúmbúɗúɗ. ¹² Mǎǵamb má mú téég Yésus mǎbwə ná a nyíngálǵg mwo ɔɗkuú bɔɗɗúɗ. ¹³ A mú magula ná í síyǵ ntǔ. Bǔw-bǔw míshishim myɔɗɗǵá, mí mú zə wú múúɗ wɔɗɗǵá nyúúúɗ, kǎ nyí ɔɗkuúɗ. Sɔɔnz ɔɗkuú ní, je bə ɔtǔóshin ɔbá, jêsh mú shwal bumb nǎ mikálá, wú mbúmbúɗúɗ, kǎ juwa mǎɗúɗ. Bwá mú ɗgul májúwó ná ndeé fudə.

¹⁴ Buud bwá á ɗǵə baagula ɔɗkuú wá, bwá mú weenzh kǎ ɗǵə jaaw buud ɗǵwéla nǎ mílɔɔm mílɔɔm. Buud bwá mú zə, zə dúǵ sǎ í ámə sɪy yí. ¹⁵ Bwá mú zə wóós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwá dúǵ múúɗ mǎǵamb má á ɗu lwáfule yé, a njúl cínɗɗ shí nǎ jǵǵ mikáándá, a njúl nǎmǎ ná shee. Bwá mú bul gwǵ ífwaas.

16 Buud bwá á dág sóólúgú í á síy wá bwá mú jaaw bwo sâ í ámæ bæ nà muud wòŋgá nà oŋkuú yí. 17 Ntó bwá mú téég Yésus mæbwâ ná a wúg bwádí lóomæd.

18 Ja Yésus má kà bád byóól dí yí, muud nyà á bæ nà mæjamb yé, mú téég nyà mæbwâ ná a ñwág nyà nyádi gwoonɔud. 19 Nji Yésus nyà a shígé magalæ. A mú yida ci nà nyà ná: «Kag wódí kwáádá kà jaaw búúd bwó sâ jêsh Cwamba má sá wo yí, nda á má gwág wo ñkúŋkwónúwá ná.» 20 Muud éne músæ kyey, kà ñgæ jaaw buud wá Dekapwól sâ jêsh Yésus nyà á sá nyà yí. Bòŋg bêsh bwá á gwág wá bwá mú bul káam.

Yésus má gwúmushi

shilæ mæ Zharus

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Ja Yésus má sɔw kà fanwíny byóól dí yí, buud bwá mú zə lyɛ nyà áncuncuma, a njúl ná bwúnúdí. 22 Nɔwól njwú á *mpáánzə minjígúlá, nà jíná ná Zharus mú wóós. Nji nyà á dág Yésus yí, nyà á zə kúd mæbwón shí, 23 téég nyà mæbwâ. Nyà ná: «Súsás jâm í ñgæ júgula. Má jəgula nə wo ná wo zəg kə keel nyə mæbwâ, a bəg mpwogé, a cágəg.» 24 Bá Yésus bwá mú kə, buud bwá ñgá bɛ bwo áncuncuma, bwá ñgá shúsə Yésus ikóómb byêsh.

25 Nɔwól múdá nyà á bæ cínɔŋg, mæcií má á dɛ wú nyà nyúúlúdí tɛ mímbú wúm nə mímbá. 26 Nyà á bul dág cún nɔúlyá ojwówɔda dí sɔlə ná a yâl, a shín keenzh *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwás ñgá yida yáag yáagúg. 27 Nda nyà á gwág lâŋ má Yésus ná, nyà á kə Yésus mpúsə kwonə nə áncuncuma buud dí, kə kúnya nə nyə káándá, 28 a ñgá tóduga ná: «Ŋkí mæ kúnýa nə ñji káándá má Yésus, mæ yâl.» 29 Nji nyà á kúnýa nə nyə káándá yí, mæcií tɔw ntâg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. 30 Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífé má wú nyə nyúúlúdí. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zá má kúnýa mæ nə káándá éne?» 31 *Ompwíin bɛ bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ñgá dág buud ó ñgá shúsə wo ikóómb byêsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zá má kúnýa nə mæ káándá éne?”»

32 Nji Yésus mú ñgæ kænd mísh mákoogú mækoogú ná a dág múúd nyà ámæ sá sóólúgú wòŋgú yé. 33 Mudá éne nyà á ñgæ lilya nə ifwaas, nəcə nyà á mpu sâ í ámæ síy nə nyà yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúdí, jaaw nyə búbálé yêsh. 34 Ntó Yésus mú ci nə nyà ná: «Shilæ wâm, wo má *dúg cəg nəcə búgə gwô. Kaag ná shee. Bwas í shínúg wo!»

35 Yésus ñgá ná lás ntáni, buud bwá mú wóós wúlæ wá njwú á mpáánzə minjígúlá zə ci nə nyà ná: «Shilæ wô má yə. Wó ka kwo ñgə ntágulæ Yígulí nə jí?» 36 Nji, Yésus kú bish sâ bwá á ñgæ ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛeg fúnda, bəg ñji nə búgə.» 37 A mú ci ná tɔɔ muud kú bɛ nyə, a kə nə ñji Pyêr nə Zhâk bá mínyoná yé Yuánes. 38 Ja bwá má jé njwú á mpáánzə minjígúlá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwá ñgá sá saagəwo mímbí mímbí, bwá ñgá jí, bwá ñgá kím. 39 A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ñgə jí nə ñgə sá bímbí lá saagəwo ni nəcə jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ñgə yida já.» 40 Bwá mú yida ñgæ cágulæ nyə. Ná ndéé a mú wéesháli bêsh tóón, lúgə ñji sóónɔgú nə nyòŋgú mæ mwân, nə buud ó gwoonɔ jé. Bwá mú nyí fúm, kál mwân nyə á bæ yí. 41 A mú bií mwân wòŋgú mbwâ. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má ká ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wóólúg!» 42 Cé nə cé, shilæ wòŋg mú wòól, tééd kyeyáalə, nəcə nyə á bæ nə mímbú wúm nə mímbá. Ja bwá má dúg ntáni yí, bwá mú ñgæ káam mbií á ná fug jímb lúúd.

43 Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwə kú bwiing múúd sà í má s̄y yí. A mú ci ná bwə yág nyə sà má dā.

6

Buud ɔ Nazarēt bwə ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yésus mú ka wú na, bə́nɔŋ *ompwíin bé bwə mú kə nyədí kwáádá. 2 Ja jwəw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə minjígúlá, kə ngə yə buud minjígúlá. Ncúlyá buud bwə á ngə gwágulə nyə wá bwə mú ngə bul káam, bwə ngə j̄i ná: «Bíga ísá í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wə j̄i? A ngə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntudélé? 3 Kábíndá á mwān má Mariya dí éga? Mínyonə́ má Zhāk, bə́nɔŋ Yózes, nə Yúda nə Shímun dí éga? Ngəá okóól bé búsa wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bəogú. 4 Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má du námə bwəma nə mpyoȳ nji nyədí kwáádá, nə nyədí məwóŋgód, nə nyədí njów búúduɗ.» 5 Nyə a shígé bə nə ŋkul sá təə *shimbá cínəŋg nyədí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a kəel məbwə, cəg myá. 6 A mú bul káam nda búúduɗ bwə á bə kú *búgula nyə ná. Né ndeé a mú c̄y, ngə kə mákwáádá mēsh mā faan dəonɡúɗ kə ngə yə buud minjígúlá.

Yésus má lwām ompwíin wúm nə óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

7 Ja ísá íni í má c̄y yí, Yésus mú j̄ow *ompwíin wúm nə óbá bé, a mú zə ngə lwām bwo óbá óbá. A sh̄in yə bwo ŋkul á délə yíl búúduɗ bów-bəw míshishim. 8 A báásulə bwo ná: «Ja bí má kə yí, bí kú ŋwa íbaduga í njəonɗ, ka nji wagatíŋ. Bí kú ŋwa buléd, təə baamutálá. Bí kú kə nə *mwaanē. 9 Bí bwáád oslíifaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» 10 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ngwála dí yí, bí ó j̄i njów bí áma nyí yíid, kə jé jwəw bí má bá lə yí. 11 Búúduɗ ká bá bə kú lég bí gúl kálád, bwə kú cəel gwág sá bí má jáaw bwo yí, bí ə bá wú cínəŋgá, bí kudə fumbýá í áma nada bí mákuú dí yí.* Sólégú wəonɡá í lwágulə bwo ná wú má byaagulə.» 12 Né ndeé ompwíin bé bwə mú zə kə, kə ngə cúndə ná buud bwə céndúg mítédúgá. 13 Bwə mú námə yíl buud zhwoɡ məjamb má á ngə ntágulə bwo má. Bwə gwáágulə zhwoɡ mímbəl məwúda, ngə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

14 Njwú-buud Herod mú gwág jíná má Yésus ngə jag bul jwə, bóólégá búúduɗ bwə á ngə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sá jəonɡ wə á músə nə mpífə á ngə sá *máshimbá nténi ni.» 15 Bóólégá ná: «Jísə Eli.» Bóólégá ná: «Jísə Zembí ngwól *múúduɗ micúndá yé, nda bəonɡ ɔ ayág.»

16 Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cúnj wə éne! A má gwúm shwónjɗ!» 17 Nəcə Herod nyəméfwó nyə a ŋwa Herodyád, mudá má mínyonə́ yé Fílíp, bā. Lésú wəonɡ wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugúɗ. 18 Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ŋwa mudá má mínyonə́ woó ná wo bā!» 19 Herodyád nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də s̄y məzhíí ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bānda 20 nəcə Herod nyə á də mpu ná Yuánes j̄i tətəlí muud

5:43 7.36 6:2 Yuá 7.15 6:3 Yuá 6.42 6:4 Yuá 4.44 * 6:11 Ja Oyúden bwə á də kudə fumbýá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kákúl shí bwə áma təl mákuú máj yí, bwə má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá ná bwə músə sá nyé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Ləw 18.16; 20.21; Luk 3.19-20

mísh má Zembî dî, a njúl muud Zembî, nyə á ka du gwəzə nyə. Sâ jəwə wə nyə á du keem nyə yí. Ná ndeé, teem bæ ná iciyá í Yuánes í á du shul nyə lámúd, nyə á yida námá du gwágulə nyə nə məshusəg.

²¹ Ná ndeé, Herodyad nyə á zə dág zhí má gwú Yuánes jwəw Herod nyə a tál zan byélé dé yí. Herod nyə a jəw milúlúú myá ləom nə myá izimbi, a jəw námá otəwə ó shwóg wá Galilé. ²² Í á ka bæ, Herod bəndə buud bəwə njúl shí, shilə má Herodyad mú nyí cínəng, tééd sáágulə cwánád. Kul zān yé mú zə bul nywa Herod bəndə buud óni míshéd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Teem bæ nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bəsa, a mú wós tóon, kə jí nyóóngá ná: «Mə gwáambúg jí?» Nyəwəgú mú bəsa nə nyə ná: «Gwáambúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú leel ntəg jéél nyingə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Má jii nə wo yəg mə lúu má Yuánes Nduu-buud yáásád wá kíkídiga.» ²⁶ Ngwóombúlúu ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey keem nkəanə mísh má ójón dí ná, nyə a shigé nywá nyingə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáamb yí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ngwólúgá zimbi ná: «Záá mə nə lúu má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəwəgú mú kə cigə Yuánes cún. ²⁸ A mú zə nə lúu yáásád, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóóngá. ²⁹ Ná ndeé *ompwíin ó Yuánes bwə mú gwág sóólúgá wəwəgú. Bwə mú kə nkəny kug nyúul má Yuánes kə wá shwóhəd.

Yésus mə yə búúd idəw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwə á nyingə yí, bwə á zə bwiing Yésus sâ jəsh bwə á kə ngə sá yí, nə sâ bwə á ngə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kəg kál búúd bwə cúgé yí njwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwə á bə cínəng nkí bulya, bóól ó ngə kə, bóól ó ngə nyingə, mbií á ná bəndə ompwíin bé bwə á shigé bə nə fwála nə bwə dág. ³² Bwə á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwə kə jí bwáməfwó bugád kál búúd bwə cúgé yí. ³³ Nji buud nkí bulya bwə á dág bwə ngə kə byóólúd, bwə mú yag bwo. Buud bwə á ka ngə wu míngwála myəsh dí, ngə kə nə mikúló, kə sámb Yésus bəndə ompwíin bé shwóg kə tééd jé.

³⁴ Ja bwə má shulə byóól dí yí, a mú dág mənəkúmbə mə búúd məní, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwə á bə nda sənz incwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ngə jíguli bwo isá nkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíin bwə mú kə ci nə nyə ná: «Sá búəsə wa bugád, kugú námá óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwə kəg íbaafé nə mákwáád məsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sá mə dā.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biməfwó yəgá bwo sá mə dā.» Bwə mú jí nyə ná: «Sá é sá ntədəlé ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jí ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búəsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwə mú kə lə. Bwə mú zə jaaw nyə ná: «Sá búəsə nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwə jílug buud shí ikínda ikínda ákanda dí. ⁴⁰ Bwə mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətəon. ⁴¹ Ja búúd bwə má shín jí shí yí, Yésus mú ka njwa íbuléd ítəon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembî akíba. A mú fəy íbuléd, yə ompwíin bé. Bwə mú kaaw búúd. A mú námá kaaw oshú mbií ngwúd. ⁴² Buud bəsh bwə mú də, jílə, idəw lág. ⁴³ Ompwíin bwə mú sənng íkál í buléd nə íkál í óshú í á lág yí, byəsh í á

lwánd mǎbwumú wúm nǎ mǎbǎ. ⁴⁴ Buud bwǎ á dǎ ibuléd byɔɔŋ wǎ, bwǎ á bǎ budúm otósšhin otóɔn.

Yésus mǎ kyey mǎjúwó dí gwôw
(*Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21*)

⁴⁵ Nǎmǎ nǎi í á shǐn yí, Yésus nǎ *ompwíin bé nǎ bwǎ kǎwag byóólúd, bwǎ lǐnǎg kǎ nyǎ shwóg Betasayída, mǎŋ fanwíny tǎ nyǎ é nǎg fwo bíd zhwoɔg buud bwǎ á bǎ ɔni yí. ⁴⁶ Yésus mú shǐn bíd búúd, a músǎ bád mbǎŋéd nǎ á kǎ jǎgula nǎ Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zǎ yínd, kwey nǎ byóól mú tǎm mǎŋ, nyǎ mǎ lúg cǐndú nyǎmé. ⁴⁸ Nyǎ á kǎ dúg nǎ júgǎ í nǎg bǎ ompwíin cún nǎ cún, nǎcé ŋkwǎ nyǎ á nǎg yida wú kósmb bwǎ á nǎg kǎ yí. Nǎgǎ mǎŋgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músǎ zǎ bǎ bwo, a nǎg kyey nǎ mǎkuú mǎjúwó dí gwôw. Nyǎ á kǎ sǎ nda a cǎ bwo. ⁴⁹ Ja bǎŋ bwǎ mǎ dúg a nǎg kyey nǎ mǎkuú mǎjúwó dí gwôw yí, bwǎ mǎ tóduga nǎ jísǎ *jím, bwǎ mú bwú óŋkwimbyê. ⁵⁰ Nǎcé bǎsh bwǎ á dúg nyǎ, inŋunjúúnd í mú bii bǎsh. Yésus mú lǎel cǐ nǎ bwo ná: «Sǎlugǎ milám shí. Mǎ wǎ éne, kúgǎ fúndǎ!» ⁵¹ A mú kǎ kǎwa byóólúd, kwey bwo, ŋkwǎ mú ntǎg shǐn. Bwǎ mú kǎam mbii á nǎ fǎg dǎ jím lúúd. ⁵² Bwǎ á bul kǎam nǎcé bwǎ á shígé fwo mpu gwág mbii múúd mǎ Yésus. Sǎ jɔɔŋǎ ɔ í á sǎ nǎ bwǎ kú wǎmbulǎ sǎ nyǎ á cǎel jǎguli bwo ja nyǎ á sǎ nǎ ibuléd í búlyag yí. Bwǎ á bǎ nǎ ŋkǐ jilǎ milúu.

Yésus mǎ lwag mǐmbǎl Genezarét
(*Mat 14.34-36*)

⁵³ Bwǎ mǎ shǐn lǐna mǎŋ, bwǎ mú jé lɔɔm á Genezarét, bwǎ mú sǎl byóól. ⁵⁴ Nǎmǎ shulǎlǎ bwǎ á shulǎ byóólúd yí, buud bwǎ mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwǎ mú kǎ nǎ mikǎl kǎ nǎg bǎŋgula shí nyɔɔŋ nyǎsh dí. Bwǎ mú nǎg ŋkǎny mǐmbǎl itǎŋúd, nǎg kǎ nǎ myo kǎl jǎsh bwǎ á nǎg gwág nǎ Yésus jisǎ yí. ⁵⁶ Yésus mú nǎg kyey mǎkwǎádǎ nǎ mǎŋgwǎla, tǎo íbaafǎ. Buud bwǎ mú nǎg kǎ bwǎŋ mǐmbǎl myǎŋ mǐmbaadǎd, íkǎl nyǎ é nǎg cǎ yí. Bwǎ mú nǎg tǎég nyǎ mǎbwǎ nǎ á bídúg nǎ bwǎ jisówǎg nǎg kúnnya nǎi nǎ *mbwaag kǎándǎ yé. Bɔɔŋ bwǎ á nǎg kúnnya nǎ nyǎ wǎ bwǎ mú nǎg yǎl.

7

Ofarizyɛŋ nǎ ijám nǎ ijag
(*Mat 15.1-9*)

¹ *Ofarizyɛŋ nǎ bóólǎgǎ *Oyíguli ó mǎcǎǎ bwǎ á wú Yurúsǎlem, kǎ wǎ Yésus. ² Bwǎ mú zǎ dúg nǎ bóólǎgǎ *ompwíin bé bwǎ á dǎ dǎ idǎw mǎbwǎ nǎ mǎbwam. Ntǎ jǐ nǎ bwǎ á shígé dǎ gusa mwo mbii mǎcum mǎ *Oyúden mǎ nǎg jǎguli yí. ³ Í njúl nǎ Ofarizyɛŋ nǎmǎ nda Oyúden bǎsh bwǎ á shígé dǎ dǎ, bwǎ kú fwo mpu gusa mǎbwǎ, nǎcé bwǎ á dǎ yǎág nǎ mǎcum ímpǎámbǎ í á lúgǎ má. ⁴ Ja bwǎ nyíngǎ mikus dí yí, bwǎ cúgǎ nǎ ŋkul dǎ kú fwo gusa. Bwǎ á dǎ nǎmǎ baagula bílǎgǎ íjám nǎ ijag nda dúlǎ gusa íbalá nǎ mikǎágǎ nǎ iwǎŋgǎ.

⁵ Ja Ofarizyɛŋ nǎ Oyíguli ó mǎcǎǎ bwǎ á dúg ntǎni yí, bwǎ mú cǐ nǎ Yésus ná: «Ompwíin bwǎ bǎŋ bwǎ anǎgǎ nǎ baagula mǎcum mǎ ímpǎámbǎ, bwǎ nǎg dǎ kú gusa mǎbwǎ. Jǐ í sǎ ntǎ?» ⁶ Yésus mú bǎsa bwo ná: «Izayí nyǎ á bǎ nǎ ŋkaam ja nyǎ á cúndǎ shú dán, bí buud ɔ mǎkǎŋ mbii wúsǎ cilyá yí, nǎ:

Kúl búúd ga í nǎg gúmal mǎ nǎi mǐmpu dí,
milám myǎŋ mí njúl shwóg-shwóg nǎ mǎ.

7 Wáŋ ɲǎǎ ságusə bwə ɲǎǎ ságusə mə yí wúsə ntə ɲǎǎ.

Bwə ɲǎǎ yida jǎǎǎ buud minjǎǎǎ myǎ məmpǎndí mə búúđ.»

8 Yésus mú kwádulə ná: «Bí mə nyaas máceɛ mə Zembí, yida nywǎlyə nə mácum mún.» 9 A kwo námá ci ná: «Bí mə mpú đə ntə mpǎndí mə Zembí ná bí mə yida baagələ məcum mún. 10 Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúg sósɲǎǎ wə nə nyəɲǎǎ wə.” A nyiɲǎǎ námá ci ná: “Múúđ mə ká lweem sósɲǎǎ yé ɲkí nyəɲǎǎ yé, bwə jǎǎ nə gwú múúđ wəɲǎǎ.”

11 «Nji bí bǎŋ bí ɲǎǎ ci ná: “Múúđ mə ká jaaw sósɲǎǎ ɲkí nyəɲǎǎ ná: “Sá mə ámə nywǎ kwínd wo nə ndí yí í músə korban (ntə mə ká nə ɲkəw nyəɲǎǎ í músə məyǎna shú mə Zembí),” 12 bí kú cǎndal múúđ wəɲǎǎ nə a sáág sá shú mə sósɲǎǎ ɲkí nyəɲǎǎ. 13 Ngaá ntə ji ná bí ɲǎǎ sá nə Milású mí Zembí mí bág ɲkǎǎǎǎǎ, məcum mún yidá mpu yáág? Bí ɲǎǎ námá nyiɲǎǎ sá bíl zhwog isá í abúđw!»

Isá í đə wá múúđ məlwaagəwo yí (Mat 15.10-20)

14 Yésus músə ká kwo yid, lésə nə buud bwə á bə cǎɲǎǎǎ áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bəsh bényúgá məlwə, mpu gwágələ. 15 Sá í đú wú tósɲ, nyí múúđ nyúúłád yí, gwə đí í đú wá múúđ məlwaagəwo mísh mə Zembí đí; ɲji byəɲǎǎ í wú nyádí lámúd yí, byó wə í đú wá nyə məlwaagəwo. 16 Muud jí nə məlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

17 Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bǎnəŋ *ompwíin bə bwə mú nyiɲǎǎ kə ɲjów. Cǎɲǎǎ bwə mú zə jí nyə nə a féélúg bwo kaaná wəɲǎǎǎ. 18 A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búš námá kú mpu gwág isá? Ye bí agwágé nə sá jəsh í wú tósɲ nyí múúđ nyúúłád yí, í cúgə nə ɲkəl wá nyə məlwaagəwo mísh mə Zembí đí. 19 Nəcə í ányíyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə đí ná ndéé í mú wós kə bíd.» (Ntə mə cəel ci ná idəw í cúgə nə məlwaagəwo mísh mə Zembí đí.) 20 Nyə mú nyiɲǎǎ ci ná: «Sá í wós wú múúđ đí yí, gwə wə í wá nyə məlwaagəwo mísh mə Zembí đí. 21 Nəcə lám mə múúđ đí wə bów-bów mítédúgá mí đə zhu yé, nə jǎǎǎ, nə júwo, nə məgwú mə búúđ, 22 nə minəmb, nə yéesh məbii, nə mbíya lám, nə məkəŋ, nə asíy-síy, nə zhíŋ, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə ɲkəny nyúúł, nə cug ímpwúfú. 23 Isá íni byəsh í wú lám mə múúđ đí cwú, byó wə í đú wá múúđ məlwaagəwo mísh mə Zembí đí.»

Mudá ikúl mə búgələ Yésus (Mat 15.21-28)

24 Yésus músə wú na kúl níđ. A músə kə kósmb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyí wúlúgá ɲjówúđ, nyə ɲǎǎ sǎ nə múud kú mpu nə nyə jí cǎɲǎǎǎ. Nji buud bwə mú bǎle námá mpu. 25 Kú námá bwey, ɲgwólúgá mudá mú gwág nə Yésus mə jé cǎɲǎǎǎ. Mudá wəɲǎǎǎ, bów-bów shishim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúúł Yésus đí shí məkuú. 26 Mudá wəɲǎǎǎ nyə á bə shilə Ogurék, nyə a byél ləam á Fenisí, shí á Sirí. Nyə á ka zə jəgələ nə Yésus nə a yílúg shilə yé jamb. 27 Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíđ nə bwǎn ó ɲjów bwə dǎǎ nə ndéé, jíł. Nəcə ɲwálə idəw í bwǎn ó ɲjów, wusə yə ómpyə, í anywáyé.» 28 Nji mudá éne mú zə bəsa nə nyə ná: «Ká, Cwámba, ompyə bwə đə námá cwála məmpulú mə đú kud tǎwǎli bwǎn đí shí má.» 29 Ntə Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo mə mpu bə nə zény ná, nyiɲǎǎǎ kə wódí ɲjów; məjamb mə á ɲǎǎ lwáfələ shilə wə má, mə mə wú nyə nyúúłád.» 30 Mudá wəɲǎǎǎ mú nyiɲǎǎ, kə nyádí ɲjów, kə kwey Mwǎn mbwúg shí, məjamb mə mə wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwâ

³¹ Mpúsə na, Yésus mú wú ngwála á Tir, ciingya Sidon. Nyə á lína mpál shí á miingwála wúm kə ngeɛ m̄n̄j má Galilé. ³² Cínəng bwə mú zə nyə nə ngwól akúmálwâ á njúl námá fifi. Bwə mú jəgula nə Yésus ná a bódug nyə məbwə. ³³ Ntə Yésus mú zə njwa múúd éne kə nə nyə kóomb búúd bwə á shígé bə yí. A mú jil nyə inyinó málwád, a yíl. A sey mántənd nyádí inyinád nə ndeé á cilə múúd éne júmúd. ³⁴ Nə ndeé nya mú yág gwəw, nyə səl fəm, nya mú ci nə muud éne ná: «Efata!» (Ntə má ká ná «bájúg!») ³⁵ Cé nə cé jəəngúđ, muud éne málwə má mú bān, téémbí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ngə lās. Yésus mú nyingə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntə Yésus mú báásulə bwo ná bwə kú bwele jaaw təə muud. Nyə á təem báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ngə lwām bwo ná bwə ngəg nə cúnda. ³⁷ Buud bəsh bwə mú bul bī, bwə ngə ci ná: «Isá byəsh nyə ngə sá yí bisə nkí bul nywa! Nyə bəle sá ná wəakúmálwə bwə gwágúg, miffí mí lásúg!»

8

Yésus má nyingə yə búúd idāw

(Mat 15.32-39)

¹ Mwəw məəngúđ di, áncuncuma buud nyə á zə səəngya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwə á shígélé bə nə sá má dā ná, Yésus mú jəw *ompwiín bə, nyə nə bwo ná ² «Mə ngə gwág buud óga nkúnkwónjálə nəcé sənəŋ sá má ji mwəw málól, ja gaad bwə cúgé ná nə sá má dā. ³ Nkí má nying bwo ntáni zha ná bwə kág bwádí, bwə é kə tag nə məntumbuli zhíd, nəcé bóólúgá nkí bulya bwə ngə gwaa zhu.» ⁴ Ompwiín bə bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sə é wíl bwo ntədəlé ná bwə jilə wa bugád?» ⁵ Yésus mú ji bwo ná: «Bí búəsə nə íbuléd íné?» Bwə ná: «Zəngbá.» ⁶ Yésus mú sə ka ci ná buud bwə jíg shí. Nə ndeé a músə njwa íbuléd zəngbá byəəngú, a yə Zembí akíba, a fəy byo ikúl ikúl, yə ompwiín bə ná bwə kág ngə kaaw, bwə mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwə á bə nə bábaalé íshúshú. Nyə mú njwa námá, yə Zembí akíba. Nyə nə ompwiín bə ná bwə káawug námá byo. ⁸ Buud bwə mú də nə ndeé, jilə. Zhwog ikúl í mú lúg tən̄j məkúdá zəngbá. ⁹ Í njúl nə buud bwə á jee bə otósshin onə. Yésus mú nying búúd ná bwə kág ngə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólúđ, bənəŋ ompwiín bə bwə mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyən bwə jii dág sá mímbúgú

(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bwə má kə jé wu yí, *Ofarizyən bwə mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí məbwəbəlán, bwə zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwəw. ¹² Yésus mú səl fəm nə mətag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcé jí bí kala buud ga bí ngə céél dág shimbá yí? Bábələ, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábələ bwele dág təə sá!» ¹³ A mú bəégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólúđ ná a lína, kə cindú fanjwiny.

Ompwiín búəsə nə jág

(Mat 16.5-12; Luk 12.1)

¹⁴ *Ompwiín bwə á ka wusa njwaálə íbuléd ja bənəŋ bwə á kəwa byóól dí yí, bwə á bə nə nji ngwúđ. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyən *ləur wān, təə yé má Herod.» ¹⁶ Bwə mú ngə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «A lās ntáni nəcé sá cugé nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sá bwə á ngə ci yí. A mú

jí bwo ná: «Nacé jí tódúgá wúsó bí nji ná bi shígé ηwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntáni yí? Kú wámbulá ísá! Bi anyíngóyé ná bæ ná fug í? ¹⁸ Bi búsa ná mísh, nji bi kú dúg í? Bi búsa ná málwâ, nji bi kú gwág í? ¹⁹ Bi anyíngóyé ná tódúgá ja má á fêy íbuléd ítson buud otóóshin otóon dâ yí? Bi á lwándulá mábwumú mánéy ná ikál bí á lág ná ndí yí?» Bwó ná: «Wúm ná móbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja má á fêy íbuléd zangbá buud otóóshin onđ dâ yí, bi á lwándulá məkúdó mánéy ná ikál bí á lág ná ndí yí?» Bwó ná: «Zangbá.» ²¹ Yésus mú ci ná bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntó bwó mú kâ jé Betsayída. Buud bwó mú zə nyə ná ancím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnýág ná né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəngə mbwád, wú ná né kwáádá. Kál bá bwó á kə yí, nyə á ηwa məntənd, bwíid múúd éne míshád, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ηgə ηwá dúg?» ²⁴ Ancím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ηgə dúg buud. Búsa nda ílí, nji í ηgə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyingə kwo keel múúd éne məbwə míshád. Nyə mú yál. Nyə mpu dúg ísá byēsh ná ηgəñ. ²⁶ Yésus mú ci ná nyə ná: «Nyingóg, wo kág bídí; wo kú nyingə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus bənəñ *ompwíin bé bwó músə cə na, kə ηgeε mákwáádá má Sezaré mə Filíp. A mú ηgə jí ómpwíin bé nūñ zhííd ná: «Buud bwó ηgə ci ná mə jisə zə?» ²⁸ Bwó mú bəsa ná nyə ná: «Bóólúgá búúd bwó ηgə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwó ηgə ná má ci ná wo jisə ηgwól *múúd micúndá.» ²⁹ A mú nyingə jí bwo ná: «Ká bi bāñ ηgə ci ná mə jisə zə?» Pyēr músə bəsa ná nyə ná: «Wo jisə *Kρίst.*» ³⁰ Ná ndeé, a mú báásulá bwo ná ci bwó kú bwεle jaaw múúd sá á jisə yí.

Yésus má bá yə, a nyingə gwúm

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jíígúílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləom ná milúluú myá ofada ná *Oyígúli ó máccεε bwó kág jág jugushi nyə, bwó kudəwa nyə, bwó gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwon dí mpúsə mwəw málóol.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwoó. Pyēr músə kə ná nyə koogú, kə lás ná nyə. ³³ Yésus músə yid, dúg *ómpwíin bé, a mú ηkáánd ná Pyēr ná: «Wúg mə ná, *Sátan! Mitódúgá myō mí cúgé mítódúgá mí Zembí, mísə nji mítódúgá myá buud.»

³⁴ A mú ka jəw ncúlyá buud bwó á bæ cínəñg wá bənəñ ompwíin bé, nyə ná bwo ná: «ŋkí muud má ceel bε mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ηkényág kwolós jé, a bε mə. ³⁵ Nacé, múúd mə ká kaambulə ná cug jé, a yida jím bal gwo. Nyəwəñg mə jím bál cug jé nacé mə ná shú Jəjə Kéél yé, a faam. ³⁶ ŋkí muud má bii mábii mēsh má shí ga ná ndeé *shíshim yé jím b, wáyé mfií nyə é bæ ná ndí cínəñg yí? ³⁷ Muud jí ná ŋkul wá jí shú ná a nyingəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpuğá ná muud mə bá gwág mə shwón, gwág íciyá byám shwón kala búúd á mítódúgá olíñgí í ηgə sá məbəw ga dí yé, Mwān mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwón ja á bá zə a ηgə ηkənuwa məñkənuwa mə Sónngá yé, bənəñ míféeshá mí wəñgəles yí.»

9

1 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwə abáálé bwele ya, bwə kú fwo dúg Faan má Zembí má wóós nə ŋkul.»

Yésus mə lwóyá mılwanə myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Mpásə mwōw məsaman, Yésus mú ŋwa Pyēr nə Zhàk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl mama mbúnád, nji bə́nə́ŋ kú nə ŋwól múud. Nyúul nyé mú shwópla bwo míshád, 3 mikáándá myé mí mú ŋgə jág bul faan nə mbii məfumə má ná, tə́ muud cúgé nə ŋkul gusa mikáándá ná ndeé mí fumə ntó. 4 Cínəŋgá, Moyíz bá Eli bwə mú wóós, zə ŋgə ləsha nə Yésus. 5 Pyēr mǔsə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaála ŋgəla ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ŋgwúd shú dwō, dúl shú má Moyíz, dúlágá shú má Eli.» 6 Pyēr nyə a shígé mpu sá á cíg yí, nəcé bə́nə́ŋ bóólágá *ómpwíin bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyé. 7 Seegya nji gúndá í má zə búdál bəsh. Bwə mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jəŋg dí ná: «Mwān waamə abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.» 8 Ompwíin bwə mú ntəg ŋgə yágəwa, bwə kú ná dúg tə́ muud shús, nji bə́nə́ŋ Yésus wə bwə á bə.

9 Ja bə́nə́ŋ bwə má ka ŋgə shulə wú mbún dí yí, a mú lās nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí amə dúg yí, kə wóós ja *Mwān mə Múúd mə bá gwúm shwoŋ dí yí.» 10 Bwə mú baagələ ci ni, nji bwə mú ŋgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Gwúmələ məshwoŋ dí á ŋgə ci ga, í kə ná jí?» 11 Nə ndeé bwə mǔsə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyígəli ó məcəxə bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg téeđ zə yí?» 12 A mú bəsa ná: «Jí bəle bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísə byəsh ícé byəŋád. Ká nəcé jí jíś cilyá Kálad Zembí dí ná bwə bá mpyəny Mwān mə Múúd, bwə bul jugushi nyə yí?» 13 Sə ŋgwúdá, məcə má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbii wəsh bwə á cəel yí, námá nda jí cilyá shú dé dí ná.»

Yésus má yil ŋgwól mwān jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

14 Ja bwə má kə wóós *ómpwíin dí yí, bwə mú kwey məŋkúmbə mə búúd má má lyə bwo, bə́nə́ŋ Oyígəli ó məcəxə bwə ŋgə sənəsa məkəl. 15 Nji məŋkúmbə mə búúd məni má má dúg Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ŋgə kə nə mikálə, kə ŋgə bəda nyə. 16 Yésus mú jí ómpwíin bə ná: «Jáyé bínə́ŋ buud óga ŋgə sənəsa məkəl nə ndí yí?» 17 Na zhwoŋ buud éne dí, ŋgwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yígəli má amə zə nə mwān waamə wódi, wúl shíshim í má sá ná a bəg kú ná lās. 18 Í mú ntəg ka də bə, kál jəsh í amə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ŋgə fúgal məjə, a shwal nyənəwo. Má amə jí ómpwíin bwō ná bwə yilúg nyə jamb dəŋgá, bwə shígé kwag.» 19 Yésus mǔsə bí ná: «Wú! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bí ntəni kə wóós ŋgow? Mə e bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwān wəŋg.» 20 Bwə mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í má dúg Yésus yí, í mú junŋ mwān nə ŋkulú, a mú juma shí, ŋgə bíŋgəla, ifúlug í ŋgə wóós nyə mpud. 21 Yésus mú jí sóŋgá mwān ná: «Í á téeđ nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á téeđ nyə, a njúl ná mwántombú. 22 Í də cəel gwú nyə. Í də kul nyə tə́ kuda dí tə́ məjúwóđ ija ija. Nkí wo ji nə ŋkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sə ŋkúŋkwóŋgəla, kwíindág sá.» 23 Yésus mú yagəla nyə ná: «Ŋkí wo ji nə ŋkul!» Ntə, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yəsh mə *búgúla Zembí yé ji nə ŋkul sá sá jəsh.» 24 Cé nə cé sóŋgá mwān mú lās gwōw gwōw ná: «Mə ŋgə *búgəla! Nji, yəg mə ŋkul

ná mə mpúg bæ nə búgós!» ²⁵ Buud bwá mú zə sɛɛŋgya áncuncuma kúl bwá á bæ yí. Ntós Yésus mú ŋkáánd nə shíshim ábábðw wɔɔŋg ná: «Wo shíshim ŋgɔ juwo mwân mælwə nə mpu ga! Mə yímbáli wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyiŋgə nyí nyə nyúúlúd!» ²⁶ Í mú kím nə ŋkulú, í jung mwân ná ndéé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú cɔ fudəd nə nyágúsə, zhwog buud bwá ŋgɔ ci ná: «A mə yə.» ²⁷ Nji Yésus mú bí nyə mbwə, wɛɛl nyə. Mwân mú tów tətəli. ²⁸ Ná ndéé, Yésus mú kə nyí njów. Ompwíin bé bwá mú kə jí nyə wu bə́nɔŋ bwáméfwó ná: «Nəcé jí sá bə́ŋ shígé kwag yílələ shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bɛsa bwo ná, bwá də yíl mbíi ni nji nə məjəgula.

*Yésus mə jaaw ja ábɛé ná a bá yə, a mú gwúm
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Bwá mú zə lə na. Bwá lífna Galilé. Yésus nyə a shígé cɛɛl ná buud bwá mpúg kúl bwá á bæ yí, ³¹ nəcé nyə á ŋgə jíguli *ompwíin bé. Ná ndéé, a mú ŋgɔ jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bə́g kaanz məbwə mə búúd dí, bwá bə́g gwú nyə. Nji mpəsə shwiy dé, nyə bá já shwɔŋ dí mwðw məbá, a mú gwúm jwðw áléɛl.» ³² Nji Yésus nyə á tɛɛm ŋgə jaaw bwo ntós, bwá á shígé mpu gwág. Bwá mú bul gwág ifwaas. Bwá ŋgɔ fúndə jílə nyə nə nyə fɛ́ɛ́lúg bwo isá nyə ŋgɔ jaaw bwo yí.

*Zá jí fwó múúd
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)*

³³ Ntós bwá mú kə jé Kapernawúm. Cínɔŋg bwá mú nyí wúl njówád. Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ŋgə sɛ́ŋɛsa məkəl nə gwo zhíi nə zhíi yí?» ³⁴ Bwá mú jí ná kufug, nəcé zhíi nə zhíi, bwá á ŋgə shwɔ nə bwá cɛɛl mpu nyɔŋg jí bul bæ fwámé múúd bwádí gwoŋg dí yé. ³⁵ Ntós Yésus mú zə jí shí. Nyə jów *ompwíin wúm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə cɛ́ɛ́l bæ tówə shwóg á gwoŋg jín yé, nyə jə́lə nə bæ múúd a mpəsə, nyə bæ námə sɔ́l məsáal á gwoŋg jínúd.» ³⁶ Nyə ká shín lás ntós, nyə mú zə ŋwa gúl kəkágə, təl bwo nyə míshúd, a mú ŋwa nyə nyádí məbwəd. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lə́g gúl kəkágə nda jíga jínə dām dí yé, a mə lə́g mə. Muud mə lə́g ntə́g mə yé, nyə alə́gə mə, a lə́g múúd nyə á nti mə yé.»

*Buud wə shédí kósmbúd
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, sá ámə dúg ŋgwól múúd ŋgɔ balan nə jínə dwó, ŋgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ŋgə sá nəcé a cugé sádí gwoŋg dí.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Kúga də kaambələ ná a kú ŋgə sá. Muud cugé nə ŋkul balan nə jínə dām, sá *məshimbá nə ndí, ná ndéé nyə nyiŋgə kə ŋgə lás nə mə ŋkí bə́w. ⁴⁰ Nəcé muud nyə aŋgə nə mpíi shé yé, jí shédí kósmbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána tɔɔ nji láá məjúwó ŋgwúd, ŋgulal bí mədí jínəd nəcé bí bələ búúd ó *Křist yé, bə́bəlɛ́, mə jaaw bí ná, muud wɔɔŋgə nyə abúɛ shúb myəna myə cínɔŋg.»

*Səm í bul jílə
(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)*

⁴² «Nji, ikəkágə í ŋgɔ *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgá, í bul jə́lə ná bwá kəlɛg muud wɔɔŋgə məma kwóógú cə́ŋúd, bwá kul nyə nə dwo mən. ⁴³ Ntós, í ká bæ ná məbwə wó ŋkí kuú wó í ŋgə kwal wo bɔɔgá, sámbúg wə, nəcé í

bul jala ná wo cágæg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə ŋkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə ná wo bág nə məbwə mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísó kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə ná kuú wô í ŋgə kwal wo bəógú, sámbúg wə, nəcé í bul jala ná wo cágæg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə ná wo bág nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísó kú jímə yíd. ⁴⁷ Ŋkí jús dwô í ŋgə kwal wo bəógú, tíg dwo. Í bul jala ná wo nyíg Faan mə Zembí dí nə ncwaan jús, ntə ná wo bág nə mísh mwô mēsh bwó bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəŋg kuda jəŋgúdí ilúmágé í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwəle jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwám námə nda ca í də wá məgwám idəw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə jə sá. Sá ŋgwúdá, ŋkí ca í sómb, jí í bá nyiŋgə wá dwo məgwám? Bágá námə nda jə ca mpədúgá búúd, bí mú ka bə nə ŋkul ji mpwogé mpədúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə bā (Mat 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Ná ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdə fanwíny. Buud bwó mú zə áncuncuma zə ŋkúndəw cínəŋg nyódí. A mú ŋgə jígúli bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēŋ bwó á zə kə nyódí, kə bwówulə nyə, bwó ná: «Ye məcəç: míshé mə ŋgə ci ná muud ji nə ŋkul yíl múdá yé bā?» ³ Ntó nyə ná bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwə ná nyə ná: «Moyíz nye nyə á cila ná múúd mə ká cəel yíl múdá yé bā, a yə nyə kálaad məgwú mə bā.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəç dəŋgú nəcé lal bí milám. ⁶ Sā ŋgwúdá, ja Zembí nyə á té isá byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntání ná, mudúm mə bá lúgə sóŋgú bá nyəŋgá, a kə leedyə nə mudá yé, ⁸ bá obá bwó mú bə nyúul ŋgwúdá.” Ntó ji ná bwó cúgə ná búúd obá, bwó múdə muud ŋgwúdí. ⁹ Muud nyə ajáláyé nə ka béeç sá Zembí mə laad yí.»

¹⁰ Ja bəŋəŋ *ompwíin bé bwó mə kə wós nsjəw yí, bwó mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lású wəŋgá. ¹¹ Ntó wə nyə á ci nə bwo ná: «Ŋkí muud mə yíl múdá yé bā, a bá múdá shús íí, muud wəŋgə mə sá mínəmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú bā, a nyiŋgə kə dúl báád íí, a mə sá námə mínəmb.»

Yésus mə bəd bwān óntombú məbwə (Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwó á ka zə nə ikúkágə wə Yésus ná a kúnýág nə byo. Nji *ompwíin bwó mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dóg ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zəg mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembí dúsə sá á mbii búúd wáŋ. ¹⁵ Bábálé, mə jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúláyé Faan mə Zembí məməgulá mə kúkágə yé, muud wəŋgá cúgə nə ŋkul nyíi cínəŋg.» ¹⁶ A mú ŋkény bwān bəŋgú, ŋgə bəd bwo məbwə, ŋgə yə bwo ocúncésh.

Yésus bá muud byəçç (Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yésus mú zə cə ná. A ŋgə kə zhííd, ŋgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúďəw nyódí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəçç Yígúli, jáyé jə sá mə sáág ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jəw mə ná jəçç

múúd yí? Kú nà muud jí jɔ múúd, nji Zembí nyáméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí mæcɛɛ mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyá ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sónɔngú woó nà nyɔɔngú woó.” ²⁰ Muud éne mú bɛsa nà nyə ná: «Yíguli! Mə ngə bɛ mæcɛɛ mǎni mēsh, tééd ikágád zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ngə ná fúfə wo sá ngwúd. Kaá kusha isá byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaané wɔɔngú, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔɔng mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, a mú ntág kyey, nəcə nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóómbú dúg nyédí mákoogú ná ndeé, a mú ci nə *ompwíin bɛ ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan má Zembí dí eé!» ²⁴ Ompwíin bɛ bwá mú káam ciyá jɔɔng, Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Yé bwān bām! A kwowulálə ná muud nyíig Faan má Zembí dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamó nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ ná muud á bula məbii nyíig Faan má Zembí dí.» ²⁶ Nji bwá á gwág ntúni yí, bwá á bul káam, bwá mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jān, nji Zembí; nacé Zembí nywáá jí nə ŋkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja lósú, nyə ná: «Ká, dúgí! Sə báá sá á má shín lúgə isá byēsh, sə zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ŋki muud mə sá ná, tɔo minjów, tɔo məshí, tɔo omínyɔŋə, tɔo okóól, tɔo nyɔɔngú, tɔo sónɔngú, tɔo bwān, a lúga byo shú dām, nə shú bwiiŋgúle jɔjɔ Kéél, ³⁰ nyə é nyingə bíí isá byɔɔng byēsh ija təd té nyə é ngə cugə wa shí yí: tɔo minjów, tɔo məshí, tɔo omínyɔŋə nə okóól, nə nyɔɔngú, nə bwān, ija təd, a bwəma námá nə cúwálí cínɔng, ná ndeé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncuylá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpúsə, bɔɔng bwá tál mpúsə wá, bwá bá tów shwóg.»

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwá á ka ngə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwíin bɛ bwá ngə bɛ nyə mpúsə, mílām mí kál bwo gwów nə ifwaas. Tɔo buud bwá á ngə bɛ bwo wá, bwá á ngə námá bɛemb. Yésus mú ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bɛ, a wú nə bwo búúd dí, bánɔŋ kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo isá í bá zə sɛy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dúgá, sá ngólə bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə má mílúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó mæcɛɛd. Bwá é cɛɛlə nyə shwiɔ, bwá mú kəenzh nyə mábwə má íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwá wá bwá bá cáɔlə nyə, bwá sey nyə məantənd mpwóómbúd, bwá fyámusə nyə milwón, bwá mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwon dí jwów áléel.»

Zə jí fwó múúd

(Mat 20.20-28)

³⁵ Ná ndeé, Zhāk bá Yuánes, bwān ó Zhébedé, bwá mú zə shísh wá Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sə má téég wo məbwə, ság sə sá sə é jí wo yí.» ³⁶ A múšə jí bwo ná: «Bí mə jíí nə mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwá mú bɛsa ná: «Yág sə wáda ná sə bāg jí wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə mənɔwúm ja wó bá kə jí wódí jíya gúmad yí.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jíí yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá mə é ŋgul yí, ŋkí ná bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sə bí

nə ŋkul ŋgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zó ŋgul yí, bí é ŋgul gwo, tɔɔ nduwán má zó duwan yí, bí é duwan námá wo. ⁴⁰ Nji, kósómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə mənɔwúm nyíga mbwə məkósól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wáni cígálá, ijíya byɔɔŋg bísə shú búúd í á bwey kwəməsow wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíín wúm bwá á gwág ntó yí, bwá á gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lál nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná buud bwá ŋgə wúmə nə jíya tówe shwóg íkúl ishú dí wá bwá ŋgə nteɛŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwá ŋgə lwóya nji mpəl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bân dí. Nyɔɔŋg yésh mə céél bə fwó múúd gwoonŋ jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ⁴⁴ Nyɔɔŋg mə céél tôw bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jɔɔŋgá wə jísə ná *Mwân mə Múúd nyəmɛfwó nyə a shígé zə nə bwá séyág nə nyə. Nyə á yida zə séy nə buud, a yána námá cug jé shú ná nɔúlyá buud bwá bág ofalí* .»

*Yésus mə bēny Bartimê mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bənəŋ ɔmpwíín bé bwá mú kə kumə Zheríko. Bwá mú ŋgə lə ŋgwála wɔɔŋgá; buud bwá á ŋgə bɛ bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ŋgə gwáámɔ buud isá. Muud wɔɔŋgá nyə á bə nə jínə ná Bartimê, mwân má Timê. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wə ŋgə cə éne. Ntó nyə mú tééd ŋgəlá kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíígúg mə ná ŋkwonjá.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ŋgə ŋkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu bân kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwíígúg mə ná ŋkwonjá.» ⁴⁹ Yésus mú shígula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwá mūsə jôw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ŋgə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, lɛɛl kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Áncím-ncím mú bɛsa ná: «Ye yíguli, ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh má mú nyingə dúgya nyə. A mūsə bɛ nyə.

11

Yésus mə nyí Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwá á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwá á kə wósos ŋgɛé Betufazhe, *Mbún wəolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwə jakáás cɛɛlá, í njúl ná tɔɔ muud kú fwo bwele kəwa nyə kwonjad. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ŋgə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwámɔ wə ŋgə jii gwo.” Muud wɔɔŋgá nyə é lɛɛl námá bíd ná bí zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwə jakáás cɛɛlá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínɔŋg wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ŋgə sá ní? Bí má ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwá mūsə bɛsa mbii Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bɔɔŋg bwá mú bíd ná bwá kág nə ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwá ŋgə yíl mikáándó myánŋ ŋgə jɛɛl gwo kwonjad. Yésus mūsə jí gwôw. ⁸ Nɔúlyá buud bwá mú ŋgə taalə mikáándó myánŋ zhíí nə zhíí, bóól bwá ŋgə búgə məmpúnzə má líí mákoogú ŋgə zə taalə zhíí. ⁹ Shwínzhá buud bwá á ŋgə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwá á ŋgə bɛ

10:43 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48   **10:45** Mat 20.28   * **10:45** Bwá á du jána ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bég falí. Tən nyɔɔŋg wə Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd bəsh yí.   **10:47** Mat 20.30-31
10:52 Mat 9.22   **11:8** 20j 9.13   **11:9** Sóm 118.26

mpúsé wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bág nə nyɔɔng ngə zə jíná mə Cwám̄ba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jon̄ lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ mə Zembí, a músə kənd mísh Luŋ dēshəd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyingə kə nə ompwíin bé wúm nə óbá Betaní.

Yésus mə shwó lí figyê
(Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwá mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ŋkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínəng. Nji, ja á mə kə wóós lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwelə də təə bumá gwó.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíin bé bwá ngə gwág.

Yésus mə wíng búúd ó mikus Luŋ mə Zembí
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yúá 2.13-16)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsalem. Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembí, a mú kə wíng búúd bwá á ngə sá mikus cínəng wá. A shín lwág ítáwəli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəəng bwá á ngə kusha məfaf wá.

¹⁶ A ban ná muud kú ná líina nə mbag Luŋ mə Zembí dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə ná: Nǵaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwá bá də jòw njów wám ná: “njów məjəgula á ikúl nə ilwon byəsh?” Ká bí bāŋ mə yida sá ná í bág daage lú íjúwál.»

¹⁸ Milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó máççə bwá mú gwág sósólúgá wəəngá. Bwá mú ngə sɔ məzhí ná bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúndə nəcé njígúla yé á ngə bul nyíi buud mílámúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bánəŋ *ompwíin bé bwá músə wú ngwála.

Njígúla búgá nə dúl sá məjəgula
(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwá mú nyingə kə ngwála, bwá mú dúg lí *figyê, í mə shín shwáás kə jé mikɔɔléd. ²¹ Pyēr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dǵi! Figyê wó ámə shwó yé mə shwáás.» ²² Yésus mú ntəg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembí! ²³ Búbélé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə ci nə mbəŋ ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa mǵŋ”, a ká bə nə lám búgá, kú ngə sá məshwán, í bále sɔy nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwá wá mə jáaw bí ná, sá jəsh bí mə bá gwáám̄b məjəgula dí yí, bágá nə búgá ná bí mə bii, bí dúg í bó námá nda bí ámə gwáám̄b ná. ²⁵ Ja bí tál tətál ngə sá məjəgula yí, ŋkí muud mə tédúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəngá. Sága ntó, Sósəngá wán jísó gwów yé júúg námá bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, ŋkí bí mə bá kú də juu bóól búúd íí, Sósəngá wán jísó gwów yé kú námá də juu bí nə məbòw bí mə də sá má.]

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə wú ngow
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwá mú zə jé Yurúsalem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembí dí cwú nə ndéé, mílúluú myá ofada nə *Oyíguli ó máççə nə ocúmbá buud bwá mú kə nyádí. ²⁸ Bwá mú jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə

11:10 Sóm 148.1; Mat 20.30-31   **11:13** Luk 13.6   **11:17** Iza 56.7; Zhe 7.11   **11:18** 12.12; 14.1-2

11:23 Mat 17.20; Luk 17.6   **11:24** Mat 7.7; Luk 11.9   **11:25** Mat 7.1; Luk 6.37   * **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə mpánzá ni.

yə wo ŋkul ná wo zág ŋgə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ŋgə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wá Zembí, ye ŋkul á buud? Bəsagá mə.» ³¹ Bwə mú téduga ná: «Ŋkí sá mə cí ná “gwów”, nyə é jí sá ná: “Ká nəc é jí bí á shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə mə ká mɛɛl cí ná í á bə ŋkul á buud íí, ŋkwée sá! Buud bəsh bwə ŋgə magalə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwə mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú cí nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ŋkul mə ŋgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó māsáal ó abúbw

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myá ofada nə *Oŋkume ó məcɛɛ nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól múúúd nyə a sá fambá *vinya, wá gwo luŋgula dí. A fáág bí dílə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámáb ísándálé, a mú yə búúúd fambá jəŋg məcéd. A músə kə njəondud. ² Fwála lú məmwaágula dí, nyə á kənd ŋgwól sól māsáal yé ná a kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúúd bwə á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəŋgá, bwə mú yida bii sól māsáal wəŋgá, danɣulə ná ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambá mú nyiŋgə kənd ŋgwól sól māsáal yé. Bwə mú wá nyə fəŋ lúúú, séémbuli námə nyə nə məlwiy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiŋgə kənd muud shús. Bwə mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyiŋgə kənd ból ŋkí bulya, bwə mú námə sá bwo nda bəŋg wá ashúshwóógá: bwə cú búga, bwə gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á dū bul dū cɛɛl yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəŋg búúúd bəŋg dí, nyə ŋgə téduga ná gúl ja, buud óni bwə é gwəŋ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúúd bwə á lúg nə fambá wá bwə á dúg mwān éne yí, bwə á ŋgə cí bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nya, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwə mú zə bíi nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncā fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myá ofada nə Oŋkume ó məcɛɛ nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí mə dúg nə muud fambá mə bá zə sá jí? Mɛɛ mə dúg ná a bá zə, zə gwú búúúd bwə á lúg nə fambá wá, a mú yə búúúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bí afwóyé bwelə lə mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná: Kwóógú ólwəyɛ bwə á myaas yí,

dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwámaba sólúgú yé wá ni.

Jísə *sá mímbúgú sádí míshúd í?»

¹² Milúlúú myá ofada bəndəŋ *Oŋkume ó məcɛɛ nə ocúmbá buud óni bwə mú tééd ŋgələ sə məzhíí ná bwə bíi nyə, nəcé bwə á mpu ná ləsú wāŋ wá Yésus nyə á ŋgə lás kandad ni. Nji, nda bwə á ŋgə fúnda məŋkúmbə mə búúúd ná, bwə mú béégya nə nyə, bwə mú kyey.

Mwaané tóya mə Káázel

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwə mú ka ŋwa ból *Ofarizyēŋ nə ból búúúd wá gwoŋg í á dū ságusə ijwúga í Herod yí, bwə mú kənd bwo nyádí ná bwə kág bwówulə nya, ná ka nyé é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwə mə jé nyádí yí, bwə mə cí nə né ná: «Yíguli! Sə ŋgə mpu ná wo jí búbálé muud. Wo ádé bɛɛmb sá ból búúúd bwə é cí yí, wo kú námə

11:32 Mat 14.5   **12:1** Iza 5.1-2   **12:6** 1.11   **12:10** Sóm 118.22-23   * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á dū bə kwóógú bwə á dū tééd jil mándalúú yí, dwó wá bwə á dū bə ja bwə lám manyung mə njəw yí.   **12:12** 11.18

bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tōw wo míshúd yí. Wo ŋgə jíǵgali sə cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sá. Ye mæcɛɛ máshé mə ŋgə magulə nə sá jánág tóya mə *Káázel, ye mə aŋgə nə magulə? Ye sá dúg jána, ye sá nda du jána?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába ján jooŋg, a mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə bwówala mə nəcə jí? Zəgá ná mə nə saŋ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwó mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zó jí nə vugali mpwoombə nə jínə bwó á lúle wa ga?» Bwó nə né ná: «Jísə Káázel.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázel isá í Káázel, bí ya Zembí isá í Zembí.» Bwó mú bul káam mpɛsá nyé nyooŋgá.

*Gwúmála búúd bwó bá gwúm yí
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)*

¹⁸ *Osadwisyeŋ, buud bwó du ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm máshwoŋ dí wá, bwó á ka zə wó Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíǵgali! Moyíz nyə á ya sá cɛɛ ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyoŋá yé mə jalá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyooŋg mə ya yé mpwoŋ buud.” ²⁰ Bóól ómínyoŋá bwó á byél wa zəŋgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə kú nə mwân. ²¹ Nyooŋg nyə á bɛ nə nyə yé, mú bá kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námá yə kú nə mwân. Mbií ŋgwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bə bəsh, kə jé mwân á məzhúgúla. Bəsh, bwó á bá mudá ŋgwúd wooŋgá, bəsh shín yə, bwó kú lúgə mwân. Mpúsə wán, mudá wooŋg mú námá zə ya. ²³ Ja búúd bwó bá gwúm yí, nyáyé mə bá ŋwa mudá? Ŋgáá nə bəsh bwó á shí bə ógwúm bə?»

²⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgáá bí mə kwab, nəcə bí ampúyé sá Kálaad Zembí ŋgə ci yí, bí kú námá mpu mpífə mə Zembí. ²⁵ Ja búúd bwó bá gwúm máshwoŋ dí yí, budúm bwó ábúle ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwó bá jí nda *wəéŋgales ó Zembí bwó njúl joŋ dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwoŋ dí, ŋgáá nə Kálaad mæcɛɛ mə Moyíz dí, bí mə du lú kál í ŋgə lwágulə nda nyə á kwey ŋwiile ŋkaŋ dí yí. Ŋgáá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí mə *Aburaham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab.” ²⁷ Ntó jí nə Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwó ŋgə cugə wá. Bí ŋgə jág bul kwab.»

*Cɛɛ í ntə mæcɛɛ mēsh yí
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)*

²⁸ Ŋgwól Yíǵgali mæcɛɛ nyə á ŋgə gwág nda bwó á ŋgə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg nə Yésus ŋgə mpu bɛsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Mæcɛɛ míshé mēsh dí, dáyé í tál mósól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Cɛɛ í tál mósól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlág, Izurəyél! Zembí wúsú, Cwámbe, jísə Zembí nji nyəmfwó.

³⁰ Wó jalá nə cɛel Zembí wó Cwámbe nə lám wó wəsh, nə *shíshim wó wəsh, nə lúú wó wəsh, nə ŋkul nywó nyēsh!»

³¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Cɛɛ ábɛé dúsə ná:

Wo cɛel múúd yēsh jísə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tɔɔ cɛɛ í ntə mání.»

³² Yíǵgali mæcɛɛ ntág nə nyə ná: «Haaw! Wo mə mpu lás! Sə wó ŋgə ci yí, jísə tútəlí. Zembí jísə nji ŋgwúd, kú nə ŋgwólégá shús mpúsə nyə. ³³ Muud mə jalá nə wá lám yé wəsh wó Zembí, a cɛel nyə nə fug nyé nyēsh, nə ŋkul nyé nyēsh. A jalá nə cɛel námá muud jí nyə kúná-kúnə yé nda nyəmfwó. Ntó wó jísə mpwogé,

† 12:15 danarí: Í á bə mwaaanə á Rom, bwó á du jána tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. 12:17 Rom 13.7 12:18 Luk 20.27 12:19 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 12:26 MmN 3.2, 6 12:29 Mbá 6.4-5 12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39 12:32 Luk 20.39 12:33 1Sa 15.22; Ozé 6.6

cɔ́ jígáílá Zembí ocúdu ná sálə nyə mósól *mátúnəga mēsh.» ³⁴ Nda Yésus nyə á dóg ná nyə á mpu bɛsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abúlé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembí dí.» Ná ndeé, tɔ́ muud nyə a shígé ná nyíngə jí Yésus njígá.

Mesí bá Dávid

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíígúli buud *Luɔ́ má Zembí dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbii *Oyígúli ó máççé bí nə ɲkul ci ná *Kríst jí Mwân má *Dávid yí?

³⁶ Ngaá *Dávid, nyəméfwó, nə ɲkul má ɲkɛɲkɛ Shíshim, má ci ná:

Cwámabá nyə á ci nə Cwámabá wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənçwúm,
ka wós ja mə é culushi mízhízhí myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəméfwó nyə á jów *Kríst ná Cwámabá. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntudele?» Buud bwo á bə áncuncuma wá bwá á bul gwág məshusug nə lású yé.

Yésus mə kéwáli búud

(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

³⁸ Ná ndeé, a mú ka shwóg nə jíígúli búud. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálígó nə Oyígúli ó máççé! Bwá çeel dúlə məçla nə ɲwɔɔla ɲwɔɔla íjud, nə dúlə sɔ́ ná buud bwá dóg báda bwo məbáda má gúmá máɲkúmbə mə búud dí. ³⁹ Bwá çeel námá ka du jí ɲjí líjya yá shwóg ja búsa *mámpáanzə má mínjígúla má *Oyúden dí yí; bwá çeel námá du ka jí ɲjí lúú táwáli dí ja bwá dú ka ídina dí yí. ⁴⁰ Bwá déég míkúsá mí búdá isá byáɲ byēsh. Bwá nyíngə du sá ígwaa-gwaa í mójəgula, lwóyálə ná búsa íjɔ́ í búud. Intégúli byáɲ í bá bə ɲkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsá múdá

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə jí ná bɛendya nə jaadə máyána mə *Mpáanzə Zembí, a ka ngə dóg nda búud bwá á ngə wá məyána ná. Ofwó búud bwá á ngə wá ɲkí bulya. ⁴² ɲjí wúl mbúbúwá kúsá múdá, í á zə wá isusáɲ íbá, táɲ á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus wúl jów *ompwíin bɛ, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsá múdá ní mə wá máyána cɔ́ buud bēsh bwá ámə ngə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bēsh bwá ámə ngə wá óni, bwá ámə ngə ɲwa məmpugə má byɔɔg dánjúd. Ká nye, a ɲjúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ngə çugə nə ndí yí.»

13

Məshíné má shí

(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ngə cúwo wú *Luɔ́ má Zembí ná, ɲgwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yígúli, fwog dóg jɔ́jɔ́ mákwóógú máni, nə məma lwóyá ní!» ² Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔ́jɔ́ mákwóógú nə məma lwóyá wó dóg ní, tɔ́ kwóógú ɲwúdí í abúlé nyíngə lág í mbód na dúlúgá dí gwów, mēsh má bá shugala shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbáɲ wóolivyé dí, kə jí shí, ɲgə dóg kóómb Luɔ́ má Zembí. Pɲɛr, Zhâk, Yuánes nə André, bə́nɔ́ɲ bwá á bə bwáméfwó wá, bwá mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sə, isá íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə ná isá byəɔɲg í wál bá

ngə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwə bâg shüig bí. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jíná dām; nyāŋ wós, nyə ná: “Mə wə *Kříst”. Bwə bá kənd zhwoğ buud jugú. ⁷ Bì mə bá də gwág mílán mí mósomb, bí gwáduga ncíndá dósomb, bí kú bá də kənd mílám gwōw; í bá jii ná isá ìni í bág. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə mǎshíné mə shí. ⁸ Gúl lwoŋ í bá lúmbáli nə gúl, dúl faan lúmbáli nə dúl. Shí í bá nómó də ntaŋsa bí ikálád, zha á ifii mpu í bá bə. Isá ìni byēsh í bá ná bə nji mǎtédúlé mə mǎcɛy mə byéyí.

⁹ «Bí ó də bey. Bwə bá də kusha nə bí mǎbwə mə osémbye ó mílásúd, bwə də fyáməsə bí milwón *mǎmpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. Bì mə bá də kaad mísh mə búúd ó anání nə ojwú ó lóom dí ná, bí kóg bwaagula sá bí mə mpú shú jíná dām yí. ¹⁰ Í fwo tédé jii ná bwə cúndág Jjy Kéél ikúl nə ilwoŋ byēsh dí. ¹¹ Ja bwə bá də kusha nə bí yí, bí kú bá də bwey yáguwo íciyá í kóod. Bì ó bá də lás sá í é bá də jé bí cé jooŋgúd nə bí lásúg yí; nəcə bí dí mə bá də lás, í bá də bə Ŋkɛŋkɛ Shíshim. ¹² Mínyoŋú mə bá kusha nə mínyoŋú yé nə bwə kóg gwú nyə. Sósŋgú mə bá kusha nə mwān; bwān bwə lúmbáli nə obyól, ngə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwə bá mpíi bí nəcə jíná dām. Nji, muud mə bá jisow kə wós mǎshínéd yé, a bá cugə.»

Incwaw í ntug í bá bə
(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájələŋkúnkwo mə kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lɔ cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isá byooŋg yí, buud bwə bá bə Yúdéa wá, bwə bâg fúnda, kə mímbúmbánúd! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminá yé kú bá shulə nə á kə njów kə ŋwa sá. ¹⁶ Nyooŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádá nə á kə ŋwa kúúd. ¹⁷ Ŋkwée budá bwə bá bə nə məbum, nə booŋg bwə bá ngə nyééŋg bwān mwōw mooŋg dí wá! Bwə bá bul ŋkúnkwoŋ. ¹⁸ Jəgulagá nə Zembí nə isá ìni í kú bá wós bí ŋkwánúd. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwōw mooŋg dí mbii í abwélé bə té Zembí nyə á té gwōw nə shí yí. Bí í ábúlé kwo bə mbii wooŋg. ²⁰ Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwōw mə incwaw í ntug mooŋgá, tə muud kú faam. Nji, a bá cunal mwōw mooŋgá shú buud nyə á féesh nə bwə bág bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ngwól múúd mə ci nə bí nó: “Dugá! Mesí ji wa”, ŋkí nó: “a jisə wá”, kúgá *magula. ²² Omesí ó mǎshüigə nə *buud ó mícúndá wá mǎshüigə bwə bá də wós. Bwə bá də sá *mǎshimbá nə *isá í ntɔ búúd ŋkwón yí mbii wúsé nə ŋkí gúl sá jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembí mə bwey féesh wá bwə bɛ bów-bōw zhíí. ²³ Bì ó bey! Mə mə bwey jaaw bí isá byēsh wə ní.

²⁴ «Mə jaaw bí nə mwōw mooŋgá dí, mwōw mə incwaw í ntug mooŋg mə ká nómóshín cɔ, jwów í bá shila nə ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéesháli mǎŋkenya; ²⁵ wəacén-céni bwə bá də bí shí; isá byēsh bíśə nə mpífə joŋ dí yí í bá kúŋgula. ²⁶ Ja jooŋgá, bwə bá ka dúg *Mwān mə Múúd ngə cúwo joŋud, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁷ A bá nti *wóéŋgales bé bwə zə sɛɛŋg búúd Zembí nyə á féesh wá ikóomb íŋə byēsh, tédé bíl íjumə í shíd kə wós bílúgád.»

Yuug á lí figyé
(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2   **13:9** Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4   **13:11** Luk 12.11-12   **13:12** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53   **13:13** Yuá 15.21; Mbú 13.10   **13:14** Dan 9.27   **13:15** Luk 17.31
13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14   **13:21** Luk 17.23-24   **13:22** Mat 24.24   **13:24** Mat 24.29   **13:26** Mat 24.30

²⁸ «Ɔwagá fag nɛ yuug bí mɔ̀ dɛ dúg nɛ líí *figyê yí. Í dɛ bɛ, ja mpúnzá nyé í mú ná bud-bud, mɛncuug mɔ̀ agúgwáan mɔ̀ ngɔ̀ kɔ̀ yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúná-kúna. ²⁹ Ntɔ̀ námá, ja bí mɔ̀ bá dúg isá byɔ̀ng í ngɔ̀ sɛy yí, mpugá ná zíyɛ mɔ̀ *Mwân mɛ Múúd í mú kúná-kúna, í mú cé mɔ̀yínda mɛ nyá. ³⁰ Bábálé, mɔ̀ jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé cɔ̀ isá íni byêsh kɔ̀ fwo sɛy. ³¹ Gwɔ̀w nɛ shí í bá kɔ̀, nji iciyá byám kɔ̀ cɔ̀.

³² «Shú sá í dúgyá nɛ jwɔ̀w nɛ wala isá byɔ̀ng í bá sɛy yí, kú nɛ muud mɛ mpú; tɛem bɛ *wɔ̀éngɛles búás wá Zembí wá bwá ampúyɛ; tɛem bɛ Mwân nyɛ ampúyɛ; nji Sóɔ̀ngú wá mɔ̀ mpú. ³³ Bí ɔ̀ mpú ji nkasó! Nɛcé bɛ ampúyɛ baan dɔ̀ngá. ³⁴ Í bá bɛ nda muud mɛ zɔ̀ tɛ ná a kɔ̀ njɔ̀nd dí, a lúgɛ njɔ̀w búúd yé, a yɛ ósɔ̀l ó mɔ̀sáal nkul ngɛl sá isá, nyɛ nɛ mbaagulɛ mbɛ ná a jíg nkasɔ̀. ³⁵ Ntɔ̀, jígá nkasɔ̀! Bɛ ampúyɛ baan amɔ̀dí njɔ̀w mɔ̀ bá zɛ yí. A ji nɛ nkul zɛ mpwó-kugá, tɔ̀ tɛm bulú, nkí ná ngwúm kúwɔ̀ ashúshwóógú, tɔ̀ mán mɔ̀ lɛm. ³⁶ Sásúlágá ná a zɛg mɛseegya, zɛ kwey bí ígwád. ³⁷ Sá mɔ̀ ngɔ̀ jaaw bí ga, jíás shú buud bɛsh. Jígá nkasó!»

14

Shwushwaga á shwiy mɛ Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yúá 11.45-53; 12.1-8)

¹ Ná ndɛɛ, í á lúg mwɔ̀w mɔ̀bá ná *Páska nɛ zan bwá á dɛ dɛ íbɛléd yá kú nɛ *lɛvur yí í bwɛmag. Milúlúú myá ofada nɛ *Oyíguli ó mɛcɛɛ bwá á ngɔ̀ sɔ̀ mɛzhií ná bwá bii Yésus mɔ̀kɛ́nd, bwá gwú nyɛ. ² Nɛcé bwá á ngɔ̀ nyímbɛla ná: «Shé ajáláyɛ nɛ bii nyɛ baan lú zâɛ, nkwanɔ̀gá buud bwá á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyɛ á ka bɛ Betaní Shímun á zázamɔ̀ dí njɔ̀w. Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrɛ* mú shísh wá Yésus. Fúfuundú jɔ̀ng í á bɛ lwándúlá nɛ labínda álal-kus. Bwá dɛ sá labínda jɔ̀ngɛ nɛ mikɔ̀lɛ mí nâr†. Ná ndɛɛ, bwá ngɔ̀ dɛ, mudá wɔ̀ngɛ mú búgɛ fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólágá búúd bwá á bɛ cinɔ̀ng wá, bwá mú gwág bɔ̀w, bwá mú ngɛ lás mpédúgá nyáɛ ná: «Wúga mbií yúúdúgú wá jí? ⁵ Í mbɛm jɛla ná bwá kusha labínda ni odanarí mɛtɛd milɔ̀l, bwá kwíind mímbúbúwá nɛ ndɛ.» Bwá mú bul jum múdá wɔ̀ngɛ. ⁶ Yésus mú ci nɛ bwo ná: «Bídúgá nyɛ ná shɛɛ! Jí bí ngɔ̀ lúg nyɛ lɛm ntáni yí? A mɔ̀ sá mɛ jɔ̀jɔ̀ sóólúgú. ⁷ Binɔ̀n mímbúbúwá bí njul jwɔ̀w dɛsh, bí bí nɛ nkul sá bwo mɛnywa ja jêsh bí mɛ cɛɛl yí. Nji sánɔ̀n bí sá ábálé ji mwɔ̀w mɛsh. ⁸ Mudá éga mɔ̀ sá bímbí nyɛ ámɛ kwag yí. Nyɛ mɔ̀ bwey gwáágulɛ mɛ labínda nyúúlúd, shú mɔ̀dɛlyá mɛm. ⁹ Bábálé, mɔ̀ jaaw bí ná, kúl jêsh bwá bá cúnda Jɔ̀jɔ̀ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námɔ̀ dɛ jaaw sá múdá éga mɔ̀ sá mɛ yí, buud dɛ tɛduga nyɛ.»

Yúdas mɛ kusha nɛ Yésus

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Ná ndɛɛ, Yúdas Iskariyót, ngwól múúd á gwoɔ̀ng *ómpwíin wúm nɛ óbá, músɛ kɛ dúgya nɛ milúlúú myá ofada ná a kɔ̀ kusha bwo nɛ Yésus. ¹¹ Nda bwá á gwág ntɔ̀ ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yɛ nyɛ *mwaanɛ. Yúdas músɛ zɛ sɔ̀ fwámé fwála á jí nɛ nkul sá ná bwá bííg Yésus yí.

13:30 Mat 16.28   **13:32** Mis 1.7   **13:33** 14.42   **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13   **14:1** 11.18   **14:3** Luk 7.37-38   * **14:3** alubátrɛ: Nyɛ á bɛ dúl váál kwóógú, bwá á dɛ mɛ ifúfuundú í bwíl nɛ ndí yí.   † **14:3** nâr: Kɔ̀lɛ wɔ̀ng í dɛ mpɛ námɔ̀ nda ntanga.

Yésus bánôñ ompwíin bé bwó sá Páska

(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dɔɔngá wá bwó á ðu cígə nɔwəmbə Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zanj íbuléd yá kú nə *lɔvur yí. Ntɔ wá *ompwíin ó Yésus bwó á zə jí nyə ná: «Jáyé kál wó céél ná sá kóg kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwám ompwíin bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kagá ngwála! Bí é bwəma nə ngwól múúd, a ngə ñkəñy káágá majúwó. Bí ó bɛ nyə!» ¹⁴ Njów nyə é kə nyí yí, bí ci nə amádí njów ná Yíguli má ci nə wo lwóg sá kál bánôñ ompwíin bé bwó é ðə dína Páska yí. ¹⁵ Nyə é lwágulá bí fúm ánúní njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínɔng wá bí é kwísha shé zanj Páska yé.» ¹⁶ Ompwíin bwó mú kə jé ngwála, kə kwey ísá byēsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwó mú shín kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugá í a bii shí yí, bánôñ *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwó mú jê. ¹⁸ Ntɔ, bwó ngə ðə, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí, shénóní ngə ðə wa yé, nyə é kusha nə mə.» ¹⁹ Ompwíin bwó mú gwág sá jɔɔngá cey lámúd, bwó mú ngə jí nyə ngwúd ngwúd ná: «Ye jisə mə?» ²⁰ Nyə mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə ngwúd á bí buud wúm nə óbá, nyɔɔng sáná ngə juwo məbwə shúyá ngwúd dí yé. ²¹ *Mwān mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jisə bwey bə cilyá shú dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wɔɔngá kú byél.»

²² Bwó ngə ðə ntáni, Yésus mú ñwa buléd, yə Zembí cúncəsh ná ndeé, a mú fɛy buléd, yə ompwíin bé. Nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyām wá ga.» ²³ Mprásə na, nyə mú ñwa bálá wáan, yə Zembí akíba, nyə mú kala bwo. Bəsh bwó mú ngul. ²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií məm wə məní, məcií mə sɔ, mə zə shwiy shí, zə cé búúd ñkí bulya má. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ngul wáan ní, kə wóos ja má bá ngul ncuncumbə Faan má Zembí dí yí.»

Pyêr nyə é káilya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

²⁶ Bwó mú ka sey Zembí isasa í gúmá ná ndeé bwó músə kyey kə *Mbúnj wəolivyé dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí é lánɔwəwó búgód nəcé mə. Sə jɔɔngá wá jisə cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulá itəw, incwəmbə í sɔɔnz í mú shín cɪma.” ²⁸ Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá téd kə Galilé, bí kə bá kwey mə núnj.» ²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bəsh bwó lánɔwəwó búgód nəcé wo, mɛɛ mə abúlé bwele lánɔwəwó.» ³⁰ Ntɔ wá Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo é káilya mə íja ílól bulú gaád, ngwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛé.» ³¹ Pyêr mú nyinjə kə shwóg, mpu báásulá ná: «Tɛem bə ná í wóos ná shwá yág shwiy ngwúdú, mə kú bwele káilya wo». Bóól *ompwíin bəsh bwó mú námá ngə ci ntɔ.

Yésus má jagula nə Zembí Getsemane

(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Nə ndeé, Yésus bánôñ *ompwíin bé bwó músə kumə kúl bwó ðu jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má ká sá májəgula yí.» ³³ A músə jôw Pyêr, nə Zhák, nə Yuánes, bánôñ bwó mú kə kóómb shús. Yésus mú ngə bə kú ná gwáduga lám ná shɛɛ, mbɔɔm í ngə shwiy nyə nyúúlúd. ³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcɛy kí mə é yə. Jigá ñkasə wa shí.» ³⁵ A mú ñwá shísh

shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ŋkí jí nə ŋkul bæ ntó, a kándug nyə baan lú mácey nə ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá mácey ga! Teem bæ ntó, í kú bæ nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə mú wəəl shí, zə kwey ompwín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyēr ná: «Shímun! Wo ŋgə bále kə gwád í? Wo cugé nə ŋkul ji ŋkasə təo nji wəla ŋgwúdí? ³⁸ Jigá ŋkasə, jəgula nə Zembî, bi bəg kú biil məbwbálanú. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kúu njəond; nji nyúul í cúgə nə ŋkul kwag kúu njəond wəəŋg.» ³⁹ A mú nyingə shísh shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyingə zə ómpwín bé dí, zə námá nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ŋgə ntám bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ŋkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja álél nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jə. Bwá zə kəenzh *Mwân mə Múúd məbwbə má ósól ó mábōw dí. ⁴² Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə zág yé.»

Bwá bíi Yésus

(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

⁴³ Yésus ŋgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námá gwoonŋ *ómpwín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ŋgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwéle nə məbúla. Milúluú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mácey, nə ocúmbá buud wá loom wá bwá á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambala nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sanya mímpu yé, nyə wó éne, bi ó bíi nyə, bi ó ká ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fálal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntág kə Yésus, bwá mú bíi nyə. ⁴⁷ Nji, ŋgwól múúd gwoonŋ mə Yésus má wéem kafwéle jé, taad ŋgwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá. ⁴⁸ Ná ndéé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ŋgə zə nə ikafwéle nə məbúla zólə bíi mə, mə jisə zhiləŋgaanə? ⁴⁹ Ngeá ná shé á də bə jwōw dēsh kál ŋgwúd, mə ŋgə jíguli buud *Luŋ má Zembî dí, bi kú séemb mbwə ná bi má bíi mə. Nji bi má bíi mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag.» ⁵⁰ Ompwín bēsh bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ŋgə bə nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwá á ŋwá námá bíi nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáas.

⁵³ Bwá mú kə nə Yésus wá Ajəláci á ofada. Milúluú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó mácey, bēsh bwá mú kə seengya cínəŋg. ⁵⁴ Pyēr nye nyə á ŋgə bə bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wós nūŋ luŋ. A mú kə ji shí, bənōŋ bíl ífulísh, ŋgə gwáala kuda.

⁵⁵ Té ni, milúluú myâ ofada, bənōŋ *Gwoonŋ ósəmbye ó mílúsá wá Zembî jēsh bwá á ŋgə sə njagə bwá jéég nyə ná ndéé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ŋgə búgə nyə mílúsá, nji isá bwá á ŋgə ci yí í kú ŋgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, ból búbud bwá mú tōw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ŋgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzá Zembî búúd bwá á lwə nə məbwbə ga. Ná ndéé, nyə é shumə Mpáánzá Íshús nji mwów málól, nyāŋ í kú bæ ná məbwbə má búúd wá má shúma.» ⁵⁹ Nji bwá á teem ci ntó, mílúsá myán mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajəláci á ofada mú tōw tátəlí mísh má buud óniíd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwá ŋgə bwaagula wo ni?» Yésus njúl nji kál-kál, kú bəsa

təə sâ. ⁶¹ Ntós, Ajaláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kříst, *Mwân má Zembí sá ngə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bęsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntós, bi é dúg *Mwân mə Múúđ njúl shí mbwə mənčwúm mə Zembí á ŋkul nyésh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ngə zə mįŋkúđúđ.»

⁶³ Ajaláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «Jí shé mə kwo sę owúshined yí? ⁶⁴ Biméfwó bi mə gwág nda á má *lás nə Zembí bwaasúla mpu ná. Bi mə dúg ná jí?» Běsh bwá mú sámb ná á jalá nə ya. ⁶⁵ Ná ndéé, bósłúgá búúđ wá cínəŋg bwá mú tééd ngələ sey nyə məntənd mpwóómbúđ, bwá cęęlə nyə sâ mįshúđ, ngə wá nyə ikúda, bwá ngə ci nə nyə ná: «Łwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulíš í mú ngə tí nyə məmpózn.

Pyêr mə káŷya Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadós dí, seegya ná ngwól múdá mə đə sęy wá Ajaláci á ofada mú wós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáala kuda, nyə dúg nyə ná figs-figs. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoonŋ mə Yésus muud á Nazarét dí.» ⁶⁸ Pyêr mú káŷya nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ngə cęł ci yí.» Ntós, nyə mú wú cínəŋg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbé dí koogá yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəəŋg mú nyingə dúg Pyêr cínəŋgá, nyə nə buud bwá á bə nyádi koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonŋ jáŋ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə káŷya. Kú bwey ná, buud bwá á bə cínəŋg wá, bwá mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoonŋ jáŋ, nəcé wo jisə námá múúđ á Galilê.» ⁷¹ Pyêr mú káŷya nyə nə məma ŋkaanós, nyə ná: «ŋkí mə bwiing ijşş, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúđ bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábėé. Pyêr mú táduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó mú fwo kwáág ja ábėé, wo e káŷya mə ija ílól.» A mú cwáil nə yə.

15

Yésus təl kəəđúđ wə Pilát

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹ Mán mələm, ná námá mpámán mpámán, milúluú myá ofada, nə ocúmbá buud wá ləəm, nə *Oyíguli ó máčęę nə *Gwoonŋ ósemye ó milésú wá Zembí bwá mú sęŋgya ná bwá zə sámb lésú mə Yésus. Bwá mú wóələ Yésus mənkdada, kə cwámələ Pilát. ² Ntós Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni.» ³ Milúluú myá ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lésú. ⁴ Pilát mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí milésú bwá ngə búgə wo myá. Ná wo abęsáyé?» ⁵ Yésus kú bęsa təə ciyá. Pilát mú káam.

⁶ Pilát nyə á đə bə ná, ja jěsh zāŋ nyísé yí, a bíđ mbwug ngwúđ, wəəŋg ləəm í ámə gwáámə nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúđ nə jíná ná Barábas bənəŋ bósł búúđ bwá á sá nə buud bwá sáág mįŋgáádá nə ijwú, bwá gwú múúđ cínəŋg, bwá mú ka kə mįmbwugad. ⁸ Ntós, áncuncuma buud mú bád mbəŋ í đə kə mpáánzə milésú yí, kə jí Pilát ná nyə sáág bwo sâ nyó đə bwey sá nə ŋkəndí yí. ⁹ Pilát mú jí bwo ná: «Ye bi mə jí nə mə bíđúg bí Njwú Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntós nəcé nyə á bwey mpu ná milúluú myá ofada mí ngə kusha nə Yésus zhįŋúđ. ¹¹ Ja Pilát mə jí bwo ntáni yí, milúluú myá ofada mí mə shwúguli ləəm ná Pilát bíđúg

Barábas. ¹² Pilát mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyɔɔŋg bí ngə jôw ná Njwú Oyúden yé ntadelé?» ¹³ Bwə mú nyingə kím gwôw-gwôw ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁴ Pilát mú jí ná: «Dáyé bôw á mə sá yí?» Bwə mú kwo kím gwôw ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁵ Nda Pilát nyə á cɛɛl cweel ləəm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwám búúd ná bwə fyámáság Yésus milwôŋ. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwə kəg bwambulə nyə kwolós dí.

¹⁶ Ozimbí bwə mú kə nə Yésus luŋ mə Pilát dí cwú. Bwə mú sɛɛŋg ózimbí bəsh cínɔŋg. ¹⁷ Bwə mú bwééd nyə káándá ícɪ atítí. Bwə nyə kwoolú íbiin-biín, lwə *túm gúmá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwə mú ngə bəda nyə məbədə mə cóógú ná: «Yé Njwú Oyúden, sə ngə báág nə wo.» ¹⁹ Bwə mú nyífə nyə mbwu lúúd, sɛy nyə məntənd, bwə ngə kúd məbwôŋ shí nyədəí mpwóombəd nda bwə ngə yə nyə gúmá. ²⁰ Ja bwə mə shín cágulə nyə ntáni yí, bwə mú yíl nyə káándá ícɪ atítí, bwééd nyə mikáándá myé, bwə mú kə nə nyə, kələ bwambulə nyə kwolós dí.

Bwə bwambulə Yésus kwolós dí

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

²¹ Bwə ngə kə ntáni, bwə mú bwəma nə ngwól múúd ngə wú ífambá, Shímun, muud á Sirén, sóngú mə Aləguzándrə bá Rúfus. Bwə mú yímbəli nyə ná nyə nkényug Yésus kwolós. ²² Bwə mú ngə kə nə Yésus kə jé kúl bwə də jôw ná Golgota yí. Jíná dɔɔŋg í kə ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwə mú nyə yə nyə wáan fulá nə mír* ná a ngúləg, a mú ban. ²⁴ Bwə mú bwambulə nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambá ná bwə kawala mikáándá myé, muud yésh á gwoŋg jáŋ bə nə kɔw. ²⁵ Bwə á bwambulə nyə kwolós dí, jwôw í mú məbaan íbuu kəl mpámán mpámán. ²⁶ Bwə á cilə cwoomb bwə á gwú nyə nə ndí yí nyədəí kwolós dí ná «Njwú *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwə á bwambulə nyə kwolós dí, bəndəŋ izhiləŋgaaná íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwúm, jíga jéd nyədəí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwəma ná: «Bwə á lə nyə gwoŋg izhiləŋgaanád.»]

²⁹ Buud bwə mú ngə lə cínɔŋg, bwə ngə lwíy nyə, bwə ngə sagəsə milúu nə məzhwámá. Bwə nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud jí nə ŋkul búgə *Mpáanzə Zembí ná ndeé wo kwo sá nji mwôw məlól shumələ nyúl yé, ³⁰ cəgug woméfwó, shulág, wú kwolós nííd». ³¹ Milúlúu myə ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwə mú námə ngə cágulə nyə, bwə ngə cɪ bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cəg buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəwəyél! shuləg shí kíkídiga, sə dúgág ná, sə kə *búgula wo». Tɛɛm bə búúd bəndəŋ bwə á bə kwolós dí wá, bwə á ngə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídágú í á ka shila shí nyésh ná ŋkwed, tɛéd tólóg dí kə wóós məwələ məlól mə mpwó-kugú. ³⁴ Məwələ məlól dí, Yésus músa kím nə ŋkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakıtáni?» Ntə mə kə ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə ná jí?» ³⁵ Ja bóól búúd bwə á bə cínɔŋg wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «Gwágá, a ngə jôw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúlá, kə nyə eponzh, juwo məlwəg mə ábibyenzhá

15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19 14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mír: Nyə á bə mól mákál mə líf bwə á də sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkɔw á oféél-féélí ó íciyá dí. 15:24 Sòm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə íciyá íni. 15:29 Sòm 22.8; 109.25 15:29 14.58 15:32 Mat 27.11 15:33 Amo 8.9 15:34 Sòm 22.1 15:36 Sòm 69.22

dí, a fæen shwóg lú lííd. A mú kænd ná Yésus ngúlug. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jíni, ŋkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntág kím nə ŋkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á də kalwo *Mpáanzó Zembí yí í mú seel tətám ná cáŋ wú gwōw wósos shí. ³⁹ Lúlúú ízimbí í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbií Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Bəbálé, muud éga nyə á bə *Mwān mə Zembí.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwá á bə cínəŋg bwá tál shwóg-shwóg ka də dúg. Mariya á Magúdála, nə Mariya nyəŋgú mə Yózes bá Zhâk á ntombú, zə keel Salúma, bwá á bə gwoŋg búdá jəŋg dí. ⁴¹ Budá bəŋgú bwá á də sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá ŋkí bulya bánŋ bwá á bád zə Yurúsəlem wá, bwá á bə námó cínəŋg.

Bwá ká dul Yésus

(*Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42*)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jíni ná Yóseb, muud á Arimaté, nyə á bə námó gwoŋg mílúlúú myá ləom dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembí. Jwōw dəŋgú, kugú í mú ŋgə bii shí, baan bwá də kwísha ísá yá Sábaad‡ yí, Yóseb wəŋgú mú kə nə inkáŋ wə Pilát, kə gwáám bəmbə mə Yésus.

⁴⁴ Njɪ Pilát nyə á gwág ná Yésus mə leelú yə yí, a mú bul bɪ. A mú jōw lúlúú ízimbí, zə wámbulə ŋkí Yésus mə ŋwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shín gwág mpə́sá mə lúlúú ízimbí yí, a mú magulə ná Yóseb kág ŋwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wólə wo ndómbó wəŋgú, kə dul shwōŋ dí. Bwá á lúmə shwōŋ nyəŋgú fifim mákwóógád. A mú bɪŋgal məma kwóógú, juwal shwōŋ. ⁴⁷ Mariya á Magúdála bá Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwá mú ŋgə mpu dúg kál bwá á dul nyə yí.

16

Yésus mə gwúm

(*Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2*)

¹ Ja Sábaad mə shín yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magúdála, nə Salúma, nə Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwá mú kə kusə olábinda ná bwá bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. ² Ná ndeé, jwōw shwénde mə dú tééd yí, bwá mú kə wósos shwōŋ dí ná námá mpámán mpámán, lúú jwōw í ŋgə kúnəw cwíil. ³ Bwá mú ŋgə jí bwámé nə bwámé ná: «Zó nyə é kə bɪŋgal shé kwóógú dú́s shwōŋ dí yí?» ⁴ Bwá kə bən mísh, bwá mú dúg məma kwóógú ní í mbwúg koogú. ⁵ Bwá mú nyí shwōŋ dí, kə kwey wúl shwanzó í njúl njínjilí, kóómb á mbwə́zə mənəcwúm, nyə nə mikáándó mí áfufumá. Bwá mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzó ní mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúnda! Bí ŋgə sɔ́ Yésus, muud á Nazarét bwá á bwambulə kwolós dí yé! A cúgé wa, a mə gwúm. Dugá kál bwá á bwúg nyə yí. ⁷ Ná ndeé, leelugá kə, kə jaaw *ómpwín bə nə Pyér ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilé. Núŋ wə́ bínŋ bí é dúgya yé, námá nda nyə á bwiiŋg bí ná.» ⁸ Ntó, bwá mú wəenzh wú shwōŋ dí bwá ŋgə lílya, mílám kú bə ná shəe; í mú sá ná bwá nda jaaw tə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwúm mpámán mpámán a jwōw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóyá nyúul wə́ Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. ¹⁰ Mudá

15:38 MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 ‡ **15:42-43** Jwōw lu Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí í jwōw lú flaadé, kə jə kugú á súsaađé. Oyúden bwá á shígé də sêy jwōw dəŋgú. **16:6** 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34 * **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20.

wɔɔŋgâ mú kə jaaw buud ó gwoɔŋg ɔ Yésus sâ jɔɔŋgâ, nəcɛ bwá á bə nə məcɛy mílámúd, bwá ka ŋgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwúm, nyə shí námá dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwá á shígé magulə.

¹² Mprásə na, bósól ómpwín bé óbá, bwá ŋgə kə bwádí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúúl nyé wúl mbii shús. ¹³ Buud obá bɔɔŋgú bwá mú nyingə nə mprásə, kə jaaw bɔɔŋgú ómpwín bwá á lúgə Yurúsələm wá, bāŋ námá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyingə lwóya nyúúl nyé ómpwín wúm nə ŋgwúd dí, bwá ŋgə də. Cínɔŋg a mú jum bwo nəcɛ bwá á shígé *magulə kéel búúd bwá á jaaw bwo ná a má gwúm shwoŋ dí yí. Bwá á bə ŋkí lal mílám. ¹⁵ Nə ndeé, a mú ci nə bwo nó: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kəg cúndə Jɔjɔ Kéel, muud yêsh gwágúg.

¹⁶ Nyɔɔŋg má bá *búgula, bwá juwo nyə yé, nyə wá má bá *dúg cug yé. Nyɔɔŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yā kandugə. ¹⁷ Ntó, bɔɔŋg bwá bá búgula wá, bwá bá də sá *máshimbá: bwá bá də yíl búúd məjamb jíná dáámud, bwá lás mákəl məshús, ¹⁸ bwá bii ónywá nə məbwə. Ŋkí bwá dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwá kéel mimbəl məbwə, mimbəl myɔɔŋgú mí yál.»

Yésus mə kə gwəw

¹⁹ Ja Yésus má shín lás nə bwo ntúni yí, a mú ŋkāŋ kə gwəw, kə ji mbwə məncwúm má Zembí dí. ²⁰ Nə ndeé, *ompwín bé bwá mú nyingə, kə ŋgə cúndə Jɔjɔ Kéel ikúl byêsh. Cwám̄ba Yésus nyə á də yə bwo ŋkul ísɛy byāŋúd. A lwágulə ná minjígúlá myáŋ mí á bə tátəlí nəcɛ bwá á də sá máshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isà í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njii, tɛem bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shíge bə mímbýágá mí Oyúden wá, bɔɔɔg bwə á du lás Gərək wá. A nɔg féel bwo icyá bisó nə nkul yáag bwo gwágúla dí yí, nə isà í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas nɔg lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaad námá nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kála Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sósólugá nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmúla nyə á gwúm shwoɔ dí yí (22-24).

Sə bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsa 19.10: «Mwán mə Múúud nyə á zə sɔ bɔɔɔg bwə á jím wá, zə cug bwo.» Zembí mə mpú ná buud bəsh bwə nɔg cugə kú nə nyə wá búsa njimbála. Gwə wə nyə á nti Yésus-Krist yí, nə a zág cug bɔɔɔg bəsh bwə é lág nyə wá. Yésus mə du bul julə búúud bwə nɔg bwəma nə mpyóɔ wá, nda: osól ɔ misám, ikákágə, mimbúbúwá, mimbəl nə ojina ɔ búúud.

Matéédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúud, zhwoɔg buud bwə á mə nɔg she cilə nkúmba lân á isà í á sɔy wa sádí yí. ² Bwə á nɔg jaaw isà námá nda búúud bwə á dúg byo tééd matéédúléd wá bwə á bwiing sá ná. Buud bɔɔɔngú wə bwə nɔg sá iséy í bwiingúla mílúsá mí Zembí. ³ Nə ndéé mə mə ka námá kwey nə mə jálá nə cilə wo isà byɔɔngú téégyá nda í á nɔg sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jesh tééd matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúla wə á nwa myá mí balé bə búbalé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Ngwól fada Nyə á bə ná Zakarí ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bəndɔh Abiya wə bwə á bə jáɔ gwoɔng. Mudá yé nyə á bə ná Ilisabet, a njúl shilə bag ɔ Arəɔn. ⁶ Bəsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otátalí ɔ búúud mísh mə Zembí dí, bwə dúgə mpu sá Zembí mɔgwág, du bɛ isá byəsh Cwamba nɔg ci ná í bəg yí nə mɔcɛɛ mé mēsh mbií á kú nə sá á jumág. ⁷ Nji bwə áshíge bə nə mwán nɔcə Ilisabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntág bwə mú icwúcwúú.

⁸ Dúlugá jwəw di íí, Zakarí nyə á nɔg sá iséy í fada byé nda í á bə jwanɔa á gwoɔng jáɔ ná. ⁹ Ofada bwə á du wusə mpaambə ná bwə féesh nyɔɔng kəg nyíi *Mpáanzə Zembí yé. Bwə á ka námá wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarí ná nyə wə kəg nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lu jígalúla cáá ni di, buud ɔ kúl búúud bəsh bwə á bə tósn bwə nɔg jəgula nə Zembí ¹¹ Ngwól *éngales mə Yawé mú zə lwóya nyúúú wə Zakarí, zə təw nyə nɔg mbwə mənəcwúm, *alatár bwə du jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarí lúúud nə dúgúla nyə á dúg éngales yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Nji, éngales mú ci nə nyə ná: «Zakarí, kú bɛɛg fúndə, nɔcə Zembí mə nwa məjəgula mwō. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm,

wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kɔɔs nə məshusug, ncúlyá buud bwá bá námá bə nə məshusug nə byélúlə mwân wɔɔng mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúd mísh má Zembí dí. Nyə abulé bwelé ngul málwəg kú ngul gúl sá ɔnyinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim a njúl ná mwɔ mə nyóɔ́ngú. ¹⁶ A bá námá sá nə bóól búúd wá bag ɔ *Izəɔ́yél bwá nyínggəg zə wə Zembí wáj Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lāh mə Zembí nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpáɔ́dúgá osóɔ́ngú bánɔ́h bwân. A bá námá sá nə bɔɔng bwá á ɔ́ ɔ́ bə nə məlwə wá bwá céndúg kú njɔɔnd, bwá bə nə fug á otútəlɪ ɔ́ búúd. Ntɔ, a bá kwə́musa Cwám̄ba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarí mú cɪ nə ɛ́ngəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamá mə námá jaas; mə e bá wámbulə sá wó ngə cɪ ni ntədélé?» ¹⁹ Engəles mú bɛ́sa nə nyə ná: «Mə wə Gabryél, mə jɪ mísh má Zembí dí, mə ngə sɛ́y nə nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zég ləsha nə wo, zə jaaw wo jɔ́jɔ́ mákál máni. ²⁰ Njɪ, nda wó má kə bə kú *magulə icyá byám ná, wo é bə fifí. Wo bá jɪ kú lás kə wós jwɔ́w isá mə ámə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dáɔ́ wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jāh í ngə bwánd Zakarí. Buud bwá mú ngə káam ná a mə bul bwey nūh Mpááanzə Zembí dí cwú.

²² Ja Zakarí nyə á ka cúwo tóón yí, nyə á bə kú ná nə ŋkul mə ləsha nə buud. Bwá mú mpu ná a shí dúg gúl sá nūh fúm á cɪ dí. Nyə á ngə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fifí. ²³ Ja nyə á shínal mé mwɔ́w mə ísɛ́y yá Mpááanzə Zembí yí, nyə á ka nyíngə kə bwádí.

²⁴ Fwála mú cɔ́, mudá yé Ilisabet músə bə nə bum. A mú shwaaw tāh ɔ́ŋkwoond otóón kú lwóya nyúul, a ngə cɪ ná: ²⁵ «Sá Cwám̄ba mə sá mə wə ga. A mə ntɪ mísh mé mádí zə yíl mə shwón mə á bə nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum mə wós Ilisabet ŋkwoond saman dí yí, Zembí mú kənd *ɛ́ngəles Gabryél ngwála á Galilé bwá ɔ́ ɔ́ jɔ́w ná Nazarét yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kág ləsha nə ncwíyɛ́ sás lé múdá í á bə wu ná Mariya yí. Sás ɔ́ɔ́ng í á bə nə cɛ́glá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ́ *Dávid. ²⁸ Engəles mú nyí Mariya njów cɪ nə nyə ná: «Mə báág nə wo, Yawé jɪ nə wo, a mə sá mpaam nə jɔ́ lām.» ²⁹ Icyá íni í mú sá Mariya mitə́dúgá búbulə lúúd. A mú ngə jɪ lámúd nə wāh mbií məbódá í kə ná jɪ. ³⁰ Engəles mú cɪ nə nyə ná: «Mariya, kú bɛɛg fúnda. Nəcə wó mə bwəma nə ɔ́ncúesh ɔ́ Zembí. ³¹ Dugí, wo zə bə nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwá bá ɔ́ ɔ́ jɔ́w nyə ná *Mwân mə Zembí a gwów-gwów. Zembí wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwúga í mpáámbá jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ́ *Yákwab kandugə á kandugə, ijwúga byé í abulé bə nə məshíné.» ³⁴ Mariya mú cɪ nə ɛ́ngəles ná: «Jāh í bá bə ntədélé, mɛɛ kú fwo mpu múdúm?» ³⁵ Engəles mú bɛ́sa nə nyə nə «ŋkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə bá zə wódí, ŋkul mə Zembí a gwów-gwów í mú búdal wo nda gúgúwá í ɔ́ ɔ́ búdal múúd ná. Gwó wə í bá sá nə mwān wó bá byá yé mə bá bə féeshá, bwá ɔ́ ɔ́ jɔ́w nyə ná Mwān mə Zembí. ³⁶ Dugí, mbyél wə Ilisabet mə zə bə nə bum ícwúúlúd. A bá námá byá mwámudúm. Nyə muud bwá á ɔ́ ɔ́ cɪ ná a jɪ kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman dí. ³⁷ Mpug ná sá cúgé nə ŋkul bwelé ntɔ́ Zembí.» ³⁸ Mariya mú

1:15 Ilh 6.3; OoM 13.4-5; Luk 7.33   **1:17** Mal 3.1, 23-24 (Bible Segond 4.6); Mat 17.10-13; Mak 9.13; Yuá 1.21   **1:18** Mat 17.17; 18.11   **1:19** Dan 8.16   **1:25** Mat 30.23   **1:27** Mat 1.16   **1:31** Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mís 4.12   **1:32** Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31   **1:33** Dan 7.14   **1:35** Mat 1.18; Luk 4.18   **1:37** Mat 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

ci ná: «Mə ji sɔɔl məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó má ci ná.» Eṅgəles mú kyey.

Mariya mə kə dúg Ilísabet

³⁹ Námá fwála dɔɔŋgú di, Mariya mú ḡwa zhí lɛɛlúlə kə ḡgwála á kóómb Yudéa jisə mímbún mimbún yí. ⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarí dí njów, báda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbədə má Mariya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwɔ́ dɛ́, Ilísabet músə lwánd nə Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim ná cwóó. ⁴² A mú kím məma ḡkwiiimbýê, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntɔ́ bɔ́ólúgá búdá bêsh, mwân jí wo mwó dí yé jí námə nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sá nə nyɔɔŋgú mə Cwámba waamə zág mádí yí. ⁴⁴ Nəcə dúgí, nji málwê mām mə ámə gwág məbədə mwɔ́ yí, mwân nyə ámə lugusa mə nə məshusug mwó dɛ́. ⁴⁵ Wɛɛ má jəla, wɛɛ muud má *búgula ná sá jêsh Cwámba má sá nə bwó jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsó Zembí

⁴⁶ Mariya mú ci ná:

Zembí waam, wo ji məma Zembí.

⁴⁷ Shíshim wām í ḡgə kɔɔs nə məshusug nəcé cugye waamə Zembí.

⁴⁸ Nəcə a má bóle nti mísh dúg zhizhe lwaá dé á mudá.

Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byêsh bwó bá dɛ́ ci ná: «mɛɛ má jəla».

⁴⁹ Nəcə Zembí á ḡkul nyêsh má sá mə məma ísá.

Jínó dé dúsə nə gúmá ntɔ́ sá jêsh.

⁵⁰ Lám mácey yé wúsə ná bagá

shú búúd bwó ḡwá nyə nə fúndúgú wá kə wóós íkala ikala.

⁵¹ A má lwóya ḡkúl nyé.

A má sá ná buud bwó dɛ́ ḡkɛny mánnyúul wá bwó címagá.

⁵² A má yíl íḡkácíd í búúd íjjiya í ící byánú d wusə shí, a bân ózhizhe ɔ́ búúd ḡwɔ́w.

⁵³ Buud bwó á bə nə məfúfə wá, a má yə bwo zhwoḡ tɔɔm a nyiṅg búúd ɔ́ tɔɔm məbwə ocwú d.

⁵⁴ A má zə kwiid bag ɔ́ sɔɔl məsáal yé *Izərayél, a má téduga lám mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáám bə bísú

shú má *Aburəham bə́nɔ́n mpwɔ́n buud nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilísabet bwó á já je bə ḡḡkwoond olɔ́l ná ndéé Mariya músə nyiṅgə kə bwá dí.

Byélé má Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lɛ́ byeyí í á ka wóós Ilísabet. A mú byá mwámudúm. ⁵⁸ Nə buud bə́nɔ́n bwó á bə ján ban wá, nə mimbyél nyé bwó mú gwág ná Yawé má bul gwág nyə cey lámúd. Bə́nɔ́n bwó mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwɔ́w mwân nyə a wóós mwɔ́w mwɔ́omb yí, bwó mú zə ná bwó zé sá nyə ábɛwáág. Bwó mú cɛɛl ḡwiid nyə ná Zakarí nda sɔ́ɔŋgú. ⁶⁰ Nji nyɔɔŋgú mú ci ná: «Mbó! Jínó dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwó mú ci nə nyə ná: «Muud ḡgwú d nə ḡgwú d cugé nə jínó lú Yuánes njów búúd wán wêsh dɛ́.» ⁶² Bwó mú dɛ́ lɛ́sha nə sɔ́ɔŋgú mwân dɛ́ fufə nji məbwə jí lə nyə jínó á cɛ́l ḡwiid mwân yí. ⁶³ Sɔ́ɔŋgú mwân

mú gwáamb ná bwó yág nyə kwóógú ná a zág cilə cínəŋg. A mú cilə ná: «Jíná dé wə Yuánes.» Buud bēsh bwó mú bul káam. ⁶⁴ Seegya ntág ná Zakarī mpu má bāŋ, jūm mú nyə fálí ná a je lás. A mú shwal bān kál ngə yə Zembí məshwumb. ⁶⁵ Buud ó bāŋ bé bwó mú bə nə fúndúgá. Ná ndéé buud bwó mú ngə bwiing lāŋ á isá í á sīy íni shí Yudeá á mimbūŋ nyēsh. ⁶⁶ Buud bēsh bwó á gwág lāŋ wəŋŋ wá bwó á bə kú bwelə yíl lām cínəŋg. Bwó mú dū jī ná: «Múmwān jəŋŋ í bá bə jí e? Bábálé, ŋkul má Yawé í á ngə nyín cug mə mwān wəŋŋəd.»

Zakarī mə cúndə cúndə mə Zembí

⁶⁷ Mwān sósŋgú yé Zakarī mú lwánd nə Ŋkəŋkə Shíshim ná cwóó, a mú cúndə cúndə mə Zembí, nyə ná:

⁶⁸ Gúmə nə Yawé, Zembí á *Izəŋəyél
nəcə a mə kwiid kúl búud jé, yíl bwo mənyámád.

⁶⁹ A mə wéeshuli sə ŋkácid cugye
mpwəŋ buud mə sóol məsáal yé *Dávid dí.

⁷⁰ Nyə a shí bwey dū jaaw kéel dəŋŋgú,
*buud ə mícúndə bé nyə á féesh yág wá dū jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yíl sə mányámá mə mízhízhíŋ mísúd,
a yíl sə məbwə mə bəŋŋ bwó ngə mpii sə wád.

⁷² A mə lwágulə ná a jī nə lām mácey nə odá;
a mə táduga sə nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcə nyə á keen búbólé nə Dá *Aburaham ná í bá bə ná

⁷⁴ á ká shín yíl sə məbwə mə búud bwó ngə lúmbəli nə sə wá di,
sə mə bá dū yə nyə gúmə kú nə ifwaas,

⁷⁵ sə ngə lwóya ná sə búsa buud bé,
sə ngə cugə tətəlí nyədí míshúd,
ngə cugə nda búud ə kúl jé bwó jálá nə cugə ná,
sə bə ntó mwōw mə cug məsú mēsh.

⁷⁶ Múmwān, bwó bá dū jōw wo ná *muud micúndə mə Zembí á gwów-gwów.
Nəcə wo bá ké Cwámba shwóg, kə kwambələ nyə zhií

⁷⁷ kúl búud jé í mpúg ná a ngə zə ná a zə cug bwo,
juu bwo nə *mísəm myáŋ.

⁷⁸ Zembí wúsú jī bul bə nə lām mácey.
A mə nti sə məŋkenya mə ngə zhu gwów
nda məŋŋ mə jōw ja í dū cúwo yí,

⁷⁹ mə zág kwan bəŋŋ bwó ngə cugə yídúgú shwi y dí wá,
mə zág sá ná sə cágəgí ná shəe.

⁸⁰ Mwān nyə á ka námə ngə wíy, *shíshim yé ngə ŋwa ŋkul. Nyə á dū jī máshí
má shwéeshá ná ndéé kə wósó jwōw nyə á kə lwóya nyúul kúl búud jé dí yí.

2

Byélé mə Yésus

1 Í á zə bə mání mwōw di, *Káazel Ogust nyə á cilə ná buud ə shí mishwun
bēsh bwó kág cilya ílāŋ dí. 2 Ilāŋ bwelélə sīy wə cí. Í á bə Kirínus njúl ngwámuna
á faan lá Sirí. 3 Ntó buud bēsh bwó á ka kə ngə cilya, muud kə ngwála í dúgyá

1:68 Sòm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44   **1:69** Sòm 132.17; Mat 20.30-31   **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3   **1:71** Sòm 106.10   **1:72** Sòm 106.45; 105.8-9; Lav 26.42   **1:73** Mat 22.16-18   **1:74** Tit 2.12, 14   **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27   **1:77** Zhe 31.34   **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2   **1:79** Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16

nə bæend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarêt faan lú Galilê, bád kə Betulehem, ηgwála mə *Dávid faan lú Yudea, nəcé nyə á bə mwân á njów búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ηgə kə ílân dí, bá Mariya, mudá í á bə nə bá bwá zə béya yé, Mariya wəɔηg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwá njúl nûη, fwála lə byeyí mú wóos Mariya. ⁷ A mú byá mwân yé acúmbā, mwámudûm. A mú wá nyə bwámád a bwúg nyə kúl bwá á də wá itəw idâw ná í dúg də yí, nəcé bwá áshíge bə nə bwágə njów ójōη.

Obaagula ó itəw bwá dúg wəéηgales

⁸ Obaagula ó itəw bwá á bə shí nyəɔηgúd bwá ηgə ji mifum tóon íbugád ηgə baagula itəw byáj. ⁹ Ngwól *éηgales mə Yawé mú zə wóos bwo na, məηkənəwa mə Cwámba mə mú lyɛ bwo nə məηkənyə ná kesh. Ifwaas í músə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éηgales mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda, nəcé mə ηgə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jəsh məma məshusəg yí. ¹¹ Cəgye mə byél bí múús ηgwála mə *Dávid. Nyə wá *Kříst Cwámba. ¹² Bí é yag nyə nə məyiigyé mąga: bí é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwá də wá itəw idâw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéηgales wá gwōw bwá mú zə kwey nyíni bwá ηgə yə Zembí gúmə səsad ná:

¹⁴ Zembí bəg nə gúmə jəη á gwōw-gwōwád;

wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwá cúgəg ná shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéηgales bwá mə béegya nə bwo kə jəη dí yí, obaagula ó itəw bwá mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sá kágá Betulehem kə dúg sá í mə s̄iy Zembí mə sá ná sá mpúg ga.» ¹⁶ Bwá mú ηgə kə ná cá-cā, bwá mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwá də wá itəw idâw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwá mə dúg nyə yí, bwá mú bwiing sá éηgales nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔηg yí. ¹⁸ Buud bəsh bwá á ηgə gwág bwo wá bwá á ηgə bul káam sá bwá á ηgə bwiing yí. ¹⁹ Mariya nye nyə á baagula isá byəɔηg lámúd, a ηgə bigas byo. ²⁰ Ná ndéé obaagula ó itəw bwá mú nyingə bwá ηgə yə Zembí gúmə, ηgə yə nyə məshwúmb nə isá byəsh bwá ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námá nji nda éηgales nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkény Yésus mpáanzá

²¹ Ja jwōw lú mwəomb í á wóos yí, í mú bə fwála ná bwá sáag mwân ábiwáag. Bwá mú gwiid nyə ná Yésus, jíná éηgales nyə á jaaw Mariya a kú fwo ηwa bum yí.

²² Ná ndéé í mú zə bə fwála ná bwá sáag ηgusa íci Moyiz nyə a ci yí. Bwá mú bád kə nə mwân Yurúsəlem kələ lwóya nyə wá Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí ná, ná: «Mwámudûm yəsh mə tééd byél yé, bwá kənd nyə koogú ná a bəg shú mə Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwá kəg yána ílím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb məcɛɛ dí ná, bwá kə nə məwúwo məbá njí icwə í məfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Símayon. Nyə á bə tátəlí muud, nyə a wá lám wá Zembí. Nyə á bə nə Nkəηkə Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izəwəyél milám shí yé. ²⁶ Nkəηkə Shíshim í á lwágula nyə ntámód ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kříst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəɔηgá Nkəηkə Shíshim í á sá ná a kəg *Luη mə Zembí. Ja óbyól o Yésus bwá á zə nə mwân Luη

nə bwə zə sá nyə nda mbwoomb mǎcɛɛ í ngə ci nə, ²⁸ nyə á nwa mwân nyǎdí mǎbwád a mú yə Zembí cúncɛsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd nə lwaá dwô í yág nə sheɛ nda wó á ci nə,

³⁰ nəcé mǐsh mǎm mə mə dúg nda wó zə cug sá nə,

³¹ cugǎlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byɛsh í ngə dúg yí.

³² Jísə məŋkenya mə bá sá nə ikúl íshús í mpúg wo yí, kúl gwô Izarəyél í bág nə gúmá yí.

³³ Yésus sósɔŋgú nə nyɔɔŋgú bwə á ngə káam sǎ jɛsh Síməyon nyə á ngə ci shú dé dí yí. ³⁴ Síməyon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyɔɔŋgú mə Yésus ná: «Mwân éga Zembí mə ntí nya ná a zág sá nə zhwoɔg buud ɔ Izarəyél bwə búlág, zhwoɔg buud wɔɔl. A bá bə gúl sǎ mə Zembí í bá ntɔ búúd ŋkul yí, sǎ búúd bwə ábúle magulə yí. ³⁵ A bá zə sá nə zhwoɔg buud mitǎdúgá myán mí mpúyág. Wɛɛ ntág íí, məcɛy mə bá nyisuli wo lámúd nda kafwɛɛ.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá á mudá nyə á bə nǎmá cínɔŋg nə Ana, a njúl shilə mə Fanuél beɛnd mə Azɛr dí. Mudá wɔɔŋgú nyə á bə a mə bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nə ngwúm mimbú zəŋgbá. ³⁷ Nyə á jí kúsə kə wós mimbú məwúm mwɔɔmb nə minɔ. Nyə a shígé də bwɛlé kə shwóg-shwóg nə Luŋ mə Zembí. Nyə á də sǎ Zembí iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci idǎw, də yə Zembí gúmá.

³⁸ Nyə á bə nǎmá cínɔŋgú ja bwə á bə nə Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembí akíba; buud bɛsh bwə á ngə bwánd nə Zembí mə bá zə yíl Yurúsələm mǎnyámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lâŋ mə mwân.

³⁹ Ja obyól ɔ Yésus bwə á shín sǎ isǎ byɛsh Mǎcɛɛ mə Yawé mə ngə ci yí, bwə á ka nyingə kə bwǎdí ngwála Nazarét, faan lə Galilé. ⁴⁰ Mwân nyə á ka nǎmá ngə wɛy, *shíshim yé ngə nwa ŋkul, a njúl mpaam mə Zembí dí.

Yésus mə nyín mpáánzə Zembí a njúl kúkáǵ

⁴¹ Obyól ɔ Yésus bwə á də kə zǎŋ páska dí Yurúsələm mbú wɛsh. ⁴² Bwə á ka nǎmá kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbú wúm nə mímbá, bwə mú kə nə nyə. ⁴³ Ja zǎŋ í á shín yí, obyól bé bwə mú nyingə. Yésus mú lúg Yurúsələm bwə kú mpu. ⁴⁴ Bwə á ngə tǎduga nə Yésus bǎnɔŋ buud ɔ gwoɔŋg bǎsə zhíú. Bwə músə kyey mwásə ncindí. Nə ndɛé bwə mú ka zə ngə sɔ nyə mímbyéł nə mímbíi myán dí. ⁴⁵ Nda bwə áshígé kwey nyə ná, bwə mú nyingə nə məsɔ́ǵú kə Yurúsələm. ⁴⁶ Í á ka zə bə, bwə mə sɔ nyə ná sɔ sɔ tǎŋ mwǔw mǎlǔɔl, bwə mú kə kwey nya a njúl tǎm oyíǵuli ɔ mǎcɛɛ *Luŋ mə Zembí, a ngə gwǎgula bwo, a ngə jí bwo minjǵá. ⁴⁷ Buud bɛsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam fúg nyé nə məmpɛsǎ mé. Bwə á ngə káam mbíi á nə fúg də jímb lúúú. ⁴⁸ Ja obyól bé bwə á dúg nyə yí, bwə á jág bul káam. Nyɔɔŋgú mú ci nə nyə ná: «Mwân waam, jí wó mə sǎ sǎ ntáni ní? Wo mpú ná sǎ shwóŋgú sǎ mə ngə sɔ wo nə milám gwǔw?» ⁴⁹ Nyɛ mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ngə sɔ mə nə jí? Bǐ ampúyé nə mə jǎlá nə də bə isǎ í Dá dí?» ⁵⁰ Njǐ bǎŋ bwə áshígé mpu gwág sǎ nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bǎnɔŋ bwo bwə mú shula ka Nazarét, a ngə magulə ijwúga byán. Nyɔɔŋgú mú baagulə isǎ íni byɛsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wɔɔf, fúg ngə kwíduli, mpaam mə Zembí ngə kwíduli, a ngə bə jɔ kǎǵə mǐsh mə Zembí nə mǐsh mə búúúú.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

1 Í á ka zə bə, ijwũga í *Káazel Tiber í má wóós mbũ wũm nə tóón dī, Pons Pilát mú bə ngwámuna á faan lú Yudea, Herod nyə Tatarāk* á Galilē, mĩnyəŋə yé Fílíp nə faan lú Ityurē nə Trakontídí, Lisanayas nə faan lú Abilēn. 2 Í á bə Hána njúl Ajaláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəŋgá, kéel má Zembí í á wóós wə Yuánes mwān má Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

3 Nyə á ka zə ngə kyey shí nyēsh á fundú ngwəŋ Zhurdē, ngə cúndə ná: «Céndúgá mítódúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *mísám mín.» 4 Í á bə ntó nda jísá cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəcə jísə ná: Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci ná:

«Kwambuləgá zhíí má Cwamba,
bí ság kwũŋ jé.

5 Bulaləgá íbí byēsh,

bí bwú mímbún mí anúní nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,
bí ság mábúgə.

Sanduləgá ikúl í ákukwowulá, sá byo nə səndôŋ

6 muud yēsh ka bá dúg cugúlə Zembí mə bá cug búúd yí.»

7 Buud bwá á dũ zə wə Yuánes áncuncuma zələ dũ duwan wá, nyə á ka dũ ci nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bí má bəle fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə ámə kéwuli bí éne? 8 Kágá wúmə fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bí má cénd mítódúgá yí. Kúgá bə njí dúlə téduga ná: “Sə bāŋ sá bí mpwoŋ buud má *Aburāham” nəcé mə mpú jaaw bí nə Zembí jí nə ŋkul shwəŋla mákwóógú mága, sá mwo bwān á Aburāham. 9 Mpugá nə zāŋ í wál zə sámb míkəŋlə mí ílíí máshugəd. Bwá é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo kudad.»

10 Buud bwá mú zə jí nyə ná: «Sə má jələ nə sá jí?» 11 A mú bəsa nə bwo ná: «Muud jí nə ishímí íbá yé kéenzhəg ngwúd yə nyəŋg cúgé nə ndí yé. Muud jí nə idāw yé sáág námá ntó.» 12 Ōŋwenyē ɔ tóya bwá mú námá zə nə bwá zə duwan. Bwá mú jí nyə ná: «Yíguli e, sá má jələ nə sá jí?» 13 Nyə nə bwo ná: «Dugá jí búúd njí sá mácéxé má yó bí ŋkul ná bí dúg jí yí, bí kú nteyŋ.» 14 Ozimbí bwá mú námá jí nyə ná: «Sə bāŋ sá má jələ nə sá jí?» Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda múúd nə sá jé ŋkí ntāg nə bí mə lwó múúd mpəl. Maguləgá nə myəna bwá ngə jəna nə bí má má jələ.»

15 Nda búúd bwá á ngə bwánd bwá ngə téduga ná Yuánes ɔ má jée bə Mesí ná, 16 Yuánes nyə á ci nə bwo ná: «Mee mə ngə duu bí nə majúwó. Njí ngwól múúd ngə zə, a jí nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé nə mə cínuyə nyə mikwoolú mí máŋgwub. Nywáá má bá duu bí nə Nkēŋkē Shíshim nə kuda. 17 A mbid fwafuga mbwád. A bá zə béeŋ búúd nda bwá dũ fyaf ŋkwáándə ná; a ŋwa fwámé mpúmá wá ŋkundá déd, a yíl ílwáásə shwu kuda jí kú bwele jíma yíí.» 18 Yuánes nyə á kwo námá ngə jaaw bwo Jəŋ Kéel, a ngə yáag nə bwo ná bwá maguləg. 19 Í á ka zə wóós ná, nyə á jum Herod á Tatarāk nəcé lású má Herodyád, mudá má

* 3:1 Tatarāk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; njí í ká ná «ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál n̄ á ŋkũmba faan yé». Dúgúg námá Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. 3:3 Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 3:4 Iza 40.3-5 3:6 2.30-31; Mis 28.28 3:7 Mat 3.7; Luk 21.5-36 3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpúmá nyəŋg wə mísáslúgú. 3:9 Mat 7.19 3:16 Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18

mínɔŋɛ́ nà mósól mábôw mēsh nyə á dɛ sá má. ²⁰ Herod mú kwádulə dúl bôw cínɔŋ gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

²¹ Í á ka bə gúl ja nɔ́, nda búúd bēsh bɔ́w á ngə duwan ná, Yésus mú námə kə duwan. Nɔ́ ndéé, ja nyə á ngə jəgula yí, jɔŋ í mú bāŋ, ²² Nkɛŋkɛ́ Shíshim mú nyín nà nyúul nda faf í mú shulə nyə nyúúlú. Kál í mú zhu jɔŋ dí nɔ́: «Wo wə Mwān waamə alálm. Lām wām wēsh wúsə wódí.»

Impáámbá í Yésus (Mat 1.1-17)

²³ Ja Yésus nyə a tééd sáal dé yí, nyə á bə kala múúd á je bə mímbú məwúm málól. Buud bɔ́w á ngə téduga ná a ji mwān mə Yóseb, Yóseb mwān mə Heli, ²⁴ Heli mwān mə Matat, Matat mwān mə Lévi, Lévi mwān mə Melúkí, Melúkí mwān mə Yanay, Yanay mwān mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwān mə Matatíyas, Matatíyas mwān mə Amos, Amos mwān mə Nahum, Nahum mwān mə Həsuli, Həsuli mwān mə Nagay, ²⁶ Nagay mwān mə Maad, Maad mwān mə Matatíyas, Matatíyas mwān mə Símuɔyɔn, Símuɔyɔn mwān mə Yósek, Yósek mwān mə Yoda. ²⁷ Yoda mwān mə Yoanan, Yoanan mwān mə Résa, Résa mwān mə Zorobábel, Zorobábel mwān mə Salátíyel, Salátíyel mwān mə Neri; ²⁸ Neri mwān mə Melúkí, Melúkí mwān mə Adí, Adí mwān mə Kosam, Kosam mwān mə Elumadam, Elumadam mwān mə Er. ²⁹ Er mwān mə Yésus, Yésus mwān mə Elyazar, Elyazar mwān mə Yorím, Yorím mwān mə Matat, Matat mwān mə Lévi. ³⁰ Lévi mwān mə Símuɔyɔn, Símuɔyɔn mwān mə Yúda, Yúda mwān mə Yóseb, Yóseb mwān mə Yonam, Yonam mwān mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwān mə Məleya, Məleya mwān mə Məna, Məna mwān mə Matata, Matata mwān mə Natan, Natan mwān mə *Dávid. ³² Dávid mwān mə Yése, Yése mwān mə Yobed, Yobed mwān mə Bowaz, Bowaz mwān mə Sala, Sala mwān mə Naáson. ³³ Naáson mwān mə Aminadab, Aminadab mwān mə Adúmin, Adúmin mwān mə Arni, Arni mwān mə Həsaron, Həsaron mwān mə Fares, Fares mwān mə Yúda; ³⁴ Yúda mwān mə *Yákwab, Yákwab mwān mə *Izaag, Izaag mwān mə *Aburáham, Aburáham mwān mə Tara, Tara mwān mə Nakor; ³⁵ Nakor mwān mə Seruk, Seruk mwān mə Ragow, Ragow mwān mə Falək, Falək mwān mə Eber, Eber mwān mə Sala; ³⁶ Sala mwān mə Kaynam, Kaynam mwān mə Arfagusaad, Arfagusaad mwān mə Sem, Sem mwān mə *Nówe, Nówe mwān mə Lamək; ³⁷ Lamək mwān mə Matusaləm, Matusaləm mwān mə Inɔɔg, Inɔɔg mwān mə Yarəd, Yarəd mwān mə Maluləel, Maluləel mwān mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwān mə Inos, Inos mwān mə Set, Set mwān mə Adam, Adam mwān mə Zembí.

4

Sátan mə bwówúł Yésus (Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ Yésus nyə a wú Zhurdɛ́ a mə shín lwánd nə Nkɛŋkɛ́ Shíshim ná cwóó. Nkɛŋkɛ́ Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu tár mwôw məwúm mánɔ́. Yésus nyə a shígé də tó sá mwôw məɔŋgúd ná ndéé ja mwôw məɔŋg mə á shín yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə nɔ́: «ŋkí wo ji *Mwān mə Zembí, cíg nə kwóógá ga ná í nyéég idaw.» ⁴ Yésus mú

yidá bęsa nę nyę ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Muud cugé nę ękul cugę nji nę idáw”.»

⁵ Njwú męjamb mú kę nę nyę gwów-gwów. A mú lwágulę nyę męfaan má shí mishwun męsh nji ja ęgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nę nyę ná: «Mę é yę wo ijjwuga ná wo jwúg nę męfaan męni męsh wo ęwa gú má jęn, nęcé mę wó jí nę byo. Mę ji nę ękul yána byo ya múúd yęsh má cęél ya yé. ⁷ Ntó, ęki wo kúd mpwoombú wa shí yę mę gú má, byęsh í é bę ísá byó.» ⁸ Yęsus mú bęsa nę nyę ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembí woó Yawé. Nji nyę wó wó dug yę gú má yé.”»

⁹ *Sátan mú kę nę nyę Yurúsalem, kę tål nyę zhwááęęę *Mpáánzọ Zembí dí gwów. A mú ci nę nyę ná: «Ęki wo ji Mwán má Zembí, bídug nyúul wú wa kę kud shí, ¹⁰ nęcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Zembí mę bá lęsha nę *węęęęales bé ná bwó báágulęg wo. ¹¹ Bwó é ękęny wo mábwád, kuú wó í nda bwiim bọęgú.”»

¹² Yęsus mú bęsa nę né ná: «Ciyá jisę ná: “Wo ajélayé nę bwówulę Zembí woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwú męjamb má shín bwówulę Yęsus mimbi myęsh ntáni yí, a mú kyey béęgya nę Yęsus, kę bwánd ja fwámé fwála í bá bę yí.

Matéédúlé má ísę má Yęsus

(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yęsus mú nyingę kę Galilé a njúl nę ękul á Nķęęķę Shíshim. Jínó dé í mú ęęę jwọ cínęę yęsh. ¹⁵ Nyę á ęęę yę buud minjígulá *mám páánzọ má minjígulá má *Oyúden dí, buud bęsh bwó ęęę yę nyę gú má.

¹⁶ Ná ndeé nyę á ka kę Nazarét wú nyę á wọf wá. A mú kę nyí *mpáánzọ minjígulá jwów lú Sábaad nda nyę á du bwey sá ná. Nyę á ka tów tótálí ná a lę Kálaad Zembí. ¹⁷ Bwó mú yę nyę ęgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyę á cilya yé. A mú węf kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisę cilya ná:

¹⁸ Shíshim má Yawé wú sę mádí

nęcé nyę a gwáágulę má męwúde ná mę zág bwięę mím búbúbúwá Jọjọ Kéel.

Nyę á nti mę ná mę zág jaaw mím bwug ná: «Bí má wú mím bwug dí»,

mę jaaw wóancím-ncím ná: «Míš má má bęn bí».

Nyę á nti mę ná mę zág fęmushi búúd bwó cúgę nę ękul shwọ mónyúúl wá,

¹⁹ mę zę cúndę mbú Yawé mę bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyę á ka fúlę kálaad ná ndeé a mú yę fulish á *Mpáánzọ Zembí, a mú ji shí. Buud bęsh bwó á bę mpáánzọ minjígulá wá bwó mú mpu kęnd mish nyádí.

²¹ A mú téed lásúlę ná bwo, nyę ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembí bí ámę gwág má ámę lę ní í má bwęma múús.»

²² Buud bęsh bwó á ęęę ságusę nyę. Bęsh bwó á ęęę káam jọjọ íciyá í á ęęę wú nyádí mpu dí yí, bwó ęęę ci ná: «Mwán mę Yóseb dí ęga?»

²³ A mú ci nę bwo ná: «Mę mpú ná bí é kęnd mę kaaná í du ci ná: “Yé jwówuda, lwagug wóméfwó” yí. Sę á shí gwág ísá wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námę byo wa wódí kwáádá.»

²⁴ A mú nyingę ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bwó abwélé mpu lęg múúd micúndá nyádí kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyę á bę yí, ja jor í á feed tęn mím búbú mílól nę ęńkwóond ósaman yáág-yáág zha mú bę shí nyęsh yí, zhwoę mikúsé mí búdá mí á bę *Izaryé. ²⁶ Nji Zembí nyę a shígę

kænd Eli míkúsé mwɔɔŋg dí! Cwùd! kú bæ tɔɔ ŋgwúd dí. Nyə á yida kænd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsé múdá á nùŋ. ²⁷ Mizúzaamə mí á bæ námə Izarəyél ŋkí bulya ja mə múúd micúndə Elizê nyə á bæ yí. Nji, ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé lwəgəwə; í á bæ nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bēsh bwə á bæ mpáánzə minjígúla wá bwə mú nyada nə a lásúlə ntó. ²⁹ Bwə mú tɔw shí, wáamb kə nə nyə ŋgwála dí tóón, kə bád nə nyə mbáŋ dí gwɔw. Ŋgwála wɔɔŋg í á bæ lwəyá mbáŋd. Bwə mú kə nə nyə wu gwɔw ná bwə kə ságəwo nyə wusə mbáŋ dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cɔ bwo mpádúgá ná ndéé a mú kyey.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwúga

(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ŋgwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúla mwɔw mə ósabaad dí. ³² Buud bwə mú bul káam mbíi nyə á ŋgə jíígúli yí, nəcə ciyá jé í á də bæ nə kéénd.

³³ Ŋgwól múúd nyə á ka bæ *mpáánzə minjígúla a njúl nə bów-bów shíshim jamb, a mú kîm nə ŋkulú ná: ³⁴ «Eéékýé! Yé Yésus muud á Nazarêt! Shé bāŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sɔ? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wə fééshá múúd mə Zembî.» ³⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wɔɔŋg shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbɔw. ³⁶ Buud bēsh bwə mú bul káam, bwə ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbíi lású wí nə kéénd nə ŋkul ijwúga ntúga ga? Muud éga mə ŋkáánd nə bów-bów míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jíná dé í mú jwɔ kúkál jēsh faan dɔɔŋgúd.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbəl

(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúla, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wɔɔŋgú ayɔŋ nə yɔŋ nyə á bíi cii yé á mudá ná táás. Bwə mú ci ná Yésus ná a sáág sá shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádí, ŋkáánd nə ayɔŋ nə yɔŋ. Ayɔŋ nə yɔŋ mú bíd nyə. Mudá wɔɔŋg mú wɔɔl cé nə cé tééd ntág ŋgólə ŋwa njugú wāŋ.

⁴⁰ Ja jwɔw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwə á bæ nə mimbəl mimbíi mimbíi wá bwə á zə nə myo wə Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbɔwə ná ndéé mí ŋgə yál. ⁴¹ Zhwoŋ buud məjamb mə á ŋgə wú mə ŋgə kîm ná: «Wo jí *Mwân mə Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwo, a kú magulə ná mə ŋgəgə nə lás ntó, nəcə mə á ŋgə mpu ná a jisə *Kríst.

⁴² Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóón kə kúl búúd bwə áshígé bæ yí. Buud bwə mú ka kə sɔ nyə áncuncuma ná ndéé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cɛɛl bíi nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jîi ná mə kág námə bwiing Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî míl míŋgwólád. Gwə wə nyə á nti mə ná mə zág sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden mə Yudéa* dí.

5

Yésus mə tééd jɔwúlə ómpwíín

(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwôw, Yésus nyə á bæ a tál bwûŋ lú cwoogú cindú á Genezarêt; buud bwá á ka zə bul shúsə nyə ŋgələ gwágulə Milású mí Zembí. ² A mú dág mósól mábá na ncindyə cwoogúd. Buud ó shwey bwá á shulə mósól məŋŋúd, bwá ka ŋgə gusa məwód máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byóól dəŋŋúd. Dāŋ í á bæ dé mə Shimun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóól bwûŋúd shísh ŋgeé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ŋgə yə buud minjígáá.

⁴ Ja nyə á yow lásələ yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóól dwô kúl jí ŋkí jímə yí bi wúsəg məwód májúwód ná bwá julə óshú.» ⁵ Shimun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sə mə ntāŋ búlú ncindí kú bií tɔə sá. Mə zə wusə məwód ŋjɪ nəcə wo mə ci.» ⁶ Bwá mú wusə məwód ná ndeé bwá mú bií ncúlyá oshú, məwód mə ŋgə nyey. ⁷ Bwá mú də mas búúd ó gwoŋŋ báŋ bwá á bæ dúl byóólúd wá məbwə ná bwá zəg kwíind bwo. Bwá mú zə, bənónŋ bwá mú wá óshú mábá məsh dí ná ndeé mə mú tééd ná mə nyasula májúwód.

⁸ Nda Shimun Pyêr nyə á dág ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwónŋ shí, nyə ná: «Cwám̄ba, wúg mə kúnə-kúnə nəcə mə jí sól *misám.» ⁹ Wəŋŋ mbií bwá á bií oshú yí í á sá bənónŋ buud bə bəsh ŋkŋkúúnd. ¹⁰ Tɛɛm bæ Zhák bá Yuánɛs bwân ó Zhébedé bwá á bæ buud ó gwoŋŋ ɔ Shímun wá bwá á bæ námə nə ŋkŋkúúnd. Ná ndeé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bɛɛg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.» ¹¹ Bwá mú zə nə mósól cindú ná ndeé bwá lúgə ntāg isá byəsh, bɛ Yésus.

Yésus mə lwag zúzaamə
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bæ wúl ŋgwála dí. Ŋgwól múúd nyə á bæ cínəŋgá nə zaamə nyúúlúd ná jəəd. Ja múúd wəŋŋ nyə á dág Yésus yí, nyə á lɛɛl zə jwaəwəwə kúd mpwóómbá mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwám̄ba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndónŋ.» ¹³ Yésus mú séémb mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndónŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlúd.

¹⁴ Njɪ Yésus mú tál nyə mpándí ná ci a kú jaaw tɔə muud sá í mə sɪy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sá Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó mə yál ni. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» ¹⁵ Lāŋ mə Yésus í mú ŋgə bul kyey, buud bwá mú bul ŋgə sɛɛŋgya áncuncuma, ŋgə zə gwágulə nyə, ŋgə námə zə lwəgwa məbwas máŋ. ¹⁶ Njɪ, nyɛ mú kə, nyáméfwó íkúl í áshígé bæ nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus mə lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Yésus nyə á ŋgə yə buud minjígáá dúl jwówúd. Bóól *Ofarizyɛŋ nə *Ōŋkumɛ ó məcɛɛ bwá á zhu mílɔəm myəsh myá Galilə nə Yudéa, bóól zhu námə Yurásələm. Yésus nyə á bæ nə ŋkul mə Cwám̄ba shú ná buud məbwas mə ŋgəg nə yál. ¹⁸ Ká dág ná, bóól búúd bwá mú wósə bwá ŋgə ŋkɛny mbúmbwúgú táádád. Bwá mú ŋgə sɔ ná bwá nyíŋgál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bæ yí. ¹⁹ Bwá áshígé ka bæ nə wú bwá nyíŋgálúg nyə, nəcə buud bələ áncuncuma. Bwá mú ntāg bád nə nyə kwáminí kə cúwo luun ná ndeé bwá shul nyə nə táádó jé wó Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bɔɔŋgá búə ná fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudùm, mə mə juu wo nə *misám myô.» ²¹ *Oyígali ó mǎcɛɛ bǎnɔŋ Ofarizyêŋ bwá mú tééd ŋgálə lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ŋgá *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? Ŋgwól zá jí nə ŋkul juu búúd nə misám myéd kwonj Zembí nyéméfwó?»

²² Yésus músə mpu sá bwá á ŋgə tǎduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ŋgə ci bídí milámúd yí? ²³ Jí í bul bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wɔɔlúg, wo kyéyug?” ²⁴ Mə ka cɛɛl nə bi mpúg nə *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myán wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgá, nyə nə nyə ná: «Má ci nə wo ná, wɔɔlúg, wo ŋkényúg táádá gwô, wo nyíŋgəg kə njów.» ²⁵ Námá cé nə cé, mbúmbwúgá mú wɔɔl bwá ŋgá dúg, a mú ŋkény táádá jé, kyey kə njów a ŋgə yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bəsh bwá mú káam mbíi á nə fag də jímb lúúd. Bwá mú yə Zembí gúmá bwá mú bul bə nə ifwaas, bwá mú ŋgə lás ná: «Sá má dúg *ísá í mímbúgú múús.»

Bwá ádé fula sá ágúgwáan nə acwúlú

(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

²⁷ Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ŋwenye tóya bwá á də jǔw ná Lévi yé njúl kál bwá á də jána tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁸ Lévi mú lúgə ísá byésh, tǔw bɛ Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyédí njów. Ōŋwenye ó tóya nə bóól búúd bwá á kə cínŋg áncuncuma, bǎnɔŋ bwá mú kə də. ³⁰ *Ofarizyêŋ bǎnɔŋ *Oyígali ó mǎcɛɛ bwá mú kə ŋgə nyímbala nə *ompwíin ó Yésus ná: «Nǎcɛ jí bínɔŋ ŋwenye ó tóya nə bóól osóol ó mábǔw bí ŋgá bále də nə ŋgul yí?»

³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jǔwɔwada, í də bə mímbál.

³² Mə a shígé zə jǔw ótátəlí ó búúd ná bwá céndúg mítádúgá, mə á yida zə jǔw osóol ó mábǔw.» ³³ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ompwíin ó Yuánes báá bwá də ci idǎw yálə Zembí gúmá, ompwíin ó Ofarizyêŋ bwá də námá sá ntó; wɛɛ bwô bǎŋ ku ci.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bá yí, a tǎl zǎŋ, a jǔw óshwá bɛ; ye bí búə nə ŋkul sá nə oshwá bɛ bwá yídag zə nə məcɛy lámúd bǎnɔŋ muud bá bwá njúl kál ŋgwúd? ³⁵ Mbô! Nji mósól mwôw mə ŋgə zə, bwá bá yíl bwo muud bá yí. Mwôw mɔɔŋgá dí ó óshwá bɛ bwá ka bá ci idǎw.»

³⁶ A mú námá kənd bwo kaaná ná: «Bwá ádé nyaa káándó ágúgwáan *ŋwa kúl cínŋgá, kə wá bágá bwoodú káándád. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a mə nyaa káándó ágúgwáan, kúl jé kú nyíŋgə mpiya nə káándó á bwoodúd. ³⁷ Ntó námá, bwá ádé ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ŋkwanjə wáan í é sá nə lenya búndúg, wáan shwiy shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud. ³⁹ Muud cugé nə ŋkul bə ná a shín ŋgul mǎlwəg mə mə lyuŋ má a nyíŋgə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwá də ci ná mǎlwəg mə mə lyuŋ má wə mǎsə fwámé mǎlwəg.»

6

Yésus nə mǎcɛɛ mə Sábáad

(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

¹ Í á wósó dúlúgá jǔwə lú Sábáad dí ná, Yésus nyə á ŋgə líina ifambá í *blé. *Ompwíin bɛ bwá mú ka ŋgə búgə mikəŋg mí blé, ŋgə nyamusə nə ndɛé ŋgə də.

5:20 7.48; **Mat 9.2** **5:24** Yuá 5.36 **5:28** Mat 8.21-22 **5:29** Mat 9.10 **5:32** 19.10 **5:33**

Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **5:34** Mat 9.15 **5:36** Na jii kúl káándó í afwóyé kə májúwó nə

ndɛé í juli yí. **6:1** Mbá 23.25

² Bóólúgá búúud wâ gwoonɔ *Ofarizyêɲ bwá mú lás nâ bwo ná: «Nacé jí bí ngó sá sâ máccɛɛ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bɛsa nâ bwo ná: «Ye bi afwóyé bwele ló sâ *Dávid nyâ á sá ja bânɔɲ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Ná nyâ á kâ nyíi banda *mátúnuga dí, nwa ibuléd í á dâ bâ ci shú yála Zembî gúmá yí dâ, a yâ námá búúud bé bwá dâ. Í njúl ná máccɛɛ má ngó ci ná nji ofada wâ bwá á jâla nâ dâ dâ byo, kú nâ ngwól múúud shús.» ⁵ A mú ci nâ bwo ná: «Mwân mâ Múúud ngó jwú nâ máccɛɛ mâ Sábaad.»

⁶ Í á nyinɔ bâ dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyâ á nyíi *mpáanzó minjígúla, a mú dâ yâ búúud minjígúla. Ngwól múúud nyâ á bâ cínɔngú nâ mbwâ mæncwúm shwáámbúlâ. ⁷ *Oyígúli ó máccɛɛ bânɔɲ Ofarizyêɲ bwá mú ngó fáf Yésus ná bwá dúg nki nyâ é lwag múúud jwôw lú Sábaad, bwá shwáman nyâ.

⁸ Yésus mú bwey mpu mitádúgá bwá á ngó tóduga bwá dí milámúd myá. A mú ci nâ muud á mbwâ shwáámbúlâ ná: «Tówág tútálí, wo kág tôw na tâm buud.» Muud wóonɔ mú kâ, kâ tôw. ⁹ Yésus mú ci nâ buud ná: «Mâ shílâ ná bí ná ye máccɛɛ má magúlâ ná sá sáág mánywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág mæbôw, ye ná sá cúgug buud, ye ná sá gwúg?» ¹⁰ A mú cínɔ mpwóómbú ngó dúg bêsh nyádi mákoogú ná ndéé nyâ nâ muud á shwáámbúlâ mbwâ ná: «Kwéégúg mbwâ.» A mú kwéégúg mbwâ, í mú bâ mpwogé. ¹¹ *Onkume ó máccɛɛ bânɔɲ Ofarizyêɲ bwá mú bâ nâ impimbâ nda bwá é cwáíl. Bwá mú ngó sɛɲusa mækâl bwámé nâ bwámé ngéla sɔ sâ bí nâ nkul sá Yésus yí.

*Yésus mæ féesh búúud ɔ lwámá bé
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)*

¹² Í á zâ bâ nâ dúl fwála dí ná, Yésus nyâ á bád mbúbánjád kâ jægula nâ Zembî. Nyâ á shínal bulú ncindí á ngó jægula. ¹³ Ja mán í á lêm yí, nyâ á jôw ompwíín bé á mú féesh wúm nâ óbá cínɔngú, a mú gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá. ¹⁴ Í á bâ, nâ Shímun nyâ á gwiid ná Pyêr yé, nâ André mínyonɔ mâ Pyêr wóonɔgú, nâ Zhâk nâ Yuánes, nâ Filíp, nâ Batálumí, ¹⁵ nâ Matiyó, nâ Tómas, nâ Zhâk mwân má Alfê, nâ Shímun nyâ á bâ kaambúlâ loom yé, ¹⁶ nâ Yúdas mwân mâ Zhâk, zâ kæl Yúdas Iskariyót muud nyâ á zâ kusha nâ Yésus yé.

*Yésus mæ lwag mímbâl
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)*

¹⁷ Yésus nyâ á ka shulâ wú nâ bwo mbúnjád zâ tôw kúl í á bâ mbwaanzulâ yí. Ncúlýá *ompwíín bé nâ kúdâ zhwog buud bwá á bâ cínɔngú áncuncuma bwá ngó zhu Yúdéa yêsh nâ Yurúsalem, bóól zhu fundú mâɲ á kóómb míngwóla myâ Tir nâ Sidon. ¹⁸ Buud bóonɔgú bwá á zâ ná bwá zâ gwágulâ Yésus zâ ngó lwaguwa mabwas máɲ. Bóonɔgú bôw-bôw míshishim mí á dâ tâl cwúnd dí wá bwá ngó yâl. ¹⁹ Buud bêsh bwá á ngó sɔ ná bwá kúnýá nâ Yésus nacé nyúl nkúl í á ngó wú nyádi ngó lwag bwo bêsh.

*Yésus mæ yá búúud minjígúla
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)*

²⁰ Yésus mú bân mísh dúg *ómpwíín bé, a mú ci nâ bwo ná:

Bí buud ɔ mábúwa bi má jâla,
nacé Faan má Zembî dí shú dán.

²¹ Bí buud bí ngó gwág zha kidíga wá, bi má jâla,

nacé bi mə bá bə nə jílá.

Bí bəəŋg bí ηgá jii məyê kidíga wá, bi mə jəla,
nacé bi mə bá bə nə məshusəg.

²² Buud bwó bá mpíi bí, bwó ban ná bi kú ná də seŋgya nə bwo, bwó lwíy bí,
bwó ŋwa míná mán nda sá nyecé nacé bi ηgálə bɛ *Mwán mə Múúd. Ja í
bá nə bí ntó yí, bi mə jəla. ²³ Jwów í bá nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí ków
nə məshusəg,

nacé bi mə bá kə bə nə məma myána gwôw. Mpugá ná nda bwó ηgá sá bí ni, ntó
námá wó ímpáámbó byáŋ í á də sá *buud ɔ mícúndá yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm,

nacé wán təəm wêsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jílá wá,

nacé bi mə bá bə nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ηgá gwo kidíga wá,

nacé bi mə bá tədəwa, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bēsh bwó fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbíi ηgwúd wəəŋg námá wó ímpáámbó byáŋ í á də sá buud ɔ mícúndá wá
məshiiǵá yí.

²⁷ «Nji, məe mə ci nə bí buud bí ηgá gwágula mə wá nó, cəelǵá mizhízhíŋ mín,
bí sá bəəŋg bwó ηgá mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwó shwó bí
wá, bí jəgula nə Zembí shú bəəŋg bwó ηgá cúg bí wá. ²⁹ Nkí muud mə nyífé
wo bóónz mbáŋúd, yəg námá nyə wúl mbáŋ. Nkí muud mə mándá wo nə kúúd
gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú. ³⁰ Nkí muud mə gwáámb wo
sá, yəg nyə; nyəəŋg mə mándá wo nə sá gwô yé, bídíg a kág nə gwo. ³¹ Sáǵá
buud sá bí mə céél ná bwó sáág bí yí.

³² «Nkí bi mə də cəel nji buud bwó céél námá bí wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí
ntədəlé? Nǵaá ná osóol ɔ *mísəm bwó də námá cəel nji buud bwó céél bwo wá?

³³ Nkí bi mə sá búúd mənywa nji bəəŋg bwó sá námá bí mənywa wá, buud bí
nə ŋkul ka lə bí ntədəlé? Nǵaá ná osóol ɔ mísəm bwó də námá sá ntó? ³⁴ Nkí bi
mə də kənd ikwalá nji wú bí mə bwánd nə búgá ná bwó é nyiŋg bí wá, buud bí
nə ŋkul ka lə bí ntədəlé? Nǵaá ná osóol ɔ mísəm bwó də námá kənd ikwalá nji wú
bwó də nyiŋg bwo tãŋ ηgwúd wá?

³⁵ «Bí bãŋ, cəelǵá mizhízhíŋ mín, dəǵá sá búúd mənywa, bí də yə búúd
ikwalá kú bwánd ná bwó nyiŋgug bí. Ntó, Zembí mə bá yə bí məma myána;
í é mpúy ná bí básə bwán ɔ Zembí a gwów-gwôw. Nacé nywáá ji nə jə lám tɛem
bə shú búúd bwó aŋǵə nə yə nyə akíba wá, tɛem bə shú bəəŋg wá mbíya milám.

³⁶ Dəǵá lwóya lám íŋkúŋkwəŋ nda Sóŋǵá wún mə də lwóya lám íŋkúŋkwəŋ ná.

³⁷ «Kúǵá də jééǵ búúd minjagó, bwó ka námá bá də bə kú jééǵ bí minjagó.
Kúǵá də yə búúd íntəǵúlí í mábɛǵ máŋ, bwó ka námá bá də bə kú yə bí íntəǵúlí
í mábɛǵ mún. Dəǵá juu búúd nə məbɛǵ máŋ, bwó ka námá bá də juu bí nə mún
mábɛǵ. ³⁸ Dəǵá sá yána, bwó bãŋ námá də sá bí yána. Bwó bá də shwu bí isá
məma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwó san í ηgá səw. Nacé yuug bí é də
yigula bóól búúd ná ndí yí, gwó námá ɔ bwó bá də yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kænd bwo kaaná ná: «Ŋgwól áncím-ncím ji nê ŋkul jaand nê ŋgwól? Ngeá ná bêsh bwá é búla bííd?» ⁴⁰ Mpwiín nyá ádé bwéle ntə yígali; nji, *mpwiín má mpú ŋwa njígúgá yé má ðu námá bæ nda yígali.

⁴¹ «Nacé jí wó ŋgá mpu dúg ntand shwú jí mínyəŋə woó júš dí, nji wo kú dúg mbwúŋ wí dwó júš dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nê ŋkul ci ná wo yíl mínyəŋə woó ntand shwú júšúđ wɛɛ kú dúg mbwúŋ wúsá wo dwó júšúđ yí? Yé múúđ mákəŋ, fwog yíl mbwúŋ wódí júšúđ; ja jəŋgə wə wó é ka dúg nda wó jí nê ŋkul yíl mínyəŋə woó ntand shwú júšúđ ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í ðú wúmə íbumá í abúbòw; líí abúbòw kú námá wúmə fwámé íbumá. ⁴⁴ Líí jêsh í ðu mpúy íbumáđ. Bwá ádé mwáág ífumbí ŋgwúđáánzə dí, kú saag mábudə ŋgwuŋúđ. ⁴⁵ Jəjə múúđ lám yé wúsə nê jəjə kwəzə, í ka ðu wéeshali jəjə ísá; bów-bów múúđ yé lám nê bów-bów kwəzə, ka námá ðu wéeshali bów-bów ísá. Sâ múúđ ŋgá bul təđuga lámúđ yí, gwá wə mpu yé í ðú lás yí. ⁴⁶ Bí ŋgə jəw mə ná Cwámab! Cwámab! Ká nacé jí bí búšú kú sá sá má ŋgá ci yí? ⁴⁷ Muud yêsh mə zə mádí zə gwágulə ləsú má ŋgá lás ga, a sá nda má ŋgá ci ná, muud wəŋgə jisə mbií múúđ má zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A jí nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njəw yí, a téeđ fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú kə təl mífim kwóógúđ. Ja mpuŋ í wós yí, kwuŋgú tɛɛm ðu nyífa njəw wəŋgúđ, í kú bwéle shwágusa, nacé í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ŋkí muud mə gwágulə ləsú má ŋgá lás yí, a kú sá nda má ŋgá ci ná, a jisə nda muud mə shumə njəw mátag dí kú fáág ná ndɛɛ kə təl mífim kwóógúđ yé. Kwuŋgú mə ká nyífa njəw wəŋgúđ, í búg shugula shí ná mpuu.»

7

Yésus má lwag sɔl məsáal mə wúl lúlúú ózimbí (Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyá a shín lás ləsú yé nê wêsh kúl búúđ í ŋgá gwág yí, nyá á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúđ í á ðu jwú nê ozimbí təđ yí í á bæ nún, lwaá dé á lám í á ŋgə bwás ŋkí yáág ná í zə yə. ³ Lúlúú ózimbí ní í á ka gwáduga Yésus. A mú kænd búbaalə ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kəg jəgula nê nyá ná a zəg lwag nyá lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bəŋgə bwá mú kə wós wá Yésus, kə bul bul téeđ nyá məbwə ná: «Muud éne má jəla ná wo kwíndúg nyá, ⁵ nacé á cɛɛl lwəŋ búúđ jisú, nyá wə nyá a lwə sá *mpáánzə minjígúgá nyísú.»

⁶ Yésus mú ŋwa zhíí, bónóŋə bwá mú kə. Ná bwá wál bá kə kumə njəw, lúlúú ózimbí mú kænd óshwə bé ná bwá kəg ci nê Yésus ná: «Cwámab, kú bul ntágula nyúúł, nacé mə ampíyáé ná wo nyííg mádí njəw. ⁷ Gwá wə má shíge kwey tətəlí ná mə zəg məmɛfwó zə bwəma nê wo yí. Jeg lás ləsúg, sɔl məsáal waamá yálúg. ⁸ Nacé mə jí nê omása bwá ŋgá jwú nê mə wá. Mə jí námá nê ozimbí má ŋgá jwú nê ndí wá. Nyəŋgə yêsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəŋgə má é ci ná a zəg yé, a zə. Má ká ci nê lwaá dām ná í saág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyá á faag njwú ozimbí éne ja nyá á gwág á má lás ntəni yí. A mú yid dúg búúđ bwá á ŋgə bɛ nyá áncuncuma wá, nyá nê bwo ná: «Má jaaw bí ná mə afwóyɛ bwéle dúg múúđ nê fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bæ kúl búúđ *Izərayél dí» ¹⁰ Buud bwá á zə lwámáđ wá bwá mú nyinŋə, kə njəw má lúlúú ózimbí, bwá mú kə kwey sɔl məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúməshi mwân mə wúl kúsú múdá

11 Yésus nyə á ka kə ŋgwála á Nayîn, bə́nəŋ *ompwíín bé nə bóól zhwoog buud ɔ bwá á ŋgə kə. 12 Bwá ŋgólə shísh ŋgeé mpumbé ŋgwála, dúg ná, buud bwá ŋgə kə nə mbimbə ná bwá kə dul. Í á bə cúgə lú mwān, nyɔɔŋgú njúl kúsə. Zhwoog buud ɔ ŋgwála bwá á ŋgə légal nyə.

13 Cwamba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsə múdá wɔɔŋg yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ŋgə jii.» 14 A mú shísh kə kúnnya nə tanjá. Buud bwá á ŋgə ŋkəny wá bwá mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwámá, juumúg! Má ci nə wo ntó.» 15 Mbimbə mú wɔɔl ji njínjilí, tééd ntəg ŋgólə lás. Yésus mú ŋwa nyə nying yə nyóóŋgú.

16 Buud bəsh bwá mú bə nə ŋkəŋkúúnd. Bwá mú ŋgə yə Zembí məshwúmb bwá ŋgə ci ná: «Məma *múúđ micúndə mə wóós sádí. Zembí mə zə kwiid kúl búúđ jé.» 17 Lāŋ mə Yésus í mú ŋgə kala ná ndeé í mú kyey Yudéa yəsh nə cínəŋg məkoogú məkoogú yəsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

18 Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myəsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jəw óbá cínəŋgú, 19 a mú kənd bwo wə Yésus ná bwá kəg jí nyə ná: «Ye wo wə muud sə ŋgə bwánd nə a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd ishús?» 20 Ompwíín ó Yuánes bwá mú kə wóós wə Yésus, bwá mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ŋgə nti sə ná sə zəg jí wo ná: “Ye wo wə muud sə á ŋgə bwánd nə a bá zə yé, ye sə kwóg ná bwánd ishús?”»

21 Námə fwála dɔɔŋgú dí, Yésus mú lwag zhwoog buud məbwas, shínal íjām, yíl məjamb, bəny zhwoog wəancím-ncím mísh. 22 A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwá ŋgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ŋgə kyey tətəlí, mizúzaamə mí ŋgə yál, wəakúmləwə bwá ŋgə mpu gwág, mimbimbə mí ŋgə gwúw, ŋkúŋkwóŋúlə í búúđ í mú ŋgə gwág Jɔjɔ Kéel. 23 Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔɔgú mədí yé, nywáá mə jəla.»

24 Ja búúđ Yuánes nyə á nti wá bwá mə nyingə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwá á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufá? 25 Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dúg jí? Ye ŋgwól múud dúgə bwáád íjimə í mímbwéedí? Mbđ, buud bwá dú bwáád íjimə í mímbwéedí də cugə cug əlal-ŋkul wá bwá də bə mínjəw mí ójwə-buudud. 26 Ká bí á də kə dúg jí? Ye *muud micúndə mə Zembí? Haaw, mə jaaw bí ná nyɔɔŋg bí á kə də dúg yé mə ntə ŋkwóŋ múúđ micúndə mə Zembí. 27 Nəcé nyə wə Zembí nyə á ci nda jisə cilyá nyədí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lâŋ waamə ná a kəg wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

28 Mə ka jaaw bí ná, mpədúgá buud bəsh bwá mə byəl mímwə mi búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛɛm bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembí dí yé, á ntə Yuánes. 29 Buud bəsh tɛɛm bə óŋwenye ɔ tóya bwá á ŋgə duwan wə Yuánes wá, báá bwá á ŋgə magulə ná Zembí jí tətəlí. 30 Nji, *Ofarizyən bə́nəŋ *Oŋkume ó məcɛɛ bəŋ buud bwá á ban ná bwá adúwáné wə Yuánes wá, bwá á ban sá Zembí nyə á yagúlə shú dāŋ dí yí.

³¹ «Mə kág ná yíga kala búúd á múús nə ozó? Mə kág ci nə búəsə ntədəle? ³² Búsə nda ikágə bísə shishé íseɛngyá dí yí, bíl í ngó kámbula nə bílúgá ná: “Sə má lwɔ́ bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sə má nyiŋgə wá mɪŋgwa mí shwiy, bí kú jii”. ³³ Ntó wá í ngó bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ŋgul məlwəg; bí ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ŋgá də a ŋgá ŋgul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ŋgule məlwəg. A ji nómá shwá oŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *misám.” ³⁵ Nji buud bəsh bwá ŋgá bɛ fug mə Zembí wá bwá ŋgá lwó nə jisə jɔjɔ sá.»

Yésus má juu ŋgwól mudá

³⁶ Ngwól *Farizyēn nyə a jōw Yésus nə a kág nyódí njōw bá bwá ká də. Yésus mú kə nyí njōw mə Farizyēn wəŋgá kə ŋwa jiya shú dála. ³⁷ Ngwól mudá nyə á də bə sól *misám cínəŋg ŋgwála, nyə á ka mpu nə Yésus ji wá Farizyēn éne, a ŋgə də. Ká dɛg í, mudá wəŋgá mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpúsə, ŋge kóómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle nə ndeé a fim nyə mwo nə shilú jé, a músə ŋgə ywó nyə mwo nə mpu, a nywɔ́ mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēn nyə a jōw Yésus yé nyə á dɛg sólégú wəŋg yí, nyə á ŋgə lás nyódí lámúd ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndá mə Zembí, ŋki a mə mpu mudá ŋgá kúnya nə nyə éga mbií mudá á jisə yí, a mpu nə a jisə sól misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cɛel jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yígali, jaawúg.» ⁴¹ «Ŋgwól múúd nyə á bə nə buud obá bwá mbíd nyə mpwálá; ŋgwól nə mpwálá odanarí mítəd mítəɔn, ŋgwólégá nə odanarí məwúm mətəɔn. ⁴² Nda bwá áshígé bə nə *mwaané bwá nyíŋg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyəŋg. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cɛel múúd mpwálá wán yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná: «Mə tédúgá ná í é bə nyəŋg á mə bíd nə məma mpwálá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámb mbií í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wá mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dɛg mudá éga? Mə áma nyí wa wódí njōw, wo shígé shwú mə məjúwó məkuúd; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shígé nómá ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə áma nyí wa yí, a ji nji a ŋgə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shígé nywɔ́ mə məwúds lúúd; nji nywáá mə nywɔ́ mə labínda məkuúd. ⁴⁷ Gwá wá mə ká jaaw wo ná, misám myé mí á tɛem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misám myəŋg myésh; gwá wá á búl bə nə cɛelí nə mə yí. Nəcé, muud bwá də juu nə isá cíg-cíg yé a də nómá bə nə cɛelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo mə bə nə ijuugá nə misám myó.» ⁴⁹ Buud bwá á bə dína dí wá bwá mú ŋgə lás bwá dí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bálé juu múúd nə misám?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dɛg cug nəcé búgá gwó. Wɛɛ kaág nə sheɛ.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpúsə isá íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ŋgə kyey míŋgwála nə mándúd ŋgə jíguli buud, a ŋgə cúndə Jɔj; Kéel á Faan mə Zembí. *Buud ɔ lwámá bé wúm nə

óbá bwá á ngə lúgal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Mariya bwá á də jôw nə Mədalína məjamb zəngbá mə á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyee jús ísá í Herod dí yé, nə Susána, nə bóól búdá. Budá bəəng bwá á də ngə kwíind Yésus bənəñ buud ə lwámá bé nə məbii máj.

⁴ Buud bwá á ka zə seəngya ŋkí jág bulya, bwá ngə wú míngwála myésh, ngə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. Ja á má ngə myeeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhií nə zhií. Buud bwá mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndeé í mú shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula íbiin-bíinud. Bənəñ ibiin-bíin bwá mú kə ná ndeé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njií, nyúlégá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ngwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

*Féél-fééllí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)*

⁹ *Ompwíin bé bwá mú jí nyə nda kanda wəəng í ká ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembí nyə a mə sá nə bí báá mpúg mindímba myá Faan dé; nji a sá nə bóól bəñ bwá ngəg gwág nji mikaaná; bwá bəg, bwá tɛm kənd mísh, bwá kú dág; bwá tɛm gwágulə, bwá kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ní í ká ntéga: Mpəg wə Milású mí Zembí. ¹² Buud búsá ka bə tən nda zhií nə zhií wá, jisə bəəng bwá dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milású mí Zembí lámúd, nə bwá á bá *búgula nə ndeé bwá *bə nə cug. ¹³ Bəəng búsá tən nda kwóógúd gwəw wá, nyísə bəəng búsá ná, ja bwá gwág Milású mí Zembí, bwá lág myə nə məshusug; nji bwá kú nə mikəjələ bwádí cugud, bwá də búgula nji kúkúl baan. Bwá ká bwəma nə məkugulə, bwá julə mənnyúl. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jisə buud búsá ná, bwá ká shín gwág Milású mí Zembí, bwá kə, yágáwó nə təəm nə məlugə mə cug í mú káda bwo, bwá nda wúmə mpúmá nə ndeé í tí. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá búsá ná, bwá gwág Milású mí Zembí nə jə mílám myá tətəlí, bwá bii myə, bwá mú wúmə mpúmá nəcé bələ nə zény.

*Kaanə lámba
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ŋkí ná a kə təl dwo shí gwoñú. Bwá də yida təl lámba cé lámba dí nə buud bwá nyíi njəw wá bwá dágúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndímba í bá bwən kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwən kú mpúy, kú wóós məŋkenyad. ¹⁸ Bə í ka də bey nə mbii bí mə də gwágulə isá yí. Mpugá nə muud jí nə baalə fəg yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəəng cugé námə fwo bə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə búbaalə á ngə *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəəngú mə Yésus bənəñ omínyəñú bé bwá músə jé ná bwá zə nyádí. Nji, bwá a shíge bə nə ŋkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəcé buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwá mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəəngú woó bənəñ omínyəñú bwó búsə na tóón, bwá

ngə jii dúg wo.» ²¹ A mú bɛsə nə bwo ná: «Nyɔɔŋgá waamə nə omínyɔŋhú báamə wə buud bwə ŋgə gwág Milású mí Zembí bwə ŋgə sá nda mí ŋgə ci ná.»

*Yésus mə cweel ŋkwɔ̄
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)*

²² Í á bə dúlúgá jwówád ná, Yésus mə kəwa byóólád bənɔ̄ŋ ompwíín bé, a mú ci nə bwo ná: «Sə línágá mǎŋ mága kə fanwíny.» Bwə músə wú bwúŋád kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíín bé bwə ŋgə júgə. Məma ŋkwɔ̄ músə zə kunŋ mǎŋ, məjúwó mə mú lwándula byóólád, í mú bə bwo ŋkí wagəwo. ²⁴ Ompwíín bwə mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nə ŋkwɔ̄, ŋkáánd nə ikwɔ̄ í məjúwó, byêsh í mú cwaaləwo, mǎŋ mə mú bə nə shee. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgə jín jí ŋgow?» Inkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwə ŋgə bul bî. Bwə mú ŋgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nye! A ká námə lás, tɔɔ ŋkwɔ̄, tɔɔ məjúwó í bálé sá nyə məgwág í?»

*Yésus mə yíl njumbálu məjamb
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Bwə mú kə səl byóól shí á Ogerazenyɛ, nə bɛɛndyá nə Galilé. ²⁷ Yésus ŋgə námə wú byóólád tɔw shí, ŋgwól múúd a ŋgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə məjamb. Bweyála nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji máshwoŋ dí. ²⁸ Dúgúla múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwíimbyə a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwān mə Zembí á gwów-gwów, shwə bǎŋ nə iney? Mə jəgula nə wo, kú bɛeg tǎl mə cwúndəd.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bów shíshim mpəl dí ná í wúg muud wɔɔŋg nyúúlúd. Í á də bád nyə ija ija, bwə dúgə wóolə nyə nə mikwoolú mí ŋkwánz, də wá nyə mimbwagə məkuú shú ná bwə baagula nyə. Nji nyə á də tí isá íni byêsh, jamb í mú də kə nə nyə íkál í á də bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwó wə zó?» Nyə ná: «Jínə dām wə Kínda,» nəcé ncúlyá məjamb mə á bə nyə nyúúlúd. ³¹ Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a kú ci nə bwo mpəl dí ná bwə kəg bí ncíməd. ³² Na, məma sɔɔnz ŋkuú í á bə í ŋgə də cínəŋg mbúnád. Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a mágaləg nə mə kəg nyíi ŋkuúnd. A mú magula. ³³ Məjamb mə músə wú múúd éne dí, kə nyíi ŋkuúnd. Dɔ lə ŋkuú dɔɔŋg dɛsh mú dad wú mbúnád kə juwa mǎŋ ná ndeé fudə. ³⁴ Buud bwə á ŋgə baagula ŋkuú wá, dúgúla bwə mə dúg sá í ámə cɔ̄ yí, bwə mú wɛɛnz kə ŋgə jaaw buud ŋgwála nə mílɔɔm mílɔɔm. ³⁵ Buud bwə mú wú kwáádə zə, zálə dúg sá í ámə cɔ̄ yí. Bwə mú zə kwey múúd məjamb mə á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwə mú gwág ŋkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwə á dúg sóólúgú í á sý wá bwə mú jaaw bwo nda njumbálu wɔɔŋg í á *dúg cəg ná. ³⁷ Nə ndeé, zhwoŋ buud bəsh wá shí Ogerazenyɛ bwə mú zə, zə ci nə Yésus ná a kyéyug wú bwədí shíd, nəcé í á bə fwámé ŋkuŋkúúnd í mə bíi bwo. Yésus mú nyingə kəwa byóólád, nyingə nə mpásə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ŋwág nyə nyádí gwoŋgəd. Yésus mú yidá nyingə nyə ná: ³⁹ «Nyingág kə wódí njów kə jaaw sá jêsh Zembí mə sá wo yí.» A músə kyey, lína ŋgwála wêsh a ŋgə jaaw sá jêsh Yésus mə sá nyə yí.

*Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)*

⁴⁰ Nyinjǎlá Yésus nyə á nyinjə yí, buud bwá á shwas nyə áncuncuma, nəc é á bə bwá ɲǎǎ́ bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ɲǎǎ́ múúd nə jíná ná Zharus, a ɲúl ɲwú á *mpáánzə minjǎǎ́, má zə nə ndeé zə kúd mábwǎ́ shí, téég Yésus məbwə ná a kág nyí nyádí ɲǎǎ́. ⁴² Muud wǎǎǎ́ nyə á bə nə súsású ɲǎǎ́ nə ɲǎǎ́ í ɲúl nə mimbú wúm nə mimbá. Súsású ǎǎǎ́ í á ɲǎǎ́ jǎǎ́.

Ja Yésus má tí ɲǎǎ́ kǎǎ́ wu yí, buud bwá mú zə ɲǎǎ́ nyə ikóǎǎ́ byěsh.

⁴³ ɲǎǎ́ múdá nyə á bə cínǎǎ́ məcii má á dǎ wú nyə nyúúlád té mimbú wúm nə mimbá. Mudá wǎǎǎ́ nyə á kǎǎ́ məcii mé mēsh mǎǎ́ mí mábyan dí ɲǎǎ́ a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ɲǎǎ́ mpásə kwǎǎ́, a mú kúnya nə nyə lwá lú káǎǎ́, məcii tǎw ntǎǎ́ nyə.

⁴⁵ Ná ndeé Yésus mú ci ná: «Zə má kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwá mú ɲǎǎ́ kǎǎ́ ná ndeé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwá ɲǎǎ́ bə wə áncuncuma bwá ɲǎǎ́ shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ɲǎǎ́ múúd má kúnya nə mə. Mə má gwáduga nyúl mpífá má wú mə nyúúlád.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwóód. A mú zə a ɲǎǎ́ lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóóǎǎ́, zə jaaw búúd bēsh sá í áǎǎ́ ná a kúnýǎǎ́ nə Yésus yí, a jaaw nǎǎ́ nda nyə áǎǎ́ yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dúg cǎǎ́ nəc é búǎǎ́ gwó. Káǎǎ́ ná shee.»

⁴⁹ A ɲǎǎ́ ná lás ntǎǎ́, muud mú wóós wúlə wə ɲwú á mpáánzə minjǎǎ́, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwó má yə, kú ná bǎǎ́ ntǎǎ́ Yǎǎ́.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bǎǎ́ fúndə, bǎǎ́ ɲǎǎ́ búǎǎ́, nyə é cǎǎ́.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóós ɲǎǎ́ yí, a mú ban ná ɲǎǎ́ múúd shús kú nyí, ɲǎǎ́ Pyēr nə Yuánes nə Zhák nə sóǎǎ́ mwán nə nyǎǎ́ mwán. ⁵² Bēsh bwá á ɲǎǎ́ jǎǎ́ súsású ǎǎǎ́, ɲǎǎ́ tǎǎ́. Yésus mú ci ná: «Kúǎǎ́ ɲǎǎ́ jǎǎ́, nyə afwóyé yə, a ɲǎǎ́ yida jǎǎ́.» ⁵³ Nda bǎǎ́ bwá á mpu ná súsású má yə ná, bwá á yida ɲǎǎ́ cǎǎ́ Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwǎǎ́-gwǎǎ́ ná: «Mwán, wǎǎ́!» ⁵⁵ *Jím mə mwán mú nyinjə zə nyə nyúúlád, a mú wǎǎ́ cé nə cé. Yésus mú ci ná bwá yǎǎ́ nyə sá má dá. ⁵⁶ Obyól ə mwán bwá mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwá kú jaaw múúd sá í áǎǎ́ cǎǎ́ yí.

9

Yésus má kǎǎ́ búúd ə lwámá bə (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

¹ Yésus nyə á ka jǎǎ́ *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ɲkúl nə kéénd á dúlə yíl búúd məǎǎ́, nə ɲkúl á dúlə lwag bwo məbwás. ² A mú kǎǎ́ bwo ná bwá kǎǎ́ ɲǎǎ́ cúndə Faan má Zembí, kə ɲǎǎ́ lwag mimbǎ́. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ɲwə íbaduga í ɲǎǎ́, tǎǎ́ wagatǎǎ́, tǎǎ́ baamatǎǎ́, kú kə nə búléd, kú kə nə mwaañé; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó jǎǎ́ ɲǎǎ́ bí áǎǎ́ nyí yííd, bí ka bá tí cínǎǎ́ kə shwóg. ⁵ Búúd bwá ká bá bə kú lǎǎ́ bí wúl ɲǎǎ́ dí, bí wú cínǎǎ́, bí kúdə fumbýá í áǎǎ́ nada bí mákuú dí yí.* Sóǎǎ́ wǎǎ́ í lwágulə bwo ná bwá má byaagula.» ⁶ Buud ə lwámá bǎǎ́ bwá mú kyey, ɲǎǎ́ kə mǎǎ́ mǎǎ́, ɲǎǎ́ kə bwiing Jǎǎ́ Kéél, bwá ɲǎǎ́ lwag buud kúl jěsh.

Herod mə jǎǎ́ Yésus (Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

8:43 Ləv 15.25-27   **8:44** Mat 9.20   **8:48** Mat 9.22   **8:52** Yuá 11.11-13   **8:54** Mak 5.41
8:56 Mak 7.36   **9:1** 10.1-12   **9:2** 11.2   **9:3** 22.35   **9:5** Mis 13.51   * **9:5** Ja Oyúden bwá á dǎ kúdə fumbýá mákuú dí yí, bwá á dǎ lwágulə ná, kú kúl shí bwá áǎǎ́ tǎǎ́ mákuú mǎǎ́ yí, bwá má kǎǎ́ gwǎ nə buud bí cínǎǎ́ wə ná bwá mǎǎ́ sǎ nyé.

7 Herod á tatarâk† mú gwág isá byêsh í á ngə s̄y yí. A mú bæ kú ná mpu sá á tádúgág yí, nəc é bósł búúd bwá á ngə ci ná Yuánes má gwúm; 8 bósł ná Eli wá má nyíngə lwóya nyúúl éne; bósł ná ngwól *múúd micúndá ayág wá má gwúm éne. 9 Herod mú ci ná: «Mə wá mə a cigə Yuánes cún. Nyáyé múúd nyɛ mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ngə s̄y ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

10 *Buud ó lwámá bwá á ka nyíngə. Bwá mú zə jaaw Yésus sá jêsh bwá á sá yí. Yésus mú ŋwa bwo, bánónŋ bwá wú búúd dí, kə bwáméfwó ŋgeé ŋgwála bwá dú jôw ná Betusayída yí. 11 Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ngə kə nún, bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú lág bwo, a mú ngə bwiing bwo isá í dúgyá ná Faan má Zembí yí, a ngə lwag bəng bwá á ngə jii luug wá.

12 Ja kugú má bii shí yí, buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú shísh wá Yésus zə ci nə nyə ná: «Ciig nə bwo ná bwá nyíngəg, bwá kág ngə já mákwáádá nə ibaafé yá wa kúná-kúná, bwá kə s̄y sá má dá nəc sá bí wa bugád.» 13 A mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sá má dá.» Bwá nə né ná: «Sə cugé nə sá, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá. Ka nji ná sáméfwó sá má ká kusə búúd óga bêsh idâw, í ka teem kwaga nə bwo.» 14 Buud bwá á bæ cínɔngú je bæ budúm otósšhin otóon. Yésus mú ci nə *ompwíin ná bwá jílɔg bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nə buud je bæ máwúm mátóon. 15 Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bêsh shí. 16 A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembí akíba. A mú f̄y byo yə ómpwíin bé bwá kə ngə yə buud. 17 Buud bêsh bwá mú də, jíla, idâw lág. Bwá mú seɛng ikúl í á lúg yí, wá mábwumúd tâŋ mábwumú wúm nə mábá.

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

18 Í á ka zə bæ, a má kə koogú kə jəgula nə Zembí, ompwíin bé bwá mú kə seɛngya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ngə ci nə mə jisə zə?» 19 Bwá mú bɛsa ná: «Bósł búúd bwá ngə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bósłúgá nə wo jisə Eli, bósłúgá nə wo jisə ngwól *múúd micúndá ayág má gwúm yé.» 20 A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bân bí ngə ci nə mə jisə zə?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisə *Kříst Zembí nyə á nti yé.»

Buud bwá bɛ Kříst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

21 Yésus mú mpu báasulə bwo ná ci bwá kú bwele jaaw múúd ntó. 22 A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd nə ocúbá buud wá ləom nə milúúú myá ofada nə *Oyífguli ó mácéɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntəg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léel.» 23 A mú ci nə bêsh ná: «Ŋkí muud má c̄eɛl bɛ mə, a bóg kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów d̄esh, bɛ mə. 24 Nəc é, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔong mə jímbál cug jé nəc é mə yé, a faam. 25 Ŋkí muud má bii mábii m̄esh má shí ga, nji a yə, ŋkí ntəg ná a ntámá cug jé, wáyé mfíi nyə é bæ nə ndí cínɔng yí? 26 Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byám shwôn yé, Mwân mə

9:7 9.19 † 9:7 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ŋgwómuna nyə á ngə jwú nə mpál n̄á á ŋkúmba faan yé». Dégúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. 9:9 23.8 9:10 Mat 15.32-39 9:10 6.13; 10.17 9:16 19.7 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.37 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12

Múúd mə bá námə gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngə ɲkənəwa məɲkənəwa mə nə məɲkənəwa mə Sónɲgá, bə́nɲɲ míféeshá mí *wə́ɲgəles myé dí yí. ²⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá abúlé bwele yə, bwá kú fwo dúg Faan mə Zembí.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mə shîn lás lésú ní, mwôw mə mú cɔ́ je bə mwəomb, nyə á ɲwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bə́nɲɲ bwá mú bád mbə́ɲɲ gwôw kə jəgula nə Zembí. ²⁹ Ja nyə á ɲgə jəgula yí, mpwoombá nyé í á shwôɲla, mikáándé myé mí mú bə ɲkí fumə, mí ɲgə faan nda ɲjəs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyîz bá Eli bwá mú bwá ɲgə lésha nə nyə. ³¹ Moyîz bá Eli bwá á lwóyá mənyúúl mílwanád. Bwá mú ɲgə lésha nə Yésus shú shwiy á bá kə yə Yurúsəlem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bə́nɲɲ buud ó gwoonɲ bə́ bwá mú ígwád ná cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dúg Yésus ɲgə jág ɲkənəwa, buud obá bwá ɲgə lésha nə nyə. ³³ Ja Moyîz bá Eli bwá á ɲgə béegya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ɲgə́lə ji wa. Sé shúməgá məbanda məlól, ɲgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyîz, dúlégá shú mə Eli.» Nyə á shígé mpu sâ nyə á ɲgə ci yí.

³⁴ A ɲgə ná lás ntáni, seegya ná gúndé í mə zə búdal bəsh. Inɲkɲkúúnd í mú bíi bwo ja bwá mə dúg gúndé mə búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndé jəonɲ dí ná: «Mwân waam mə á féesh wə́ éga. Ságá nyə məgwág.» ³⁶ Ja kál í mə shîn lás ntáni yí, bwá mú dúg Yésus ɲji nyəméfwo. Bwá mú ji ókál-ókál. Bwá á ji mwôw məonɲgúd kú jaaw tə́ muud sâ bwá á dúg yí.

*Yésus mə lwag wúl mbəl jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

³⁷ Jwôw í á bɛ́ cínɲɲ yí, bwá mə shulə wú mbə́ɲ di, buud bwá mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág í, ɲgwól múúd mə kím na məɲkúmbə mə búúd dí ná: «Yí́guli, mə jəgula nə wo, kəndug mísh dúg mwân waamə dí. Mə ji nə nyə ɲji ɲgwúd éne. ³⁹ Jamb í də bíi nyə, a mú də kím, ifúlug í dúgə wós nyə mpud. Jamb í də jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ɲgə bíd nyə í mə fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwá yílúg nyə jamb dəonɲgá, bwá shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúla bí mitədúgá e! Mə é bá ka nə bí ntáni kə wós ɲgow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wəonɲg.» ⁴² Mwân ɲgə shísh wə́ Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ɲgə jág sagusə nyə. Yésus mú ɲkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nyinɲ kənd nyə wə́ sónɲgá. ⁴³ Dúgálə búúd bəsh bwá á dúg misólúgá mí Zembí yí, bwá á káam ntə ɲkúl.

Buud bəsh bwá ɲgə ná káam isá byəsh Yésus nyə á ɲgə sá yí, nyə mú ci nə ompwíin bə́ ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lésú mə zə lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz məbów mə búúdud.» ⁴⁵ ɲji bə́ɲ bwá á shígé mpu gwág lésú wəonɲgá, í á bə bwo shwílyá mə bwá kú gwág nda í ká ná. Bwá á ka ɲgə fúndə jílə nyə lésú wəonɲgá.

*Zə mə ntɔ́ bóól
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)*

⁴⁶ Bwá mú zə tééd sɛ́ɲsálə mákál ná bwá cɛel mpu nyəonɲ jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoonɲ dí yé. ⁴⁷ ɲji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwá á ɲgə təduga

bwádí mílámúdí yí. A mú ñwa gúl kúkágá, tál nyádí kúnó-kúná. ⁴⁸ A mú ci ná bwo ná: «Muud mǎ lág kúkágá ga jíná dām dí yé, a mǎ lág mǎ. Muud mǎ lág ntǎg mǎ yé, nyǎ alágé mǎ, a lág múúdí nyǎ á nti mǎ yé. Mpugá ná muud mǎ ñwǎ nyáméfwó zhizhe mpádúgá nyín yé, nyǎ wǎ jí fwámé múúdí ntǎ bǎól.»

Muud mǎ bǎ kú lúmbúli yé ñgǎ magúla

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zǎ lás ci ná: «Mása, sǎ ámǎ dúg ñgwǎl múúdí ñgǎ balan ná jíná dwǎ, ñgǎ yíl buud mǎjamb ná ndí. Sǎ ámǎ ka kaambúla ná nyǎ ná a kú ná ñgǎ sǎ ñacé a cugé sǎdí gwoonǎg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bǎsa ná nyǎ ná: «Kúgá ñu kaambúla ná a kú ñgǎ sǎ, ñacé muud nyǎ anǎgǎ ná mpii bí yé, jí bídí kóómbúdí.» ⁵¹ Fwála í á bǎ ná Yésus mǎ zǎ bǎ ñkǎñ wú shí ga dí yí í á ñgǎ shísh. Ntǎ Yésus nyǎ á ñwa cígúlá ná tǎo jí tǎo jí a kǎ Yurúsalem. ⁵² Nyǎ á ka lwám bǎól búúdí ná bwǎ kǎg nyǎ shwǎg. Bwǎ mú ñwa zhíí, kǎ nyíi dúl dǎnd á Samariya dí ná bwǎ kǎ kwǎmusa, Yésus bǎg kǎ shigula cíñǎg. ⁵³ Nji, buud ǎ dǎnd dǎonǎgǎ bwǎ mú ban ná bwǎ alágé nyǎ ñacé nyǎ á ñgǎ kǎ ñgǎé Yurúsalem. ⁵⁴ Nda *ǎmpwíín bǎ Zhǎk bǎ Yuánes bwǎ á dúg ntǎ ná, bwǎ á ci ná nyǎ ná: «Cwámǎ, ye wǎ jii ná sǎ jǎwúg kuda í shúlǎg wú gwǎw zǎ cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ñkǎánd ná bwo, †[nyǎ ná: «Bí ampúyé wǎonǎg shíshim í ñgǎ shwambúla bí ni.»] ⁵⁶ Bwǎ mú ñwa zhíí kǎ dúl dǎndúdí.

Bǎgǎ Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwǎ ñgǎ kyey zhíí ná zhíí, ñgwǎl múúdí mú ci ná Yésus ná: «Mǎ zǎ bǎ ñu bǎ wó kál jǎsh wǎ bǎ ñu kǎ yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci ná nyǎ ná: «Ontǎ bí ná miku, inunú ná maage, nji *Mwǎn mǎ Múúdí cugé ná ñkúmba kál á dúg jǎ yí.» ⁵⁹ A mú ci ná ñgwǎl múúdí ná: «Bǎg mǎ.» Nyíni ná né ná: «Cwámǎ, fwog bídí mǎ, mǎ kǎg ñu sǎonǎgǎ waamǎ.» ⁶⁰ Yésus mú ci ná nyǎ ná: «Bídígǎ mímbimbǎ mí dúlǎg mímbimbǎ myǎñ. Wǎe, kaág ñgǎ bwiñg buud Faan mǎ Zembí.» ⁶¹ Ñgwǎl múúdí mú ná mǎ ci ná nyǎ ná: «Cwámǎ, mǎ zǎ bǎ wo. Nji bwándúg ná mǎ fwǎg kǎ jǎna ná ñjǎw búúdí wám.» ⁶² Yésus mú ci ná nyǎ ná: «Múúdí mǎ kǎ ñkǎny bǎonǎg ná á waad fambǎ, a nyíngǎ yág dúg mpúsa, muud wǎonǎgǎ cugé ná mfíi Faan mǎ Zembí dí.»

10

Yésus mǎ kǎnd búúdí mǎwúw zanjǎbǎ lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwámǎ nyǎ á shíín lás isǎ íni yí, nyǎ á cwééd *ǎmpwíín mǎwúw zanjǎbǎ ná óbǎ* a mú kǎnd bwo ná bwǎ ñgǎg ná kǎ óbǎ óbǎ íkúl byǎsh nyáméfwó nyǎ á jǎla ná kǎ yí. ² Nyǎ á lás ná bwo ná: «Dúgǎ, idǎw í mǎ tí fambǎ mǎñkund mǎñkund, nji buud bwǎ kǎ saag wǎ búsa cíg-cíg. Ntǎ wǎ mǎ cí náóó: jǎgulagǎ ná amádí fambǎ ná a kǎndǎg buud, bwǎ zǎg saag. ³ Kǎgǎ, mǎ mǎ kǎnd bí nda bwán ǎ íncwambe mpádúgǎ ñkweny. ⁴ Muud kú kǎ ná *mwaañé ñkí kwám. Muud kú ñwa bǎól osílúfaas; muud kú kǎ jí mǎbǎdád zhíí ná zhíí.

⁵ «Ñjǎw wǎsh bí mǎ nyíi yí, fwogǎ ci ná: “Zembí sǎág ná bí bǎg ná shee.” ⁶ Ñkí ñgwǎl muud á ná shee jí cíñǎgǎ, mǎbǎdǎ mún mǎ kǎ nyádí; ñkí ntǎ dí, mǎ nyíngǎ

9:48 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20 **9:50** 11.23; Mat 12.30 **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mís 1.9 **9:52** 10.33 **9:54** 20j 1.10, 12 † **9:55** Míl mícilyá mí ayág mí cúgǎ ná icipá íni. **9:61** 10j 19.20 **9:62** 11.2; Flp 3.13 **10:1** 9.1-6 * **10:1** Míl mícilyá mí ayág mí ñgǎ ci ná bwǎ á bǎ ñji mǎwúw zanjǎbǎ. **10:4** 22.35; 20j 4.29 **10:5** 2.14

zə bídí. ⁷ Bi ó ji njów wəɔŋgúd, bí ðu ðə nə ŋgul isá bwá é ðu yə bí yí, nəcé sóól məsáal má jəlá nə bə nə myəna. Bí kú bá ðu kyey mínjów minjów. ⁸ Ŋgwála wəsh bí é nyíi buud lág bí yí, bí ó dós isá bwá yá bí cínɔŋg yí, ⁹ bí ó lwag mím̄bəl myá cínɔŋg, bí jaaw bwo ná Faan má Zembí í mú bí kúná-kúná. ¹⁰ Wəɔŋg ŋgwála bí mə nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná: ¹¹ “Sə má kudə yə bí fumbýa á ŋgwála wán í ámə nada sá məkuú dí yí. Nji mpugá ná Faan má Zembí í má shísh kúná-kúná.” ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwów Zembí mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntə ŋgwála wəɔŋg. ¹³ Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námá. Nəcé bímbí lú *məshimbá má mə wós bídí má, má á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ɔ nŋw bwá á mbəm námá bwey bwáád mŋkud ji ífí dí ná bwá cénd mítádúgá. ¹⁴ Nə ndéé, cígulé milésú dí, intégulí í Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bi bāŋ buud ɔ Kapernawúm, bí ŋgə téduga ná bí mə bá kə gwów? Mbð, bí mə bá yidá shulə kə baŋ mínjím. ¹⁶ Muud mə gwágulá bí yé, má gwágulə mə. Muud mə bá kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bá ntág kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíin bwá má kə nyiŋgə nə məshusəg
(Mat 11.25-27; 13.16-17)

¹⁷ *Ompwíin məwúm zəŋgbá nə óbá† bwá mú kə nyiŋgə nə məshusəg bwá ŋgə ci ná: «Cwám̄ba, tɛm bə məjamb mə ámə ŋgə bə nə məgwág nə sá ja sá ámə ŋgə lás nə mwo jíná dwo dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ŋgə dúg *Sátan ŋgə kud wú gwów nda njəs. ¹⁹ Mə mə yə bí ŋkul ijwúga ná bí nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námá mpifá mə múúd ŋgə lúmbulí nə bí yé† nyəsh, sá kú sá bí. ²⁰ Nji bí kú bul gwág məshusəg nə məjamb ŋgələ magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusəg nə míná mún bəlá cilyá gwów jəŋ dí.» ²¹ Námá wəla dɔɔŋgú dí, Yésus mú kəɔs nə məshusəg má Ŋkəŋkə Shíshim, a mú ci ná: «Pəpa, Cwám̄ba á gwów nə shí, mə yə wo gúmá nəcé wo á shweel ompuyə bəndŋ buud ɔ fug isá iga, wo yida lwágulə ohzizhe ɔ búúd. Haaw Pəpa, ntó wó wó á cɛel ná í hág yé. ²² Də nyə á cwám̄bulə mə isá byəsh. Kú nə muud mə mpú Zembí Mwân, nji Sósŋgú; kú námá nə muud mə mpú Zembí Sósŋgú, nji mwân nə muud yəsh mwân má céél sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwíin bɛ, ci nə nji bwo ná: «Bi bāŋ mísh mún má mə jəla nəcé mə ŋgə dúg isá bí ŋgə dúg íni. ²⁴ Bábálé mə jaaw bí ná, zhwoŋ *buud ɔ mícúndá nə minjwú-buud mí á cɛel dúg sá bí ŋgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwá á cɛel gwág sá bí ŋgə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jəjə múúd á Samariya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dúg ná, ŋgwól *Ŋkumə məcɛɛ mə zə bwówulə nyə jí nyə ná: «Yígulí, mə sáág jí ná mə lógúg cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó ðu lú cínɔŋg ná jí?» ²⁷ A mú bɛsa ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembí woó Yawé nə lám wó wəsh, nə *shíshim wó wəsh, nə ŋkul nywó nyəsh, nə lúú wó wəsh. Wo cɛel námá múúd yəsh jisá wo kúná-kúná yé nda

10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14   **10:9** 11.2   **10:11** Mis 13.51; 18.6   **10:12** Mat 10.15   **10:13** Iza 23.1-16   **10:15** Iza 14.13, 15   **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20   **10:17** 9.10; Mak 6.30
† **10:17** Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci ná bwá á bə nji məwúm zəŋgbá.   **10:18** Yuá 12.31; Mbú 12.9
10:19 Sóm 91.13   † **10:19** múúd ŋgə lúmbulí nə bí yé: Wa jisə Sátan.   **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5   **10:21** 4.18; Mat 11.25   **10:22** Mat 11.27   **10:24** 1Pr 1.10-12   **10:25** 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17   **10:27** Mat 22.37, 39

woméfwó.» ²⁸ Yésus nà né ná: «Wo má bɛsa mbií í jǎla yí. Sáág ntó wo bâg du cug.» ²⁹ Nyɛ, cɛɛlúlə lwágulə ná a jǐ tǎtəlí, a mú jǐ Yésus ná: «Muud jǐ mə kúná-kúnə wó Zá?»

³⁰ Yésus mú nyingə lás, a mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyə á ngə wú Yurúsalem ngə shula kə Zheríko. Izhilunɔgaanə í mú bií nyə zhí, déég nyə isá byé byésh, yíd nyə ná ndéé lúga nyə cig-cig ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ngwól fada kyéyug zhí nyɔɔngúd. A mú dúg múúd wɔɔngú, a mú cɔ́ lúú tál gwôw. ³² Ngwól *Levit mú námá zə wóós kúl jɔɔngúd, a dúg múúd éne, a cɔ́ lúú tál gwôw. ³³ Njǐ ngwól múúd á Samariya ngə námá kyey yé njɔnd í, a mú wóós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shish kúná-kúnə, a lwag nyə məfán nə məwúda nə wáan ná ndéé a shín wóolə. A mú nkény nyə bəd nyádí jakáas dí, kə nə nyə njów ójón kə kweemb nyə. ³⁵ Mán máləm, muud á Samariya mú nwa ódanari obá, yə múúd njów ójón. Nyə nə né ná: “Kweembugú mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo kɛɛnzɔ shú dé yí, mə é zə nying wo ja mə é nyingə yí”». ³⁶ Yésus mú jǐ ná: «Búúd olóol óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhilunɔgaanə í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli məcɛɛ ná: «Jísə nyɔɔng nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Káág, wo kág sá ntó.»

Lān mə Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bānān *ompwíin bé bwá á ngə kyey yí, bwá á kə nyíi dúl dándúd. Ngwól múdá nyə á bə dánd dɔɔng dí ná Mááta, a mú lág bwo nyádí njów. ³⁹ Mudá wɔɔng nyə á bə nə mínyɔnə né Maríya. Nyə á zə jǐ Cwámba shí məkuú, du gwágulə lósú yé. ⁴⁰ Mááta nyɛ nyə á ngə yínɔga nə zhwoɔg iság-ság shú ójón. A mú ka zə, zə ci nə Cwámba ná: «Ja Maríya mə yida bíd ná mə ngóg nə sɛy məmɛfwó ga, sá jɔɔng í acíyé wo sá? Cíg nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwámba mú bɛsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ngə kənd lám gwôw ngə ntágulə nyúúl nə zhwoɔg isá. ⁴² Sá jǐ nə mfíi yí jǐ njǐ ngwúd. Maríya mə féésh sá í búl nywa yí, muud nyə abúle kwo nwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw dí, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ngə jəgula. Ja nyə á yow jəgulálə yí, ngwól *mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwámba, jígúlig sá jəgulálə nda Yuánes nyə a jíguli bé ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá du jəgula yí, bí ɔ bá du ci ná:

Papa,

Jínə dwô í bəg nə gúmə ntɔ́ sá jēsh.

Ijwúga byô í zág.

³ Yág sá idāw í jǎla nə sá yí jwów dēsh.

⁴ Juug sá *misəm misú

nəcé sə ngə námá juu buud bwá ngə byaagulə nə sə wá.

Wo kú bíd ná məbwábulán mə ntɔ́ sá nkul.»

⁵ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci nə ngwól múúd na bídí jǐ nə yé shwá. Muud wɔɔngú ka kə wə shwá yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná nə íbuléd ílól ⁶ nəcé ngwól shwá waamə ngə zhu njɔnd dí, a mə

wóós mə kâ njów mə kú nə sâ mə yə nyə.”⁷ Shé fwógá ná ci ná shwá yé mə bɛsa nə nyə nŭŋ njów dí cwù ná: “Kú zə ntágulə mə, sánŋə bwân bâm sá mə bwey já shí, mə cugé nə ŋkul wəol zə yə wo ibuléd.”⁸ Mə jaaw bí ná, tɛem bə ná a cugé nə ŋkul wəol zə yə nyə ibuléd ná a ji shwá yé, nyə é wəol nəc é ŋgwól sálə kángá ŋgwóombúlú, nyə é zə yə nyə sâ jêsh á ŋgá gwáámb yí.

⁹ «Mɛɛ mə ka ci nə bí nɔ: Gwáámbúgá Zɛmbí, nyə é yə bí; sǔgá, nyə e lwó bí; kudagá mbê, nyə é juw. ¹⁰ Nəcɛ muud mə gwáámb yé nyə é bíi, muud mə sǔ yé nyə é kwey, múúđ mə ká kudə mpumbé, bwá juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sósŋgú mwân na bídí gwoonǵ dí jí nə ŋkul sá nɔ mwân yé gwáámb nyə shù, a yidá yə nyə kuwó nywá yé? ¹² Nkí ntág ná Mwân yé gwáámb nyə kíí, a yidá yə nyə acálaafə? ¹³ Nkámúsá bí, tɛem bə nda bí búsa nə mbíya mílám ní, bí mə də yə bwân bán isá í ányunywaá. Nkəməsa nə Dá á gwǔw; ŋkí bí mə gwáámb nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bí.»

*Yésus mə lwag ákúmálwə a fífi
(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)*

¹⁴ Yésus nyə á ŋgə yíl muud jamb í á wá nyə mǎŋkədad nə a bóg fífi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəonǵə nyə a tɛéd lásúlə, buud bəsh bwá mú ŋgə káam. ¹⁵ Bóól búúđ wá cínəŋgú bǎŋ bwá mú yidá ci ná Beluzebul* wə ŋgə yə Yésus ŋkul ná a ŋgəg nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwá mú zə nə njígá məbwábalán wə Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sá í ntǔ búúđ ŋkwón yí, í ŋgə zhu gwǔw. ¹⁷ Nye mú mpu mítódúgá nyáyŋ, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúđ ɔ dúl faan bwá ká bósǵ ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəonǵ í é jɛɛ nú mpaá. Búúđ ɔ wúl njów bwá ká bósǵ ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúđ wəonǵ jímb. ¹⁸ Bí ŋgə ci ná Beluzebul wə ŋgə yə mə ŋkul ná mə ŋgəg nə yíl buud məjamb. Ntǔ jí nə *Sátan mə yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyəmɛfwó. Ká dé faan í é ka tǔw na ntúdel? ¹⁹ Nkí Beluzebul wə ŋgə yə mə ŋkul ná mə ŋgəg yíl buud məjamb nda bí ŋgə ci ná, zə nye ŋgə yə buud bán ŋkul nyəonǵú? Ngaá bwámɛfwó bwá ŋgə mpu lwágulə bí ná sǎŋ ná bí búsa nə məbɛɛ? ²⁰ Nji, ŋkí nyinə mbwə mə Zɛmbí wə í ŋgə yə mə ŋkul ná mə yílúg buud məjamb íi, mpugá nə Faan mə Zɛmbí í mú wa. ²¹ Ja ŋkuŋkúl múúđ wí nə fwámé isá í dósómb í ŋgə baagulə njów yé yí, muud cugé nə ŋkul kúnnya nə məbíi mé. ²² Nji múúđ mə ntǔ nyə ŋkul yé mə ká námə zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwǔwə mə dósómb á də *búgula má, muud wəonǵ mú ka tɛem ŋwa məbíi mé ŋgə kaaw buud. ²³ Muud mə bə kú kɛem mə yé ŋgə lúmbuli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwə ná sáná sə sééŋgug yé, a ŋgə yida caam.»

*Yésus mə yə búúđ minjígulá mimbíi mimbíi
(Mat 12.43-45)*

²⁴ «Ja bǔw-bǔw shíshim í də wú múúđ nyúúúlúđ yí, í də kə ŋgə jéɛla məshí má mishwéeshá ŋgəlá sǔ wogá. Nji ŋkí í bə kú kwey wogá, í mú tédagə ná: “Mə zə nyingə kə mədí njów kúl mə á fwo də jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ŋgwámbulá, sá jêsh jə kwambulá, ²⁶ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zəŋgbá mí njúl nə ŋkád ntǔ wámɛfwó, bánŋə bəsh bwá mú kə nyíi njów, kwambulə jíya cínəŋg. Ná ndɛé, cug mə múúđ wəonǵú í mú nyingə jág bǔw, ntǔ mbíi í á fwó də bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ŋgə lás ntáni, ŋgwól múdá mú wéeshuli kál mǎŋkúmbə mə búúđ dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééŋg wo yé nywáá mə jəla.»

11:7 18.5   **11:9** Mat 7.7   **11:14** Mat 9.32-34   *   **11:15** Beluzebul wə Njwú ibǔw-bǔw í míshíshim.
11:16 Mak 8.11; Mat 16.1   **11:20** 17.21   **11:21** Iza 49.24   **11:23** 9.50; Mak 9.40   **11:26** 2Pr

28 Yésus nye mú ci ná: «Buud bwó ngó gwág Milású mí Zembî wá, bwó ngó sá nda mí ngó ci ná, bwó wó bwó má jàla.»

29 Buud bwó á ka ngò sɛɛngya ŋkí bulya. Yésus mú ci ná bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, í bálé jí ná mǎ wééshúg bwo gúl *sâ í ntó búúd ŋkwón yí! Bwó abálé dúg gúl sâ í ntó búúd ŋkwón yí, nji jɔɔŋg í á bǎ nǎ Zhwónas yí. 30 Nda Zhwónas nyǎ á bǎ sâ í á ntó buud ɔ Ninivǎ ŋkul ná, ntó námá wó *Mwân má Múúd nyǎ é bǎ sâ í ntó búúd ɔ kala ga ŋkul yé. 31 Jǎwɔ Zembî má bá zǎ sǎmb búúd milású yí, Cí á mudá í á wú *mákóól má jwǎw† yí í bá tǔw tǔtǎlí yǎ kala búúd ga mǎbɛɛ. Nǎcé nyǎ á gwaa zhu Íjumǎ í shíd zǎ gwágulǎ fug má Sǎlumun. Dúgá, sâ í ntó Sǎlumun yí jisǎ wa. 32 Buud ɔ Ninivǎ bwó bá námá tǔw tǔtǎlí, yǎ kala búúd ga mǎbɛɛ. Nǎcé báá bwó á cénd mítádúgá ja bwó á gwág cúndǎ Zhwónas nyǎ a cúndǎ yí. Dúgá, sâ í ntó Zhwónas yí jisǎ wa. 33 Muud cugé nǎ ŋkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kǎ shweel dwo shí tǔwúlí. Í dǎ bǎ a yida tǎl dwo cé lámba dí ná buud bwó nyí njǔw wá bwó dúgúg mǎŋkenya. 34 Jús dwǎ dúǎsǎ lámba á nyúúl nywǔ. Jús dwǎ í ká bǎ kú nǎ bwás íí, nyúúl nywǔ nyésh bǎ mǎŋkenyad. Nji, jús dwǎ í ká bǎ ŋkí bôw, nyúúl nywǔ bǎ yídúgád. 35 Ntǔ, wo ɔ bey ná mǎŋkenya mǎsǎ wódí má má bǎg yídúgá. 36 Ŋkí nyúúl nywǔ nyésh í bǎ mǎŋkenya dí kú nǎ kákál jisǎ yídúgád yí, nyúúl nywǔ nyésh í faan nda ja lámba í kwan wo nǎ mǎŋkenya mé yí.»

*Yésus mǎ lǎs nǎ Ofarizyɛŋ bǎnɔŋ Onkume ɔ mǎcɛɛ
(Mat 23; Mak 12.38-39)*

37 Ja Yésus nyǎ a shín lǎs yí ngwól *Farizyɛŋ nyǎ a jǔw nyǎ ná a kág dǎ nyádí njǔw. Yésus nyǎ á ka námá kǎ, kǎ jí shí kǎlǎ dǎ. 38 Farizyɛŋ éne mú káam ná Yésus nyǎ a shígé sǎ ŋgusa bwó dǎ sǎ shúshwóógú ná bwó zǎg dǎ yí. 39 Cwámǎ mú ci ná nyǎ ná: «Bí bǎŋ Ofarizyɛŋ bí mǎ dǎ sǎ ná bí gusa kwoŋ bǎlá nǎ kwoŋ shúyá, cwú nyɛ njúl bí lwándúlǎ nǎ isǎ í mándǎ, nǎ bǔw-bǔw isǎ. 40 Yé ílad íga! Nǎgá ná muud nyǎ á sǎ tǔón yé, nyǎ námá wó nyǎ a sǎ cwú? 41 Yidagǎ kéenzh isǎ bísǎ cwú yí, yǎ mímbúmbúwǎ, isǎ byésh í mú bǎ bí ŋkí ŋkɛ. 42 Mǎntágula ná bí Ofarizyɛŋ nǎcé isǎ nda mánt nǎ ru† nǎ bíl ikáá í dǎ byésh, bí ŋgǎ yǎ Zembî *ŋkǔw wúm á isǎ byɔɔŋgá, bí yida mpyɛny cugǎlǎ nǎ buud tǔtǎlí nǎ cɛelǎlǎ Zembî. Í njúl ná sǎ bí mǎ jǎlá nǎ sǎ wó ní, kú yida mpyɛny byɔɔŋg bí ŋgǎ bwɛy sǎ yí. 43 Mǎntágula ná bí Ofarizyɛŋ nǎcé bí mǎ cɛel kǎ dǎ jí nji íjiya yǎ shwóg ja bí búús *mǎmpáánzǎ mǎ mǎnjígulǎ má *Oyúden dí yí; bí mǎ cɛel námá ná buud bwó dúg bǎda bí mǎbǎdá mǎ gúmǎ mǎŋkúmbǎ mǎ búúd dí. 44 Mǎntágula ná bí nǎcé bí búǎsǎ nda mǎshwoŋ mǎsǎ kú nǎ mǎyígúyé; buud bwó dǎ kyey mwo gwǔw kú mpu.»

45 Ngwól *Nkume mǎcɛɛ mú hɛsa nǎ Yésus ná: «Yíígulí, ja wó ngǎ lǎs ntúni ní, wo ngǎlǎ námá lwíy sǎ óní.» 46 Yésus mú ci ná: «Mǎntágula ná bí *Onkume ɔ mǎcɛɛ námá, nǎcé bí mǎ dǎ zhimb búúd jíla-jíla mímbag zámǎbag, í njúl ná bímɛfwó bí ádé bwele sǎsal nyínǎ ná bí mǎ kwiid bwo nǎ ŋkényúlǎ myo. 47 Mǎntágula ná bí nǎcé bí ŋgǎ lwǔ mǎshwoŋ mǎ *búúd ɔ mícúndǎ ímpáámbǎ bín í á dǎ gwú yí. 48 Ntǔ jí ná bí ŋgǎ bwaagulǎ misóólúgá mí ímpáámbǎ bín, bí ŋgǎ gwág myo nywa. Bǎŋ bwó á gwú, bí mú zǎ lwǔ mǎshwoŋ. 49 Gwó wó jí ná, Zembî nyǎ á ci fúg nyé dí ná: “Mǎ bá dǎ kǎnd bwo buud ɔ mícúndǎ nǎ *buud ɔ lwámá. Bwó

11:28 8.21 11:29 Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 11:30 Zhn 2.1 11:31 10j 10.1-10 † 11:31 mákóól má jwǎw: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkǔw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. 11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38 Mak 7.2-4; Mat 15.2 11:41 12.33 11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 ‡ 11:42 mánt nǎ ru: Jisǎ ikáá bwó dǎ lugushi jáámǎ nǎ ndí yí, isǎ nda mǎsǎb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39 11:47 Mís 7.52 11:49 6.13

bá ðu gwú bóól wâ cínɔŋgá, bwá lwágulá bóólógá cúwálí. ⁵⁰ Bwá bá ðu sá ntó shú ná kala búúd ga í bāg tōw kɔɔd dí nácé mæcií mæ búúd ɔ mícúndá bēsh bwá á gwúyow tééd mátéédúlé má shí wá. ⁵¹ Í bá bə, tééd mæcií má Abel zə wós má Zakarí nyə á gwúyow mpádúgá *alatār nə Njów Zembí yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tōw kɔɔd dí nácé mæcií mɔɔŋg. ⁵² Məntágula nə bí Ōŋkumɛ á mæcɛɛ nácé bí a má mánda juwuga jí nə ŋkul juw búúd mbê ná bwá bāg nə mpúyá yí. Biméfwó bí anyíyí mpúyá wɔɔŋgúd, bí kú námá nyingə bíd ná bɔɔŋg bwá ŋgə cɛɛl nyíí wá, bwá nyííyɛ.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wɔɔŋg dí cúwo tóón yí, *Oyígulí ɔ mæcɛɛ bə́nɔ́ŋ Ofarizyēŋ bwá á ŋgə nándulə nyə nə zhwog mishílí ŋgə jí nyə isá mimbíí mimbíí, ⁵⁴ bwá ŋgə bwéél ná a lásúg gúl sá abábōw.

12

Buud bwá jəlá nə fúnda nji Zembí (Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja jɔɔŋgá, buud bwá á sɛɛŋgya ŋkí jág bulya mbíí bwá cúgé nə ŋkul lɔ yí, bóól bwá ŋgə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nə *ompwíín bə́ ná: «jígá ncə́ nə *Ofarizyēŋ *lɔvur wán, ntó jí ná kwába búúsə nə ndí yí. ² Kú nə sá á mbúdíálá í bá bwèn kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwèn kú mpúy. ³ Gwá wá jí ná, sá jēsh bí má lás yídúgúd yí, í bá gwúg mənɔŋnyad; jɔɔŋg bí má nyímbúlá nə muud lwád kál fúm yí, bwá bá ŋgə cúnda gwo íkwalúminúd.

⁴ «Má ci nə bí oshwá bām ná, kúgá ðu fúnda búúd bí nə ŋkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpásə wɔɔŋg wá. ⁵ Mə zə lwágulá bí muud bí má jəlá nə fúnda yé. Fúndágá muud jí nə ŋkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námá nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ŋgə ci ná nyə wá bí má jəlá nə fúnda yé. ⁶ Ŋgáá ná bwá ðu kusha mímbá-kwáádə mítóon ífáda íbá? Tɛɛm bə́ ntó, Zembí nyə awúsáyé tɔɔ mbá-kwáádə ŋgwúd. ⁷ Bí bāŋ ntāg íí, Zembí mə mpú bímbí lú íntand í shílú bíś bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá ðu fúnda. Mpugá ná bí má cey Zembí lámúd cɔ́ mimbá-kwáádə ŋkí bulya.

⁸ «Má jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlə mə mish má búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námá magulə nyə mish má *wə́ɛŋgales ɔ́ Zembí dí. ⁹ Nji, nyɔɔŋg mə kílyá mə mish má búúd dí yé, Mwān mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mish má wə́ɛŋgales ɔ́ Zembí dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nə Mwān mə Múúd yé má bá bə nə ijuugá. Nji nyɔɔŋg mə bá kə nə *bwaasúla mpu wá Nkɛŋkɛ́ Shíshim yé nyə abúle bə́ nə ijuugá. ¹¹ Ja bwá bá ðu kə nə bí *məmpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí, nə ósémbye ɔ́ mílósú dí, ŋkí ójwú ɔ́ lɔɔm dí yí, bí kú bá ðu yágəwo mbíí bí má bá shwə́ mánýúúl yí, kú yágəwo íciyá í kɔɔd. ¹² Nácé Nkɛŋkɛ́ Shíshim mə bá ðu jíguli bí lósú bí má bá ðu lás yí cə́ jɔɔŋgúd.»

Fwámé mábíí (Mat 6.25-34)

¹³ Ŋgwól múúd nyə á ka lás mənɔŋkumbə́ mə búúd dí ná: «Yíguli, cíg nə mínyɔŋə́ waamə́ ná a kááwug sá məbíí sɔ́ɔŋgá wúsú nyə a lúgə sə́ nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílósú ðu kaaw bí mənɔŋkɔw?» ¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bí ɔ́ bey, bí ɔ́ káálúgə nə ŋkóóg. Nácé, muud tɛɛm bə́ nə məbíí mənɔŋkund mənɔŋkund íí, cug jí í cúgé mábíí dí.»

16 A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nə məshí; məshí məəng mə á ka zə wéeshuli nyə zhwog məbii. 17 A mú ka zə ngə jí lámúd ná: “Mə cugé nə kúl mə é n̄kúnd məbii mām yí. Mə é ka sá ntudel?” 18 A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwəz byâm, mə lwəz byəəng í bul bwaag yí, mə mú n̄kúnd *blé waamá nə məbii mām cínəng. 19 Mə músə ci nə lâm wâm ná: Yé lâm, wo mú nə zhwog məbii mə n̄kúndú nə wo é də balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dág wo ngul wo zhwimbya.” 20 Zembí mú ci nə muud wəəngá ná: “Yé lad, n̄kí mə yíl wo cug gwô búlu gaád isá wó mə shîn n̄kúnd íni í bə isá í zə?” 21 Yésus mú ci ná: «Muud mə də n̄kúnd məbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jéla mísh mə Zembí dí yé, nda í də bə nə nyə wá ni.»

22 Yésus mú ci nə *ompwiín bé ná: «Mə ka ci nə bi ná, bi kú də yáguwo cug jín ná bí é də jí. Bi kú yáguwo mányúul mán ná bí é bwáád jí. 23 Cug í ntə ídúw, nyúul ntə mikaándá? 24 Mpugá dúg ínkwólənkwo. Í ádé bə məmpəg, kú mwaágul mpúmá, í cúgé nə ífwəz, kú nə owaag ə ídúw. Nji, Zembí ngul wífl byo. Nkamusa nə bí, bi búsə nə mfií cə ínkwólənkwo. 25 Zə á na bídí jí nə n̄kul bə ná, nəcé a ngələ yágúwó, a kwádulə jwəw ngwúd nyádí cug dí yé? 26 N̄kí bí cugé nə n̄kul sá súsásá acíg-cíg, bí mə ka də yáguwo bíl nəcé jí?

27 «Mpugá dúg nda ofuláwa bwá də wíy ná. Bwá ádé yúnga nə iséy, kú tíj mikaándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sólumun nyə á tɛm jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwele bwáád nda ofuláwa. 28 N̄kámúsá Zembí mə fwó bwééd zhizhe sá nda akánda jí ná bwá é wusə kúda dí mán yé, n̄kamusa nə bí; bí wá nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgə óga! 29 Nji bí báá, kúgá də sə sá bí é də yí nə sá bí é ngul yí; kúgá də yáguwo. 30 Ikúl íshús yá shí mishwun wá í də ngə wáduga sə isá íni byəsh. Bí báá kúgá də sə byo, nəcé Sónngú wán mə mpú ná í jii bí isá byəəngá. 31 Yidagá də təl isá í dúgyá ná Faan mə Zembí yí shwóg, Zembí ka də kwádulə bí isá íni.

32 «Yé sasəzú íncwəmbə, kúgá fúndə tə sá nəcé Sónngú wán nyə á gwág nywa ná a yə bí Faan dé. 33 Kushagá məbii mán bí kááwəg mimbúbumbúwá *mwaanə wəəng. Kwəməsagá miməngə mí ábúle bwele cóog myá, n̄kúndúgá məkwəzəzú mə bá bə kú bóog má gwəw kúl íjúwál í cúgé nə n̄kul kumə, oshə kú námá də yí. 34 Nəcə kúl byəəng dán mbwúg yí, cínəng wá lâm wán í é bə námá yé.»

Məcum mə jəjə səl məsáal

(Mat 24.43-51)

35 «Yáásúləgá wəáfigusa, bí jí n̄kasə. 36 Bógá nda buud bwá ngə bwánd mása wán nə a ngə wə zanj bá dí wá. Bwá ngə bwánd ná ja nyə é wós yí, á ká námá kudə mbə, bwá ə juw. 37 Məlwaá mə bá bə ná, mása wán ká wós, a zə kwey bwo bwá njúl onkasə má, məlwaá məəng má mə mə jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntə yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilá bwo shí ná bwá dág, nyə mú ka sēy nə bwo. 38 N̄kí mása mə wós tām bulú n̄kí ngwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá mə ngə bwánd ntə, məlwaá məəng mə mə jəla. 39 Mpugá nə amádí njəw mbəm də mpu wəla júwál í é zə yí, a kú bíd nə júwál búgəg nyə njəw júwó isá. 40 Ntə, bí mə jéla nə də jí n̄kwəməsá, nəcé *Mwán mə Múud mə bá zə wəla bí ábúle ngə téduga ná nyə é zə yí.»

41 Pyər músə ka ci ná: «Lású wó ngə lás ni, ye í ngə dúgya nji nə sə, ye í dúgyá nə buud bəsh?» 42 Cwáməba mú bəsa ná: «Dáyé kulág dású abúgálág í njúl n̄kí

kê mása má tâl ná í bóg lúlúú á ósól ɔ mäsáal í ðu yə bwo idāw wala í jála yí? ⁴³ Sól mäsáal wəŋg nywáá má jala nəcə mása nyə é zə kwey í ngə sá iséy byé. ⁴⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl ísá í njów byésh. ⁴⁵ Nji ŋkí sól mäsáal má yida ná: “Cwámba waamá nyə áleleé nyingə”, a mú ka ji yidúle ósól ɔ mäsáal wá budá nə wa budúm, nə dále dæg, nə ŋgulúle ná ndeé shwág ii, ⁴⁶ mása yé má bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyá, wala á shigé ngə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intágúli í ányinyaanə, a kənd nyə kál búúd ɔ makəŋ bwə ngə bwəma nə ŋkəd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ngə mpu sá mása yé ngə jii yí nji í kú kwəmusə, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dəŋg í ðu bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dəŋg dí ná, í kú mpu sá mása ngə jii yí, í mú ngə sá isá í jálá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yēsh bwə ðu yə isá ŋkí bulya yé, nyə námə wə bwə ðu gwáamb ŋkí bulya yé. Nyəŋg bwə ðu yə isá kú nə ŋkágúlé yé nyə námə wə bwə ðu jí ŋkí bulya yé.

Yésus mə yə búúd minjígúla

(*Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26*)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námə ka jii ná kuda jəŋg í jidug. ⁵⁰ Má jalá nə duwan wúl nduwán, lám í cugé mə ná shɛɛ té nduwán wəŋg í afwóyɛ bə yí. ⁵¹ Bí ngə téduga ná mə á zə sá ná buud bwə cugəg ná shɛɛ shí ga dí? Mbó! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí də. ⁵² Nəcə í zə bá ðu bə ná buud otóŋ bwə ngə cugə njów ŋgwúð, bwə béégya; olól lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə ólól. ⁵³ Mbéégí mənəkəomá í bá bə; sóŋgú lúmbuli nə mwān, mwān lúmbuli nə sóŋgú; nyəŋgú lúmbuli nə sás dé, sás lúmbuli nə nyəŋgú yé; mpósmbulú á mudá lúmbuli nə cól, cól lúmbuli nə mpósmbulú á mudá.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námə nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí má ðu bə ja bí má dág ŋkúdu í má bád kóomb jwəw í ðu jímə yí, ngaá bí ci ná mpú má zə nywə; mpú nywə námə? ⁵⁵ Ja ŋkwə mə dú kunğ wúlə ŋgeɛ *mákóól má jwəw* yí, ngaá bí má ðu ci ná yásó í é yáág, yásə yáág námə? ⁵⁶ Bí bí nə məkəŋ. Bí má ðu mpu yag íyuuğ í shí nə ya gwəw; ká nəcə jí bí ampúyɛ yag sá í ngə sɛy mwəw mága dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ŋkul mpu sámb ná: “Tútəlí wá éga.” Nəcə jí? ⁵⁸ ŋkí wo má byaagulé nə ŋwól múúd ná ndeé a ngə kə nə wo wə sémbye milású, səŋg nə wo kwámbuləgí nə nyə zhíid. Nəcə nyə a bá kə nə wo wə sémbye milású ná ndeé sémbye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugəd. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ŋkul wú mímbwug myəŋgúd wo kú fwo tə wəŋ jəŋgú kə wós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jalá nə cənd mítédúgá

¹ Ból búúd bwə mú zə wós ja jəŋgúd zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá ból búúd ɔ Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fulə mácií máŋ nə məcií má ílám í *mátúnuga byán. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ɔ Galilé bəŋg bwə á jɛɛ ntə nəcə bwə bulúle bul sá *mísám ntə bóólúgá búúd ɔ Galilé bəsh ii? ³ Mbó! Má yida ci nə bí ná ŋkí bí mə bó kú cənd mítédúgá, bí bəsh mə bá námə jɛɛ mbií ŋgwúð wəŋg. ⁴ ŋkí ntág ná ye buud wúm nə mwəomb cwámbə á Siloy í á káda í shín gwú wá, bəŋ ɔ bwə á bul bə nə məbyaagulé ntə bóól búúd ɔ Yurúsalem

12:47 Zhk 4.17   12:50 Mak 10.38   12:51 2.14   12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12

12:53 Msh 7.6   *   12:55 makóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey fəél-fəéli yé ŋkwə á ofəél-fəéli ɔ íciyá dí.   13:3 Sôm 7.13

bêsh? ⁵ Mbô! Mâ yidá ci nâ bí ná ñkí bi mæ bá kú cénd mítédúgá, bi bêsh mæ bá námá jçç mbii ñgwúú wœñg.»

⁶ A mú námá kænd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múúú nyâ á bæ nâ *figyê tál nyádi fambá *vinya. Nyâ á ka kâ sô mpumá líí jœñgúú a kú kwey. ⁷ A mú ci nâ muud nyâ á ða baagulæ nyâ fambá yé ná: wo má dúg ii? Mimbû mílól œ míga, mæ ñgæ sô mpumá wa figyê égaád mæ kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ñgæ fânda laa shí na ntó ñgwas ná jí? ⁸ Mbaagulæ fambá mú bçsa nâ nyâ ná: “Mâsa, fwog ná kwo bíð gwo mbû gaád. Mæ é fáag na mákoogá mækoogá, mæ shwu mándólú má kund, ⁹ ja jœñgú wá í bá jee wúmæ yí. Ñkí í ka námá bá nyingæ bæ kú wúmæ, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ñgwól múdá jwôw lú sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lú Sábaad íí, Yésus nyâ á bæ nyúl *mpáánzô minjígúú dá. Nyâ á ñgæ yæ buud minjígúú. ¹¹ Ñgwól múdá nyâ á ka bæ cínœñgú nâ wúl shshim í á sá ná a jámúg mbúbælí té mímbû wúm nâ mwœmb, kú bwele súg bæ tâtáli. ¹² Ja Yésus nyâ á dúg mudá wœñg yí, nyâ a jôw nyâ ci nâ nyâ ná: «Muda, wo má wú mányámá mæ jám gwô dí.» ¹³ A mú bæð nyâ mæbwê, mudá mú súg námá cé nâ cé, a mú yæ Zembí gúmá. ¹⁴ Njwú á mpáánzô minjígúú má gwág bôw ná Yésus má jág sá nâ lwagúú múúú jwôw lú sábaad. A mú lámusa nâ buud ná: «Mwôw búúú búúú nâ ñkul séy má mäsæ mwôw mäsaman. Zægá ða lwæguwa mwôw mœñgúú; kú bæ jwôw lú Sábaad.» ¹⁵ Cwámá mú bçsa nâ nyâ ná: «Bi bí buud œ mákân. Ngaá bi má ða bæ jwôw lú Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ñkí kabulí jé kúl í ða ða yí kâ nâ gwo kâ ñgulal gwo májúwó? ¹⁶ Ká, ñkæmusa nâ shile bag œ *Aburaham *Sátan nyâ a má wólá té mímbû wúm nâ mwœmb éga. Ye í shigé jêla ná nyé ñkáda nyœñg í wínzhuç jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyâ á ci ntó yí, buud bêsh bwá á ða lúmbuli nâ nyâ wá bwá á bæ nâ shwôn ná ñkwed. Bólúgá zhwoç buud bêsh bwá á bæ nâ mæshusug nâ *isâ í mímbúgú Yésus nyâ á ñgæ sá yí.

Yésus mæ lwágúú búúú Faan má Zembí mikaanóð (Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan má Zembí dúsæ nda jí e, mæ kág ná yüiga dwo nâ jí? ¹⁹ Dúsæ nda búbumá *mutáræð múúú mæ ñwá kâ myœç nyádi fambá yí. Ja í dú kó yí, í ða gwaa, bæ fwámé lííí, inunú zœ lwôç maagæ nyádi mílówúð.» ²⁰ A mú nyingæ ci ná: «Mæ yüigag ná Faan má Zembí nâ jí? ²¹ Dúsæ nda fuú *lævur. Ja múdá má ñwa wæ, a fugæ nâ mæmpíí má ñgug buléd málóól yí, í é sá nâ ñgug wœñg wêsh í búndœwug.»

Mpumbé ámámánda (Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyâ á ka ñgæ líína minjwála nâ mánd a ñgá yæ buud minjígúú, a ñgá kâ ñgæé Yurúsælem. ²³ Ñgwól múúú mú ka ci nâ nyâ ná: «Cwámá, ye ñji búbaalé buud wá bwá bá *dúg çug?» Cwámá mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá ná bi nyüig mpumbé ámámánda dí. Næcé má jaaw bí ná zhwoç buud bwá bá sú ná bwá nyüig, ñji bwá ábúle nyüí. ²⁵ Ja ámáðí njów mæ bá wœl zœ fad mbê bí lúg tóón yí, bi mæ bá tééd kudálæ mbê bi ñgá ci ná: “Mâsa, juwúg sá mbê”. A bá ci nâ bí ná: “Mæ ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bi mú bá ci nâ nyâ ná: “Ñgaá ná shé á ða ða ða ñgul kul ñgwúú?»

Wo á ðu námá yə buud minjíǵúlá sódí íkúléd.”²⁷ Nyε nə bí ná: “Mə ηǵə ci nə bí fwámé ci ná, mεε mə ampúyé bí ðún shug. Wúgá mə na, bí á ηǵə bε məzhií má olílingí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja ɔɔɔǵá, bí mə bá dúǵ *Aburaham nə *Izaag nə *Yákwb bǎnǎɔɔ *buud ɔ micúndá bēsh bwá njúl Faan má Zembí ðí, bí bǎɔ bí njúl tǔɔn. Bí mə bá ka bə cínɔɔǵá nǵi bí ηǵó bwam nə mǎyâ. ²⁹ Buud bwá bá zhu kóómb jwǔw í ðu cúwo yí, zhu kóómb í ðu jíma yí, zhu *mánɔwúm má jwǔw* nə *mákóól má jwǔw†, bwá zə jí shí zə ðə ðína Faan má Zembí ðí. ³⁰ Ntǔ, bǔól nɔúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tǔw mpúsa, bɔɔɔǵ bwá tál mpúsa wá, bwá bá tǔw shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námá wala ɔɔɔǵá, bǔólúgá *Ofarizyēɔɔ bwá mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyúǵ, wúg wa nǎcé Herod ηǵə cɛel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kǎgá ci nə muud kwába wɔɔɔǵ ná: “Dugí mə ηǵə yíl buud məjamb mə ηǵó lwag mimbál múús nə mán. Mə bá casulə ísý byám wǎɔ mánúð”. ³³ Nǵi í jǵi ná mə kág shwóg múús nə mán nə wǎɔ mán. Nǎcé í cúǵé nə ηkul bə ná *muud micúndá bwámagi nə shwíy kál shúsád, nǵi Yurúsalem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúð

(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsalem ηǵó gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ηǵə sá ná, buud Zembí ηǵə nti lwámád wódí wá, wo ηǵə gwú bwo nə məkwóóǵú! A bweyálə má á tééd ná má sɛɛɔɔ bwǎn bwô nda ábiyá kúwó má ðu sɛɛɔɔ bwǎn bé máfaafugá ðí ná! Nǵi, bí kú magulə ntǔ. ³⁵ Ká, ðugá njǔw wán í zǔ lúǵ cwúðugá. Nǎcé mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bí ákwolé ná dúǵ mə. Mə bá nyingə nyín nǵi ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bǎg nə nyɔɔɔǵ ηǵó zə jína má Cwámba dí yé”.»

14

Yésus má lwag mbál jwǔw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwǔw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúluú *Ofarizyēɔɔ dí njǔw kálə ðə. Ja nyə á kə ni, Ofarizyēɔɔ bwá á ηǵə fáf nyə. ² Ka dúǵ ná, ηǵwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔɔǵá ηǵó bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Onkume ó máccɛɛ bǎnǎɔɔ Ofarizyēɔɔ ná: «Ye məccɛɛ míshé má ηǵə magulə ná sá lwágug buud jwǔw lú Sábaad, ye má aɔǵé nə magulə ntǔ?» ⁴ Bwá mú jí ókúl-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ηwa mbál, lwag nya ná ndéé a mú bíð nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Onkume ó máccɛɛ bǎnǎɔɔ Ofarizyēɔɔ ná: «Zǔ jí nə ηkul bə na bíðí ná, mwán yé, ηkí ntǎg nteny jí í kud taamb dí, a kú leel cáás kə yíl gwo nǎcé í bálə jwǔw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bə kú nə ηkul ná bwá bɛsa nə nyə.

Zembí wá má ðu bǎn búúð gwǔw

⁷ Yésus nyə a dúǵ ná buud bwá á bə fééshá ná bwá zǔg ðə wá, bwá á ηǵə féésh jílə nǵi líjya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zǎɔ báád yí, kú kə ηwa jíya gúmá. Wo ampúyé ηkí nyó áma jów námá ηǵwól múúd mə jíla

13:27 2Tm 2.19 * **13:29** mǎncwúm má jwǔw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ηkwə á oféél-féélí ó íciyá ðí. † **13:29** mǎkóól má jwǔw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkwə á oféél-féélí ó íciyá ðí.

13:30 Mat 19.30 **13:35** Sóm 118.26; Eze 10.18-19 **14:1** Mak 2.27-28 **14:5** 13.15-16; Mat 12.11 **14:7** 20.46 **14:8** Mik 25.7

nə gúmá ntɔ wo yé. ⁹ Ja múúd wɔɔŋgá nyə e wós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jɔw bíná bēsh. Wo é ka ŋgə kə nə shwɔn kə ŋwa jiya wəampyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá nə, ja bwá jɔw wo yí, kaág ŋwa jiya wəampyal-kogú shú nə ja múúd nyə ámə jɔw wo yé mə wós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jɔɔŋgá, wo é bul ŋwa gúmá mísh mə búúd bínɔŋ bí ámə bə feéshá wád. ¹¹ Nacé, muud mə bən nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bən nyə gwów.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyɛŋ nyə a jɔw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idəw ŋkí dína yí, kú ŋgə jɔw oshwá bwó ŋkí omínyɔŋá bwó nə mímbyél myó. Nda ŋgə jɔw buud ɔ kúm bínɔŋ bás məbwugálu wá. Nda ŋgə jɔw mbií búúd wɔɔŋgá, nacé bwá á bá námá jɔw wo ján ja, í mú bə nə bwá mə nyiŋ wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jɔwúg mímúbúwá nə ɔ á ijám, nə buud bwá dɔ nyésh wá nə wəancim-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ mə jəla, nacé bwá cúgə nə sá bwá nyíŋ wo manywa mwó nə ndí yí. Zembí nyə é bá nyiŋ wo mwo jwów á bá gwúmashi ótátəlí ɔ búúd yí.»

Kanda məma zān

(Mat 20.1-14)

¹⁵ Ŋgwól múúd á buud bwá á ŋgə də wá, ja á mə gwág ntáni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idəw Faan mə Zembí dí yé nywáá mə jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgwól múúd nyə á kwəməsa nə a sá məma dína; a mú jɔw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kand sól məsáal yé ja wəla lu dína í á wós yí, nə a kág ci nə buud nyə á jɔw wá ná: “Zágá, isá byésh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwá mú ŋgə yida lwágulə nə bwá cúgə nə fwála nə bwá kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə mə kúnɔw kusə fambá, í jii nə mə kág dúg gwo, mə jəgula nə wo, bídúg nə mə bág kú zə.” ¹⁹ Ŋgwól ná: “Mə mə kúnɔw kusə mímábáag mí ínteny íbá íbá tɔŋ mímábáag mítɔɔn; mə ké shee myo, mə jəgula nə wo, bídúg nə mə bág kú zə.” ²⁰ Ŋgwólúgá ná: “Mə mə kúnɔw bá múdá, gwá wá mə cúgə nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól məsáal mú nyiŋgə zə wá mása yé zə jaaw nyə nda búúd óní bwá ámə ŋgə bɛsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól məsáal yé ná: “Né cá. Kaág wa ŋwála íkúl búúd bwá dɔ sɛɛŋgya yí, nə mínjwón mínjwón kə ŋgə ŋwa mímúbúwá nə ɔ á ijám, nə wəancim-ncím nə bɔɔŋg bwá ŋgə nyésh wá wo zág nə bwo wa.” ²² Né ndéé sól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bə nda wó ámə jii nə. Nji fwála dásə ná njów.” ²³ Mása múse ci nə nyə ná: “Kaág məzhií məzhií nə ífambá kə ŋgə yímbáli buud nə bwá zág nyí, njów í lwándúg mə. ²⁴ Mə jaaw bí nə buud mə ámə jɔw wá, ŋgwúd nə ŋgwúd nyə ákageé tɔɔ sá mádí dínad.”»

Bələ mpwíín mə Yésus í cúgə tagú-tagú sá

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwoɡ məŋkúmbə mə búúd mə á ŋgə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «ŋkí muud mə zə mádí a nda cɛɛl mə ntɔ sónúgú bá nyɔɔŋgá, ntɔ múdá yé, ntɔ bwán bɛ, ntɔ omínyɔŋá bɛ nə okóól bɛ, a kú cɛɛl mə ntɔ námə cug jé gwáméfwó, muud wɔɔŋgá cugə nə ŋkul bə *mpwíín waamə. ²⁷ Muud mə bá kú ŋkény kwolós jé nyáméfwó ŋgə bɛ mə yé, a cugə nə ŋkul bə mpwíín waamə.

²⁸ «Zə jí nə ŋkul sá na bídí nə ja á céél lwɔ cwámbá yí, a tééd nji lwɔlə kú fwo ji shí fwo bála tɔŋ á jəlá nə kɛɛzh yé? A jəlá nə fwo bála, a dúg ŋkí a ji nə bímbí

la mábii á jí nà ñkul lwɔ́ njów nà ndî shínal má. ²⁹ Nəcə í á bá bə ná a shîn lîm njów ná ndeé a kú nyingə bə nà ñkul mə shínal málwɔ́ga. Buud bwá bá dɔ́ dúg wá bwá ka bá dɔ́ cágulə, ³⁰ dɔ́ ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwɔ́ njów a kú nà ñkul mə shínal ísɛy.” ³¹ Í kwo námá bə ná, wáyé njwú-buud wúsə nà ñkul tí kə lúmbəli dósomb nə wúl cí, a kú fwo jí shí faas yé? Kí á jalá nə fwo faas ñkí nyə nə buud otósshin wúm a jí nə ñkul lúmbəli nə nyɔ́ng zág dósomb dí nyádí nə buud otósshin məwúm mábá yé. ³² Ñkí a dúg ná a cugé nə ñkul lúmbəli dósomb dɔ́ngá, nyə é bwey fwo kand búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá kə jí nyə ná í jí nə bə́nɔ́n bwá bág ná shɛɛ. ³³ Ntɔ́ jí ná, muud yêsh jí nà bídí ná nyə ayílé lām mábii méd yé, muud wɔ́ngá cugé nə ñkul bə mpwíin waamə.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jɔ́ sá. Njí ñkí ca í cwâl, jí bwá é nyingə wá dwo məgwâm nə ndí yí? ³⁵ Kú nə sá. Í mú bə kú nə mfíi tɔ́ shú mándəlú, tɔ́ shú kund; bwá shwu dwo tóón. Muud jí nə málwə má gwág yé, a gwág.»

15

Məshusug ja múúd misám má cénd mítédúgá yí

¹ Zhwoɡ zhwoɡ ɔ́nyɛ ɔ́ tóya nə bósól búúd ɔ́ *mísám bēsh bwá á ngə zə wá Yésus ná bwá zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyɛn bə́nɔ́n *Oyígulí ɔ́ mácɛɛ bwá mú ngə nyímbala nə nyə ngə ci ná: «Muud éga ngə mpu lág buud ɔ́ misám bə́nɔ́n ngə də kul ñgwúdá!»

Kanda ncwəmbɛ í á jimb yí

(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ñwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə ñkul sá ná, nyə nə íncwəmbɛ təd, ñgwúd á cínɔ́ng jimb, a kú sɔ́ gwo yé? Nɡaá ná nyə e lágə byɔ́ng yá məwúm ibuú nə ibuú bugád, a fwo kə sɔ́ jɔ́ng í ámə jimb yí ná ndeé kə wósɔ́ ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngəá ná nyə é bə nə məshusug, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyingə kə njów, kə sɛɛng óshwə bə nə buud bə́nɔ́n búsə məbwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcə mə má kwey ncwəmbɛ jām í ámə jimb yí?” ⁷ Má jaaw bí nə məshusug má bá námá bə ntɔ́ jɔ́n dí nə muud *mísám ñgwúd mə cénd tédúgá yé, ntɔ́ mbii másə nə ñkul bə nə otátəlí ɔ́ búúd məwúm ibuú nə ibuú bwá angé nə jí céndúlə tédúgá wá.

Kanda sanj mwaané í á jimb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyingə ci ná ñgwól múdá ngə bə nə misan jí *mwaané wúm, ñgwúd mú jimb. Nɡaá ná nyə é jida lámə, a wáámələ njów ngə mpu sɔ́ sanj ná ndeé kə wósɔ́ ja nyə é kwey wə yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngəá ná nyə é sɛɛng bə óshwə nə budá bə́nɔ́n búsə məbwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcə mə má kwey sanj mwaané wám í ámə jimb yí?” ¹⁰ Gwá wə má jááw bí nə məshusug má dɔ́ bə *wə́ngəles ɔ́ Zembí dí ja múúd *mísám ñgwúd mə cénd mítédúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Ñgwól múúd nyə á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. ¹² Á ntombú mú ci nə sósɔ́ngú ná: “Pəpa, yág mə nyâm ñkɔ́w lú mábii má jálá nə bə nə ndí yí”. Sósɔ́ngú wáj mú kaaw bwo məbii mé. ¹³ Baalé mwôw

má mú cǝ, mwân á ntombú mú kusha nyé ñkəw lú mábii ná ndéé á mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwíimb cug nŭŋ ná ndéé shŭn caam byəɔg dé. ¹⁴ Ja nyə á shŭn keenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóss ləəm wəɔŋgúd. Mwân éne mú zə bə máfufəd. ¹⁵ A mú zə kə nyíi ísəyúd wə wúl mbyágá á shí nyəɔŋg. Muud wəɔŋgú mú kənd nyə nyədí məshíd kə də wáfil nyə oŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ñgə wáfil oŋkuú bəɔŋg yí, nyə á də bə nə yéesh ná á wó mímwag mi mpúmá oŋkuú bəɔŋg bwá á də dá myá, nji kú nə muud mə yə nyə.

¹⁷ «A mú zə nyiŋg lám, zə tóduga ná: “A zhwog idəw ósól ə məsáal ə sóŋgú waam bəsh búśə nə ndí yí e! Məe mə ñgə fudə nə zha wa? ¹⁸ Mə zə nyiŋgə kə wə sóŋgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. ¹⁹ Mə ampíyáyé ná nə wo ñwág mə ná mwân woó. Ñwag mə nda ñgwól sół məsáal woó.” ²⁰ Mwân éne mú zə tí kə wə sóŋgú.

«A mú ñgə kə ná ndéé sóŋgú mú dúg nyə á ñgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúlá kə shwi y nyə nyúúld kúlal nyə. ²¹ Mwân mú ci nə sóŋgú ná: “Pəpa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ñwág mə ná mwân woó”. ²² Sóŋgú mú ci nə ósól ə məsáal bé ná: “Nə cəl Zəgá nə káándó í búl bə káándó gúmá yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osiláfaas məkuú. ²³ Bí ka námá zə nə mwá nteny a wóŋú zə cígə tãŋ lám, sá dág, sá zhwiimbya. ²⁴ Nəcə mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.” Bwá mú téed zãŋ.

²⁵ «Í á bə na mwân a cúmbá njúl ífambá. Ja nyə á ka ñgə nyiŋgə yí, a mú ñgə zə, zə wóss kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámug nə isusa. ²⁶ A mú jów ñgwól mwá mpáanzá zə jí nyə sá í ñgə cǝ yí. ²⁷ Mwá mpáanzá mú jaaw nyə ná: “Mínyoŋú woó mə wóss. Shwóoŋgú nyə ámə cígə mwá nteny a wóŋú nəcé mínyoŋú woó mə nyiŋgə zə mpwogé.” ²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bəw, a ban ná nyə anyíyé njów. Sóŋgú mú cúwo tóŋ kə téég nyə məbwə. ²⁹ A mú ci nə sóŋgú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwelə mpyēny ciyá gwó təɔ ñgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təɔ nji mwá təw nə sənəŋ oshwə bām sá zhwiimbyag. ³⁰ Nji, mwân woó nyə á shŭn kə keenzh wo byəɔg dwó kələ ñgə cugə nə budá ə janja éga, ja á mə wóss yí, wo mə cígə nyə mwá nteny a wóŋú.” ³¹ Sóŋgú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwəw məsh isá byám bíśə isá byó. ³² Nji í ámə jii ná sá zhwiimbyag nəcé mínyoŋú woó éne, mə ñgə dúg nyə na nda nyə á yə ná ndéé a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.”»

16

Kanda kulág á iŋkwíl

¹ Yésus nyə á nyiŋgə ci nə *ompwíin bé ná: «Ñgwól múúd byəɔg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búgali wə muud éne ná kulág dəɔŋgú í ñgə caam nyə məbii. ² Muud byəɔg mú jów kulág zə ci nə nyə ná: “Wəɔŋg lãŋ mə ñgə gwág ga wí ná jí? Zaá shitógud, mə wámbulág nda wó ñgə kyey nə ísəy byó ná.” ³ Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntudél? Mə cugé nə ñkul ná mə kág fulə mándəlú, bə mámpəg. Sálə námá shwón ná mə bág muud mĩŋgwóombəlú. ⁴ Mə mə mpu sá mə zə sá yí. Í jii ná ja bwá é yíl mə íkulág dí yí, mə bág nə buud bwá é də ñwa mə bwádí wá.” ⁵ Buud bwá á ñgə bə nə Mása yé məmpwálá wá, a mú ñgə jów bwo ñgwúd ñgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwálá tan ne?” ⁶ Muud mpwálá ná: “Mə mbid nyə

mæwúda mæfwánda wúm*." Kalág mú ci næ nyə ná: "Lágúg, fáb lá mpwálá dwó wó ga; jigú shí wo léélug cilə ná mæfwánda mæwúm mátóon." ⁷ Nyə næ ηgwól ná: "Wεε ji næ mpwálá tan ηε?" Nyíni ná: "Iyuug í *blé tæd." Nyə næ né ná: "Lágúg, fáb lá mpwálá dwó wó ga. Cilag ná mæwúm mwóomb." ⁸ Mása músə yə kalág á ηñkwíil næ mæshwúmb nəcə a sála sósólúgú mákyē. Nəcə í ηgə nyíin ná buud bwə ηgə bε cug á shí ga wá bwə ηgə bul kyé mpádúgá nyáη ntə bəonη búsə búúd ɔ máηkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyinηə ci ná: «Mεε má ci næ bí ná, balanugá nə *mwaanē ηñkwíil ηgə cεε mæshwə nə ndi: ja bí má bá bə máfúfə dí yí, oshwə bən bəonη bwə bāg ηwa bí móbanda mā kandugə kandugə dī†. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd mæbwónη yé, nyə é baagulə námə ísá í anánī kú teeg búúd mæbwónη. Muud mə tág búúd mæbwónη ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd mæbwónη ísá í anánī dī. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd mæbwónη ja bí má bálán nə mwaanē ηñkwíil yí, zə nyə é yə bí mwaanē á fwámé a kú bə nə mæsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd mæbwónη nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jəonη í jálá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ηkul sēy nə omása obá ja ηgwúd, nəcə nyə é mpii ηgwól, a cεel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyēny ηgwól. Bí cúgə nə ηkul sēy nə Zembí bí ηgə sēy nə mwaanē ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyēη, nda bwə á də bul cεel mwaanē ná, bwə á ηgə gwágulə lésú ni wēsh bwə ηgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwó ná: «Bí ηgə cεel lwóya mísh má búúd dí ná bí búsə otátəlí ɔ búúd, nji Zembí mə mpú mílám mín; nəcə sá búúd bwə dág nə fwámé sá yí, Zembí nyə mə dág gwo sá nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb məcεε nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ηgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála má Yuánes í, Jjə Kéel á Faan má Zembí wá í ηgə bwiingya, muud yēsh ka ηgə nádawo nə ηkul nyé nyēsh ná á ηwa kəw cínəonη. ¹⁷ Jísə ηkí fwanəwo nə gwəw nə shí í cəg, ntə ná gúl lúlándə kangá á mbwoomb məcεε í jimbúg. ¹⁸ Muud yēsh mə yíl múdá yé bá a nyinηə bá múdá shús yé, má sá mínəomb. Muud mə bá múdá bwə ámə yíl bá yé, má sá mínəomb.»

Kanda múúd byəog bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byəog, a dágə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə də bwáád myá. Nyə á də cugə cug áyíyáág, də sá ídína jwəw dēsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl mæfəη mæfəη, í á də já múúd byəog wəonη dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á də bə nə yéesh ná a də mæmpulú má á də kud wú múúd byəog dí tawəli dí yí. Nji, ompyə bwə á də zə jáal nyə mæfəη. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəəngəles bwə mú kə nə nyə kə jéeg *Abraham dí bədud. Muud byəog mú námə yə, a mú daw. ²³ Kə wós nūη ban mίνjím, muud byəog mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkááηgə dí ntáni, a mú bən mísh, a mú dág Lazâr njóog Abraham bədud. ²⁴ A mú kámə Abraham, nyə ná: "Eéé Púpá Abraham, bwéégúg mə nə ηkwonjú. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyinə mbwə májúwód zə cweel mə júm; mینگwiile míga mí ηgə sá mə ηkááηgə mbíya." ²⁵ Abraham mú ci nə nyə ná: "Mwán waam, wo á shí bə nə tóom ja wó á ηgə cugə yí, Lazâr nyə ηgə bwəma nə micúnη. Ja ga dí, Lazâr micúnη nyé mí mə cwaaləwo, wεε mú cwa bwəma nə ηkááηgé. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntág nə məma bí ncímə jísə shé wa tátám ná buud bwə céél wú wa zə nūη wá bwə cúgə nə ηkul líina; bəonη bwə céél wú nūη zə kəga wá bwə kú líina." ²⁷ Muud byəog mú ci ná:

* 16:6 mæfwánda wúm: Iciyá í gurék í ηgə ci gúl sá nda olitres 2100.

16:8 Ifz 5.8 † 16:9 Mól

máskəl má ηgə ci na ná: Zembí bāg ηwa bí nyádí njów kandugə kandugə.

16:10 19.17-19; Mat 25.21-23

16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11

“Papa, nda jí ntó ná, má jəgula nə wo: kəndég Lazâr njəw má sóŋgá waamâ. ²⁸ Omínyəŋâ bâm búse nŋj ətóŋ. A kág lás nə bwo ná bwé ətəy, bwé kú bá zə wa kál má jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Abərahám mú ci nə nyə ná: “Omínyəŋâ bwé búse nə Macçé má Moyíz nə micilyá mí *búúd ətə mícúndá, bwé bég myo.” ³⁰ Muud byəəg ná: “Nda bə ntó, Papá Abərahám. Nji, njí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwé é cénd mítédúgá.” ³¹ Abərahám mú ci nə nyə ná: “Njé bwé bə kú bə micilyá mí Moyíz bəŋŋj buud ətə mícúndá, mpug ná muud tɛɛm gwúm mínjím kə lésha nə bwo, bwé ábálé magulə lâŋ yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjígá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cug í cúgə nə njkul bə kú nə kwal-bəəgá. Nji, njkwéɛ muud mə bə bóól kwal-bəəgá yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwé kálug nyə məmə kwóógú cəŋúd kul nyə nə dwo m̄nɔ, ntə ná a kwálug njwúđ á ikúkágə íga bəəgá. ³ Bə ətəy. Njé mínyəŋâ woó má səm nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Njé njkúmba jwəw a səm nə wo íja zəŋgbá, a də námə zə wódí íja zəŋgbá zə də ci ná: “Mə má cénd tədəga,” juugá nyə.»

⁵ *Buud ətə lwámá bwé mú ci nə Cwámba ná: «Kwádálég sá búgá.» ⁶ Cwámba mú ci ná: «Bə mbəm bə nə búgə təə nji cíg-cíg bímbi búbumá *mutárud, bí je ci nə lí sikom̄r ga ná: “Munúg kə təw m̄nɔ”, lí sá bí məgwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə njkul sá ná njé a mbid lwaá dé í də waad nyə ifambá njé ntəg ná í də wíl nyə iwóó, lwaá dəəŋ njé wóós wúlə ísényád, nyə nə lwaá ná: “Lɛɛlugá zə jí shí zə də?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwaməsg mə idəw, wo yáásulə áfigusa zə sɛy nə mə. Má ká shín də mə njgul, wo ka tɛɛm də nə njgul gwó ja?” ⁹ Ye nyə e lɔ lwaá dé nə nyə ná sá ísə byəsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntə námə wə jisə shú dənúd yé. Ja bí má shín sá sá jəsh bwé ámə lwám bí ná bə sáág yí, njwagá bímfwó ná: “Sə búse ozhizhe osóól ətə mäsáal wə kú nə mfíí, sə má sá njí sá í ámə bə ná sə sáág yí.”»

Wúl zázamə í zə yə Yésus akiba

¹¹ Yésus nyə á njə kyey Samariya nə Galilé, njə kə Yurəsəlem. ¹² Ja nyə á njə nyí díł dánd dí yí, mizázamə wúm mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, njí mí mú təw shwóg-shwóg kú fwo kumə nyódí. ¹³ Mí mú bən məkál gwóŋw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwéígúg sá ná njkwəŋá.» ¹⁴ Yésus mú dág bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mányúúl ofada dí.» Bwé má ka námə njə kə ná bwé kə ofada dí, bwé mú yál zhíd, mənyúúl bə bwo ná səndŋ. ¹⁵ Njwólégá nywáá, ja á má dág ná a má yál yí, a mú cuwəli nyiŋgə, a mú njə zə a njə lás gwów-gwów njə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kul nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombú shí yə Yésus akiba. Nyəŋ nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Njəgá ná bəsh wúm bwé ámə yál? Ká bóól ibuu búse njəw? ¹⁸ Ntə ná bwé bəsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá njí njŋ njə muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówág wo kyéyug wo má *dúg cug nəcə búgə gwó.»

Mbíí Mwân mə Múúd mə bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyɛŋ bwé á jí Yésus ná: «Faan má Zembí í bá ka zə jáyé ja?» A mú bəsa nə bwo ná: «Faan má Zembí í ábálé zə nda gúl yəŋgá-yəŋga sá búúd bwé

bá beny yí. ²¹ Í abúlé bə sâ ná bwá ci ná: “Gwó wá jí wa ga”, ñkí ná: “Gwó wá jí wáádó mí!” Nəcə Faan má Zembí dúsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíín ná: «Móól mwôw má bá bə, bi mə bá gwág yéesh ná bi mə dág *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé tɔɔ nji jwôw ñgwúd, nji bi kú dág. ²³ Bwó bá dɛ ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá dɛ kə, bi kú bɛ, ²⁴ nəcə, jwôw Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námə nda ñjəs í dɛ yas wú bíga íjumə kə wósós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo ji ná a bəg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isà í bá sɪy námə nda í á sɪy ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwó á dɛ də, dɛ ñgul, bwó béya, bélushi námə bwân bán ná ndéé kə wósós jwôw Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí. Mpuñ í mú zə byaluga nə buud ná ndéé jaŋgulə isà byêsh. ²⁸ Ntó námə wá í á bə mwôw má Lót dí yé. Buud bwó á dɛ də, dɛ ñgul, bwó dɛ sá míkus, dɛ bɛ mómpəg, shumə mínjów. ²⁹ Nji jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembí nyə a sá ná kuda nə fumbýá ágúgwɔ́ í nywɔ́g nda mpú, zə jaŋgulə búúd bêsh. ³⁰ Mbií ñgwúd wɔɔŋg námə wá í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «jwôw dɔɔŋg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ñwa sâ. Nyɔɔŋg mə bá bə fambá yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ́ tédúgá sá í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sɔ́ ná á kaambulə nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyɔɔŋg mə jímbál cug jé nəcə mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búlú jɔɔŋg dí ná buud óbá bwó mbwúg gwoŋgú ñgwúd, ñgwúd mə bá ñwiny, ñgwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwó ñgá jí isà kál ñgwúd dí, ñgwúd mə bá ñwiny, ñgwól lúg. ³⁶ [Budúm óbá bwó bá bə fambá, ñgwúd mə bá ñwiny, ñgwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíín bwó mú jí nyə ná: «Cwámba, sá jɔɔŋg í bá sɪy ñgow?» A mú bɛsa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínɔŋg wá ómpal ó bá sɛɛŋga yé.»

18

Kanda kúsú múdá bá sémye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágulə bwo ná bwó dág jəgula ja jêsh kú teeg mányúul. Gwó wá nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ñgwól sémye milású nyə á bə wúl ñgwéla dí kú fúndə Zembí, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsú múdá í á bə námə ñgwéla wɔɔŋg dí, í mú dɛ zə ci nə sémye milású éne ná: “Ñgwól múúd ñgə lúmbulí nə mə, kyemug mə.» ⁴ Sémye milású nyə á ka dɛ ban məlú məlú ná nyə alásé lésú yé wɔɔŋg.

«Nji a mú zə ci ná: “Teem bə ná mə afúndóyé Zembí mə kú námə bish tɔɔ muud í, ⁵ mə zó kyem kúsú múdá ga nəcə mə má gwág nyə káŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.» ⁶ Cwámba mú ci nə *ompwíín ná: «Bí mə gwág sá sémye milású á olíŋgí éne mə ci yí? ⁷ Nkamusa nə Zembí, ñkí buud bə nyə á má féesh wá bwó jíjlya nyádí nə mwásó nə bulú, yé nyə é sá ná bwó cáág bwánd? ⁸ Má

17:21 11.2, 20; Mat 12.28 **17:22** 21.7-24 **17:23** Mat 24.23-25; Mak 13.21-23 **17:25** 9.21-22

17:28 Mət 19.24-25 **17:31** Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwó á dɛ lwɔ́ minjów yí, bwó dɛ mə kwáminú námə nda mənyuŋg. Kwáminú í á dɛ bə ñkí lal, buud kə dɛ ñgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. **17:32** Mət 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jisó cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 **18:5** 11.7-8

jaaw bí ná nyə é lɛɛl kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyên bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwə də téduga ná búsə otətəli, bwə ŋwa bóólúgá mpyóŋ nə mpyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánád, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwə á zə kə *Luŋ má Zembí ná bwə ká jəgula nə Zembí. Ngwól nyə á bə *Farizyên, ŋgwólúgá nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyên nyə a tšw tətəli a mú də jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembí, mə yə wo cúnčesh nəcə mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwál, bwə cɛɛl ólínŋgí, nə mínəmb, tɛɛm bə nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Mə də ci idəw ija íbá ŋkúmba shwéndɛ; mə də jóna *ŋkəw wúm á sá jəsh mə bíí yí.” ¹³ ŋwenye tóya nywáá nyə a tšw shwóg-shwóg. A kú námə she bān tɔɔ mpwoombú ná a yág ŋɛɛ joŋ dí; nyə á yida də *bí mbwə bəd dí a ŋgə ci ná: “Yé Zembí, bwíŋgúg mə ná ŋkwoná, mə ji sól *misám.” ¹⁴ Mə jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyádí njów Zembí mə sá ná a bág tətəli nyádí míshúd, kú bə ashúshwóógú nye. Nəcə, muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəŋg mə sál nyáméfwó shí yé, bwə bá bān nyə gwów.»

Yésus mə bwádan nə ikúkág

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwə á zə námə nə ikúkény wə Yésus ná a kúnyág nə byo. *Ompwíín, nda bwə á dúg ntó ná, bwə mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jów bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágó í zəg mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcə Faan má Zembí dúsə sá a mbii búúd wáj. ¹⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yəsh nyə amágúláyé Faan mə Zembí məməgúlá mə kúkágó yé, muud wəŋŋə cúgə nə ŋkul nyí cínəŋg.»

Cí á bulya məbii

(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíŋguli, jáyɛ jɔ sá mə sáág ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembí nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcɛɛ mágə? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sónŋgá woó nə nyəŋgá woó.”» ²¹ Cí nə Yésus ná: «Mə ŋgə bɛ məcɛɛ mání mēsh, téd wú ikágód zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág ntáni yí a mú ci nə nyə ná: «Sá ŋgwúd í ŋgə ná fúfə wo: kaá kusha ísá byəsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúbúwá *mwaanə wəŋŋá, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²³ Cí wəŋŋ mú shúsula nə mpɛsá mə Yésus, nəcə nyə á bə nə zhwog məbii.

²⁴ Yésus mú dúg * [ná a mə shúsula], a mú ci ná: «A kwowulálə nə buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan mə Zembí dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamó nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembí dí.»

²⁶ Buud bwə á ŋgə gwágulə Yésus wá bwə á ŋgə ci ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Isá í ntɔ múúd ŋkul yí, Zembí nywáá jí nə ŋkul sá byo.» ²⁸ Pyɛr mú ci ná: «Sə báá sá a mə lúgə ísá byəsh, sə zə bɛ wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə lúgə tɔɔ njów, tɔɔ mudá,

18:12 11.42; Mat 6.16-17; 23.23   **18:13** 5.8; Sôm 51.3, 5   **18:14** Sôm 51.19; Mat 23.12   **18:17**

Mat 18.3   **18:18** 10.25   **18:20** MmN 20.12-16   **18:22** 12.33; Mat 8.21-22   * **18:24** ná a mə shúsula: Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni.   **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37   **18:29** 14.26; Mat 10.37

təo omínyonhə, təo obyðl, təo bwân shú Faan mə Zembî, ³⁰ nyə é nyinygə bii isà byəonj byəsh nkí bulya té nyə é ngə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus mə jaaw nə a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yésus nyə á ka njwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsalem óga. Isà byəsh *búúd ə micúndá bwə á cila shú mə *Mwân mə Múúd yí í zə kə hwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə mə íkúl ishúsúđ, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlád. ³³ Bwə é fyámusə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwów álél.» ³⁴ Bāh bwə áshigé ngə mpu gwág nda lésá wəonj í á ngə kə ná. Í á bə bwo sà shwoó, bwə kú wámbulə sà Yésus nyə á ngə ci yí.

Yésus mə lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ngə shísh Zheríko yí, ngwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ngə gwáám b buud *mwaanə. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ngə cə áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ngə cə yí?» ³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarət wə ngə cə éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwíígúg mə nə nkwoñú!» ³⁹ Buud bwə á ngə kyey mpwoombú gwoonj dí wá bwə mú nkáánd nə nyə ná a jíg kál-kál. Nyə mú yidá mpu bān kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwíígúg mə nə nkwoñú.» ⁴⁰ Yésus mú tów, a mú ci nə bwə zəg nə nyə. Ja áncím-ncím mə zə wós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná ⁴¹ «Wó jí nə mə sáág wo jí?» Nyə ná Yésus ná: «Cwámba, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwò mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nacé búg gwò.» ⁴³ Námə cé nə cé, mísh mə mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bə Yésus a ngə yə Zembî gúmə. Buud bəsh bwə á dúg sólúgú wəonj wá bwə mú ngə yə Zembî məshwúmb.

19

Zashé mə cənd mítódúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyí Zheríko, a mú ngə líina ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínəonj nə Zashé, a njúl njwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sə ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə nkul mə dúg nyə nacé buud bwə á bə áncuncuma, Zashé nyə njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomər* dí shú ná a bāg dúg Yésus ja á bá cə cínəonj shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wós kákúl jəonj dí yí, nyə a bān mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, ləeləg shulə nacé í jí nə mə jíg wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú ləel shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bəsh bwə á ngə nyímbulə ná: «A mə kə nyí kə jí múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tətəlí ci nə Yésus ná: «Cwámba e, mə zə kaaw məbii mām tətám nə cāh, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyiny nyə gwo ija inə.» ⁹ Yésus músa ci ná: «Zembî mə cug búúd ə njów ga múús, nacé a ji

18:31 9.21-22   **18:34** 9.45   **18:38** Mat 20.30-31   **18:42** Mat 9.22   * **19:4** sikomər: Jísə dúl vái lí í á du bul bə mbwaanzulə shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), təo shíshínj á Zhurdé dí (Luk 19.4); bwə á du námə sá məbóómbú nə ndí. Buud ə Igipten bwə á du bə líi jəonj (Sôm 78.47).   **19:7** Mat 9.10   **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16   **19:9** 13.16; Mis 16.31

námá múúd á bag mæ *Abraham. ¹⁰ Nacé *Mwân mæ Múúd nyæ á zæ sꝥ bœnjg bwá á jimb wá, zæ cugushi bwo.»

Kanda misan wúm

¹¹ Buud bwá mú gwág lósú Yésus nyæ á lás yí. Yésus mú kə nə lósú shwóg kənd bwo kanda nacé bwá á ngə táduga nə, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsəlem nə Faan má Zembí í zə nyín. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyæ a byél njów mící dī. Nyæ á ka zə bə nə a ké nyúl shí a shwóg-shwógád bwá ké tál nyæ Njwú-buud nə ndeé a mú nyingə. ¹³ Ja á má bə nə a zó tí yí, a mú jōw osól ɔ mäsáal bə wúm, zə yə bwo *mwaanē, muud yēsh sāj mína† ngwúd; nyæ nə bwo ná: “Ŋgəgá nə sá omákíd nə mwaanē éne té mæ é bə njœnd dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ɔ lœm yé bwá á dæ mpíi nyæ ná, bwá á kənd buud nyédí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélə nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shín tál nyæ njwú-buud yí, nyæ á ka nyingə. A mú zə wóós, a mú jōw osól ɔ mäsáal bə nyæ á kaaw mwaanē wá nə bwá zəg lwágulə nyæ nda mákíd máŋ má á kyei ná. ¹⁶ Ashúshwógú mú zə wóós, nyæ ná: “Mása, sanj wō í á má sá ná mæ bíig misan wúm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyæ ná: “Uháun, wo ji jɔjɔ sól mäsáal. Wo má bə mæ abúgúlág nə súsúsá áciɔ-cíg. Mæ má yə wo ijwúga nə wo jwúg nə miŋgwála wúm.” ¹⁸ Sól mäsáal ábēé mú námá zə, nyæ ná: “Mása, sanj wō í á má sá ná mæ bíig misan mitóon.” ¹⁹ Njwú-buud mú námá ci nə nyæ ná: “Mæ má yə námá wo ijwúga nə wo jwúg nə miŋgwála mitóon.”

²⁰ «Ŋgwól mú námá zə, nyæ ná: “Mása, sanj wō wá ga. Mæ a fúlə wo nábəkən dí nə ndeé mæ baagulə. ²¹ Mæ á ngə fúndə wo nacé wo ji muud ŋkúd; wó dæ ŋwa sá jí ná wo dí wo á bwúg yí, wo dæ saag isá bíisá ná wo dí wo á bɛ yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyæ ná: “Mæ zó sámb wo lósú wō na wódí íciyád. Wo ji bów-bów sól mäsáal. Wo á ngə mpu nə mæ ji muud ŋkúd, má dæ ŋwa isá bíisá ná mæ dí mæ a bwúg yí, mæ dæ saag isá bíi ná mæ dí mæ á bɛ yí. ²³ Ká nacé ji wó áshígé kə wá mæ mwaanē waamá bāŋ dí, nə ja má wóós yí, mæ zə ŋwa nyæ nə mæbədí gwów yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwá á bə cínənjg wá ná: “Déégúgá nyæ sanj ni bi yəg nyœnjg jí nə misan wúm yé.” ²⁵ Bwá mú ci nə nyæ ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misan wúm.” ²⁶ Mæ mpú jaaw bíi nə muud jí nə baalé yé, Zembí mæ bá kwádulə nyæ. Nji nyœnjg cúgé nə ndí yé, Zembí mæ bá mæel yíl nyæ búbaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndeé mizhízhíŋ myām mí á ban nə mæ kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo mæcún mæ ngó dág.”» ²⁸ Ja Yésus nyæ á shín lás ntáni yí nyæ a tów shwóg ŋwa zhí kálə Yurúsəlem.

Yésus mæ zə nyí Yurúsəlem

(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyæ á ngə shísh kúná-kúnə nə Betufazhe nə Betaní, a mú kə wóós ŋgeé mbún bwá dú jōw ná *Mbún wóolivyé yí. A mú lwám *ómpwíín óbá. ³⁰ Nyæ nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nñd. Í é bə, bí ká námá jé bi kwey cwə jakáás cɛɛlá, í njúl nə tœ muud nyæ a bwélé kəwa gwod. Bí ɔ ciny gwo, zə mæ nə ndí. ³¹ Ŋkí muud mæ jí bíi ná nacé jí bíi ngó ciny gwo yí, bí bɛysa nə nyæ ná: “Cwámba wé ngó jii gwo.”» ³² Buud nyæ á lwám wá bwá mú kə, kə námá kwey isá nda nyæ á ci ná. ³³ Ja bwá má ciny cwə jakáás yí, wəamádí bə bwá mú ci nə bwo ná: «Bí má ciny gwo nacé jí?» ³⁴ Bwá ná: «Cwámba wé ngó jii

19:10 Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 **19:11** 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † **19:13** San mína ngwúd í á dæ bə odanarí tæd. **19:14** Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10 **19:26** Mat 25.29

gwo». ³⁵ Bwá mú zə Yésus nə cwɔ jakáás jɔɔŋg, bwá ŋgə yil mikáándá myáŋ ŋgə jɛɛl gwo kwoŋɔd, bwá mú jil Yésus gwɔw. ³⁶ Yésus mú ŋgə kə jakáás dí, buud bwá ŋgə taalə mikáándá myáŋ zhíid.

³⁷ Ja nyə á ŋgə shísh kúná-kúnə nə Mbúnj wóolivyé yí, ompwíin bēsh bwá á bə áncuncuma wá bwá mú bə nə məshusəg, bwá mú ŋgə yə Zembí məshwúmb gwów-gwów nəcé məma misóólúgú mí ŋkúl bwá á dúg myá. ³⁸ Bwá mú ŋgə ci ná:

Gúmá í bág nə Njwú-buud ŋgə zə jíná mə Cwám̄ba dí yé.

Jon í bág ná shɛɛ,

gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyēn bwá á bə nə mánkúmbə mə búúd dí wá bwá mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo aláse nə ompwíin bwó ná bwá yówug kímála?» ⁴⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Má jaaw bí ná ŋkí bwá ji kúl-kúl, məkwóógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ŋgə shísh ŋgwála ná ndéé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jii yé nə gwágála wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwów gaád wo mbəm mpu nda wó jálá nə sɔ ná wo jiiŋ ná shɛɛ ná! Ká jisə wo shwílyá, mísh mwó kú dúg. ⁴³ Nəcé mósól mwów mə bá bə wo ná mizhízhín myó mí bá laá wo nə mimyáǵá, mí lyɛ wo nə dɔɔmb, shúsə wo ikósómb byēsh. ⁴⁴ Bwá bá caam wo nə bwán bwó, lúgə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcé wo a shígé mpu fwála Zembí nyə á zə ná a zə cugushi wo yí.»

Yésus mə wíŋg búúd ó mikus Mpáanzó Zembí

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Ná ndéé, Yésus mú kə nyí *Luj mə Zembí, a mú kə wíŋg búúd bwá á ŋgə sá mikus cínəŋg wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jisə cilyá Kálad Zembí dí ná: “Njów wám í bá bə njów məjəgula.” Bi bān mə yida sá ná í bág daage lú íjúwâl!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígúla Luj mə Zembí jwów dēsh. Ná ndéé, nə Milúluú myá ofada, nə *Oyíguli ó mǎcɛɛ, nə míci mí kúl búúd mí mú ŋgə sɔ ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji: bwá áshígé mpu nda bwá sááǵ ná, nəcé məŋkúmbə mə búúd mēsh mə á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Ŋkul íjwúga mə Yésus í ŋgə zhu ŋgow

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ŋgə yə buud minjígúla *Luj mə Zembí, a ŋgə jaaw Jjɔ Kéel, seegya ná milúluú myá ofada, nə *Oyíguli ó mǎcɛɛ, nə ocúmbá buud bwá mə wóós. ² Bwá mú jí nyə ná: «Jaawug sē. Nyáyé ŋkul wó ŋgə sá ísá ini nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyɔɔŋgú?» ³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə zə ná mósól fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wó Zembí, ye ŋkul á buud?» ⁵ Bwá mú táduga ná: «Ŋkí sá mə ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə mə ká mɛɛl ci ná í á bə ŋkul á buud í, kúl búúd jēsh gwú sə nə məkwóógú, nəcé bēsh bwá ŋgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ⁷ Bwá mú bɛsa nə

bwá ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ŋkul má ŋgó sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

*Kanda ósól ə másáal ó abúbôw
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)*

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vinya a mú yə búúd fambá jəŋŋ mácéd. A músə kə ŋjənd dí né nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mámwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól məsáal yé ná a kág ŋwa nyə dé kow lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəŋgá bwá mú kə danŋulə cú sól məsáal ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ŋwa cígúlá ná á nyingə námə kənd ŋgwól sól məsáal yé. Bwá mú námə kə danŋulə cú nyāŋ, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyingə námə kənd sól məsáal álél. Bwá mú kə wá nyāŋ mafəŋ ná ndéé bwá wíŋŋ nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág nə e? Mə zə kənd mwān waam mə búl cəel yé, ka bwá é gwəz nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwá á dúg *Mwān mə Múúd fambá mə wós yí, bwá á nyimbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wá éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncá.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntədəl? ¹⁶ Ŋgáá nə a bá zə gwú bwo ná ndéé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á mə ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo nə figá-figá, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ká ná jí? Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹⁸ Muud mə bá búl kwóógú dəŋŋ dí yé mə bá kweshali búg; nyəŋ kwóógú dəŋŋ í bá káda yé mə bá cugali.» ¹⁹ Oyíguli ó mácéx bəŋŋ milúlúú myá ofada bwá á mpu ná lésú wāŋ wá Yésus nyə á ngə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ŋgólə sý məzhíí ná bwá bii nyə námə wəla dəŋŋúd. Nji bwá á ka ngə fúndə məŋkúmba mə búúd.

*Otəwe ə shwóg ó Oyúden bwá bwéél Yésus
(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)*

²⁰ Ná ndéé bwá mú ngə baagəsə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wə tətəlí. Bwá kə də bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mányámá mə ŋgwáməna dí, nyədí mpəl dí. ²¹ Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ŋgə mpu ná lésú wə nə njígúlá wə bísə tətəlí. Wó də námə dúg búúd nji nda njígúlá wə wí ná. Wo ngə jíguli sá cug á Zembí búbálé. ²² Ntó, jaawug sə. Ye məcéx məshé mə ngə magulə ná sə jónág tóya mə *Káázəl, yé mə ŋgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ máŋ, a mú ci nə bwo ná: ²⁴ «Lwógá ná mə sanj *danarí†. Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázəl.» ²⁵ Nyə ntəg nə bwo ná: «Ntó, yágá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mísh mə búúd dí yí; bwá mú bul káam mpəśá ní, bwá shwal fad mímpu.

20:9 Iza 5.1-2   **20:10** 2Ib 36.15-16   **20:13** 3.22   **20:16** 21.20-24   **20:17** Sôm 118.22

* **20:17** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil mándalúd yí, dwó wá bwá á də bę ja bwá lám mənyuŋ mə njów yí.   **20:18** 1Pr 2.8   **20:19** 19.48   **20:20** 11.53-54   † **20:24** danarí: Í á bə mwaané á Rom bwá á də jəna tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9).   **20:25** Rom 13.7

Osadwisyêñ bwó bwéél Yésus
(*Mat 22.23-33; Mak 12.18-27*)

²⁷ Gúl bébaalé *Osadwisyêñ, buud bwó ða ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, í á ka zə wó Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Nkí muud má yə kundú, mínyoná yé má jalá nə shúgala nə kúsá yé, a byág nyəong má yə yé mpwon buud.” ²⁹ Bóól ómínyonə́ búw á byél wa zangbá budúm nə budúm. Acúbá mú bá múdá, a mú yə kú nə mwân. ³⁰ Nyəong nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá, ³¹ álél ŋwa námá nyə, ná ndéé bəsh zangbá bwó á ŋwa mudá wəonɔ́, bwó ŋgó yə kú byá mwân. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námá yə. ³³ Ja búúd bwó bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Nɔ́gá ná bəsh bwó á shí bə ógwúm bɛ?»

³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwó ŋgə bə, budúm bá búdá, budá kə məbáád. ³⁵ Nji, bəong bwó bá nyín ná bwó jalá nə gwúm bwó cugə cug í zág wá, bwó ábúle ða sá məbá: budúm nda ná bá búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwó ábúle ná námá bə nə ŋkul yə, nəcé bwó bá bə nda *wəɛngales. Bwó bá bə bwân ó Zembí nəcé í bá bə bwó má wú shwiy dí kə cugəd. ³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, Moyíz nyə á lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋwiile ŋkan dí yí; nyə á jəw Cwámba ná Zembí má *Aburaham, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab. ³⁸ Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwó ŋgó cugə wá. Ntó jí shú déd ná bəsh bwó ŋgə cugə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó máccɛ bwó mú lás ci ná: «Yíguli, wo má mpu lás.»
⁴⁰ Bwó áshígé ná nyinɔ́ bwele jí Yésus təo njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

Ye Mesí jí mwân mə Dávid
(*Mat 22.41-46; Mak 12.35-37*)

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwó mpú ða ci ná *Kříst jí mwân mə Dávid yé? ⁴² Nɔ́gá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osóm dí ná:

Cwámba‡ nyə á ci nə Cwámba wám ná:

“Jig shí wa mádí mbwə məncwúm,

⁴³ kə wóós ja mə é culushi mízhízhín myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid má bwey jəw *Kříst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwíin bə buud bəsh bwó ŋgó gwág ná: ⁴⁶ «Bi ɔ káálúgá nə Oyíguli ó máccɛ bwó céél ða məɛla nə ŋwəɔla ŋwəɔla íjud wá, bwó céél námá ná buud bwó dúg báda bwo məbáádá má gúmá məŋkúmbə mə búúd dí wá, bwó námá wó bwó céél dúlə kə jí njí íjiya yá shwóg ja básó *mám páánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí, nə dúlə ða jí njí lúú túwəli dí ja bwó dú kə ídína dí yí. ⁴⁷ Bwó ða dééɔg míkúsó mí búdá isá byán byəsh ka ða sá igwaa-gwaa í məjəgala ná bwó dúgúg ná búsa íjə́ í búúd. Intúgúlí byán í bá bə nkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsá múdá
(*Mak 12.41-44*)

¹ Yésus nyə á bən mish a mú dúg ofwó búúd bwó ŋgó wá məyóna máŋ jaadé məyóna má *Mpáánzə Zembí dí. ² A mú námá dúg wúl mbúmbúwá kúsá múdá

20:27 Mis 4.1-2; 23.6-8   **20:28** Mbá 25.5-6; Mət 38.8   **20:36** 1Yn 3.1-2   **20:37** MmN 3.2, 6

20:39 Mak 12.32   **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34   **20:41** Mat 20.30-31   **20:42** Sóm 110.1; Mis

2.33-35   † **20:42** Cwámba: Wa, ja ashúshwóogú jisa “Yawé”, mbii í ŋgó wu Sóm 110.1 dí yí.   **20:46**

11.43; 14.7   **21:1** 20j 12.10

ngə wá isusáŋ íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsá múdá ní má wá máyóna cə búúd bēsh. ⁴ Nacé buud óni bwá áma ngə wá óni, bwá áma ngə ŋwa mámpugə má byəəg dánú. Ká nyé, a njúl mbúbúwá, nyə áma wá bímbí dēsh í áma bə ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

Lun mə Zembí í bá cüm
(*Mat 24.1-3; Mak 13.1-3*)

⁵ Bóól búúd bwá á ngə faag *Lun mə Zembí bwá ngə ci ná məlwəga má cínəŋ məsə nə jəjə məkwóógú, jəjə isá búúd bwá á ngə yə Zembí yí í ngə kwádula ijəjə. Nda bwá á ngə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sá bí ngə dúg ŋkí nywa ní í bá cüm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbád dúl gwəw.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná: «Yúgali, jāŋ sá í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə ná í wál zə sít?»

Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd ná
(*Mat 24.4-8; Mak 13.5-8*)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí s bəy ná buud bwá bəg zə kənd bí jugá. Nacé buud ŋkí bulya bwá bá dū zə nə jínə dām zə ci ná: “Mə wá *Kříst,” bwá ná: “Wəla í má wós.” Bí kú bá dū bə bwo. ⁹ Ja bí má bá dū gwág milāŋ mí mósomb yí, bí kú bá dū gwág wəgəwo. Bí tēem gwág ná buud bwá mú ngə sá minjáádə nə ijwú, bí kú bá gwág wəgəwo. Nacé í bá jii ná isá byəəŋ í ngəg nə tééd fwo sít; nji, í ábúlé ləl bə máshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Gúl lwon í bá lumbəli nə gúl, dúl faan lumbəli nə dúl, ¹¹ shí í bá dū jág ntaŋəsə, zha á ifí mpu nə okwaag-jumə s məbwas í bá dū bə íkəl íkəl, isá í áwuwəgəwə nə məma isá í ntó búúd fəg yí í bá də zhu gwəw jon dī.»

Zembí mə bá kwínd
(*Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13*)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isá íni byēsh í bəg, bwá bá dū bii bí, dū lwágulə bí cúwúlí, bwá bá dū kusha nə bí məbwá mə wáamádí wá *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden, bwá wá bí mímbwugəd. Bí mə bá dū kaad mísh mə ójwú s ləom nə buud s anúní dī nacé jínə dām. ¹³ Nji sósólúgú wəəŋ wēsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagulə sá bí mə mpu shú dām yí. ¹⁴ Bweyagá wá mílúúd nə bí ajəláyé nə bá dū kwaməsə mbii bí má bá dū shwə mónyúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá dū yə bí iciyá í lésú nə fəg mbii í bá dū bə ná, buud bēsh bwá bá dū lumbəli nə bí wá, ŋgwúd nə ŋgwúd kú tí sá bí má cí yí, ŋgwúd nə ŋgwúd kú wá iciyá í onkwafad. ¹⁶ Obyəl bən bwáməfwó, təə omínyəŋ bən, təə mimbyəl mín nə oshwá bən bwá bá dū kusha nə bí, bwá sá ná bí bóól ŋkí bulya bí bwámag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwá bá mpíi bí nacé jínə dām. ¹⁸ Nji, sá í ábúlé sá bí təə bíbíyá. ¹⁹ Bí s bá jisəw kə wós məshínéd, bí mú bá cugə.

(*Mat 24.15-22; Mak 13.14-20*)

²⁰ «Nji, ja bí má bá dúg ígwoonŋ í dósomb í mə lyə Yurəsələm nə kesh yí, bí ə bá mpu ná Yurəsələm wál zə cüm. ²¹ Nə ndé, buud bwá bá bə Yudéa wá bwá bəg fúndə kə mímbúbúwád! Bəəŋ bwá bá bə tām ŋgwála wá, bwá bəg wú; bəəŋ bwá bá bə mpúsə míləom wá, bwá kú bá zə ŋgwála. ²² Nacé məwəw məəŋ mə bá bə məwəw Zembí mə bá zə yə búúd intúgúlí má, sá jēsh Mícilyá mí ngə cí yí í bá bwəma. ²³ Nkwéé budá bwá bá bə nə məbum, nə bəəŋ bwá bá ngə nyééŋg bwān məwəw məəŋ dí wá! Bwá bá bul ŋkúnkwon. Nacé məntágulə mə bá bul

bə ləəm dí, mpimbə mə Zembí í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwə bá gwúyow nə ikafwele, bóól kə mikwámúd ikúl byêsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsalem, tagulə nyaal nyə ná ndeé kə kumə məshiné mə jwanğa dáj.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wós jwəw nə ŋkwoond nə wácén-céníd. Shí í bá bə ná, ilwoŋ í bá bə ifwaasud, muud kú wəof nəcé mǎŋ mə bá sá məma ncindá, ikwə bul junğa. ²⁶ Buud bwə bá ŋgə kǎn nə fúndúgú ŋgəlwə bwánd cúgə í bá wós shí mishwun yí, nəcé isá byêsh bíśá nə mpífə joŋ dí yí í bá kúŋgula. ²⁷ Ja jəŋgə, bwə bá ka dúg *Mwân mə Múúd ŋgə zə mǎŋkúdúd, a zág nə mpífə nə milwanə. ²⁸ Ja isá byəŋŋ í bá tééd ŋgəlwə sǎy yí, bí ɔ bá ság mǎnyúúl íjyad, bí bǎn milúu nəcé í bá bə wəla bí mə bá zə wú mǎnyámád yí í mú kúnə-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «ŋwagá yuug nə *figyè nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja mǎncuug mə agúgwáan mə ŋgə kǎy yí, ŋgá bí mə dá mpu cǎnŋ nə ompú bwə mú kúnə-kúnə. ³¹ Ntó námá, ja bí mə bá dúg isá byəŋŋ í ŋgə sǎy yí, mpugá nə Faan mə Zembí í mú kúnə-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé cǎy, isá ini byêsh kú fwo sǎy. ³³ Gwəw nə shí í bá cǎy, nji icyíyá byám kú cǎy.»

Ompwín ó Yésus bwə jalá nə də ji ŋkwəməsá

³⁴ «Bí ɔ bey ná milám mí kég bá wamba bí məzəŋ nə ŋŋuləga nə zhwiimbyála nə cǎg dí nə ndeé, jwəw dəŋgú zə bá byaləga nə bí ³⁵ nda wód í də byaləga nə cúdú ní. Nəcé jwəw dəŋgú í bá bii búúd ɔ shí mishwun óga bəsh. ³⁶ Jígá ŋkasá, bí də jəgula nə Zembí ja jəsh shú ná bí bǎg faam isá byəŋŋ byêsh dí, bí mú bá kə wós ótátəlí mísh mə *Mwân mə Múúd dí.»

³⁷ Yésus nyə á də sá ná, mwásə wəsh a ji *Luŋ mə Zembí a ŋgə yə buud minjǎgála; mpwó-bulú, a kə mbámbeŋ á wəolivyé kə cǎŋguli bulú wu. ³⁸ Buud bwə á ka də zə nyádí cǎnŋ Luŋ ná kúndá mán zə də gwágulə nyə.

22

Yúdas mə kusha nə Yésus

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)

¹ Wala lu *Páska í á ŋgə shísh. Páska nyə á bə zəŋ bwə á də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúluú myá ofada bǎnŋŋ *Oyǎguli ó mǎcǎxə bwə á ŋgə sǎy məzhíí nə bwə gwú Yésus, bwə á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwə á də jəw nə dúl jíná ná Iskariyót yé, a njúl ŋgwól múúd á gwoŋŋ *Ompwín wúm nə óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésha nə milúluú myá ofada bǎnŋŋ ojwú wá buud bwə á də baagulə *Luŋ mə Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwə bííg Yésus ná. ⁵ Bwə mú gwág nywa, bǎnŋŋ bwə mú bə cǎŋ ná bwə é yə nyə *mwaané. ⁶ Yúdas mú ka ŋgə sǎy fwámé fwála á jí nə ŋkul sá ná bwə bííg Yésus məŋkúmbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwín ó Yésus bwə kwəməsá Páska

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwəw lu zǎŋ bwə də tééd dǎlə íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wós. Jwəw dəŋgú wə bwə də cigə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyér bá Yuánes ná:

«Kagá kwisha sá dína Páska, sá bâg kə də.» ⁹ Bwə mú jí nyə ná: «Wo ηgə cɛɛl nə sá kág kwisha gwo ηgow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ηgwála yí, bí é bwəma nə ηgwól múúd ηgə ηkény káágó májúwó; bí ó bɛ múúd wəɔŋgá kə wóós njów nyə é nyíi yí. ¹¹ Bí mú ci nə muud njów ná: “Yíguli má ci nə wo lwóg sá kúl bónɔŋ *ompwíin bé bwə é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágula bí fúm ánúní njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínɔŋ wə bí é kwisha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwíin bwə mú kə ηgwála, bwə mú kə kwey isá námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwə mú kwisha dína Páska.

Dína mə Cwámba

(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla lu dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə ji shí, bónɔŋ *buud ɔ lwámá bé. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul jii nə sónɔŋ bí sá dág *Páska éga té má afwóyé bwəma nə cún yí. ¹⁶ Má jaaw bí nə mə abúlé ná kwo də ídúw í Páska kə wóós ja Zembí mə bá féég sóólúgá á cínɔŋ nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndéé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembí akíba, a mú ci ná: «Ŋwagá bálá málwəg ga bí kááwəlag mpádúgá nyín. ¹⁸ Má jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə áŋguleé ná wáan ni; mə bá kwo ηgul gwo nji ja Faan má Zembí í bá zə tów yí.»

¹⁹ Nə ndéé a mú ŋwa buléd, a yə Zembí akíba ná ndéé, a mú fəy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyám í má kaanz shú dán dí wə ga. Dugá sá sóólúgá ga, də tédugá mə.» ²⁰ Námə mbií ηgwúdá, ja bwə mó shín də yí, a mú námə ŋwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jisə sɔ á gúgwáan í zə sɔy mácií mām dí yí. Nəcə mácií mām má zə shwiy shí, zə cé bí.»

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sónɔŋ ηgə də. ²² Nəcə *Mwān mə Múúd mə zə kə nda cɛɛlá má Zembí wí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ηgə sɛŋusa məkəl bwámé nə bwámé, ηgə jí ná zə nyə e sá sóólúgá wəɔŋgá na mpádúgá nyáŋúd?

Fwámé múúd mpádúgá buud ɔ lwámá

(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwə á sɛŋusa məkəl nə bwə cɛɛl mpu nyəɔŋ jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoɔŋ dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mici myá ikúl ishús mí ηgə nteɛŋ ijwúga byáŋ; buud ɔ mpəl bwə ηgə yida jii nə buud bwə ηwág bwo ná ijɔ́ í búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāŋ dí. Nyəɔŋ yəsh mə céél bul bə fwó múúd gwoɔŋ jín dí yé, yídag bə nda nyə wə má búl bə mwántombú; nyəɔŋ mə tów bí shwóg yé séyúg nə bóólúgá. ²⁷ Mpádúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyəɔŋ ηgə séy nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngea nə nyəɔŋ njúl shí ηgə də yé? Nji, mɛɛ má yídá ŋwa jiya sóól məsáal mpádúgá nyínúd.»

²⁸ «Bí báá, bí má kyey nə mə zə wóós wəla lu mákəgulu dām dí. ²⁹ Nə ndéé mə ji nə ηkul yə bí Faan má Zembí nda Dá nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú ná bí bâg də nə ηgul mádí túwuli dí ja má bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námə ícaɔŋgád sámb íbɛend wúm nə íbá yá *Izəryél milésá.»

Pyêr mə bá kálya Yésus

(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwáámb ηkúl nə á zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá má də fyá məwúdə ná. ³² Nji mɛɛ mə

22:14 6.13   **22:20** MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12
22:21 Yuá 13.2, 21-30   **22:24** 9.46-48   **22:24** Mat 18.1; Mak 9.33-34   **22:26** 9.48; Mat 23.11;
Mak 9.35   **22:27** Yuá 13.4-5, 12-17   **22:30** Mat 19.28   **22:31** 22.3   **22:32** Mat 16.18; Yuá
21.15-17

ámə jəgula shú dwô dí ná búgá gwô í bág kú tag. Ná ndeé, wo ɔ bá ka lulushi ómínyonhə bwô ja wó é bá cénd kuú njəond yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə ji kwéeshá ná tɔ mím̄bwug shwá kə, tɔ shwiy shwá bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, má jaaw wo ná shúshwóógú ná ngwúm kúwó kwáágúg wo e kíl̄ya ija ilól ná wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwám bí kú nə *mwaanê, kú nə məkwáám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə bí?» Bwó ná: «Kú nə sá.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, nkí muud jí nə mwaanê, a njwa; nkí muud jí nə kwáám, a njwa; muud cúgə nə kafwɛɛ yé kusha kúúd jé, kusə kafwɛɛ. ³⁷ Nəcé mə jaaw bí ná micilyá miga mí jalá nə bwəma cug jám dí. Micilyá mí ná: “Bwó á sɛɛng bən̄n̄h izhilan̄gaaná.” Ntó jí ná, sá í dúgyá nə mə yí í jalá nə s̄ty nda í jí ná.» ³⁸ Bwó mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, dugí ikafwɛɛ íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bím̄bí n̄i í jalá.» ³⁹ A mú cúwo tón, kə *Mb̄n̄h wóolivyé nda nyə á d̄u bwey sá ná. *Ompwíin bə bwó mú b̄ɛ nyə.

Yésus mə jəgula nə Zembí Getsemane

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwó mə kə wós kúkúl jəɔng dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Jəgulagá nə Zembí, bí bág kú biil məbwábulánád.» ⁴¹ Nye, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bɔɔl dí ná nkul shúg yí. A mú kúd məbwón̄h shí, tééd ngáɛ jəgula nə Zembí, ⁴² nyə ná: «Papa, nkí wó cɛɛl, yílúg mə bálá məcɛy ga! Nji, kú bə nda mə jí ná, í síyúg nda wó cɛɛl ná.» ⁴³ [Nə ndeé, ngwól *ɛngales mú wós zhúlə gwəw, zə ngə lulushi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shwiy í mú bul bí nyə, a mú bul nyingə jəgula nə Zembí, gúɣ í mú d̄u wú nyə nyúúlád nda íbuból í məc̄ií d̄u kud shí.]*

⁴⁵ A músə yow jəgulálə, a b̄n̄ zə kóomb ɔmpwíin bwó á bə yí. A mú zə kwey ná məcɛy mə lâm mə mə kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Ná jí! Bí ngə já? Wɔɔlúgá, bí jəgulag, bí bág kú biil məbwábulánád.»

Bwó zə bíi Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ngə ná lás ntáni, seegya nə məma kında búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námá muud á gwoong *búúd ɔ lwámá w̄m nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zə kusha nə *Mw̄n̄ mə Múúd məfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bən̄n̄h Yésus bwó á bə gwoong wá bwó á dúg sá í á ngə s̄ty jəɔng yí, bwó á jí nyə ná: «Cwám̄ba, ye sə gwánág nə ikafwɛɛ?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwɛɛ jé, taad ngwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwó á mbwá m̄ncw̄m. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yɔwɔgá ntáni». A mú kún̄ya nə muud ɛnɛ lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúluú myá ofada bən̄n̄h ojwú wá buud bwó á d̄u baagulə *Lun mə Zembí wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nə ikafwɛɛ nə məbúl zələ bíi mə, mə jisə zhilan̄gaanó? ⁵³ Ngaá ná shé á d̄u bə jwəw dēsh kúl ngwúd Lun mə Zembí dí, bí kú séémb mbwə ná bí mə bíi mə. Nji, wəla dán wə mə wós ga, wəla mə *Sátan muud mə d̄u kun̄g məyídúgúg yé.»

⁵⁴ Bwá mú bií nyə, kə nə nyə ná ndeé kə nyí njów má Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ηgá bę bwo nə fwámé cé.

Pyêr mə kúlyá Yésus
(*Mat 26.69-75; Mak 14.66-72*)

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tām mbaadá bwá mú seηgya zə ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínəηg bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á də sēy nə Ajəláci á ofada yí í mú dúg nyə na mənkenya má kudad. Sás dəəηg mú mpu shimal dúg ná ndeé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námá gwoonηg mə Yésus dī.» ⁵⁷ Pyêr mú kúlyá nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cə, ηgwól múúd mú nyiηgə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námá ηgwól múúd wáη.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála má cə je bə wəla ηgwúd ntáni, ηgwól múúd mú nyiηgə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bánəη Yésus wá bwá á bə. Nəgá a ji námá muud á Galilê?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ηgá ci yí.» Pyêr ηgá ná lás ntáni, ηgwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwamba mú yid dúg Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kúlyá mə ija ílól.» ⁶² Pyêr mú cúwo tóon kə də nyésh nə yə. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbid Yésus wá bwá á ηgə cágulə Yésus, bwá ηgá yid nyə. ⁶⁴ Bwá á cęglə nyə sá míshúd ka ηgə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawəg sá muud nyə ámə yid wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ηgə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwiy.

Bwá ηwa cígúlá ná Yésus má jəlá nə yə
(*Mat 26.62-66; Mak 14.60-65*)

⁶⁶ Mán mələm, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó mácçę bwá á seηgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonηg ósémbye ó mílósú wá Zembí dī. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo jisə *Kříst, jaawəgá sə». Nyə nə bwo ná: «Mə tεem jaaw bí, bí ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námá bí njígá na, bí ábəsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkídíga, *Mwán mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə mənəcwúm má Zembí á ηkul nyésh dī.» ⁷⁰ Bēsh ntág ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwán má Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Bíméfwó bí ηgə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntág ci ná: «Jí shé má kwo sə owúshinəd yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

Yésus mə ká kaad wá Pilát
(*Mat 27.11-14; Mak 15.2-5*)

¹ Gúfúgá búúd jēsh mú tów kyey kə nə Yésus wá Pilát. ² Kə wós nūη, bwá mú ηgə búgə nyə lású ná: «Sá ámə kwey múúd éga ηgá sá nə lwoη búúd jisú mítədúgá mí ηgág nə búbulə mílúúd, a ηgá ci ná nyə wá jisú Mesí, Njwú-buud; a ηgá sá ná bwá kú jəna *Káázel tóya.» ³ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bęsə ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci nə milúlúú myá ofada nə mənjkúmbə mə búúd ná: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wōη.» ⁵ Bwá mú ci nə nyə ná: «A ηgə shwambulə kúl búúd jisú. A má ηgə yə bwo minjígúlá wú Galilē, wós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntáni yí, a mú jí ηkí Yésus ji muud á Galilē. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lú íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwá kəg nə nyə wá Herod. Í á bə Herod njúl Yurásəlem mwōw məəηgád.

Yésus mə ká kaad wá Herod

⁸ Herod nyə á bul bæ nə məshusəg ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á du bwey sɔ́ nə á dúg nyə nə isá nyə á du gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgá nə Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoɡ minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Milúlúú nyá ofada bónɔ́nɔ́ *Oyígali ó máccɛɛ bwá á bæ cínɔ́ngú bwá ngá búgá Yésus milású nə nkúd. ¹¹ Herod bónɔ́nɔ́ ifulish byé bwá ngá nwa nyə mpyóŋ nə mpyóŋ, ngə cágulə nyə. Bwə mú bwéed nyə jɔ́jɔ́ jud nə ndéé nying nyə nə bwá kág nə nyə wá Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwá á du bæ nə ifaməga wá, bwá mú cɛɛ shwá jwɔ́w dɔ́ɔ́ngúd.

Yésus má nyingə kə kaad wá Pilát

¹³ Pilát mú seɛng milúlúú nyá ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí áma zə nə muud éga mádí nə a ngə shwúgali kúl búúd jín. Ká dugá, mə má jí nyə minjígá bi ngə gwág. Mee má kwey nə a cugé nə tɔ́ wɔ́n isá byəsh bí ngə cɛɛl bwaagulə nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námə nə a cugé nə məbyaagulə, gwá wá á má nyingə nti sá nyə yí. Ntɔ́ ji nə muud éga nyə asáyé gúl sá shwiɣ. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúli nə ndéé mə bíd nyə.»

Bwá ban Yésus, cɛɛl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilát nyə á du bæ nə fúlú nə zaŋ *Páska í ká bæ, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bəsh bwá mú kím ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wɔ́ɔ́ngú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwá á sá nə buud bwá sáag mingáádə nə ijwú, bwá gwú námə múúd. ²⁰ Pilát mú kwo ləsha nə buud bwá á ngə shwáman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwá mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» ²² Pilát mú nyingə ci nə bwo ja álɛɛl ná: «Dáyé bɔ́w á má sá yí? Mə akwéyé nə a má shwey wɔ́n í jálá nə shwiɣ yí. Mə zə sá nə bwá fyámúsəg nyə milwɔ́n nə ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwá mú nyingə kím nə a bwámbuləg Yésus kwolós dí, ɔ́nkwiimbyé ngə yáag yáágúg. ²⁴ Pilát mú nwa cigúlá nə a zə sá sá bwá ngə jí yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwá á ngə gwáamb yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cinjé-cində nə magwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus nə bwá kág sá nyə nda bwá dúg ná.

Bwá kə nə Yésus kwolós dí (Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwá á ka ngə kə nə Yésus yí, bwá á bii Shímun á Sirɛn ngə wú ifambə, bwá mú zhimb nyə kwolós nə a nkényág, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwoɡ buud wá kúl búúd, nə budá bwá á ngə bɛ, bwá ngə *bí məbwə íbud dí, bwá ngə tədawa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bɔ́ɔ́ngú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jí mə, jígá bíméfwó nə bwán bán, ²⁹ nəcə í bá wóɔ́s nə buud bwá bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwá abwélé nwa mábum, kú bwɛɛ nyééng bwán wá.” Mwəw búúd bwá bá lás ntɔ́ má má ngə zə. ³⁰ Nə ndéé bwá bá ci nə mimbəŋ ná: “Kádágá sá,” bwá nə inkwúndúgú ná: “Shweelugá sá.” ³¹ Nkámúsá ná bwá fwó sá líf á bús nda bwá ngə sá ga, ján í bá bæ nə fumbə ntədélé?» ³² Ja bwá á ngə kə nə Yésus yí, bwá á ngə námə kə nə míl mímbəwúlú mí búúd mímbá nə bwá kə gwú bónɔ́nɔ́.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí (Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

23:8 9.9 **23:11** Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 ***** **23:17** Micilyá míni mí cugé bóól ókáláad wá yágúd. **23:18** Mis 3.13-14 † **23:27** bí məbwə íbud dí: Bíla mbwə bud dí í a du lwágula nə muud mə bul gwág sá í ngə sɛy yí cey lámúd. **23:29** 21.23 **23:30** Ozé 10.8; Mbú 6.16 **23:31** 1Pr 4.17

³³ Ja bwá má kə wóós kál bwá dɛ jɔw ná «Bwundú lúú» yí, bwá mú bwambɔlɛ Yésus kwolós dí, bɔ́nɔ́n mimbáwúlú mí búúd mímbá myɔɔŋ, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwá mɔncwúm, nyíga jéd nyádi mbwá makóól. ³⁴ †[Nó ndéé Yésus mú lás ná: «Papa, juug bwo, nɔcé bwá ampúyé sá bwá ngá sá yí.»] Bwá mú wusə mpaambə shú kaawúlə míkáándə mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwá á bə bwá tál dɛ dɛg.

Mbáwúlú múúd í énd mítádúgá

Micí mí mú ngə cágulə Yésus, ngə cí ná: «Nyə á dɛ dí cugushi buud íí, a cugug nyáméfwó, nkí a jí *Kříst, muud Zembí nyə á féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwá á ngə námá cágulə nyə; bwá mú shísh nyádi kə yə nyə málwəg má ábibeyenzhá. ³⁷ Bwá ná: «Ŋkí wo jí Njwú *Oyúden, cugug wóméfwó.» ³⁸ Bwá á cilə cilyá, bwambɔlɛ nyə wə ngeɛ lúúd gwów ná «Njwú Oyúden wá éga.» ³⁹ Wúl mbáwúlú í á bə námá jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ŋgaá wo wá jí Kříst? Cugugá wóméfwó wo ka námá cug sá.» ⁴⁰ Wúl mbáwúlú mú fɛel, jum nyə ná: «O! Wo jí námá íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembí? ⁴¹ Shwá bān mə jəla nə íntúgúlí íga, nɔcé shwá á sá námá ísá í jálá ná shwá bəg nə íntúgúlí yí. Ká nyə, nya abwélé sá sá abúbɔw.» ⁴² A mú cí nə Yésus ná: «Yésus, wo ɔ bá tádugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byò yí.» ⁴³ Yésus mú cí nə nyə ná: «Bábələ, má jaaw wo ná, shwá é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwɔw í á bə í mú ngeɛ tólóg dí, yídúgá í á shila shí nyèsh nə nkwed kə wóós mǎwala mǎlól má mpwó-kugú, ⁴⁵ jwɔw í má shwaaw, *sanda í á dɛ kaləwo *Mpáánzə Zembí yí í mú seel tútám nə cǎj. ⁴⁶ Yésus mú kǎm gwów-gwów ná: «Papa, mə má keel *jím jám wódí mǎbwád.» Ná ndéé á mú jímal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúúú ízimbi má dág ísá í á ngə sɔy yí, a mú yə Zembí gúmá, nyə ná: «Bábələ, muud éga nyə á bə tútəlí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bwá á ngə zə nə mikúlə áncuncuma nə bwá zə dág lugə-lugə sá wá, ja bwá má dág ísá í á ngə sɔy yí, bwá mú ngə nyinǵə bwá ngə *bí mǎbwá íbəd dí nə mǎcɛy mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bɔ́nɔ́n Yésus bwá á bə nə wónǵó wá nə budá bɔ́nɔ́n bwá á ngə kyey té wúlə Galilə wá bwá á bə bwá tál shwóg-shwóg ka dɛ dɛg.

⁵⁰ Ná ndéé, ngwól múúd nə jíná nə Yóseb mú zə wóós, a njúl tútəlí muud nə jǵjǵ lám, a njúl námá muud á gwoonǵ mílúúú myá lɔm. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə á shígé bə cún nə cígálá bwá á njwa yí nə sá jəsh bwá á ngə sá yí. Nywáá nyə á ngə jí a ngə bwánd Faan má Zembí. ⁵² Nyə á ka kə wá Pillát, kə gwáámɔ nyə mbimbə má Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí ná ndéé kə wá nyúl shwonǵ bwá á bwagulə kwóógád yí, í njúl bwá nda fwo bwɛle bwíǵ wúl mbimbə cínǵ cwú. ⁵⁴ Jwɔw dɔonǵ í á bə ntǵ jwɔw bwá dɛ kwəmsa Sábaad yí, kwəmsálə wəonǵ í á shí námá tééd.

⁵⁵ Budá bɔ́nɔ́n Yésus bwá á dɛ ngə kyey té wúlə Galilə wá bwá á ngə bɛ Yóseb kə wóós shwonǵ dí, kə dág nda nyə á wá mbimbə má Yésus cínǵ ná. ⁵⁶ Bwá mú nyinǵə, bwá kə kwəmsa ísá í ámpə-məcud nə olábínda. Bwá mú woga jwɔw lú Sábaad nda cɛɛ í á ngə cí ná.

23:33 Iza 53.12   **23:34** Sòm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60   † **23:34** Isá bíś cilyá íyuuǵ íga dí cwú yí í cúgé básł ókáláad wá yágád.   **23:35** Sòm 22.8   **23:36** Sòm 69.22   **23:37** Mat 27.11
23:43 2Kr 12.3   **23:44** Amo 8.9   **23:46** Sòm 31.6; Mis 7.59   **23:47** tútəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14   **23:49** 8.2-3; Sòm 38.12   **23:55** 8.2-3   **23:56** MmN 20.10

24

Yésus mæ gwúm
(*Mat 28.1-8; Mak 16.1-8*)

¹ Jwðw shwénde má dú tééd yí, ná námá mpámán mpámán, bwá á ká zæ kæ næ olabínda bwá á kwæmusa wá shwonj dí. ² Bwá mú kæ kwey ná mæma kwóógú í ámæ dæ juwal shwonj yí í músá í mbwúg koogú. ³ Bwá mú nyíi shwonj dí, nji, bwá kú kwey mbimbæ mæ Cwámba Yésus. ⁴ Í mú zæ bæ, bwá ñgá ná ntíya, seegya nji buud obá bwá mú bwá tál bwo na kúná-kúná, bwá njúl næ mikáándá mí ñgá ñkænæwa. ⁵ Inkuñkúúnd í mú shwiý budá nyúúúúú, bwá mú kúd mámpwoombé shí. Buud obá bœñg bwá mú ci næ bwo ná: «Næcé jí bí má zé sý múúú ñgá cugæ yé mímbimbæ dí yí? ⁶ A cugé wa, a má gwúm. Tádúgágá nda nyæ á lás næ bí binónj njúl Galilé ná. ⁷ Ngaá nyæ á ci ná í jii ná *Mwân mæ Múúúú káánzúg mæbwæ má búúúú c *mísmád, bwá bwambulæ nyæ kwolós dí ná ndéé a mú gwúm jwðw álél.» ⁸ Budá bwá mú nyingæ tæduga lású wœñg.

⁹ Ná ndéé bwá mú wú shwonj dí kæ bwiing *búúúúú c lwámá wúm næ ñgwúúúúú isá ini byësh, bwá bwiing námá bóól *ómpwíín bësh. ¹⁰ Í á bæ, næ Maríya á Magadála, næ Yuána, næ Maríya nyœñgá mæ Zhák, næ bóólúgá bânónj bwá á bæ wá. Bwá á ñgæ bwiing buud c lwámá isá byœñg, ¹¹ nji buud c lwámá bwá á ñgæ ñwa bwo nda buud bwá ñgá ci isá bíúúúúú kú næ wúmbulé yí, bwá áshígé magulæ lân wánj. ¹² Nji, Pyêr mú tów, a mú kæ næ kálá shwonj dí. A mú bœpæ, a mú dúg nji obándashi bwá á dul Yésus næ ndí wá. A mú nyingæ kæ njów a ñgá káam sâ í ámæ sý yí.

Ompwíín obá bwá bwæma næ Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bæ ná, jwðw ñgwúúúúú dœñgá, *ómpwíín ó Yésus obá bwá á ñgæ kæ dánd bwá á dæ jów næ Imawus yí. Wúlæ Yurúsalem kæ wu í á jee bæ okílómadá wúm næ obá†. ¹⁴ Bwá á ñgæ kæ bwá ñgá lésha mpédúgá nyánj, ñgæ bwiing isá byësh í á sý yí. ¹⁵ Í mú kæ wóós ná, bwá ñgá kæ ntáni bwá ñgá lésha ñgæ faas í, Yésus nyæmfwó mú zæ kwey bwo, bânónj bwá mú ñgæ kæ. ¹⁶ Nji mísh máj má á bæ nda gúl sâ í á ñgæ ntágulæ, bwá áshígé yag nyæ. ¹⁷ A mú ci næ bwo ná: «Myáyé míláj bí ñgá zæ bwiingya zhí næ zhí míga?» Bwá mú shígula, bwá ñgá nyín nda bwá má shúsula næ zhwonj. ¹⁸ Nyœñg nyæ á bæ næ jíná ná Kleyopas yé mú bæsa ná: «Nji wo wé jí ná wo njúl Yurúsalem wo kú mpu isá í má sý mwðw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isá?» Bwá ná nyæ ná: «Isá í dúgyá næ Yésus á Nazarét yí! Muud nyæ á bæ *muud micúúúúú yé, mísóólúgá myé næ iciyá byé í dúgá bæ ñkí lal ñkúl mísh má Zembí næ mísh má búúúúúú bësh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda mílúúúúú myá ofada næ otówe c shwóg bású bwá á kusha næ nyæ ná a yág, bwá bwambulæ nyæ kwolós dí ná? ²¹ Sá á ñgæ bwánd næ búgá ná nyæ wá nyæ é zæ yíl *Izæwæyêl mányámád. Nji í áshígé ná bæ ntó. Múús jí jwðw álél bwá shínúúúúú sá isá byœñgá. ²² Í má mæel nyingæ bæ, bóól budá wá sádí gwoœñg bwá má zæ ntágulæ sá mílúú, ná bwá ámæ kæ shwonj dí mpámán mpámán, ²³ bwá shígé kwey mbimbæ yé cínœñg; bwá mú zæ jaaw ná bwá ámæ dúg *wæñgales, wæñgales bœñg bwá mú jaaw bwo ná Yésus ñgæ cugæ. ²⁴ Bóól búúúúúú ó gwoœñg jísú bwá shí námá kæ shwonj dí, bwá kæ kwey isá nda budá bwá ámæ jaaw ná; nji nyæ, bwá shígé dúg nyæ.»

* **24:2** Mat 28.2 ñgæ ci ná éngales wá nyæ a bíngal kwóógú dœñgá kænd koogú. Dúgúg ivuguli í shwonj Mak 16.4 næ Yuá 11.38 dí. **24:6** 9.21-22 **24:9** Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † **24:13** Osutád mawúm másamán. **24:19** 7.16 **24:21** 1.68; 2.38 **24:24** 24.12; Yuá 20.3-10

²⁵ Nyɛ mú ka zə lás nə bwo ná: «A bi má bə nə shúg e! A bí caálə *magulə nə isâ búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí bísə búbálé e!» ²⁶ Nɔgáá ná í á jii ná *Kříst júgug ntáni ná ndéé a mú nyiŋgə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwá mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembí ŋgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ mícúndə. ²⁸ Bwá mú ŋgə shísh kúná-kúnə nə dánd bwá á ŋgə kə yí. Yésus nyɛ mú sá nda a cə kə nə nɔɔnd shwóg. ²⁹ Bwá mú yáag nə nyə ná a kú cə, bwá nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú má bí shí, jwǝw í mú bul kə.» A mú nyíi nɔǝw ná a ji cínɔŋ bwádí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bónónɔ bwá má zə ji shí ná bwá də yí, Yésus mú ŋwa baléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fɛy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka tɛɛm bəŋ bwo ná ndéé bwá mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshád. ³² Bwá mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésha nə sə zhíí nə zhíí ŋgə féég sə mícilyá mí Kálaad Zembí yí, ŋgáá ná milám mí ámə ŋgə bə sə nə gwǝǝ-gwǝǝ nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwá mú tí nɔɔnd námə wəla dɔɔŋgúd nyiŋgə kə Yurásəlem. Bwá mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd bəndɔ buud bwá á zə sɛŋɔya nə bwo wá. ³⁴ Bwá mú ka jaaw bwo ná jisə búbálé ná Cwámba má gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwá mú bwiŋg bwo sá í ámə bə nə bwo zhíí nə zhíí yí nə nda bwá ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fɛy baléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwá ŋgə bwiŋg bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zə tǝw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məmə yáag-yáag íŋkɔŋkúúnd í mú shwiy bwo nyúúlúd, bwá ŋgə dúg ná *jím wə bwá má dúg ní. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí ŋgə bə nə məshwán milámúd yí? ³⁹ Dúgúgá məbwá nə məkuú mām. Jísə mpú bə mə wə éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ífúndə nə iyasə nda bí ŋgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ŋgə ci ntáni a ŋgə lwágulə bwo məbwá nə məkuú mé. ⁴¹ Bwá á bə bwá mú nə məshusəg, bwá ŋgə káam, nji bwá kú fwo mpu *búgala. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sá má dá wa?» ⁴² Bwá mú yə nyə kúl shú mbufá. ⁴³ A mú ŋwa gwo, a mú də bwá ŋgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sá má á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísə cilyá shú dām Cɛɛ má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə nə osóm dí yí byésh í jalá nə bá sɔy.» ⁴⁵ A mú bɛny bwo fug ná bwá gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembí. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ntága «Křist mə bá jug ná ndéé a gwúm jwǝw áléləud, ⁴⁷ bwá ka bá də cúndə jínə déd ná buud bwá céndúg mitédúgá, Zembí mú juu bwo. Cúndə wɔɔŋg í bá tééd Yurásəlem í mú kala ílwoŋ byésh.» ⁴⁸ Bí wə búśə ówúshined wá isâ byɔɔŋg. ⁴⁹ Nə ndéé, mə bá ntí bí sá Dá nyə á kaag bí yí. Bí bəŋ jigá wa ŋgwála kə kumə ja mpífə í bá zhu gwǝw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má kə gwǝw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ŋgwála kə nə bwo kúná-kúnə nə Betaní. Kə wóśs nɔŋ, a mú bən məbwə bwádan nə bwo. ⁵¹ A ŋgə bwádan nə bwo ntáni, a mú ŋgə béégya nə bwo, ŋgə ŋkəŋ kə gwǝw. ⁵² Bəŋ bwá mú kúdəw shí yə nyə gúmá ná

24:25 24.45   **24:27** 24.44   **24:32** 24.45   **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5   **24:36** 1Kr 15.5
 Səlugá milám shí: Luk 2.14   **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49   **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41   **24:44**
 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndə: Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2
 osóm: Sóm 22.69   **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9   **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4;
 Mis 17.2-3; 28.23   **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19   **24:48** Mis 5.32; Yuá
 15.26-27   **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31   **24:49** 4.18   **24:50** 9.51; Mak
 16.19; Mis 1.9; 3.21   **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22

ndéé bwó mú nyingə kə Yurúsəlem nə məshusug milâm ná cwóó. ⁵³ Bwó mú kə
ji *Luŋ mə Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Isá í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔŋɔ mə Zhák, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembí. Sá bí nə ŋkul cí ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mósə cilyá wa má mósə shú ná bí máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembí, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúu 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zanɔgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembí.

Tééd lúu 13 kə wós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə məcwúŋ Yésus nyə á cwíny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námá nda Yésus nyə á jagula nə Zembí bəd nyə ompwíin bé məbwád ná (17). Yuánes má nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bí Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúúl ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúlúd (20-21).

Ciyá í á nyɛ muud

¹ Mátéédúlé má isá byəsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembí wə bwá á bə. Ciyá jɔɔŋg í á bə ntəg Zembí. ² Bá Zembí wə bwá á bə matéédúlé má isá byəsh dí. ³ Gwə wə í á té isá byəsh; kú nə tɔɔ sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔŋg dí, cug jɔɔŋg í njúl mənkenya ngələ kwan buud. ⁵ Mənkenya má á ngə faan yídúgúd; nji, yídúgú í áshígé magulə ləg mənkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembí wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiing sá í dúgyá nə mənkenya mɔɔŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúləg nəcə bwiingyá jɔɔŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə mənkenya; nyə á yida zə bwiing sá í dúgyá nə mənkenya yí. ⁹ Mənkenya mɔɔŋg mə á bə fwámé mənkenya, má ná, ja má zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwə námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bə dí, nji buud bə nda magulə ləg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembí. ¹³ Bāŋ bwá má byél, kú bə byélé í ngə wú məcí dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh jánj yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə á mə jii ná a byá mwān; bwá má byél byélé á ná Zembí wə má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyɛ muud, í á cugə wa sódí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sə á beny mílwaná myé, mí njúl mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwɔ mə Sónɔgú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lánj yé, a lás

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ní wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwɔ mə Sónɔgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36

gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wó éne. Nyə wó mə á ci yé, ná: muud ηgə zə mádí mpúsa; nji, a mə tów mə shwóg, nəcé nyə wó nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wəəηg wó éne» ¹⁶ Sá bēsh sá á mə bə nə kəw nyádí zhwoğ təəm dí, a ηgə cəgə nə sá nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb mácéε, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, Cúgá lú Mwán lé nyáméfwó mə jéég buđ dí, dúśó námá Zembí yí, dwə wó í á sá nə Zembí mpúyég.

Yésus mə tééd ísáy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwó á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wó zó?» A mú ka bwiíηg bwo sá Yésus jísó yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mεε dí jísó *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwó á ka námá jí nyə ná: «Ká wo wó zó? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbò, mə dí Eli.» «Ye wo wó *Muud micúndá?» Nyə ná: «Mbò.» ²² Bwó mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wó zó? Sá kág bεsa nə buud bwó ámə nti sá wá ná jí? Woméfwó ηgə ci nə wo wó zó?» ²³ A mú bεsa nə bwo ná: «Mə wó kál í ηgə cúndə shí a shwéeshád yí, ηgə ci ná: «Súgúgá zhíə mə Cwámba í bág tútəlí» námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwó á kəndəw wá bwó á bə *Ofarizyēη. ²⁵ Bwó mú ka jí nyə ná: «ηkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyingə bə múúd micúndá, nəcé jí wó ηgə duu buud yí?» Yuánes mú bεsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ηgə duu buud májúwód. Nji ηgwól múúd jí na mpóđúgá nyínád, bí ampúyē nyə. ²⁷ A ηgə zə mádí mpúsa, mə ampíáyé ná mə cínuyg nyə mikwoólú mí máηgwub məkuúd.» ²⁸ Sá ní í á ηgə siy Betaní, Zhurđē fajwíny, kál Yuánes nyə á ηgə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ηgə zə nyádí, a mú ci ná: «Dúgá, *Mwán Ncwəmbe mə Zembí wó éga, nyə wó mə zó yil búúd ə shí ga *sám wáj. ³⁰ Njəá mə a ci ná: «Muud ηgə zə mádí mpúsa; nji, nyə wó nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wó nyə a tééd fwo bə nə mə.» Nyə wó mə á ηgə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jí ní bag ó *Izəryél bwó mpúg nyə ná, gwó wó mə á zə ηgə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulé ná: «Mə a dúg Shíshim ηgə shulə wú gwów nda faf ná ndéé zə jí nyə nyúúlúd. ³³ Mεε mə a shígé fwo də mpu nyə ə; nji muud nyə á nti mə ná mə zóg ηgə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: «Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jí nyúúlúd yé, nyə wó mə bá də duu búúd Nkəηkə Shíshimud.» ³⁴ Mεε mə a shí ntág dúg, mə ηgə bwaagulé ná nyə wó jí Mwán mə Zembí.»

Ompwíin wó ashúshwóógá

(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bə mán mələm, Yuánes bəndη bóól *ompwíin bé obá bwó njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgə cə, a mú ci ná: «Dúgá, *Mwán Ncwəmbe mə Zembí wó éga.» ³⁷ Ompwíin obá bəəηg bwó mú gwág sá Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwó mú kə ηgə bε Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwó ηgə bε nyə, a mú jí bwo ná: «Bí ηgə sə jí?» Bwó nə né ná: «*Rabi, wó də jí ηgow?» (Rabi mə kə ná «Yígúli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwó mú ka kə dúg kál á də jí yí, ná ndéé,

1:17 7.19; MmN 31.18   **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12   **1:19** 5.33

1:20 3.28   **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14   † **1:21** Oyúden bwó á ηgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ηgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).   **1:23** Iza 40.3   **1:25** 1.33; Mat 21.25   **1:27** 1.15; Mis 13.25   **1:28** 10.40; Mat 3.13   **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6   **1:30** 1.15   **1:32** Mat 3.16   **1:34** Mwán mə Zembí: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20   **1:36** 1.29

bwá mú ji cínɔŋ nyádí jwôw döŋgúd. Í á bæ jwôw í mú ηγεε máwəla mənəŋ má mpwó-kugú.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndeé bwá mú bɛ Yésus wá, ηgwólúgá nyə á bæ André mínyɔŋá má Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wá mínyɔŋá yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Mesí (jíná döŋg í kə ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wá Yésus. Yésus mú dū dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá ná wo wá Shímun, shwóóŋgá ná Yuánes; wo bá zə dū jówəw ná Séfas» (jíná döŋg í kə ná Pyêr).

⁴³ Mán mələm, Yésus nyə a ηwa cígúla ná a kə Galilê. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bɛg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bæ muud á Betusayída, dánd má André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarét, mwân mə Yóseb bwá ηgə ci ókalaad ɔ máccɛ má Moyíz nə böŋg ɔ *búúd ɔ micúndád yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Fílíp ná: «Yé sâ ányunywaá jí nə ηkul zhu Nazarét?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga ji fwámé mwá *Izarəyêl, kú yíl, kú bæd.»

⁴⁸ Natanaél mú jí nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədél?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyê di, bíná Fílíp kú fwo lésha.»

⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wεε ji Mwân má Zembí, wεε ji Cí á Izarəyêl.» ⁵⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má *búgula nəcé mə jaawúla wo ná mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyê di; mpug ná wo bá dúg ísá í bá nyiŋgə bul bæ í anúni yí.» ⁵¹ A mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə bá dúg jorj ná bagá, *wəéŋgəles ɔ Zembí bwá dúgá bád dū shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwəw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwəla á Galilê bwá jów ná Kana yí, bwá á ka sá zaŋ. Maríya á nyɔŋgú mə Yésus nyə á bæ cínɔŋg. ² Bwá á jów námə Yésus ná a kég zāŋ nyɔŋgú, tɔɔ *ompwíin bé. ³ Í á ka zə bæ, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyɔŋgú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwá cúgé ná nə məlwəg.»

⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāŋ nə inéy? Wəla dām í afwóyé wósos.»

⁵ Nyɔŋgú mú ci nə osóol ɔ mäsáal ná: «Bí ɔ sá sá jêsh nyə é ci ná bí sáág yí.»

⁶ Na jí ná, idɔɔla ísaman í á bæ í təl na, *Oyúden bwá á dū balan nə byo dúlə gusa míŋgusa mí íci. Idɔɔla byɔŋg í á bæ cígá nə məkwóógú, í njúl ná dɔɔla ηgwúd je kə ílwunɡá í májúwó ηkí mwəəmb ηkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osóol ɔ mäsáal ná: «Lwándúlágá məjúwó na ídɔɔla íníd.» Bwá mú lwándulə byo ná cwós.

⁸ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Kagá dɔɔlə ja níid bí kég yə múúd ηgə sá dína yé.» Bwá mú dɔɔlə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kagulə májúwó má mə shín nyεε məlwəg máni; nyə a shíge mpu kál məlwəg məŋgə má á ηgə wú yí, osóol ɔ mäsáal báá, buud bwá á dɔɔlə məjúwó wá, bwá ηgə mpu. ¹⁰ A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwá dū sá ídína yí, bwá dū tééd fwo yə búúd məlwəg má búl nywa má, ka zə shúgula nə məŋgə má abálé nywa má ja búúd bwá mú ηgə shwág yí. Ká wεε wo ámə nyiŋgə baagulə məlwəg mə anyunywaá zə wósos wəla ga dí?»

1:40 Mat 4.18-20 1:41 4.25 1:42 Mat 10.2; 16.18 1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na jí je bæ ólitre məwúm mwəəmb ηkí təd.

11 *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wəni, nyə a sá dwo ηgwála á Galilê bwá jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíin bé bwá mú *búgula nyə.

12 Ja isá ini í má shîn yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bánōη nyōōηgá yé nə omínyōηá bé nə ompwíin bé. Nji, bwá á jì wu nji bábaalé mwōw.

Yésus mə wíηg búúd ə míkus Luη mə Zembí

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

13 Nda zāη Páska í á bə í mú kúná-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsalem.

14 A mú kə kwey ná, nə buud bwá á ηgə kusha inteny wá, nə bōōηg bwá á ηgə kusha itōw nə məfaf wá, nə bōōηg bwá á ηgə sá icénd í *mwaaanə wá bwá má kə jì nə míkus *Luη mə Zembí. 15 A mú ηwa míkwoolú sá lwóη ná ndeé wíηg yíl bēsh Luη mə Zembí, wíηg námá itōw nə inteny. A mú ηgə lwágusə omwaaanə búúd bwá á ηgə sá icénd wá, shîn lwág itáwuli byāη. 16 Nyə nə buud bwá á ηgə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá isá íga wa. Kúgá ηwa njów mə pəpa nda watála.» 17 *Ompwíin bé bwá mú téduga nda jì cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «Ceełí má ηgá ceeł njów wó yí, í ηgə gwó mə lámúd nda kuađ.»

18 Oyúden bwá mú zə lás nə nyə ná: «Wo ηgə zə sá isá ini ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» 19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembí ga, mə nyingəg lwó bī nywo nji mwōw málóol.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ní, məlwōgga mé má á ηwa buud mimbú məwúm mánō nə mísaman, wəe má ci ná wo é lwó nywo nji mwōw málóol?» 21 Ndug nyúúl nyé wə nywáá nyə á ηgə jów ná Mpáánzə yí. 22 Ompwíin bé bwá á kə nyingə téduga lésú Yésus nyə a lás wōōηgá ja nyə gwúm yí, bwá mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembí, *magulə námá lésú yé.

23 Í á ka ηgə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zāη Páska dí Yurúsalem yí, zhwoη buud bwá á *búgula jíná dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ηgə sá má. 24 Nji Yésus nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. 25 Í áshígé nyingə jii ná muud zág jaaw nyə ná mbeé jì ntúga, keel jì ntúga. Nyəmefwó nyə á ηgə mpu sá jì múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

1 Ngwól múúd nyə á ka bə gwoōηg *Ofarizyēη dí nə jíná ná Nikodēm; nyə á bə námá tōwe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dúg Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ηgə mpu ná wo jì yígali ηgá zhu wá Zembí yé. Nəcə, muud cugé nə ηkul sá *máshimbá wó ηgá sá móga ηkí Zembí nyə ayáyé nyə ηkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bə kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə ηkul dúg Faan mə Zembí.» 4 Nikodēm mú jì nyə ná: «Ntuđelé cwúcwúul múúd jì nə ηkul nyingə byél yé? Ye a jì nə ηkul nyingə nyí nyóōηgá mwó dí ja ábeé ná ndeé a mú nyingə byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bə kú byél zhíí á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ηkul nyí Faan mə Zembí dí. 6 Byeyí á shí ga í du byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé

2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mís 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sóm 69.10 2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mís 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.52; 20.29, 31; 16.9 3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39 3:2 Mat 22.16; Yuá 2.11

3:3 1.13 * 3:3 Kúl jēsh sé ηgá ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, ból bwá ηgə ci ná «byél byélé á gwōw». 3:5 Tit 3.5 3:6 6.63

ágúgwáan. ⁸ Nkwô má ðu kuŋg kúl á kûng yí, wo ñgô gwág ñcíná nyé, ñji wo nda mpu kóómb á ñgô zhu yí nà kóómb á ñgô kà yí. Ntô námá wó jí nà muud má byél byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodém mú ci nà nyà ná: «Jân jí nà ñkul bæ na ntádel?» ¹⁰ Yésus mú bæsa nà nyà ná: «Wée muud ñgô jíguli bwán ó *Izaráyél yé wo ampúyé isâ ini?» ¹¹ Búbálé, má jaaw wo ná, sá ñgô lás sâ sá má mpú yí, sá ñgô bwiing sâ sá á dúg yí, ñji bí nda magulá sâ sá ñgô bwiing yí. ¹² Ja má lás nà bí isâ yá shí ga, bí nda *magulá yí, bí búsa nà ñkul magulá yá gwów na ntádel? ¹³ Mpugá ná muud nyà afwóyé bád kà jon dí gwów, námá ñji *Mwân mæ Múúú, nyà muud nyà á zhu gwów yé. ¹⁴ Ná ndeé, námá nda Moyíz nyà a bân vuguli nywá gwów shí a shwéshád ná, í jii ná bwó bág námá bân Mwân mæ Múúú gwów, ¹⁵ shú ná muud yêsh mæ bá *búgula nyà yé bág *bæ nà cug á kanduga kanduga. ¹⁶ Nacé, Zembí nyà á cæel buud ó shí ga nà mbiya yáág-yáág cæelí, váál á ná, nyà a yána Cúgó lú Mwán dé ná muud yêsh mæ búgula nyà yé bág bæ kú yà, a yidag bæ nà cug á kanduga kanduga. ¹⁷ Mpugá ná Zembí nyà a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zóg yà búúú intúgúli, í á yida bæ ná a zóg sá ná buud bwó fáámug. ¹⁸ Muud mæ búgula nyà yé nyà ányingayé ná bwama nà intúgúli; muud mæ yidá bæ kú búgula yé, intúgúli byé í má bwey bæ; í má bwey bæ nacé a má bæ kú búgula Cúgó lú Mwán má Zembí. ¹⁹ Dugá, Zembí nyà a sá ná sémyé mílúsú í mpúyúg, nyà a sá ntúga: nyà á nti mænkenya shí ga dí, buud bwó mú yida cæel máyídúgá cǒ mænkenya. Bwó á sá ntó nacé bów bwo misóólúgá. ²⁰ Jí ná muud yêsh mæ ðu sá mábɔw yé má ðu mpii mænkenya, nyà ádé kà kúl mású yí, a fúndá ná misóólúgá myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ñgô bæ obúbálé yé má ðu kà kúl mænkenya mású yí, í nyínúg ná a ñgô sá misóólúgá myé váál Zembí ñgô jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isâ ini í má shín yí, Yésus má zà kà shí á Yudéa, bônôn *ompwíin bé. A mú kà jii nà bwo wu, a ñgô duu buud. ²³ Í á bæ, Yuánes ñgô námá duu buud Inon, kúná-kúná nà Salím, nacé majúwó má á bæ wu ñkí bulya. Buud bwó á ka ða kà, ðu kà duwan. ²⁴ Na nyà á bæ bwó kú fwo wá Yuánes mimbwugá. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bônôn ñgwól *Yúden bwó á ka zà séñusa mækál shú sâ í dúgyá nà ñgusa yábó yí. ²⁶ Bwó mú kà wá Yuánes kà ci nà nyà ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bí á bæ Zhurdé fanwíny wó á ñgô bwaagulá lán yé yé, a ñgô duu buud, buud bêsh bwó mú ñgô kà nyádi.» ²⁷ Yuánes mú bæsa ná: «Muud cugé nà ñkul bæ nà sâ, Zembí kú fwo yà nyà. ²⁸ Biméfwó bí búsa mæ owúshined ná mæ á ci ná: “Mæe dí jísó *Kрист, mæe jí ñji muud Zembí nyà á nti Kрист dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mæ ñwá bá yé, nyà wó jí nà mudá; shwó yé tál cínongú ñgô gwágulá nyà yé, nyà é bul bæ nà mashusug ja á gwág kál má múúú bá yí. Váál máshusug dɔong wó má jí nà ndí yí, mæshusug ntɔ ñji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ñgóg nà jwɔ, mæe dâm ñgô jimb jimbúg.

³¹ «Muud ñgô zhu gwów yé ñgô cǒ buud bêsh; nyɔɔng ñgô zhu shí yé jí námá ñji muud a shí, a lás námá ñji sâ í dúgyá nà shí yí. Muud ñgô zhu gwów jon dí yé ñgô cǒ buud bêsh. ³² A ñgô bwaagulá sâ nyà á dúg yí nà sâ nyà á gwág yí, ñji, buud bwó ángé nà magulá sâ á ñgô bwaagulá yí. ³³ Muud mæ mágúli bwaagulá

3:8 Ekl 11.5   **3:11** 3.32; 8.26   **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5   **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6   **3:14** Ilh 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32   **3:15** 20.31   **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13   **3:17** 12.47   **3:18** 1.52   **3:19** 8.12   **3:20** Ifz 5.11-13   **3:21** 1Yn 2.4   **3:22** 4.1-2
3:24 Mat 4.12; 14.3   **3:26** 1.29-34   **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4   **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10
3:29 Mat 9.15   **3:31** 8.23; 15.19; 1Yn 4.5   **3:32** 3.11

wɔɔŋ yé má lwágulá ná Zembí jì búbálé. ³⁴ Nacé muud Zembí nyə á nti yé má ðu lás íciyá í Zembí; nacé, Zembí má yə nyə Shíshim kú ná minji. ³⁵ Dá má cɛel Mwán, nyə a má bæd nyə isá byəsh mábwəd. ³⁶ Muud má *búgúlá Mwán má Zembí yé jì ná cug á kandugə kandugə; muud má bán ná nyə abúgúláyé *Mwán má Zembí yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembí yida nada nyə cugəd.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyêŋ bwə má gwáduga ná a mú ŋgə bul bæ ná *ompwiín ntə Yuánes, a ŋgə duu buud ntə nyə. ² Nji, Yésus nyəmfwó nyə a shígé ŋgə duu buud, ompwiín wə bwə á ŋgə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudea ná a kə Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóos ŋgwála á Samariya bwə ðu jəw ná Sikâr yí, ŋgwála wɔɔŋ í njúl kúná-kúnə ná fambá *Yákwb nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwŋŋ mə Yákwb í njúl cínŋŋ. Yésus nyə á ka bæ a má tag ná njəond, a mú kə jì shí bwíinde lú taambəd. Í á bæ na, jwów í mú ŋgeé tólóg dí.

⁷ A njúl na ntáni, ŋgwól mudá á Samariya mú wóos ná a zə ðə məjúwó. Yésus mú ci ná nyə ná: «Yág mə məjúwó má ŋgul.» ⁸ Í á bæ ompwiín bwə má kə ŋgwála ná bwə kə kusə íðəw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci ná Yésus ná: «Né jì? Wo mwá *Yúden, wo bálé gwáamb mə shilə Samariya məjúwó? Jāŋ í áma té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bəndəŋ ná buud ɔ Samariya bwə ádé bæ ná wónŋó. ¹⁰ Yésus mú bəsa ná nyə ná: «Wo ampúyé sá Zembí má yána yí, wo kú mpu múúd ŋgə gwáamb wo məjúwó yé. Wo mbəm mpu, ŋkí wo wə má yida gwáamb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó má cug.» ¹¹ Mudá mú ci ná nyə ná: «Cwamba, taamb jì ná gwaálə shí, wo ntág kú ná ðəpla; wo é ka ŋwa məjúwó má cug ŋgwo? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntə mpáambó jísú Yákwb muud nyə á yə sə taamb ga yé? Nyəmfwó nyə á ŋgul məjúwó má wa, bwán bé ŋgul námə, tɔə iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa ná nyə ná: «Muud yəsh mə ŋgúl məjúwó mága yé, nyə é nyingə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mə bá ŋgul məjúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyingə bwele gwág shwáásúlə minú, məjúwó mɔɔŋg má bá bæ nyə bwŋŋ í bá ðu wéeshali məjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwamba, yág mə məjúwó mɔɔŋgú mə bág bæ kú ná nyingə gwág shwáásúlə minú, mə nda ná bá nyingə jii ná mə zə ðə məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus ná nyə ná: «Kaá jəw ŋgwúm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé ná ŋgwúm.» Yésus ná né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé ná ŋgwúm. ¹⁸ Nacé wo a má bæ ná ogwúm ótəon, nyɔɔŋg wó jì ná ndí ja gaád yé cugé ŋgwúm woó. Wo má bwiingə búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci ná nyə ná: «Cwamba, mə dúg ná wo jì *muud micúndá. ²⁰ Odá bwə á ðu yə Zembí gúmá wa mbəŋ gaád; bi bəŋ má ci ná Yurúsalem wə búúd bwə kəg ðu nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci ná nyə ná: «Amuda, *maguləg sá má cí yí. Dúl wəla í bá zə bæ, í bá bæ, bi kú ná ðu yə Dá gúmá wa mbəŋ gaád, kú námə nyingə bæ Yurúsalem. ²² Bí ŋgə kənd gúmá kəl bí ampúyé yí; sá bəŋ sá ŋgə kənd kəl sá má mpú yí, nacé cugushiə Zembí ŋgə cugushi buud yí í ŋgə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla ðɔɔŋg ntág námə wəga, wəla á ná fwámé búúd bwə yə Dá gúmá wá bwə é yə nyə gúmá

3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sóm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3

nə *shíshim nə obúbálé. Váál búúd i yə nyə gúmá ntó wá Dâ ngó sọ yí. ²⁴ Zembí jì shíshim, buud bwá yə nyə gúmá wá bwá jəlá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obúbálé.» ²⁵ Mudá mú cì nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wá bwá ngó jów ná *Kříst yé. Ja á bá ntág za yí, a bá zə jaaw sá isá byəsh.» ²⁶ Yésus ntág nə né ná: «Mə wəɔŋg wá ngó lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwiín bé bwá mú ntág wóos, bwá mú ngə káam nó Yésus ngə lésha nə mudá; nji, təo muud nyə a shígé jì nyə ná: «Wo ngə jii jí?» Nkí ntág ná: «Nəcə jí wó ngó lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jów búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg ngwól múúd mə jaaw mə sá jəsh mə á sá yí, ye í cúgé je bə Kříst í?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kə kóomb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwiín bwá mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntág nə bwo ná: «Mεε jì ná mə dág idáw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwiín bwá mú ngə cì bəwámé nə bəwámé ná: «Ŋgwól múúd nyə ámə zə yə nyə bíl idáw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idáw byám wá mə sáág sá múúd nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Ngaá bí ngə cì ná í mə lúg ɔŋkwoond onɔ nə fwála bwá jəlá nə saag ífambá yí í wóosúg í? Ʋhúu. Mεε mə ka cì ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, idáw í mə shín wáy ífambá, í mú fwála lú mäsaaɡ. ³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey ŋwa myána, a ngə sεεŋg mpumá shú cəg á kəndugə kəndugə; ná ndεé, mbəol məmpəg bá bəsh muud məsaag bwá gwág məshusug mbii ŋgwúd. ³⁷ Wúl kaaná í dɔ cì ná: muud mə bę mpəg yé, nə yé; nyəɔŋg mə sáag yé, nə yé. Sá kaaná wəɔŋg ngó cì yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kásag saag idáw kúl bí áshígé wéénd gúŋ yí. Ból bwá á séy, bwá wéénd gúŋ; bí bəŋ mú kə saag ígúŋ byáŋúd.»

³⁹ Zhwog buud wá ngwála Samariya wəɔŋg bwá á *búgula Yésus nəcé bwaagúlálə múdá nyó á bwaagula ná: «A mə jaaw mə sá jəsh mə á sá yí.» ⁴⁰ Nə ndεé, ja búúd ɔ Samariya bwá á zə wóos wá Yésus yí, bwá á jəgula nə nyə ná a jig na bwádí; a mú ja cínəŋgú mwəw məbá. ⁴¹ Buud bwá mú nyingə jág bul zə búgula nəcé ŋgəlé gwág ciyá jé. ⁴² Bwá mú ngə cì nə mudá ná: «Sə ngə búgula ja gaád nəcé səmfəwó sá mə gwág nyə nə məlwə məsá, kú ná nyingə bə nəcé bwiŋgúlə wə, sá mə ka mpu nə nyə wá jí bəlé bə Cəgye á shí ga.»

Yésus mə lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwəw məbá mənì, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilè, ⁴⁴ í njúl nə nyəmfəwó nyə á bwey bwaagula ná: «Bwá ádé gúmal *múúd micúndá mə Zembí nyədí kwáádá.» ⁴⁵ Nji, ja nyó á wóos Galilè yí, buud ɔ Galilè bwá á jεεnd nyə nəcé bwá á shí dúg sá jəsh nyə á sá Yurúsələm fwála lə zəŋ yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilè, wú nyə á sá nə məjúwó mə nyéég məlwə wá. Wúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernaum, nyə á ka bə nə mwán ngó bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus mə wú Yudea, a mə wóos Galilè. A mú kə nyədí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú cì nə nyə ná: «Bí mə ká bə kú dúg *məshimbá nə *isá í mímbugú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ məsáal mú cì nə nyə ná: «Lεεlúg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú cì nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cəgə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á cì nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngó ná ka shulə kə, ósól ɔ məsáal bé bwá mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə nə mwán yé ngə cəgə. ⁵² A mú jí bwo wəla bwás í ámə shín mwán yí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyúú í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ŋgwúd á tām mwásá.» ⁵³ Sónjgú

mwân mú yag ná wəla dɔɔŋg dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwân woó ŋgə cugə» yí; nə nyə, nə nǝw yé wəsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábɛé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgá á Bétésda

¹ Ja isá íni í má shín yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zan. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsalem zəh nyɔɔŋgú. ² Gúl cwoogú í á ka dɔ bə nún Yurúsalem, bwə dágú jǝw gwo heburá dí ná Bétésda. Cwoogú jɔɔŋg í á dɔ bə nə mənýíngúlé* mátɔɔn, í nǝl kúná-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka dɔ já na mənýíngúlé máníid, nə wəancim-ncim, nə wə á ibúgúlé í mákuú, nə bɔɔŋg bwə á bə nə bil ikúl í nyúúl í má shwáám wá. †[Bwə á dɔ já cínɔŋgú dɔ bwánd ná mǝjúwó má búsulag. ⁴ Nəcé, ŋwól *éŋgales nyə á dɔ shulə cwoogúd bil íja, dɔ zə busal mǝjúwó. Ná ndɛé, mbəl í bwélé kul nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yál, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ŋwól múúd nyə á ka bə cínɔŋgú, bwás má ji nyə nyúúlád mimbú məwúm málɔl nə mwɔɔmb. ⁶ Yésus mú dág muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó cɛel yál?» ⁷ Mbəl wɔɔŋg mú bɛsa nə nyə ná: «É yé Cwámaba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja mǝjúwó má ŋgə busula yí. Í dɔ bə, mə ŋgə ná nywá kə, ŋwól múúd nywáá má lɛl kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wɔɔlúg, wo báágúg tanú gwó, wo kyéyug.» ⁹ Muud wɔɔŋgú mú yál námá cé nə cé, a mú báág tanú jé ná ndɛé tééd nǝɔnd. Isá íni í á ŋgə sɛy jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwə mú ka ci nə muud nyə á yál éne ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci ná wo kú ŋkəny tanú gwó.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: «Ŋwag tanú gwó wo kyéyug»». ¹² Bwə nə né ná: «Nyáyé múúd nye nyə ámə ci nə wo ná: «Ŋwagú tanú gwó wo kyéyug» éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yál yé nyə a shígé ná mpu múúd wɔɔŋgú; í á bə Yésus má nyɔɔs cínɔŋg búúd bwə á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cǝ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luj má Zembí, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yál dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágulə Yésus cúwáli, nəcé a sálə sóólúgú ní jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bɛsa nə Oyúden bɔɔŋg ná: «Dá ŋgə ná sɛy zə wóos fwála gaád; məe mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á məel ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sǝ ná bwə gwú nyə; kú bə nji nəcé á dɔ yád Sábaad íf, nyə á nyingə námá ci nə Zembí jí Sóóŋgú yé, ntó jí ná a ŋgə tál nyəméfwó cé ŋgwúd nə Zembí.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ŋkul sá sá nə lúu yé, a sá námá nji sá á dág Dá má sá yí. Sá jəsh Dá má sá ntág yí, Mwân má sá námá gwo. ²⁰ Nəcé Dá ŋgə cɛel Mwân, a ka ŋgə lwágulə nyə sá jəsh

4:54 2.11 * **5:2** mənýíngúlé: Sə sh ŋgə jǝw ná nyingúlé ní í cúgə zhizhe mpumbé; jísə milwonj mí mámpin mimbá, bwə ka wá kwáminá gwów ná gúgáwá bág. † **5:3** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá bisá na mpádúgá iyuu ibá íni yí. **5:8** Mat 9.6-7 **5:9** 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 **5:10** MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16 **5:15** 9.11 **5:18** sǝ ná bwə gwú nya: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nya á nyingə námá ci nə Zembí jí Sóóŋgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35

á ngó sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólégú mí nyingó ntɔ mīga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpuɡá ná, Dá má də gwúmushi búúd, də nyingə yə bwo cug; mbií ngwúd wəɔngú, Mwán má də námá sá ná, muud á cəel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dá nyə asámbe tɔɔ muud lósú, nyə a má yida yə Mwán nkul ná a dóg cígal mílósú myésh. ²³ A sá ntó ná buud bəsh bwá gúmáləg Mwán nda bwá gúmál Dá ná. Muud má bə kú gúmál Mwán yé, nyə agúmálé námé Dá muud nyə á nti Mwán yé. ²⁴ Bábálé, má jaaw bí ná, muud má gwágulá ciyá jám a *búgula múúd nyə á nti má yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intégúlí, a má yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Bábálé, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔng ntág námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwán má Zembí yí. Bɔɔng bwá bá ntág gwág dwo wá, bwá bá *bə nə cug. ²⁶ Mpuɡá ná, Dá jí amádí á cug, a má ka námá sá ná Mwán bəg amádí á cug. ²⁷ Nda Mwán jí Mwán má Múúd[‡] ná, Dá má yə nyə nkul ná a dóg sámb mílósú. ²⁸ Kúɡá káam sá jɔɔng; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búś mǎshwoj dí wá bwá bá gwág kəl má *Mwán má Múúd yí. ²⁹ Bɔɔng bwá bá bə ná bwá á sá mǎnywa wá, bwá bá gwúm mǎshwoj dí, zə lóg cug; bɔɔng bwá bá bə ná bwá á sá mǎbɔw wá, bwá bá gwúm mǎshwoj dí, zə bwəma nə intégúlí. ³⁰ Mɛɛ, má cugé nə nkul sá sá nə lúu wám, má də sámb mílósú nda má də gwág nə Pəpá ná; má də cígal mílósú tətəlí, nəcé má ádé sɔ ná má sá sá má jí yí, nji ná má sá sá múúd nyə á nti má yé ngó jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmǎfwó wá ngó bwiing lán wám, bwiingúlə wəɔng í nda bə sá búúd bwá máguləg yí. ³² Ká, muud shús wá ngó bwiing lán wám, má mpú ntág ná bwiingúlə wəɔng wúsə bábálé. ³³ Bí á kənd buud wá Yuánes[§], nyə á shí ntág bwiing bí bábálé waamə. ³⁴ Mɛɛ má anɡé ntág bwánd ná muud bwiingug lán wám; má ngə yida lás ntáni shú ná bí dógúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ngə kwan yí, bí á shí ntág jí ná bí má kɔɔs nə mǎnkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mɛɛ jí nə wúl bwiingúlə í ngó bwiing lán wám, wán í ntɔ wəɔng Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólégú Dá nyə á yə má nkul ná má sáag myá, má ngə sá myo, mí ngə bwiing lán wám ná Dá wá nyə á nti má. ³⁷ Dá muud nyə á nti má yé nyəmǎfwó ngə bwiing lán wám. Bí abwélé gwág kəl dé, kú bwelə dóg mpwóómbá nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé nwa jiya bídí mílámúd, nəcé bí anɡé nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ngə sɔ ná bí mpúg micilyá myá Kálad Zembí, bí ngó téduga ná bí é kwey cug á kandugə kandugə cíɔɔng; í njúl ná micilyá myəɔng mí ngə bwiing lán wám. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mǎdí ná bí bəg nə cug.

⁴¹ «Mə anɡé nə jí ná buud bwá gúmálég má. ⁴² Nji, má mpú bí, má mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dá wá nyə á nti má nyádí jínód, nji bí alégé má; nkí ngwól múúd má zó dé jínód íí, bí yida lóg nyé. ⁴⁴ Bí bí nə nkul búgula na ntədélé bí ngó sɔ gúmá mǎnyúúl má búúd dí? Bí cugé nə nkul búgula, nəcé bí anɡé nə sɔ gúmá í ngó zhu wá Zembí á ngwúd nə ngwúd yí. ⁴⁵ Kúɡá ngə téduga ná má bá shwáman bí wá Dá. Moyíz muud bí á má kə kəl mílám nyádí yé, nyə wá má bá shwáman bí. ⁴⁶ Nəcé, bí mbəm ngə búgula Moyíz íí, nkí bí má búgula

5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25   **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28   **5:23** Flp 2.10-11   **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14   **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14   **5:26** 1.4   **5:27** Mwán má Múúd: Ntó má kó ná «Mesí Zembí nyə á nti yé». (Wo jí nə nkul dág Dan 7.14.)   **5:29** 11.24   **5:30** 4.34   **5:31** 5.36   **5:33** 1.15, 19, 34   **5:33** Lán ní í jəlá nə bə sá í ngó síy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí.   **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27   **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12   **5:38** 16.9   **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11   **5:41** 7.18   **5:44** 5.41   **5:45** Mbá 31.24-29   **5:46** Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37

námá mə, nəcé lán wâm wə Moyiz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anǵê nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byâm na ntadel?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja isâ ini í má shín yí, Yésus mú lína máŋ mə Galilé bwə də námá jôw ná Tiberyad yí, kə fanwíny. ² Buud bwə mú ŋgə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwə á ŋgə dúg a ŋgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámbúŋád, kə ji shí wu gwôw, bânôn *ompwín bé. ⁴ Na ji ntâg ná, *Oyúden zan *Páska nyán í mú kúná-kúna.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwə ŋgə zə nyádí, a mú ka jí Fílip ná: «Sá é ka kusə íbuléd ŋgow ná buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jí ntó ná a gwágúlə ná nda Fílip nyə é ci ná, nyə á ŋgə bwey mpu sá á zə sá yí. ⁷ Fílip mú bɛsa nə nyə ná: «Sá tɛm kusə íbuléd tãŋ odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yêsh bə nə jé kákúl.» ⁸ Nyəŋ *mpwín mə Yésus bwə á də jôw ná André yé, mínyoná mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítóon wa, íbuléd í *orzha, nə oshú óbá; ká bímbí dœŋg dí nə ŋkul ka sá zhwoŋ buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwoŋ ákanda nyə á bə kákúl jœŋgád, buud bwə mú shín jí shí, je bə búúd otóoshin otóon lǵlə nji budúm. ¹¹ Yésus mú ŋwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwə á bə cínœŋg wá. A mú námá sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jí yí. ¹² Ja búúd bwə mə də ná ndéé jíla yí, a mú ci nə ompwín bé ná: «Kwósúgá ikúl í má lág yí, í kú bə sá yúúdúgú.» ¹³ Bwə mú kwós ikúl í íbuléd í á lág ja búúd bwə á shín də yí, í mú lwánd mábwumú wúm nə mábá.

¹⁴ Ja búúd óni bwə má dág Yésus mə sá *shimbá yí, bwə mú ŋgə ci ná: «Búbólé, *muud micúndá nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni.» ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwə é zə ŋwa nyə ná bwə ká təl nyə ŋwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyinǵə bád mbámbúŋád nyəmfwó kú nə muud.

Yésus mə kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwo-kugá, *ompwín bé bwə mú shulə kə mǎŋ. ¹⁷ Bwə mú kəwa byóólád, tí kə fanwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyinǵə sœŋgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ŋkwô nyə á ka zə kunǵ, ikwô tôw máŋ ná shwuu. ¹⁹ Bwə mú ka ŋgə júgə ná ndéé, ja bwə mə kə shwóg je bə ókilomáda otóon ŋkí ósaman * yí, bwə mú dúg Yésus ŋgə kyey májúwó dí gwôw, a ŋgə shísh kúná-kúnə nə byóól dǎŋ; bwə mú gwág íkukwende. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwə mú cœl ŋwa nyə byóólád, nji byóól mú lœl kumá bwún, kál bwə á ŋgə kə yí.

Idâw yá cɛŋ

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mǎlêm, ncúlyá buud bwə á lág gúl kóómb mǎŋ wá, bwə mú dúg ná byóól í á bə cínœŋg nji ŋgwúduǵú, dwo ntâg wə í á kə nə *ompwín yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dœŋgád; ompwín bwə á kə bwəmfwó. ²³ Nji, mósólúgá mósól

5:47 Luk 16.29-31   6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23   6:3 mbámbúŋád: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39   6:4 2.13   6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3   6:11 21.9, 13   6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23   6:15 5.13; 18.36   * 6:19 Osetád məwúm mábá nə otóon, ŋkí ntâg məwúm mǎlól.   6:23 6.11

má á shí wú Tiberyad, nyingə zə kúnə-kúnə nə kál Cwám̄ba nyə á yə Zembí akíba ná ndeé bwə mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwə mú dúg nə tɔɔ Yésus, tɔɔ ompwíin bé bwə cùgé cínəng. Bwə mú ntág bád mósól mɔɔngəd̄ kə Kapernawúm, kə sý Yésus. ²⁵ Bwə mú kə kwey nyə núŋ m̄an̄ fanwíny, bwə mú shílə nyə ná: «*Rabi, wo ám̄a ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí anǵé ná sý mə nəcé *məshimbá bí ám̄a dúg má, bí ŋgə sý mə nəcé bí ám̄a də íbáléd ná ndeé jílə. ²⁷ Kúga ŋgə yáág ná bí bəg ná idáw í d̄u kaag yí, yidagá yáág shú byɔɔŋg í kwíind ná muud cágəg cəg á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwàn mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a jì nyɔɔŋg Dá nyə a wá məyigyé má íjwúga yé.» ²⁸ Bwə mú ka cì nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembí wə ntudél, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má Zembí wúsə ná bí búgúlág muud Zembí nyə á nti yé.» ³⁰ Bwə nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sá í ntó buud fug ná sə dúgúg ná ndeé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí? ³¹ Osósŋgú búsu bwə á d̄u də *mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, námá nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idáw í á ŋgə zhu jon dí yí.”» ³² Yésus mú cì nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námá dí nyə á yə bí idáw í á d̄u zhu jon dí yí, Sósŋgú waam wə má yə bí fwámé idáw í ŋgə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé idáw í Zembí bíse byɔɔŋg í wú jon dí, za yə búúd ɔ shí cəg yí.» ³⁴ Bwə nə né ná: «Cwám̄ba, dug yə sá idáw byɔɔŋgú ja jəsh.»

³⁵ Yésus mú cì nə bwo ná: «Mee jisə idáw yá cəg. Muud mə zə mádí yé, nyə abulé nyingə bwelə gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwelə gwág shwáásúlə miná. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bí má dúg mə, nji bí anǵé nə *magulə. ³⁷ Búúd bəsh Dá mə yə mə wá bwə é zə mádí; mə abulé ntág wíŋg múúd mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcé, mee mə á shulə wú gwōw ná mə zə sá sá múúd nyə á nti mə yé ŋgə jii yí, kú bə sá má ŋgə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sá á ŋgə jii yí jisə ná, mə kú jím̄bal tɔɔ muud ŋgwúd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmushi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ŋgə cì ná sá Dá ŋgə jii yí jisə ná, muud yəsh mə dúg Mwàn, a búgula nyə yé, a bəg nə cəg á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwə á ka ŋgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wə jisə idáw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwə á ŋgə cwaduga ná: «Ŋgaá nyə wə Yésus mwàn mə Yoseb? Sə má mpú dí sósŋgú bá nyɔɔŋgú? Ká, a zə ŋgə cì ná: “Mee jisə idáw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú cì nə bwo ná: «Kúga ŋgə cwaduga biméfwó nə biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé nə ŋkul zə mádí té Dá, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dá ká námá ka julə múúd íí, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ Ŋgaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bəsh bwə bá ŋwa nínjígúlá wə Zembí”. Kagá mpu ná muud yəsh má gwág Dá, a ŋwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntə jí ná muud nyə abwélé dúg Dá; námá nji muud nyə á zhu wə Zembí yé, nywáá wə nyə a dúg Dá. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cəg á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wə jisə idáw yá cəg. ⁴⁹ Osósŋgú bín bwə á d̄u də mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwə á shí yə. ⁵⁰ Idáw í ŋgə wú jon dí yí byáá, í ŋgə zə ná, muud mə d̄s byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wə jisə idáw yá cəg í ŋgə wú jon dí yí. Múúd mə ká də idáw byɔɔŋgú, a bá cəgə kandugə kandugə.

6:26 2.11   6:27 6.35   6:29 2.23   6:31 Sòm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49   6:33 6.41, 51
 6:34 4.15; Mat 6.11   6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37   6:36 16.9; 20.29   6:37 17.2, 24   6:38 4.34;
 Mat 26.39   6:39 10.28; 17.12; 18.9   6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24   6:42 Mat 13.55   6:45 Iza
 54.13   6:46 1.18   6:48 6.35; Mbú 2.17   6:49 6.31

Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ɔ shí ga bwá bəg nə cug.»

⁵² Oyúden bwá mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwá ηgó shilə nɔ: «Nyíga nyɛ ji nə ηkul yə sá mishwun myé na ntədəlé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbələ, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ηgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ηgul mácií mām yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídâw, məcií mām mənɟul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ηgul mácií mām yé mə nada nə mə, mə mə ηwa jiya nyádí lámúd. ⁵⁷ Nda Dá á cug nyə á nti mə ná, á ηgə ntâg sá ná mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wə mə é ηgə sá ná a ηgəg nə cugə. ⁵⁸ Idâw í á wú jorj dí yí byáá í cúgə nda idâw ímpáámə bín í á də yí. Bâη bwá á də, nji bwá á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lósú Yésus nyə lás ja nyə á ηgə yə buud minjígúlá wəni, nyə á ηgə yə buud minjígúlá mɔɔηɟ *mpáánzə minjígúlá á Kapernawúm.

⁶⁰ Ja ompwíin bé bwá á gwág lósú yé wəɔηɟ yí, bóól ηkí bulya bwá á ci nɔ: «Wáni lósú í bul nyaan, muud cugé ná nə ηkul ηgə nyiηgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ηgə cwaduga, a mú ji bwo ná: «Lósú wâm í mə kwal bí bəɔgú? ⁶² Bi mbəm ka meel dúg Mwân mə Múúd ηgə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mə Zembí wə í də sá mə muud cugəg, ηkul mə múúd í ádé kwíind təɔ sâ. Lósú mə ηgə lás nə bí ni wúsə shú ná Shíshim mə Zembí í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wá na bídí bwá anɟé nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntúni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ηgə mpu buud bwá áshígé ηgə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiηgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ηkul zə mádí, Dá kú fwo sá nə nyâη zəg.» ⁶⁶ Tééd na fwála níid wə zhwog ompwíin bé bwá á wú nyádí gwoong dí kú ná nyiηgə ηgə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá nɔ: «Bí báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyēr mú bɛsa nə nyə nɔ: «Cwámba, sá é ká nyiηgə kə wə zə? Wɛɛ ji nə iciyá í də yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sə mə magulə, sá mə mpu ntâg ná wo jisə Nkɛηkɛ múúd mə Zembí.» ⁷⁰ Yésus mú bɛsa bwo ná: «ηgaá mə wə mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dugá, ηgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ηgə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyót; nəcə, Yúdas nyə á tɛɛm bə muud á sámbá ompwíin wúm nə óbá, nya á bə ná nyə wə mə bá kusha nə Yésus.

7

Omínyəηə ɔ Yésus kú nə búgə

(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja isá ini í mə shín yí, Yésus mú kə ηgə kyey Galilé. Nyə a shígé cɛel kə Yudéa, *Oyúden bwá á ηgə sɔ ná bwá gwú nyə. ² Í á bə ntâg íí, Oyúden zan nyâη bwá á də jəw ná Zan məbanda* yí í mú kúnə-kúnə. ³ Yésus omínyəηə bé bwá mú ci nə nyə nɔ: «Wúg wa wo kəg Yudéa, *ompwíin bwó bwá kəg námə dág mísóólúgú wó ηgə sá myá. ⁴ Ja múúd mə cɛél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyiηgə ηgə sá isá ishwoó ishwoó. Məma mísóólúgú wó ηgə sá míni, í jji ná wo lwóyág myo bəl-bəl

6:53 Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26   **6:56** 15.4-5   **6:62** Mis 1.9-11   **6:63** 3.5-8; 2Kr 3.6
6:64 13.11; 16.9   **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24   **6:71** 12.4   **7:1** 5.18   **7:2** Lav 23.33-34;

Mbá 16.13-15   * **7:2** Zan məbanda í á də bə, Oyúden də ji məbanda dí, də téduga váál Zembí nyə á ηgə baagalə bwo ja bwá á ηgə cugə məbanda dí shí a shwééshá yí. Dúgə vuguli fəb 486.

dí.» ⁵ Í á bæ na, omínyonhú bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bæ; bi bāh bi búsa nə fwála ija byësh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwá cúgé nə ŋkul mpii bí; bwá ŋgə mpii mē, nacé mə ŋgə bwaagula bwo ná bōw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mεε mə akéé zāh níid, nacé fwála dām í afwóyé bwəma. ⁹ Ja nyə á shín ci nə bwo ntáni yí, nyə á lág Galilé.

Yésus zāh dí Yurásalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāh dí omínyonhú bé bwá má bwey kə. Nyə á kə nda muud ŋgə shwaaw yé, kú bæ bəl-bəl dí. ¹¹ Oyúden bwá á ŋgə sɔ nyə zāh dí, bwá ŋgə jí ná: «A jí ŋgow?» ¹² Buud bwá á ŋgə bul lás lésú yé ikinda dí; bóól bwá ŋgə ci ná: «A jí jɔ múúd», bóólúgá ná: «Mbɔ. A ŋgə yida kul buud jugú». ¹³ Nji, isá íni byësh í á ŋgə bæ, muud kú cwééd nyə ná kpwoɔ, bwá ŋgə fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Luŋ má Zembí kə ŋgə yə buud minjígulá. ¹⁵ Oyúden bwá mú ŋgə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dága bímbí lú kwas ntadelé nyε nda sá shikúl?» ¹⁶ Yésus mú bęsa bwo ná: «Njígulá má ŋgə jíguli yí í áŋgə nə zhu máméfwó dí; í ŋgə zhu wá muud nyə á nti mə yé. ¹⁷ Múúd mə ká cεel sá sá Zembí mə jíí yí, a ka mpu ŋkí njígulá wām í ŋgə zhu wá Zembí, ŋkí mə ŋgə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud má də té íbwiingyá nə lúu yé, a də sɔ ná gúmp í kág nyédi; nji, muud mə sɔ ná gúmp í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútali, a cugé nə məshügá. ¹⁹ Ngaá Moyíz nyə á shí yə bí *mbwoomb mácé? Nji, kú nə tɔɔ muud ŋgə baagula mwo. Nacé jí bí ŋgə sɔ ná bi mə gwú mə yí?» ²⁰ Buud bwá mú bęsa nə nyə ná: «Jamb í ŋgə ntágula wo. Zə ŋgə sɔ ná a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Mεε mə á sá nji sóólúgú† ŋgwúid, í má tí bí makuú shí. ²² Ngaá Moyíz nyə á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə á tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwá á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú də sá ábiwáág wəonjú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³ Bi má magulə ná bi é də sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nacé bi acéélé caam cęę má Moyíz; ká nacé jí bí má gwág bōw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná də ŋwa ísá nji váál bí ŋgə dúg yí, dúgá ŋwa ísá váál í jəla yí.»

²⁵ Bóól búúd ɔ Yurásalem bwá á ka ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud bwá ŋgə sɔ ná bwá gwú wá éga? ²⁶ Ká dúgá, nywáá ŋgə lás bəl-bəl dí, bwá nda ci nyə tɔɔ sá. Ye micí mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyə wá jisə *Kříst e? ²⁷ Sə bāh sə má mpú kul múúd éga ŋgə zhu yí, í njúl ná, ja Kříst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kul á bá zhu yí.» ²⁸ Nđeé, Yésus ŋgə yə buud minjígulá *Luŋ má Zembí, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mə mpú mə cęę? Bi mpu námá kul má ŋgə zhu yí! Ká mə á shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bi ampúyé nyə. ²⁹ Mεε mə mpú nyə, mə ŋgə zhu nyédi, nyə wə nyə á nti mə.» ³⁰ Nji nyə á lás ntáni yí, bwá mú ŋgə sɔ məzhíí ná bwá bii nyə; nji, muud nyə á shígé kúnya nə nyə, í á bæ wəla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bæ na máŋkúmbə mə búúd məní di ná, bóól ŋkí bulya bwá á *búgula nyə; bwá mú ŋgə ci ná: «Ja Kříst mə bá zə yí, ye á bá nyingə bul sá *məshimbá cɔ múúd éga?»

7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22

† 7:14 Zan í á də já mwów zanŋbá; tútám zan jisə mwów máłsəl shwóg, mwów máłsəl mpás. 7:15

Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24

7:20 8.48 7:21 5.9 ‡ 7:21 Yésus ŋgə ci lwagúlə nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yúá 5.5).

7:22 Mat 17.9-14; Lev 12.3 7:23 5.9 7:24 8.15 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20 7:27 9.29

7:28 8.55; 17.8, 21, 25 7:30 2.4; 7.44 7:31 2.23

Bwá cœel bii Yésus

³² *Ofarizyên bwá á ka gwág buud bwá ngá nyímbula ntó lúu má Yésus dî. Bónñh mílúlúú myâ ofada bwá mú kand ífulish ná bwá kág bii nya. ³³ Yésus mú ci ná: «Sónñh bí é ngá na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wó muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bì mə bá sş mə, kú kwey, nəcé bí cugé ná ñkul bá kə kúl má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ngə ci bwámé ná: «Ŋgow á bá ka kə ná sş nda bá kwey nyə éne? Ye á bá kə búúd bású bwá á má kə ngə jì mílœom mí Ogurêk dí wá, kə ngə yə Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A cí nə “Bì mə bá sş mə, kú kwey, nəcé bí cugé ná ñkul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó má ká ná jì?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zāñ í ká du busula Š yí, Yésus nyə a tów tətəlí a mú ci gwów gwów ná: «Ŋkí muud ngə gwág shwáásúlə minú, a zág mádí zə ngul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó má cug má é du júg wú nyə lámúd nda mingwəş, námə nda Kálaad Zembî ngá ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Ŋkəñkə Šhishim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Ŋkəñkə Šhishim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lású yé ni yí, bóól bwá á ngə ci ná: «Búbálé, muud éga wá jísə *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bāñ ná: «Kříst wə éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kříst cugé ná ñkul zhu Galilé. ⁴² Ŋgaá Kálaad Zembî ngə ci gúl kúkúlúd ná *Kříst mə bá zhu mpwoñ buud mə *Dávid dí? Ntó jì ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícé íbá lúu má Yésus dî. ⁴⁴ Bóólúgá bwá mú ngə jii ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ífulish í má ka kə nyingə. Mílúlúú myâ ofada bññh *Ofarizyên bwá mú jî bwo ná: «Bì má bə kú zə nə nyə? Nəcé jì?» ⁴⁶ Ífulish ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyên ntág ná: «Bì má námə bíd ná a kúlug bí jugá éş? ⁴⁸ Ye bí má fwo bwele dúg wúl cí ñkí ngwól Farizyên mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwoğ buud bí ngá dúg bwá ngá *búgula nyə ðni bwá ámpúyé məcéş, básə nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodém muud nyə á fwo kə wó Yésus yé nyə á bə sámbá mící míníd; a mú ka cí nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcéş məsú má magulə ná shé yág muud məbşé a kú fwo kaad, sş mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námə Galilé? Fwoğ ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwálya, ngə kə bwádí mínjów.

8*Mudá nyə á biil mínœomb dí yé*

¹ Yésus nyé mú kə mbámáñ á wəolivyé.

² Ná námə mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luñ má Zembî, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú jì shí, tééd ngálə yə bwo minjígúlá. ³ Ná ndéé, *Oyíguli ó məcéş bññh *Ofarizyên bwá mú ngə zə nə ngwól múdá ná a má biil mínœombud. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə

7:33 8.14 **7:33** 13.33; 16.5 **7:34** 8.21; 13.36 **7:37** Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 § **7:37** Zan í á fwo du ngə sîy tññ mwów zəngbá kú fwo kyeg, í ka kə busula jwów lí mwœomb (Wo jì nə ñkul dúg sá ni Ləv 23.36). **7:39** 14.16; 17.1 **7:40** 6.14 * **7:40** Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyaméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **7:42** Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 **7:50** 3.1-2 **7:51** Mbá 1.16-17; 17.6 † **7:53** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 ka kumə 8.11. **8:2** Mat 26.55

biil a ηgá sá minəəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ηkul *mbwoomb mácxéξd ná sá dúg lúmá váál búdá óga məkwóogú ná ndéé bwá fudá. Ká wεε má ci ná ji?»

⁶ Bwá á jì nyə ntáni bwá ηgá bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lliŋgí ná ndéé bwá ó ká shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyəw shí, a mú ηgá cilə nə nyiná jé mándəlúd.

⁷ Bāη bwá má ηgá yáág ηgá jì nyə. Ná ndéé, a mú bān, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *səm na bidí sámbád yé téédúg ηkény kwóogú lúmá nyə.» ⁸ A mú nyiŋgə nyəw shí, ηgá cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ηgá nyəəs ηgwúd ηgwúd ná ndéé bēsh, tééd ócúmbá wósós óntombú. Yésus mú lúg na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus mú nyiŋgə bān, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ηgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jəlá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyiŋgə sá səm.»]

Yésus, məηkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyiŋgə lás nə buud ná: «Mə wá jísə máηkenya má ηgá kwan buud wā shí ga má. Muud mə bε mə yé nyə abúle bwεle kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məηkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēη bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ηgə bwiŋgə lāη wó ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiŋgyá cúgé sá búúd bwá máguləg yí.» ¹⁴ A mú bεsa bwo ná: «Tεem bə ná məmfwó má bwiŋgə lāη wām, bwiŋgyá jām jísə sá búúd bwá máguləg yí; mə mpú kál má ηgá wú yí, nə kál má ηgá kə yí. Bi bāη bi ampúyé kál má ηgá wú yí, nə kál má ηgá kə yí. ¹⁵ Bí ηgə sámb miləsú ηji váál dán á buud; mεε mə asámbé təə muud lású. ¹⁶ Í ká ntág bə ná mə sámb lású, sémbyé wām bə tətəlí, nəcé mə cugé mámfwó, sá Dá muud nyə á nti mə wó búś. ¹⁷ Ngaá jísə cilyá mácxéξ mánúd ná buud bwá jəlá nə magulə bwiŋgyá á buud obá? ¹⁸ Mə ηgə bwiŋgə lāη wām, Dá muud nyə á nti mə yé ηgá námá bwiŋgə.» ¹⁹ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóŋgú jì ηgow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé təə mə, təə Sósóŋgú waamə. Bi mbəm mpu mə, ηki bi má mpu námá Sósóŋgú waamə.»

²⁰ Yésus nyə á ηgə lás ntáni a ηgá yə buud minjígúlá *Luη má Zεmbí, a njúl kál kúm í á bə yí, muud kú séémb mbwá ná á bii nyə. Bwá á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wósós.

Yésus mə zə kyey

²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *səm wún. Bi cugé nə ηkul kə kál má zə kə yí.» ²² *Oyúden bwá mú ηgə ci ná: «Ja á ηgá ci ná: “bí cugé nə ηkul kə kál má zə kə yí” ni, ye a zə gwíflya nyúú!?» ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bi bāη bi búśə buud ɔ shí ga, mεε jisə muud a gwəw. Bi bāη shug dán dúśə wa shí gaád, mεε shug dām cúgé wa shí gaád. ²⁴ Gwá wá mə əmə cí nə bí ná bi mə bá yə nə misəm mín yí. Nəcé, bí má ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misəm mín.» ²⁵ Bwá mú jì nyə ná: «Wo wá zə?» Yésus mú bεsa bwo ná: «Mə jisə nda má ηgá bwey jaaw bí té sá əmə tééd yí ná. ²⁶ Mə jì nə zhwoŋ isá mə lás nə bī, nə byəɔŋg bíś ná mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ηgə ntág jaaw buud sá mə á gwág nə nyə

8:5 Mbá 22.22-24 8:6 Mat 22.15 8:7 Mbá 17.7; 13.10 8:9 Mat 22.22 8:11 5.14 8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 8:13 5.31-32 8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 8:15 7.24 8:17 Mbá 19.15 8:18 5.36; 1Yn 5.9 8:19 5.18; 16.3 8:20 2.4 8:21 8.14 8:23 3.31 8:24 13.19 * 8:24 Ciyá ní í jəlá nə bə sá Zεmbí nyə á ci kúl nyə á ləsha nə Moyíz yí. (Wo jì nə ηkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ηgə lwágulə ná nyə wá Zεmbí.

yí.» ²⁷ Bwó á shígé gwág na ná nyə á ngə ci Zembí Sónngú. ²⁸ Yésus mú ka ci ná bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mə Múúd yí, bí má bá ka mpu ná mə jisə†, mə anğé ná sá tɔɔ sá nə lúu wám, mə ngə lás námá nda Dâ nyə a jíngulí mə ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mə wó búsó. Nyə a shígé lágə mə məmémé, nəcé mɛɛ mə də sá nji sá á jí nə n̄kul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ngə lás ntáni yí, zhwog buud bwó á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci ná *Oyúden bwó á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá dí, mpu ná bí búsə wámbulə bə *ómpwíin bām, ³² bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bəonngú ka bá sá ná bí bóg ofulí.» ³³ Bwó mú bɛsa nə nyə ná: «Sá búsə mpwoŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: «Bí ka bá bə ofulí» yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yésh mə sá *sám yé, jisə lwaá lú mísóm. ³⁵ Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá mə də ji kandugə kandugə. ³⁶ Nə ndéé, Mwân mə Zembí mə ká yíl bí mányámád íí, bí bə fwámé ofulí. ³⁷ Mə mpú ná bí búsə mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ngə sɔ ná bí mə gwú mə, nəcé kéél dām í anğé nə jəla nə bí. ³⁸ Mɛɛ ngə jaaw sá má á dóg wó Dâ yí; bí bāŋ ngə ntâg sá isá bí á gwág nə sónngú wán yí.» ³⁹ Bwó mú bɛsa nə nyə ná: «Sónngú wúsú wó Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbám bə ná sónngú wán wó Aburaham íí, kí bí ngə sá misólógú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dɔgá, bí mú ngə cɛel gwú mə, í njúl nə mɛɛ mə jaaw bí búbálé mə á gwág nə Zembí yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ngə sá misólógú mí sónngú wán.» Bwó mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wá tóon, sá búsə nə sónngú ngwúd ji Zembí.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbám bə nə sónngú wán wó Zembí, kí bí ngə cɛel mə, nəcé ja má jí wa ga, mə á zhu nyádi. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wám, nyə wó nyə á nti mə. ⁴³ Ká nəcé jí bí anğé nə gwág lésú wám yí? Jisə nəcé bí cugé nə n̄kul gwágulə kéél dām. ⁴⁴ Sónngú wán wó Njwú məjamb, bí ka námá ngə cɛel sá isá sónngú wán mə dú gwág yésh yí. A jí ngwúl buud tééd mátéédáled; a cugé nə n̄kul bwɛle bwiing óbúbálé, nəcé óbúbálé bwó cugé nyádi cugud. Yé bwiingulə íjɔ́ í bwey námá də nyín ná a jí amádi íjɔ́, nəcé a jí mbiya njínjɔ́, nyə wó íjɔ́ sónngú. ⁴⁵ Ká bí anğé nə búgula mə nəcé mɛɛ ngə jaaw bí óbúbálé, bí má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé mə Zembí, a gwágulə mákéel mə Zembí. Ká bí bāŋ bí agwáguláyé, nəcé bí cugé bəonngú wó Zembí.»

⁴⁸ Oyúden bwó mú bɛsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo jí mwâ Samariya, nə wo jí nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ cugé nə jamb, mɛɛ ngə gúmal Sónngú waamə, bí bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mɛɛ mə anğé nə sɔ ná mə n̄wa gúmal. Muud ngə sɔ ná mə bóg nə gúmal yé jisə, nyə wó mə də cígal mílósú. ⁵¹ Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwɛle yə.» ⁵² Bwó nə né ná: «Sá má ka mpu ja gaád nə wo jí nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ɔ mícúndə yə; wɛɛ má cí ná: múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwɛle yə. ⁵³ Wé mə bul bə fwámé múúd ntɔ́ sónngú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntɔ́ námá

8:28 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛel cí nə «Bí mə bá mpu múúd má jí yé.»
8:30 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35**
MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1
8:44 Mət 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9;
7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24 **8:53** 4.12

búúd ɔ micúndá buud bwá á ngə yə wá? Wo ngə ceel ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ngə ɲwa gúmá məmɛfwó, í bə ntó cwag. Dá wá ngə sá ná mə ɲwág gúmá, nyə muud bí ngə kudə ibud ná: «A jisə Zembí wúsú» yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntəg námá nyə. Mɛɛ mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə ɲjɲjɔ́ nda bí. Ká mɛɛ mə mpú nyə, mə ngə ntəg námá bɛ iciyá byé. ⁵⁶ Sónngú wán Aburaham nyə á bwey kɔɔs nə məshusəg nə tódúgálə nə á bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə á shí námá dúg jwów dɔɔngú, a kɔɔs ntəg nə məshusəg. ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntəni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətɔɔn, wó ci ná wo a dúg Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ní, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntəg ɲkəny məkwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyɔɔs cúwo tóón.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cɔ́ ntəni, a mú dúg ɲgwól múúd ná nyɛ nyə á byél a ɲjúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ní, í á bə nəcɛ *sám má zó, ye nyəmɛfwó sám yé, ye obyól bɛ?» ³ Yésus mú bɛsa ná: «Í á shígé bə nəcɛ sám, mbê; kú bə tɔɔ sám yé, kú námá nyiŋgə bə sám obyól bɛ. Í á yida bə ná buud bwá dúgúg sá Zembí jí nə ɲkul sá yí na nyədí. ⁴ Í jí ná shé sáag iséy í múúd nyə á nti má yé, té mwásó wúsó ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntəg nə ɲkul sɛy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wá jí məɲkɛnya má ngə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntəni yí, a mú sey məntənd shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndéé, a bwiid áncím-ncím ishwáfá byɔɔŋg mɪshád. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeýúg kə gusa cwooógú bwá jów ná Siloy yí» (Siloy mə ká ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyiŋgə a ngə dúgya. ⁸ Nə ndéé, nə buud bə́nɔ́ŋ bwá á dɛ bə məbwugúlu wá, nə bɔɔŋg bwá á dɛ dúg a dúg gwaám buud isá wá, bwá mú ɲgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á dɛ jí wá a dúg gwaám búbú isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwá ngə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛɣla nyə.» Nyəmɛfwó mú ɲgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mɪsh mə ámə bāŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ngə jów ná Yésus yé nyə ámə fugə ishwáfá bwiid mə mɪshád, a mú ci nə mə ná mə kəg gusa Siloy. Mə ámə ká námá kə, kə gusa ná ndéé, mɪsh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wɔɔŋgú jí ɲgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á dɛ bə áncím-ncím éne *Ofarizyɛŋ dí. ¹⁴ Jwów Yésus nyə á fugə ishwáfá bwiid múúd éne mɪshád ní í á bə ntəg jwów lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyɛŋ bwá mú námá jí múúd éne váál mɪsh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bɛsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ishwáfá mɪshád ná ndéé, mə mú kə gusa, mə músa ntəg dúgya.» ¹⁶ Ja bwá má gwág ntó yí, bóól Ofarizyɛŋ bwá mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ní yé nyə aŋgɛ nə wú wá Zembí. Dúgá, nyə agúmálé jwów lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misám jí nə ɲkul sá mbii *shimbá ní?» Bwá mú bə nə mbéégi mpádúgá nyəŋ. ¹⁷ Bwá mú nyiŋgə jí áncím-ncím ná: «Wɛɛ ɲgə dúg ná muud nyə ámə bəny wo mɪsh éne jí ntədəlé?» Nyə ná: «A jí *muud micúndá má Zembí.»

18 Nji, *Oyúden bwá mú sá mæshwán ná muud éne nyə a shígé bə áncím-ncím ná ndeé mish má mú dúgya nyə. Bwá mú ntág kænd búúd kə jôw obyál bé, 19 zə jî bwo ná: «Ye mwân wún bí má də ci ná nyə a byél ancím-ncím wó éga? Ka ntədəlé a mú ngə dúgya yé?» 20 Obyál bwá mú bęsa ná: «Sá má mpú ná mwân wúsú wó éne, ná nyə a byél ancím-ncím. 21 Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ngəş nyə dúgya yí, sá bān sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə áma bēny nyə mísh yé. Shílágá nyəméfwó, a bęsag, a cugé ná mwántombú.» 22 Obyál bwá á bęsa ntáni náce bwá á fúndá Oyúden. Oyúden bwá á bwey tōw cān ná ŋkí muud má məm ná Yésus jî *Kříst íí, bwá yíl múúd wəŋŋ *mpááanzó minjígúlád. 23 Gwó wó bwá á shwal ci ná: «Shílágá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bęsag sá í dúgyá nə nyə yí.»

24 Ofarizyēn bwá mú nyingə jôw múúd nyə á də bə áncím-ncím éne ja ábeé zə ci nə nyə ná: «Yóg Zembí gúmá. Sá má mpú ná muud nyə áma lwag wo éne jî sół misám.» 25 Nyə nə bwo ná: «Ŋkí a jî sół misám óo, mæe mə ampúyé. Mæe mə mpú nji sá ngwúđ ná: mə á də bə áncím-ncím, mə mú ngə dúgya ja gaád.» 26 Bwá mú nyingə jî nyə ná: «Nyə áma sá wo jî? Ntədəlé nyə áma bēny wo mísh yé?» 27 Nyə nə bwo ná: «Ŋgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cēel ná mə nyingəş jaaw bí ja ábeé? Bì wál námá cēel zə bə ómpwíín bē?» 28 Bwá mú lwíy nyə ná ndeé bwá ná: «Wo wó jî *mpwíín yé. Sá báá, sá básə ompwíín ó Moyíz. 29 Sá má mpú ná Zembí nyə a lésha nə Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyēe ngəş zhu wá.» 30 Muud nyə á də bə áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bí ampúyé á ngəş zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh íí. 31 Sá má mpú ná Zembí nyə ádé magulə máşəgula má ósół ɔ misám. Nji, muud ngəş yə Zembí gúmá yé, á ngəş sá sá Zembí mə jíí yé, Zembí magulə máşəgula mé. 32 Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. 33 Í mbām bə ná muud éne nyə anğé nə wú wó Zembí, a kú bə nə ŋkul mə sá təə sá.» 34 Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Wēe mbéé sá í á byél misámúđ ncindí nə ncindí yí, wó cēel zə yə sá minjígúlád?» Bwá mú ntág wíŋg nyə.

35 Yésus mú gwág ná bwá áma wíŋg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúlád *Mwân mə Múúđ?» 36 Nyə nə Yésus ná: «Cwámaba, Mwân mə Múúđ wó zə ná mə búgúlád nyə?» 37 Yésus nə né ná: «Nyə wó wó ngə dúg á ngəş lésha nə wo éga.» 38 Muud éne mú ci ná: «Cwámaba, mə má *búgula.» A mú kúđ mpwóómbú shí na wó Yésus.

39 Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ŋkúmba lésú. Sémbyé lésú wəŋŋ wúsə nə mə zə sá nə wəancím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ngəş dúgya wá bə wəancím-ncím.» 40 Búbaalé Ofarizyēn bwá á bə cínŋŋ wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó jî ná sá bí námá wəancím-ncím?» 41 Yésus nə bwo ná: «Bì mbām bə wəancím-ncím, bí kú bə nə misám. Ká bí ngəş ci ná: “Sá ngəş dúgya”, sám wún í má nada.»

10

Jəjə mbaagula itəw

1 «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə kó ŋkáál itəw dí yé má ká bə kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúđ, kə ntə kóşógúlád gwōw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhiləŋgaaná. 2 Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagula itəw

wó énc. ³Í ðu bæ, muud má ðu baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wánj kál. A mú ngə jəw itəw byé, jəw təw jəsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴Ja á má shín cúwál byəsh tóón yí, a kə təw byo shwóg, í ka ngə bə nyə nəc é í ngə yag kál dé. ⁵Itəw í cúgé nə ŋkul bwelə bə njína muud, í yida ngə túb nyə, nəc é á dé yag mákál má ójína ə búúđ. ⁶Yésus nyə á ŋwa bwo mpwwoond ní, nji bwá á shígé wámbulə sá nyə á ngə cəel ci yí.

⁷Ná ndeé, a mú ka nyingə ci nó: «Búbálé, má jaaw bí ná, mɛɛ wá jís mpumbé ŋkáál itəw. ⁸Buud bəsh bwá á téd zə nə mə wá búə ijúwál, izhilungaaná, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹Mə wá jís mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é ðu nyí, ðu cúwo, a kwey idəw. ¹⁰Juwál í ðu zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹«Mə wá jís jəjə mbaagulə itəw. Jəjə mbaagulə má ðu kɛɛnzɬ cug jé shú itəw byé. ¹²Nyɔɔng mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cúgé nyə byé yí; á ðu bæ, á ká dúg ŋkweny ngə zə, a myaas itəw, a túb; ŋkweny mú zə ngə bii itəw, itəw í ngə cüma. ¹³A sá ntó nəc é a ngə séy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴«Mɛɛ wá jís jəjə mbaagulə itəw, mə mpú itəw byám, itəw byám mpu mə, ¹⁵námá nda Dá mə mpú mə, mə mpu námá nyə ná. Má kɛɛnzɬ cug jám shú itəw.

¹⁶Mə ji námá nə bíl itəw, byánj í cúgé wa ŋkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námá nə byo, í é gwágulə kál dām ná ndeé sɔɔnz mú bə ngwúdü, mbaagulə námá ngwúdü.

¹⁷Dá má cəel mə nəc é mə kɛɛnzɬ cug jám ná mə bá nyingə ŋwa gwo. ¹⁸Muud nyə adéégé mə cug jám; məmɛfwó wá má kɛɛnzɬ gwo. Mə ji nə ŋkul mə kɛɛnzɬ cug jám, mə nə ŋkul mə nyíngə ŋwa gwo: wáda Dá nyə á yə mə wá cí.»

¹⁹Lású Yésus nyə á ngə lás ní í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰Bóólúgá ŋkí bulya bwá á ngə ci nó: «Jamb í má bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ngə gwágulə nyə.» ²¹Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cúgé nə ŋkul bwelə bəny ancím-ncím mísh.»

Bwá kudəwa Yésus

²²Zəj ífúb mpáanzə* í á ngə síy Yurúsəlem, í á bə fwála lu ŋkwán. ²³Yésus nyə á ka bæ *Luŋ má Zembí, a ngə kyey kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé† má Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jii nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milám shí jáyé ja? Ŋkí wo wá jís *Kříst, jaawug sá ná kpwóó.» ²⁵Yésus mú bəsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ngə shwána. Mísóólúgá má ngə sá jíná má Dá dí myá mí ngə námá lwágulə ntó. ²⁶Mí ngə tɛɛm lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəc é bí cugé mádí sɔɔnz itəw dí. ²⁷Itəw byám í ðu gwágulə kál dām; mə mpú byo, í ðu bə mə. ²⁸Mɛɛ ngə ntág yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwelə yə, muud nyə ábúlé námá bwelə déég mə byo mbwád. ²⁹Dá muud nyə á yə mə byo yé má ntə múúd yəsh ŋkúlud; muud cugé nə ŋkul déég nyə sá mbwád. ³⁰Sá Dá sá búə nda muud ngwúđ.»

10:4 10.27; Mbú 14.4   **10:6** 16.25   **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3   **10:9** 14.6; Sòm 23.2; Eze 34.14   **10:11** jəjə mbaagulə itəw: Sòm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛɛnzɬ cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16   **10:12** Mis 20.29   **10:14** 10.27; 2Tm 2.19   **10:15** Mat 11.27   **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25   **10:17** 3.35; 5.18   **10:18** 4.34   **10:19** 9.16   **10:20** 8.48   * **10:22** Bwá á ðu tóduga jwəw Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatar á Mpáanzə yí, nyə á sá gwo ngéé mbú 164 Yésus kú fwo byél.   **10:23** Mis 3.11   † **10:23** Sá sá ngə jəw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoŋ mí mámpij mimbá, bwá ka wá kwáminú gwəw ná gúgúwá bág.   **10:24** Luk 22.67   **10:25** 5.36   **10:26** 16.9   **10:27** 8.47; 10.3, 14   **10:28** 5.24; 6.39   **10:30** 5.18; 17.21

³¹ Oyúden bwá mú nyingə ɲkēny mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jì bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jǝǝ mǝsólúgú mí ɲgə zhu wə Dá myá, bí mə cɛɛl gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jǝǝ sólúgú; sá mə yida cɛɛl gwú wo nəcé wo ɲgə lás nə Zembí *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ɲgə bále ci nə wo jì Zembí.» ³⁴ Yésus mú fɛɛl ná: «ɲgáá cilyá wúsə bídí kálaad məcɛɛd ná: “Bí búsə ozembí” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembí nyə á ɲgə lás nə ndí wá, Kálaad Zembí mə jǝw bwo nə ozembí. Ká jì? Muud nyə ajóláyé nə yíl sá Kálaad Zembí ɲgə ci yí. ³⁶ Bí bǎɲ bí mə sá ná, mə muud Zembí nyə á fɛ́esh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə ci nə mə ɲgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu nəcé mə ɲgálə bwaagulə nə mə jì Mwân mə Zembí. ³⁷ ɲkí mə aɲgê nə sá mǝsólúgú mí Dá, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ɲkí mə ɲgə sá myo, bí tɛɛm ɲgə shwána mə, *maguləgá mǝsólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námá ná Dá njul módí, mə njúl wə Dá.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyingə sɔ ná bwá bí nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdɛ fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ɲgə duu buud yí, a mú kə jì wu. ⁴¹ Zhwog buud bwá mú də zə nyódí. Bwá mú də ci nə: «Yuánes nyə a shígé bwele sá tɔɔ *shimbá; nji, sá jêsh nyə á ci shú mə múúd éga yí jísə bábálé.» ⁴² Zhwog buud bwá mú *búgula Yésus kúkál jǝɲgúdí.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ ɲgwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betani, lɔɔm mə Mariya bá mínyɔɲá shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka bwás. ² Lazâr nyə á bwás éne nyə á bə ncwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda makuúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwá á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ɲgə bwás.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mǝni yí, nyə á ci nə: «Bwás ni í cúgé bwás shwiy, í yida bə bwás í é sá ná Zembí ɲwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân mə Zembí ɲwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cɛɛl Mááta bá mínyɔɲá shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tɛɛm gwág ná Lazâr ɲgə bwás í, nyə á fwo nyingə cǝɲguli mwǝw məbá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwǝw məbá mɔɔɲgá, a mú ka ci nə *ompwíin bɛ ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwá mə nywá fwo kúnɔw gwú wo nə məkwóógú nɲɲ Yudéa, wó cɛɛl námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «ɲgáá mwásə wí nə məwəla wúm nə məbá? Múúd mə ká ɲgə kyey məwəla mɔɔɲg di, nyə abúle ɲgə mága, nəcé nyə é ɲgə dúg ɲgúnɲgə yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ɲgə mága, nəcé kú nə ɲgúnɲgə lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shin ci ntáni yí, nyə ná: «Shwá wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juumushi nyə.» ¹² Ompwíin ntág ná: «Cwámba, ɲkí Lazâr mə kə gwə di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ɲgə cɛɛl ci nə Lazâr mə yə, bǎɲ bwá ɲgə dúg ná a ɲgə ci gwó múúd mə də ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jǝɲg í é sá ná bí búgúlag. Ná ndéé, ɲkɲená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwá á də námá nyingə jǝw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíin ná: «ɲkɲená, shénɲ Cwámba bəsh kág námá yə.»

Yésus ji cüg

17 Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey dɔw mwôw mánɔ̂.
 18 Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókilomáda ólól* ná, 19 zhwoǵ
 *Oyúden bwá á kə dúǵ Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə
 ncwúm wáj. 20 Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zó wóós yí, nyə á ləel kə, kə
 bwəma nə nyə, Mariya nyə njúl ná shí, njów. 21 Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé
 Cwámba, wo mbəm bə wa, ŋki ncwúm waamə shígé yə. 22 Nji, tɔɔ kíkídíga, mə
 mpú ná Zembí nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáamb nyə yí.» 23 Yésus mú ci nə nyə
 ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» 24 Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja
 búúd bwá bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» 25 Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wé má
 də gwúmushi búúd, də nyiŋgə yə bwo cüg. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛem yə,
 a bá nyiŋgə cuga. 26 Muud ŋǵə ntǵə cuga yé ká *búgula mə, a kú bá bwelə yə. Ye
 wo *magulə ntó?» 27 Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə má magulə nə wo jisə *Křist,
 *Mwān má Zembí nyə á zə shí ga dí yé.» 28 Ja Mááta má shín ci ntáni yí, a má
 kyey kə jów mĩnyəŋá shílə Mariya, kə nyimbula nə nyə ná: «Cwámba má wóós, a
 ŋǵə jów wo.» 29 Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wó Yésus.
 30 Í á bə, Yésus kú fwo nyí ban lɔɔmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə
 nyə yí. 31 Oyúden bənɔ̂ŋ Mariya bwá á bə njów bwá ŋǵə cɛel cweel nyə lám wá
 bwá mú dúǵ á tów ná máás cúwo tóón. Bwá mú bɛ nyə, bwá ŋǵə dúǵ ná a kə jii
 shwóŋud. 32 Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúǵ Yésus yí,
 nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə
 wa, ŋki ncwúm waamə shígé yə.» 33 Yésus mú dúǵ Mariya bənɔ̂ŋ Oyúden bwá á
 ŋǵə lúgal nyə wá bwá ŋǵə jii, mbɔɔm mú shwiy nyə nyúúlúd, mítədúgá búbulə
 nyə lámúd. 34 A mú jǐ ná: «Bi á dul nyə ŋgow?» Bwá nə né ná: «Zaá kə dúǵ, yé
 Cwámba.» 35 Yésus mú ntǵə jii. 36 Oyúden bwá mú ŋǵə ci ná: «Bi má dúǵ í, nyə
 á bul cɛel nyə ɛǵ.» 37 Bóólúgá wá bwádí sámbád bəŋ bwá mú ŋǵə ci ná: «Ŋgaá
 muud éga wə nyə a bəny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ŋkul sá ná Lazâr
 kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

38 Yésus mbɔɔm mú nyiŋgə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwá á dul Lazâr yí.
 Shwoŋ í á bə ku, mbwagalá kwóóǵú, bwá ka fad nə dúl kwóóǵú. 39 Yésus mú ci
 ná: «Yílúgá kwóóǵú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a
 má dɔw mwôw mánɔ̂ múús, a mú ŋǵə mpə.» 40 Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá
 mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúǵ nda Zembí nyə é ŋwa gúmá ná.»
 41 Bwá mú ka yíl kwóóǵú. Yésus mú bən mpwóómbá, a mú lás ná: «Ye Dá, mə yé
 wo akíba nəcé wo ámə magulə máǵəgula mām. 42 Haaw. Mə ámə bwey ŋǵə mpu
 nə wó də magulə máǵəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoǵ buud
 bwá wé lyé mə óga bwá mpúǵ nə wé wo wé wo ámə nti mə.» 43 Ja á má shín lás
 ntáni yí, a mú kím nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóǵ tóón.» 44 Muud nyə á bə mbimbə
 yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándashi ŋgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbá
 ŋgwóólá nə kúl káándə. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isá íni bi bídúǵ
 nyə, a kág.»

*Ciŋú-cində ná Yésus yǵ**(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)*

* 11:18 Osutád wúm nə ótóón. 11:21 11.32 11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 11:25 5.21, 24;
 8.51 11:27 1.34; 4.25 11:32 11.21 11:35 Luk 19.41 11:37 9.6 11:38 20.1; Mat 27.60
 11:42 12.30 11:44 20.6-7

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwá á zə wá Maríya wá, bwá á dúg sá Yésus nyə a sá yí, bwá mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóslúgá bwá á kə *Ofarizyēn dí, kə jaaw bwo sá Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myá ofada bánŋh Ofarizyēn bwá mú seehg *Gwoohg ósémbye ó mílósú wá Zembí, kə ci ná: «Muud éga ηgə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntədə? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ηgág nə kə shwóg íí, buud bēsh bwá é búgula nyə ná ndéé, buud ɔ Róma bwá zə ntág íí, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námə ləom íshé.» ⁴⁹ Ngwól múúd wáŋ nə jíná ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajaláci á ofada mbú wəohg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔɔ sá na lósú hííd. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfií ná muud ηgwúđ yág shú kúl búúd jēsh ncindí, ləom í nda jɛ wēsh íí?» ⁵¹ Lósú nyə á lás wəohgú, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajaláci á ofada mbú wəohg dí ná, nyə a lás tãŋ *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú ləom wēsh; ⁵² kú námə bə nji shú ləom wáméfwó, a yé shú ná bəwān ɔ Zembí bású íciimi íciimi wá bwá sééŋgyag bə sá ηgwúđ. ⁵³ Jwōw ni wá bwá á ηwa cigulá ná bwá gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yow ηgála kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden bású yí; a mú kə kóómb ləom jísə ηgeé shí a shwééshá dí yí, bánŋh *ompwíin bə kə jii dánd bwá á dū jōw ná Ifrēm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwoog buud bwá á ηgə wú mákwáádə máŋhúđ ηgə bád kə Yurásəlem ná bwá kə ηgə gusa mĩngusa mi yábat. ⁵⁶ Bwá á ka ηgə sɔ Yésus ná ndéé, kúl bwá á bə *Lun mə Zembí yí, bwá á ηgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná jii? Nyə ajeyé zə zãŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myá ofada bánŋh Ofarizyēn bwá má ci ná í bəg ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlóg, bwá kág bii nyə.»

12

Labinda mə Maríya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í mə lúg mwōw mósaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus mə kə Betaní, dánd mə Lazár Yésus nyə a gwūmushi yé. ² Bósl búúd ɔ dánd dəohgú bwá á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Mááta nyə á bə a ηgə sá milwámá dína jəohgúđ, Lazár njúl sámbá búúd bánŋh Yésus bwá á ηgə də wád. ³ Maríya mú ka ηwa labinda álal-kus bwá á sá nə fwámé nār *yé. Nyə á ηwa labinda ni kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd ná ndéé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labinda mə mú lwánd njów wēsh. ⁴ Ngwól *mpwíin mə Yésus nyə á bə cínəŋh ná Yúdas Iskariyót, mpwíin nyə á bə ná nyə wá mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Maríya nyə á gwáágulə Yésus labinda nār ná, a mə ci ná ⁵ «Íí bwá ámə bə kú kusha labinda éga odanarí† mitəd mílól ná ndéé bwá kwíind mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mímbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcə nyə á bə juwál; nda nyə á dū bii manga *mwəanə ná, nyə á dū júwo mwəanə cínəŋh. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shéé. A mə sá sóslúgú ni, ηgələ bwey táđuga nda bwá bá dūl mə ní. ⁸ Nəcə bí é dū jii nə mímbúmbúwá mwōw mēsh, nji sənŋh bí sá ábúlé jii mwōw mēsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwoog

11:45 2.23 **11:47** 2.11; Mat 26.3-5; Mís 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16 **11:53** 5.18
11:54 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Ilh 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwá á dū sá mĩngusa ná
 bwə gusa mílám myáŋh shú zələ də Páska. **11:56** 7.11 **11:2** 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3**
 Luk 7.37-38 * **12:3** nār: Jisa wúl kqólá í dúgə mpə námá nda ntaŋga. **12:4** Yúdas Iskariyót: 6.71;
 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † **12:5** danarí: Danarí ηgwúđ í á dū
 kwaga nə myéna myá ŋkúmba jwōw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44

Oyúden bwá má gwág ná Yésus ji Bétanî; bwá á ka ngə kə wu, kú bul bæ nji shú dé, bwá á ngə námə kə ná bwá kə dág Lazâr nyə á gwúmashi yé. ¹⁰ Nə ndéé, milúlúú myá ofada mí mú nwa cigúlá ná bwá jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sá í á bæ nə nyə yí í á sá ná kúdə zhwog Oyúden bwá béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán maləm, ncúlyá buud bwá á zə zâh dí wá bwá mú gwág ná Yésus ngə zə Yurúsəlem. ¹³ Bwá mú ngə nwa máh má lándú ná ndéé, kə lág nyə bwá ngə kím ná:

Hosána! Gúmá í bəg nə nyəng ngə zə jíná má Cwamba dí yé,
Njwú-buud á Izarəyél.

¹⁴ Yésus mú kwey mwá jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembî ngə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúndə.

Dugí njwú woó ngə zə.

A mbád cwə jakáás dí.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwá áshígé fwo wámbulə sá í á ngə sîy yí fwála dəngúd. Bwá á ka kə táduga gwo ja Yésus nyə á nwa gúmá yí; bwá mú mpu ná í á bæ cilyá shú má Yésus, sósólúgá wəngə námə wə bwá á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bæ na, ncúlyá buud bwá á bæ ja nyə á jəw Lazâr gwúmashi nyə yí, bwá ngə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwá á ngə zə bwəma nə nyə nəcé bwá á gwág ná nyə a sá *shimbá dəngú. ¹⁹ Ntə, *Ofarizyên bwá mú ka ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Bí má dág í? Bî cugé nə nkul sá sá. Dugá ləom wəsh ngə kə nyádí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurék bwá á bád námə zə Yurúsəlem ná bwá zə yə Zembî gúmá zâh níid. ²¹ Bwá á ka kə dúgya nə Fílíp á mwá Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sá ngə cəel dág Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw André, bá bəsh bwá mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla má wós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə nwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, bumá mpəg í amə kə mándəlúd yí, í ká kə jî kú yə, í bwən gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumá mənjkund mənjkund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yidá bæ kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud má cəel síya nə mə, a bə mə, í mú bæ ná, kúl má jis yí, muud ngə síya nə mə yé bæ námə cínəng. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí má dág éga, mitádúgá mí má búbulə mə lámúd. Ká mə cig ná jî? Nə Dâ, ság ná mə fáámug nə cúnj ngə zə ga? Mbə. Mə á yida zə ná mə zəg bwəma nə cúnj wəngə. ²⁸ Dâ, ság ná jíná dwó í nág gúmá.» A ká námə shín lās ntáni, kál mú wú jonj dí ná: «Mə má sá, mə é nyingə námə sá.» ²⁹ Buud bwá á bæ cínəngú áncuncuma wá bwá á gwág kál dəngú, bwá mú ci ná jisə njum-mpú; bósólúgá ná ngwól *éngales má ləsha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lās na shú dām, í amə yida bæ shú dún. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílósú

12:11 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 † **12:15** Siyôn: Nyə á bæ məma mbúnj bwá á lwə ngwála á Yurúsəlem cínəng gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11

kákidíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mεε, ja má bá wú shí gaád bānəw gwów yí, má bá julə búúd bēsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ngə cí ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwə mú bəsa ná: «Sá á jíig *mbwoomb mácεε dí ná *Krist má bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sə ná í bá jii ná Mwān má Múúd bānəwág gwów, ntó nye wə jí? Mwān má Múúd^S wəəng wə zə?» ³⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Məñkenya māsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí básá ná nə məñkenya yí, yidúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcə, muud má kyéy yidúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula məñkenya té məñkenya māsə ná bídí yí, bí ngəgə nə bə bwān ó məñkenya.» Ja Yésus nyə a shín lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tεem sá bímbí lú *máshimbá məní buud bwə ngə dóg íí, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sā jəəng í á sá ná ciyá má Izayí *muud micúndá í bwámag. Nyə á cí ná:

Cwámaba, zə nyə a búgula kéel sá á ngə bwiing yí?

Zə Cwámaba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wə í sá ná buud óni bwə bəg kú búgula sá Izayí nyə á cí yí.

⁴⁰ Zembí nyə a shwu bwo ncím míshúd,

a ləlushi bwo milām,

nəcə mísh máñ má á bá dóg,

milām myáñ mí á bá wámbulə,

bwə á bá cénd kuú njəənd,

nə ndécə má mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcə nyə á bwey dóg milwané mí Yésus, a mú lás sá í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tεem bə ntó, bóól zhwog buud wə sámbá ótówe ə shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ñkul məm nyə mísh má búúd dí, bwə á ngə fúndə nə *Ofarizyēñ bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá. ⁴³ Nəcə bwə á cεel nwa gúmá mísh má búúd dí, kú bə mísh má Zembí dí.

⁴⁴ Nji, tεem bə ntó, Yésus nyə á cúnda gwów-gwōw ná: «Muud má búgúlá má yé nyə abúgúláyé nji má, a búgúlá námə múúd nyə á nti má yé. ⁴⁵ Muud má dóg má yé, a má dóg námə múúd nyə á nti má yé. ⁴⁶ Mεε muud jísə məñkenya yé, má á zə shí ga dí ná, muud yēsh má búgúlá má yé bəg kú nyingə ngə cugə yidúgúd.

⁴⁷ «Muud má gwágulə lésú má ngə lás yé, nji a kú sá nda má ngə cí ná, má dí má yə nyə intúgúlí; má áyəyé nyə intúgúlí nəcə má a shígé zə ná má zə yə búúd ə shí ga intúgúlí, má á yida zə sá ná buud ə shí bwə fáámug. ⁴⁸ Muud má ká ban má, ban lésú má ngə lás yí, muud wəəng má bwey bə nə sá í bá yə nyə intúgúlí yí; lésú má ngə lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə anğé nə lás nə lúu wām; Də muud nyə á nti má yé nyə a bwey lwágulə má sá má bəg du cí yí nə sá má bəg du bwiing yí. ⁵⁰ Mə mpú ntəg ná sá Də má cí ná í bəg yí, gwə wə í du yə búúd cug ə kandugə kandugə. Nə ndécə, sá jēsh má ngə lás yí, má ngə lás nda Də nyə á cí ná má dóg lás ná.»

12:32 3.14 **12:33** 18.32 **12:34** Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 **S** **12:34** Mwān má Múúd: Ntó má kə ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo jí nə ñkul dóg Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9 **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46** 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17 **12:50** 4.34

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zanj *Páska í ngə bə ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wala í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dá. Nda nyə á bul cɛɛl buud bé ná, nyə á ka námá cɛɛl bwo kə wóós máshíné má cug jé. ² Ná ndeé, bəndɔŋ buud bé bwə á ka ngə də; bwə ngə də ntáni, ndug Njwú məjamb mə bwey wá Yúdas mwán mə Shímun Iskariyót tádúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Ná ndeé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dá nyə a mə sá ná a jwúg nə isá byêsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dá, a zə námá nyingə kə wə Dá. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándá nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú njwa táwula cɛɛlə kugud. ⁵ A mú shwu məjúwó bishim dí, tééd ngələ gusa *ompwín bé məkuú, ngə fim nə táwula nyə á cɛɛlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámba? Wó gusa mə məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sá mə ngə sá ga, wo cugé nə ŋkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wámbulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abúlé bwele gusa mə məkuú.» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamá.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ŋkí ntó Cwámba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námá mə məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má də jii ná bwə gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bì báá bì búás ntág mífúbán, nji kú bə bí bêsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwə wə nyə á ci nə bwo ná: «Bì bêsh dí búás mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shín gusa ompwín bé məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándá yé ná ndeé a mú nyingə kə jì shí, də. A mú jì bwo ná: «Sá mə ámə sá bí ní, ye bì mə mpú nda í kə ná? ¹³ Bì má də dí jów mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámba.” Bì má də mpu sá, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámba. ¹⁴ Nkí mə Yíguli, mə Cwámba, mə má gusa bí məkuú, bí má jəla námá nə də sá ntó mpədúgá nyín. ¹⁵ Nəcé yuug wə mə má yə bí ní. Nda mə ámə sá bí ní, dəgá síya ntó. ¹⁶ Búbálé, mə jaaw bí ná, lwaá í áde bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bì má mpu ntó wə ní; bí má ká də sá ntó, bí má jəla. ¹⁸ Mə aŋgê nə ci bì bêsh. Mə mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ŋgwúd yé má tééd ná a lúmbálí nə mə”. ¹⁹ Mə má fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo síy, shú ná ja í bá síy yí, bí bág *magulə nə mə jisə. ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wám yé, a mə lág mə; muud mə lág ntág mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zə kusha nə Yésus**(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)*

²¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitədúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwín bwə mú ngə dúgya mpədúgá nyán ngə sɔ́ ná bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwín Yésus nyə á də bul cɛɛl yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun

13:1 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3 **13:3** 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37 **13:10** 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sôm 41.10; Yuá 17.12 **13:19** 8.24; 14.29; 16.4 **13:20** Mat 10.40 **13:23** 19.26; 20.2; 21.7, 20

Pyêr mú ñgə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ñgə ci yé.»²⁵ Mpwíin wəɔŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jì nyə ná: «Cwám̄ba, jísə zə eé?»²⁶ Yésus mú bɛsa ná: «Mə zə juwo kúl bələd ídāwəd, muud m̄á é yə yé, muud wəɔŋg wá éci.» Yésus mú ñwa kúl bələd juwo ídāw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun.²⁷ Nji Yésus m̄á yə nyə kúl bələd ni yí, *Sátan m̄á nyíi wá Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Lɛɛlɔg sá sá wó ñgə jii ní wo sá yí.»²⁸ Buud bwá á bə cínəŋg wá, kú nə tɔɔ ñgwúd nyə á mpu sá Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí.²⁹ Nda í á bə nə Yúdas nyə á də bii manja *mwaanê ná, b́óól bwá á ñgə tédɔga ná Yésus nyə á ñgə ci nə nyə ná a kág kusə ísá í zāŋ, ñkí ntág ná a kág yə mímbúbúwá gúl sá.³⁰ Yúdas nyɛ nyə á shwal cúwo t́óón ja nyə á ñwa kúl bələd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo t́óón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd m̄á ñwa gúmá ja gaád, a m̄á sá námá ná Zembí ñwág gúmá.³² Zembí nyáméfwó nyə e lwóya gúmá m̄á *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo.³³ Yé bwán bām, śnđŋ bí sá é jì nji fúfwálá. Bi mə bá s̄s̄ mə; ná ndéé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, m̄á ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ñkul kə kúl m̄á zə kə yí.”³⁴ Mə yá bí cɛɛ agúgwáan, d́sə ná: “Cíilagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á cɛɛl bí ná, cíilagá biméfwó nə biméfwó.³⁵ S̄á í é sá ná buud bwá d́g mpu ná bi b́sə ompwíin bām yí jísə cɛɛl bí é ñgə cila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba e, wo kə ñgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ñkul bɛ mə kúl m̄á é kə yí, wo e bá shúgula bɛ mə.»³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé nə ñkul ka bɛ wo kíkídíga n̄acé jì? Mə jì nə ñkul kɛɛzh cug jām shú d́wó.»³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo jì nə ñkul b́alɛ kɛɛzh cug gwó shú d́am? B́b́alé, m̄á jaaw wo ná, shúshwóógú ná ñgwúm kúwó kwiágúgí, wo e káflya mə jja ílól.»

14

Yésus jísə zhíí

¹ «Mítédúgá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembí, bí *búgula mə.² Njów m̄á Dá wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ñkul jì yí. Í mbām bə kú bə ntó, ñki mə m̄á námá jaaw bí. Mə zə kə kwambulə bí jiya.³ Ja m̄á bá shín kwambulə bí jiya yí, mə bá nyinɔgə zə ñwa bí, kə nə bí. Mə bá kə nə bí ná bí bág námá bə kúl m̄á jísə yí.⁴ Bi mə mpú ntág zhíí í kə kúl m̄á zə kə yí.»⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, sá bāŋ nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhíí á wu ntadɛle?»⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wá jísə zhíí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ñkul kə wá Dá kú cingya mádí.⁷ Í ká bə ná bí mə mpú mə, bí é mpu námá Śóŋgú waamə. Ná ndéé, tééd kíkídíga, bí mə mpu nyə, bí mə námá d́g nyə.»⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg sá Dá, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sá.»⁹ Yésus ná: «Ō Fílíp! Wo afwóyɛ mpu mə? Bímbí shwá m̄á jì ga? Muud m̄á d́g mə yé, m̄á d́g Dá. N̄acé jì wó nyínɔgə ci nə mə lwóg bí Dá yí?¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə ná mə jì Dá dí cwú, Dá njúl mádí cwú? Lású wêsh m̄á ñgə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wām. Dá muud njúl mádí cwú wá ñgə sá misóólágú myé.¹¹ Maguləgá nə mə jísə Dá dí cwú, Dá njúl mádí cwú. Nywágá námá ka magulə nə d́gúlə misóólágú m̄á

13:27 13.2   13:29 12.6   13:31 17.1   13:33 8.14   13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23;
4.11; 2Yn 5-6   13:35 1Yn 3.14   13:36 8.14; 21.19   13:38 18.27   14:1 14.27   14:3 12.26
14:5 Tómas: 20.24   14:6 Heb 10.20   14:7 8.19   14:9 12.45   14:10 3.35   14:11 5.18, 36;
10.37-38

ngó sá myá. ¹² Búbálé, mós jaaw bí ná, muud mæ búgúlá mæ yé, a bá námós sá mísóólúgú mós ngó sá myá; a bá námós sá myóōng mí búl nyingə ntə myá. A bá sá myo nácé mæ zó kə wós Dá. ¹³ Sâ jêsh bí mós bá gwaáamb nə jíná dām yí, mæ bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá nó Sóōngú ŋwág gúmá. ¹⁴ Bí mós ká gwaáamb * [mæ] gúl sâ nə jíná dām, mæ sá gwo.

Yésus mós kaag ómpwín Nkékéké Shíshim

¹⁵ «Bí mós ká ceeł mæ, bí e wá mílúú máceçç mâm dí, ¹⁶ mee ka bá jəgula nə Dá. A bá nti bí ŋwól múúd mæ bá zə də bándulə bí yé, bínón nyān zə bá ji kandəgə kandəgə. ¹⁷ Nyān wós Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd ə shí ga bwós cugé nə ŋkul lág yí. Bwós cugé nə ŋkul lág nyə nácé bwós ŋngé nə dúg nyə, bwós ámpúyé námós nyə. Bí bān bí mæ mpú nyə, nácé bínón wós bússá, a bá námós ŋwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lúgə bí bwān ónyulú, mæ bá nyingə zə bídí. ¹⁹ Í mós lúg búbbaalé fwála, buud bwós á nyingəyé ná dúg mæ. Bí bān bí mæ bá dúg mæ mæ ngó cugə, bí ka ntāg bá cugə. ²⁰ Jwōw dəōngú, bí mós bá mpu nós mæ ji Sóōngú waam dí cwú, bí njúl mádí cwú, mæ námós bídí cwú. ²¹ Nkí muud mæ gwág isá byēsh mós ngó cı nós í bág yí, a bç byo, muud wəōng mós ceeł mæ. Í njúl ntāg nós, muud mæ céél mæ yé, Dá nyə é ceeł nyə, mæ mú námós ceeł nyə, mæ sá nə a mpúg mæ.»

²² Yúda, kú bə Yúdas Iskariyót, mú cı nə nyə nós: «Cwámba, wo sá nós sá mpúg wo, kú sá nós buud ə shí ga bwós mpúg wo, ntós nye wós ntədél?» ²³ Yésus mú bçsa ná: «Múúd mæ ká ceeł mæ, nyə e sá sá mós ngó cı yí, Dá mú bá ceeł nyə; nə ndéé, sós bá zə nyódí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyós acéélé mæ yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lósú wām. Í njúl nós lósú bí ngó gwág mæ ngó lās ní í ŋngé nə zhu mósí, í ngə zhu wós Dá muud nyə á nti mæ yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí isá ini sánōn bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud mæ bá də zə bándulə bí yé, Nkékéké Shíshim Dá mæ bá nti bí jíná dáámud yé, a bá jíguli bí isá byēsh, a də sá nós bí dúg téduga isá byēsh mós á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətala, mæ yós bí mətala mām. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ə shí ga bwós də yə bí nós. Mítódúgá mí nda bçeg búbulə bí mílúúú, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bí a shí gwág mós á cı nə bí nós: “Mə é kyey, nji mæ bá nyingə zə.” Í mbəm bə nə bí mós ceeł mæ, kí bí mós gwág mós husug nə mæ zós kə wós Dá, nácé Dá mæ çə mæ. ²⁹ Mós bwey ná jaaw bí gwo kídiga, í kú fwo sý, shú nós bí bág *búgula ja í bá sý yí. ³⁰ Tééd kíkídiga, mæ á nyingəyé ná ngə bul lésha nə bí, nácé cı á shí ga ngə zə. A cugé yida bə nə tōō zhízhí nə a sá mæ sá; ³¹ í yida jii nə buud bwós mpúg nə mós ceeł Dá, mós də sá isá nji váál Dá nyə á cççlə nə mæ bág də sá yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lú kwoolú vînya

¹ «Mə wós jísá fwámé shug lú kwoolú *vînya, Dá jisə mbəəl. ² Lōw wēsh í nósód mósí í kú nə ibumá yí, a yíl wo. Wəōng wēsh í ngó wúmə yí, a kwambulə wo shú nós í nyingəg mpu wúmə. ³ Bí mós bwey ntāg bə mífúbán, mínjígúlá mós mós jíguli bí myá mí mós bwey fúb bí. ⁴ Nadagá nə mæ, námós nda mós mós nada nə

14:13 15.16; 17.1 * **14:14** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. **14:15** 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mís 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16; 8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbú 3.20 **14:24** 7.16 **14:26** 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozé 10.1; Sôm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24

bí ná. Lðw líf í cúgè nà ñkul wúmà ntáni, í kú bæ í nósd kug lífd. Nómá váál ñgwúð, bí cugè nà ñkul bæ nà mpumá ñkí bí anádáyè nà mæ yí. ⁵ Mæ wá jísá shug lú kwoolú vinya, bí bân milðw. Nyöñg mæ nádá nà mæ, mæ ñwa jiya nyádí lámúd yé, a bá bæ nà ibumá mæñkund mæñkund; bí mæ mpú ná bí cugè nà ñkul sá sâ mæ kú bæ. ⁶ Muúd mæ ká bæ kú nada nà mæ, bwá bá wusæ nyæ tóón, a mú bæ nda lðw kwoolú vinya í áshígè wúmæ yí. Milðw myöñg mí ðu shwáás ná ndeé, bwá cwéég myo kul kuda dí, mí kæ jigæ. ⁷ Bí mæ ká nada nà mæ, iciyá byâm ñwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáám b sâ jêsh bí mæ jíí yí, í bæ. ⁸ Zhíí bí bí nà ñkul sá ná Dâ ñwág gúmá yí nyísæ ná, bí bóg nà ibumá mæñkund mæñkund íí, lwágulæ ná bí búæ *ompwiín báamá. ⁹ Mæ mæ cæel bí námá nda Dâ mæ céél mæ ná; nadagá módí cæelíd. ¹⁰ Bí mæ ká wá mílúu máccæç mâm dí, bí nada módí cæelíd, námá nda mæ mæ wá lúu máccæç mæ Dâ dí, mæ nada nyádí cæelíd ná.

¹¹ «Mæ mæ lás nà bí ntáni næcé mæ jii ná mæshusug mâm mæ kálag bídí, bí bóg nà mæshusug kú nà ñji. ¹² Cæç dâm wá: Ciiílagá biméfwó nà biméfwó námá nda mæ céél bí ná. ¹³ Gúl cæelí í ányíngé ntç jöñg ji ná muud mæ keenzh cug jé shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí mæ ká wá mílúu máccæç mâm dí, bí búæ oshwá bâm. ¹⁵ Mæ anjê ná ñwa bí ná osóol ç mäsáal, sóol mäsáal nyæ ádé mpu sâ mása yé ñgá sá yí. Mæ ñgæ ñwa bí ná oshwá bâm, mæ a mæ sá ná bí mpúg sâ jêsh mæ á gwág nà Sóñgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mæ; mæ wá mæ a féesh bí, mæ yæ bí séy ná bí kág, kæ ñgæ bæ nà ibumá, ibumá byöñg í ji kandugæ. Í ká bæ ntó, Dâ ðu bá yæ bí sâ jêsh bí mæ bá ðu gwáám b nà jíná dâm yí. ¹⁷ Sâ mæ ñgá çí ná bí sáág yí ji ná bí ciiílag biméfwó nà biméfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúð ç shí ga bwá ká mpíi bí, mpugá ná bwá á fwo námá tééd mpíi mæ. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúð ç shí ga, kí buud ç shí ga bwá mæ cæel bí ná bí búæ buud bân. Ká, bí cugè búúð ç shí ga, mæ a féesh bí, mæ wá mbéégí mpódúgá bínón bwo, gwá wá búúð ç shí ga bwá ñgá mpíi bí yí. ²⁰ Bí ç tédúgá lósú mæ á lás nà bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwæle ntç mása”. Kagá mpu ná ñkí bwá á lwágulæ mæ cúwáí, bwá bá námá lwágulæ bí cúwáí; ñkí bwá á bæ nà mægwág nà lósú wâm, bwá bá námá bæ nà mægwág nà lósú wún. ²¹ Bwá bá ðu sá bí isá íni byêsh næcé bí bálæ búúð bâm, bân bwá ámpúyé ntág muud nyæ á nti mæ yé. ²² Mæ a mbâm bæ kú zæ, za lésha nà bwo, bwá nda bæ nà *sám; ká, bwá cúgè nà kooð bwá káádug shú sám wán ja gaád yí. ²³ Muud ñgá mpíi mæ yé ñgæ mpíi Sóñgú waamâ. ²⁴ Mæ a mbâm bæ kú sá mísóólúgú mæ á sá bwádí myá, mísóólúgú múúð nyæ abwélé sá myá, bwá nda bæ nà sám; ká, bwá á mæ dúg mísóólúgú myöñgá, ñji bwá ñgæ mpíi sá, nà mæ nà Sóñgú waamâ. ²⁵ Nji, í ñgæ bæ ntó shú ná sâ jísá cilyá bwádí máccæç dí yí í bwámag; jísæ cilyá ná: “Bwá á mpíi mæ kú nà sá mæ á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mæ bá ðu zæ bándulæ bí yé mæ bá zæ, nyæ wá Shíshim óbúbálé mæ Dâ. Mæ bá ñwa nyæ wá Dâ, mæ nti bí. Ja á bá zæ yí, a bá zæ ðu bwiñg sâ í dúgyá nà mæ yí. ²⁷ Bí, bí mæ bá námá ðu bwiñg sâ í dúgyá nà mæ yí, næcé shé á mæ bæ sámbá té mótéédulé.»

15:6 Mat 7.19 **15:7** 15.16 **15:8** 14.13; 17.1 **15:9** 13.1; 5.18 **15:10** 14.15 **15:11** 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 **15:12** 13.34; 1Yn 4.11 **15:13** 10.11 **15:16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 **15:17** 13.34 **15:18** 7.7 **15:20** 13.16 **15:21** 16.3 **15:22** 9.41 **15:23** Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 **15:24** 5.36 **15:25** Sóm 69.5; 35.19 **15:26** 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 **15:27** 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14

16

¹ «Mə ɲgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá biil məbwbəbúlánúd. ² Mpugá ná bwə bá du yil bí *məmpáanzə mə mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntəg zə bə ná, buud bwə bá du téduga ná ja nyān mə gwú ɲgwól a bídí yí, a mə yə Zembí gúmá fwámé yə. ³ Bwə bá du sá ntó nəcə bwə áshígé mpu Dā, kú námá mpu mə. ⁴ Nji, mə ɲgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dɔɔŋg í bá wóos yí, bi ɔ bá téduga ná mə á shí jaaw bí.»

Séy Nkɛŋkɛ Shishim mə bá zə du səy yí

«Mə á shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mətéédúléd nəcə sánŋɛn bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád í, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntəg mə ná: “Wo kó ɲgow?” ⁶ Nji, nda mə ɲgə jaaw bí isâ íni ná, bí mə shín bul bə nə məcey milámúd. ⁷ Nji, teem bə ntó, mə mə jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfií ná mə kyeyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə du bándulə bí yé kú zə bídí. Mə ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga məpwú iwushí búśə nə ndí kóśmb á *səm, nə otátəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búśə nə ndí kóśmb á səm yí bíśə nə bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyiŋgə bə nə iwushí kóśmb á otátəlí dî; byāŋ bíśə nəcə mə zə kə wə Dā, bí ányiŋgəyé ná dúg mə. ¹¹ Bwə ká námá nyiŋgə bə nə iwushí kóśmb á sémyé mílásúd; bíśə nəcə Zembí mə bwey sámb Cí á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə jí ná nə zhwog isâ ná mə ɲgəg nə jaaw bí; nji, bí cugé nə ɲkul jísow byo kíkídiga. ¹³ Ja Shishim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndeé bí wámbulə obúbálé bēsh. Nyə abúlé du lās isâ nə lúú yé, a bá du kala bí isâ bwə bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isâ í bá síy yí. ¹⁴ A bá sá nə mə ɲwág gúmá, nəcə a bá du lóg isâ byám a du jaaw bí. ¹⁵ Sā jēsh Sóŋgú waam jí nə ndí yí jísə sá jām, gwə wə mə cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lóg mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyεε məshusug

¹⁶ «Í mə lúg búbaalé fwála, bí á nyiŋgəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyiŋgə cɔ, bí mú nyiŋgə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ɔmpwíin bwə mú ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ɲgə ceel ci yí? A ci ná: “Í mə lúg búbaalé fwála, bí á nyiŋgəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyiŋgə cɔ, bí mú nyiŋgə dúg mə.” Nyə ámə fwo námá ci ná: “Mə zə kə wə Dā.” Ntó mə ká ná jí? ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyε mə ká ná jí? Sə ampúyé sá á ɲgə ceel ci yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál ceel zə jí nyə mishíli, a mú ka ci nə bwo ná: «Mə ámə ci nə bí ná: “Í mə lúg búbaalé fwála, bí á nyiŋgəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyiŋgə cɔ, bí mú nyiŋgə dúg mə.” Gwə wə bí ɲgə sɔ biméfwó nə biméfwó ná bí mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá jí máyə, bí tédwə, buud ɔ shí ga bāŋ bwə ɲgə zhwiimbya. Bí mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey məɔŋg mə bá nyεε bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í du wóos yí, ɲgaá á du bə nə məcey. ɲgaá ja á mə byá yí nyə ádé ná téduga məcey, a yida gwág məshusug ná a mə byá? ²² Námá mbií ɲgwúd wɔɔŋgá, bí búśə nə məcey ja gaád; nji, mə bá nyiŋgə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúlé bwelɛ déég bí māŋ məshusug. ²³ Ja jwəw dɔɔŋg

16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mis 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * 16:10 Yésus nyə á ɲgə ceel ci ná: Zembí nyə e lwágula otátəlí bé nə kəndúlə Mwān yé kwolós dî shú mísám mí búúd, ndeé a mú bān ɲwa nyə gwəw nyédí caaŋgəd. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bíśə ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembí mə bwey sámb nyə lósú yé. 16:13 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19 16:22 15.11 16:23 15.16

í bá bæ yí, bí abáúle ná nyingə jí mə shílí təə gúl sá nə gúl. Búbáúlé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwááamb Dá sá nə jíná dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bí afwóyé ná gwááamb sá nə jíná dām. Gwááambúgá, bí é bii, məshusug ka bæ bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ngə lás nə bí lású ni wəsh ómpwokwoond dí. Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla dəəngú, mə abáúle ná du lás nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isá í dúgyá nə Dá yí ná kpwoó kpwoó. ²⁶ Jwəw dəəngú, bí mə bá gwááamb Dá isá nə jíná dām, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú dún, mbó; ²⁷ nyáméfwó mə cəel bí. A cəel bí nəcé bí á cəel mə, bí magulə nə mə á wú wə Zembí. ²⁸ Mə á wú wə Dá, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dá.»

²⁹ *Ompwíin bé bwə mú ci nə nyə ná: «Wo mə dúg í, wo mú ngə lás ja gaád nə kpwoó kpwoó, kú ná nyingə bæ ómpwokwoond dí. ³⁰ Sə mə mpu ja gaád nə wəe mə mpú sá jəsh, ná í ajíyé ná muud shílíg wo shílí. Gwə wə sə mə ka magulə nə wo a wú wə Zembí yí.» ³¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí mə ka tɛem magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bæ, í mə bwey námə bæ, wəla á nə bí é cɛma, muud yəsh kə jé kóómb, bí lúgə mə maméfwó. Nji, mə cugé məméfwó, sá Dá wə búás. ³³ Mə ngə bwey jaaw bí isá íni shú ná bí bəg nə matəla mádí kwonəd. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntəg; nji bí ó lwóyá ínkán, mɛɛ mə ntə *máŋkul má shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí, nyə bân mpwoombá dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dá, wəla mə wóós. Ság nə Mwân woó ŋwág gúmá shú nə Mwân woó kág námə yə wo gúmá. ² A ŋwág gúmá shú nə a yág buud bəsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ŋkul nə a jwúg nə buud bəsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəəng jísə nə muud mpúg wo, fwámé Zembí ngwúd nə ngwúd jísə yé, ka námə mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə mə sá nə wo ŋwág gúmá shí gaád, mə mə casulə ísəy wo á ci nə mə sáag yí. ⁵ Dá, mə á bwey du bæ nə gúmá wódí koogá, shí nə gwów nda fwo bæ; ság ja gaád nə mə nyíngəg bæ nə gúmá jəəng wódí koogá.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpádégá buud ə shí ga wá, mə á mə sá nə bwə mpúg sá wó jísə yí. Bwə á bæ buud bwə, wo á ka yə mə bwo, bwə mú gúmal lású wə. ⁷ Bwə mə mpu ja gaád nə sá jəsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəc é iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwə á mə bii byo, bwə á mə mpu fwámé mpu nə mə á wú wódí, bwə á mə ntəg magulə nə wo á nti mə. ⁹ Mə ngə jəgula shú dán, kú bæ shú búúd ə shí ga; mə ngə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəc é búəsə buud bwə. ¹⁰ Sá jəsh mə jí nə ndí yí jísə sá gwə, jəəng jəsh wó jí nə ndí yí jísə sá jâm. Buud wo á yə mə wá bwə á mə sá nə mə ŋwág gúmá. ¹¹ Mə ányíngəyé ná bæ wa shí, mə ngə zə nún wódí, nji bân búəsə ná wa shí. Dá, wo muud wó ádé sɛɛŋgya nə məbəw yé, baaguləg bwo nə ŋkul nyísə wódí jíná dí yí, ŋkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwə bəg sá ngwúd námə nda mə nə wo, shwə búás sá ngwúd ná. ¹² Ja sánón sá á bæ yí, mə á ngə baaguləg bwo nə ŋkul nyísə wódí jíná dí yí; mə á du baagusə bwo nə ndéé, təə ngwúd nyə a shígé jím, súsaaélé námə nji

16:25 Mat 13.34 **16:28** 8.14 **16:32** Zak 13.7; Mat 26.31, 56 **16:33** 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 **17:1** 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 **17:2** 3.35; 5.24; Mat 28.18 **17:3** 1Yn 5.20 **17:4** 4.34 **17:5** 1.1-2; 8.58; 17.24 **17:6** 17.26 **17:10** 15.8 **17:11** 6.39; 13.18
bwə bəg sá ngwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28

nyɔɔŋ nyə á bə ná a bá jímb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á má bwəma. ¹³ Mə ŋgə zə wódí ja gaád; mə ŋgə ná lás lósú ga mə njúl wa shí shú ná məshusug mām má kálag bwádí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwə mú ntâg mpii bwo; bwə mpii bwo nəcə báá bwə cúgə búúd ɔ shí ga, námá nda má cúgə múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə aciyé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo báágaləg bwo, Mbəwálú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwə cúgə búúd ɔ shí ga, námá nda má cúgə muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwə ŋgəg nə bɛ obúbálé bwô, bwə ka ŋgə béégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə námá kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál máméfwô jâm cé shú ná obúbálé bwə sáág ná bwə béégyag nə məbôw.

²⁰ «Mə aŋgê nə bul jəgula nji shú dánj. Má jəgula námá shú búúd bəsh bwə bá *búgula mə nəcə lánj wánj wá. ²¹ Má jəgula nə wo ná bəsh bwə bəg sâ ŋgwúd. Dá, wo ji mádí cwú, mə njúl wódí cwú*. Námá nda shwə básə ntó ná, má jəgula nə wo ná bwə bəg námá shwə dí cwú, buud ɔ shí ga bwə mágaləg ná wo á nti mə. ²² Mə a má yə bwo milwaná wo á yə mə myá, ná bwə bəg sâ ŋgwúd námá nda shwə básə sâ ŋgwúd ná, ²³ í bəg ná, mə njúl bwádí cwú, wo njúl mádí cwú, bwə mú bə sâ ŋgwúd váál í jəla yí, buud bwə mú mpu ná wo á nti mə, wó cɛel ntâg námá bwo nda wó cɛél mə ná. ²⁴ Dá, má jii ná kál má jisá yí, sənŋŋ buud wo á yə mə wá sə bəg, bwə bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myə nəcə wo á bwey cɛel mə wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dá, wo muud jí tətəlí yé, buud ɔ shí ga bwə ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwə á má mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a má sá ná bwə mpúg sâ wó jisá yí, mə é nyiŋgə námá ŋgə sá, shú ná váál cɛelí wó cɛél mə yí í bəg bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwə zə bii Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, nyə á kyey, bənŋŋ *ompwíin bé bwə mú ntɔ Kédron, kə fanwíny; gúl fambá í á dɛ bə núnj, bənŋŋ ompwíin bé bwə á dɛ bwey kə cínŋŋ. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɛ mpu kúkúl jəŋgá, nəcə Yésus nyə á kə dɛ sɛŋgya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bənŋŋ *Ofarizyêŋ bwə á ka kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwə kág bii Yésus. Bwə á ka ŋwa iməəs nə məlámba nə məkwəɔ mə dóómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bənŋŋ bwə mú kə fambá jəŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sá í zə bə nə nyə yí; a mú ka shish bwádí, kə jí bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» ⁵ Bwə ná: «Sə ŋgə sɔ Yésus á Nazarét.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bənŋŋ buud óni bwə njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegya nji bwə mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ ná ndéé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə jí bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» Bwə ná: «Sə ŋgə sɔ Yésus á Nazarét.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ŋgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwə kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal tɔə ŋgwúd.» ¹⁰ Nə ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwɛɛ. A mú wéém gwo, taad ŋgwól sóɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə

17:13 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, nkí muud mə nyíi mə nyúúlúád, a kwey wo; nkí á nyíi wo nyúúlúád, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6 **18:1** Mat 26.36 **18:2** 12.4; Luk 21.37; 22.39 **18:3** 7.32, 45 **18:9** 6.39 **18:10** Luk 22.36, 38

á mbwá mæncwûm. Sóol mæsáal wǝǝŋ nyá á bæ nǝ jíná ná Máلكus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nǝ Pyêr ná: «Ƒeenug kafwele gwô kúl í dǝ jǝ yí. Ye mǝ bág kú ŋgul bálá Dǝ má yǝ mǝ yí?» ¹² Ná ndeé, nǝ kǝnda ózĩmbi, nǝ tǝwe shwǝg wǎŋ, nǝ ifulish í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wǝlǝ nyǝ mǝŋkǝda.

Bwá kǝ ná Yésus wǝ Hána

(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)

¹³ Bwá mú téed fwo kǝ nǝ nyǝ wǝ Hána, cií mǝ Kayíf muud nyǝ á bæ Ajǝláci á ofada mbú wǝǝŋ dí yé. ¹⁴ Kayíf wǝǝŋ wǝ nyǝ á ci nǝ *Oyúden ná í yida bæ nǝ mǝfíí ná muud ŋgwûd yág shú kúl búúd jêsh nciнді yé.

Pyêr mǝ kǝlyá Yésus

(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíin bwá á ŋgǝ bǝ Yésus kúl bwá á ŋgǝ kǝ nǝ nyǝ yí. Kǝlá wǝós Ajǝláci á ofada dí njǝw, mpwíin éne nywǝá bǝnǝŋ Yésus bwá mú nyíi, nǝcé Ajǝláci á ofada nyǝ á dǝ mpu mpwíin wǝǝŋ. ¹⁶ Pyêr nyǝ nyǝ a lúg tǝón, kúnǝ-kúnǝ ná mpumbé. Mpwíin Ajǝláci á ofada nyǝ á dǝ mpu éne mú zǝ tǝón, zǝ lésha nǝ mudá nyǝ á dǝ baagulǝ mpumbé yé ná ndeé nyĩngal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyǝ á dǝ baagulǝ mpumbé yé mú ci nǝ Pyêr ná: «Ŋgǝá wo jǝ námǝ mpwíin mǝ múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bæ mǝ! Mǝ cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osóol ǝ mæsáal bǝnǝŋ ifulish bwá á bæ bwá má jida kuda máág, ka ŋgǝ gwǝalǝ, nǝcé yǝŋ. Pyêr nyǝ á ka námǝ ŋgǝ gwǝalǝ kuda cĩnǝŋ gwǝdí.

Ajǝláci á ofada mǝ shílǝ Yésus mishíli

(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Ajǝláci á ofada mú ŋgǝ shílǝ Yésus mishíli mí dúgyá nǝ *ompwíin bé nǝ minjǝgúlǝ nyǝ á dǝ jǝguli myá. ²⁰ Yésus mú bǝsa nǝ nyǝ ná: «Mǝ á dǝ lás nǝ buud bêsh ná kpwǝó-kpwǝó, mǝ á dǝ yǝ buud minjǝgúlǝ ja jêsh *mǝmpáánzǝ má minjǝgúlǝd nǝ *Luj má Zembí dí, kúl *Oyúden bêsh bwá á dǝ seŋgya yí, mǝ a shígé dǝ lás máshwoó máshwoó. ²¹ Nǝcé jí wó zǝ ŋgǝ jí mǝ mishíli yí? Shílǝg búúd bwá á dǝ gwág mǝ wǝ sǝ mǝ á dǝ lás yí, bwá mpû sǝ má á dǝ ci yí.» ²² Ja gúl fulish má gwág Yésus má bǝsa ntǝni yí, a má tí Yésus bóónz, a bǝm nǝ nyǝ ná: «Wo bǝsa nǝ Ajǝláci á ofada ntǝni?» ²³ Yésus mú bǝsa ná: «Ŋkí mǝ á mǝ jag lás íi, lwǝg sǝ mǝ á mǝ jág ci yí. Ká, ŋkí mǝ á mǝ mpu lás íi, nǝcé jí wó yíd mǝ yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kǝg nǝ Yésus wǝ Kayíf, bwá mú kǝ nǝ nyǝ, a njúl mǝŋkǝdad.

Pyêr mǝ kwo kǝlyá Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyǝ á bæ, Shímun Pyêr ŋgǝ gwǝalǝ kuda. Bwá mú ci nǝ nyǝ ná: «Ŋgǝá wo jǝ námǝ *mpwíin yé?» Pyêr mú kǝlyá nyǝ, nyǝ ná: «Kú bæ mǝ! Mǝ cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól sóol mæsáal má Ajǝláci á ofada, a njúl nǝ byêl nǝ muud Pyêr nyǝ á mǝ sǝmb lwǝ yé, mú máalǝ nyǝ ná: «Ŋgǝá mǝ shí dúg bínǝ nũŋ fambó?» ²⁷ Pyêr mú námǝ nyĩngǝ kǝlyá nyǝ, ŋgwúm kúwó í wǝ kwǝág ntǝg.

Bwá kǝ ná Yésus wǝ Pilát

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndeé, bwá mú wú nǝ Yésus wǝ Kayíf, kǝ nǝ nyǝ luj mǝ ŋgwámuna. Í á bæ mǝn í má ŋgǝ lǝm. Nji, bwá áshígé nyíi luj, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndeé bwá kú ná nǝ zhíi bwá dǝ *Páska. ²⁹ Pilát mú wú luj kǝ kwey bwo tǝón,

nyə nə bwo ná: «Bí ηgə ci ná muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sá?» ³¹ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bí kág sámb nyə lósú váál máccəx mún mó ηgá ci yí.» *Oyúden ná: «Máccəx mósú má ángê nə yə sá ηkul ná sá gwúg muud.» ³² Ciyá ní í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jálá nə bá yə yí.

³³ Pilát mú nyingə nyí luŋ. A mú jŵw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bəsa ná: «Ye wo ηgə ci ntúni nə lúu wò, ye bóól búud bwə ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilát mú bəsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwá Yúden? Ləəm wò nə milúlúú myá ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bəsa ná: «Ŋwúga byám í cúgé yá shí ga; í mbám bə ntó, kí buud bām bwə má zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwə nda bii mə. Ká, ijwúga byám í cúgé yá wa.» ³⁷ Pilát mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo mə cí, mə jí Njwú-buud. Nkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú ηkúmba sá: ná mə zág lwágulə búud sá bwə jŵw ná obúbálé yí. Buud bəsh búás búud wá obúbálé wá bwə dū gwágulə sá mə cí yí.» ³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwə sámb ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mák 15.6-20; Luk 23.13-25)

Njí nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú luŋ cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Məc mə adúgé ná múúd éga má sá gúl sá mábɛɛ bí má jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Njí, í dū bwey bə ná mə dúg bí bí mbwug ηgwúd fwála lu Páska; ná ndeé, ye bí mó jí ní ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bəsh bwə mú nyingə kím ná: «Mból! Kú bə nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhiŋgaanə.

19

¹ Ná ndeé, Pilát mú kə, kə sá ná bwə fyámúság Yésus milwón. ² Ozimbi bwə mú ηwa ísá yá mægwaagulə, bwə lwə *túm gúmá ná ndeé jí Yésus lúú; bwə mú námə bwééd nyə káándə ící atítí. ³ Bwə mú dū shísh nyádí dū zə cí ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ηgə báág nə wo»; bwə mú ηgə nyífa nyə məmpóónz. ⁴ Pilát mú nyingə wú luŋ, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zág yə bí nyə; njí mpugá ná mə adúgé ηkúmba sá á má sá yí.» ⁵ Bwə mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmá á mægwaagulə nə káándə ící atítí. Pilát nə bwo ná: «Dúgá, muud wə éga.» ⁶ Dúgálə milúlúú myá ofada bəndŋ ifulísh bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə jí kímálə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bí bwámbuləg nyə kwolós dí, məc mə adúgé ηkúmba sá á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwə mú feel ná: «Sá búasə nə dúl cɛɛ, dwo wó í ηgə cí ná á jálá nə yə, nəcé a ηgə jaaw nyúúl ná a jí Mwán mə Zəmbi.» ⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwende. ⁹ A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ηgow?» Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilát ntág nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə jí nə ηkul mə bíd wo, mə jí námə nə ηkul mə sá ná bwə bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbám bə Zəmbi kú yə wo ηkul nyəɔŋgá, wo kú sá mə sá. Gwə wə jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ní dí, Pilát nyə á ηgə sɔ zhií ná a bíd

18:31 19:6 18:32 3.14; Mat 20.19 18:35 1.11 18:36 6.15 18:37 3.32-33; 8.47; 1Tm 6.13; 1Yn 4.6 19:2 Luk 23.11 19:3 18.22 19:4 18.38; Luk 23.4 19:6 18.31 19:7 Ləw 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18 19:9 Mat 26.62-63; 27.12, 14 19:11 10.18 19:12 18.37; Luk 23.2; Mis 17.7

Yésus, Oyúden bwá mú ηγḡ kîm ná: «Wó ká bíd nyḡ, sá mpu ná wo cugé shwá mḡ *Káázel. Nacé muud yêsh mḡ ηγḡ ícî nḡ bwd yé mḡ lwágulḡ ná a jî zhîzhîj mḡ Káázel.»

¹³ Njî Pilât nyḡ gwág ntáni yí, nyḡ a cúwo nḡ Yésus tóón, a mú kḡ jî jîya nyḡ á dḡ cígal mílósú yí, kál bwá á dḡ jów nḡ Mbaadḡ á mḡkwóógú mḡkwóógú yí, heburḡ dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bḡ í njúl jwów bwá dḡ kwámusa *Páska yí, jwów í mú ηγεε tólóg dí. Pilât mú cî nḡ Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwá mú ηγḡ kîm ná: «Njî shwiy, njî shwiy. Bwambulḡg nyḡ kwolósud.» Pilât ná: «Mḡ bwámbulḡg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bḡsa ná: «Sá búsa nḡ Njwú-buud njî Káázel.» ¹⁶ A mú ka yḡ bwo Yésus ná bwá kág bwambulḡ nyḡ kwolós dí.

Bwá bwambulḡ Yésus kwolós dí

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nḡ nyḡ. ¹⁷ Nyáméfwó mú ηγḡ ηkény kwolós jé, ηγḡ wú ηgwála, ηγḡ kḡ kál bwá jów ná «Kál á bwundú lúu» yí, heburḡ dí ná «Golgota.»

¹⁸ Bwá mú kḡ bwambulḡ nyḡ kwolós dí wu, bḡnḡη bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilât nyḡ á ka cilḡ búbóómbúud bwá kḡ bwambulḡ Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarèt, Njwú *Oyúden.»

²⁰ Ncúlýá Oyúden bwá á lḡ búbóómbú jḡηg, nacé kál bwá á bwambulḡ Yésus kwolós dí yí í á bḡ kúná-kúnḡ nḡ ηgwála, cilyá í á bḡ ntḡg heburḡ dí, nḡ laté dí, nḡ gurék dí. ²¹ Milúlúú myá ofada sḡ Oyúden mí mú cî nḡ Pilât ná: «Kú beeg cilḡ ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilḡ ná: “Muud éga nyḡ á cî ná a jî Njwú Oyúden”.»

²² Pilât mú cî nḡ bwo ná: «Sá mḡ mḡ cilḡ yí, gwá wḡ mḡ mḡ cilḡ yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shîn bwambulḡ Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ηwa mikáándḡ myé bwá kaaw mḡηkḡw mḡnḡ, muud nyé ηkḡw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāη í á bḡ síyá ncindí, wú gwḡw wóós shí kú nḡ leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka cî bwámé nḡ bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwḡ bya, dág múúd nyḡ é ηwa yé». Í mú síy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembí í ηgḡ cî ná, ná: «Bwá á kawala mikáándḡ myám njî, bwá á jwḡ bya shú mbwéédí wám». Ntáni wḡ ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bḡ, nyḡḡηgú yé bá mínyḡḡḡ bwá tál nyḡ kúná-kúnḡ nḡ kwolós, nḡ Maríya mudá mḡ Klópas, nḡ Maríya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dág nyóóηgú, *mpwíin Yésus nyḡ á dḡ cḡel yé tál nyḡ kúná-kúnḡ. A mú cî nḡ nyḡḡηgú ná: «Dugí Muda, mwán woó wḡ éga.» ²⁷ A mú námá cî nḡ mpwíin ná: «Dugí nyḡḡηgú woó.» Tééd wala níí dí, mpwíin wḡηg mú ηwa nyóóηgú mḡ Yésus, kḡ jil nyádí.

Shwiy mḡ Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í mḡ shîn bḡ ntáni yí, Yésus ηgḡ mpu ná isá byêsh í mḡ shîn cishulí, nyḡ á ka cî ná: «Mḡ ηγḡ gwág shwáásulḡ miné»; ciyá jḡηg í mú sá ná sá í á bḡ cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag váál í jála yí. ²⁹ Nyúl mpí í á bḡ í tál nḡ mḡlwḡg mḡ ábîbyenzhá; bwá mú ηwa eponzh, juwo cínḡηg mḡlwḡg mḡ ábîbyenzhá dí, ka fḡen mbúbwbwá *ízop dí. Bwá mú ka kḡnd gwo kḡ dásulḡ nyḡ. ³⁰ Njî Yésus nyḡ á ywḡ mḡlwḡg mḡ ábîbyenzhá mḡní yí, nyḡ ná: «Súsúsá jêsh í mḡ bḡ.» A mú jweeg lúu, a mú nying kḡnd *jim jé wḡ Zembí.

Mácií nḡ mājúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwá áshígé ka ceel ná mimbimbə mí jíg íkwólós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ngə ntág bə ná nyâŋ Sábaad nyə é cə bóólúgá bēsh*. Ná ndeé, bwá á ka kə jî Pilât ná a yég bwo ŋkul ná bwá búgág buud óni makuú, ka yíl bwo íkwólós dí. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú makuú, búgə námá ábē. ³³ Ja bwá á kə wóós wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey ya, bwá nda ntág búgə nyə makuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ŋwa kwə́, juwo nyə ntág lú mwə́ dí, məjúwó ná məcií má ó júg ntág. ³⁵ Muud ngə bwiing isá íni yé nyə a dúg byo ná mísh mé. Bwiingúlá á ngə bwiing yí wúsə nda obábálé bwá ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiing sá jisá bábálé yí. A ngə bwiing gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á siy ntáni ná sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag, ná: «Тəə yasá jé ngwúd ná ngwúd í áshígé bwelə búg.» ³⁷ Í nyingə námá bə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá kə dúl Yésus

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Ngwól múúd nyə á du bə Arimaté ná Yóseb, nyə á du bə *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgə fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shín kə búgə buud ó íkwólós makuú bwá juwo Yésus kwə́ ntág lú mwə́ dí yí, Yóseb nyə á ka wə́ Pilât ná Pilât yég nyə wáda ná a kág yíl mbimbə mə Yésus kwólós dí. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ŋwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə́ Yésus gúl búlú dí yé mú námá zə, a mbíd bíl ikáá í labínda bwá á du jów ná aloés† yí fulá ná mír‡. Fulá wə́ŋg wēsh í á jee bə okílo məwúm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ŋwa mbimbə mə Yésus, bwá fúlə wo ná obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á du bə nŋŋ kúl Yésus nyə á bə kwólós dí yí, nyúl shwòŋ njúl cínəŋgú gúgəwán, bwá kú fwo bwelə dúl múúd cwú. ⁴² Nda jwów dəŋŋ í á bə jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwoŋ nyəŋgúd nəcé í á bə kúnə-kúnə.

20

Ompwíin bwá kə dúg shwoŋ

(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námá yidúgú yidúgú, Mariya á Magadála nyə á kə shwoŋ dí. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyingə bə kúl í á ngə juwal shwoŋ yí. ² A mú kə ná kálá wə́ Shímun Pyēr bá nyəŋg *mpwíin Yésus nyə á du ceel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá má yíl Cwáməba shwóŋud, sə ámpúyé kúl bwá mə kənd nyə yí.» ³ Pyēr mú cúwo tóŋn, ngwól mpwíin cúwo námá, bwá mú kə kúl bwá á dúl Yésus yí. ⁴ Bēsh obá bwá á ngə kə ná mikálá, nji, ngwól nyə á ngə bul ju cə Pyēr, a mú kə tééd kumə shwoŋ dí. ⁵ A mú bə́plə, a mú dúg nji obándáshi bwá á dúl Yésus ná ndí wá bwá mbwúgú. Nji nyə á shígé nyíi shwoŋ dí cwú. ⁶ Shímun Pyēr nyə á ngə bə nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwóŋud. A mú dú dúg obándáshi bwá á bə bwá mbwúgú cínəŋg wá. ⁷ A mú námá du dúg kúl káándə bwá á wóolə mbimbə lúu ná ndí yí, jāŋ í á shígé bə kúl obándáshi bwá á bə yí, í

19:31 Mbá 21.22-23 * **19:31** Nyə é cə bóólúgá bēsh nəcé a bwámálə ná Páska. **19:34** 1Yn 5.6

19:35 15.27; 21.24 **19:36** Sóm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22

19:39 3.1-2 † **19:39** aloés: Í á bə labínda bwá á du gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mír: Nyə á bə mól mákál mə líí bwá á du sá bóól ólabínda ná míl mínyudú ná ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44

á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ηgwól mpwíin, nyɔɔηg nyá á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwóηud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcə bwá áshígé fwo mpu wámbulə sá í á bə mícilyád yí, ná Yésus má jəlá nə bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwá á shín dúg ntáni yí, bwá á ka nyingə kə bwádí.

*Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(Mak 16.9-11)*

¹¹ Mariya nyə á lág tóón, shwon dí kúná-kúnə a ηgá jii. Nyə á ka námá kə bəpə shwon a ηgá jii. ¹² A mú dúg wéηgəles obá nə mikáándó mí áfufumə bwá njúl kál mbimbə má Yésus í á bə í mbwúg yí, nyiga ηgeε kóómb lúú, nyiga ηgeε kóómb məkuú. ¹³ Wəéηgəles bwá mú jii nyə ná: «Amuda, jí wó ηgá jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yíl Cwámba waamə wa, mə ampúyé kál bwá má kənd nyə yí.» ¹⁴ A ηgá ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntág Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηgá jii yí? Wo ηgə sɔ zə?» Mariya mú tóduga ná muud má du sēy cínəηgú fambə wə ηgá jii nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwámba, ηkí wo wə wo amə yíl nyə, jaawug mə kúl wo amə kə kənd nyə yí, mə ká ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jəw nyə nə jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburə dí ná: «Rabúni», ntó má ká ná «Yíηgəli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnə nə mə, nəcə mə afwóyé bád kə wə Sóóηgú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəηú bām ná mə zə bád kə wə Sóóηgú waamə jísə námá Sóóηgú wán yé, wə Zembí waamə jísə námá Zembí wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə amə dúg Cwámba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwámba nyə amə ci ná.

*Ompwíin bwá dúg Yésus
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)*

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwəw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwəw shwénde má du tééd yí, *ómpwíin bwá á bə njəw. Bwá á ηgə ji nə mimpumbé minjuwalá, ηgəlé fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə təw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwá nə ntág lú mwó. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug nə dúgúle Cwámba. ²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dá nyə á nti mə ná, má ka námə kənd bí.» ²² Ja á má shín ci ntáni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Ləgúgá Nkəηkə Shíshim; ²³ buud bí má bá du juu nə *misəm wá, bwá bá du ləg ljuugá; bəηg bí ábúle du juu wá, bwá ábúle du ləg ljuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wúm nə obá, nyɔɔηg bwá á du námá nyingə jəw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíin bə dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwá á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə amə dúg Cwámba». Nye mú ci nə bwo ná: «Má jii ná mə dúgúg məluun má məsún nyádí məbwád, mə wə nyíná cínəηgú, mə juwo mbwá kál bwá á juwo nyə kwəp ntág lú mwó dí yí. Té má afwóyé dúg íyuug bəɔɔηg yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwénde ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwá á nyingə bə seηgyá njəw, bəndəη Tómas jəη ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə təw bwo na tátám, mimpumbé mí njúl minjuwalá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntág nə Tómas ná: «Ntíg nyíná mbwá gwó wa, dugí məbwá mām; ntíg mbwá zə wá wa mádí ntág lú mwó dí,

20:9 Sòm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mís 2.25-31; 1Kr 15.4   **20:13** 20.2   **20:14** 21.4; Luk 24.16

20:17 ómínyəηú bām: Rom 8.29; Heb 2.11-12   **20:19** 9.22; 14.27; 20.1   **20:20** 19.34; 20.25, 27

20:21 17.18   **20:22** 14.16   **20:23** Mat 18.18   **20:24** Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2   **20:26** 20.19

yowug ngólə sá məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba waamə nə Zembí waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo má ka magulə nəcé wo dúgúla mə! Buud bwə ngə magulə bwə kú fwo dúg mə wá, báá bwə má jala.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwog məshimbá ompwín bé bwə ngə dúg; mən mə cúgə cilyá wa kálaad égaád. ³¹ Məonj məsə cilyá wa má məsə shú nə bí máguləg ná Yésus jisə *Kříst, *Mwán má Zembí, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jíná déd.

21

Ompwín zanjbə bwə dúg Yésus

¹ Nə ndeé, fwála í á zə cə; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwín bé nyúul nci ndye mən Tiberyad. Í á bə ntúga; ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwə á du námá nyingə jəw ná Wáas yé, nə Natanaél muud á Kana faan lú Galilé, nə bwán ó Zhébedé, nə bóól ompwín bé óbá bwə á bə bwə njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshú». Bwə ntág nə né ná: «Shé mə zə kə.» Bwə mú kə, kə kəwa byóólú. Nji, bwə áshígé bii təw shú búlu níid. ⁴ Nə ndeé, ja mán í mə zə ngə lám yí, Yésus mú zə, zə təw cindú, ompwín nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Náaá, bwán e, bí á bəyé nə búbaalé óshú na?» Bwə ná: «Mbó.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kóomb byóól á mbwə məncwúm, bí é bii óshú.» Bwə mú wusə, wód í mú bii óshú bímbí á ná bwə kú ná ná nə nkul júgə. ⁷ Mpwín Yésus nyə á du cəel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwámba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə á gwág ná jisə Cwámba yí, nda nyə á bə shushwáas ná, a mə bwaád míkáándá, mə kəl nyúul májúwó. ⁸ Bóól bwə mú ngə zə nə byóól bwə ngə julə oshú lwándúla wódúd ná cwóó. Bwə áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwúnj, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwə má wóós cindú yí, bwə mú kwey kuda máág, oshú bwə mbəd cínəng, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshú bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byóólú, a mú kə julə wód lwándúla nə məma óshú təd nə məwúm mətəon nə ólól. Oshú bwə á təem bə ntáni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá dá.» Təw muud nyə áshígé jì nyə ná: «Wo wə zə?» Bəsh bwə á ngə bəwə mpu ná jisə Cwámba. ¹³ Nə ndeé, Yésus mú shish, a njwa íbuléd yə bwo, a njwa námá óshú yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyála nyúul ompwín bé dí ja nyə á shín gwúm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwə má shín də yí, Yésus mú jì Shímun Pyêr ná: «Shímun mwá mə Yuánes, ye wó cəel mə cə bímbí búga bwə céél mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwámba. Wo mpú ná má cəel wo.» Yésus ntág nə nyə ná: «Wíílúg mə bwán ó ncwəmbə bəm.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jì nyə ja ábée ná: «Shímun mwá mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwámba. Wo mpú ná má cəel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbə.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jì nyə ja aléel ná: «Shímun mwá mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lám nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cəel mə?» A mú ntág bəsa ná: «Cwámba, wo mpú ísá byésh, wo mpú ntág ná má cəel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíílúg mə incwəmbə byám. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á du bə ncwámá yí, woméfwó wo á du cəçlə kandá, wo kə

20:29 1Pr 1.8   20:30 1.14; 2.11   20:31 3.15; 1Yn 5.13   21:3 Luk 5.5   21:4 20.14; Luk 24.16   21:6 Luk 5.5-7   21:7 13.23; Mat 14.29   * 21:8 Okudé mítəd mimbá.   21:11 Luk 5.6   21:13 6.11; Mat 14.19; 15.36   21:14 20.19, 26   21:15 Wíílúg mə bwán ó ncwəmbə bəm: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2   21:18 2Pr 1.14

kál wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá də téég mábwá, buud oshús də cɛɛlə wo kandá, kə nə wo kál wó shígé céel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbiif shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dág *mpwíín Yésus nyə á də céel yé ngə zə nyádí mpús, mpwíín nyə á jágəwo Yésus bəd dí ja bwá á ngə də yí, jí nyə ná: «Cwámba, zá nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr mə dág mpwíín éne yí, a má jí Yésus ná: «Nyíga nyə mə bá shúgula ntədél?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dág wo cínɔng yí? Wɛɛ bɛg mə.» ²³ Tédéd fwála ní dí, lán mú kyey óbúgula bəsh dí ná mpwíín wɔɔngú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wɔɔngú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dág wo cínɔng yí?»

²⁴ Mpwíín wɔɔng wá ngə bwiing isá íga, nyə wá nyə á cilə byo; sá mə mpú ntág ná bwiingálə yé wúsə nda óbúbálé bwá ngə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isá Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbám ngə kə micilyá dí, shí ga bə bíbíyá shú ókálaad ɔ micilyá myɔɔng.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá Isá í dúgyá nà kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábée mə Lúkas Kálaad Zembí dī. A nḡa jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔɔ Kéel yí.

Mátéédúlé má kálaad má lwágulə sá ná Yésus nyə á bwənde fug shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fug nyəngú ná sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkɛnkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurəsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjuma í shí byēsh dī.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mənkwə məbá:

(1) Ja Yésus má shín kə gwów yí, a má nti búúd bé Nkɛnkɛ Shíshim nyúúlúd jwów lú Pantekót. *Dɔ mə Zembí í mú tééd Oyúden dī (1.1–12.25), í mú ka nḡa bwaag.

(2) Jɔɔ Kéel nyə á kə námá ná ndé kə kumə Róma, shug lú ləomud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wá nḡs bul nyín: í bul bə minjəond milól nyə a sá myá.

Kyeyála Jɔɔ Lán í á nḡa kyey ntáni kú bish məkwowala ní í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá bənḡ oshwá bān; í bul bə ná Nkɛnkɛ Shíshim wá nyə á nḡa sá ná Dɔ má Zembí í nḡg nə bwaag.

Zembí nyə á kaag buud Nkɛnkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jēsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jēsh nyə á jíguli yí tééd matéédúlé ² kə wós jwów nyə á bən kə gwów yí. Jwów dəngú, nə nkul á Nkɛnkɛ Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bé nyə á féesh wá sá bwá jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bé bəng dī wá nyə á lwóya nyúul mpúsə micúḡ nə shwiy dé yí. Nyə a lwágulə bwo iyuuḡ mimbii ná a jisə kwó, bwá nḡs dúg nyə tən mwów məwúm mánḡ, a nḡs bwiing bwo isá í dúgyá nə Faan má Zembí yí.

⁴ Í á ka zə bə, dúni jwówúd í, bənḡ bwá nḡs də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurəsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nye nyə á duu buud nə məjúwó, bí bān bi mə zə bá duwan nə Nkɛnkɛ Shíshim námá mwów mágaád.» ⁶ Bēsh bwá mú ka jī nyə cún nḡwúd ná: «Cwamba e, ye ja gaád wá wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəyél yí?» ⁷ A mú cí nə bwo ná: «Bí dí bí ná bí mpúg máfwála nə ija Dá nyəméfwo nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkɛnkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurəsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjuma í shí byēsh dī.»

Yésus mə kə gwów (Luk 24.50–53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwá nḡs dúg nyə, a mú nkān kə gwów, nkúdu mú shweel nyə, mísh máḡ má kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwá nḡs ná dúg nḡe jon dí wá nə á kə wá, seegya ná buud obá bwá mə wós bwo na koogú, bwá njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwá mú cí nə bwo ná: «Yé búúd ɔ

Galilé, jí bí má ká bwên na ðu ðúg jon dí yí? Yésus má bún kə jon dí béégya na bí éne, nyə é bá námá kwo zə mbii ŋgwúd bí ámə ðúg a ŋgə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwə mú tí nǝənd wúlə mbəmbəŋ á wəolivyé, kálə Yurúsəlem, cínəŋgú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwəw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə má wósós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á nǝw dí gwəw, kúl bwə á ðu sɛɛŋgya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhák bá Andrê, nə Filíp bá Tómas, nə Batəlamí bá Matiyô, nə Zhák á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoonǝ á məcəy mə ləəm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhák. ¹⁴ Bêsh bwə á ðu sá zény məjəgula lám ŋgwúd, bəndə bósól búdá, nə Mariya nyəonǝgá mə Yésus, nə omínyonǝ ó Yésus.

Bwə féesh jilá mə Yúdas

¹⁵ Dúl jwəwád ntáni, obúgula bwə má sɛɛŋgya je bə tǝŋ buud təd nə məwúm məbá, Pyêr nyə á təw shí, a mú ci nə bwo ná: ¹⁶ «Bwááŋg ó, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a lás mpu má *Dávid dí, sá jəonǝ jisə cilyá shú má Yúdas. Nyə wə nyə á ŋgə kə nə buud bwə á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sá jisə mícilyá mí Kálad Zembí ðí yí í bwámag. ¹⁷ Yúdas nyə á bə námá gwoonǝ jisəd, Zembí nyə a yə námá nyə ŋkəw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanə bwə á jəna nə nyə ná a sáag olíŋŋi nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaanə wəonǝ. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəŋg mbúbudí, a mú kəod tǝm kug, isəg nə incuwa cǝm shí nə shí†. ¹⁹ Buud ɔ Yurúsəlem bêsh bwə á shí mpu sá jəonǝ, ná ndéé bwə á gwiid shí nyəonǝ ná Akéludama, ntó má kə ná “Shí məcií”. ²⁰ Mpugá ná jisə cilyá kálad osòm ðí ná: “Dənd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínəŋg”. Í njúl námá kwo bə cilyá ná: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

²¹ «Ntó, sá búsa nə bósól búúd wa, buud sənəŋ bwo sá á ðu ŋgə jaand ja sənəŋ Cwámba Yésus sá á bə gwoonǝ yí, ²² tééd nduwán mə Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bǝn kə jon dí yí. Í jii ná ŋgwól múúd á cínəŋg zəg sɛɛŋgya nə sá, sənəŋ zə ŋgə bwiiŋg gwúmálə Cwámba nyə a gwúm yí.» ²³ Bwə mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bə ná dúl jínə ná Barsabas, bwə ðúgá námá nyinǝgə jəw ná Yustos yé, nə Matiyas. ²⁴ Nə ndéé, buud bwə mú jəgula nə Zembí ná: «Cwámba e, wo muud mə mpú milám mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyəonǝ wó má féesh wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a zəg ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jəonǝgá, a kə ŋwa jəonǝ í á jəla nə nyə yí.» ²⁶ Bwə mú jwə bya shú búúd obá bəonǝ, mpaambá í mú féesh Matiyas, bwə músə sɛɛŋg nyə nə buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd.

2

Ŋkɛŋkɛ Shíshim mə shulə jwəw lú Pantekôt

¹ Ja jwəw lú Pantekôt í á wósós yí, bêsh bwə á bə bwə njúl kəkúl ŋgwúd. ² Seegya ná nyúl ncíndá mú zhu gwəw námá nda ja məma ŋkwə mə ðu kunǝ yí. Ncíndá nyəonǝ í mú lwánd njəw bwə á bə yí wəsh ná cwósó. ³ Nə ndéé bwə mú ðúg bíl isá í ŋgə wósós nda məjúm mə kuda. Isá byəonǝ í mú ŋgə bósóg ŋgə

1:12 Luk 24.52 * **1:12** Cɛɛ mə Moyíz í á ðu ci ná ŋkí muud mə cɛɛl sá nǝənd jwəw lú Sábaad í, a kú ntə kilomáda ŋgwúd. **1:13** Luk 6.14-16 **1:14** Luk 23.49 **1:16** Sóm 41.10 **1:18** Mat 27.3-8 † **1:18** Bwəɔdagí lǝŋ ga nə wəonǝ wúsó Mat. 27.5 yí. **1:20** Sóm 69.26; 109.8 **1:21** Luk 1.2; 3.21; 24.51 **1:24** Yuá 2.24-25 **1:26** Mik 16.33 **2:1** Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 **2:3** Luk 3.16

kə badəwo muud yēsh nyúúlúd. ⁴ Bēsh bwá mú lwánd nə Nkēŋkē Shíshim ná cwóó, bwá mú tééd ŋgəlá lás mósól mákəl nda Shíshim í á ŋgə sá ná bwá lásúg ná.

⁵ Í á bə *Oyúden bwá njúl Yurúsəlem, Oyúden bwá má wá lám wá Zembí wá, bwá á zhu ílwoŋ í búúd byēsh bíś jəŋ dí shí yí. ⁶ Ja sá ni má gwág ləəm nə ləəm yí, búúd bwá mú zə səŋgya bwá kú mpu sá bwá cíg yí nəcə muud yēsh ŋgəlá gwág obúgala bwá ŋgə lás kəl lú byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúd, bwá ŋgə jág bul kám, bwá má ŋgə ci ná: «Ŋgaa ná búúd bwá ŋgə lás óga bēsh búsa buud wá Galilē? ⁸ Ká ntədəlé í mpu zə bə ná sá ŋgəg nə gwág bwá ŋgə lás məkəl māsú, muud yēsh yag kəl lú byélé dé yé? ⁹ Nə Oparət, nə buud ó Mēdī nə bəoŋg wá Elam, nə bəoŋg bwá də ji Məzhuputamí nə Yudéa, nə bəoŋg wá Kapados námá, nə Pəŋ nə Azi, ¹⁰ nə Frizhí, nə Pamufilí námá, nə Igipten, nə məfaan má Libí má ŋgəé ŋgwála Sirēn, nə buud bwá ámə zhu Róma wá, ¹¹ fwámé Oyúden, nə ojóŋ bwá á zə nyí mísəon Oyúden dí wá, nə buud ó Kurēt nə Arabí. Ntədəlé sá ŋgə gwág buud óga bwá ŋgə bwiŋŋ məma misóólúgú mí Zembí sádí mákəl má byélé dí yé?» ¹² Bēsh fug í á jimb mílúúd, bwá kú ná mpu sá bwá cíg yí. Bwá mú ka ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Jáyé í má bə ga?» ¹³ Bóólúgá bəŋ bwá mú ŋgə cágala obúgala, bwá ná: «Bwá má lwánd nə məlwəg.»

Pyēr mə lás kaand

¹⁴ Pyēr bəŋŋə *buud ə lwámá wúm nə ŋgwúd bwá mú ka zə tōw tām buud. Pyēr mú bān kəl gwów-gwów, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ŋgə ji Yurúsəlem wá, bi ə mpu nti málwə kəga módí, bi má jəlá nə mpu sá ga. ¹⁵ Buud óga bwá aŋgē nə fudə nə məlwəg nda bí ŋgə ci ná. Ŋgaa ná jwōw dəsə ná nji məwəla ibuu má mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bə ná sá Zhuwəl *muud micúndə nyə á jaaw yí, gwə wə í má bwámá ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bə ná, mwōw má məzhúgúlá,
mə bá shwu múúd yēsh Shíshim wām.

Zembí má ci ntó.

Bwān bəŋ wá budūm nə wá budá bwá bá cúndə micúndə myām,

məncwámá mún má dúg *məntamá má á mísh ná bagə*,

icwúcwúúl bín dúg mántamá.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósól ə māsáal bām Shíshim wām mwōw məoŋgád,

tə ósól ə māsáal wá budūm, tə wá budá,

bēsh bwá mú bə búúd ə micúndə.

¹⁹ Mə bá wéeshuli *ísá í mímbúgú gwów jəŋəd,

mə sá *ísá í ntó búúd ŋkwóŋ yí shí mishwun.

Í bá bə, nə məcií nə kuda, nə ŋgúd yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásó má Cwámaba í zág wóós,

məma mwásó aŋkəŋkəŋəwá wəoŋg,

jwōw í bá shwóŋla bə yídúgá, mbyól bə məcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yēsh nə bá kím jōw jíná má Cwámaba yé, a bá cəgə.

²² «Bag ó *Izəryél, gwágúlúgá sá má ŋgə ci yí. Zembí nyə a wéeshuli bí *məshimbá nə isá í mímbúgú nə isá í ntó búúd ŋkwóŋ yí. Nyə a wéeshuli byo məbwə má Yésus á Nazarēt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembí nyə á

2:4 bwá mú lwánd nə Nkēŋkē Shíshim ná cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mósól mákəl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 **2:7** 1.11 **2:12** 1Kr 14.23 **2:17** Zhu

3.1-5 * **2:17** ntamá á mísh ná bagó: Wāŋ mbií ntamá í də bə wo kú kə gwód. **2:21** 22.16; Rom 10.13 **2:22** Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4

mpu lwóya ná nyə wə nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wəɔŋgá, ²³ Zembí mú sá ná bí bííg muud wəɔŋgá námá nda nyáméfwó Zembí nyə á ηwa cígúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bí á kusha nyə nə buud búśó kú bish máccɛ wá, bí sá ná bwá gwúg nyə, bwá múśə bwambulə nyə kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembí nyə a gwúmushi nyə, a fεemushi nyə nə shwiy náccé shwiy í á shígé nywá bə nə ηkul máánd nyə kandugə. ²⁵ Dávid nyə á wámbulə ci shú déd ná:

Mə á du dúg Cwámba módí shwóg ja jəsh,
nəcə a jisə módí mbwə mənɔwúm shú ná sá kú bwelə fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lám wám wúśə nə məshusug, júm dām í ηgə kəos nə jámbá.

Ka nyingə bul bə ná ifúndá byám í bá ηgə woga nə búgó,

²⁷ náccé wo abúlé sá ná mə kág myeesh ban múnjím,
wo abúlé bíd ná jəjə sóal məśaal wə kág bwo shwóηud.

²⁸ Wo a sá ná mə mpúg məzhií mə cug,
wo bá lwándulə mə nə məshusug ja mə bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááŋg, maguləgá ná mə jááwug bí ná kpwəó ná, mpáámbá íshé *Dávid nyə á shí yé, nyə á dəw, shwoŋ nyé nyísə ná wa sádí zə wóśś múús. ³⁰ Nji, nda nyə á bə muud micúndá ná, nyə á bwey mpu ná Zembí nyə á kaag nyə, a kεen búbálé ná a bá jil ηgwól mwân yé, məbyá mé má nyáméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmúlə wəɔŋg wə nyə á ηgə ci ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé myaas nyə ban múnjím, nyúúł nyé í á shígé bwo shwóηud”.

³² «Yésus wəɔŋgá, Zembí nyə á gwúmushi nyə, sá bəsh sá búśə owúshined wá lāŋ wəɔŋg. ³³ Mbwə mənɔwúm mə Zembí í á bān nyə gwəw. Nkɛŋkɛ Shíshim Zembí nyə á kaag yé, a mə ləg nyə wə Dá, a mə shwu sá nyə, gwə wə bí ηgə gwág bí ηgə dúg nə sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyáméfwó nyə a shígé kə gwəw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wām ná:
“Jig shí wa módí mbwə mənɔwúm
kə wóśś ja mə é culashi mízhízhíŋ myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁶ Yé bag ɔ Izəɔyél bəsh, bí mə jəlá nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé, Zembí mə sá ná a bəg Cwámba, a bə *Kříst.»

Obúgula ɔ Yésus ɔ ashúshwóogú

³⁷ Kaand ni nyə á kwiy buud milám, bwá mú ji Pyér bónòŋ *buud ɔ lwámá ná: «Bwááŋg e, sá sáág ntudélé?» ³⁸ Pyér mú bɛsa nə bwo ná: «Cɛndúgá mitádúgá, muud yəsh dúwanugí jínə mə Yésus-Kříst dí, Zembí jwúg bí nə *misəm mín. Ntó, bí mú ləg yána mə Zembí, yána dəɔŋg wə Nkɛŋkɛ Shíshim. ³⁹ Náccé ηkaagó mə Zembí í dúgyá nə bí, nə bwān bún, nə bóól búúđ bəsh búśó óshwóg-óshwóg wá, bímbí dēsh Zembí mə bá jəw yí.»

⁴⁰ Pyér mú námá kwo ηgə lás nə bwo bíł zhwoɔ icyá na, ηgə cwíny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúđ á lílŋŋí nííd.»

2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15   **2:24** 3.15; Luk 24.5   **2:25** Sóm 16.8-11   **2:27** 13.35
2:29 10j 2.10; Mís 13.36   **2:30** 2Sa 7.12-13, 16   **2:31** Sóm 16.10   **2:32** 1.8   **2:33** Mbwə
mənɔwúm mə Zembí: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Sól
3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkɛŋkɛ Shíshim Zembí nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26   **2:34-35** Sóm
110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13   **2:36** 3.15   **2:37** 16.30; Luk 3.10, 12, 14   **2:38** 3.19; Luk 3.3
2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17

⁴¹ Buud bwá á magulá kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dɔɔŋgá, buud bwá á kwídulí *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúná buud otóóshin olóol. ⁴² Obúgula bêsh bwá á du sá zény bɛɛlá mínjígulá mí búúd ɔ lwámá, zény cug seɛŋgí á omínyɔŋá, zény dálá féya buléd, ná zény dálá jí íseɛŋgyá í májəgalad. ⁴³ Buud bêsh bwá á bə nə gwɔ́ɔgá, buud ɔ lwámá bwá ŋgá bul sá *ísá í mímbúgú nə *ísá í ntɔ́ búúd ŋkwóŋ yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwá á *búgula wá bwá á du bə kál ŋgwúd, bwá seɛŋg ísá byán du bí byo seɛŋgí. ⁴⁵ Bwá á ŋgə kusha məbíi mán nə isá byán, bwá ka du kawula *mwaanə wɔɔŋgá námá nda múúd yəsh nyə á bə nə məyánŋan ná. ⁴⁶ Bêsh bwá á du sá zény kələ *Luŋ mə Zembí jwôw dēsh mbíi ŋgwúd; bwá du féya buléd mínjów mínjów, bwá du da ídāw byán nə məshusug, kú nə muud mə ŋkəny nyúul. ⁴⁷ Bwá du ságusə Zembí, bóól búúd bêsh du ŋwa bwo nə məjilə. Cwámba nyə á du cug buud jwôw dēsh, a du kwádule bwo *Dɔ dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luŋ mə Zembí wəla lú májəgula dí, mǎwəla məlól má mpwó-kugá. ² Ŋgwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka du ŋkəny nyə jwôw dēsh du kə jíil nyə mpumbé Luŋ bwá du jów ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka du gwáám búúd bwá ká Luŋ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ŋgá bə ná bwá zə nyíi Luŋ, a mú gwáám bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figá-figá, bwá nə né ná: «Ntiig mish kága.» ⁵ Muud éne mú kənd mish bwódí a ŋgá táduga ná a zó lág gúl sá. ⁶ Pyêr mú sə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanə, mə kú nə or. Sá mə jí nə ndí yí, gwá wá mə yə wo yí. Jíná mə Yésus-Krist á Nazarét dí, tówúg tútəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bíi nyə mbwə məncwú múd, bān. Námá cé nə cé, məkuú nə məcugalu mə mú sə lal múúd éne. ⁸ A mú sáánz tów tútəlí ná cedek. A mú tééd ŋgá kəyey. A mú kə, bənáŋ bwo bwá mú kə nyíi Luŋ mə Zembí, a ŋgá kəyey, a ŋgá ków, a ŋgá ságusə Zembí. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ŋgá kəyey, a ŋgá ków, a ŋgá ságusə Zembí, ¹⁰ bwá ŋgá mpu yag nyə ná muud nyə á du jí mpumbé Luŋ bwá du jów ná Jɔ Mbê, a dúgá gwáám búúd mikwíindyá yé, nyə wá éne. Bwá mú ŋgá jág bul káam sá í mə sý yí, ikukwənde bíi bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikál kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyɛ bwo na wú bwá á bə kál bwá á gwiid ná Nyíngalé* mə Sólumun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntúni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izəyél, nəcé jí bí ŋgá bul káam sá í mə sý ni yí? Jí bí ŋgá dúg sá nə ŋkaamə námá nda ŋkul nyísú wá í mə sá nə muud éga kyéyug tútəlí yí, ŋkí ntág nə sá bulələ wá milám wá Zembí wá í mə sá yí? ¹³ Zembí mə *Abəraham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab, Zembí odá mə sá nə sóol məsáal yé Yésus bəg nə gúmá. Yésus bí bāŋ bí á kəenzh yé, bí á ban mish mə Pilát dí yé, í njúl nə Pilát nywáá nyə á ŋgə cəel bíd nyə. ¹⁴ Bə á ban muud Zembí nyə a féesh yé, tútəlí muud, bí yidá jí ná Pilát gwágúg ŋgwúl buud ŋkúŋkwóŋgá, a bíd nyə. ¹⁵ Muud

2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35

2:46 Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8 **3:8** 14.10; Yuá 5.14 **3:11**

5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíngalé: Sá sá ŋgá jów ná nyíngalé ní í cúgə zhizhe mpumbé; jísə milwon mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bág. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10

nyə a té cug yé, bi bāŋ bi a gwú nyə, Zembí nywáá mú gwúmushi nyə. Sə búəə owúshined wā lāŋ wəəŋ. ¹⁶Nacé búgúlálé Jínə má Yésus í, Jínə dəəŋ í má lulushi múúd bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlálé Yésus wá í má sá ná a yálúg fwámé yāl nda bí bēsh má dúg éga. ¹⁷Nə ndéé, bwaəŋ, mə mpú ná sóólúgú wēsh bínəŋ otówe ə shwóg bən bí á sá yí, í á bə nacé ijág. ¹⁸Nji, Zembí nyə á bwey jaaw mímpu mí *búúd ə micúndá bē bēsh dí ná *Kříst yé mə bá bwəma nə micúŋ ná ndéé a yə, sá jəəŋ wá í má bwəma ntúni ni. ¹⁹Kagá cénd mítádúgá, bí cénd kuú njəənd, ja jəəŋgú Zembí mú jímbal *misám mín; ²⁰bí má ká sá ntó Cwámba mə bá sá ná bi bəg ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bəg Kříst wún yé. ²¹Í jii ná Yésus wəəŋgú fwóg ji jon dí kə wóós ja ísá byēsh í bá kwo síy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ŋgə jaaw ntó mímpu mí búúd ə micúndá bē nyə á féesh yág wá. ²²Nacé Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámba Zembí mə bá nti bí ŋgwól múúd micúndé nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bi ə bá gwágulə nyə sá jēsh nyé é bá ci bí yí. ²³Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəəŋg yé, nyə abúle ná bə málāŋ mā kúl búúd jíshéd, a bá gwúyow.” ²⁴Buud ə micúndá bēsh, tééd wá Samyéł kala nə bəəŋg bēsh bwá á zə nyádí mpəsə wá bwá á shí bwey də bwiing lāŋ á mwōw móga. ²⁵Bi búəə bwān ə búúd ə micúndá, bí á ŋgə námə byél Zembí njúl nə sə nə impáámə bín. Nyə a sá sə jəəŋgú ja nyə á ci nə Aburāham ná: “Minjów mí búúd myā shí ga myēsh mí bá də lóg ibwádán mpwoŋ buud nywō dí.” ²⁶Shú dún wá Zembí nyə á tééd wéeshuli sóol məsáal yé yé, a nti nyə ná a zəg bwádán nə bí, a sá ná muud yēsh yówug bōw-bōw fúlú.”

4

Bwá zə bii Pyēr bá Yuánes

¹Pyēr bá Yuánes bwá ŋgə ná lésha nə buud ntúni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á də baagulə *Lun má Zembí wá, nə *Osadwisyeŋ bwá mú zə wóós, ²bwá ŋgə bul gwág bōw nə Pyēr bá Yuánes ŋgələ yə buud minjígulá ŋgə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³Buud óni bwá mú bii Pyēr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lású wāŋ mpwó-mwásá. Nacé í á bá kugú má bii shí. ⁴Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə otóóshin otóon.*

Pyēr bá Yuánes bwá zə tōw kəədəd

⁵Mán məlám, otówe ə shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ə máccəŋ bwá á bə Yurúsəlem wá bwá mú zə seŋgya. ⁶Ajaláci á ofada bwá á də jōw ná Hána yé nyə á bə cínəŋ, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyél myēsh myā wájaláci wá ofada. ⁷Bwá mú zə nə Pyēr bá Yuánes zə tál bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwá mú ŋgə ji bwo mishílí. Bwá nə bwo ná: «Bí ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bí ámə cwééd jínə má zə?» ⁸Ntó, Pyēr njúl lwándéla nə Nkəŋkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ə shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹sá təl kəəd dí múús nacé sá sála mbəl múúd mənywa. Bí ŋgə ji sá sá sá ámə sá shú ná a bəg mpwogé yí. ¹⁰Bi bēsh nə bag ə *Izəwəyél bēsh, mpugá ná muud bí ŋgə dúg éga mə bə mpwogé jínə má Yésus-Kříst á Nazarét dí, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wá Zembí nyə a gwúmushi yé, nyə wá má sá ná

3:16 Mat 9.22   **3:17** Luk 23.34; 1Tm 1.13   **3:18** 5.42; Luk 24.27, 44-46   **3:19** 2.38   **3:22** Mbá 18.15, 19; Mís 7.37   **3:24** 3.18   **3:25** Mət 12.3; Gal 3.8, 16   **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16
4:1 Osadwisyeŋ; 5.17; 23.8; Luk 20.27   **4:1** Luk 22.4, 52   **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23   **4:3** 5.18
4:4 2.41   * **4:4** Tāŋ ni nyísə lələ nji budúm nə budúm.   **4:7** Luk 20.2   **4:8** 2.4   **4:10** 3.6; 3.15

muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nacé Yésus jisá “kwóógú bí olwóye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú ná ηgwól múúd jí ná ηkul yíl búúd mábów dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nacé kú ná dúl jíná lú múúd sá má jálá ná *dúg cug ná ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káam dúgúlá ná Pyêr bá Yuánes bwá ηgə lás ná kpwoó-kpwoó. Bwá á bul káam nacé mpúlá ná Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ηgə yida mpuý ná básə buud ɔ gwoonɔ mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ηgə námá dúg muud nyə á yál éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bə ná sá bwá cí. ¹⁵ Bwá mú cí ná Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáánzə milású á Zembí dí, bwá cúwóg tóón. Osémbye ɔ milású bwá mú ka ηgə sɔ sá bwá cíg ná bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá saág buud óga ntədəl? Jisə mpu bə ná bwá má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ɔ Yurúsalem bəsh bwá má mpu ntó, sá cugé ná ηkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lān ni í kwágagí ná muud yēsh. Ntó, sɔ mpúg yáásulə bwo malwə ná cí bwá kú ná kwo lésna ná mpuud ná jíná má Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jəw bwo, ɔ mpu yáásulə bwo malwə ná cí bwá kú ná kwo lésna ná muud ná jíná má Yésus, ηkí ná bwá kwo jígúli búúd gúl sá jínə dəonɔgúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bəsa ná bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mish má Zembí dí ná sá yidag gwág ná bí, kú gwág ná Zembí? ²⁰ Sá bān sá cugé ná ηkul yəw bwiingúlá sá sá á dúg ná gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo cí ná ndéé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sá. Bwá dúg ná ηkí bwá yá bwo intúgúli, í bəw, nacé buud bəsh bwá á ηgə bul ságusə Zembí ná sá í á sɔy yí. ²² Muud nyə á yál shimbád yé wəonɔ nyə á bə kala múúd í má cɔ mimbú məwúm mánə yí.

Obúgula bwá jəgula ná Zembí

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bān dí, kə jaaw bwo lésú wəsh milúlúú myá ofada ná ocumbá buud bwá á lás ná bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lésú wəonɔ ná, bəsh bwá á bān mákəl jəgula ná Zembí lám ηgwúd bwá ná: «Mása, wo wə wo a sá gwəw ná shí ná mān ná isá byēsh bí cínəng yí. ²⁵ Wo wə wo á balan ná Nkɛɛnkɛ Shíshim lás mpu má sɔól məsáal woó mpáám bə jisú *Dávid dí, cí ná: Nacé jí ilwonɔ í búl cugula ntéga yí? Nacé jí ikúl í búl wá mílúú mítədəgá mí kú ná wúmbálé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwá má sɛɛngya, otəwə ɔ shwóg bwá báduga ná

bəsh bwá zə lúmbuli ná Cwámba á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nacé Herod bá Pons Pilát bwá má bəle zə sɛɛngya ná ikúl í cúgé *Oyúden yí ná Dɔ má *Izurayél. Bwá má zə sɛɛngya wa ηgwála gaád ná bwá zə lúmbuli ná Yésus, jəjɔ sɔól məsáal wə wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwá sá ná isá byēsh í bwámag nda wó á bwey ηwa cigúlá ná ηkul nywó ná tədəgá woó ná í bāg bə ná. ²⁹ Cwámba e, ntiig mish ja gaád wo dúgúg nda bwá ηgə cɛel juwal sə ná. Sáɔ ná osóol ɔ məsáal bwó bwá bwiingug kɛel dwó ná kpwoó-kpwoó. ³⁰ Shéembúg mbwə wó, mimbəl mí ηgəg ná yál, *isá í ntɔ búúd ηkwón yí ná *isá í mímbúgu í ηgəg ná sɔy jíná má Jɔjɔ Sɔól məsáal woó Yésus dí.»

4:11 Sòm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † **4:11** kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á du tééd jil mándəlúú yí, dwó wə bwá á du bə ja bwá lám manyunɔ mə njów yí. Bwá á du lwə mbif sá ηgə dúg məlwóga má shiméd múús yí. (Sá ga jisá námá Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11 **4:15** 5.34-35 **4:16** Yuá 11.47 **4:17** 5.28-29, 40 **4:24** MmN 20.11; Sòm 146.6 **4:25** Sòm 2.1-2 **4:27** Herod: Luk 23.7-11 Pons Pilát: Luk 23.1 **4:28** 2.23 **4:29** Ifz 6.19 **4:30** 2.22

³¹ Ja bwá á shîn jəgula yí, kákúl bwá á bæ yí í mú ntaŋsa, bəsh bwá mú lwánd nə Nkəkəkə Shíshim ná cwóó, bwá mú ɲə bwiɲɲ Milósá mí Zembí ná kpwóó-kpwóó.

Obúgula bwá cugə nə isá byáj sɛɛŋjí

³² Ncúlyá buud bwá á *búgula wá bwá á ɲə cugə lám ɲgwúd, nə tódúgá ɲgwúd. Kú nə muud nyə á ɲkwandəwa nə mé məbii yé. Bəsh bwá á də balan nə məbii máɲ sɛɛŋjí. ³³ *Buud ɔ lwámá bwá á ɲə bwiɲɲ lâɲ gwúmúlə Cwámba Yésus nyə a gwúm nə məma ɲkúl yí, Zembí ɲə bul lwágulə bəsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bæ nə məyáŋgan. Bəɲɲɲ bəsh bwá á bæ nə məshí ɲkí minjów wá, bwá á ɲə kusha myo, də zə nə *mwaané wəɲɲ ³⁵ də zə bwíɲɲ búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwá ka də kaaw búúd nda məyáŋgan mə á də bæ ná. ³⁶ Ntó, ɲgwól múúd á Shíprə ná jínə ná Yóseb, nyə á bæ mwá *Levít, búúd ɔ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə dəɲɲɲ í ké ná «Muud mə dá bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaané wəɲɲɲ zə bwíɲɲ búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lâɲ mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ɲgwól múúd nə jínə ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə tów cún. Muud éne mú námá zə kusha dúl bii dé. ² Nə ndéé bá mudá yé bwá mú tów cún, a mú béeɲ ɲgwól *mwaané, a bwíɲɲ shú dé. A músə kə nə ɲgwól kə bwíɲɲ *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyér mú ka jì nyə ná: «Ananíyas, jí í sá nə *Sátan jwúɲ nə lám wó wəsh wó mú shweel ɲgwól mwaané wó ámə kusha shí yé, wə zə shiig Nkəkəkə Shíshim? ⁴ Nɲáá ná shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntâɲ kusha nywo yí, ɲɲáá ná mwaané wəɲɲɲ nyə ámə bæ mwaané woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wúni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembí wə wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá íni yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fuda. Ifwaas í mú bul bii búúd bəsh bwá á ɲə gwág lâɲ ni wá. ⁶ Məncwámá mə á tów shí, fúlə nyə nə ndéé búúd mú kə dul.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, jə bæ məwəla məlól ntáni. Mudá mə Ananíyas mú nyí ɲjów, a kú mpu sá í ámə sɲy yí. ⁸ Pyér mú jí nyə ná: «Jaawúɲ sə. Ye bímbí ga wə bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəɲɲɲ wə ní.» ⁹ Pyér mú ka ci nə nyə ná: «Nacé jí bí ámə mpu tów cún ná bí mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámba yí? Dugí, búúd bwá ámə kə dul ɲgwúm woó wá, bwá mú na mpumbéd máni. Bwá é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námá cé jəɲɲɲ, a mú kadəwa na Pyér dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá mə ɲə námə nyí ɲjów, mú mú kwey nyə mbimbə. Bwá mú kə nə nyə kə dul ɲgwúm dí koogú. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bəsh, təɔ bəɲɲɲ wá *Dɔ lú óbúgula, təɔ bəɲɲɲ bwá á ɲə gwág ɲji lâɲ wá.

Buud ɔ lwámá bwá sá zhwog məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwá á ɲə sá zhwog *isá í ntɔ búúd ɲkwón yí, nə *isá í mímbúgú máɲkúmbə mə búúd dí. Bəsh bwá á bæ cún ɲgwúd, bwá ɲjúl kúl bwá á gwiid ná Nyíngúlə* mə Səlámun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛɛɲɲya nə bwo. Nji, zhwog buud bwá á ɲə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ɲkí bul bulya bwá á ɲə *búgula Cwámba, nə budúm nə budá, bwá mú zə ɲə kwídali gwoɲɲ

4:31 2.4   4:32 2.44-45; 6.1; Luk 14.33; 18.22   5:2 4.35   5:3 Yuá 13.2   5:9 1Kr 10.9

5:12 2.22; 3.11   * 5:12 Nyíngúlə: Sá sə ɲə jów ná nyíngúlə ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwonɲ mí mámpɲ mimbá, bwá ka wá kwámíná gwów ná gúgúwá bág.   5:14 2.41

dí, ¹⁵ mbií í á wóós ná buud bwá á ηgə zə nə mimbəl ítáádə nə ítəηéd, ηgə zə bwíηg koogú lə njwónη. Bwá á ηgə sá ná ja Pyēr nyə e cə yí, ka shishím jé í é kúnya nə wúl mbəl cínoηg. ¹⁶ Buud bwá á kə cíg wú míləəm myá kúná-kúnə nə Yurásəlem, bwá ηgə zə nə mimbəl nə bəoηg buud məjamb mə á təl cwúnd dí wá, bəsh bwá mú ηgə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwá zə bwəma nə zhíy

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá ηkəəmá *Osadwisyēη bənónη bwá á bə cúnη wá bwá á ka zə mpíi *buud ɔ lwámá váál áwuwəgəwá. ¹⁸ Bwá mú bíi bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ Nηwól *ēηgəles mə Yawé músə zə mpwóbulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luη mə Zembí, bí kəg bwiíηg búúd sá jəsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá á kə nyíi Luη mə Zembí ná námə mpámán mpámán, bwá mú ηgə yə buud minjígúla.

Ajəláci á ofada nə buud bənónη bwá á bə cúnη wá bwá mú sēηg *Gwooηg ósəmbye ɔ mílású wá Zembí nə sēηgyá mílúúú mí bag ɔ Izərayél. Bwá mú kənd búúd njów mímbwug nə bwá kəg ηwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulísh í mə kə wóós wu, bwá kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwá músə nyingə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá amə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándalé í təl ηgə baagula. Nji ja sá amə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwá á du baagula Luη mə Zembí wá bənónη mílúúú myá ofada bwá mə gwág ntáni yí, fag í mú jimb bwo mílúúd. Bwá mú ηgə jí ná ntó nyə wá ntədél?

²⁵ Nηwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Náaa, buud bí amə wá mímbwug dí wá bwá təl kəga Luη mə Zembí, bwá ηgə yə buud minjígúla.» ²⁶ Ná ndéé, njwú á Luη mə Zembí bənónη ifulísh bwá mú kə ηwa bwo. Nji, bwá á ηgə zə nə bwo ná shēe kú cug bwo, bwá ηgə fúndə ná buud bwá á bá gwú bwo nə məkwóógú.

²⁷ Bwá mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ɔ mílásád. Ajəláci á ofada mú tééd jílə bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «ηgəá sá á shí bwey təl bí cí ná bí kú ná ηgə jíguli buud jínə nííd. Nji, ja ga, bí mə lwándələ njígúla wán Yurásəlem yēsh. Bí ηgə námə cēel yə sá mpwēne shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyēr bənónη buud ɔ lwámá bwá mú bəsa ná: «Sá mə jalá nə sá məgwág nə Zembí, kú bə búúd.

³⁰ Zembí odá nyə a gwúmashi Yésus bí á gwú nə məbwə mán bwambələlə nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembí nywáá nyə a mə bən nyə nə mbwə mənəcwúm yé, a təl nyə amádi á sá jəsh, təl námə nyə Cəgye buud shú ná buud ɔ *Izərayél bwá céndég mítédégá, Zembí mú juu bwo nə *mísm myáη. ³² Sá búsə owúshined wá isá byəoηgá, nə sá, nə Nkēηkē Shíshim Zembí nyə á yə buud bwá ηgə sá nyə magwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílású bwá mú jág nyada nə mbií lású ní. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ηgwól *Farizyēη á *Gwooηg ósəmbye ɔ mílású wá Zembí, nyəoηg bwá á du jōw ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcēf, buud bəsh bwá dūgá bul gwəpə nyə. A mú zə tōw, nyə ná bwá fwóg wéeshəli búúd óni tóón fúfwála. ³⁵ A mú ka zə cí nə buud bé ná: «Bag ɔ Izərayél, bí ɔ káálégə nə sá bí mə cēél sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námə bwey, Tadas nyə á wóós wa, zə jaaw nyúúl nə ndéé buud je bə mítad minə zə bē nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwá á bē nyə wá bəsh bwá mú címa, jāη í mú shín. ³⁷ Mpúsə wəoηgá, Yúdas á Galilé mú námə zə wóós mwəw ílāη í á ηgə sīy yí. A mú námə zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á

yə yí, buud bēsh bwá á bę nyə wá bwá mú námá shîn ciima. ³⁸ Gwá wá má cí nə bí ná, fwoɡá yíl mílám búúd óga dí, bí bíd bwo ná shɛɛ. Nəcə, ŋkí mitádúɡá myáŋ nə sóólúɡú wáŋ í ŋgə zhu búúd dí, mí é shîn jimb míméfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ŋgə zhu wá Zembí, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bí ɔ bɛy ná bí bāɡ lúmbuli nə Zembí.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jŵw búúd ɔ lwámá, zə fyámusə bwo milwóŋ ná ndɛé bwá mú tál bwo ci ná bwá kú ná lésha nə buud jíná má Yésus dí. Bwá mú ntāɡ bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwá mú wú mpwóombú Gwoonŋ ósémbye ɔ mílású wá Zembí dí. Bwá mú ŋgə kə bwá ŋgə bul gwág nywa ná bwá má mpíya nə cúɡá jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á shígé yəw bwiinŋúlə Jəjə Kéél má Kríst Yésus. Bwá á du bwiinŋ dwo jwəw dēsh, təɔ Luŋ má Zembí, təɔ minjəw minjəw.

6

Bwá zə tál ójaákwon

¹ Ja *ómpwín bwá á zə ŋgə bul bulya yí, milígya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janəwo nə cug Oɡurék wá bwá á ŋgə tədəwa nə Wəhebərə. Nəcə mikúsá myáŋ mí á ŋgə bwama nə mpyóŋ máŋkəw má ídəw má jwəw dēsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú sɛɛŋɡ ómpwín bēsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dúɡ tál bwiinŋúlə Milású mí Zembí, fwo du zə kaaw ídəw. ³ Gwá wá jí ná, bwaanŋ, sóɡá buud zanɡbá na mpádúɡá nyínád, bəonŋ búúd bwá ŋgə bwiinŋ lāŋ wāŋ ná búəə ijəɔ í búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shíshim nə fəɡ wá, sə təlúɡ bwo ísɛy í kaawúlə mábiid. ⁴ Sə bāŋ sə é ka wá mílúú ŋjɪ májəɡulə dí nə bwiinŋúlə kéel dí.» ⁵ Buud bēsh bwá mú magulə tédúɡá wəonŋ. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búɡá nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó. Bwá féesh námá Filip, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Parəmenas, zə bəd Níkwalə muud Antyósh nyə á nyí mísoon Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəɡulə nə Zembí, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Mílású mí Zembí mí mú ŋgə kə shwóg nə shwóg, tāŋ ompwín í ŋgə kwíduli Yurúsəlem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búɡúlálə Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam má Zembí nə ŋkul ná cwóó. A mú ŋgə sá *isá í mímbúɡú nə mama *isá í ntə búúd ŋkwóŋ yí, buud bēsh bwá ŋgə dúɡ. ⁹ Bóól búúd bəndə Itiyen bwá mú zə sɛŋusa məkál. Í á bə bóól búúd wá *mpáánzə mínjígúlá á buud bwá á wú málwaa dí wá, bwá njúl buud ɔ Sirɛn nə Aləɡazandrí, zə keel *Oyúden bwá á zhu Silisí nə Azí wá. ¹⁰ Njɪ, bwá á shígé bə nə ŋkul məkwag Itiyen nəcə nyə á ŋgə lás nə fəɡ Nkɛŋkɛ Shíshim á ŋgə yə nyə yí. ¹¹ Bwá mú kusə búúd ná bwá zəɡ máalə Itiyen ná: «Sə ámə gwág múúd éɡa ŋgə *lás nə Moyíz bá Zembí bwaasúlə mpu.» ¹² Bwá mú shwambulə búúd bēsh, nə oómbá buud, nə *Oyíguli ɔ məcɛɛ bwá mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə mílású á Zembí dí. ¹³ Bwá mú kwəmusə bóól ówúshined wá məshüɡá ná bwá kəɡ máalə ná: «Muud éɡa má du jág lás nə kúl í búl bə ci yí, nə Məcɛɛ má Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Səméfwó sə ámə gwág a ŋgə ci ná Yésus á Nazarət mə bá caam *Mpáánzə Zembí, a cénd íjám nə ijag yá odá Moyíz nyə a lúɡa yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwá á bə

*Gwoong ósémbye ó mílúsá wâ Zembî dí wá bwá mú ngə dúg Itiyen ná figá-figá, bwá mú dúg ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *éngales.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajáláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwá ngə ci wō ni jíse bándá bə ntó?»
² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááng, yé ódá, gwágúlagá. Mpaámbá íshé *Aburaham njúl ná shí á Məzhuputamí, á kú fwó kə jí Sharaŋ, Zembí á milwaná nyə á lwóya nyúúl nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wō, wo kág shí má bá lwágulə wo yíí.” ⁴ Ntó, Aburaham mú wú shí Okaludyé dí, á mú kə jí Karaŋ. Mpásə shwiy mə sóngú, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Njí nyə á shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námá bə tóo bímbí múúd jí nə ŋkul tál kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwoŋ buud nyé ka bá shúgala nə nywo. Í á bə cínəngú Aburaham njúl kú fwó bə nə mwán. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwoŋ buud nywó í bá kə jí ízhaá shíd. Buud ó wu bwá bá sá bwo məlwaa bwá cúg bwo tãŋ mimbú mitəd minđ. ⁷ Njí, lwon búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúli, bag dwó í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmá.” ⁸ Zembí músə sá bá sə. Sə jóŋgú mé mayügyé wə ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag á sá nyə ábiwáág jwōw lá mwəomb mpásə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə impáámbá í á fwə íbend wúm nə íbá íshé yí, á sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbá bíshé íni í á ka zə shíŋ Yóseb. Bwá mú kusha nə nyə ná á kág Igípten. Njí, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ngə sey yíl nyə *íncwaw í ntug byəŋg byésh dí ná ndéé á kə yə nyə fug mísh má Farawōŋ njwú-buud á Igípten dí, á sá ná Farawōŋ gwágúg nyə nywa lámúd. Farawōŋ mú tál nyə ngwómuna á Igípten yésh, tsem bə nyáməfwó Farawōŋ dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yésh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, impáámbá í íshé kú ná nə sá bwá dág. ¹² Nda Yákwab nyə á gwáduga ná idáw bíse Igípten ná nyə á ka kənd impáámbá í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwá á kwo kə ja ábēé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúúl, Farawōŋ músə zə mpu mpwoŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə kə zə sá ná bwá kág ŋwa sóngú Yákwab nə njów buud yé wésh tãŋ buud məwúm zəŋgbá nə ótəon. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bəñŋ impáámbá bíshé. ¹⁶ Bwá á nyingə nə bwo, kə dul Síkem, shwoŋ Aburaham nyə á kusə bwán ó Imor dí nə *mwaané yí.

¹⁷ «ŋkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí á í ngə bə nó í zə bwəma. Nda wəla dəŋg í á ngə shísh ná, kúl búúd jé í á ngə zə bulya, í ngə bul mpyáanz nún Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ngə mpyáanz ntó nə ndéé kə wósə ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwúga yí, wəŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəŋg í á ka zə cugə nə mpwoŋ buud íshé məshügá dí. A mú cúg ódá nə bów-bów lám nyə á bə nə ndí yí nə ndéé á sá ná bwá ngəg nə myaas ikákény byáj í ngəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəŋg wə Moyíz nyə á byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyál bə bwá mú wúl nyə bwádí njów tãŋ ŋkwoond olóol, ²¹ nə ndéé, ja bwá á ka námə kə myaas nyə yí, sás má Farawōŋ mú cwéég nyə, zə

7:2 22.1 7:3 Mət 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mət 11.31; 12.4 7:5 Mət 12.7 7:6 Mət 15.13-14
 7:8 Mət 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mət 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mət
 41.37-44 7:11 Mət 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mət 45.1, 3, 16 7:14 Mət 45.9-10, 18; 46.6-7, 27
 7:16 Mət 23.3-16; 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11,
 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23

baagalə nyə t̄əŋ nda yé mwân. ²² Moyiz mú nyíngula mpúyá á Igípten wêsh dí ná ndeé á mú zə bə ŋkácí íciyá nə misóólúgú.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbú məwúm mánŋ yí, tódúgá í mú wóos nyə lámúd ná a kág dúg ómínyon̄á bé Bag ó *Izarəyél. ²⁴ A mú dúg ŋgwól mwân Igípten ŋgá sá ŋgwól mwân Izarəyél. Moyiz mú keem mwân Izarəyél, a cú mwân Igípten. ²⁵ Nyə á ŋgə téduga ná kúl jé Izarəyél bwə é mpu ná Zembí mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwə á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwōw í á bə yí, a mú ka kwey bwān ó Izarəyél óbá bwə ŋgá shuya. A mú ka ceel béég bwo ná bwə jíg ná shεε, nyə nə bwo ná: “Bí búsa ómínyon̄á, nəcé jí bí ŋgá síya yí?” ²⁷ Nji, nyəwəŋ nyə á ŋgə sá ŋgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dúg sám̄b sá milású? ²⁸ Wó ceel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyiz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wə mimbú məwúm mánŋ, ŋgwól *Éngəles mə Cwamba mú zə lwóya nyə nyúúl mīngwiiled, mīngwiile mí ŋgə maŋ kwasa dí nūŋ shí a shwééshá á mbúbáŋ Sinayí. ³¹ Moyiz mú káam sá nyə á ŋgə dúg jəwəŋá. A mú ka shísh ná a kó mpu dúg. Kól mə Cwamba í mú gwúg í ŋgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembí impáábó byó, Zembí mə Abərahám, Zembí mə Izaag, Zembí mə Yákwb.” Moyiz mú tééd lilyálə, a kú ná kwo s̄ŋ ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndeé, Cwamba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mán̄gwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ní í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti m̄ish, mə mə dúg b̄wə d̄esh bwə ŋgə sá kúl jám Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ŋgə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembí nyə á kənd nyə, a kə tál Moyiz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyiz wəwəŋ, bwə jí nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo zág də sám̄b sá milású?” ³⁶ Moyiz wəwəŋ wə nyə á kə yíl bwo málwáá dí Igípten yé, a ŋgə sá *isá í mímbúgú nə *isá í ntó búúd ŋkwóŋ yí wu, tεem bə ja bwə á lína m̄an̄ mə atítí yí, tεem bə ja bwə á ŋgə kyey shí a shwééshá dí t̄əŋ mimbú məwúm mánŋ yí. ³⁷ Nyə wə nyə á cí nə Bag ó Izarəyél ná: “Zembí mə bá nti bí ŋgwól *múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyiz wəwəŋ wə nyə á bə mpádúgá éngəles nyə á ŋgə lésha nə nyə yé b̄án̄ŋ odá, ja kúl búúd jishé í á sá gúfúgá mbáŋ Sinayí shí a shwééshád yí. Nyə wə a lág milású myá cug wə éngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwə á shígé ceel sá nyə məgwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyíngə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwə mú cí nə Arəon ná: “Ság ozembí bwə é də t̄w sá shwógwá. Sə b̄an̄ sá ampúyé ná sá í m̄ó ba nə Moyiz muud á kə yíl sá Igípten yé.” ⁴¹ Bwə mú lúlə mwá nteny t̄əŋ zembí áyadúg, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembí, bwə sá máshusug gúmalálə sá bwə ámə sá nə məbwə m̄an̄ yí. ⁴² Zembí nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá ná bwə nyíngalág ŋgálə yə wəacén-cení wá jon̄ gúmas. Sá jəwəŋ wə jísá cilyá kálaad búúd ə micúndád ná:

Bag ó Izarəyél,

ye bí á cígə mə ocúdí

ŋkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mímbú məwúm mánŋ bí á bə shí a shwééshá dí myá?

7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27

7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4

7:30 MmN 3.1-10

7:35

MmN 2.14; 3.2

7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; 1lŋ 14.33; 20.1-11

7:37 3.22-23

7:38

MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19

7:39 1lŋ 14.3

7:40 MmN 32.1-8

7:42 Amo 5.25-27 Molok:

Ləv 18.11

43 Nḡaá ná bí á yida ðu ḡkēny banda má Molok*,
 næ yuug ácén-céni bí á sá shú má Zembí wán Refan yí?
 Nḡaá ná bí á yida ðu kúd mampwoombú mándalúð
 ðu yə mbéé íyuug í Zembí bí á sá yí gúmə?
 Sâ jəŋḡ wá í sá ná mə bāḡ kənd bí míkwám ðí
 shwóg-shwóg cə *Babilən.

44 «Nji, ja ódá bwá á bə shí a shwééshá ðí yí, bwá á shí bə næ banda í á ðu
 lwágulə ná Zembí jisə bwáðí yí. Muud nyə á ðu lésə nə Moyíz yé nyə á ci nə né
 ná a kág sá banda ðəŋḡú, a bə yuug nyə á dúḡ yí. 45 Odá bwá á shí ḡḡə kala
 banda ðəŋḡú íkala í búúð byēsh í á ḡḡə byēl yííð. Bəŋḡ bənəŋ Yeshuwa bwá á
 ntə shí Zembí nyə a wíŋḡ wəamáðí yí, bwá á kə námə nə dwo wu, í mú ji wu kə
 wóós fwála má *Dávid.

46 «Zembí nyə á bul cəel Dávid wəŋḡú. Ntə Dávid mú ji Zembí ná a sáág nyə
 mpaam ná a lwəḡ bag ə Yákwab njów Zembí. 47 Səlamun wə nyə á yida lwə nyə
 njów. 48 Nji, Zembí a ḡwów-ḡwów nyə áðé ji mínjów məbwə má búúð má ámə
 lwə myá, námə nda múúð micúndá nyə á ci ná. 49 Nyə á ci ná:
 Jon dásə jiya ící jām.

Shí nyísə kál má ðu təl mákuú yí.
 Wáyé njów bí bí nə ḡkul lwə mə yí?
 Cwámə mə shílə ntó.
 Nḡow má ji nə ḡkul kə woga yé?

50 Nḡaá ná mə wə mə a sá isá íni byēsh?

51 «Bí búšə nə núŋ. Bí ḡḡə sá Zembí məlwə. Bí búšə nji bí ó ðu sá ḡḡááð nə
 Nkəŋkə Shíshim, námə nda ímpáámə bín í a ðu sá ná. 52 Nyáyé múúð micúndá
 ímpáámə bín í á shíḡé lwágulə cúwúlí yé? Bwá á ðu ḡwú bəŋḡ bwá á ðu bwey
 zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wəŋḡú wá bí á kəenzh, bí
 mú ḡwú yé. 53 Bí buud bí á ləḡ *mbwoomb məcçç wəéŋḡəles bwá á yə bí má, nə
 mampándí mēsh mā cínḡḡ wá, bí abçççé yé mwo.»

Bwá ḡwú Itiyen

54 Nji búúð ə ḡúfúḡá ósémbye ə mílású bwá á ḡwáḡ iciyá íni yí, bwá á shwal
 ḡwáḡ Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwá ḡḡə fúḡal məjə. 55 Itiyen nyə, lwándúlá
 nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó, mú kənd mísh jon ðí, a mú dúḡ məŋkənəwə mə
 Zembí, Yésus təl Zembí mbwə məncwúm. 56 A mú ci ná: «Dugá, mə ḡḡə dúḡ jon í
 má bāḡ. *Mwān mə Múúð təl Zembí mbwə məncwúm.» 57 Bwá mú bwú məmə
 óḡkwiiimbyé, bwá ḡḡə fad məlwə máŋ; bēsh nə lám ḡḡwúðá, bwá shwal kə shwiy
 nyə nyúúúlúð. 58 Bwá julə wú nə nyə ḡḡwála, kə lúmə nyə məkwóóḡú. Buud
 bwá á ḡḡə sá sóólúḡú wəŋḡ wá bwá á yíl iwáma byāŋ kə bwíḡ ḡúl ncúncwámá
 shí məkuú. Ncúncwámá jəŋḡ wá Sól. 59 Bwá ḡḡə lúmə Itiyen məkwóóḡú ntáni,
 Itiyen mú jəw Zembí, nyə ná: «Cwámə Yésus, ləḡḡ *jím jām.» 60 Ná ndéé, a mú
 kúd məbwəŋ shí, a kím nə ḡkulú ná: «Cwámə, wo kú lə bwo *sám bwá ḡḡə sá
 ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

* 7:43 Máŋ məbanda má a ðu bə, bwá laad káándə mbíí á ná bwá ká wəçç í bə banda. 7:44 banda í á
 ðu lwágulə ná Zembí jisə bwáðí yí: MmN 25.9, 40 7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sóm 132.1-5
 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25 7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom
 2.28-29 bí ó ðu sá ḡḡááð nə Nkəŋkə Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38;
 Heb 2.2 7:54 Sóm 37.12; 112.10 7:55 Mat 26.64; Mis 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51
 7:58 22.20 7:59 Sóm 31.6; Luk 23.46 7:60 Luk 23.34

8

Sól mæ zə jugushi Dɔ́ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bæ cún nə buud bwá á gwú Itiyen wá. *Dɔ́ lú óbúgula í á bæ Yurúsalem yí í á zə bul bwəma nə cúwálí mwôw mɔɔŋgúd. Óbúgula bəsh bwá mú shín nyunɔgula wú Yurúsalem, kə máshí má Yudeá nə Samariya; í lúg cínɔŋgú nji *buud ɔ́ lwámá. ² Bóól búúd bwá á wá milâm wá Zembí wá bwá á kə dul Itiyen, bwá sá námá nyə shwiy mbií áyíyáág. ³ Sól nyə nyə á ngə yáág ná á jaŋgula Dɔ́ lú óbúgula. Nyə á ɗu ngə nyí minjów minjów, ɗu ngə bii óbúgula, budá nə budúm, ɗu kə wá bwo mímbwugud.

Jɔ́ɔ́ Kéél í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á ciima Yurúsalem wá bəsh bwá á ngə kə mázhí məzhí, bwá ngə bwiinɔg Jɔ́ɔ́ Kéél á lân má Yésus. ⁵ Ntɔ́, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiinɔg buud ɔ́ wu lân má *Kříst.

⁶ Buud ɔ́ wu bəsh bwá mú kənd milâm isá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá núŋ nəcə bwá á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwá ngə námá dúg mwo. ⁷ Nəcə zhwoɔg buud bwá á bæ nə məjamb wá, məjamb má á ɗu wú má ngə kím məma ɔ́kwiimbyé, mímbúmbwúg nə bɔɔŋg bwá á ɗu nyəsh wá bwá ngə yál. ⁸ Ngwála wɔɔŋg wəsh í mú bæ nə məma máshusəg.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á ɗu bæ ngwála wɔɔŋgúd nə jíná ná Shímun. Muud wɔɔŋgú nyə á ɗu sá májig, buud bəsh wá Samariya bwá mú ɗu bul káám nyə, nyə mú námá ɗu jaaw nyúul ná á bul bæ. ¹⁰ Buud bəsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bəsh bwá á ɗu ŋwa Shímun nə gwóɔgɔ́, bwá ná: «Muud éne jisə ŋkul má Zembí, nyɔɔŋg bwá ɗu ci ná í búl ntɔ́ yí.» ¹¹ Bwá á kənd milâm nyádí nəcə nyə á bwey bul sá ná bwá káámúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwá á *magulə Jɔ́ɔ́ Kéél Fílíp nyə á ngə bwiinɔg bwo shú Faan má Zembí nə shú jíná má Yésus-Kříst yí, bwá á ngə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wɔɔŋgú nyəméfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ngə dúg məma isá í ntɔ́ búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə sɔ́y má, a ngə bul káam.

Pyēr bá Yuánes bwá kə Samariya

¹⁴ *Buud ɔ́ lwámá bwá á bæ Yurúsalem wá bwá á ka gwág ná buud ɔ́ Samariya bwá má lág Milású mí Zembí. Bwá mú kənd Pyēr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bāŋ, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jəgala nə Zembí shú ná óbúgula wá wu bwá lágúg Nkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nəcə, í á bæ cínɔŋgú, Nkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tɔɔ múúd ngwúd ɗí. Bwá á yida shín ngə duwan jíná má Cwámba Yésus ɗí. ¹⁷ Ná ndeé, Pyēr bá Yuánes bwá mú ngə bəd bwo məbwá, bwá mú ngə lág Nkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwá ngə lág Nkəŋkə Shíshim ja buud ɔ́ lwámá bwá bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zó yə Pyēr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yəsh má é bəd məbwə yé lágúg Nkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyēr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaané woó bəsh ná mpaá, nəcə wó áma téduga ná bwá ɗu kusə yána má Zembí nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sá gaád, kú nə tɔɔ sá, nəcə lám wó í cugé tútəlí nə Zembí. ²² Céndúg bów-bów tédúgá wó ni, wo jəgulag nə Zembí, ka nyə é juu wo nə yuug í áma wóós wo lámúd ni. ²³ Mə dúg ná byó íwámbug í má bul yáág. Olíŋgí bwá má bíí wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bɛsa ná: «Biméfwó jəgulagá nə Zembí shú dām

ná tɔɔ sâ ngwúd bí má ci na ní í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwó mú shîn lwóya búgá jáŋ, bwiing kéel mə Cwámba ná ndeé bwó mú nyiŋgá kə Yurúsəlem. Bwó mú ngə bwiing Jɔjɔ Kéél zhíí nə zhií zhwog miləəm myâ Samariya dí.

Muud Ityopí má zə lág Jɔjɔ Kéél

²⁶ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílip ná: «Kyeyúg kə ngɛɛ *mækóól má jwów, zhíí í də shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zhíí nyísá kú jwɔɔla búúd yí.» ²⁷ Fílip mú námá tí njəond kú fadələ. Ndug ná ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ cí mudá á Ityopí bwó á də jwə nə Kandás yé, muud wəɔngú njúl kəlág mábii mə cí mēsh dí, nyə á kə Yurúsəlem kálə yə Zembí gúmá; ²⁸ nyə á ngə nyiŋgə a njúl nyádí mətúwa dí, a ngó lɔ kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílip ná: «Shíshúg kə kumə mətúwa énd.» ³⁰ Fílip mú ləel kə, a mú gwág múúd éne ngó lɔ kálaad má múúd micúndá Izayí. Fílip mú jí nyə ná: «Ye wo ngə mpu gwág sâ wó ngó lɔ ní?» ³¹ Muud éne mú bɛsə ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədəlé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jwə Fílip ná a kəwag mətúwa dí kə jí nyádí koogú. ³² Kákúl mícilyá mí Kálaad Zembí nyə á ngə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda tɔw bwó ngó kə nə ndí ná bwó ká cígə yí,
námá nda mwá nɔwəmbɛ bwó ngó sámb mimyɔɔ yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwó á séémbəli nyə, bwó nyaal nyə ŋkaam nyé nə məkuú.

Zə jí nə ŋkul bá bwiing lāŋ á mpwoŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwó á sámb nyə jí ɔgə shí gaád.

³⁴ Myáágá mú jí Fílip ná: «Má jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndá ngə cí yé? Ye nyəmfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílip mú ka zə tééd lásúlə. A mú zə bwiing nyə Jɔjɔ Kéél mə Yésus téédúlə nə kákúl mícilyá níid. ³⁶ Bá bwó mú ngə kə ná ndeé bwó mú kə wóós júwó. Myáágá mú ci nə Fílip ná: «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í ntágúl ná mə kú duwan yí?» ³⁷ * [Fílip mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo *búgula nə lám wó wəsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwān má Zembí.»] ³⁸ A mú cí ná bwó tálúg mətúwa. Bēsh obá bwó mú shulə məjúwód, nə Fílip, nə myáágá. Fílip mú duu nyə. ³⁹ Ja bwó á ngə sɔw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ŋkəny Fílip kyey na nyə, myáágá kú ná nyiŋgə dúg nyə. Njí, a mú kə nə njəond yé shwóg nə məshusəg. ⁴⁰ Fílip mú kə bə njí Azot. A mú ngə bwiing Jɔjɔ Kéél mánd nə mánd ná ndeé kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nyé ngó ná cwambulə *ompwíin ó Cwámba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yəg nyə kálaad mə yə nyə ŋkul ná a kəg Damás, a kəg ngə dúg *mámpáanzə má mínjíígúlá má *Oyúden má nūŋ. A kə kwey búúd bwó ngó bɛ zhií mə Cwámba, a bii bēsh tɔɔ budúm tɔɔ budá, a wóolə bwo məŋkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə ná ndeé ngólə shísh kúná-kúnə nə Damás, a mú seegya njí məŋkenya má má zhu jɔŋ dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kál í ngó cí nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcə jí wó

8:27 Iza 18.7; 56.3   **8:32** Iza 53.7-8   **8:35** Luk 24.27   **8:36** Mat 28.19   * **8:37** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.   **8:39** 10j 18.12   **8:40** 21.8   **9:1** 8.3   **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22   **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6

búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?» ⁵ Nyə ntâg ná: «Wo zə e, Cwám̄ba?» Cwám̄ba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwáli yé. ⁶ Sâ ngwúd, wəólúg, wo kúm̄ag ngwála, bwá é jaaw wo sâ wó jálá nə sá yí.» ⁷ Buud ʒ gwoonj bé bwá á shigula, bwá shwal ji ókúl-ókúl, fəg jimb bwo milúúd. Bwá á ngə gwág nji kál í ngə lás, bwá kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól mūsə wəól shí, mish mə njúl nyə né bagə nji a kú ngə dúg. Bwá mú bíi nyə mbwəd kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə a já mwəw məlóól, mish kú dúgya nyə, a kú dá, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínó ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəonj mú dúg *ntamə á mish ná bagə, Cwám̄ba ngə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwám̄ba, mə wə éga.» ¹¹ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Tówúg, wo kág njwónj bwá də jəw ná “njwónj á tətəli” yí, kə sʒ Sól muud á Tárus núnj njəw mə Yúdas. A ngə jəgula nəmə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə ámə dúg ntamə á mish ná bagə, muud bwá jəw ná Ananíyas yé mə nyíi njəw zə bəd nyə məbwə ná mish mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə mə bul gwáduga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurúsəlem yí. ¹⁴ Tεem bə wa nyəməfwó, milúlúú myá ofada mí á yə nyə njkul ná a zəg bíi búúd bəsh bwə ngə kím jəw jínó dwə wá.» ¹⁵ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə féesh múúd éne ná a bəg mə sâ ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bájə nə Bag ʒ *Izəwəyél bwə mpúg jínó dām. ¹⁶ Məməfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyíi njəw, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaanj, Cwám̄ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíid ngəlá zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mish mwə mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkənkə Shíshim.» ¹⁸ Bíl ísá í mú shugula wú nyə mishúd í njúl nda ífufá. Mish mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan. ¹⁹ Né ndéé, a mú də ídəw, njkul í mú kwo wósə nyə nyúúlud. Bəndə ompwíin wá Damás bwá á ji baalə mwəw. ²⁰ Kú námə kwo lenj fwála, Sól mú shwal ngə kə mampáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí, kə ngə cúnɗa ná Yésus jisə *Mwān mə Zembí. ²¹ Buud bəsh bwá á ngə gwág nyə wá bwá á ngə káam mbíi á ná fəg də jimb lúúd, bwá ngə ci ná: «Ngəá nə buud bəsh bwá á də kím jəw jínó ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngəá nə nyə á zə wa ná a zə bíi bəonj wá wa, a wəólə bwo mənjkada kə nə bwo milúlúú myá ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ngə yáag nə jaawúwə Jəjə Kéel yáag yáagúg, a də fad Oyúden wá Damás mimpu nə dálə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kris̄t. ²³ Ja fwámé baalə mwəw mə á cʒ yí, Oyúden bwá á cwʒ yuug ná bwá gwú nyə. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəonj. Bwá á bə bwá mú ngə baagasə mimpumbé mí ngwála *mwásə nə bulú ná bwá gwú nyə. ²⁵ Nda ómpwíin bé bwá a mpu ntó ná, bwá á njwa nyə gúl búlú, wá kúdád, bwá mú nteɗgali nyə nyunj dí gwəw kə shul tóón.

²⁶ Kə wósə Yurúsəlem, Sól nyə á cɛel kə sɛɛngya nə bóól ómpwíin. Nji, bəsh bwá á ngə fúnda nyə, bwá kú fwo *magulə ná a músə mpwíin. ²⁷ Barnábas músə njwa nyə, kə nə nyə *búúd ɔ lwámá dí. A kə bwiinj bwo nda Sól nyə á

9:5 1Kr 15.8 9:8 13.11 9:11 21.39; 22.3 9:12 Mak 8.23-25 9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 9:16 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 9:17 19.6 9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2Kr 11.32-33 * 9:24 mimpumbé mí ngwála: Bwá á də lwə́ mingwála, bwá sá mama nyunj lyɛ ngwála wəsh, bwá ka lúgə mimpumbé búúd ɔ jálá nə də nyíi ngwála myá. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13

dág Cwám̄ba zhíd ná, n̄a nda Cwám̄ba nȳa á lás n̄a nȳa ná, n̄a nda nȳa á bwiing kéel Damás jíná má Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja j̄oŋgá, Sól b̄án̄n̄ buud ɔ lwámá bw̄s mú báduga gwoon̄g, b̄án̄n̄ bw̄s mú nḡs kyey ngwála n̄a ngwála, a nḡs bwiing kéel á jíná má Cwám̄ba, kú fúndə mísh má búú. ²⁹ Nȳa á d̄a námá lés̄ha n̄a Oyúden bw̄s á janawo n̄a cug Ogurék wá, b̄án̄n̄ d̄a námá sé̄n̄sa mək̄ál. N̄ji, b̄an̄ bw̄s mú s̄y ná bw̄s gwú nȳa. ³⁰ Nda óm̄inyon̄j̄ wá búgá bw̄s á mpu ntó ná, bw̄s á k̄a n̄a nȳa Sezaré, bw̄s mú k̄and nȳa Tárus. ³¹ *D̄o lú obúgula í á ka nḡs cuḡa ná sh̄e Yudéa ȳesh, n̄a Galilé, n̄a Samariya, gwoon̄g í nḡs lal búgád, obúgula bw̄s nḡs gw̄ɔɔ Cwám̄ba. N̄k̄ēn̄k̄ē Shishim nḡs sá ná buud n̄k̄i bul bulya bw̄s zág nḡs nȳi gwoon̄gud.

Pȳer má lwag Ene, gwúm̄ushi Tabita

³² Í á ka z̄a b̄a, Pȳer nḡs kyey k̄alə nḡs dág obúgula, nȳa á ka námá shulə k̄a dág b̄oŋg wá Lida. ³³ A mú k̄a kwey ngwól múú d̄ n̄n̄ ná Ene. Muud w̄oŋg nȳa á b̄a mbumbwúgú, a má já shí t̄an̄ mimbú mw̄oomb. ³⁴ Pȳer mú ci n̄a nȳa ná: «Ene, Yésus-Krist má lwag wo. W̄oolág wo báágúg tan̄j̄ gw̄o.» Námá cé n̄a cé, Ene mú w̄ool. ³⁵ Buud b̄esh bw̄s á b̄a Lida n̄a mbwaan̄zələ shí á Sarena wá bw̄s mú dág nȳa, bw̄s mú c̄nd̄ kuu nj̄oond, yid wá Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpw̄iín á mudá nȳa á b̄a Zhwópe n̄a jíná ná Tabita. Jíná d̄oŋg í k̄a ná Dórúkas.† Mudá w̄oŋgú nȳa á bul d̄a sá j̄ɔɔ misóólágú, a d̄a bul ȳa mimbúbúwá isá. ³⁷ Í á ka z̄a b̄a m̄ani mw̄ow dí ná Tabita nȳa á bw̄as ná ndeé a mú ȳa. Bw̄s mú gusa nȳa ná ndeé k̄a bw̄íg fúm á nj̄ow dí gw̄ow. ³⁸ Ompw̄iín bw̄s á ka gwág ná Pȳer ji Lida, Lida njul kún̄s-kún̄a n̄a Zhwópe. Bw̄s mú k̄and búú obá k̄a téeg nȳa m̄abw̄ə ná: «Oshwon̄! L̄ēl̄ēl̄úgá z̄a kúga, kú neela.» ³⁹ Pȳer mú námá t̄ow shí, b̄án̄n̄ buud óni bw̄s mú k̄a. Ja nȳa á k̄a wós yí, bw̄s á k̄a n̄a nȳa fúm á gw̄owúd. Mikúsá m̄ȳesh mí mú z̄a n̄a m̄əȳə n̄osdí, z̄a nḡs lwágula nȳa ijud n̄a ikúú d̄ Dórúkas nȳa á d̄a laad bwo ja b̄án̄n̄ bw̄s á b̄a yí. ⁴⁰ Pȳer mú wéesh̄ali búú d̄ b̄esh t̄ón̄, a mú kú d̄ m̄abw̄on̄ shí, a j̄əgula n̄a Zembí ná ndeé a mú yid kóomb gwon̄j̄ mbimb̄əd, a ci ná: «Tabita, w̄oolág.» Tabita mú b̄eny mísh, a mú dág Pȳer, a músə w̄ool ji nj̄injilí. ⁴¹ Pȳer músə bií nȳa mbw̄ád, tál nȳa t̄at̄əlí. A músə j̄ow obúgula n̄a mikúsə, a ȳa bwo nȳa kuwó. ⁴² S̄a j̄oŋg í mú mp̄ȳ Zhwópe ȳesh, zhwo g buud bw̄s mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pȳer nȳa á ji c̄in̄oŋg Zhwópe fwámé zhwo g mw̄ow, a njul nj̄ow má Shímun nȳa á d̄a sá ís̄ey í ikúú d̄ú í cú d̄ú yé.

10

Is̄ey n̄a misóólágú mí K̄orun̄ey

¹ Ngwól múú d̄ nȳa á b̄a Sezaré n̄a jíná ná K̄orun̄ey. Nȳa á b̄a l̄ulúú ózimbi t̄əd, k̄inda ózimbi án̄án̄ dí, k̄inda bw̄s á d̄a j̄ow ná «k̄inda Itali» yí. ² Muud w̄oŋgú nȳa á k̄and lám wá Zembí, b̄án̄n̄ nj̄ow yé w̄esh d̄a bul gw̄ɔɔ Zembí. Ntó, nȳa á d̄a bul sá buud wá kú *Oyúden mikw̄iindyá, a d̄a j̄əgula n̄a Zembí ja j̄esh. ³ Dúl jw̄ow, nḡeé m̄əwəla m̄əl̄əl̄ m̄a mpw̄ó-kugú, nȳa á dág *ntamá á mísh ná bagá, a dág *ənḡəles má Zembí má z̄a nȳi nȳa nj̄ow, z̄a j̄ow nȳa ná: «K̄orun̄ey». ⁴ K̄orun̄ey mú dág nȳa ná fiḡ-fiḡ ná ndeé nda ífwaas í á bií nȳa ná, a mú ci ná: «Ná jí e, Cwám̄ba?» Enḡales n̄a né ná: «M̄əj̄əgula mw̄o n̄a mikw̄iindyá wó nḡs kw̄iind buud myá mí má wós wá Zembí, Zembí nȳa awúsáyé myo. ⁵ Ntó, k̄andág búú d̄

Zhwópe ja gaád, bwá kág jôw ngwól múúd jí nûŋ ná Shímun bwá ðu jôw na dúl jíná ná Pyêr yé, ⁶ a njul wá ngwól múúd má ðu sá ísý í íkúúdí í cúdú yé, bwá ðu námá jôw muud wáŋŋ ná Shímun. Njôw yé wúsə ncindyə m̄aŋ.»

⁷Ja éngales nyə á zə lésa na nyə ni nyə á kyey yí, Kərunēy nyə á jôw olwaábala óbá, na ngwól zimbí á bəŋŋ bwá á bul sēy na nyə wá, a njúl ná nyə a má wá lám wə Zembí. ⁸A mú shín bwiŋŋ bwo sá jêsh na ndeé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə ká wá Kərunēy

⁹Mán məlám, buud óni bwá ŋkág bwá mú kúná-kúnə na Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a kə sá májəgula. Í á bə ŋgeɛ tólóg ði. ¹⁰A mú gwág zha na yéesh ná á ðə. Í á bə bwá ngə ná jáamb idāw, seegya a músə nda *shíshim yé má wú nyádí nyúúúú. ¹¹A mú dúg jon í má bāŋ, gúl sá nda *sanda í kál málwə mánəŋ ði, í ngə shulə wú jon ði ngə zə shí. ¹²Sá jəŋŋ í á bə na mímbí mí ócúdí myēsh: na bəŋŋ wá məkuú mánəŋ, na bəŋŋ bwá ðu julə mímwə shí wá, na inunú yá gwəw cínəŋ cwú. ¹³A mú gwág kál í ngə ci na nyə ná: «Pyêr, tówág wo gwúg isá íni wo dóg!» ¹⁴Pyêr mú bəsa ná: «Mbə, Cwámba. Nəcé mə abwélé ðə sá jí na nyéé mísh má Zembí ði yí, ŋkí sá íci.» ¹⁵Kál í mú nyiŋgə kwo lās ci na nyə ná: «Sá Zembí má fúb yí, wəɛ kú bəeg nyiŋgə ci ná jisə sá abəbəw.» ¹⁶Í á sá ntúni ija ilól, sá jəŋŋ í mú ŋkāŋ kə gwəw. ¹⁷Pyêr fug má jimb lúúð na sá nyə ámə dúg ni nda í kə ná, ndug buud Kərunēy nyə ámə lwām wá, bwá má səŋ njəw má Shímun ná səŋ səŋ, bwo má kwey, bwá təl mpumbéd. ¹⁸Bwá mú jəw búúð ə njəw, jí bwo Shímun bwá ðu jəw ná dúl jíná ná Pyêr yé ŋkí cínəŋ wá á ðu jí yé. ¹⁹Pyêr ngə ná ca tóduga nda sá nyə ámə dúg yí í kə ná, Nkəŋkə Shíshim mú ci na nyə ná: «Dugí, buud olól bwá ngə səŋ wo. ²⁰Tówág wo shúləg, binəŋ bí kág. Wo kú zhízhigə nəcé mə wə mə əmə ntí bwo.»

²¹Pyêr músə shulə kə bəmə na buud bəŋŋ, nyə na bwo ná: «Mə wá éga, mə muud bí ngə səŋ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» ²²Bwá na né ná: «Kərunēy wá nyə ámə nti sá, Kərunēy á lúúú ózimbi təd, a jí tátəlí muud, a gwəŋ Zembí, lwəŋ buud *Oyúðen jəsh í ngə jaaw lāŋ yé ŋkí nywa. Ngwól Engales má Zembí nyə á zə ci na nyə ná a jówúg wo, wo kág nyádí njəw, a kág gwágulə sá wó é bwiŋŋ nyə yí.»

²³Pyêr mú nyiŋgal bwo njəw, bənəŋ bwá mú já. Mán məlám, a mú wəɛl, bənəŋ bwá mú kə. Ból ómínyəŋə wá Zhwópe bwá mú kə lúgal nyə.

²⁴Jwəw í á kwo bə yí, bwá mú kumə Sezarē. Kərunēy nyə á ngə bwánd bwo, a má shín seŋŋ mímbyéł myé na bé óshwá ə abúgúlág. ²⁵Ja Pyêr nyə á bə na a zə nyí njəw yí, Kərunēy nyə á ləlé kə səl nyáméfwó shí, kúðəw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. ²⁶Pyêr mú bān nyə, nyə na né ná: «Bánúg, mə jí námá múúð nda wo.»

²⁷Bá bwá mú ngə lésa ná ndeé kə nyí njəw. A mú kə kwey ná zhwoŋ buud bwá ámə seŋŋya. ²⁸Pyêr mú ci na bwo ná: «Bí mə mpú ná mwá Yúðen jí ci kú seŋŋya na mwān ilwəŋ, kú námá shísh nyə kúná-kúnə. Njí, Zembí má lwágulə mə ná mə ajəláyé na dúg ngwól múúð nda sá jí na nyéé mísh má Zembí ði yí, ŋkí sá íci. ²⁹Gwá wá í ámə sá ná, nji má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú na ŋkwafad. Ná ndeé, mə ngə ka cəɛl mpu sá bí ámə jəw mə na ndí yí.» ³⁰Kərunēy mú bəsa ná: «Í má sá mwəw mánəŋ múús, mə á ngə sá

* **10:9** kwáminú: Ja bwá á ðu lwəŋ minjəw yí, bwá ðu mɛ kwáminú námá nda mənɔŋŋ. Kwáminú í á ðu bə ŋkí lal, buud kə ðu ngə kyey wu gwəw, muud jee námá kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbá 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4

məjəgula ŋɛɛ məwəla məlɔl mə mpwó-kugú mədí njów, mə mú dúg nji ŋgwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáándá mí ʌŋkɛŋkənwá, ³¹ a ŋgɛ ci nə mə ná: “Kɔrɔnɛy, Zembí mə magulə məjəgula mwò, nyə awúsáyé mikwíindyá wó ŋgɛ kwínd buud nə ndí myá. ³² Kəndúg búúd Zhwópe bwá kág jów wo Shímun jí nə dúl jíná nə Pyêr yé. A njul njów mə Shímun mə də sá ísáy í íkúúdu í cúdu yé, ncindye mǎŋ.” ³³ Ntó námá mə á ka ləléú kənd buud kə jów wo yé. Wo mə mpu sá nə zálá. Nə ndéé, sá bəsh sá təl mish mə Zembí dí ja gaád nə sá mə gwágúlá sá jəsh Zembí nyə ámə lwám wo ná wo jááwəg sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə mə mpu ná Zembí nyə a dé dúg búúd məmpwoombú. ³⁵ Jísə nji ná muud yəsh mə gwág Zembí a sá tətəlí yé, tɔɔ a jí jáyé lwoŋ búúd dí, Zembí mə gwág nyə nywa tɛem bə nə a jí jáyé kúl búúd dí, tɔɔ jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izəɾəyél məkál. A bwiing bwo Jɔjɔ Kéél nə buud bwá mú nə ŋkul jee cəgə nə Zembí nə shɛɛ nəcé Yésus-Krist, nyə wá jí Cwámba á buud bəsh. ³⁷ Bɪ mə mpú məma sá í á ŋgə sɪy tɛéd Galilé kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánɛs nyə á ŋgə cúndə yí. ³⁸ Bɪ mə mpú ná Zembí nyə a gwáágulə Yésus a Nazarét Shíshim, yə nyə mama ŋkúl. Yésus wɔɔŋgú nyə á ka ŋgə kə íkul íkul, ŋgə sá buud mənywa, ŋgə lwag bɔɔŋg bəsh Njwú məjamb nyə á ŋgə lwágulə cúŋ wá, nəcé Zembí nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə bǎŋ sá á shí dúg sá jəsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsələm yí, nyə muud bwá á bwambulə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembí nyə a gwúmushi nyə jwów álél, a sá nə a lwóyag nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jəsh dí, í á bə nji sá owúshined Zembí nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwúmala nyə á gwúm yí, sánón sá á də, sá ŋgul. ⁴² Nyə á lwám sá nə sá cundág kél, sá bwaagula nə nyə wá Zembí nyə a təl nə a bǎg sǎmb míkuwó nə mimbimbə mílósú yé. ⁴³ *Buud ɔ mícúndá bəsh bwá ŋgə bwiing lǎŋ yé nə muud yəsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm nəcé jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ŋgə ná lás ntáni, Nkɛŋkɛ Shíshim mú shulə wá buud bəsh bwá á ŋgə gwágulə lósú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə misiyá mí ábiwáág wá, bɔɔŋg bəsh bəndŋ Pyêr bwá á bə gwoŋg wá, bwá mú káam mbii á nə fəg də jímb lúúd. Bwá á jág bul káam nə Zembí mə bəle yə búúd bwá cúgə Oyúden wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ⁴⁶ Nəcé bwá á gwág buud bɔɔŋg bwá ŋgə lás məkálád, bwá ŋgə ságusə Zembí. Ntó wá Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sá nyíngəg ban nə buud óga nə bəwó kú duwan, í njúl nə bwá mə lág námá Nkɛŋkɛ Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwám nə bwá dúwanəgí jíná mə Yésus-Krist dí. Bwá mú ci nə nyə nə bəndŋ bwá kwóg ná já baalə mwów.

11

Pyêr ŋgə bwiing sá Zembí nyə á sá yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág nə íkul í cúgə *Oyúden yí bwá mə námá lág Milósú mí Zembí. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsələm yí, buud ɔ ábiwáág bwá á ka lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né ná: «Wo mə kə nyíi búúd wá kú ábiwáág dí, binón də ídǎw səŋ ŋgwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tɛéd jaawulə bwo sá í á cɔ yí nə oféél-féélí bəsh, nyə ná ⁵ «Mɛɛ mə á bə Zhwópe.

10:32 9.43   **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1   **10:35** Yuá 9.31   **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16   **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2   **10:39** 3.15   **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13   **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5   **10:43** 13.38; Zhe 31.34   **10:44** 2.4   **10:47** 8.36   **10:48** 19.5   **11:3** 10.28; Gal 2.12   **11:5** 10.11-20

Mə ɲəǵə jəǵula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shishim wâm mə wú mǵdí nyúúlúd. Mə mú dúǵ *ntamǵ á mísh nə bagǵ, gúl sǵ nda *sanda í njúl ɲəwǵóólúlá məlwǵə mǵnǵ í ɲǵə shulǵə wú gwǵw ɲǵə zə mǵdí. ⁶ Mǵ á ka kǵnd mísh, mə mpu dúǵ sǵ jǵǵɲǵ, mə mú dúǵ nə cínǵɲǵ cwú í á bǵ, nə ocúdí wǵ məkuú mǵnǵ nə bǵǵɲǵ wǵ jugǵ, nə bǵǵɲǵ bwǵ də julǵ mímwǵ shí wǵ, nə inunú yǵ gwǵw. ⁷ Mə mú nǵmǵ gwǵǵ kǵl í ɲǵə cǵ nə mə nə: “Pyêr, tǵwǵ, wə gwúǵ isǵ ìni wə dǵǵ!” ⁸ Mǵ nə: “Mbǵ, Cwǵmba. Nǵcǵ sǵ jǵ nə nyǵé mísh mə Zembî dí yǵ, nə sǵ ìcǵ í abwǵélé kǵ mǵdí mpud.” ⁹ Kǵl í mú nyǵɲǵ lǵs nə mə ja ábǵé í ɲǵə wú gwǵw nə: “Sǵ Zembî mə fúb yǵ, kú bǵǵ nyǵǵǵ cǵ nə jǵsǵ sǵ abǵbǵw.” ¹⁰ Í á sǵ ntǵ ija ìlǵl, sǵ jǵǵɲǵ jǵsh mú ɲkǵɲ kǵ gwǵw. ¹¹ Ka seegya nə, nǵmǵ wǵla dǵǵɲǵ dí, buud olǵl bwǵ mú wǵs ɲǵw sǵ á bǵ yǵ, bwǵ ɲǵə zhu Sezare, nə bwǵ ǵmǵ ntǵ bwo mǵdí. ¹² Shishim mú cǵ nə mə nə sǵnǵɲ kǵǵ, mə nda zhǵzhǵǵ. Bǵól óbúǵula ósaman bwǵ mú zǵ, sǵnǵɲ mú bǵ búúd bǵǵɲǵ nə ndǵé bwǵ mú kǵ nə sǵ ɲǵw mə múúd bí ɲǵə cǵ éne. ¹³ A mú jaaw sǵ nda nyǵ á dúǵ *ǵɲǵales tǵl nyǵ ɲǵw ɲǵw cǵ nə nyǵ nə: “Kǵndǵ búúd Zhwǵpe bwǵ kǵǵ jǵw Shímun bwǵ də jǵw nə dúl jǵnǵ nə Pyêr yǵ, ¹⁴ nyǵ é zǵ bwiǵɲ wǵ kǵél í é yǵ wǵ cǵǵ nə ɲǵw wǵ wǵsh yǵ”. ¹⁵ Mǵ á ka nǵmǵ tǵéd nə mə bwiǵɲ bwo kǵél, seegya nji ɲkǵɲkǵ Shishim mə shwǵy bwo nyúúlúd nǵmǵ nda í á bǵ nə sǵ mǵtǵédúlé* dí nə. ¹⁶ Mə mú tǵdǵǵa ciyǵ Cwǵmba nyǵ á cǵ yǵ nə: “Yuǵnes nyǵ á ɲǵə duu buud nə mǵjǵwǵ, bí bǵɲ bí é duwan nə ɲkǵɲkǵ Shishim”. ¹⁷ Ntǵ, ɲkǵ Zembî mə yǵ búúd yǵna dé nda nyǵ á yǵ nǵmǵ sǵ ja sǵ á *búǵula Yésus yǵ, mə wǵ zǵ nə mə sǵǵ ɲǵǵǵá nda Zembî?” ¹⁸ Ja bwǵ á gwǵǵ ntǵnǵ yǵ, bwǵ á saluwo, bwǵ mú sǵǵusǵ Zembî, bwǵ nə: «Ntǵ jǵ ná Zembî mə yǵ ìkúl í cǵǵé Oyúden yǵ zhǵ ná bwǵ cǵndǵ mǵtǵdǵǵá bwǵ ɲwa cǵǵ.»

Jǵǵ Kǵél í zǵ kǵ ìkúl ishúsúd

¹⁹ Ja bwǵ á gwú Itiyen yǵ, məma lúmbúli í á zǵ bǵ óbúǵula, bwǵ mú shǵn cǵima, ɲǵə kǵ ìkúl ìkúl kǵ kumǵ Fenisǵ, nə Shǵprǵ nə Antyósh. Bwǵ á ɲǵə bwiǵɲ nji *Oyúden kǵél. ²⁰ Nji, bǵól búúd bwǵ á bǵ cínǵɲǵ bwǵ njúl buud ó Shǵprǵ nə buud ó Sirǵn. Bǵɲ bwǵ á kǵ kumǵ Antyósh, bwǵ mú bwiǵɲ Ogǵrǵk Jǵǵ Kǵél mə Cwǵmba Yésus. ²¹ Cwǵmba nyǵ á ɲǵə kwǵínd bwo nə ɲkúl nyǵé, zhwoǵ buud bwǵ mú *búǵula, bwǵ cǵnd kuú ɲǵǵnd, yǵd wǵ Cwǵmba. ²² *Dǵ lú óbúǵula á Yurúsalem í á ka gwǵdǵǵa lǵɲ wǵǵɲǵ. Bwǵ mú kǵnd Barnǵbas wu Antyósh. ²³ Barnǵbas wǵǵɲǵ, ja nyǵ á jǵ Antyósh a dúǵ nda Zembî nyǵ a lwǵyǵ mpaam nyǵ nə, nyǵ á bul bǵ nə məshusǵ, a mú cwǵny óbúǵula bǵsh nə bwǵ jǵǵ gwoǵɲ mə Cwǵmba dí nə milǵm myǵɲ myǵsh. ²⁴ Nyǵ á bǵ jǵ múúd, a njúl lwǵndúlá nə jǵǵ Shishim nə búǵə nə cwǵs. Bǵólǵǵá ncúlyǵ buud bwǵ mú kwǵdǵli Dǵ lú óbúǵula dí.

²⁵ Barnǵbas nyǵ á ka kǵ Tǵrus nə a kǵ ɲwa Sǵl. ²⁶ Nda nyǵ á kwey nyǵ nə, nyǵ á zǵ nə nyǵ Antyósh. Bá bwǵ mú jǵ cínǵɲǵ mbú ncindǵ, bwǵ ɲǵə sǵǵɲǵa nə Dǵ lú óbúǵula, bwǵ ɲǵə yǵ ncúlyǵ buud minjǵǵǵá. Nǵɲ Antyósh wǵ *ompwǵín bwǵ á tǵéd gwiidǵw nə okristǵn yǵ.

²⁷ Í á ka zǵ bǵ na dúl baan dí nə, bǵól *búúd ǵ mǵcúndǵ bwǵ á shulǵ wú Yurúsalem kǵ Antyósh. ²⁸ ɲǵwǵl á bwo, nə jǵnǵ nə Agabus, músə zǵ lǵs nda Shishim nyǵ a lwǵǵulǵ nyǵ nə. A mú jaaw nə məma yǵǵ-yǵǵ zha í bá bǵ shí nyǵsh dí. Zha nyǵǵɲ í á shí nǵmǵ bǵ fwǵla Klóod nyǵ á bǵ Kǵǵzel yǵ. ²⁹ Ntǵ,

11:14 16.31   **11:15** 2.4   *   **11:15** Jǵwǵ lú Pantekót. (Dúǵǵ Mis 2.4.)   **11:16** 1.5   **11:18** 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21   **11:19** 1.8-1.4   **11:20** Yuǵ 7.35   **11:21** 2.41
11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31   **11:25** 9.30   **11:27** 13.1; 15.32   **11:28** 21.10
11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10

ompwíin bwá mú ñwa cígúlá ná bwá zé seeng míkwiíndyá, muud yêsh wá bímbi á jí nà ñkul wá yí, bwá kænd bœng óbúgula wá Yudéa. ³⁰ Bwá á sá námá ntó, bwá mú kænd Barnábas bá Sôl nà míkwiíndyá, bwá kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engales mə kə yil Pyêr mimbwugud

¹ Baan dœngá Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ngə jugushi bósól búúđ ó *Dɔ́ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mínyonɔ́ mə Yuánes nə kafwɛɛ. ³ Nda nyə á dɔ́g ná *Oyúden bwá á ngə gwág nywa sá jœng ná, nyə á ka námá bii Pyêr, í njúl fwála lú zan bwá du də íbuléd yá kú nə *lœvur yí. ⁴ Nyə á bii nyə ntúni, a mú kə wá nyə mimbwug dí, a təl íkínda í ízimbi inɔ́ ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jêsh nə ozimbi onɔ́. Nyə a ngə téduga ná a bá ka zə təl nyə kœd dí tām buud ja zān *Páska í bá cɔ́ yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bə mimbwugud. Dɔ́ lú óbúgula dān, ngə báásulə məjəgula ngələ jəgula nə Zembí shú déd kú yow.

⁶ Búúlú í á bə ná Herod mə bá təl Pyêr kœd dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwád ngwóólú lá mənəkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz mimbá. Nyə a bə a mbwúg mpádúgá ózimbi obá, isándólé í təl mpumbéd. ⁷ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé má jé, kúl fúm jœng má shwal bə nə məŋkenya ná ngəŋ. Engales mú yíd Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Ná cá! Wœólé!» Mikwoolú mí íŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwád. ⁸ Engales mú kwo ci ná nyə ná: «Cɛɛləgú kanda wo bwáád məngwub.» A mú námá sá ntó. Engales ná: «Bwáádúg kúúđ gwô, wo bég mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóón ngə bɛ éngales, a kú fwo mpu magulə ná sá éngales ngə sá yí jí sə búbálé. Nyə á ngə ñwa nda *ntamá á mish ná bagá. ¹⁰ Ja bwá má cɔ́ cé isándólé ashúshwóógá, bwá cɔ́ ábɛɛ yí, bwá mú jé njuwug íŋkwánz á ngɛ ngwála. Njuwug wœng mú juw bwo wáméfwó. Nji bwá á wós tóón kə njwón dí yí, éngales mú kyey, béégya nə Pyêr. ¹¹ Fug mú zə Pyêr lúúđ, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbálé ná Cwamba nyə ámə ntí éngales yé, zə tí yil mə məbwá má Herod dí ná mə fáámug nə sá Oyúden bwá ngə jí sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njów má Mariya nyœngú mə Yuánes bwá á kwo du jów ná Márkus yé. Cínœng wə zhwoğ buud bwá á bə bwá mə seengya, bwá ngə jəgula nə Zembí yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól sóol məsáal mudá nə jíín ná Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kál ná ndéé, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyiŋgə nə kúlə nə məshusug kə jaaw búúđ ná Pyêr təl nà mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci ná né ná: «Wo jí lad». Nyéé mú námá bwaagulə ná a ngə jaaw búbálé. Bwá ná: «Engales yé wá éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dɔ́g nyə, fug mú jímb bwo mílúúđ. ¹⁷ Nyéé mú fufə bwo mbwə nə bwá jíg kúl-kúl. A mú bwiiŋg bwo nda Cwamba nyə ámə yil nyə njów mimbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bónɔ́n bósól bwááŋg bêsh». A músə kyey kə kál shúséd.

¹⁸ Ja mán í á lám yí, ózimbi məkuú má á təw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sá í ámə síy yí. ¹⁹ Herod mú kænd búúđ máásɔ́gád, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú təl isándólé kœdud ná ndéé a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə jí wu.

Engales mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwoŋú nə buud ɔ́ Tir nə bœng wá Sidon. Nda búúđ bœng bwá á mpu ná məbii mánj mə á du bul zhu lœm mə Herod ná,

bwá á ka tów cúnj ná bwá jalá nà kà dúg nyə, a sáág ná bə́nə́nj bwá jííg ná shéé. Bwá mú kə kwambə́lə nə mwá mpáánzə* yé Blastos ná a sáág ná bə́nə́nj Herod bwá bwámag. ²¹ Jwów lú mpwə́má də́njgú, Herod mú bwáád míkáándə́ mí ící myé ná ndeé a mú kə ji jiya ící dī. A mú ka zə́ lás nə́ buud óni kaand. ²² Buud óni bwá mú shwal wá yáńgá ná: «Dúni kál dásə́ nji kál lú Zembí, kú bə́ kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ńgwól *éńgə́les mə́ Yawé mə́ yíd nyə́ nəcə́ a bə́lə kú yə́ Zembí gúmə́ jé. A mú yə́, mishwóómbú dələ́ nyə́.

²⁴ Milású mí Zembí myáá mí mú námá ńgə́ kə́ nji shwóg nə́ shwóg. ²⁵ Barnábas bá bə́nj Sól bwá mú shín sá lwámá bwá á kə́ Yurúsə́lem yí ná ndeé bwá mú nyíńgə́. Ja bwá nyíńgə́ ni, bwá mú kə́ nə́ Yuánes bwá á kwo dū jów ná Márkus yé.

13

Nkẹ́ńkẹ́ Shíshim mə́ féesh Sól bá Barnábas

¹ Də́ lú óbúgula í á bə́ Antyośh yí í á bə́ nə́ *Buud ɔ́ mícúndə́ nə́ oyíígali. Barnábas nyə́ á bə́ cínə́nj, nə́ Síməyon bwá á kwo dū jów ná Nizher yé, nə́ Lusyus múúd á Sirēn, nə́ Manaen bá cī Herod á tatarāk* bá wə́of kál ńgwúd yé, nə́ Sól. ² Dúl jwów bwá á ńgə́ sá mísə́on bwá ńgə́ ci idə́w yí, Nkẹ́ńkẹ́ Shíshim nyə́ á ci nə́ bwo ná: «Tələ́gá mə́ Barnábas bá Sól koogú, bwá zə́ kə́ sá sáal mə́ mə́ féesh bwo ná bwá sáág yí.» ³ Nə́ ndeé, bwá mú jə́gula nə́ Zembí bwá ńgə́ ci idə́w, bwá mú bəd Barnábas bá Sól mə́bwə́, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyag. ⁴ Ja Nkẹ́ńkẹ́ Shíshim mə́ kənd Barnábas bá Sól lwámád ntə́ni yí, báá bwá mú shulə́ kə́ Seləsi, bwá mú ńwa byóol cə́ kə́ kóómb ńkwamə́† á Shíprə́.

⁵ Bwá á kə́ wós Salamina, ńgə́ bwiing Milású mí Zembí *mə́mpáánzə́ mə́ mínjígúla mə́ *Oyúden dī, bwá ńgə́ kə́ nə́ Yuánes tə́ń kágə́ mílwámá. ⁶ Bwá mú lína ńkwamə́ nyə́nj nyésh ná ndeé kə́ wós ńgwə́la á Pafos. Bwá á kə́ kwey ńgwól mwá Yúden núnj Pafos nə́ jínə́ ná Bar-Yésus, a ńjúl muud ncidə́, *muud mícúndə́ á mə́shügá. ⁷ Bar-Yésus éné bá ńgwámə́na Serzhus Polus wə́ bwá á ńgə́ cugə́. ńgwámə́na nywáá ńjúl nə́ fug, nyə́ á ka jów Barnábas bá Sól nəcə́ nyə́ á bə́ nə́ mə́ma yéesh ná á gwág kéel mə́ Zembí. ⁸ Nji, Elimas‡ mú ńgə́ laa bwo, a ńgə́ yida cə́el shwúgali ńgwámə́na ná a kú *búgula. Jínə́ lú Elimas í ká ná muud ncidə́. ⁹ Sól, bwá jów ná Pwól yé, mə́ lwánd nə́ Nkẹ́ńkẹ́ Shíshim ná cwós músə́ ka dúg Elimas ná figə́-figə́, ¹⁰ a mú lás nə́ nyə́ ná: «Yífi yé mə́sa mə́kə́ń nə́ mə́shügá éga, yé mwán mə́ Njwú mə́jamb, yé múúd jí kú cə́el ótətə́lí éga! Wo ayówé ńgə́lə cə́el ntáma jə́jə́ iyuuɡ í Cwámba? ¹¹ Wo zə́ dúg ja gaád. Mbwə́ mə́ Zembí í mə́ bii wo. Wo zə́ fwo bə́ áncím-ncím, kú ná dúg mə́ńkenya mə́ jwów. Wo é ji ntə́ fwámé fwála.» Pwól ká námə́ shín lás ntə́ni, gúndə́ nə́ yídə́gú í mú shulə́ Elimas míshəd, a mú ńgə́ lyéda kəkəl ńgwúd ńgə́ sə́ muud bíig nyə́ mbwəd yé. ¹² Nji ńgwámə́na nyə́ á dúg sá í á sý ni yí, nyə́ shwal bə́ mbúgula, ńjígúla nyə́ á gwág shú mə́ Cwámba yí í mə́ bíi nyə́.

Pwól Antyośh á Pisiđí

* **12:20** mwá mpáánzə́: Mwan wə́njgú nyə́ á bə́ kágə́ mílwámá á fúm mə́ Herod. **12:22** Eze 28.2

12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarāk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ńgwámə́na nyə́ á ńgə́ jwú nə́ mpál nə́ á ńkúmba faan yé». Dégug námə́ Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 **13:3** 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ńkwamə́: Nyisa bwádə́ lú shí tətám mə́júwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 ‡ **13:8** Elimas: Dúl jínə́ dé wə́ Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11

13 Pwôl bánônɔ buud ó gwoonɔ bɛ bwá mú kəwa byóólúđ Pafos, kə Pɛrzhɛ kóómb shí á Pamafíli. Yuánes mú kə béégya nə bwo núɲ, nyɛ mú nyingə kə Yurásəlem. 14 Bāɲ bwá mú tí Pɛrzhɛ, ɲgə kə nə ndéé kə wóós Antyósh á Pisidí. Bwá mú kə nyíi *mpáánzə minjígúlá dí jwów lú Sábaad, kə ji shí. 15 Ja lɔlə *mbwoomb mácxɛ nə micilyá mí búúd ɔ mícúndá í á shín yí, otówe ɔ shwóg wə mpáánzə minjígúlá bwá mú ci nə bwo ná: «Bwaanɔ, ɲkí bi búsə nə gúl sá bí bí nə ɲkúl bándəlo búúd nə ndí yí, lásúgá ja gáad.»

16 Pwôl mú tów tətəli, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izəɾəyél nə bəonɔ bwá ɲgə gwɔɔ Zembí wá, bi ɔ gwágúł mə. 17 Zembí á kúl búúd Izəɾəyél jisú ga nyə á féesh osóonɔgá búsú. Nyə á sá nə kúl búúd jisú í kəg bul mpyáanz núɲ jiya á Igipten dí. Nə ndéé nyə á yíl bwo núɲ nə mbwə ɲkúl yé. 18 A mú ɲgə jisow bwo shí á shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbú məwúm mánɔ. 19 A mú janɔulə ilwonɔ í búúd zəngbá shí á Kanaan nə ndéé á yə odá shí nyáɲ tənɔ lúgí 20 shú mimbú kúnə-kúnə mitəd minɔ nə məwúm mətəon.

«Mpúsə wəonɔgá a mú də wéeshuli bwo osémbye ɔ mílású nə ndéé zə wóós fwála mə *múúd micúndá Samyél. 21 Ja jəonɔgá bwo mú jii nə bwá bəg nə wāɲ ɲjwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a ɲjúl mbyágá á bəend mə Bəɲzhamɛ. Sawul mú jwú nə bwo tənɔ mimbú məwúm mánɔ. 22 Zembí mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid ɲjwú-buud. Dávid wəonɔg wə Zembí nyə á bwiinɔ lāɲ yé ná: “Mə mə dúg nə Dávid mwān mə Yése jisə muud mə kwaga nə tədúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sá jəsh mə bá də jii nə á sáág yí.” 23 Nyədí mpwonɔ buud dí wə Zembí nyə á lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cugye buud á Izəɾəyél yé. 24 Shúshwóógú nə cugye wəonɔg zəg, Yuánes nyə á zə jígúli kúl búúd Izəɾəyél jəsh nduwān tənɔ yuug nə bwá mə cénd mítədúgá. 25 Ja Yuánes wəonɔgá nyə á ɲgə shínal sáal dé yí, nyə á ɲgə ci nə buud ná: “Bí ɲgə ná təduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ɲgə təduga nə mə jisú yé. Nji, ɲgwól múúd zag mədí mpúsə. Mə ampíyáyé nə mə cínuyɛ nyə mikwoolú mí mənɔgwub məkuúd.” 26 Bwáanɔg bəsh, tə mpwonɔ buud mə *Aburaham tə bí bəonɔg bí ɲgə gwɔɔ Zembí wá, shé wə Zembí nyə á nti kéel á cug dəonɔg wá. 27 Buud ó Yurásəlem bəsh nə otówe ɔ shwóg bāɲ bwá á shígé mpu Yésus. Bwá á yida cɛɛlə nyə shwiɔ. Ntó, bwá á sá nə icyá í búúd ɔ mícúndá shé mə də lɔ ósábaad bəsh dí yí í bwámag. 28 Tɛem bə nda bwá á shígé kwey nyə nə məbɛɛ nə á yəg ná, bāɲ bwá á ci nə Pilát nə á gwúg nyə. 29 Námə ɲji bwá á shín sá isá byəsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwá á shul yíl nyə líđ bwá kə wá nyə shwóonɔ. 30 Nji, Zembí nyə á gwúmushi nyə. 31 Nyə á lwóya nyúúl məlú məlú, buud bánónɔ bwá á zhu Galilé bád kə Yurásəlem wá bwá á ɲgə dúg nyə. Buud bəonɔg wə bwá músə owúshined bə kúl búúd jəsh dí. 32 Jɔɔ kéel dəonɔg námə wə sə ɲgə bwiinɔg bí yí, ɲkaagə Zembí nyə á kaag odá yí. 33 Zembí nyə á sá nə ɲkaagə nyəonɔg í zəg bwəma nə sə bwān gwúmúshilə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sə jəonɔg wə jisú cilyá Sóm ábɛɛ dí yí, ná: “Wo ji mwān waamá, mə mə byá wo múús”. 34 Ji ntó. Zembí nyə á gwúmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jɔɔɔ ísá mə á kaag Dávid yí, məɲkaagə mə cúgə nə ɲkul salan má”. 35 Gwə námə wə á ɲgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abúlé bíđ nə jɔɔɔ sóol məsáal wə kəg bwo

13:13 13:5; 15:38 13:14 17:2 13:15 15:21 13:17 MmN 1.7; Mbá 5.15 13:18 MmN 16.35; Ilɲ 14.33-34; Mbá 29.4 13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1 13:20 OoM 2.16; 1Sa 3.20 13:21 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 13:22 1Sa 16.12; 13.14 13:23 Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 13:24 Luk 3.3 13:25 Luk 3.15-16 13:27 3.17 13:28 Luk 23.4, 14-15, 21-23 13:29 Luk 23.50-56 13:30 3.15 13:31 1.3, 8 13:32 Sóm 2.7; Rom 1.3-4 13:34 Iza 55.3 13:35 Sóm 16.10

shwóhɔd". ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítádúgá mí Zembí fwála déd. A mú yə, a dɔw nə osóóŋgá bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyɔɔŋg Zembí nyə a gwúmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaanɔ bi mǎ jǎlá nə mpu ntó ná nyə wǎ mǎ sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísám mín. Macçç mǎ Moyíz bí á du bɛ mǎ mǎ á shígé sá ná bi ŋgóg nə bə otútǎli. ³⁹ Nji Yésus wǎ jísá ná muud yêsh mǎ búgúlá nyə yé, a bə tǎtǎli ncindí nə ncindí. ⁴⁰ Bi ó bey ná sǎ búúd ɔ mícúndǎ bwǎ á ci yí, í bwámag nə bǐ. Bwǎ á ci ná:

⁴¹ Bí buud ɔ mpyóŋ, dǔgá,
káámúgá, bi jimbúg!
Nǎcé, té bí ŋgǎ ná dǔgya yí,
mǎ zǎ bá sá gúl sǎ bi ŋgǎ dǔg,
sǎ jí ná ŋkí bi mǎ gwág nji lâŋ
bí kú *magulǎ yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwǎ á cúwo tóón yí, búúd bwǎ á jǎgula nə bwo ná bwǎ bǎg kwo zǎ bwiinɔ bwo lâŋ ngwúd ni Sábaad mǎ bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwǎ á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwǎ á wǎ milám mísɔon wǎŋ dí wǎ bwǎ á bɛ Pwól bá Barnábas bǎnɔŋ kǎ ŋgǎ lésha. Pwól bá Barnábas bwǎ mú ŋgǎ wǎ bwo ŋkul mǐlámúdí ná bwǎ wág icug byáŋ mpaam mǎ Zembí dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwǎ á zǎ sɛɛŋgya je bə buud ɔ ŋgwála bêsh ná bwǎ zǎ gwágulǎ kéel mǎ Cwámba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwǎ á dǔg bímbí lú ncúlyá buud bɔɔŋg ná, bwǎ á ka zǎ mpíi Pwól bá Barnábas vǎál áwuwagawǎ, bwǎ mú ŋgǎ shwána bwo, ŋgǎ lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwǎ mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jǎla ná bi wǎ tǎédúg gwág Milású mí Zembí. Nda bí bǎŋ mǎ ka ban myo ná, bi mǎ lwágulǎ ná bi ampiyáyé nə cug á kandugǎ kandugǎ. Ntó, sǎ bǎŋ mǎ zǎ lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nǎcé Cwámba nyə á ci nə sǎ ná: “Mǎ mǎ tǎl wo ná wo bǎg mǎŋkenya mǎ ilwon, ná wo kág nə cug kǎ wóós íjumǎ í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwǎ á bul bə nə mǎshusug bwǎ ŋgǎ sǎgusǎ kéel mǎ Cwámba. Bɔɔŋg bwǎ á bə fééshá ná bwǎ dǔgúg cug á kandugǎ kandugǎ wǎ bwǎ mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mǎ Cwámba í á kyey loom wɔɔŋg wêsh. ⁵⁰ Oyúden bwǎ á ka shwambulǎ fwámé búdá ó loom bwǎ á du gwǔɔ Zembí wǎ. Bwǎ mú zǎ lwágulǎ Pwól bá Barnábas cúwǎlí ná ndéé bwǎ wǎámb bwo kǎ ntǔ mínji mí shí nyáŋ. ⁵¹ Pwól bá Barnábas bwǎ mú kudǎ fumbyá mákuú máŋúd Š shú dán, báá bwǎ mú kǎ Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwǎ mú lúg lwándǔlá nə mǎshusug nə Nkǎŋkǎ Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwǎ á wóós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwǎ á kǎ mpáánzǎ minjǔgúlá. Bwǎ á kǎ lésha nə buud mbíi á ná *Oyúden nə Ogrêk ŋkí bul bulya bwǎ *magulǎ búg. ² Bɔɔŋg Oyúden bwǎ á shígé magulǎ búg wǎ, bwǎ mú zǎ sǎ ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwǎ shíŋúg obúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bǎŋ bwǎ á ji cínŋgú fwámé mwôw, bwǎ ŋgǎ lás kú nə ifwaas. Bwǎ á ŋgǎ bul ŋwa

13:36 2.29   **13:38** 10.43; 15.10   **13:39** Rom 4.25; 6.7; 10.4   **13:41** Aba 1.5   **13:43** 11.23

13:44 17.2   **13:46** 3.26; 18.6   **13:47** Iza 49.6   **13:48** 11.18   **13:49** 2.41   **13:51** 18.6; Luk

9.5   **Š 13:51** Ja Oyúden bwǎ á du kudǎ fumbyá mákuú dí yí, bwǎ á du lwágulǎ ná, kǎkál shí bwǎ á mǎ tǎl mákuú máŋ yí, bwǎ mǎ kǎl gwo nə buud bí cínŋg wǎ, ná bwǎ mǎsa sǎ nyéé.   **14:1** 17.2   **14:2**

13.45   **14:3** 2.22

ηkul wá Cwám̄ba. Cwám̄ba ηgá námá magulá kéél bwá á ηgá bwiing yí, a ηgá yá bwo ηkul, bwá ηgá sá *isá í ntɔ́ búúd ηkwón yí, nà *isá í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ́ ηgwála bwá mú béégya ígwoonηg íbá, gúl í ηgá bɛ ishwambulá í Oyúden, gúl í ηgá magulá *buud ɔ́ lwámá. ⁵ Nà Oyúden, nà bóól búúd bwá cúgé Oyúden wá, nà otówe ɔ́ shwóg bán bwá mú zə sá yuug ná bwá jugashi búúd ɔ́ lwámá, bwá lúmá bwo məkwoóógú. ⁶ Nda búúd ɔ́ lwámá bwá á mpu yuug jəonηg ná, bwá mú túb ká Lístɔ́ nà Dérbá, míngwála myá Likawani, nà cínəηg mákoogá məkooógú. ⁷ Bwá mú ká ηgá bwiing Jɔ́jɔ́ Kéél wu.

Pwól bá Barnábas Lístɔ́

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nūη Lístɔ́ kú bwele tōw tətəlí nə məkuú mé. Nyə á byél mbúmbwúgá, nyə á shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwōw, muud wəonηg nyə á ka ηgá gwágulá nda Pwól nyə á ηgá lás ná. Pwól mú dúg nyə ná figá-figá, a mú dúg ná muud éne ji nə búgá nə á ji nə ηkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwōw ná: «Tówúg tətəlí nə məkuú mwō». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ηgálə kyey. ¹¹ Buud bwá á bə cínəηg wá bwá mú dúg sá Pwól má sá yí. Bwá mú ηgá lás gwów-gwōw kál lú Likawani dánú ná: «Ozembí bwá má bə nda buud ná ndeé bwá má shulá zə sádí». ¹² Bwá mú ηgá jəw Barnábas ná Zás, Pwól nyé nə Hermes* nəcə nyə wá nyə á də bə nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwá á də *búgula Zás wá bwá á də bə nə mpáanzá ηgeé nyíngulé ηgwála dí. Fada á yábá wəonηgá músə ηwa míngwúm mí nteny nə ikəlúgá-kəlúg í də lugashi dánđ lú zāη yí, bəndəη buud bwá mú zə kə ηgeé nyíngulé ηgwála. Bwá á cəel kə cigə inteny ná bwá sá Pwól bá Barnábas *mətúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwá jígúli búúd fwámé Zembí

¹⁴ Ja *búúd ɔ́ lwámá, Barnábas bá Pwól bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándá, bwá mú sáanz kə nə onkwimbyé tām buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyé ní? Sə búsa námá búúd nda bí. Sə ηgá yida bwiing bí Jɔ́jɔ́ Kéél ná bí bídúg isá í íkás íni, bí céndúg kuú njəonđ yid wá Zembí á kuwō. Nyə wá nyə á té gwōw nə shí, nə māj nə isá byəsh bísa cínəηg yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíđ té zhúlə yág ná ilwon i búúd byəsh í ηgág nə bɛ byáη íjām nə ijag, ¹⁷ nji nyé kú bíđ ηgálə lwágulá nə á jisə, a ηgá námá sá bwo mpaam. Ntó námá wá á ηgá nti bí ompú bwá ηgá zhu gwów yé, a ηgá yə bí məfwála məmpəg má jəla nə bugaban yí, a yə bí zhwog idáw, a lwándulə bí mashusug mílamúd». ¹⁸ Nji, bwá á tɛem lás nə buud óni ntáni, buud óni bwá á shígé leel magulá ná bwá bíđ sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwá mú zə wóos bwá ηgá zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndeé bwá mú lúmá Pwól məkwoóógú ná lúmá lúmá, bwá julə nyə shí nə shí ná ndeé kə wusə bugád. Bwá á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwá mú kə lyé nyə. Pwól mú wəol, a mú nyiηgə kə ηgwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dérbá, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú kə bwiing Jɔ́jɔ́ Kéél nūη Dérbá ná ndeé bwá mú bə nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyiηgə kə Lístɔ́, cɔ́ kə Ikóniyum kə wóos Antyósh. ²² Bwá á ηgá wá ompwíin ηkul mílamúd, bwá ηgá cwíny bwo ná bwá sáag zény búgá. Bwá á ηgá lwágulá bwo ná bwá mpúg ná: «Sə má jəlá nə ηgá bwəma nə *incwaw í ntəg, sə ηgá ntɔ́ ηgə ntɔ́ ηgə ntɔ́ ná ndeé sá mú ka nyí Faan má Zembí

14:5 14.19; 2Tm 3.11   **14:6** Mat 10.23   **14:8** 3.2   **14:11** 28.6   * **14:12** nə Zás nə Hermes: Ogurək bwá á ηgá téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembí.   **14:13** 10.25-26; Dan 2.46   † **14:14** nyaa mikáándá: Oyúden bwá á də nyaa mikáándá jaá mpimba má bul bíi lám yí.   **14:15** MmN 20.11; 1Kr 8.4-6   **14:16** 17.30   **14:17** Sôm 147.8; Zhe 5.24   **14:19** 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25   **14:22** 11.23

dí.» ²³ Bwé á ñgə sá ná, *Dɔ́ lú óbúgula dēsh dí, bwé féesh bwo ocúmbá buud, bwé ci idāw jəgula nə Zembí, bwé mú ñwa bwo cwámbulə Cwámba wáñ bwé á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwé nyiŋgə kə Antyósh

²⁴ Bwé mú lína Pisidí, kə kumə Paməfilí, ²⁵ bwé bwiing kéel má Zembí Perzhe nə ndeé bwé mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kálə wú Antalya, bwé mú ñwa byóól kə Antyósh wú bwé á zhu ja mpaam má Zembí í á féesh bwo nə bwé sáág sáal bwé má sá yí. ²⁷ Ja bwé á kə jé yí, bwé á seeyŋ *Dɔ́ lú óbúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembí nyə á yə bwo ŋkul nə bwé sáág yí, bul bə nə ndeé nda Zembí nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgə *Oyúden yí í mágúləg búgə ná. ²⁸ Bánŋə *ompwiín bwé mú ji na fwámé məma fwála.

15

Seeyŋyá á Yurúsalem

¹ Bóól búúd bwé á shulə wú Yudea zə ñgə jíguli óbúgula ná: «Ŋkí bi mə bá kú síya ábiwáág nda Cəx má Moyíz í ñgə ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» ² Buud bəŋgú bánŋə Pwól bá Barnábas bwé mú zə séñusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyā. Cígúla í mú zə bə ná Pwól nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwé kág nə lésú wəŋŋ Yurúsalem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bánŋə ocúmbá buud. ³ *Dɔ́ lú óbúgula í músə kand bwo. Bwé mú lína Fenisí nə Samariya, bwé ñgə bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítádúgá ná. Sā jəŋŋ í mú ñgə bul sá bóól óbúgula məshusəg. ⁴ Ja bwé má kə jé Yurúsalem yí, nə Dɔ́ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwé mú ləg bwo. Bāñ bwé músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembí má balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól óbúgula bwé á bə ŋkəomə *Ofarizyēñ dí wá bwé má báasulə ná í ji ná ikúl í ñgə cénd mítádúgá yí í ñgəg nə síya ábiwáág, bwé bə nəmə Məççə má Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwé mú ka zə seeyŋya, zələ faas lésú wəŋŋ. ⁷ Buud bwé mú nəmə bul séñusa mákəl. Ntə, Pyēr mú ka zə lās. Nyə ná: «Bwaanŋ, bi má bwey mpu nə Zembí nyə a féesh mə wa bídí mwəw má ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiing ikúl ishús Jɔjɔ Kéél, bwé búgúləg. ⁸ Nyə muud mə mpú mílām mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a má magulə ikúl, a yə bwo Ŋkəŋkə Shíshim nəmə nda nyə á yə sə ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpədúgá sənŋə ikúl. Nyə a fúb nəmə bwo mílām nəcé bwé bálə nə búgá. ¹⁰ Nacé jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ompwiín məma mbag wúsə ná təw impáámə bísu, təw sáméfwó sá á shígé bə nə ŋkul mə jisəw yí? ¹¹ Nji sə ñgə *magulə ná sá má dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntə nəmə wá jí nə ikúl yé.» ¹² Buud bēsh bwé mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntə búúd ŋkwəñ yí nə *isá í mímbégú í ñgə síy ikúl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé má shín bwiing yí, Zhák mú ka zə lās, nyə ná: «Bwaanŋ, bi ɔ gwágúlə mə. ¹⁴ Shímun má kúnəw shín jaaw sə nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kand mísh ikúl ishúsád kə féesh búúd bwé ñgə bə jínə dé cínəŋ wá. ¹⁵ Sóólógú wəŋŋ í bwəma nə sá *búúd ɔ mícúndə bwé á ci yí. Nacé jisə cilyá Kálad Zembí dí ná:

¹⁶ Mpəsə isá íni, mə bá kwo zə lwə banda mə *Dávid.

Mə bá seeyŋg íbúgúlə yā cínəŋ

ná ndeé mə kwo t̄al banda d̄oŋg t̄átali.

¹⁷ Ja j̄oŋḡu, buud b̄esh bwá bá s̄o Cwám̄ba.

Haaw, buud ɔ ilwōŋ byēsh mə á j̄ow ná í b̄ég j̄íná d̄am yí.

Nt̄o wá Cwám̄ba nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuug byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sá j̄oŋg wá mé mə d̄ág ná, ilwōŋ í búúđ í ngə cénd kuú nj̄oŋnd ngə yid wá Zemb̄i yí, sá aj̄láyé nə wá bwo məkwowula c̄ugud. ²⁰ Nji, sá c̄iləg bwo ná bwá sásúləg məlwaaɣuwō mə ózemb̄i ó áyadúg, nə məlwaaɣuwō mə j̄angála múúđ biná kú nə b̄a, nə məlwaaɣuwō mə d̄ələ c̄úđú nyə ámə yə məc̄ií kú shwiy yé, nə d̄ələ məc̄ií. ²¹ Sá mə mp̄ú ná t̄éđ íkala í búúđ í ayág óbwiingye ɔ l̄āŋ ó Moyíz b̄úsə míngwála myēshud. Mwōw mə Sábaad məsh dí, bwá l̄j̄ m̄icilyá myé *m̄ampáanzó mə m̄inj̄ígulá məshud.»

²² Nt̄o, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə D̄o l̄ú óbúgula d̄esh bwá mú d̄ág ná bwá j̄alá nə f̄éesh b̄óól búúđ b̄án̄ŋ Pwōl nə Barnábas bwá k̄ég Antyósh. Bwá m̄úsə k̄ənd b̄óól fwámé búúđ wá D̄o: nə Ȳúdə bwá á d̄u námá j̄ow nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwá mú k̄ənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə b̄óól óbúgula b̄esh, sá mə b̄áda bí obúgula bí c̄úgé Oyúden wá, bí b̄oŋg b̄úsə Antyósh nə Sirí nə Silisí wá. ²⁴ Sá mə gwág kúga ná b̄óól búúđ b̄úsú bwá á zə nə m̄inj̄ígulá myāŋ n̄ūŋ bídí zə sá ná m̄itádúgá mí búbúləg bí m̄ilámud. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwá wá sá b̄esh sá ámə bə c̄ūŋ ná sá mə f̄éesh búúđ bwá zág n̄ūŋ bídí, b̄án̄ŋ Barnábas bá Pwōl om̄inyōŋá b̄úsú wá c̄elí, ²⁶ buud bwá á mə k̄eenzh íc̄ug byáŋ shú j̄íná mə Cwám̄ba wúsú Ȳésus-Krist wá. ²⁷ Sá mə ka nti bí Ȳúdə bá Sílas ná bwá zág báásulə jaaw bí sá s̄o ngə c̄ilə ga. ²⁸ Nə N̄k̄ēŋk̄ē Shishim, nə sá, sá mə d̄ág ná sá aj̄láyé nə zhimb bí wúl m̄bag, sá mə c̄ilə bí n̄ji isá bí c̄úgé nə ŋkul kwanz yí: ²⁹ bí mə j̄alá nə sásulə ocúđú buud bwá ámə c̄igə shú ózemb̄i ó áyadúg wá, bí kú d̄u d̄ə məc̄ií, kú d̄ə c̄úđú nyə ámə yə məc̄ií kú shwiy yé, bí kú d̄u sá j̄anga. Bí mə ká d̄u sásulə isá íní, í bə bí mpwogé. Bí ó ji ná sh̄e.

³⁰ Ȳúdə bá Sílas b̄án̄ŋ Pwōl nə Barnábas bwá mú béégya nə obúgula, bwá mú shulə kə Antyósh. Bwá mú kə seŋŋ obúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwá mú l̄j̄ kálaad ná ndeé a mú wá bwo ŋkul m̄ilámud, b̄esh bwá mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Ȳúdə bá Sílas bwá á bə *buud ɔ m̄icúndá ná, bwá á ka námá kwo d̄u l̄ésha nə obúgula, d̄u cw̄iny bwo, d̄u wá bwo ŋkul m̄ilámud. ³³ Bwá á ji c̄inōŋgá fwámé fwála ná ndeé obúgula bwá mú j̄ona nə bwo ná bwá nyíngəg ná sh̄e kə kwey búúđ bwá á nti bwo wá. ³⁴ * [Nji Sílas mú kwey ná nyə anyíngáyé, nye mə ji wu.]

³⁵ Pwōl bá b̄āŋ Barnábas bwá á ji námá c̄inōŋg Antyósh. B̄án̄ŋ b̄óól óbúgula bwá ngə yə buud m̄inj̄ígulá, bwá ngə bwiing j̄j̄j̄ l̄āŋ á k̄éel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mp̄úsə baalé mwōw, Pwōl mú ci nə Barnábas ná: «Shwá nyíngəg ná kə ngə d̄ág om̄inyōŋá b̄úsə míngwála myēsh shwá á bwiing k̄éel mə Cwám̄ba myá. Í j̄i ná shwá mp̄ug nda bwá mú ngə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá j̄ii ná bwá k̄ég nə Yuánēs nyə á bə nə dúl j̄íná ná Márkus yé. ³⁸ Pwōl nye mú d̄ág ná bwá aj̄láyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mp̄angulə bwo nə is̄éy, kə béégya nə bwo Pamafilí yé.

15:19 Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 d̄ələ c̄úđú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 j̄angála múúđ biná kú nə b̄a: Ləv 18.6-18 c̄úđú nyə ámə yə məc̄ií kú shwiy yé: Ləv 17.15 d̄ələ məc̄ií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4 **15:24** Gal 1.7; 5.10 **15:28** 10.19; 15.20; Luk 11.46 **15:32** 11.23, 27 * **15:34** M̄il m̄icilyá mí ayág mí c̄úgé nə ic̄iyá íga. **15:37** 12.12 **15:38** 13.13

³⁹ Bwá mú sɛ̃ɲasa mákál ná ndeé bwá mú béégya. Barnábas mú ɲwa Márkus, báá bwá mú ɲwa byóól kə Shípra.

Pwôl ma zə nyiŋgə kyey, bá Silas

⁴⁰ Pwôl nyɛ mú fɛ́esh Silas ná bá bwá kə. Obúgula bwá mú jôw Cwámba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ɲgá wá mæḍə má óbúgula ɲkul mílámád.

16

¹ A mú kə wóós Dérbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ɲgwól *mpwíin nún nə jíná ná Timotê. Timotê wəɲɲgá nyəɲɲgá njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sósɲgú nyɛ njúl mwá Gərêk. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwá á ɲgə bwiɲɲg lān má Timotê nə a ji jə múúd. ³ Pwól nyə á ka ceel ná bá bwá kə. A mú ɲwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ɲgálə bɛɛmb *Oyúden wá shí nyəɲɲg nəcé nda bwá á bwey mpu ná sósɲgú jisə mwá Gərêk ná. ⁴ Míngwála myésh bwá á ɲgə kə myá, bwá á ɲgə kala obúgula micígulá *buúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ɲwa myá, bwá ɲgá tál obúgula məkuú shí ná bwá bɛg micígulá myəɲɲg. ⁵ Mæḍə má óbúgula má mú ɲgə lal, buud bwá ɲgá kwídali jwôw dêsh. ⁶ Pwôl nə gwoɲɲg jé bwá mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé ɲkɛ̃ɲkɛ̃ Shíshim nyə a shígé magulə ná bwá bwiɲɲgug kéel Azí. ⁷ Ja bwá má kə wóós íjumə í Mishí yí, bwá mú ɲwá kə Bitiní, ɲji Shíshim má Yésus kú magulə. ⁸ Bwá mú ka lína Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwól mú dúg *ntamá á mish ná bagə, ɲgwól múúd Masedwán tál ɲgá tɛ́eg nyə məbwə ná: «Zaá Masedwán, zə kwíind sá.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntə, sá á shwal zə sɔ́ ná sə má kə Masedwán, sə ɲgə mpu búbálə ná Zembí ɲgə jôw sə wu ná sə kág bwiɲɲg kéel. ¹¹ Sə mú ɲwa byóól Truwás, sə kə ná tíɲ kə wóós Samotaras. Mán məlám sə ɔ́ kumə Neyapolis. ¹² Tílə cínɲɲgú sə mú kə Filipí, ɲgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwán. Filipí wəɲɲgú njúl ɲgwála ózhul ɔ́ Róma, sə mú ji cínɲɲgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lá Sábaad sə mú cúwo wú ɲgwála, kə bwúɲ lá ɲgwəz, wú sə á téduga ná bwá á kwambalə ɲkúmba kúl shú məjəgula wá. Sə á ka bə sə njúl nún, sə ɲgá ləsha ná budá bwá á sɛɛɲgya cínɲɲg wá. ¹⁴ ɲgwól múdá nə jíná ná Lidíya nyə á zhu ɲgwála á Tiyatír, nyə á də kusha íjimá í mikáándá mí atítí; mudá wəɲɲgú nyə á də gwəz Zembí. A mú də gwágulə Pwól ná ndeé Cwámba mú bény nyə lám ná a máguləg lású má Pwól. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ́ njôw bɛ́ dêsh yí, nyə a tɛ́eg sê məbwə ná: «ɲkí bi má kwey ná mə ji mbúgula mə Cwámba, zəgá ji mádí njôw.» A mú yímbali sə ná sə máguləg.

Sáal ma Pwôl bá Silas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sə ɲgá kə kúl sə á də jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sə. Sás dəɲɲg í á də sá ísý í málwaa. Nyə á bə nə jamb lá lweendí, lweendí jəɲɲg dúg yə buud bwá á bə nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dəɲɲg mú zə ɲgə bɛ́ Pwól, a ɲgá kím gwôw-gwôw ná: «Buud óga básə osóol ɔ́ məsáal ɔ́ Zembí á gwôw-gwôw. Bwá ɲgə jaaw bí zhí á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námá də sá ntáni mwôw ɲkí bulya ná ndeé Pwól mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpásə, a mú lás nə jamb ná: «Jíná má Yésus-Krist dí, mə yímbali wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námá cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwá á bə nə nyə wá bwá á dúg ná búgá jáɲ bwá də bə

nə məbii yí í mə jímb ná, bwá mú bii Pwól bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósəmbye ó mílúsá dí wú buud bwá á də sɛɛŋgya tām dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówé ɔ shwóg dí, kə shwáman bwo ná: «Buud óga bwá má tál sá ngwála ná shwuu. Bâŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ngə zə jíǵuli buud məfúlú má ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwéleg magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínɔŋg áncuncuma wá bəsh bwá mú shwal mpíi bwo. Ótówé ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándó, bwá lwám buud ná bwá yidág bwo nə milwón. ²³ Bwá mú danǵulə cú bwo ná nə ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ngə baagusə sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kál fúm dí cwú, a wá bwo mimbwagə mákuúd.

²⁵ Ngéé tām bulú, Pwól bá Sílas bwá mú ngə jəǵula nə Zembí bwá ngə sey isusa gúmálələ Zembí. Bwá á ngə sá ntó míl mímbwug myêsh mí ngə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaŋasa mbii á ná mənuyŋg mə njów mímbwug má ngə shwágusa máshugəd. Mimpumbé myêsh mí mú námá leel shín juw, mimbwug myêsh mənəkəda shín sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé ná bagə, a mú ntág wéem kafwɛɛ ná a gwílyá nyúul, a ngə téduga nə mimbwug mí má shín túb. ²⁸ Pwól músə ka kím nə ŋkulú ná: «Kú sá wóméfwó məbðw. Sə bəsh sá búsa wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jów buud ná bwá zág nyə nə məlámba. A mú ngə lílya, a mú fwáǵuwa kə, kə búla Pwól bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kə nə bwo tóón kə jí bwo ná: «Omása e, mə saág jí shú ná mə dúgúg cug?» ³¹ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Búǵulág Cwamba Yésus, wo bəǵ *dúg cug, nə wóméfwó nə njów wó wəsh.» ³² Bwá mú bwiiŋg bwo kéel mə Cwamba, nə nyə nə buud ɔ njów bə bəsh. ³³ Námá wəla dɔɔŋǵú, tām bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndéé, nə nyə nə buud ɔ njów bə bəsh bwá mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyádi njów kə yə bwo idáw. Nə nyə nə njów yé wəsh bwá mú kɔɔs nə məshusug nəcé bwá búǵulələ Zembí.

³⁵ Ja mán í á ləm yí, ótówé ɔ shwóg bwá á ka kənd ifulísh kə cí nə mása á njów mímbwug ná: «bídag búúd óni bwá kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwól ná: «Ótówé ɔ shwóg bwá má nti búúd zə cí nə mə ná mə bídag bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóón bí kág ná sheɛ.» ³⁷ Na wə Pwól mə cí nə bwo ná: «Bwá áma yíd sá tām buud kú námá jí sá kɔɔd, í njúl ná sá búsa buud ɔ Róma. Bwá mú wusə sá mímbwugəd. Ja gaád bwá cɛɛl zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábáyé ntó! Bwáméfwó bwá zág bíd sá!» ³⁸ Ifulísh í mú kə jaaw ótówé ɔ shwóg iciyá íni byêsh. Bwá mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bɔɔŋg búsa buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwá mú kə cweel bwo milám, wééshli bwo tóón, bwá mú jəǵula nə bwo ná bwá kyéyug wú ngwála wɔɔŋǵúd. ⁴⁰ Pwól bá Sílas bwá mú wú njów mímbwug bwá mú kə Lidiya dí njów. Bwá mú də cwíny óbúgula ná ndéé bwá músə kyey.

17

Sáal mə Pwól Tesaloníka nə Beré

¹ Bwá mú lína Amfipolis nə Apoloniya, bwá kə wóós Tesaloníka wú *Oyúden bwá á bə nə *mpáánzə minjíǵulá wá. ² Pwól mú kə bwəma nə Oyúden bɔɔŋǵú námá nda nyə á də bwey sá ná. Bənónŋ bwá mú jí mwðw má Sábaad məlɔɔl, a ngə ləsha nə bwo, ³ ngə jíǵuli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembí mí ngə cí ná. Ná: «Í

á jela ná *Kříst jógug ná ndéé a ya, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wəəng wə Yésus má ngə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwə mú magulə njúgúlá wəəng. Bwə mú seəngya gwoong nə Pwól bá Sílas. Bóól zhwoğ Oğarék bwə á du gwəzə Zembí wá bwə mú námá sá ntó, teem bæ námá bóól ncúlýá fwámé búdá wá cínəngá. ⁵ Nji, Oyúden bwə mú zə jág shīh bwo. Bwə mú kusə wəámeshé-mbéshe wá nyaan milám bwə á du ji ntó kú nə iséy wá, bwə zə shwambulə búúd ná ndéé tál ngwála nə shwu. Bwə músə kə Yason dí njów ná bwə kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tám buud. ⁶ Nda bwə á shígé kwey bwo ná, bwə mú bii Yason bə́nə́h bóól óbúgala, kə nə bwo ójwú ó loom dí bwə ngə kím ná: «Mə̀h_kúmbə mə búúd má ngə wá zhizhəəm shí nyésh myá mí má wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lág bwo nyədə́ njów, í njúl ná bwə aŋgə nə bísh məcəçə mə Káázəl, bwə ngə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wə wə Yésus.» ⁸ Oŋkwiiimbyé bə́h óni bwə mú kənd buud milám gwəw təə ojwú ó loom bəsh. ⁹ Ojwú bwə á zə bíd Yason bə́nə́h bóól óbúgala óni nji bwə má fwo wá myána kwiidála mányúul.

¹⁰ Óbúgala bwə mú leelá kənd Pwól bá Sílas Beré bulú nə bulú. Ja bə́h bwə á kə wóós Beré yí, bwə á kə mpáánzə minjúgúlá. ¹¹ Oyúden wá Beré bwə á bæ nə jə milám ntə bəəng wá Tesaloníka. Báá, bwə á lág kéel nə məjigəwa, bwə mú du bigas mícilyá mí Kálad Zembí jwəw dēsh shú nə bwə dúg mpu ŋkí minjúgúlá mí Pwól mísə tátəlí. ¹² Zhwoğ buud bə́h bwə á *búgala, nə bóól zhwoğ budá Oğarék, fwámé búdá, nə zhwoğ budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wá Tesalonika bwə á gwág ná Pwól má kə námá bwiing Milású mí Zembí Beré yí, bwə á tí námá kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbúlág mílúúd. ¹⁴ Óbúgala bwə mú ntəg leel ŋwa Pwól kənd nyə kóómb á mən. Sílas bá bə́h Timoté bwə mú lág Beré. ¹⁵ Buud bwə á kə lágál Pwól wá bwə á kə nə nyə kə kumə Atən, bə́h bwə mú nyiŋə. Pwól mú nti bwo nə məkál shú má Sílas bá Timoté ná bwə léeləg kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atən

¹⁶ Ja Pwól nyə á ngə bwánd Sílas bá Timoté Atən yí, lám í á bul cəy nyə cwú nə dúgúlə ná buud ó ngwála wəəngú bwə á ngə gwəzə zhwoğ ivəguli í ózembí ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka du kə *mpáánzə minjúgúlá kə du lésha nə bwo nə bóól búúd bwə á du gúmal Zembí wá, a du námá kə jwəw dēsh tám dənd ká du lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwə á du námá lésha nə nyə, bwə njúl buud ó Epikyur nə bəəng ó Stoyik. Bóól bwə mú ka du jī ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúd ga ngə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ngə bwiing lə́h ózembí sə abwéle gwág wa.» Nəcə Pwól nyə á ngə bwiing lə́h mə Yésus nə gwúmúlə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwə á ka ntəg ŋwa Pwól, kə nə nyə buud onə́nɪ bwə á du seəngya Areyopagos dí wá. Bwə nə né ná: «Fwoğ ná mpu jaaw sə wó njúgúlá ágúgwáan wó ngə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo má sá ná məlwə mású má gwágúg isá í agúgwáan. Sə má cəel wámbulə isá byəəngá.» ²¹ Buud ó Atən bəsh nə ojóh bwə á du ji wú wá bwə á du cínğuli fwála də́h nji dúlə ngə bwiing nə ngə gwágulə mílən mí agúgwáan mí ngə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndéé, Pwól tál na tátám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúd ó Atən, mə má dúg ná íkóómb byésh dí bí mə jág bul cəel yəbá. ²³ Nəcə ja mə má ngə kyey bídí ngwála ngə dúg bín isá bí ngə yə gúmə yí, mə amə kwey ŋgwól *alatar nə cilyá ná: “Nyíga jī shú má Zembí sə ampúyé é”. Sə bí bə́h ngə yə

gúmá kú mpu ni, gwá wá mé má ngá zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyêsh nə isá bísó cínəng yé, á ji Cwámba á gwôw nə shí yé, nyə ádé ji mǎmpáánzə búúđ bwá shúmá nə mǎbwá má. ²⁵ Sáal dé í ádé siy mǎbwá mǎ búúđ dí námá nda á jii ná buud bwá sáág nyə gúl sá. Nyεε muud ngá yə sá bēsh cug nə mǎyowada nə bíl isá byēsh yé, sá í cúgé nə ŋkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə á té ilwonj í búúđ byēsh í ngá zhu wá muud ngwúđ, nó ilwonj byəonj í jǐgu shí nyêsh dí. Nyə á cεɛlə buud mǎfwála má cug, a tál námá bwo minji mǎshí bwá ngá ji má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwá sǔǔg nyə, bwá ngág bwówulə ka bwá é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə sá. ²⁸ Nəcé, cug sá ngá cugə yí, í ngə zhu nyádi, nyə wá ngá sá ná sá ngág nə kuwo, nyə wá ngá sá ná sá bág sá sá búás yí. Sá jəonj wá bóól ócile ó ókálad bǎn bwá á ci yí, ná: “Nəcé sá búás mpəg jə”. ²⁹ Nda sá búás ka bə mpwonj buud nyé ná, sá ajáláyé nə táduga nə Zembí jisə nda or ŋkí nda kwóógú bwá dú lúle *mwaané nə ndí yí ŋkí gúl jímá kwóógú sá búúđ ɔ ikán bwá yágúlá nə milúu ná ndéé bwá mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə anjé ná nə kənd mǎsh mǎfwála búúđ bwá á də bə jág dí má. Nji, a ngə jəw buud bēsh íkál byēsh bwo njúl yí ná bwá céndúg mítádúgá. ³¹ Nyə á mǎ tǎl ŋkúmba jwəw á bá cígal mǎlsá myá shí nyêsh sémbyé á tátálí yí nda múúđ nyə á fēesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á fēesh muud wəonjəgá gwúmáshílə nyə á gwúmashi nyə yí.»

³² Nyí bwá á gwág Pwól mǎ ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwá mú tééd ngále cágulə nyə, bóólúgá bāŋ ná né ná: «Sá é bá kwo gwágulə wo nə lāŋ wə ní gúl ja.»

³³ Na wá Pwól nyə á zə béégya nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwá á shí leedya nə nyə, bwá *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwá á də jəw ná Damaris yé, nə bóólúgá námá na.

18

Sáal mə Pwól Korênt

¹ Ja isá iní í mǎ shǐn bə ntáni yí, Pwól músə wú Atên kə Korênt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden nūŋ nə jíná ná Akilas, a njúl muud á Pəŋ. Akilas éne bá mudá yé Priska bwá á ngə kúnəw wós, bwá ngá zhu Italí nəcé Klóod nyə a wǎŋg Oyúden bēsh ná bwá wúg Róma. Pwól mú sεɛŋgya nə bwo. ³ Nda í á nyín ná bənəŋ bwá á jǐg váál íséy ngwúđ ná, bənəŋ bwá mú ji kəl ngwúđ də sēy. Bwá á də laad mǎbanda nə mikáándó*. ⁴ Pwól nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjǐgúlá dí mwəw má Sábaad mēsh, a dágə mpu sá ná Oyúden nə Ogurék bwá mǎgúləg kéel. ⁵ Ja Silas bá Timoté bwá á wós wúlə Masedwán yí, Pwól nyə á ka zə wá nyúul nyé nyêsh bwiingúlə kéel dí, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wá jisə *Křist. ⁶ Nji, Oyúden bwá mú zə bul fəm nyə, bwá də jág lwíy nyə. Pwól mú ka saməsə mikáándó nyə nə bwo ná: «Mpwεε wán mə jágawə nə biméfwó, kú bə mə. Mεε mə zə ka yág kóómb búúđ bwá cúgé Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kə nyí njəw mǎ ngwól múúđ bwá á də jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəonjəgá nyə á də gúmal Zembí, njəw yé ni í njúl koogú lu mpáánzə minjǐgúlá. ⁸ Křispu múúđ nyə á bə njwú á mpáánzə minjǐgúlá yé nyə a *búgula Cwámba nə njów yé wēsh. Zhwoj buud ó Korênt bwá á də gwág Pwól wá bwá á búgula

17:24 7.48; Sôm 146.6; 1Oj 8.27   **17:25** Sôm 50.10-13   **17:26** Mbá 32.8; Zhb 12.23   **17:27** Iza 55.6   **17:28** Mat 1.27   **17:29** 19.26; Iza 44.9-20   **17:30** 14.16; Rom 2.4   **17:31** 3.15; 10.42
18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19   **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9
* **18:3** Mǎŋ mǎbanda mǎ a də bə, bwá laad káándó mbií á ná bwá ká weef í bə banda.   **18:5** 11.18
18:5 3.26; 5.42   **18:6** 13.51; 20.26   **18:8** 8.36

námás, bwá mú ηgə duwan. ⁹ Pwól mú dág *ntamá á mísh ná bagé gúl búlúd Cwám̄ba ηgə ci nə nyə ná: «Wo kú fúndə. Wεε ηgag nə lás, wo kú ji kál-kál, ¹⁰ nəcə mə ji nə wo, múúd cugé nə ηkul kún̄ya nə wo ná a sá wo bəw. Mə ji nə búúd ηkí bulya wa ηgwála gaád.» ¹¹ Pwól nyə á ji na mbú ncindí nə oηkwoond ósaman, a ηgə bwiing bwo Milésú mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyôη nyə á bə ηgwám̄na íjwúga yá Róma í á təl Akayí yí, Oyúden bəsh bwá á tów ciná-cində nə Pwól, bwá mú bií nyə kə nə nyə ósémb̄ye ə mílósú dí ¹³ kə shwám̄an nyə ná: «Muud éga ηgə shwúguli buud ná bwá yág Zembí gúmá mbií í yídá lúmbuli nə Məcəξ yí.» ¹⁴ Pwól mú nywá cεel lás, ηj̄i Galiyôη mú ci nə Oyúden ná: «Í mbəm̄ bə ná muud éne mə shwey gúl wôη ηkí ná a mə sá gúl sá áyiyáág, mə lég shwám̄an jín nda í jála ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísá ná bí ηgə shuya shú sá í dáyá nə minjígúla mín, nə míná mán, nə məcəξ mán ná, biméfwó lásúga isá bín. Mə acéélé lás mbií lású ni.» ¹⁶ A músə nying bwo ná bwo wúg njów mílósú. ¹⁷ Bəsh bwá mú bií Sostén njwú á mpáanzó minjígúla, də dan̄gala cú nyə námá na mpumbé njów mílósú Galiyôη kú bish. ¹⁸ Pwól nyə á nyingə kwo ji Kər̄ənt fwámé zhwog mwôw ná ndéé a mú jóna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bən̄n̄η Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Saηkré nə ηkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwá mú kə kumə Ifēz, Pwól mú béégya nə Akilas bá mudá. Nyεε mú kə mpáanzó minjígúla kə lés̄ha nə Oyúden. ²⁰ Bwá mú bií nyə ná bən̄n̄η bwá nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jóna nə bwo, nyə ná: «Ŋkí Zembí mə magalə, mə é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²² Bwá mú kə səl byóól Sezaré. Pwól mú bád kə, kə bódá *D̄ə lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a c̄ə Frizhí, a ηgə yə *ompwíin məcwúη ηgələ wa bwo ηkul búgád.

Apolos mə bwiing kéel Ifēz nə Kər̄ənt

²⁴ Ŋgwól *Yúden nə jínə ná Apolos nyə á bə muud á Aləguzandrí, nyə á ka zə wós Ifēz. Nyə á bə nə cōη lósú, a njúl námás nə fwámé mpúyá kéel mə Zembí. ²⁵ Nyə a shí jíg isá í dáyá nə Zhí mə Cwám̄ba yí. Nyə á bə nə məma yéesh ísέy a mú də bwiing isá í Yésus, a də jíguli byo njígúla á tútəlí í njúl ná nyə á mpu ηj̄i nduwán mə Yuánes. ²⁶ Nyə á ka də bwiing kéel *mpáanzó minjígúla dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwá mú də gwágulə nyə nə ndéé bwá mú ηwa nyə bwádí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhí mə Zembí ná sáη sáη. ²⁷ Nda nyə á ka ηgə cεel kə Akayí ná, obúgula bəsh bwá mú wá nyə ηkul lámúd, bwá cilə bəc̄ηg wá wu ná bwá bāg ηwa nyə nə məshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam mə Zembí í mú sá nə a bəg nə məma mfíí shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lósú byé í á də sá ná məshwán *Oyúden bwá á də cεel sá má mə bəg zhizhe. Nyə á də mpu lwágulə bwo micilyá myá Kálaad Zembí dí ná Yésus wó jisá *Kříst.

19

Pwól mə kə Ifēz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kər̄ənt ni, Pwól nyə a shín lína shí á mimbán̄n̄ ná ndéé a mú shulə kə Ifēz. Nyə á ka kə kwey bóól *ompwíin nūη, ² a mú ji bwo ná: «Ye bi a shí lég Ŋkēŋkē Shishim ja bí á *búgula yí?» Bwá nə né ná: «Sá afwóyé

námá bwεε gwág ná Nkε̄ŋkε̄ Shíshim jĩa.» ³ A mú kwo jĩ ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwá ná: «Nduwán má Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka ci ná: «Nduwán má Yuánes í á bæ shú búúd bwá á magulá ná bwá cénd mítédúgá wá. Yuánes nyá á ngá lwágulá kúl búúd ná bwá búgúlág múúd ngó zə nyádi mpásə yé. Muud wəɔŋg wá Yésus.»

⁵ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá á duwan jíná má Cwám̄ba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyá á bæd bwo mabwá yí, Nkε̄ŋkε̄ Shíshim mú zə bwádi, bwá mú ngə lás mákálúd bwá ngá cúnda micúnda mí Zembí. ⁷ Bwá á je bæ buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyá á kə nyí *mpáánzə minjígulá, nyá a du bwiing kéel cínəŋg t̄əŋ onkwoond olól kú fúnda mish mə buud, a ngá lés̄ha nə buud, a ngá sá ná bwá maguləg sá í dúgya nə Faan má Zembí. ⁹ Nda bósól bwá á ngə sá lal lúú bwá kú magulə sá nyá á ngə ci yí bwá ngá yida *lás nə zhí mə Cwám̄ba bwaasulə mpu t̄əm buud ná, Pwól nyá á ka nt̄əg béegyá nə bwo, a n̄wa ómpwíin, a kə du lés̄ha nə bwo jwəw d̄əsh shikúl má Tirános dí. ¹⁰ Nyá a sá ntó t̄əŋ mimbú mímbá, í mú sá ná buud ɔ Azí b̄əsh bwá gwágúg kéel mə Cwám̄ba, t̄əɔ *Oyúden t̄əɔ Ogur̄ék.

¹¹ Zembí nyá a wéesh̄li *məshimbá má álal-ŋkul mabwá má Pwól dí, ¹² mbii í á bæ ná bwá á du n̄wa onábukən nə mikáánds mí á du kúnya nə Pwól myá, bwá du báaw mímb̄əl nə myo, məbwas bíd mímb̄əl myəɔŋgá, məjamb wú.

¹³ Bósól óŋkəɔ ɔ Oyúden bwá á du kyey mílɔəm mílɔəm du yíl búúd məjamb wá, bwá mú zə tééd mú dá j̄əw jíná má Cwám̄ba Yésus ná í lwágug minjumbálu. Bwá á du ci ná: «Mə ȳəmbáli bí jíná má Yésus Pwól ngə cúnda yéd.» ¹⁴ Ntó, bósól búúd zəŋgbá bwá njúl bwān ɔ wúl lúlúú ófada Oyúden bwá du j̄əw ná Skéva yé, bwá á ka námá zə sá sóólúgú wəɔŋg. ¹⁵ Ntó jamb í á zə f̄eel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námá Pwól, bí b̄əŋ wá ozá?» ¹⁶ Muud nyá á bæ nə jamb ni yé mú n̄cəŋ bwo nyúúlud, figə b̄əsh shí nt̄ə bwo ŋkul. Nyá a sá bwo ná ndeé bwá mú w̄eɔnz̄h na nj̄əw ni dí oshushwáas nə məf̄əŋ nyúúlud ná j̄əəd. ¹⁷ Buud ɔ If̄ez b̄əsh, t̄əɔ Oyúden t̄əɔ Ogur̄ék bwá mú gwág l̄əŋ wəɔŋg, í mú sá bwo ifwaas ná ndeé jíná má Cwám̄ba Yésus í mú jwə. ¹⁸ Ncúlyá buud wá b̄əɔŋg bwá á búgula wá bwá mú zə ngə magulə məb̄əw mán, bwá ngá bágulə isá bwá á du sá yí t̄əm buud. ¹⁹ Bósól zhwoŋ buud bwá á du sá májig wá bwá mú du zə nə okálad b̄əɔŋg du zə ŋkúnd t̄əm buud ná ndeé jígal. Bwá á bála bímbí lú okálad d̄əɔŋg ná í á kumá misan mí *mwaané otósshin məwúm m̄átóɔn. ²⁰ Ná ndeé, kéel í á ngə mpyáanz nə ŋkul mə Cwám̄ba, misóólúgú mí ngó s̄iy.

Məma zhizhəəm á If̄ez

²¹ Ja isá ini í á sh̄in s̄iy yí, Pwól mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwān nə Akayí kə Yurúsalem. Nyá ná: «Ja má bá kumə Yurúsalem yí, í bá námá j̄i ná mə kəg Róma.» ²² A mú kənd bósól ósól ɔ m̄ásáal bé óbá Masedwān, nə Timoté nə Erást. Nyéé mú l̄əŋguli fwámé fwála Azí. ²³ Fwála d̄əɔŋg wá ícucu í á zə bæ shú zhí mə Cwám̄ba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nə jíná ná Dəmitr̄i nyá á du lúlə kwóógú bwá du lúlə *mwaané nə ndí yí, du sá ímpámpáanzé í zembí á mudá bwá á du j̄əw nə Artemís yé. Sā j̄əɔŋg í á du sá ná buud bwá á du sá iság-ság í məb̄əw wá bwo bíig fwámé məb̄ii. ²⁵ Nyá á ka s̄eŋg buud ɔ iság-ság b̄əɔŋgú nə bósól búúd b̄əsh bwá du sá mbii m̄ásáal m̄əɔŋg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí mə mpú ná iséy íga wá í ngó yə shé məbugubaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, t̄əɔ wa If̄ez t̄əɔ

Azi yêsh, Pwól éne má shîn sá ná zhwog buud bwá mágaləg lân yé ná ozembî buud bwá lúlə nə məbwə wá bwá cúgé ózembî. ²⁷ Sâ jooŋg í é sá ná iséy bísú í bág zhizhe. Kú námá bul bæ nji ntó, í é sá námá ná mpáánzə má Artemís məma zembî ámuđá í nyínúg zhizhe, buud bwá mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyingə bæ nə gúmə Azi nə shí nyêsh bwá ŋgə gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwá á gwág ntúni yí, bwá mú nyada, bwá mú tééd ŋgə kím ná: «Artemís á buud ɔ Iféz jisə sá anání.» ²⁹ Ngwála wêsh mú shwal t̄w nə shwu. Buud bwá mú cíg kə mpáánzə iseeŋgyá. Bwá bii búúd ɔ gwoonŋ ɔ Pwól, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julə kə nə bwo wu mpáánzə iseeŋgyá. ³⁰ Pwól mú ci ná a kó lwóya nyúul wu t̄am buud. Nji, *ompwíin bwá mú ban ná a kú kə. ³¹ Bóól búúd ɔ Azi bwá á bæ oshwá bé wá bwá mú námá kənd búúd kə téég nyə məbwə ná a kú t̄al mákuú mpáánzə iseeŋgyá. ³² Í á shwal zə bæ buud ŋgə kím ntúni, nyāŋ kím yé ŋkwiiimbyē, nyāŋ kím yé. Í mú bæ áfúlukumbē, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sá gwáméfwó í ámə seeŋg búúd yí. ³³ Bóól búúd bwá mú mpu jaaw Aləguzándrə sá í ŋgə c̄ɔ yí, nye muud *Oyúden bwá á t̄al shwóg yé. A mú ŋgə fufə buud mbwə ná bwá gwágúlág, á ceel lwágulə búúd sá jisə yí. ³⁴ Nji bwá á yag ná a ji Yúden yí, buud bēsh bwá á shwal ŋgə kím nda ŋwa ná: «Artemís á buud ɔ Iféz jisə sá anání.» Bwá á kím ntó nə ndeé je bæ t̄an məwala məbá.

³⁵ Muud nyə á də cilə isá í ŋgwála yé mú ka zə mpu jil búúd ná shee. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ɔ Iféz, nyáyé múúd á shí ga mə jág ná nji wa Iféz wá mpáánzə má Artemís məma zembî ámuđá nyísó yé, nji wa námá wá vuguli jé í á kud wú gwów yí jisə yé? ³⁶ Muud cugé nə ŋkul shwána sá jooŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji ná shee bi kú jigəwa ná bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo t̄aduga. ³⁷ Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl ná bwá asáyé zembî ámuđá wúsú b̄w, kú námá *lás nə né bwaasúlə mpu. ³⁸ Nkí Dəmitrí b̄n̄n̄ buud ɔ iság-ság bé búse nə lású nə muud, ŋgaá ná mílósú mí də lís njów mílósú, ogwóm̄ana búse námá! Bwá kág nə lású wāŋ íshwáman d̄i. ³⁹ Nkí bi mə ka bæ nə gúl sá bí ŋgə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé seeŋgyád. ⁴⁰ Jooŋg sá ŋgə sá múús ga jisə ojwū jee wáám̄b sá ná sá ŋgə wá zhizhəom ləomud. Sə búse ná nə ŋkul ka jaaw búúd ná seeŋgya ga jisə shú jí?» ⁴¹ Nji nyə á shîn lás ntúni yí, a mú ci nə buud ná bwá bwályág.

20

Pwól mə wú Iféz

¹ Ja zhizhəom ni nyə á shîn yí, Pwól nyə á j̄w *ompwíin, a zə cwíny bwo. A mú jána nə bwo ná ndeé a músə tí kə Masedwân. ² A mú kyey máshí məonŋ d̄í a ŋgə cwíny obúgala ŋkí bulya ná ndeé a mú kə kumə shí Ogərək. ³ A mú já cínəŋgú onkwoond olóol. Nyə á ka bæ ná a ŋwa byóól kə Sirí. Nji nda nyə á gwáduga ná *Oyúden bwá ŋgə bwéel nyə ná, a mú nyingə kə Masedwân. ⁴ Buud ɔ gwoonŋ bé bwá á bæ, nə Sopater mə Pírus muud á Beré, nə Aristárug bá Səgundo búúd ɔ Tesaloníka, nə Gáyus á Dérbə bá Timoté, nə Tishik bá Trofím buud ɔ Azi. ⁵ Bāŋ bwá á kə shwóg kə bwánd sá Truwás. ⁶ Sə bāŋ sá á ka zə tí njəond Filipí ja mwōw bwá á də də ibuléd yá kú nə *l̄əvur mə á shîn yí. Sə mú ŋwa byóól, sá já zhíid mwōw mátəon ná ndeé sá mú kə kwey bwo Truwás. Sə á jí cínəŋgú mwōw zəŋgbá.

⁷ Sá á ka seengya jwôw shwéndε má du tééd yí ná sá má zá féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán maləm ná, nyə á ka ngə lésha nə buud, a ka julə kaand ná ndeé kə wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, malámba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dɔɔngú ná jíná ná Etikus. Nyə á ka zə cɔ gwád nə cúg, Pwôl nye ngə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bíi Etikus ná, nyə á yəh wú nūh bádyé álél* á njówúd zə kadawa shí. Bwá zə weel nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú leelú kə, kə nkény ncwámá ní mábwád. A mú cí nə buud ná: «Kúgá kənd mílám gwôw. Jím jé jísə ná nyə nyúúlúd.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fəy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú ləm. A músə kyey. ¹² Bwá mú kyey nə ncwámá ní kuwó. Sā jɔɔng í á bə məma sá í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá ŋwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánŋ Pwôl sá é kə nyingə lad gwoonŋ wá. Nyεε, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyə á cɛel ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sá mú ŋwa nyə byóólúd sá músə kə Mítílən. ¹⁵ Wúlə cínɔngú, sá mú kə nə byóól mǎh ná ndeé mán maləm sá mú kumə ná bændyá nə Kyos. Jwôw í á bə yí sá kumə ŋgeé Sámos, jwôw í á kwo bə yí sá mú kumə Milət. ¹⁶ Pwôl nyə á ngə bul jii ná a kyey mǎh nə mǎh, cɔ Iféz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azí. Nyə á ngə cáás ná ŋkí fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsalem jwôw lé Pantekót.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Iféz

¹⁷ Sá njúl na Milət íf, Pwôl nyə á kənd muud Iféz kə jów ocúmbá buud wá *Dɔ lé óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóós nyédí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda má á cɔgə nə bí mwôw mɛsh tééd jwôw má á wóós Azí yí. ¹⁹ Ná mə a səy nə Cwámba mə kú bwεle ŋkény nyúul, mə ngə səy nə micúŋ nə mindɔólú mə á ngə bwəma nə ndí nə maláamb *Oyúden bwá á ngə ndény mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sá í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə du yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ngə báásulə Oyúden nə Ogarék bəsh ná bwá céndúg mítédúgá zə wə Zembí, bwá búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkɛŋkɛ Shíshim mə bíi mə mbwug, mə wə ŋkág Yurúsalem kú mpu sá í ngə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sá jísə yí jí nji ná míngwála míngwála, Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jaaw mə ná məŋkəda nə *incwaw í ntəg wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sá. Mə jii nji ná mə mpúg ju kúló má ngə ju yí, mə mpu sá Iséy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, iséy í bwiingúlə Jɔɔɔ Kéél á mpaam má Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abúlé ná kwo dág mpwóómbá nyām, bí buud mə á ji bídí ngələ cúndə Faan mə Zembí wá. ²⁶ Mə ka ngə jaaw bí fwámé jaaw múús nə mə cugé nə mbwéé mə ŋkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə á bwiing bí tédúgá má Zembí wəsh kú shweel tɔɔ sá. ²⁸ Bí ɔ mpú baagulə bíméfwó, bí mpu námá baagulə sɔɔnz jəsh Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á təl bí ná bí bág obaagulə yí. Bí ɔ mpú wíl Dɔ lé óbúgula Zembí nyə á kusə nə məcúí mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, oŋkweny ó ányinyaanə bwá é zə nyúí na bídí. Bwá abúlə jagulə sɔɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá du wɔof na bídí gwoonŋ dí bwá du jíguli bów-bôw mínjígulá du julə *ompwíin ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wə má cí nə bí ná: «Jígá ŋkasə. Bí ó du téduga ná, tǎh mimbú mílól, mə á

20:7 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í du bə wúl njów mbád wúlágád. Kákúl í ngə ciy na ní jísə, wo lɔ mínjów myɔɔngú mílól wúlə shí kə gwów. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkɛŋkɛ Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28

du kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásá, mə nə məzhwíle míshúd.”³² Nə ndeé, mə mə bəd bí məbwə mə Zembí dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə ŋkul sá nə bí ngəg nə lal búgád, nyə námá wə jí nə ŋkul yə bí mənɣwə nyə á bwey kwəməsa shú búúd nyə á mə sá nə bwə bəg minjəkəké wá.³³ Mə á shígé wímb *mwaanə ŋkí or ŋkí káandə mə múud.³⁴ Biméfwó bí mə mpú nə isá mə á du jí yí nə byoŋg búúd ó gwoŋg jám bwə á du jí yí, məbwə mām mága mə á du sēy, mə du bíi.³⁵ Mə á lwágula bí fwámé lwágula nə ntága wə múúd mə jálá nə wáduga yé shú nə á kwíndúg bəŋg búúsá kú nə mənɣul wá. Muud tóduga námá íciyá Cwámba Yésus nyə á cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyoŋg mə ləg yé, nyoŋg mə yána ó jíís nə ocúncəsh.”³⁶ Ja nyə á shín lās ntáni yí, bə́nŋ bēsh bwə á kúd məbwón shí, a músə jəgula.³⁷ Buud bēsh bwə músə ŋgə bwawəda, bwə ŋgə kúlal nyə, bwə ŋgə kaləwo nyə cə́ŋád.³⁸ Bwə á bul gwág cey lámúd nacé nda nyə á ci nə bwo nə bwə ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwə á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólúd.

21

Pwól ŋgə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mənɣúúl na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúúsá bwúnúád, sá mú bə zhí tətəlí kə Kos. Mán mələm sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara.² Sá mú kə kwey dúl byóól ŋgə cəel kə Fenísí, sá mú bád cínŋgú kyey.³ Sá mú ŋgə kə nə ndeé sá mú dúg Shíprə ŋgə nyín sá shwóg. Sá mú sásula Shíprə, sá kə kóómb Sirí nə ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í ká shul isá wá.⁴ Sá á jí cínŋgú mwəw zəngbá nacé sá á kwey bóól obúgula cínŋg. *Ompwíin bəŋgú, Ŋkəkəké Shíshim í á təw bwo lúúd bwə mú ci nə Pwól nə á kú bád kə Yurúsalem.⁵ Nda mwəw sá á jəla nə jí cínŋgú mə á shín ná, sá á tí njoond. Obúgula bēsh nə budá nə íkəgə bwə mú kə ŋgə lúgal sá kə cúwo ŋgwəla dí tóón. Ja sánŋ mə kə wóós ncindyə mənɣ yí, sá bēsh sá mú kúd məbwón shí jəgula nə Zembí.⁶ Sánŋ sá mú shín jəna. Sá mú kə byóólúd, bə́ŋ bwə mú nyiŋgə kə kwáádá.⁷ Sá bə́ŋ, tífə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolemays, sá báda obúgula sá á kwey wú sánŋ sá mú já jwəw ŋgwúád.⁸ Mán mələm, sá mú kyey. Sá kə nə ndeé kə wóós Sezaré, sá mú kə nyíi wə Fílíp mbwíiŋgye ləŋ mə Yésus nyə á bə ŋgwól múúd á buud zəngbá bwə á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú jí cínŋg nyádí.⁹ Nyə á bə nə masás mənŋ mə njúl oncwíyē, masás mənŋg mə á du cúndə micúndə mí Zembí.¹⁰ Nda sá á jí cínŋgú ŋkí bwey jíya ná, ŋgwól *múúúd micúndə mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jíńá nə Agabus.¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóólə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «Ŋkəkəké Shíshim ŋgə ci nə muud jí nə kandá éga yé, ntága wə *Oyúden bwə é kə wóólə nyə Yurúsalem yé, bwə keenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd.»¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə sə, nə obúgula wə Sezaré sá bēsh sá á téeg Pwól məbwə nə á kú bád kə Yurúsalem.¹³ Nə ndeé Pwól nə bəsa nə sá ná: «Nacé jí bí é zə bəwəli mə lām nə yə bí ŋgə jíi nə yí? Mee mə jí ŋkwəməsá nə bwə wálálgə mə mənɣkəda nŋŋ Yurúsalem, təw bwə gwú ntəg mə jíńá mə Yésus dí, bwə gwúg.»¹⁴ Nda nyə á shígé magulə sá sá á ŋgə ci yí ná, sá á shígé námá kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwámba mə cəel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalé mwəw, sá á ka kwəməsa nə ndeé sá mú kyey bádulə kə Yurúsalem.¹⁶ Bóól ómpwíin wə Sezaré bwə mú nyíi sádí gwoŋgud. Bwə mú

kə nə sá wə ɲgwól muud Shíprə nyə á bwey bæ *mpwíin yé ná sá jígu nyədí njów. Muud wəɔŋgú nyə á bæ nə jíná né Múnason.

¹⁷ Ja sá á kə wósós Yurúsalem yí, omínyonɲú bású wá búgá bwá á lág sá nə məshusug. ¹⁸ Mán mələm, Pwól mú kə nə sá wə Zhâk, ocúmbá buud bwá mú námá wósós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndeé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembí nyə á balan nə nyə ikûl ishúsúd yí. Nyə á ɲgə bwiing sá jêsh a ɲgə fêl.

²⁰ Bwá mú dɛ gwágulə nyə ná ndeé bwá mú ságusə Zembí, bwá mú ci nə nya ná: «Mwaanɲ, wo mə dí dág bímbí lú nculyá Oyúden bwá mú obúgula yí, bēsh milúu myán nísə ná Mácɛɛ mə Moyíz dí ná tɲny. ²¹ Bwá mə shɲ gwáduga lân í ɲgə kyey yí ná wo ɲgə jígu lí Oyúden básə ikûl íkúl dí wá ná wə bídúg məɛɛ mə Moyíz kú ná kwo bɛ mwo. Wo ɲgə námá ci nə bwo ná bwá kú ná ɲgə sá bwán bán ábiwáág, bwá kú ná ɲgə bɛ ijám nə ijag bísú. ²² Jân wá jí? Bwá é gwáduga ná wo mə zə. ²³ Gwá wá jí ná, ság sá sá mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wá ónɲ bwá ámə də ómbyúl. ²⁴ ɲwag bwo binónɲ kág gusa ɲgusa íci, wo ka jána mətán mán mēsh shú ná bwá kɛnyag milúu. Ja ɔɔɲg, buud bēsh bwá é mpu ná lân í ɲgə kyey shú dwó dí yí wúsə ijóɲ, wo ɲgə ná bɛ Mácɛɛ mə Moyíz. ²⁵ Shú bɔɔɲg búúd bwá cúgɛ Oyúden ɲji bwá á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ɲwa mícígúlá, sá mú cilə bwo ná bwá cíg ocúdí s *mátúnəga mə ívəguli í ózembí s áyadég, bwá yow dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiy mácií myá, bwá yow janɲa.»

²⁶ Ntó, jwôw í á bɛ yí, Pwól nyə á ɲwa buud bɔɔɲg, bánónɲ bwá kə gusa ɲgusa íci ná ndeé a mú ka zə nyíi *Luɲ mə Zembí zála jaaw jwôw ɲgusa íci wəɔɲg í bá shɲ yí, jwôw múúd yêsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwá zə bii Pwól

²⁷ Ja í á ka ɲgə bæ ná mwôw zanɲbá máni mə zə shɲ yí, *Oyúden wá Azí bwá mú dág Pwól *Luɲ mə Zembí dí cwú. Bwá mú shwambələ búúd bēsh né ndeé bwá mú bii nyə. ²⁸ Bwá mú ɲgə kám ná: «Bag s *Ízurəyêl, oshwonɲ, zəgá, muud éga wá ɲgə lúmbali nə kúl buud jísú nə məɛɛ mósú nə Luɲ ga. A ɲgə lúmbali nə sá múnjígúlá myé á ɲgə jígu lí buud bēsh kál jêsh yíid. Nyə a bəle námá zə nyíngal Ogurêk wá Luɲ, a mə wá məlwaagəwo wa fééshá kúl gaád.»

²⁹ Nda bwá á ɲgə dág Pwól bá Trofim muud Ifêz ɲgwála ná, bwá á téduga nə nyə a nyíngal nyə Luɲ. ³⁰ ɲgwála wēsh í mú tōw ná shwuu, buud bwá mú zə wósós áncuncuma. Bwá mú bii Pwól, bwá julə wú nə nyə Luɲ mə Zembí, bwá leel ntág fad mimpumbé. ³¹ Nda bwá á ɲgə sɲ ná bwá gwú nyə ná, lân í mú kə wósós wá lúlúú á ózimbí tóóshin í á ɲgə jwú cíɔɔɲg yí ná: «Yurúsalem yêsh mūsə nə shwuu.» ³² Námá cé nə cé, a mú ɲwa ózimbí nə milúlúú mí ózimbí təd, bánónɲ bwá mú kə nə mikúlá wú búúd bwá á bii Pwól wá. ɲji búúd bɔɔɲg bwá á dág lúlúú ózimbí tóóshin nə bóól ózimbí yí, bwá á yow yídúlə Pwól. ³³ Lúlúú á ózimbí tóóshin mūsə shísh nyədí, mamusə bii nyə, ci ná bwá wálúlág nyə nə mikwoolú mí ɲkwánz mímbá. A mú ka ɲgə jí ná a mpúg ná muud wəɔɲg wá zə? Jí nyə ámə sá yí? ³⁴ ɲji, na məɲkúmbə mə búúd dí, í á bæ nyân ɲgə kám jé, nyân ɲgə kám jé. Kakúlə ɔɔɲg mú sá ná lúlúú ózimbí kú wámbələ sá í ámə síy yí. A mú ntág ci ná bwá kág nə Pwól lunɲala ízəmbid.

³⁵ Ja Pwôl nyə á kə kumə ícé í mákuú yá bádúla njów yí, ózimbi bwá á ñkény nyə gwôw nacé buud bwá á bə nji ná bwá sá nyə bôw, ³⁶ nacé, bēsh bwá á ñgə bɛ nyə bwá ñgə kím ná: «A jəlá nə yə!»

Pwôl ñgə kaad mísh má buud ə ləəm dí

³⁷ Ja í á ka bə ná bwá wál zə nyíi nə Pwôl lungula ízimbi dí yí, Pwôl mú ci nə lúluú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə ji nə ñkul ci wo ciyá?» Lúluú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gərək ii? ³⁸ Ntó ji ná wo dí mwân Igipten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa ná ndéé a mú kə nə izhiləŋgaanó otóóshin onɔ́ shí a shwééshá dí yé?» ³⁹ Pwôl mú bɛsa nə nyə ná: «Μεε mə ji mwā *Yúden á Tárus, shí á Silisi. Mə ji muud á ñgwála wúsá kú bə zhizhe ñgúŋgwála yí. Má jəgula nə wo ná wo yég má fwála, mə fwóg lésa nə buud óga.» ⁴⁰ Nda bwá á magulə ná a lásúg ná, Pwôl nyə á ka tów na ícé í mákuú yá bádúla njówúw, a mú fufə búud mbwə. Buud bēsh bwá mú ji kál-kál ná kufug. Pwôl mú fééd lásúlə nə bwo kál lú heburə dí, nyə ná:

22

1 «Yé bwááŋg nə odá, gwágúlógá kəod má zə kaad bídí míshúd yí.»

2 Ja buud bwá á gwág ná Pwôl ñgə lésa nə bwo kál lú heburə dí yí, bwá á ñyíŋgə mpu ji okál-okál ná kufug. ³ «Mə ji mwān *Yúden. Mə a byél Tárus á Silisi, nji mə á wəof wa ñgwála gaád, mə ñwa námə ñjígúla wa wə Gamalyel. Njígúla wəoŋg í á bə ñjígúla á nə mə á bɛ məcɛɛ mə impáámábé bíshé mbií í á jəla yí. Mə a wá námə lúú ázembí dí nda mə dúg bí ñgə sá múús éga. ⁴ Buud bēsh bwá á bɛ zhí ga wá, mə a lwágulə bwo cúwúli á shwiy. Mə á də bíi bwo, də wóolə bwo, də wusə bwo mímbwugud, tə budúm tə budá. ⁵ Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembí bí nə ñkul mpu bwiŋg ləŋ wām. Bwá wə bwá á yə mə okálaad shú bwááŋg wá Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə kə bíi bəoŋg wá nŋh mə zə nə bwo wa Yurúsəlem ná bwá zəg bwəma nə intégúli.

6 «Í á ka bə nə mə, mə ñgə shish Damás, ñgeɛ tām mwásá, yáág-yáág mənkenya mú zhu jəŋ dí, zə lyɛ mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ñgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nacé jí wó búl lwágulə mə cúwúli ntáni yí?” ⁸ Mə mú jí ná: “Cwámba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarət, mə wə wó ñgə lwágulə cúwúli yé.” ⁹ Buud ó gwooŋg bām bwá á dúg mənkenya nji bwá kú gwág kál í á ñgə lás nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwámba e, mə sáág jí?” Cwámba nə mə ná: “Wóolúg wo kəg Damás. Nŋh wə bwá é kə jaaw wo sá jəsh Zembí má ci ná wo sáág yí é.” ¹¹ Nda mísh má á ntáma mə nə mənkenəwa wəoŋg né mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwooŋg bām bwá ñgə bíi mə mbwád.

¹² «Ñgwól múúd nyə á bə nŋh nə Ananíyas, nyə á də gwəpə Zembí nda məcɛɛ mə cí ná. Oyúden bēsh bwá á bə nŋh wá bwá á də ságusə nyə. ¹³ Muud wəoŋgú nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwááŋg Sól e, mísh má bəŋgúg wo.” Námə cé jəoŋgú dí, mísh má mú dúgya mə, mə mú dúg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembí odá nyə á féesh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tátəlí múúd, wo gwág ləsú á mpu yé. ¹⁵ Nacé wo bá bə wúshined yé, bwiŋg búud bēsh isá wó má dúg nə byəoŋg wo má gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndéé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbugú jíná dé, wo duwan, wo mú bíi ijuugá í *mísəm myô.”

17 «Mə á ka nyingə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nŭŋ dúl jwôw di, mə ɲəǵə jəgula *Luŋ mə Zembí dí cwú, mə seegya mə músə nda *shíshim wám mə wú mádí nyúúlúd. 18 Mə mú dúg Cwámba ɲəǵə ci nə mə ná: “Nə cá! Lɛɛlúgá cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwə ámaguləyé lāŋ wó é bwiŋŋ shú dām yí.” 19 Mə mú ci nə né ná: “Cwámba, bwə bwey mpu nə mə á da kə *məmpáanzə mə mínjígulá mə Oyúden dí kə da bii búud bwə á da *búgula wo wá da wá bwo mímbug di, da yíd bwo nə milwón. 20 Ja gwáméfwó bwə á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínŋŋ mə ɲəǵə magulə buud bwə á ɲəǵə gwú nyə wá, mə wə mə á ɲəǵə baagulə bwo mikáándó.” 21 Cwámba mú ci nə mə ná: “Kaág, mɛɛ mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúlúú Ózimbi tóóshin

22 Buud bwə á ɲəǵə gwágulə nyə ná ndéé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá íni yí, bwə mú kím gwów-gwów ná: «Jímáálúgá mbii múúd ni! A yəǵ! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!» 23 Bwə mú ɲəǵə kím, bwə ɲəǵə tí mikáándó, bwə da myɛɛg mífumbyá gwów. 24 Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə bwə nyíngálúg nyə luŋgula ízimbi dí, bwə kəg yíd nyə nə milwón, a jáawug sá bwə ɲəǵə shwaag nə nyə ntó yí. 25 Nda bwə á wólə nyə nə mikwoolú mí kúúdú ná bwə zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jí lúlúú ózimbi təd í á bə cínŋŋ yí ná: «Ye bí básə nə zhií ná bí yidíg muud a nǵúl muud á Róma a kú námá fwo kaad lású?» 26 Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntudé! Muud éne ji bəle bə múúd ləəm á Róma!» 27 Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jí Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo ji bəle bə múúd ləəm á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». 28 Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mɛɛ mə a wá zhwoǵ *mwaané shú ná bwə maguləg nə mə bəg muud á Róma.» Pwól ná: «Mɛɛ mə ji mbyágá.» 29 Buud bwə á bə ná bwə zə yíd Pwól a lásúg wá bwə mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu nə muud ləəm á Róma wə á mə sá nə bwə wálálúg ɲkəda éne.

Pwól mə kaad mış mə ósəmbye ɔ mílású wá Zembí dí

30 Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág nə a mpúg sá *Oyúden bwə á ɲəǵə bwaagulə Pwól nə nyə áma sá yí. Ntə, mán mələm nyə á wiinzh Pwól məŋkəda, a jəw mílúúú myá ofada nə *Gwoonǵ ósəmbye ɔ mílású wá Zembí bēsh bwə zə seɛŋya. A músə ka zə nə Pwól zə təl bwo mışhúd ná a káádug.

23

1 Pwól mú bən mış dúg *Gwoonǵ ósəmbye ó mílású wá Zembí, a mú ci ná: «Bwaanǵ, mə ɲəǵə sēy nə Zembí lám nə sáŋ zə wóós múús.»

2 Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwə á bə nyə kúná-kúnə wá ná bwə nyífəg nyə bóónz mpud. 3 Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo jí nda mbéé fifim bwə mə shín wá fám yí. Zembí nyə é yíd wo. Wo mə zə jí na shí ná wo zə sámb mə lású nda máccɛ mə jí ná, ɲi wo abéyéy sá máccɛ mə ɲəǵə ci yí, wo yida lwám ná bwə yidíg mə.» 4 Buud bwə á bə cínŋŋ wá bwə mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembí?» 5 Pwól ná: «Bwaanǵ, mə shígé mpú ná jisə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálad Zembí dí ná: “Wo ajáláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwó.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud básə na Gwoonŋ ősémbye ɔ milású di wá básə bóól *Osadwisyeŋ bóól *Ofarizyeŋ ná, nyə á kím cínəŋ cwú ná: «Bwaanŋ, mə ji Farizyeŋ, mwān Ofarizyeŋ. Mə təl kəədəd nəcé mə ngələ bwānd nə búgə ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námás nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyeŋ bənəŋ Osadwisyeŋ bwə mú sɛŋusa mákəl, gúfúgá ősémbye ɔ milású í mú bóóg mənəkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyeŋ bāŋ bwə dɔ ci ná muud mə yə yé cugé nə ŋkul two gwúm, sá bwə jəw ná *əngələs yí í cúgə, gúl sá cúgə námás ná *jím. Ofarizyeŋ bāŋ bwə dɔ magulə ísá byəŋŋ byəsh ná básə. ⁹ Í mūsə zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oyúguli ɔ máccɛɛ bwə á bə Ofarizyeŋ wá bwə mú təw ótətəlí ŋgə lās nda bwə tí mányúul, bwə ná: «Sə bāŋ sə adúgə ná muud éga ji nə gúl sá məbɛɛ. Jí nə ŋkul bə ná wúl shishim í ámə ləsha nə nyə, ŋkí ntəŋ ŋgwól ɛŋgələs.» ¹⁰ Zhuyá mūsə bul yáág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwə á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwə shúləg kə nūŋ kə yíl Pwól kə nə nyə bwədí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á bɛ cínəŋ yí, Cwámba mú zə wóós wə Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ŋkúl. Wo mə bwaagulə lāŋ wām wa Yurəsələm, í jii ná wo kág námás bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwə cɛel gwú Pwól

¹² Mán məlám, bóól *Oyúden bwə á sá shwushwaga. Bwə ci idəw nə mənŋul, bwə ná, ŋkí bwə agwúyé Pwól bwə bə nə məzhúŋgúlú. ¹³ Buud bwə á sá kúdúgú jəŋŋ wá bwə á bə buud cɔ məwúm mənŋ. ¹⁴ Bwə á ka kə dúgya nə milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sə mə jəw məzhúŋgúlú sədí ícəg dí, sə mə ci idəw nə mənŋul kə wóós ja sə é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í jii já gaád ná binəŋ *Gwoonŋ ősémbye ɔ milású wá Zembí bí dúgyág nə lúlúú á ózimbi, a zəg nə Pwól bídí ná bí mə zə faas lésú yé. Sə mə shín kwəmsusa ná sə é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jəŋŋ. A mūsə kə nyí lūŋgula ízimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú jəw ŋgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wə lúlúú á ózimbi tóóshin, a ji nə sá á kə jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ni wə lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyə ámə jəw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zəg jaaw wo gúl sá.» ¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nyə koogú kə jii nyə ná: «Jí wó cɛ́él jaaw mə yí?» ²⁰ A mú bɛsa nə né ná: «Oyúden bwə mə shín kwambulə ná bwə zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoonŋ ősémbye ɔ milású wá Zembí dí nda bwə cɛel kə faas lésú yé. ²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwúm mənŋ bwə ŋgə bwéél ná bwə gwú nyə wá. Bwə mú ci idəw, ci məlwəg, jəw ná bwə bág nə məzhúŋgúlú ícəg byáŋúd ŋkí bwə há kú gwú nyə. Bwə ŋgə bwānd nji ná wo máguləg sá bwə cí yí, bwə mə bwey kwəmsusa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin mūsə bíd mwān ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo mə shín zə lwágulə mə kúdúgú ga.» ²³ A mú jəw milúlúú mímbá myá ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəmsagá ozimbi mítəd mímbá, nə bəŋŋ bwə dɔ ju nə ikabalí wá məwúm zəŋgbá nə ifulish mítəd mímbá bwə bág zə kə Sezərə məwələ ibuú má mpwó-bulú dí. ²⁴ Bwə kwəmsag wə námás íkabalí shú ná bwə kág nə Pwól a kú shwúg jús kú bwíim bəgú kə wóós nə nyə wə ŋgwámuna Felígús.» ²⁵ A mú cilə kálaad ntəga:

²⁶ Mə Klódys Lísyas, mə cilə lwám ŋgwámuna Felígús. Wo ɔ lās ɔ! ²⁷ Muud mə ŋgə nti wo éga, Oyúden bwə ámə bíí nyə, bwə mú shín bə ná bwə gwú

nyə. Sónŋh ozimbi sá mú fεεmashi nyə nəcε sá ámə gwág ná a ji muud á Róma.

²⁸ Mə ηgə ka sɔ́ ná mə wámbúlá cwoomb bánŋh bwə yá nə ndí yí, mə ámə kə nə nyə bwádí Gwoonɔ́g ósémbye ó mílású wá Zembí dí, ²⁹ mə mú kwey ná bánŋh bwə ηgə sɛ́nɔ́sa mákál isá í dúgyá nə məcεε máh yí. A cugé nə məbεξ mí nə ηkul sá ná bwə gwúg nyə ηkí ná bwə wáág nyə mímbwug dí má. ³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga ná bwə ηgə bwéél ná bwə gwú nyə ná, mə mə ka ntí wo nyə. Mə mə námá jaaw búúd bwə ηgə wáám bə nyə wá ná bwə zág bwaagula nyə məbεξ mé nūh wódí.

³¹ Ozimbi bwə á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwə mú ηwa Pwól kyey nə nyə bulú nə bulú kála nə nyə Antipátris. ³² Mán məlám, bwə mú bíd ná bəonɔ́g bwə á ηgə ju nə ikabalí wá bwə kág nə nyə shwóg, bāh bwə mú nyingə nə mpúsə kə luɔ́gula ízambid. ³³ Bəonɔ́g bwə á kə nə Pwól wá bwə mú kə kumə Sezaré, bwə míusə yə ηgwámuna kálaad, bwə lwágula námə nyə Pwól. ³⁴ Nɔ́gwámuna mú lɔ́ kálaad ná ndeε á mú ji Pwól kóómb mpál shí kwaádə nyé nyísá yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. ³⁵ A mú ci nə Pwól ná: «Mə é bá gwágula wo ja buud bínŋh búś ná lású wá bwə bá zə yí.» A mú lwám ná bwə kág jil nyə luɔ́ mə Herod dí.

24

Pwól mə kaad wə Felígús

¹ Mpúsə mwəw mətóon ntáni, Ananíyas, Ajaláci á ofada, bánŋh bóól ócúmbá buud nə ηgwól lwóya bwə á du jəw nə Tertúlos yé bwə á wós Sezaré. Bwə mú zə shwəman Pwól wə ηgwámuna. ² Bwə mú jəw Pwól. Tertúlos mú tééd ηgálə búgə nyə lású, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá mə sá ná sá búlug mpu cugə ná shεε nəcε wóó mbií wó ηgə kyey nə ijwúga yí, í mə mpu kwambula lwoɔ́n buud jisú. ³ Sə ηgə lɔ́ wo kúkúl jəsh nə wəla dēsh shú jɔ́jɔ́ sósólúgá wó wəonɔ́g. ⁴ Mə abulé ηgə julə lwónɔ́ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlág mə cig-cig námə nda wo bwéy bə nə jɔ́ fúlú ná. ⁵ Sə mə kwey ná muud éga jisə ηkí jág wagəwo. Nyə wə jisə lúlúú á ηkəomá buud bwə jəw ná buud ó Nazarét wá, nyə wə ηgə təl *Oyúden bəsh wá shí mishwun ná shwuu. ⁶ Nyə a sɔ́ námə ná a séémbəli *Luɔ́n mə Zembí, sá mú ka bií nyə. * [Sá á ji ná sá mə lás lású yé nda məcεε mäsú mə ηgə ci ná. ⁷ Nji Lísyas, lúlúú ozimbi tóóshin nyə á leelá zə nə júdó zə déég sá nyə, ⁸ a mú ci ná buud bánŋh búś ná lású wá bwə zág bε nyə wá wódí.] Ja wóméfwó wó é ηgə ji nyə mishílí mí kood yí wo é je magulə məbεξ mēsh sá ηgə bwaagula nyə má.»

⁹ Oyúden bwə mú mpu bwaagula lású ni wəsh ná ntó wə jisə yé. ¹⁰ Nɔ́gwámuna mú yə Pwól lású, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoɔ́n jisú ga tətəlí mímbú mímbú. Mə zə kaad kood wám nə búgó. ¹¹ Mə ηgə kúnəw bád kə Yurúsəlem ná mə kə yə Zembí gúmá, í afwóyε sá mwəw wúm nə mábá. Wo ji nə ηkul je fyal sá mə ηgə ci ga. ¹² Bwə abwélé kwey mə Luɔ́n mə Zembí, ηkí *mám páanzó mə mínjígulá mə Oyúden dí, sá muud sá ηgə sɛ́nɔ́sa mákál ηkí ntág ná mə ηgə wá zhizhəom ηgwála. ¹³ Sə jəsh bwə ηgə ci mə ni, bwə cugé nə ηkul lwágula ná jisə búbálé. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí míshúd ná, na zhí bwə mə jəw ná ηkəomá ni dí wə mə ηgə yə Zembí á impáám bə bísú gúmá yé, mə ηgə *magulə sá jəsh jisə cilyá kálaad məcεε nə ókálaad ɔ́ *búúd ɔ́ micúndə dí yí. ¹⁵ Sə bwə ηgə bwánd nə búgó ná Zembí mə bá sá yí, gwə námə wə mə ηgə bwánd nə

búgá yí. Jísə ná buud bwá bá gwúm, tɔɔ bɔɔŋg ɔ ányunywaâ, tɔɔ bɔɔŋg ɔ abábɔw.
¹⁶ Gwá wá jí ná, mee ŋgə wá ŋkul ná mitédúgá myâ lâm mí bág mə tútəli ja jəsh
 mışh mə Zembí nə mışh mə búúđ dí. ¹⁷ Mə a cínɔgali mimbú ŋkí bulya ná ndéé mə
 á ka zə ná mə zə yə mimbúbúwá myâ lwoŋ buud jəm mikwíindyá, mə keenzh
 námá ílím, ¹⁸ ja jɔɔŋg wá bwá á kə kwey mə Luŋ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə
 ntág kú nə gúfúgá búud, kú nə icucu. ¹⁹ Nji gúl búbaalé Oyúden wá Azí wá bwá
 á bə, bwá wá búás ná bwá zág tɔw wo mışhúđ shwəman mə, ŋkí bəwə nə sá bwá
 lámusa nə mə yí. ²⁰ Ŋkí ntó dí, buud óga, bɔɔŋg bwá tál óga bwá jááwug ŋkí mə
 a shí biil nə wôŋ ja mə á kaad *Gwoonŋ ósəmbye ɔ mílású wá Zembí dí yí. ²¹ Ye
 nji ciyá mə á ci mə tál tām kɔɔd nɔ: “Mə təl múús kɔɔdud nəcé mə ŋgələ magulə
 nə mimbimbə mí bá gwúm” yí?»

²² Felígús nywáá nyə á bwey bul mpu isâ í dúgyá nə zhií Pwól nyə á ŋgə bə
 yí. Nyə á ka bíđ bwo ná bwá bāg shúgula zə, nyə nə bwo nɔ: «Ja Lísyas lúlúú
 á Ózimbí tóshín mə bá wósus yí, ja jɔɔŋg wá mə bá á faas lású wán yí.» ²³ A
 mú ci nə lúlúú ózimbí təd nɔ a bááguləg Pwól, nji a bíđ nɔ a jéég ŋgə wiinzh
 nyúul, a kú kaambələ nə buud bə nə bwá kú zə dúg nyə. ²⁴ Baalé mwôw mə mú
 cɔ. Felígús bá mudá yé Drusil shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól nɔ
 a zág jaaw bwo sá í dúgyá nə búgá búgúlálə Yésus-Krist yí. ²⁵ Nji, Pwól mú ka
 ŋgə bul lás lású cəgələ cəg á tútəli, dúlə mpu bii lâm, nə lású sémbyé mílású í bá
 zə sŷy yí. Felígús mú gwág ikukwendé, a mú ci nə Pwól nɔ: «Fwog je nyinŋə jíga
 ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ŋgə bwánd nə búgá nə Pwól nyə é je
 yə nyə *mwaané. Gwá wá í á sá nɔ a dúg bul jôw nyə ija ija zə də lésħa nə nyə.
²⁷ Mimbú mí á cɔ mímábá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á
 ŋgə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa nɔ, nyə á kyey a lúga Pwól mimbwugəd.

25

Pwól mə kaad wá Festos

¹ Festos nyə á ka wósú mpál shí jɔɔŋgúd. A mú já Sezaré mwôw málól, a mú
 bád kə Yurúsəlem. ² Nə milúlúú myá ofada, nə otówe ɔ shwóg wá *Oyúden
 bwá mú zə shwəman Pwól nyádí, bwá téég nyə məbwə, ³ nɔ a bwígúg bwo
 nɔ ŋkwonú, a ntíg Pwól Yurúsəlem. Í á bə bwá mə shín cwɔ yuug nɔ bwá zə
 gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bəsa nə bwo ná Sezaré wá Pwól jí mimbwug dí yé,
 nyəmfwó Festos mə zə námá kə wu. ⁵ Nyə nə bwo nɔ: «Otówe ɔ shwóg bün
 bwá zág sánŋ kág. Ŋkí gúl sá abábɔw í ŋgə dúgya nə muud wɔɔŋgá, bwá ka kə
 shwəman nyə nŋ.»

⁶ Festos nyə á ja cínɔŋg bwádí mwôw mwəmb ŋkí wúm. A músə shulə kə
 Sezaré. Mán məlám nyə á kə ji jiya sémbyé mílásúd, a mú ci nɔ bwá zág nə
 Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsəlem wá bwá mú lyɛ nyə, bwá mú
 ŋgə jéég nyə məma minjagá bwáméfwó bwá cúgé nə ŋkul mpu bwaagulə myá.
⁸ Pwól mú shwɔ nyúul, nyə nɔ: «Mə afwóyé shwey wôŋ nə məcɛɛ mə Oyúden,
 kú shwey wôŋ nə *Luŋ mə Zembí, kú shwey wôŋ nə *Káazel.» ⁹ Nji, Festos mú
 cɛɛ sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwól nɔ: «Ye wó magulə nɔ mə kéndug
 wo Yurúsəlem, lású wô í kág lís wu mə njúl?» ¹⁰ Pwól nɔ: «Mə tál *mpáánzə
 mílású mə Káazel dí. Í jii nɔ lású wám í lísúg cínɔŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sá
 abábɔw, woméfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Ŋkí jísə mpu bə ná mə ji nə məbɛɛ, nɔ

mə mə sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugé nə məbɛɛ ísá byêsh búga bwá ɲgá jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kɛɛnzh mə ná bwá kág gwú mə. Mə jii ná lású wám í kág wá Káázɛl.» ¹² Festos bánɔnɔ osémbye ó mílású bé bwá mú ɔ́ ɔ́ lésna na ná ndéé a mú ci nə Pwól nə: «Wo mə jii ná lású wó í kág wá Káázɛl, wo é ka námá kə wu.»

¹³ Baalé mwōw mə mú cɔ́. Njwú-buud Agurípa mú zə wós Sezaré, bá mudá yé Berenis ná bwá zá báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínɔŋgá fwámé zhwoɲ mwōw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lású mə Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lúgə ɲgwól múúd wa mímbwugud. ¹⁵ Ja mə á kə Yurúsalem yí, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá Oyúden bwá á shwáman muud wɔɔŋgá, bwá ná mə máguləg ná a ji nə məbɛɛ. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ́ Róma bwá cúgé nə ɲkul kɛɛnzh múúd ná a yég, muud wɔɔŋgá bánɔnɔ buud ɔ́ lású bé bwá kú fwo kaad í, muud wɔɔŋgá kú fwo bə nə fwála ná á shwɔ nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sónɔnɔ bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námá nyingə neela, mə mú ji jiya sémye mílású, mán mələm, mə mú jów ná bwá zág nə muud wɔɔŋgá. ¹⁸ Buud ɔ́ lású bé bwá mú námá zə, nji ísá bwá á ɲgə ci nyə yí í kú bə nə ísá í abúbdw mə mə á ɲgə tédwaga yí. ¹⁹ Bánɔnɔ bwá á ɲgə sɛɲusa məkál ísá í yááb wáɲú. Bwá á ɲgə wáám nyə nə lású mə ɲgwól múúd nə jíná ná Yésus. Muud wɔɔŋgá nyə á yə, Pwól ka ɲgə ci ná a ji kuwó. ²⁰ Mɛɛ mə a shígé ka mpu sá mə sáág yí. Mə á ka jii nyə ɲkí a ji nə ɲkul magulə ná a kə Yurúsalem, lású yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lású yé í kág wá Káázɛl, nyə wá kág sámb wə. Mə á ka námá ci ná bwá bááguləg nyə ɲjów mímbwug kə wós ja mə é bá kənd nyə wá Káázɛl yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məmfwó mə cɛɛl námá fwo gwágulə múúd énc.» Festos ná: «Wo é gwágulə nyə mán.»

Pwól mə kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenis bwá á zə nə ísá í gúmə byêsh í ɔ́ bə ja njwú-buud í ɲgə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə mílású, bánɔnɔ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ́ shwóg wá ɲgwála. Festos mú sá ná bwá zág nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búse wa wá, bi mə dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wá Yurúsalem nə bɔɔŋg wá wa, bwá á shwáman nyə mádí bwá ɲgə yáág ná nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb dí, mɛɛ mə a shígé dúg ná a mə sá gúl sá abúbdw á jálá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jii ná lású yé í kág wá *Káázɛl ná, mə á ka námá magulə ná mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá mə cíləg Káázɛl shú lású wɔɔŋg dí yí. Gwó wá mə ámə zə nə nyə wódí ná ɲkí wo é sá ná a lásúg í, mə je bii sá mə cíləg yí. ²⁷ Nəcé í é bə kú nə wúmbélé ná mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo mūsə je kaad já nɛ́d.» Pwól mú séémb mbwá, a mú tééd kəɔd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dúg ná í mə bul jəla mə nda mə tál wódí mpwóómbúd múús ná mə zə kaad shú ísá byêsh Oyúden bwá ɲgə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə íjag í Oyúden byêsh, wo mpú námá ísá bwá ɔ́ sɛɲusa məkál nə ndí yí. Mə ka jəgula nə wo ná wo gwágúləg mə nə ləm jísów.

⁴ «Oyúden bēsh bwá mpú cug jám té wúlə shí. Bwá mpú nda mə á ɲgə cugə wa mádí lwonɔ buud dí nə wa Yurúsalem ná. ⁵ Bwá bwey mpu ná kóómb yááb

wúsú dí mə á bə ɲkɔómá í búl bə nə ɲkúd yííd, mə á bə *Farizyêɲ. ɲkí bwá cɛɛl, bwáméfwó búasə nə ɲkul je bwiing lāɲ wām. ⁶ Mə mə zə tōw kɔɔdud ja ga dí nácé ɲkaagó Zembí nyə á kaag odá yí, mɛɛ ɲga bwánd nywo nə búgá. ⁷ Ibɛend wúm nə íbá byêsh sá búás nə ndí yí í ɲga yə Zembí gúmá bulú nə mwásá kú yɔw. Ibɛend byɔɔɲg í ɲga bwánd ɲkaagó nyɔɔɲgá nə búgá. Yé Njwú-buud, wām bwándúla wɔɔɲg wə Oyúden bwá ɲgá wáamb mə nə ndí ga. ⁸ Nácé jí bí bāɲ bí cúgə nə ɲkul magula nə Zembí ɲgá gwúmushi mimbimbə yí? ⁹ Mɛɛ mə á fwo námá də táduga nə mə jəlá nə bul lúmbuli nə jíná mə Yésus á Nazarét. ¹⁰ Ntó námá wə mə á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bíi zhwoɲ obúgula nə ɲkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námá bə cún nə buud bwá á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *məmpáanzó mə mínjígúla mə Oyúden dí, mə də ɲgá lwágulə obúgula cúwáli, də yímbuli bwo nə bwá kíflyág búgá jāɲ. Mə á nteɛɲg námá sóólúgú wām, mə kə də bɛ obúgula míngwála mishúsád. ¹² Gwá wá í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myá ofada mí mə yə mə ɲkul nə lwámá mə kág sá yí. ¹³ Mə ɲgá kə ntáni tām mwásá, yé Njwú-buud, mə mú dág ɲji məma mənkenya mə mə faan cɔ yásá. Mənkenya máni mə mú lyɛ sánónɲ buud ɔ gwoonɲ bām. ¹⁴ Sá bɛsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ɲgá lás nə mə kál lú aramyé dí ná: “Sól, Sól, nácé jí wó búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí? Mpug nə wo cuké nə ɲkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zə e, Cwámba?” Cwámba ná: “Mə Yésus, mə wə wó ɲgá lwágulə cúwáli yé. ¹⁶ ɲji, wɔɔlúg, wo tówág tətali nə məkuú mwó. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí ná mə zə sá ná wo bág mə kág mílwámá, wo bwiing sá wó mə dág yí nə byɔɔɲg byêsh mə bá nyiŋgə zə də lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cuké wo nə kúl gwó nə ikúl ishús, kúl jêsh mə é lwám wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kág bɛny bwo mísh, bwá wúg yidúgud zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wə Zembí. Búgá bwá é *búgula mə yí í é sá nə bwá lágúg ijuugá í *mísóm myánɲ bwá mú ɲwa jiya, bəndɲ bɔɔɲg búúd bwá mú mɲkɛɲkɛ nácé ɲgəlá búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Aguripa, sá mə á dág í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyɛny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd ɲjɔnd, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyiŋgá kə bɔɔɲg wá Yurúsəlem nə bɔɔɲg wá Yudéa yêsh dí, kə námá íkúl ishúsád, mə kə bwiing bɛsh nə bwá céndúg mítádúgá bwá cénd kuú ɲjɔnd yid wə Zembí, bwá mú cukə cuké í lwágulə nə bwá mə cénd mítádúgá yí. ²¹ Sá ɔɔɲg wə Oyúden bwá á kə bíi mə *Luɲ mə Zembí dí, bwá ɲgá sɔ nə bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ɲgá cukə zə wóós múús ɲji nácé Zembí, shú nə méé ɲgás nə bwiing kéel, bwiing ikúkágá, bwiing ócumbá buud. Mə ɲgá bwiing ɲji sá *búúd ɔ mícúndá nə Moyiz bwá á bwey jaaw nə í bá bə yí, kú bəd sá gwów. ²³ Í á bə nə *Křist mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúle, á jəlá nə bá bwiing kúl jisú nə byɔɔɲg í cúgá Oyúden yí mənkenya.»

Pwól mə cɛɛl nə Aguripa búgúlag Yésus

²⁴ Pwól ɲgá kə shwóg nə kɔɔd yé ntáni, Festos mú ɲkáánd ná: «Pwól wo jí lad. Bulúlə mpu wó ní í mə kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwól nyɛ mú cí ná: «Mə cuké lad ye Festos lwám múúd. Lású mə ɲgá lás yí wúsə fwámé lósá, í ɲjúl lósú fag. ²⁶ Njwú-buud mə ɲgá lésa nə ndí kú fúndə yé, a mpú ísá íni. Mə tádúgá nə mə aɲgɛ nə kwab ja mə cí ntó yí, nyə ajágé tɔɔ sá na. Nácé ísá byɔɔɲg í á shígé də sɲy

26:6 23.6; 24.15; 28.20   26:9 8.3   26:12 9.1-22; 22.5-16   * 26:14 shushwom: Bwá á də sá wúl mbii shushwom nə líí. Bwá ká də lúmə ínteny nə í kyéyug.   26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13   26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8   26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kř 15.20   26:26 Yuá 18.20

ishwoo máfáfud. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ηgə *magulə isə *búúd ə micúndə bwə á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ηgə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Í mú wo kúná-kúnə ná wo sáág mə ná mə bág krísten ɛ́ɛ!» ²⁹ Pwól ná: «Í bág ntó təw kíkídígá təw jáyɛ ja. Má jəgula nə Zembí ná təw wo, təw buud bəsh bwə ηgə gwágulə mə múús wá bi bág nda mə, nji bi kú yidá bə nə məηkədə nda mə jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw, nə ηgwáməna, nə Berenís nə buud bəsh bəhónη bwə á bə bwə njúl wá. ³¹ Bwə músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé təw sá bəsə nə ηkul gwú nyə nə ndí yí, kú námá bə təw sá bwə wáláləg nyə məηkədə yí.» ³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jí ná lású yé í kág wə *Káázəl, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəond mə Pwól kálə Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwə kənd sá Itálí yí, bwə á ηwa Pwól nə míl mímbwug, bwə yə wúl lúúú ózimbi təd. Lúúú ózimbi wəwəŋ í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sɛy kında ózimbi ánúni bwə á də jəw ná Kında mə *Káázəl yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ηgə kə məbwúŋ mə Azí yí. Sə á bád cínəŋgá, mú kyey sánəŋ Aristárug muud Masedwān nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán məlám. Zhuliyus nyə á bə nə jə lām nə Pwól, a mú bíd nyə ná a kág óshwə bé dí, ka bwə é ηgə yə nyə isə. ⁴ Sə mú tí na. Nda oŋkwə bwə á ηgə ntágulə sə ná, sə á ηgə baag kóómb fuundú māj á Shíprə oŋkwə bwə á də bə bwə mú ηgə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína māj mə Silisí nə Paməfilí, sə mú kə səl titíma Míra, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəŋg wə lúúú ózimbi wúsú nyə a dág ηgwól titíma á Aləguzandrí təl ná a kə Itálí yé. A mú nteɛŋg sə titíma wəwəŋgád. ⁷ Sə á ηgə kə ntáni, júgə cúnə nə cúnə, sə ηgə kə togátəogú, já zhíd zhwoŋ mwəw ná ndeé sə mú kə wóós ηgeé Kanidus. Nkwə kú bíd sə fwála ná sə shíshəg kúná-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú māj á Kurét oŋkwə bwə á də bə bwə mú ηgə cwaaləwo yí. Sə á ηgə kə ηgeé Salmóne. ⁸ Sə mú ηgə líduga nə ηgələ baag na fuundú māj ná ndeé sə mú kə wóós kúkúl bwə dá jəw ná: «Jəjə məbwúŋ» yí, ηgwála í njúl kúná-kúnə nə cínəŋgə nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sə. Ka námá nyingə bə ná nda wəla lú íci í idəw* í á cə ná júgə í á zə bə ηkí wəgəwo. Gwə wə Pwól nyə á ka zə kéwuli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəond ga í é bə sə ηkí jág ηkəŋgula. Mə dág ná sə é jímbal mímbag mísú, təw titíma, sə je námá gwíł míkug mi búúd.» ¹¹ Lúúú ózimbi nyə mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amádí, a kú gwág sá Pwól nyə á ci yí. ¹² Nda bwúŋ dəwəŋ í á shígə bə jə bwúŋ búud bí nə ηkul cínəŋgí ηkwán yí ná, zhwoŋ buud bwə mú ηgə ci ná sə cəg cínəŋg, sə səŋg ná sə kúməŋ Fenígús, bwúŋ á Kurét, sə kág cínəŋgí ηkwán wo. Bwúŋ dəwəŋ dáá dása mbəg ηgeé mpədəgá *məkóól má jwəw† ná kóómb jwəw í də jíma yí, í njúl námá mbəg ηgeé mpədəgá *məncwúm mə jwəw‡ ná kóómb jwəw í də jíma yí.

Məma ηkwə mə zə kuŋə māj

¹³ Gúl ηgúnəgúl í də zhu məkóól má jwəw§ yí í mú ηgə wəŋlə. Bwə mú téduga ná bəsə nə ηkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í də sá ná titíma kú

26:28 11.26 26:31 23.29 26:32 25.11-12 27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2

27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í idəw: Í á də bə zəŋ. Bwə á də sá zəŋ nyəwəŋ wəla lu bwóógád oŋkwə bwə njúl ηkí yáág. † 27:12 məkóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey fəél-fəéli yé ηkəw á oféél-fəéli s íciyá dí.

‡ 27:12 məncwúm má jwəw: Í ká ná Nord; wo é kwey fəél-fəéli yé ηkəw á oféél-fəéli s íciyá dí. § 27:13 məkóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey fəél-fəéli yé ηkəw á oféél-fəéli s íciyá dí.

kyey yí, bwo mú nḡa bɛ fuundú m̄aŋ á K̄ur̄ēt. ¹⁴ Kú námá bwey, m̄ama nḡkw̄ b̄wá d̄a j̄ōw ná Erakilōŋ* yé mú zhu n̄ūŋ nḡkwamád zə byaluga nə bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal t̄aw ná, fwála m̄a kwo t̄al nyə yí í a shígé ná bə. Sə mú b̄id, nḡkw̄ mú nḡa kə ná sə k̄óomb í ajáláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə c̄ɔ mpásə nḡkwamá b̄wá j̄ōw ná Koda yí, í mú nywá laa s̄ə nḡkw̄, s̄ə músə ka t̄em balan nə bíbyóól acíg-cíg s̄ə má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofála b̄wá mú kəl bíbyóól ɔɔŋg titíma dí gw̄ōw ná ndeé b̄wá mú nḡa c̄ɛɛlə mikwoolú lyɛ titíma n̄acé b̄wá á nḡa fúnda n̄ə nḡkw̄ nyə a bá kə ná s̄ə ná ndeé s̄ə kə mága bw̄ūŋ á Sírut. B̄wá mú shul shwamá í dí cwánawo yí m̄ájúwód, s̄ə mú shwal nḡa kə, kú ná bə k̄óomb s̄ə má c̄éel yí. ¹⁸ Jw̄ōw í á bɛ yí í á bə nḡkw̄ nḡa ná námá zh̄ūŋg s̄ə. S̄ə mú ka t̄éed wusələ mímbag m̄ájúwód. ¹⁹ Jw̄ōw áléel, ofála b̄wáméfwó b̄wá mú nḡa wusə isá í titíma m̄ájúwód nə m̄abwə m̄aŋ. ²⁰ S̄ə á cugə mw̄ōw nḡí bulya kú ná d̄ug jw̄ōw ɔŋ dí, kú ná t̄o acén-cení, nḡi wúl mbii yáag-yáag nḡkw̄ nḡa kuŋg. S̄ə mú sh̄in d̄ug ná s̄ə b̄aŋ s̄ə ácuɔyé.

²¹ Í á bə námá buud b̄wá má bul já kú d̄a. Pw̄ól mú ka zə t̄ōw bwo t̄útám, a mú ci ná bwo ná: «Owey, bí a mb̄əm gwág s̄ə má a nḡa ci yí, nḡi s̄ə á shígé tí mákuú K̄ur̄ēt, s̄ə á mb̄əm s̄asulə míga mícúŋ nə intáma. ²² M̄ó ka ci ná bí ja gaád ná bi lwóyág in̄k̄aŋ. Cug múúd í ájímbeé wa t̄o nḡwúd. S̄ə jí nə nḡul ntáma, nḡi titíma. ²³ Zembí má gwág nə ndí yé, má nḡa yə gúmbá yé, nḡwól* éŋgales yé nyə áma wóós mádí búlú gaád. ²⁴ Nyə áma lás nə m̄a ná: “Pw̄ól, wo kú bə nə ifwaas. Í j̄i ná wo kúmag wá *Káázel. Zembí nyə e cug námá búúd ɔ titíma gw̄ōw n̄acé wo.” ²⁵ Gwá wá má ci ná bí ná, oshwə b̄am, lwóyágá in̄k̄aŋ. M̄a j̄i nə búgə ná Zembí ná isá í é bə nda nyə áma jaaw m̄a ná. ²⁶ S̄ə é kə mága nyúl nḡkwamá dí.»

²⁷ Í á ka zə bə, nḡkw̄ má j̄ɛɛla nə s̄ə nt̄áni ibulú w̄um nə íl̄óol. Búlú w̄um nə n̄ɔ dí, s̄ə nḡa ná námá nt̄aŋ m̄aŋ b̄wá j̄ōw nə Adriyatík má dí, isá í t̄am bulú, ofála b̄wá mú gwáduga ná s̄ə mú kúná-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ B̄wá mú wusə zhwanḡula m̄ájúwód, b̄wá kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda m̄aw̄um m̄al̄óol nə zaŋgbá. S̄ə mú sh̄ish shwóg, b̄wá mú kwo wusə zhwanḡula, b̄wá kwey ómáda m̄aw̄um m̄abá nə mw̄ɔmb. ²⁹ B̄wá mú beemb ná s̄ə á bá kə mága gúl kákúl á m̄akwóógúd. B̄wá mú wá máshwamá mán̄ɔ b̄an titíma dí, b̄wá nḡa w̄h̄mb ná m̄an í léélug l̄am. ³⁰ Ofála b̄wá mú ka zə bíi t̄ádúgá n̄ə b̄wá t̄úb. B̄wá mú shul bíbyóól acíg-cíg m̄ájúwód nda s̄ə má ci ná b̄wá kə wá máshwamá má lúú titíma. ³¹ Pw̄ól mú ci ná lúlúú ózimbi ná: «Nḡí buud óni b̄wá b̄ə kú j̄i titíma dí, bí kú faam nə shw̄iy.» ³² Ozimbi b̄wá mú s̄amb mikwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú w̄o.

³³ T̄é b̄wá á nḡa bw̄ánd ná m̄an í l̄ámúg yí, Pw̄ól nyə á nḡa cw̄iny buud ná b̄wá d̄ág id̄aw. Nyə á ci ná bwo ná: «Í má bə mw̄ōw w̄um nə mán̄ɔ múús bi njul bi nḡa bw̄ánd, muud kú d̄a. ³⁴ M̄ó nḡa j̄i ná bí nyíngag t̄éed nḡǎlə d̄á, s̄ə ɔɔŋg í é s̄ə bí mpwogé. Mpuga ná muud nyə ajímbalé t̄o ntand shilú nḡwúd wa.» ³⁵ Nḡi nyə á sh̄in ci nt̄áni yí, nyə á nḡa buléd, a jagula nə Zembí ná ndeé a f̄ey, a mú t̄éed d̄ələ. ³⁶ B̄esh m̄onyúúl má mú lal, b̄wá mú nḡa id̄aw nḡa d̄a. ³⁷ S̄ə b̄esh s̄ə á bə titíma dí buud mit̄əd mímbá nə m̄aw̄um zaŋgbá nə ósaman. ³⁸ Ja b̄wá á sh̄in d̄a j̄ilə yí, b̄wá á ka zə s̄ɔ m̄azh̄í m̄a s̄ə ná titíma nḡwág ȳísa. B̄wá mú wusə id̄aw m̄ájúwód.

³⁹ Ja m̄an í á ka l̄am yí, b̄wá a shígé yag shí b̄wá á kə wóós ni. Í á yida bə nda wúl mbwə m̄aŋ í á zə shúsə c̄indú. Mbwaanzələ sh̄é í á nḡa nȳin c̄in̄ŋg. Wu mbwaanzələ w̄oŋg dí wá b̄wá á d̄ug ná b̄wá c̄eel kə t̄al titíma yé nḡí í á bə nə nḡul

* **27:14** Nḡkw̄ w̄oŋg má d̄a zhu nḡeɛ m̄anc̄w̄um má jw̄ōw. **27:18** Zhn 1.5 **27:24** 9.15 **27:26** 28.1 **27:34** Luk 12.7 **27:35** Luk 22.19

sý ntó. ⁴⁰ Bwá á ka wiinzh mæshwamá mæsh bwo mpárgulá mwo májúwóð, bwá wiinzh námá míkwoolú mí sá í ða fiinzh titíma yí, bwá mú wæf *sanda ñgúl, ñgúl mú ñgə kə nə titíma kóómb mbwaaanzulə shə. ⁴¹ Nji bwá nda fwo kumə bwûñ, titíma mú kə mága dúl kú lú shə í á bə májúwó ðí shí kú ñgə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shə ðí í kə yím. Ikwó í májúwó í mú ða zə jiwa bán titíma ðí ná ndeé bán titíma í mú shîn wõñ.

⁴² Ozimbi bwá mú ðág ná bwá shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndeé túb. ⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á cæel cug Pwól ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwá kú gwú mimbwug. A mú yida lwâm ná bəonñ bí nə ñkul gwáág wá bwá gwáágúg kə cínú, ⁴⁴ bəonñ bwá lúg wá bwá ñgəg nə badəwo mábóómbúð, bóól íbwíl í titíma ðí bwá ka ñgə kə cínú. Ntó wə bəsh bwá á faam nə shwiy yé, bwá mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwól má kumə ñkwamá á Malta

¹ Ja sə má shîn faam nə shwiy ntúni yí, sə mú gwág ná bwá ða jðw nyân ñkwamá ná Malta. ² Mimbyágá mí shí nyəonñ mí á ñwa sə nə dúl váál ósusa í cúgé kúl jəsh yí. Nda mpú nyə á ñgə nywə yðñ í ñgə fafulə ná, bwá á sə məma kuda, bwá mú ñwa sə bəsh ná sə kág gwáala. ³ Pwól nyə á ka ñkəny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəñgú nə gûñ kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á ðág yúul kál Pwól mbwád yí, bwá á ñgə lésha bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ñgwúl buud. A má tæm faam nə shwiy májúwó ði, myéndí í á mágúláyé ná a cúgəg.» ⁵ Nji Pwól nywáá mú saməsə yúul kuda ðí, a kú námá gwáduga tə mæcy. ⁶ Bân bwá á ñgə téduga ná bwá é je ðág Pwól ñgə gúsə, gúl ja ná bwá é seegya ñji a má yñ kadəwa shí mbimbə. Bwá á bwánd ná kəkəkək, bwá kú ðág tə sá ábúðw í bə nə nyə. Bwá mú cénd mítédúgá, bwá ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ngwól kân nyə á bə kúnə-kúnə nə kúkál bwá á bə ni. Kân wəonñ ñjúl kân má Publíyus, lúúú múúð á ñkwamá nyəonñ. Publíyus éne mú ñwa sə nə cælí, a mú jil sə nyéðí kân mwðw málól. ⁸ Sónñgá yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúí í á ñgə gwə nyə, a ñgə námá bwás ncwú-mæcií. Pwól mú kə nyéðí, kə jəgula nə Zembí, bad nyə mabwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka zə bə ná, míl mímbəl myá ñkwamá nyəonñgá mí mú ñgə zə nyéðí, mí ñgə zə yál. ¹⁰ Buud bəonñ bwá mú bul ñwa sə nə gúmá, gúmá í ñgə nyîn mímbíí mímbíí. Bwá á yə námá sə isá í ñjəonnd ja sə á kyey yí.

Pwól mə kə kumə Róma

¹¹ Sə á ji cínəñg onkwəonnd olól. Gúl titíma á Aləgəzandrí í á cínəñgí ñkwân cínəñg ñkwamá nyəonñgáð. Titíma jəonñ mé máyiyéé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwá wə sə á ñwa kálə nə ñjəonnd shwóg yí. ¹² Sə á kə ná ndeé kə shulə Sirakús, sə mú já cínəñgú mwðw málól. ¹³ Tílə sə á tí na yí, sə á ñgə baag nciindyə nə nciindyə ná ndeé kə wóós Regyo. Mán mæləm, ñkwə á məkóól má jwðw† mú kuñg. Mpúsa mwðw mábá sə mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sə mú kwey bóól ómínyəñú búsu óbúgula na. Bwá mú jəgula nə sə ná sənónñ sə jág mwðw zəñgbá. Mpúsa wəonñ wə sə á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyəñú búsu wá Róma bwá á gwáduga ná sə ñgə zə. Bwá á zə, zə bwəma nə sə Ifacilá í Apyus, bóólúgá

27:41 27.22 28:2 2Kr 11.27 28:5 Mak 16.18; Luk 10.19 28:6 14.11 * 28:11 Məwáás məonñ wə Kastor bá Polugus. Bwá á bə ozembi wá yábə Ogurək. Buud bwá á ðu téduga ná ozembi bəonñ wə bwá á ði baagula ofíla. † 28:13 məkóól má jwðw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá ðí.

kúl bwá ðu jôw nâ Minjôw mí ójôh mílól yí. Ja Pwôl nyâ á dág bwá yí, nyâ á yâ Zembí cúncêsh, ñkul bul wóos nyâ nyúúlád. ¹⁶ Ja sá á kumâ Róma yí, bwá á bíd Pwôl ná a jeg kâ ji kúl á céel yí, bá ñgwól zimbí nyâ é ðu baagusâ nyâ yé.

Pwôl má bwiïng Jj̄j̄ Kéel Róma

¹⁷ Mpúsâ mwôw málól ntáni, Pwôl nyâ á jôw otówe ò shwóg wâ *Oyúden, bwá zâ bwâma nâ nyâ kúl nyâ á ðu ji yí. Ja bwá á zâ seëngya yí, nyâ á ka ci nâ bwo ná: «Bwaang mâ a shígé shwey wôh nâ kúl búud jîshé, kú shwey wôh nâ ijâm nâ ijag ódá bwá á lúgâ yí. Nji tæem bæ ntó, bwá á bii mâ Yurásæem, keenzh mâ mæbwâ má búud ò Róma ðí. ¹⁸ Buud bœang bwá á shí ji mâ kœod, bwá mú kwey ná bwá bíd mâ næcé bâh bwá á shígé kwey mâ nâ mæbæxé mâ mpíyá nâ shwíy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ñgâ ñgaan ná, gwá wó má á jî ná lésú wâm í zág wá *Káázel nâ ndí yí. Nji ntó cugé ná mâ ji nâ mæshwân nâ lwoh búúd jâm. ²⁰ Sâ jœang wá má ámâ sý ná shé dúgyág nâ ndí yí, shé lésha yí. Bábálé mâ ji máhkaða ðí næcé sâ *Izaræyêl ñgâ bwánd nâ búgâ yí.» ²¹ Bwá mú bæsa nâ né ná: «Sá afwóyé bii ñgwól kálaad ñgâ wú sá Yudéa shú dwô ðí, ñki ntág nâ ñgwól *mínyoñá wúsú má zâ jaaw sá wúl bôw-bôw lâh shú dwô ðí. ²² Nji, sá má jii ná woméfwó jááwæg ná sá tédúgâ wô shú nyœang ñkœómâ a búgâ wó má kâ nyíi ni. Sá ñgâ gwág ná buud bwá ñgâ ban nywo kúl jêsh.» ²³ Bónóh bwá á cæçlâ ñkúmba jwôw bwá bá zâ cínang nyáðí njôw yí. Ja jwôw dœang í á jé yí, bwá á zâ bwá ñjúl buud ñki bul bulya. Pwôl mú zâ lwóya búgâ jé wú mpámán wóos mpwó-kugá, a ñgâ bwiïng bwo Faan má Zembí, a ñgâ sý ná bwá mágalug Yésus, a ñgâ bwiïng bwo ná nyâ wá Mæççé má Moyíz nâ micilyá mí *búúd ò micúndá mí á ñgâ ci yé. ²⁴ Bóól bwá mú ñgâ *magulâ isâ nyâ á ñgâ ci yí, bóólúgá kú magulâ. ²⁵ Bwá á ka ñgâ bwílya bwá ñjúl mæcúnj mæcúnj. Pwôl mú kwo ci bwo nji sâ ñgwúd ná: «Sâ Ñkçñkç Shúshim nyâ á lás nâ impáámbá bín mpú mâ múúd micúndá Izayí ðí yí í má mpu nyín. Nyâ á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni ðí kâ ci nâ bwo ná:

“Bí mâ bá ðu kænd málwâ, ñji bí kú bwele wámbulâ;

bí ðu kænd mísh, ñji bí kú bwele dúg,

²⁷ næcé kúl búúd ga í má shîn lal mílâm.

Bwá má shîn juwal málwâ,

bwá búdal mísh;

ná mísh máh má á bá dúg,

málwâ máh má á bá gwág,

mílâm myáj mí á bá wámbulâ,

ñkwuñgá bwá á bá cénd kuú njœond,

ná ndéé mâ mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembí má kænd búúd bwá cúgé Oyúden wá cug jé jœang. Báá, bwá é gwágulâ nyâ.» ²⁹ †[Ja Pwôl nyâ a shîn ci ntáni yí, Oyúden bwá á shwal bwílya, bwá ñgâ jág sêñusa makâl.]

³⁰ Pwôl nyâ á já mímbá mímbá oncindí, a ñgâ ji njôw nyáméfwó nyâ á ñgâ jóna nâ *mwaaanê yé yí, a dúgá lág búúd bwá á ðu zâ nyáðí wá, ³¹ a ñgâ cúnda kéel á Faan má Zembí, a ñgâ jíggulí buud minjígulá mí dúgyá nâ Cwámaba Yésus-Kríst myá ná kpwoó kpwoó, kú nâ gúl sâ í ntágulâ nyâ.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wə nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cɛel jíguli bwo váal bí nə ŋkul mpu cugə sɛɛŋgí, Oyúden bə́nə́nŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembí mə də ŋwa múúd ná tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgə í kwaga» (1.17). Kálaad éga jì nə məma mənəkəw məlɔl.

- (1) Tééd lúu 1 kə wós lúu 8 í, Pwôl ŋgə lwágulə váal múúd jì nə ŋkul bə tátəlí mísh mə Zembí dí yí. Pwôl ka ŋgə jíguli ná buud bəsh búsa ósól ɔ mísəm, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsa nə ŋkul dág cug nji nə kwíindyá mə Nkékŋkék Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ŋgə kə nə buud wə Zembí.
- (2) Nyíngálə wú lúu 9 kə wós lúu 11 dí, Pwôl ŋgə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembí ŋgə ná jəw bwo, nəcé á cɛel bwo, búsa kúl jé.
- (3) Wúlə lúu 12 kə wós 15 dí, Pwôl ŋgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə́ bədə́lə zhwog buud (lúu 16). A cwéed míná mə búdá nə budúm, a sá nə sənə́n sə́ bə́g kúná-kúna.

Məbədə́

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cilə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembí nyə a jəw mə ná mə bə́g ntó, Zembí nyə a féesh mə ná mə bwiíngug Jɔɔ Kéel dé. ² Bweyúlə Zembí nyə á bwey kaag buud Jɔɔ Kéel dɔɔng, a sá ná *buud ɔ micúndá bə́ bwə́ ciləg ŋkaagə nyə́ngú Kálaad Zembí dí. ³ Jɔɔ Kéel dɔɔngú dúsə́ lə́n mə mwān yé nyə á zə byél mpwon buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembí nyə á yə nyə ŋkul á Shíshim mə Zembí ja nyə á gwúmashi nyə yí; cínəng wə nyə á mpu lwágulə ná Cugye wúsú Yésus-Kríst wə́ngú jì *Mwān mə Zembí yé. ⁵ Zembí nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwon mə Yésus dí ná mə bə́g *muud lwámá yé. Lwámá wə́ng wí ná mə sáág ná ikúl byésh í bə́g nə məgwág mə búgə, jíná dé í mú ŋwa gúmá. ⁶ Bì búsa námə́ búúd ɔ ikúl nə ilwon byə́ngú, bí buud Zembí mə́ jəw ná bí bə́g buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembí mə búl cɛel nŋ Róma wá. Nyə a jəw bí ná bí bə́g buud bə́. Sónngú wúsú Zembí bə́ Cwámba Yésus-Kríst bwə́ ɔ sá bí mpaam, bwə́ ɔ sá námə́ ná bí ŋgə́g nə cugə́ ná shɛɛ.

Pwôl jì nə yéesh kála Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembí waamə́ akiba kwon mə Yésus-Kríst dí shú dún bí bəsh nəcé shí mishwun nyésh í ŋgə gwáduga búgə́ jín. ⁹ Mə ŋgə yə Zembí gúmá nə lám wām wəsh nəcé mə ŋglə́ bwiíng Jɔɔ Kéel mə mwān yé. Zembí wə́ngú jì wúshined waamə́ ná mə angé nə bwelə yow tádúgálə bí bəsh. ¹⁰ Mə ŋgə wá bí ja jəsh mə́jagula mām dí; mə ŋgə jì Zembí ná ŋkí á magulə, mə bə́g nə fwámé fwála mə zə́ nŋ bídí. ¹¹ Mə jì bul bə́ nə yéesh ná mə dág bí. Mə́ cɛel kwíind bí nə ísá Zembí mə́ də́ yə bwán bə́ zhíí á *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgód. ¹² Ntó jì ná mə ŋgə́ jii ná shé bə́g kul ŋgwúd shú ná, búgə́ bí bí nə́ ndí mə́ jí námá nə́ ndí yí, í sáág nə́ shé bəsh bə́g nə́ məgwə́, bí ŋwa mwo mádí, mə ŋwa námə́ bídí. ¹³ Bwaang, mə

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16   **1:2** 3.21; 1Pr 1.10-12   **1:3** Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8   **1:5** 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9   **1:7** ná shɛɛ: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15   **1:8** 16.19; 1Te 1.8   **1:9** 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16   **1:13** 1Kr 9.19-22

acéélé ná bí bág kú mpu ná má dá yigula ná má zé nûŋ bídí. Mə ɲə ʒii ná séy ʒám í bág námá nə mpumá bídí nda bíl ílwoŋ dí. Nji, zə wóós múús íí, məkwowula má abídé mə ná mə zág. ¹⁴ Mə ʒisə ná mə bwiíŋgug buud bəsh ʒəʒ Kéel, təə buud bwə mpu cug wá, təə buud bí kú mpu wá; təə ompuye ó isá təə buud bwə cugé ompuye wá. ¹⁵ Gwá wə má ɲəʒ bul ʒii ná mə zág námá bwiíŋg bí buud ɔ Róma ʒəʒ Kéel yí.

ʒəʒ Kéel dásə nyúl mpífə má Zembí

¹⁶ Mɛɛ mə aŋgɛ nə gwág shwôn nə bwiíŋgúlə ʒəʒ Kéel dəəŋgá. Nəcə a dásə nə nyúl ɲkúl má Zembí shú cugúlə múúd yəsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala nə Ogurék bəsh. ¹⁷ Nəcə otátəlí ó Zembí* bwə má nyín ʒəʒ Kéel dí. Muud nyə é kumə otátəlí ó Zembí bəəŋg dí nə búgá nda ʒí cilyá Kálaad Zembí dí ná. ʒí cilyá ná: «Tútəlí muud mə dág cug nəcé bələ nə búgá».

Muud yəsh nyə a má byaagula nə Zembí

¹⁸ Mpugá ná Zembí ɲə lwóya mpimbə ʒé í ɲəʒ zhu gwəw, a ɲəʒ nyada nə buud bwə ɲəʒ cugə cug á kú bísh Zembí ɲəʒ sá olíŋgí wá, nəcé bwə ɲəʒ sá ná obúbálé bwə kú séy. ¹⁹ Nəcə, isá byəsh búúd bwə ʒéllá nə mpu shú má Zembí dí yí, í á má nyín ná ɲəŋ, Zembí nyəməfwó nyə a má lwó búúd byo ná ɲəŋ. ²⁰ ʒí ntó. Zembí ɲkul nyé á kú nə ɲi í aŋgɛ nə nyín; sá gwáməfwó á ʒís yí kú námá nyín. Nji, tééd ʒa nyə á té shí nə gwəw yí, misóólúgá myé mí ɲəʒ lwágulə ɲkul nyé nə sá gwáməfwó Zembí ʒís yí. Múúd mə ká tóduga tódúgá á fug, a dág. Buud bwə cugé ná nə kəəd bí nə ɲkul kaad yí. ²¹ Nəcə bwə á má sá ná, bwə má tɛɛm mpu isá í dúgyá nə Zembí yí, bwə ayəyé nyə gúmá nə akíba mə ʒéllá nə nyə Zembí yé. Wáŋ faasúlə isá í mú kú nə mfíí, lám ímpwúfú wáŋ í mú yídúgúd nə ɲkwed. ²² Sá ʒəəŋg í má sá ná bwə bág ilad, ɲi bwə ɲəʒ tóduga ná bí nə fug. ²³ Bwə á má sá ná, gúmá bwə ʒéllá nə yə Zembí ʒí kú bá bwələ fudə yé, bwə ɲəʒ yida yə ivəguli í isá í də bwoo yí, ivəguli í búúd, nə ivəguli í ínunú nə ivəguli í ócúú nə onywá.

²⁴ Gwá wə ʒí ná, Zembí nyə a má bíd bwo danɲ-dánɲ ná bwə ɲəʒə nə bɛ íwímbúg yá milám myáŋ, ɲəʒ sá misóólúgá mí ádadaná, ɲəʒ séémbəlí mənnyúúl máŋ bwáməfwó. ²⁵ Bwə á má shwəʒla óbúbálé ó Zembí, yidá ɲwa bwo nda íjəʒ; bwə ɲəʒ yida kənd gúmá isá Zembí nyə á té yííd, í ɲjúl ná Zembí muud nyə a té isá byəsh yé, nyə wə má ʒéllá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwá wə ʒí ná, Zembí nyə a má bíd bwo danɲ-dánɲ ná bwə bɛg iyéesh í isá í shwôn. Budá báj bwə má bíd sálə sóólúgá nə budúm, bwə mú yida ɲəʒ sá bwə budá nə budá, í ɲjúl ná ntó dí Zembí nyə á kwambulə bwo ná í bág də bə yé. ²⁷ Námá mbíí ɲgwúd wəəŋgá, budúm, bwə má lúgə ná bwə bálanaŋgí nə budá, bwə mú yida də bə ná, ɲgwól múdúm yə nə yéesh shú ɲgwól. Bwə ɲəʒ sá isá í shwôn, ɲgwól múdúm balan nə ɲgwól nda mudá. Cwagawálə bwə ɲəʒ cwagawa wəəŋgá, bwáməfwó bwə ɲəʒ námə ɲwa myána myá cínəŋgá.

²⁸ Ná ndéé, nda bəŋ bwə abíshé ná bwə mpúg Zembí ná, Zembí nyə a má ka bíd bwo danɲ-dánɲ ná bwə bág milúu kú də mpu faas isá, ka ɲəʒ sá isá bí kú ʒəla yí. ²⁹ Bwə mú lwándúlá nə olíŋgí, nə mbíya lám, nə yéesh məbíí, nə gwəʒlə lám, nə zhíŋ, nə magwú mə búúd, nə ozhuyá, nə məkəŋ, nə məfúlú kú nə wúbúlé; bwə kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdúgú, bwə mpíi Zembí, sá mpyóŋ, ɲkəny mənnyúúl,

1:14 Kol 3.11 **1:16** 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 **1:17** 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbíí Zembí má də ci ná muud ʒi tətəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Ləv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

sá bæguwa, bul bæ nã fug sálã mábõw ðí, sá mĩngáádã nã obyðl bãñ. ³¹ Bwã mú kú ná bæ máccẽẽ, kú gwág múud cey lámúd, kú nã lám ĩnkũĳkwõñ. ³² ĩ njũl ná bwã ñgã mpu cigúla má Zembĩ ná buud bwã sã mbiĩ misóólúgú míni wã bwã mpíyã nã shwiy ĩ, bãñ bwã sã myo, bwã gwág námã búud bwã sã myo wã nywa.

2

Buud bësh bí nã mabẽẽ, tã Oyúden, tã ikũl ishús

¹ Gwã wã jí ná, wo muud ñgã yã bõól búud mabẽẽ yé, tã wo wã zã tã zã, wo cúgẽ nã kãod wó jí nã ĩkul kaad yí. Nãcé, ja wó ñgã yã bõól búud mabẽẽ wo ñgã sã isã í mabẽẽ impwúd bwã ñgã sã yí, woméfwó námã wã wo ñgã yã mabẽẽ éne. ² Sã bësh mã mpú ná, buud bwã ñgã sã mbiĩ isã wãõng wã, Zembĩ ñgã sãmb bwo milású nda óbábálé bí ná. ³ Wo wã ñgã yã bõól búud mabẽẽ wo ñgã námã sã isã í mabẽẽ bwã ñgã sã yí; wo tãdúgã ná wo bá faam, ná Zembĩ nyã abúle sãmb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyeny bímbi jã lám Zembĩ jí nã ndí yí, nã bálã á ñgã bæ kú lámusa yí, nã bwándúla á ñgã bwánd yí? Wo ampúyẽ ná jã lám Zembĩ ñgã bæ nã ndí ni í ñgã cĩndal wo ná wo cẽndúg mitãdúgã? ⁵ Ntõ, wo má yidã bæ ñji mĩngáádã nã mĩngáádã*, mpug ná Zembĩ mã bá lwágulã búud bësh mpimbã jé dúl jwówúd. Wo ñgã sã ná mpimbã jãõng í bãg bul yáág shú dwõ ðí. Jwõw dãõngú, Zembĩ mã bá lwágulã ná á ðã sãmb buud milású semyé á tãtãlĩ. ⁶ A bá yã múud yësh myãna myã misóólúgú nyã á sã myã. ⁷ Bãõng bí nã zény ñgãlã kã shwóg ñgã sã mænywa, ñgã sã ná bwã ĩkãñawag, bwã bãg nã gúmã, bwã cágag cug í cúgẽ nã ĩkul shĩn yí, a bá yã bwo cug á kandugã kandugã. ⁸ Bãõng bwã ñgã yida sã mĩngáádã, kú magulã óbábálé wã, bwã ñgã bæ mæzhĩ mã olĩñgĩ wã, Zembĩ mã bá gwág bwo mpimbã, a bá nyada nã bwo. ⁹ Buud bësh bwã ñgã sã mabõw wã, bwã é bwãma nã *incwaw í ntug, bwã bá bæ nã yágúwó. Jĩni í tééd fwo dúgya nã *Oyúden, í mú námã dúgya nã Ogurêk. ¹⁰ Bãõng bësh báã bwã ñgã sã mænywa wã, tééd nã Oyúden kala nã Ogurêk ĩ, bwã bá ĩkãñawa, bwã bæ nã gúmã, cug bã bwo ná shee. ¹¹ Mpugã ná Zembĩ nyã ádé baam nã ñgwól múud ntõ ñgwól. ¹² Ná ndeé, bíl ikũl í búud í áshígé bwele mpu *mbwoomb máccẽẽ; ĩkĩ bãñ bwã sã *mísãm, bwã bá jẽẽ. Jẽẽlã wãñ í ábúle bæ shú sã í dúgyã nã máccẽẽ yí. Bãõng bwã á mpu *mbwoomb máccẽẽ wã, bwã kã ñgã sã misãm, bwã bá ñwa mabẽẽ námã nda máccẽẽ mãõng má ñgã lwágulã ná. ¹³ Buud bwã ðã gwágulã máccẽẽ gwágulã gwágúlág wã, bwõ ðí búsa ótútãlĩ ò búud mish má Zembĩ ðí wã; ñji, bãõng bwã ñgã bæ máccẽẽ wã, bwõ wã Zembĩ mã bá ci ná búsa ótútãlĩ ò búud wã. ¹⁴ Nkĩ ikũl ishús í ñgã sã isã mbwoomb máccẽẽ í ñgã jí yí í njũl ná bwã áshígé lág máccẽẽ, bwã ñgã sã isã byãõngú nã fug byélé. Ntõ má lwágulã ná máccẽẽ mãõng mã á bwey nyĩi bwãðí cugud. ¹⁵ Cug jãñ í lwágulã ná misóólúgú mí máccẽẽ mí bwo cilyã mílãmúd; lám wãñ í ñgã námã magulã ntõ, misóólúgú mí máccẽẽ myãõng mí ðã nyĩn námã ja bwã ðã faas isã í mabẽẽ nã isã í ĩkãam yí. ¹⁶ Sã í bá nyĩn ná ñgãñ jwõw lú semyé milású yí wãni. Nãcé, Jjõ Kéel má ñgã bwiĩng yí ñgã ci ná, jwõw dãõngú, Zembĩ mã bá nti *Křist Yésus zã jaaw nda mĩtãdúgã mĩsã búud ishwoo mímwõ ðí ná.

Oyúden bwã á sã mælwã

2:1 Sõm 50.16; Mat 7.2   2:4 Mĩs 17.30; 2Pr 3.9, 15   2:5 Iza 2.11-21   * 2:5 Makál mã mítãñ mã ci na ná: wo ñgaan ná wo acẽndé bõw-bõw kuũ ñjãnd wõ.   2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27   2:11 Mĩs 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1   2:12 Mat 7.21   2:16 2.6; 1Kr 4.5

17 Wo muud jí nà jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwonj *mbwoomb mácéçç ðí, wo ngə njwa gúmá nəcə wo mpúlə fwámé Zembí. 18 WEE wo mpú sá Zembí wəonǵú ngó jii yí, mbwoomb mácéçç í ngó ntág sá ná wo mpúg ða féesh sá jí nà mfií yí. 19 WEE wo ngə téduga ná Zembí nyə á yə wo séy lwólə wáncím-ncím zhií, wo ngə feen bəonǵ bí yídúgúd wá mənkenya. 20 Wo ngə téduga ná Zembí nyə á yə wo séy jígúliłə ilad, ná wo ji yígúli ikákágé, ná mbwoomb mácéçç í má sá ná wo mpúg obúbálé fwámé mpu! 21 Ká, wó ban ka jígúli wóméfwó nəcə jí? Wo wá ngó cúnda ná buud bwá nda júwo, nji wEE ka ngə júwo nəcə jí? 22 Wo ngə ci ná buud bwá nda sá mínəomb, ká nəcə jí wé ngó sá yí? Wo ngó mpíi ozembí ó áyadúg, nəcə jí wó ngó júwo isá í ózembí bəonǵ yí? 23 Wo ngə njwa gúmá ná wo mpú mácéçç, wo ngó nyingə caam mwo; caamúlə wó ngó caam mwo ní, wo ngə júwo Zembí gúmá jé!

24 Wo má dúg ii? Kálad Zembí ngə ci ná: «Bí ngə sá ná ikúl ishús í ngóg nə *lás nə nya bwaasúlə mpu». 25 Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfií shú dwó ðí ja wó bə mbwoomb mácéçç yí. Wó ká yida ngə caam məcəçç, wo bə námá mísh má Zembí ðí nda muud cúgé síyá ábiwáág yé. 26 Nji, nkí muud cúgé síyá ábiwáág yé má bə mbwoomb mácéçç, a bə mísh má Zembí ðí nda muud jí síyá ábiwáág yé. 27 Muud nyə áshígé byél kúl búúd í ða síyá ábiwáág ðí yé, nkí nywáá ngə bə məcəçç, a bá sámb wo milású. Nəcə wo anǵé nə cugə nda mácéçç má jii ná, í njúl ná wo jí nə məcəçç micilyá, wo námá nə ábiwáág. 28 Jí ná, bálə Yúden cúgé nji síyálə íyug, ábiwáág kú bə nji nyəonǵ bwá sá nyúúlád yé. 29 Fwámé Yúden jí nyəonǵ nyə á má magulə cug Yúden nyóðí tédugá ðí yé; fwámé ábiwáág jí nyəonǵ nyə á má síy lám ðí cwú yé; nyānj má zhu wá Nkənkə Shíshim, kú bə nəcə muud ngələ bə məcəçç. Fwámé Yúden jí nyəonǵ mə njwá gúmá mísh má Zembí ðí yé, kú bə mísh má búúduð yé.

3

Tútəli muud cugé shí gaád

1 Ká nkí ntó, *Oyúden bwó ntə bósól búúd nə nyáyé zhií? Ábiwáág jí nə wáyé mfií? 2 Təə nyáyé zhiíd, təə nyáyé ðí, Oyúden bwá ntə. Bwó ntə nəcə, í tééd fwo bə ná, bwá wá Zembí nyə á kala iciyá byé wá. 3 Ká jí? Nkí bósól Oyúden bwá á bə kú bə micéççlá myá bəndənj Zembí, yə sá jəonǵ wá í é sá ná Zembí bəg kú ná bə iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? 4 Mbó! Í cúgé nə nkul bə ntó! Buud bwá jəlá nə mpu ná Zembí má ða ci nji obúbálé, buud bəsh bwá njúl obwiinjyE ó íjǵó. Sá jəonǵ wá jí cilyá Kálad Zembí ðí yí, ná:

Buud bwá jəlá nə mpu ná
iciyá byó bí nji obúbálé;
nkí bwá tál wo kəod ðí, wo ntə.

5 Nkí olíingí búsú bwá ða sá ná otútəli ó Zembí* bwó mpúg nyín, sá ka ci cínəonǵ ná jí? Ye sá é ci ná Zembí má ða námá sá ócicéndé ja á ða lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. 6 Mbó! Í cúgé nə nkul bə ntó! Í ká bə ntó, Zembí ka sámb búúd milású ntúdelé?

7 «Nkí íjǵó byám í ða sá ná obúbálé ó Zembí bwó búlug mpu nyín, mə é ka nyingə njwa mábçç mə *sám na ntúdelé?» 8 Muud jí nə nkul ci na ná: «Sá sáágá

2:17 9.4; Iza 48.1   2:19 Mat 15.14   2:21 Mat 23.3-4; Yuá 7.19   2:24 Eze 36.20   2:25 1Kr 7.19; Gal 5.3   2:26 Gal 5.6   2:28 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11   3:2 9.4; Sóm 147.19-20   3:3 9.6; 11.29; Ilj 23.19; 2Tm 2.13   3:4 Sóm 51.6   3:5 9.14   * 3:5 Mbií Zembí má ða ci ná muud jí tətəli muud yí.   3:8 6.1

mæbðw, mæbðw mæɔŋg má wéeshúlig mænywa?» Bóól búúd bwá ngó ntáma ma jíná wá, bwá ngə ci ná mæ á ci ntó. Zembî mæ bá yə bwo intúgúli í jəla yí.

⁹ Sá kág ci ná ji? Ye sá Oyúden sá ngə ntə bóól búúd nə nyúl zhí? Cwú! Sá ngə kúnəw lwágulə ná buud bəsh búsə mánýámá má mísə́múđ, buud bəsh tə Oyúden tə Ogarék. ¹⁰ Sá jəɔŋg wá Mícilyá mí ngə lwágulə kúl mí ngə ci ná: Kú nə muud jí tətəli, kú nə tə ngwúd.

¹¹ Kú nə muud jí nə fəg, kú nə muud ngə sɔ́ Zembî.

¹² Buud bəsh bwá á má wú zhíđ bəsh bwá mú ngə cwagəwa ntó, kú nə tə ngwúd jí nə jə lām, kú nə tə ngwúd nə ngwúd.

¹³ Nkwoóminá ján jí nda shwəŋ í má bāŋ yí. Júm dāŋ í wéeshúli nji məshúigá, Sā í wú bwo mpúsə ijá í mpu yí jí nda məjə mə nywā.

¹⁴ Məzhúngúli nə iciyá í ófímál í á má lwánd bwo mímpud ná cwós.

¹⁵ Məkuú má cáas bwo shí nji kálə gwú búúd.

¹⁶ Kúl jəsh bwá ká yí, bwá ngə gwílyə mənywa mæ búud, ngə nyasulə buud mántáglad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhí mətəla.

¹⁸ Bwá abwélé bə nə tədúgá ná bwá fúndə Zembî.

¹⁹ Sá mə mpú ná sá jəsh *mbwoomb məcɛɛ í ngə ci yí, í ngə dúgya nə buud bwá á yəɔw mbwoomb məcɛɛ wá. Jí ntó shú ná muud bág kú bəny mpu, í mpúyúg ná buud ə shí mishwun bəsh bwá á má byaagulə mísh má Zembî dí. ²⁰ Gwá wá jí ná, muud tɛem sá mísóólúgú məcɛɛ má ngə jí myá, Zembî nyə abúle ci ná muud wəɔŋgú jí tətəli nəcé ntó. Nəcə məcɛɛ māsə yidá bə shú ná muud mpúg ja á má sá səm yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wə í sá ná muud nyínúg tətəli

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya ótətəli bə, kú ciŋgya mbwoomb məcɛɛđ. Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí *búúd ə mícúndə mí ngə yida bwiŋg ótətəli Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mæ *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembî ci ná a jí tətəli muud. A də sá ntó nə muud yəsh mæ *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcé buud bəsh bwá á má səm, ná ndéé mílwáná mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud.

²⁴ Nji, Zembî nywáá, má ci ná búsə ótətəli ə búúd. A má ci ntó ashwá nə jə lām jé, nəcé shwiy má *Kríst Yésus í yíl bwo mánýámád. ²⁵ Yésus-Kríst wá Zembî nyə á yána tāŋ cúdú məzāŋ yé, shú ná mácií mé má shwiyəgú, muud mæ búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mísəm. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a jí tətəli nəcé nyə á ngə bíđ misəm búúd bwá á ngə sá yág ja Zembî nyə á ngə ná jísəw yí. ²⁶ Nyə á ngə jísəw ntó a ngə mpu ná Yésus mæ bá zə bə *lím ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mæ Yésus dí ná a jí Zembî á ótətəli. Gwá wá á má sá ná, muud mæ búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəɔŋgú jí tətəli muud.

3:9 1.18-2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1-3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7-8
3:18 Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 **3:21** 1.2, 17 **3:22**
 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** məcíi:
 Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tətəli: 1.17; 3.3-4

²⁷ Ká muud ji nə ŋkul ŋkəny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə tɔɔ zhíí. Nəcə jí? Nəcə, bɛɛlə máccɛɛ dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlála. ²⁸ Sə ŋgə táduga ná Zembí má dɔ́ cí nə muud ji tətəlí muud ja múúd wɔɔŋg mə búgula yí; í ádé bə nəcə ŋgólə sá misóólúgú máccɛɛ má ŋgólə jíí myá. ²⁹ Ye Zembí ji nji Zembí *Oyúden? Ye a cugé námə Zembí á bósól búúd bəsh íí? Haaw! A jí námə Zembí á bósól búúd bəsh. ³⁰ Nəcə Zembí ji nji ŋgwúud. Nyə wə má bá cí nə buud ɔ́ ábiwáág bí otátəlí ja bwá búgula yí. Nyə námə wə má bá sá ná, búúd bwá cugé búúd ɔ́ ábiwáág wá bwá ká búgula Yésus íí, a cí nə bwá músə otátəlí ɔ́ búúd. ³¹ Ye ntó jí nə sá má jímbál *mbwoomb máccɛɛ nəcə búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sə ŋgə yida mpu təl mbwoomb máccɛɛ fwámé céd.

4

Búgá má Aburaham jisə sá yuug

¹ Shé é ka cí na nə jí shú má dá *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bág na jí? ² Ŋkí í á nywá ka bə ná Zembí nyə á cí nə Aburaham jí tətəlí muud nəcə misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhíí nə a ŋkényúg nyúúl; nji a kú ŋkəny nyúúl mísh má Zembí dí. ³ Ká Kálaad Zembí ŋgə cí nə jí? Ŋgá a ŋgə cí nə: Aburaham nyə á búgula Zembí, Zembí mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú cí nə Aburaham jí tətəlí muud.

⁴ Sə má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má dɔ́ ŋwa myóna; myóna myɔɔŋg mí cugé ná bwá sá nyə mpaam, mísə sá bwá mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembí má dɔ́ sá nə muud jí kú bish nyə yé bág tətəlí muud. Muud má jəlá nə *magalə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágúlá ntó yé, Zembí lə nyə búgá jé, a cí nə a jí tətəlí muud. ⁶ Ntó wə *Dávid ŋgólás ja á ŋgólə bwiŋg mənywa má múúd jí nə Zembí nyə alóyé nyə misóólúgú, á yida ŋwa nyə ná tətəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə á cí nə: Buud Zembí má juu nə fúlú nyəŋ a kú bish máccɛɛ wá, á má jímbál *mísəm myán wá, bwá má jəla.

⁸ Muud Cwámá má bə kú ná kwo lə *səm yé yé, má jəla.

⁹ Jəlálə wɔɔŋg, ye wúsə nji shú buud ɔ́ ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwá cugé nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sá ŋgə cí nə: «Zembí nyə a dág búgá má Aburaham, a mú cí nə a jí tətəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembí nyə á cí nə Aburaham jí tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham má shín síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shígé bə a má shín síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka ləg ábiwáág tən məyigyé lwólə ná Zembí nyə á cí nə a jí tətəlí muud. Zembí nyə á cí nə a jí tətəlí muud nəcə búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sósŋgá á buud bəsh bwá búgúlá Zembí nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcə Zembí mə lə bwo búgá ján, a mú cí nə búsa otátəlí ɔ́ búúd nda Aburaham. ¹² Bɔɔŋg bwá má síya ábiwáág wá, bwá ka bɛ kú nyənd sósŋgá wúsə Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham jí námə sósŋgá wán.

¹³ Zembí nyə á kaag Aburaham bənŋŋ mpwɔŋ buud nyé ná bwá wə bwá bá bə nə shí nyésh. Í a shígé bə nəcə Aburaham mpúlə bɛ máccɛɛ; í á bə nəcə Aburaham nyə a búgula, Zembí mú cí nə a jí tətəlí muud. ¹⁴ Í ká bə ná buud bwá ŋgólə bɛ máccɛɛ wá, bwá wə bí nə kɔw lú isá Zembí nyə á kaag yí, mpu ná búgá í má

bə kú nə mfií, ŋkaagó kú nyingó bə sá múúd mə wímbə nə kənd lâm yí. ¹⁵ Nəcé mæcɛɛ wá mə də sá nə mpimbə mə Zembí í bííg muud; mæcɛɛ mə á mbəm bə kú bə, caamúlə mæcɛɛ kú námə bə. ¹⁶ Gwá wá jí ná, búgá wá í é sá nə muud lágúg manywa Zembí nyə á kaag má. Í bə ntó shú nə mpaam mə Zembí í mpúyég, ŋkaagó í mú bə nə mfií shú mpwoŋ buud mə Aburaham nyêsh. Mfií wəŋg í cúgə nji shú bəŋg bwá á lág *mbwoomb mæcɛɛ wá; wúsə námə shú bəŋg bwá ŋgá búgula nda Aburaham sóŋgú á sá bêsh wá. ¹⁷ Sá jəŋg jí sá Mícilyád ná: «Mə a sá nə wo bág sóŋgú á ncúlá ikúl nə ilwoŋ.» Aburaham jí sóŋgú wúsú mísh mə Zembí nyə á búgula yéd, Zembí mə də gwúmushi mímbimbə, də sá nə sá í cúgə yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə nə muud kú ná bwánd nə búgá yí, Aburaham nywáá nyə á ŋgə gwaa kənd mísh nə búgá. Nyə á búgula Zembí, a músə bə sóŋgú á zhwoŋ ikúl nə ilwoŋ. Mícilyá mí ŋgə cí ná: «Bímí ni wə mpwoŋ buud nywó í bá bə yé.» ¹⁹ Nə ndéé, Aburaham nyə á bə nə mimbú kúná-kúnə nə təd, a ŋgə mpu nə nyúúl mə shín ka nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛem ŋgə dúg isá íni ntáni, búgá jé í á shígé shúmbe. ²⁰ Búgá í á shígé fúfə nyə ná a shwána ŋkaagó mə Zembí. Búgá jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembí gúmá ²¹ a shwu nyúúl ncindí nə ncindí ná Zembí jí nə ŋkul mə sá sá á mə kaag yí. ²² Sá jəŋg wá ciyá jí ná: «Zembí mú lə nyə búgá jé jəŋgú, a mú cí ná a jí tətəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə cí ná: «Zembí mú lə nyə búgá jé jəŋgú» ni, í cúgə nji shú mə Aburaham nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námə shú dúsú. Zembí mə bə námə lə sá jí sá búgá, sá bêsh buud sə ŋgə *magulə ná Zembí nyə a gwúmushi Cwámbe wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcé Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembí nyə a gwúmushi nyə shú ná sá bág otátəlí ə búúd nyádí míshád.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambulə

¹ Nə ndéé, nda Zembí mə cí ná sá mú otátəlí ə búúd nəcé búgá ná, mpwoŋgə músə mpádúgá sənŋh Zembí nəcé Cwámbe wúsú Yésus-Kríst. ² Ntó, nda sá bí nə búgá ná, sá mú nə zhií ná sá ciŋgya wá Yésus nə ndéé kə bwəma nə mpaam mə Zembí. Mpaam nyəŋg dí wá sá ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ŋgə ntəg cugə milúu nə sáŋ nəcé sá ŋgə bwánd nə búgá jêsh nə sá mə bá námə ŋkənwə mánkənwə mə Zembí. ³ Sə mə hul nyingə bə nə milúu nə sáŋ ja *incwaw í ntəg í ŋgə bíí sá yí, nəcé sá mə mpú ná incwaw í ntəg í jíígúlí sá nə sá bág nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á mə jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná də búla ja məbwəbúlán mə é də wós nyə yí; bələ kú búla wəŋgú í mú sá nə a mpúg ŋgə bwánd nə búgá. ⁵ Sə ábulé sámbe nə bwándúlə sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembí nyə a mə yə sá ŋkəŋkə Shíshim ná a ŋgəg nə myeeg sá cɛəlí milámúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembí nyə á cɛɛlə yíid, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jəŋg wá *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembí wá. ⁷ Muud cugə nə ŋkul mpu magulə ná a yé jí lá mə tətəlí muud; muud jí nə ŋkul yə jí lá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembí nywáá ŋgə yida lwágulə ná á cɛəl sə. Ndəm á cɛəlí jəŋg nyí ná Kríst nyə á zə yə jí lá jí súd sá njúl ná ósól ə *mísóm. ⁹ Ŋkámúsá

4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19 **4:16** Gal 3.7 **4:17** Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19 **4:19** 1Pr Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4
4:25 1za 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembí mə cí ná sá mú otátəlí ə búúd: 3.25-26
5:2 mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mánkənwə: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1
5:3 Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sòm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10

ná Yésus fwo sá ntó sá njúl osóol ɔ́ mísám, ñkámusa nà ja mácií mé má má sá ná Zembí cig ná sá bí otátáí ɔ́ búúú ga; ñgaá ná nyà é ka sá ná sá fáámagí nà mpimbà má Zembí í ñgá zà yí? ¹⁰ Zembí nyà á nti mwân yé zà yà shú ná shwiy dé í sáág ñkwambulà mpádúgá sánòñ. Ñkámúsá ná á fwo sá ntó ja sá á bə mizhízhíy myé yí, ñkámusa nà ja sánòñ mú mpwogé ga. Nyà e bá yə sá cug nácé Kríst ñgà cugə. ¹¹ Jèsh námá dí cí. Sà búsa nà mílúú ná sàñ nà Zembí shú má Cwámba wúsú Yésus-Kríst muud nyà á má zə sá ná sánòñ Zembí bág mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábèè

¹² Sà má ñgá ceel ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nácé muud ñgwúú, sám wəonjú mú julə shwiy; shwiy mú kala nà búúú bēsh, nácé buud bēsh wá bwá á sá sám. ¹³ Shúshwóógú ná Zembí zág yə Moyíz məcəç, sám í á bwey də bə shí mishwun; ñji, Zembí nyà a shígé fwo də ló búúú misám nácé məcəç kú fwo bə. ¹⁴ Ñji, té wúlə wəla má Adam zə wós wəla má Moyíz íí, shwiy í á ñgə bíi buud bēsh tə buud bwá á shígé sá mbií sám nda caamúlə məcəç Adam nyà á caam yí.

Adam nyé jisə vəguli mə múúú nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sə cúgé nə ñkul yíga íwushí í Adam nə yána má Zembí. Jí ná, iwushí í Adam muud ñgwúú í á sá ná zhwoɡ buud bwá bwámag nə shwiy. Mpaam má Zembí í ntə mínji, yána nyə á yə zhwoɡ buud lúú má Yésus-Kríst muud ñgwúú yí í bul bə nə mfií. ¹⁶ Məma salanè jisə mpádúgá sà Zembí nyə á yə buud mpáam dí yí nə sóólúgú íwushí í múúú ñgwúú í á sá yí. Nácé, sémybé í á bə iwushí í múúú ñgwúú yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intégúí í ayíyáág. Ñji, ja búúú bwá má sá mísám ná sá sá yí, yána má Zembí dáá í má yida sá ná buud bwá bág otátáí ɔ́ búúú mish méđ. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúú ñgwúú nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bēsh. Ñji, Zembí má sá búúú mbiya məma yána lúú má Yésus-Kríst muud ñgwúú dí; a má sá bwo mənywa, a sá ná bwá bág otátáí ɔ́ búúú. Bwá bá cugə nácé *Kríst, bəñòñ ka bá bə míci.

¹⁸ Nda í ká bə ná wusúlə múúú ñgwúú nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwá bág nə intégúí ná, ntó námá, Zembí nyə ci ná buud bēsh búsa otátáí ɔ́ búúú nácé sóólúgú tətáí muud ñgwúú nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúú bēsh bwá á má bə ósól ɔ́ mísám nácé sóólúgú málwə múúú ñgwúú nyə a sá yí ná, ntó námə wə zhwoɡ buud bwá bá bə otátáí nácé sóólúgú mágwág múúú ñgwúú nyə a sá yí.

²⁰ Zembí nyə á wá *mbwoomb məcəç shú ná iwushí í mpyáánzág. Ná ndéé, kál sám í á mpyáánz yí, mpaam má Zembí í á nyiñgə mpyáánz ntə íwushí. ²¹ Mpaam má Zembí í á mpyáánz ntə íwushí shú ná, nda sám í á ñgə jwǒ, í dégé sá ná buud bwá bwámag nə shwiy ná, mpaam má Zembí í jwǒg ja gaád, ñgá sá ná buud bwá bág otátáí ɔ́ búúú; ná ndéé, sá mú nə ñkul jee lág cug á kandugə kandugə lúú má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sá búsa mimbimbə shú sá í dǔgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná jí? Ye shé má jəlá nə ñgə kə nə *misám shwóg nə shwóg shú ná Zembí ñgág nə bul nyiñgə sá shé mpaam? ² Mbò! Í ajəláyé nə bə ntó! Shé á má yə, shwiy dəonj í á má sá ná shé béégyág nə misám; shé é ka nyiñgə ñgə cugə

mísámúd na ntúdele? ³ Ngaá bi mə mpú ná sá bêsh buud sá á ngə duwan t̄an buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námá nduwán wəɔngúd? ⁴ Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sán̄n̄h Yésus sá mú d̄aw. Ntó mó kó ná, nda ɲkúl áyíyáág má Sós̄ngú í á gwúmushi nyə ná, shé má j̄alá nə ka cugə cug ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ɲkí sá mə ci ná shwiy dé í mūsə shwiy dású, gwúmúlə yé í é bə námá gwúmúlə wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbii búúd shé á d̄u fwo bə yí í á bə mbádúgá nə *Kříst ja nyə á yə kwolós d̄í yí. Í á s̄ty ntó shú ná ɲkul mísám mí á d̄u bə nə ndí shédí milám d̄í yí í shín̄g kandugə, shé wúg mányámá má mísámúd. ⁷ Mpugá ná muud má yə yé, mísám mí ányíngóyé ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sán̄n̄h Kříst sá á yə ná, sá má tádúgá ná sán̄n̄h sá é cugə námá. ⁹ Sá má mpú ná n̄ji Kříst nyə a gwúm yí, nyə abúlə ná n̄yingə yə, shwiy í cúgə ná nə ɲkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégýág nə mísám ja ɲgwúd á kandugə; cug á ɲgə cugə yí j̄ísə shú má Zembí. ¹¹ Námá mbii ɲgwúd wəɔngú, bi má j̄alá nə ɲwa bíméfwó ná bi á má yə, shwiy d̄oɔng í á má sá ná bi béégýág nə mísám; n̄ji bí ka ɲgə cugə shú má Zembí, kwon̄j má Yésus-Kříst d̄í.

¹² Sám í á j̄aláyé ná nə n̄yingə jwú ná m̄ənyúúl mán má bá yə m̄áni; mb̄d, *sám í á j̄aláyé ná nə sá ná bi d̄ug ɲgə b̄e iyéesh ya m̄ənyúúl mún. ¹³ Kúgá ná d̄u balan nə ikúl í nyúúl bín d̄u sá olíɲgí námá nda bí bí ná málwaa má mísám. Yidagá yə Zembí m̄ənyúúl mán nəcə bi a shí yə, ná ndeé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúúl bín dúlə sá otútálí. ¹⁴ Sám í abúlə ná n̄yingə jwú nə b̄i; nəcə bí cugé ná íjwúga í m̄əcəđ, bi b̄sə mpáam má Zembí d̄í.

Sá b̄sə mikwám mí cug á t̄útəlí

¹⁵ Ntó wá j̄i? Sá sáág *mísám nəcə sá mūsə mpáam má Zembí d̄í, kú ná bə íjwúga í m̄əcəđ d̄i? Mb̄ó! Í áj̄aláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí mó ká yə múúd m̄ənyúúl ná bi é d̄u sá nyə m̄əgwág, bí shwal bə málwaa mé? Bi b̄sə málwaa má múúd bí mó sá m̄əgwág nə ndí yé. Bí mó ká bə málwaa má mísám, mísám mí kwaamb bí shwiy; bí mó ká bə málwaa má Zembí, Zembí ci ná bí bí otútəlí ɔ búud. ¹⁷ Akíba nə Zembí nəcə yág íí, bí á d̄u bə málwaa mé cug mísám; n̄ji ja gaád íí, bí a má kənd milám mín myésh n̄j̄ígúlá í ɲgə j̄íguləw buud bêsh yíid, n̄j̄ígúlá bí á lóg yí. ¹⁸ Bi a má shwub nə mísám, bí mūsə málwaa má cug otútəlí. ¹⁹ Mə lás ná zhizhe lásúlə á buud nəcə bi ádé leel gwág. Mw̄ow má mpús íí, bí á d̄u balan nə ikúl í nyúúl bín d̄u cugə nda málwaa má mísólúgú mí ádudaná, málwaa má cug á kú b̄ish m̄əcəđ; zh̄ígúlá a cin̄ɔngú í á bə ná bi á d̄u sá Zembí málwə. Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúúl bín í b̄əg málwaa má cug otútəlí; zh̄ígúlá a cin̄ɔngú í é bə ná bí é ɲgə cugə cug Zembí má gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á d̄u bə málwaa má mísám yí, í áshígé d̄u bə bí ȳimbúlí ná bi k̄əndug milám otútəlí d̄í. ²¹ Wáyé m̄fii bí á bə nə ndí ja j̄oɔng yí? Ngaá bi mú d̄u gwág mísólúgú mín shw̄on, nəcə mí á d̄u bə myoɔng mi k̄ənd múud n̄ji shwiy d̄í myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembí má yíl bí mányámá má mísámúd sá ná bi b̄əg málwaa mé ná, bi mú ɲgə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námá nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, n̄ji Zembí nywáa mə yə múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéđ; a yáná gwo kwon̄j mə Gwamba wúsú *Kříst Yésus d̄í.

7

Sá ηgə sêy na Zembî mbii ágúgwáan

¹ Bwaanɣ, ja mə ηgə lás nə bí yí, mə mpú nə mə ηgə lás nə buud bwə mpú máççɛ wá. Ngaá bi mə mpú nə máççɛ mə dá jwú nə muud nji ja múúd ηgə ná çugə yí? ² Nda mudá, ηkúmba ççɛ í ηgə laad nyə nə ηgwúm yé té wêsh ηgwúm ηgə ná çugə yí. Nji, ηgwúm mə ká yə, ççɛ dɔɔηgú kú ná bii múdá. ³ Ntɔ ji ná, múdá mə ká ntɔ wúl njɔw báád ηgwúm ná nə mísh íí, bwə jɔw nyə nə mudá minɔamb. Nji, ηkí ηgwúm mə yə, ççɛ kú ná nyiηgə bii múdá; á ká ntɔ wúl njɔw báád íí, á kú bæ múdá minɔamb.

⁴ Bwaanɣ, jí námə mbii ηgwúd wɔɔηgú shú dán, bi músə buud ɔ *Kříst, sá ɔɔηg í á mə sá nə bi bóɣ mimbimbə shú sá í dúgyá nə máççɛ yí. Bi á mə ntɔ məbwə mə múud shúsúđ, múúd nyə á gwúm yé. Í á sɔy ntɔ shú nə shé wúmáɣ Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ηgə ná bɛ iyéesh í çug múúd yí, máççɛ mə á də shwambulə bów-bôw iyéesh bíśú. Bów-bôw iyéesh bíśú byɔɔηgú wə í á də ηgə sêy sáđí íkúl í nyúúúlđ, mpúmá á cínɔη nyə á bæ nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í dúgyá nə máççɛ mə á də bii shé mikwám má; ntɔ, shé mə wú mikwám myɔɔηgúđ. Shé mú məlwáá mə Zembî mbii ágúgwáan Nkɛηkɛ Shíshim ηgə lwágulə shé yí, kú ná bæ mbii á yág shé á ηgə bɛ máççɛ nda máśś cilyá ná.

Ká máççɛ mə ηgə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Máççɛ mə mə yidá bæ *sám? Mbđ! Í cúgə nə ηkul bæ ntɔ! Nji, máççɛ mə á mbəm bæ kú bæ, mə á shígé nywá mpu sá bwə jɔw nə sám yí. Nəcə, ççɛ í á mbəm bæ kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá ηkán», mə á shígé nywá mpu sá bwə jɔw nə iwímbúg yí. ⁸ Sám í á ηwa zhií na mpándí níđ, í mú sá nə mə téédúg ηgələ wímb isá mimbii. Máççɛ mə ká bæ kú bæ, sám mə yə. ⁹ Té wêsh mə á ηgə ná bæ kú mpu máççɛ yí, mə á ηgə çugə. Ká, nji mə á ka zə mpu mpándí yí, sám mú bân lúu, ¹⁰ mee mú yə. Mpándí í á bæ nə í kwáámbug mə çug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sám í á ηwa zhií mpándíđ, í mú jwáηgulə mə nə ndéé í mú gwílyə mə.

¹² Sá ηgwúđá, máççɛ máá máśə ηkɛηkɛ sá, sá máççɛ mə ηgə jii yí í njúl námə ηkɛηkɛ sá, í njúl tútəlí, ηkí nywa. ¹³ Ká, ye sá ányunywaá í mə yida bæ sá shwiy shú dáamə? Mbđ! Í cúgə ntɔ! Jí ná sám í á yida ηwa zhií sá ányunywaá dí nə í zə gwílyə mə; ntɔ, mpándí í mú sá nə sám í mpúyúg, í mpúg námə nyín nə wúśə mbíyá bów-bôw sá.

Çug mísəm í də wá múud mányámáđ

¹⁴ Haaw. Sá mə mpú nə máççɛ máśə sá á *shíshim, mee mə ηgə ná bɛ iyéesh í çug múud, mə ji kwám á *mísəm. ¹⁵ Sá gwáméfwó mə ηgə sá yí, mə aηgê nə wámbulə gwo. Mə aηgê nə sá sá mə céél sá yí, nji sá mə ηgə mpii yí, gwə wə mə sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bæ nə sá mə ηgə sá yí mə aηgê nə çel gwo nə, mə mə ka dúg nə máççɛ máśə jɔɔ sá. ¹⁷ Ntɔ, mee ná dí ηgə sá isá mə ηgə sá yí, jisə sám í njúl mə nyúúúlđ yí. ¹⁸ Mə mpú búbále nə ηkul mə sá mánywa yí í cúgə çug múúd jāmud. Yéesh nə yéesh jān wə mə jí nə ηkul gwág yí; nji, kú nə ηkul mə sá mánywa mə ηgə çel sá má. ¹⁹ Ntɔ ji ná, mánywa mə céél sá má, mə asáyé mwɔ; nji məbôw

7:2 1Kr 7.39 7:4 6.4; Gal 2.19 * 7:4 Mpumá nyɔɔηg wə misólólúá. 7:5 6.21 7:6 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 7:7 4.15 7:7 Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 7:8 1Kr 15.56 7:9 5.13 7:10 Láv 18.5 7:11 Mət 3.13 7:12 1Tm 1.8 7:14 Sôm 51.7 7:15 Gal 5.17 7:18 Mət 8.21; Flp 2.13

má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. ²⁰Nda jí ka bæ ná mæ ngə sá sá má acéélé yí ná, mæ dí ngə sá isá, jísə sám í njúl mæ nyúúlúd yí.

²¹Mæ má ka kwey ná nyúl ñkúl nyísə mádí cugud; ñkul nyooŋg wá í ðu sá ná, ja jəsh má céél sá mánywa yí, mæ yida sá mæbðw, ²²í njúl ná mæ ngə gwág nywa mæcɛɛ má Zembí mádí lám dí cwú. ²³Nji mæ má kwey ná nyúl ñkúl nyísə mæ nyúúlúd í ngə lúmbali nə isá téduga wám í ngə magulə yí. Ñkul nyooŋg í ngə sá ná mæ bəg kwám á ñkul mísám mí nə ndí mádí íkál í nyúúlúd yí. ²⁴A ñkúnkwónhəla mæ e! Nyúúl ga í ngə kə nə mæ shwiyud. Zə e bá yíl mæ mága mányámád e? ²⁵Yé Zembí, akíba nə wo kwonj mæ Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fug nyám í ngə sá ná mæ bəg lwaá lú mæcɛɛ má Zembí, iyéesh byám byânj í ngə sá ná mæ bəg lwaá lú ñkul mísám mí nə ndí yí.

8

Shíshim má Zembí wá ngə kyey nə mbúgula

¹Ntó, jaá ga di, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíngáyé ná kwo bwəma nə intégúlí í *mísám. ²Ñkul Ñkəŋkə Shíshim jí nə ndí yí í má yíl wo mányámá má mísámúd, wo abúlé ná kwo yə shwiy lú mísám, nəcə ñkul nyooŋg wá í ðu yə múud mæ Kríst Yésus cug. ³Mæcɛɛ má Moyíz má á shigé bæ nə ñkul sá ntó nəcə cug múúd í cugé nə ñkul bɛ mwo. Nji, Zembí nyə a shí sá; nyə á nti Mwân yé zə jím bal búúd mísám. Mwân mú zə ñwa nyúúl búúd ɔ mísám bí nə ndí yí, nə ndeé Zembí mú yə nyúúl nyooŋgú intégúlí í mísám. ⁴Nyə á sá ntó shú ná shé bəg nə ñkul mæ bɛ otútálí bəsh mæcɛɛ má ngə jii wá, ná ndeé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngə kyey nə shé, í é bæ Ñkəŋkə Shíshim.

⁵Buud iyéesh í cug múúd í ngə kyey nə ndí wá, isá í cug múúd wá bəŋ bwá ðu təl shwóg yí. Bəŋg Ñkəŋkə Shíshim ngə kyey nə ndí wá, bwá ðu təl isá í Shíshim shwóg. ⁶Mpugá ná muud mæ bɛ iyéesh í cug múúd yé, məshíné mé mása nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bɛ iyéesh í Ñkəŋkə Shíshim yé, məshíné mé mása cug, nyə é cugə ná shɛɛ. ⁷Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifamuga ngəlá fam Zembí; í anğé nə sá mæcɛɛ má Zembí mægwág, í cugé námá nə ñkul bwele sá mwo mágwág. ⁸Buud bwá ngə bɛ iyéesh í cug múúd wá bwá cugé nə ñkul nywa Zembí lámúd.

⁹Ká bí bá bí anğé ná bɛ iyéesh í cug múúd, bí mú ngə bɛ Ñkəŋkə Shíshim, nəcə a njul bí mányúúlúd. Muud cugé nə Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. ¹⁰Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúlúd ná, mányúúl mán má é tɛem ngə yə nəcə mísám, *mishishim mín mí é ngə ñwa cug† nəcə Zembí nyə a má cí ná bí múse otútálí ɔ búúd. ¹¹Ñkí bí bí nə Shíshim má Zembí muud nyə a gwúmshí Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námá sá ná Shíshim yé wəŋgú í gwúmshíg mányúúl mán mǎ shwiy máni.

¹²Nda jí ntó ná, bwaanğ, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bæ mpwálá ná shé ngəg nə nyinğə bɛ iyéesh í cug múúd. ¹³Nəcə, bí má ká ngə bɛ iyéesh í cug múúd í, bí mæ bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Ñkəŋkə Shíshim ngəg nə gwíilya mísóólúgú mányúúl má ðu sá myá, bí bá cugə. ¹⁴Mpugá ná buud bəsh Shíshim má Zembí ngə kyey nə ndí wá, bwó wá búsə bwân ɔ Zembí. ¹⁵Nəcə, Shíshim bí

7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11   7:24 1Kr 15.57   8:1 1.18; 5.1   8:2 3.27; 7.7-11   8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21   8:4 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25   8:6 6.21; Gal 6.8   * 8:6 8.6 Wa, shwiy dúsə béégýálə nə Zembí, kú bæ zhizhe shwiy sá má mpú yí.   8:9 1Kr 3.16   8:10 Gal 2.20; 1Yn 3.24
† 8:10 8.10 Bəšl bwá ngə cí ná: «Shíshim má Zembí ngə yə bí cug».   8:11 2Kr 4.14   8:12 6.18   8:13 Gal 6.8; Ifz 4.22-24   8:14 1Yn 2.29-3.1   8:15 Mak 14.36; Gal 4.5-7

á lág yí í cúgé *shíshim í sá ná bí bág mælwaá, bí nyingə ngə cugə cug ífwaas yí. Bí á yida lág Shíshim í sá ná bí bág bwân ó Zembí yí; Shíshim wəɔŋg í yá shé ŋkul ná shé kímúg ná: «Abba†, Dâl!» ¹⁶ Nkɛŋkɛ Shíshim nyəméfwó ngə námá lwágula *mishíshim míshé ná shé búsa bwân ó Zembí bábálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsa bwân ó Zembí ná, shé búsa námá nə kəw^S wá Zembí. Shénɔŋ Krist shé má bá kəwala mákəw, ŋkí shé ngə námá kəwala micúŋ myé. Shé ngə kəwala micúŋ myé shú ná shénɔŋ bəsh bág ŋkəŋwa mánkəŋwa mé.

Milwaná myâ mwəw má ngə zə má

¹⁸ Jugúlá shé ngə jug mwəw mága dí yí í cúgé tɔɔ sâ ja má tádúgá bímbí Zembí mə bá sá ná shé ŋkónwag yí. ¹⁹ Nəcə, Zembí mə bá zə sá ná buud búsa bwân bé wá bwá mpúyúg. Ná ndeé, isá byəsh Zembí nyə á té yí í ngə bwánd sâ jəɔŋgú nə milám ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mósól mánkul má ngə lwáfula isá byəɔŋg ná í ngəg nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isá byəɔŋg dí í á vāŋ ná í ká biil mánkul məɔŋgúd, Zembí wá nyə a nyasulə byo cínəŋg. Nji, isá byəɔŋg byəsh í ngə bwánd nə búgá ná ²¹ dúl jwówúd Zembí mə bá yíl byo lwéfáli jəɔŋgúd, nəcə lwéfáli jəɔŋg í ngə caam. Ja Zembí mə bá yíl byo cínəŋg yí, í bá ka lág cug fálí bwân ó Zembí bwá ngə cugə yí nə mənəkəŋwa bwá ngə ŋkəŋwa má.

²² Sá má mpú ná, zə wós kíkídíga, isá byəsh Zembí nyə a té yí í ngə ná jug, ngə leegya nda mudá ngə kwiy minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgé námá nji isá byəɔŋgú; tɔɔ sá bəɔŋg Zembí nyə a má yə Shíshim yé tāŋ məkagulá wá, sá ngə námá leegya ngəla bwánd fwála Zembí mə bá zə təl sá cé bwân bé dí yí, fwála á bá námá zə yíl mánnyúul mósú mánnyámád yí. ²⁴ Nəcə, Zembí nyə a má cug sá, nji sâ jəɔŋg í afwóyé ná nyín, sá ngə ná bwánd bwándúg nə búgá. Sâ múud ngə bwánd nə búgá yí, á ká dúg gwo, yə nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sâ sá anɣé nə dúg yí, sá ngə bwánd gwo nə búgá ná, sá ngə bwánd gwo nə jísów.

²⁶ Námá mbií ŋgwúd wəɔŋgú, Nkɛŋkɛ Shíshim ngə námá kwíind sá tag dúsúd; sá áde mpu sâ í jí ná sá gwáábúg Zembí mājəgula mósúd yí. Nji, Nkɛŋkɛ Shíshim nyəméfwó má dū jəgula shú dúsú, dū leegya mbií míleegya iciyá í lāsú bísú í cúgé nə ŋkul féég yí. ²⁷ Zembí nywáá muud má dū bigas isá í lám yé, á dū mpu isá Nkɛŋkɛ Shíshim má dū gwáámb cínəŋg yí; nəcə Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jəgula shú óbúgula námá nda Zembí mə jí ná.

Zembí jí cugye

²⁸ Sá má mpú ntág ná Zembí má dū sá sâ jəsh í shúgúlág ŋkí nywa shú búúd bwá céel nyə wá, buud nyə á jəw táduga yéd wá. ²⁹ Nəcə, buud Zembí nyə á bwey fwo tééd mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwá bɛɛlag Mwān yé, Mwān yé bág cúmbá á zhwoɡ omínɔŋɔ. ³⁰ Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wá nyə á jəw wá; buud nyə á jəw wá, bwó wá nyə á ci ná búsa otátəlí ɔ búúd wá; buud nyə á ci ná otátəlí ɔ búúd wá, bwó wá nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nə ŋkul yíl shé cɛelí má Zembí dí

³¹ Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembí ngə kyem sâ, zə jí nə ŋkul nyingə lúmbulí nə sá? ³² Nyə á shígé jagulə fwámé Mwān yé, nyə á kɛenzh nyə shú dúsú. A tééd fwo kɛenzh Mwān yé, ŋgáá ná nyə é kwádulə yə sá isá byəsh ashwá? ³³ Zə

† 8:15 Abba: Ciyá ní í ká ná Dá. 8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § 8:17 Kəw á jəjə isá Zembí nyə á kwəmasa shú bwân bé yí. 8:18 2Kr 4.17 8:19 Kol 3.4; 1Yn 3.2 8:20 Mat 3.17-19 8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sóm 139.1 8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sóm 118.6 8:32 5.8; Yuá 3.16

jí nà ñkul shwáman búúð Zembí má féésh wá? Ngaá Zembí nywáá nyà a má bwey ci ná básá otátáí ɔ búúð? ³⁴ Zó jí nà ñkul sámb bwo lású? Ngaá Yésus nyà a shí yà; bul nyingà bə ná, nyà a shí gwúm, a njul Zembí dí mbwə mənəcwúm, a ngə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nà ñkul sá ná sá béégyág nà cəelí Zembí ngə cəel sá yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágáwó, ye cúwáí, ye zha, ye məbúwa, ye isá í áwuwaguwə, ye shwiy ná bwə gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Shwiy í ngə wáám̄b sá jwów dēsh nəcə wo.

Bwə dóg sá nji nda itəw

bwə ñkág nà ndí ná bwə ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ngə jág bul ntə isá íni byēsh. Nəcə muud ngə cəel sá yé ngə sá ná sə ngəg nà ntə. ³⁸ Məe mə ngə ntəg mpu bábálé ná gúl sá cúgə nà ñkul béég sá nà cəelí Zembí ngə cəel sá yí: təw shwiy, təw cug, təw *wəngəles, təw isá í ngə wá buud mənəyámád yí, təw cug ga, təw jəng zág yí, təw isá í ngə ntə buud ñkul yí, ³⁹ təw mənəkul má gwów, təw məng mǎ shí, təw gúl sá Zembí nyà a té yí, kú nə təw sá jí nà ñkul béég sá nà cəelí Zembí ngə cəel sá kwoŋ mə Cwám̄ba wúsú *Křst Yésus dí yí.

9

Izarəyêl jí fééshá má Zembí

¹ Námá nda má jí múúð má *Křst ná, bábálé wə má zó lás éga, mə abwíngé ijóó; lám wám Nkəŋkə Shíshim ngə kyey nà ndí yí í ngə magulə ntó. ² Mə ngə ci fwámé ci ná lám cúgə bwele bə mə ná shee, mə jí nə məma mácey mə lám má ngə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námá nà ñkul jee magulə ná məméfwo bág nə məzhúngúlú, ná mə wə yídag béégya nə Křst shú bwáang wá kúl búúð má á zə byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwə, bag ó *Izarəyêl, Zembí nyà á nwa bwo tãŋ bwân bé, a yə bwo mənəknəwə mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcəçé mé, a yə bwo zhií ná bwə dóg yə nyà gúmá, a kaag bwo mənəkaagə mé. ⁵ Bwə wə bí nə ímpáám̄b í á fwə íbēend, mpwoŋ buud nyánúð wə Křst nyà á zə byél byélé á shí ga yé, nyà, Zembí mə ntə sá jēsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amēn.

⁶ Ntó cugé ná ñkaagə má Zembí í á má yə íyí-yíy, mbó. Í yidá bə ná, mpwoŋ buud Izarəyêl nyēsh dí nyísá fwámé Izarəyêl; ⁷ nyēsh tēem námá bə mpwoŋ buud má *Abərahám, nyēsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembí nyà á ci nə Abərahám ná: «Wə *Izaag wə mpwoŋ buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má kə ná, bwân múúð mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí básá bwân ó Zembí; bəngə á byá nə ñkaagə má Zembí wá, bwó wə básá nyà fwámé bwân. ⁹ Nəcə Zembí nyà á kaag ná: «Mə bá nyinğə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgə námá nji bímbí má ngə ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbeka bá mpáám̄b jíjú Izaag bwə mú bə nə bum lu məwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwân kú fwo byél, bwə kú fwo sá təw mənəywa təw məbów, Zembí mú sá ná tódúgá yé í bwámag. Nəcə tódúgá yé í du bə nji nda nyáméfwo mə féésh ná. ¹² A du féésh múúð, kú bə ná muud nyə ámə fwo sá mísóólúgú, nji muud á céél jów yé, a jów. Ntó, nyə á ci nə

8:34 4.25; **Mis** 2.33; **Heb** 7.25; **1Yn** 2.1 **8:35** 2Kr 5.14 **8:36** Sóm 44.23; 2Kr 4.11 **8:37** 1Yn 5.4-5

8:38 Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16

9:2 MmN 32.32 **9:4** bag ó Izarəyêl: MmN 4.22; Ozê 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə:

Mat 17.7; MmN 24.7-8 məcəç: MmN 20-24 mənəkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6,

15 Křst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mat 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9**

Mat 18.10, 14 **9:10** Mat 25.21-23; Rom 11.6

Rabéka ná: «Mwân acúmbâ mæ bá bæ mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Mæ á cæel *Yákwab, mæ mpíi Iso».

Zembí cugé næ olíingí

¹⁴ Ntó má ká ná jí? Ná Zembí jí næ olíingí? Mbô! Í cugé ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyæ á ci næ Moyíz ná: «Nyöong má é cæel gwág ñkúnkwónúla yé, mæ gwág; nyöong má é cæel gwág cey lámúd yé, mæ gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembí má ðu féesh múúd næ lám ñkúnkwon, kú bæ næcé muud bálæ næ yéesh, ñkí ntâg ná muud bulálæ yíma. ¹⁷ Sá jöong wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná Zembí nyæ á ci næ Farawôn nyæ, «Mæ á tâl wo ñjwú-buud shú ná mæ lwóyá ñkúl nyâm wódí, jínó ðâm jwóg shí nyésh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembí má ðu sá ná, muud á céél gwág ñkúnkwónúla yé, a gwág; nyöong á céél sá ná a bág næ náj yé, a sâ.

Zembí jí fúli nyódí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká næcé jí Zembí mæ nyíngá ðu jum búúd yí? Næcé, zó jí næ ñkul lúl lúu næ cígálá Zembí má ñwa yí?» ²⁰ Eéékýé, yé mwâ muud! Wo wá zó ná wó kaad næ Zembí? Ye mpíi nyí næ ñkul ci næ muud nyæ á mæ mæ nyæ yé ná: «Næcé jí wo á mæ mæ mæ ntága yí?» ²¹ Nkí ntâg ná ye mæol mæmpíi cugé næ zhíí ná a még isâ í gúmá, mæ námá zhizhe isâ næ yagó jé ñgwúd næ ñgwúd?

²² Zembí nyæ á cæel lwóyá mpimbæ jé næ ñkul nyé; ñji, buud í á bæ næ a jángulæg næ zhwuná wá, nyæ á yida jísow bwo kú lámusa. ²³ Nyæ a jísow bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí næ milwané yí, bwó buud nyæ á bwey kwæmusa ná a bá yó milwané nyöong wá. ²⁴ Buud bæongú, jísæ sá buud nyæ á jów wá. Nyæ á jów ntâg sá, kú bæ ñji wúlæ *Oyúden dí, nyæ a jów námá buud íkúl ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyæ á ci kálaad má Ozé dí ná; ná:

Kúl búúd í á shígé bæ kúl jâm yí,
mæ bá jów gwo ná kúl jâm;
buud má á shígé bul cæel wá,
mæ jów bwo ná wæabábæ.

²⁶ Námá kúkúl nyæ á ci næ bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwá bá jów bwo cínöng ná
bwân ó Zembí á kuwô.

²⁷ Izayí nyæ a shí námá bwú ñkúgú shú *Izæryél ná:

Buud ó Izæryél tæm bulya nda shæ á mân,
Zembí mæ bá cug ñji búbaalé.

²⁸ Næcé, Zembí mæ bá sá sóslágú nyæ á ci yí
wa shí gaád; a bá casulæ wæ ná máñ kú bwánd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyæ á bwey ci ná, ná:

nda næcé Cwámba á ñkul nyésh
lúgólæ sá búbaalé bwân,
ñkí sá á má zæ bæ nda Sódom,
námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jí? Shé má ci ná íkúl í cugé Oyúden yí, í á shígé ñgæ sá zhíí ná Zembí cíg ná búasé otútálí ó búúd; ñji, Zembí má ci ná búasé otútálí ó búúd næcé bwá jéégúlæ míkwon wá Yésus. ³¹ Ká Oyúden bân bwá á ñgæ sá ná bwá bá otútálí

nə baagulálə máccɛɛ; nji, bwó áshígé bə. ³² Bwó á shígé ka bə ótútálí nəc é jí? Nəc é bwó á shígé ngə bwánd ná bwó é bə ótútálí nəc é jéégúlə kwonj wó Yésus. Bwó á ngə téduga ná bwó é bə ótútálí nəc é ngəlá sá misóólúgá; bwó á ka bwíim kwóógá lá mábɔógád, ³³ námá nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná; nó:

Dugá! Mə má bwíig kwóógá lá mábɔógá Siyôn*

kwóógá í é də búlal búúd yí.

Nji, muud mə jéég kwonj cínɔng yé
nyə abúle sámba.

10

Zembí má cug múúd yésh mə búgula yé

¹ Bwaanj, mə ngə bul jí ná Zembí yág *Oyúden cug, gwó wó má jí nya məjəgula məm dí yí. ² Jí búbálé ná bwó á má mpu wá mílúú ázembí dí, mə jee námá mpu bwiing ntó. Nji, bwó ngə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú mpu ísá bwó jálá nə mpu yí. ³ Jí ná, bwó ampúyé gwág váal Zembí má də sá ná muud bóg tútálí yí, bwó á má ka ba nyáj zhíí shú ná bwó bóg ótútálí mísh má Zembí dí. Bwó á má yida sá míngáádé ná ótútálí ó Zembí. ⁴ Jí ná, ísəy máccɛɛ má á ngə cɛel sɛy yí, *Kříst wó nyə á zə casalə byo shú ná muud yésh mə *búgula yé, Zembí cig ná a jí tútálí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bəlá tútálí nəc məccɛɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yésh mə báágúlá máccɛɛ yé, nyə é *dúg cug nəc məccɛɛ.» ⁶ Nji, shú bəlá tútálí muud nəc búg, cilyá wúə ná: «Nda cí wódí lámúd ná: zó má bá bád kə jonud?» Ntó jí ná wó cɛel ná Kříst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námá bɛeg cí ná: zó má bá shulə kə mínjím?» Ngəá Kříst nyə a shí bwey wú mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí ngə cí ná: «Lánj wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lánj wəɔng wó sá ngə cúndə yí, lánj í ngə jíigali buud búg yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wó ná Yésus jí Cwámba, wo búgula nə lám wó ná Zembí nyə a gwúmashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də búgula nə lám, Zembí mú cí ná a jí tútálí muud; muud lás nə mpu, Zembí mí yə nyə cug. ¹¹ Nəc Micilyá mí ngə cí ná: «Muud mə jéég kwonj nyódí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jí ná mwá Yúden nyə anjé nə salan nə mwá Gərək; bəsh bí nə Cwámba ngwúd. A də bwádan nə buud bəsh bwó jəw nyə wá zhwoɡ zhwoɡ íbwádán. ¹³ Micilyá mí ngə cí ná: «Muud yésh mə bá kámb Cwámba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwó é kámb Zembí, bwó kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwó é búgula, bwó kú fwo gwáduga lánj yé yé? Ntədəlé bwó é gwáduga lánj yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə é cúndə, Zembí kú fwo lwám nyə yé? Micilyá mí ngə mpu cí ná: «A mánj jəjə məkuú ná ndéé məkuú mə búúd bwó ngə kyey nə jəjə lánj wá e!» ¹⁶ Ká, buud bəsh dí bwó á magulə Jəjə Kéel. Jí námá nda Izayí nyə á cí ná, ná: «Cwámba e, zó nyə a *magulə lánj sá á ngə kyey nə ndí yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í də zhu lánj múúd mə gwág yíid; lánj wəɔng wó Kéel mə Kříst.

¹⁸ Mə ngə ka shílá ná: Ye Oyúden bwó á shígé gwág lánj wəɔngú e? O! Bwó á shí dí gwág í? Ngəá Micilyá mí ngə cí ná:

9:32 4.4-5   9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8   * 9:33 Siyôn: Nyə á bə mama mbánj bwó á lwó ngwála á Yurúsalem cínɔng gwów yí.   10:1 9.1-3   10:2 Mis 22.3   10:3 1.17   10:4 Gal 3.24-25   10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12   10:6 Mbá 30.12-14   10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11   10:11 9.33   10:12 3.22   10:13 Zhu 3.5   10:15 Iza 52.7   10:16 Iza 53.1; Yuá 12.38   10:17 Yuá 17.20   10:18 Sòm 19.5

Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyêsh dî;
obwiiŋgye ɔ lán iciyá byáŋ í á shí kə ná ndéé
kə kumə ijumə í shí byêsh dî.

¹⁹ Ká ma nyiŋga námá jí ná: «Ye bag ó *Izurəyêl bwá á shígé wámbulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná:

Mə bá sá ná bi sáág bósól búúd wú,
í njúl ná bwá cúgé námá fwámé lwoŋ búúd,
Mə sá ná bi fíimug lwoŋ búúd jí kú nə fúg yí.

²⁰ Izayí nyə a bóle námá lás ná, Zembî má ci ná:
Buud bwá á shígé ŋgə sş mə wá bwá á kwey mə.
Bəŋg bwá á shígé ŋgə jí mə təw sá wá,
mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ó Izurəyêl, á ci ná Zembî má ci ná:
Mə má téég məbwə jwəw ncindî ŋgəlá jəw bwo,
bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádə.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílə ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgé ntó!
Ngaá mə jí mwân *Izurəyêl, mwân á mpwoŋ buud má *Aburəham, beend mə
Bəŋzhamé dî? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féésh yí. Ye bi mə
jág sá Mícilyá mí ŋgə bwiŋg shú má Eli ja nyə á shwáman Izurəyêl wə Zembî
yí? ³ Ná Eli nyə á ci ná: «Cwámba, bwá má shín gwú *búúd ɔ mícúndə bwə, bwá
shín caam *wáálatăr bwə; mə má lúg fwó, bwá ŋgə námá sş ná bwá gwú mə.»
⁴ Nji, Zembî nyə á bęsa nə nyə ná jí? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otósshin
zəŋgbá koogú shú dām məmэфwó, bəŋ bwá á shígé bwele kúd məbwóŋ shí ná
bwá yə Baal gúmá.» ⁵ Námə mbii ŋgwúdə wəŋgú, gúl bábaalé buud Zembî nyə
a féésh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féésh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə
ná bwá á fwo sá wúl jə sósólúgú; í ká bə sá mísósólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó má kə ná jí? Ná sá bwân wə Izurəyêl bwá á ŋgə sş yí, bwá ábíyé gwo;
nji bábaalé Zembî nyə a féésh yí, gwá wə má bii gwo. Bósólúgá bəŋ bwá á sá
miŋgáádə ⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
Zə wósós mútis íf
bwá bəg minjímbúlá,
mísh máŋ má bəg kú dúg,
məlwə máŋ má bəg kú gwág.

⁹ Dávid má ci námá ná:
Iseŋgyá í dəg byáŋ í bəg bwo láámb,
í bəg bwo wód, bwá bílúg ná ndéé,
bwá bəg ləg myána mí jálá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh má bəg bwo yídúgú nə yídúgú
ná ndéé bwá ŋgəg nə jújufə nda wəancím-ncím;
sáág ná bwá jig mənýámád kú yowula.

11 Má shílé ná ná, Ja *Oyúden bwá á sandala ntáni yí, ye bwá á búla mbwógú á kanduga? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byáñ í á má yida sá ná Zembí cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwá sáág wú. 12 Dugá, iwushí Oyúden bwá á wush yí í á sá ná buud o shí bwá bígúg; bálálá bwá á bál yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bó ntáni, nkámusa ná ja Oyúden bêsh bwá bá magula *Krist ná ndeé bwá *dúg cug yí.

13 Yésus nyá á lwám má ná má bwiíngug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, má jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná má ngə gwág nrya iséy byám byoongá. 14 Má ngə gwág byo nywa ntó nəcə má ji ná búgá ná má e shwambulə bag dām Oyúden ná bwá sáág wú ná ndeé bóól wá cínongú bwá mú dúg cug. 15 Yílúla Zembí nyá á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud o shí bêsh bwá bííg zhií bwá kwámbulá ná nyá. Í tééd ná bə ntó, nkámusa ná ja bwá bá nyiñgə zə məbwə mə Zembí dí yí. Ngaá í bá bə bwo nda bwá mə gwúm gwúmúg í!

16 Ja múúd má sá ná, buléd á tééd sá ná mpumá á má mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú mə Zembí yí, ngaá ná a má kənd mpúmá nyēsh koogú shú mə Zembí í? Í ká bə ná mikəplá mí líí misə sá má Zembí, ngaá ná məbwə mə líí jooñg mə é bə námá Zembí isá byé? 17 Sə ñwágá ná bwán s Izarəyél nda olivyé Zembí nyá á bə yé. Zembí nyá á ka fəy mósól məbwə mə líí jooñgá, a mú kə ñwa wo, wo ñjúl məbwə á olivyé nyá á kə ntó yé, a zə fəen kúl nyá á fəy məbwə nyádí olivyé dí yí. Wo músə námá ngə ywó makúl mə ngə bád wú mikəplá mí líí jéd má. 18 Wo ajáláyé ná sá nkámá ná fwámé məbwə mə líí, wo dí ngə nkény mikəplá, mikəplá wə mí ngə nkény wo. 19 Wo é ci ná: «Ngaá ná nyá a fəy məbwə mə líí shú ná mēe má fáánəwog cínong?» 20 Jí mpu bə ntó. Zembí nyá a wéég məbwá mə líí nəcə mə bálə kú ná búgá; wēe mə ka ntāg ñwa jiya nəcə wo bálə ná búgá. Nji, wo kú bēeg nkény nyúul, yidagú bə ná fúndúgá. 21 Zembí tééd fwo bə kú jagulə fwámé məbwə mə olivyé yé, wēe wá nyó é jagulə yé? Wo ó bey! 22 Dúgúg ná Zembí ji ná jə lám, a ñjúl námə ná nkád. A ji ná nkád shú bəoñg bwá á má búla wá; a ñjúl ná jə lám shú dwō, ñki wo ngə kə shwóg ná ngólə jéég nyúul jə lám jé jooñgád; ñki ntó dí, a bá námá fəy yíl wo. 23 Bəoñg bwá á búla wá bāñ í, bwá ká yow cug ján á kú ná búgá, Zembí ñwa bwo, nyiñgə fəen kúl bwá á fwo dū bə yí, nəcə a ji ná ñkul mə sá ntó. 24 Wēe muud wó á bə məbwə á olivyé nyá á kə ntó yé, Zembí nyá á kə fəy wo zə fəen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámúsá ná á sá ntó ná wo, nkámusa ná bəoñg bwá bwey bə məbwə má líí jooñg wá. Ngaá ná nyá e bá námá zə nyiñgə fəen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izarəyél jəsh í bá dúg cug

25 Bwaang, mə acéélé ná bí jágúg jəjə yuug Zembí nyá á ngə baagulə shwoó dí ga, bí a bá dúg ná bí má bul bə ná fəg. Jí ná, bóól bwán s *Izarəyél bwá bá námá bə ñji miñgáádá miñgáádá ná ndeé kə wóós ja bíl ikúl byēsh í bá kə wá Zembí yí. 26 Ntó, kúl búúd Izarəyél jəsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, néəó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyón* .

A bá zə jímbal bag o Yákwab cug ján á kú bísh Zembí.

27 Sə mə bá sá ná bwo wá ní.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misám myáñ yí.

11:11 Mis 13.46; Rom 10.19   11:13 1.5   11:16 Ilñ 15.19-21   11:17 Ifz 2.11-13   11:18 Yuá 4.22   11:20 1Kr 10.12   11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16   11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34

* 11:26 Siyón: Nyá á bə məma mbáñ bwá á lwó ngwála a Yurúsalem cínong gwów yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ngá ban Jɔɔɔ Kéel ná, Zembí ngá nwa bwo nda mizhízhíɔ myé, sá jɔɔɔɔ jí shú mfií wán; nji, nda nyə á bwey féesh impáámbá byáɔ ná, á bul cɛel bwo. ²⁹ Mpugá ná Zembí nyə áde nyingə déég sá nyə ámá yána yí, a kú nyingə cénd njúwúlú nyə ámá jòw múúd yí. ³⁰ Nacé, yág íí, bí a sá Zembí málwá. Nji, kídíga, a má gwág bí nkúɔnkwónǎlá. A gwág bí nkúɔnkwónǎlá ntó nacé Oyúden sála nyə málwá. ³¹ Nə ndeé, bwá ngá sá Zembí málwá ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nacé Zembí nyə a fad buud bəsh íbyeshed shú ná a bǎg námá gwág bəsh nkúɔnkwónǎlá.

Shé gúmálúgá Zembí

³³ Oó! A nyáɔ mǎma fwo múúd ná ndeé Zembí e!

A fúg nyé nǎ mpúyá yé í má lal nkúl e!
Muud cugé nǎ nkul shwánzələ micígúla myé,
muud cugé nǎ nkul bigas íyuuɡ á má yígula yí.

³⁴ Micilyá mí ngə mpu ci ná:

Zó nyə a má ná fwo mpu tédúgá má Zembí?

Nkí ná, zá nyə á má bwelɛ cwíny nyə?

³⁵ Zó nyə a má fwo yə Zembí sá

shú ná a kág ngə bwánd ná

Zembí nyíngəgú yə nyə yé?

³⁶ Nacé, sá jəsh í zhu wá Zembí; nyə wá má sá ná sá jəsh í bág; sá jəsh jisá yí, jisá shú dé. Gúmá bág nǎ nyə kandugá á kandugá. Amen.

12

Yála Zembí nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndeé bwaanɔ, nda Zembí má gwág sá cey lámúd ná, mǎ bándúlá bí ná bí yánág mǎnyúul mún tǎɔ *mǎtúnuga má mikuwó, mǎtúnuga yála Zembí, mǎtúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó jí yála Zembí gúmá fwámé yə. ² Kúgá bɛ mǎfúlú má cug ga; yidagá bíd ná Zembí céndúg bí, a yég bí fúg ágúgwáan, bí dág mpu sá á ngə jí yí; ntó jí ná sá jí nkí nywa yí, sá í jála yí, sá jí kú nǎ tǎo lág yí.

³ Nda Zembí nyə á sá mǎ mpaam ná, mǎ lás nǎ muud yəsh á gwoonɔ jín; má ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntǎ minji. Muud yəsh nǎwág nyáméfwó nda á jí ná, bɛ bímbí lǎ búgá Zembí nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud jí nǎ nyúul ngwúdá, í njúl ka bǎ nǎ ikál nkí bulya; ikál í nyúul byəonɔ byəsh í áde sɛy sɛy ngwúdá. ⁵ Námá mbii ngwúdá wəonɔ, sá má tɛem bǎ nkí bulya, sá bəsh sá búse sɛɛnyá nyúul ngwúdá wá *Kris, sá bəsh sá ngə bǎ leedyá nda ikál í nyúul muud. ⁶ Zembí nyə á ngə yə sǎ isá í yána byé nǎ jɔ lám, isá í yána byəonɔ bíse mimbii mimbii. Nkí Zembí má yə múúd nkul ná a cúndág micúndá, muud wəonɔ cúndág nǎ bímbí lǎ búgá á jí nǎ ndí yí. ⁷ Nyəonɔ jí ná a dág sɛy nǎ bóól yé, a sɛyúg; nyəonɔ jí ná a dág jígúli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonɔ jí ná a dág bándulá búúd yé, a dág bándulá; nyəonɔ jí ná a dág sá yána yé, a dǎ sá dwo nǎ lám ngwúdá; nyəonɔ má dǎ tǎw shwóg kyey nǎ bóól yé, a dág bǎ nǎ zény ja á dú kyey nǎ bwo yí; nyəonɔ mǎ kwínd ínkúɔnkwónǎlá í búúd yé, kwíndúg bwo nǎ mǎshusug.

11:29 3.3-4; 15.8   **11:32** 3.22; Gal 3.22   **11:33** Zhb 11.7; Sóm 139.17   **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13
11:35 Zhb 41.3   **11:36** 16.27; 1Kr 8.6   **12:1** 6.13; 1Pr 2.5   **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21   **12:3**
1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17   **12:4** 1Kr 12.27   **12:6** 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11
12:7 Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7

Mbúgula mæ Yésus má jǽlá nǽ cœel múúd yêsh

⁹ Ciiilagá cœelí jí kú nǽ mǽkǽn yí. Mpiigá mǽbǽw, nywílyágá nǽ mǽnywa. ¹⁰ Dugá bǽ nǽ mǽccy mpádúgá nyín nda omínyonǽ bǽw ngǽ ciiila wá. Muud yêsh sǽǽg nǽ nyǽ wǽ búlug ðu gúmal bǽól búúd. ¹¹ Séyúgá nǽ Cwámba mbii á nǽ bibibi, kú sá ílǽm, nǽ zény nǽ zény. ¹² Bi má jǽlá nǽ bǽ nǽ mǽshusug nǽcǽ bí ngǽ bwánd nǽ búg nǽ Zembí mǽ bá sá bí mǽnywa; bí má ká bwǽma nǽ *incwaw í ntug, bí jisǽw; bi ǽ sá kááfǽ májǽgula. ¹³ Dugá kwiínd búúd ǽ Zembí bǽw ngǽ jí kwiíndyá wá, bi ðu sǽ nǽ bi dǽg lǽg ójón bídí mínjǽw.

¹⁴ Dugá bwádan nǽ buud bǽw lwágula bí cúwáli wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bǽw ka bǽ nǽ mǽshusug, bí nyíi mǽshusug mǽonǽgúd; bǽw ká bǽ nǽ yé, bí jíi námá yé ðǽonǽ. ¹⁶ Dugá bǽ cún mpádúgá nyín. Kúgá ðu bǽ ísá í álal-ñkul; yidagá bǽ byǽonǽg bisǽ ñkwón á muud yêsh yí. Muud kú bœeg bǽ nǽ tǽdúgá nǽ nyǽmǽfwǽ wǽ má búl bǽ nǽ fug.

¹⁷ Bi kú ðu bweel mǽbǽw. Sǽgá nǽ bi dǽg sá mǽnywa mísh má búúd bêsh ðí. ¹⁸ Ñkí jí nǽ ñkul bǽnda, sǽgá mimbii mín myêsh nǽ bi cúgǽg nǽ buud bêsh nǽ shœ. ¹⁹ Yé búúd má búl cœel wá, kúgá ðu kunda bímǽfwǽ; dugá bíð nǽ Zembí wǽ dǽg lwóya mpimbǽ ðu kunda bí; nǽcǽ jí cilyá Kálaad Zembí ðí ná: «Mǽ wǽ má bá ðu kunda, mǽ wǽ má bá ðu yǽ búúd myǽna». Ntǽ wǽ Cwámba ngǽ cǽ yé.

²⁰ Í njúl námá nyinǽg bǽ cilyá ná:

Múúd ngǽ lúmbuli nǽ wo yé ká gwág zha,

yág nyǽ idǽw;

á ká gwág shwáásúlǽ miná,

yág nyǽ sá á ngúlǽg yí.

Ja wǽ sá ntǽ yí, wo má ñkúnd nyǽ

máág má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíð nǽ yéesh sálǽ mǽbǽw í ntǽg wo ñkul; yidagá ðu sá nǽ mǽnywa mwǽ má dǽg ntǽ mǽbǽw bǽw sá wo má.

13*Krísten má jǽlá nǽ sá micí mǽgwág*

¹ Muud yêsh má jǽlá nǽ sá micí mǽgwág. Nǽcǽ, icí byêsh bí shí ga ðí yí í ngǽ zhu wǽ Zembí. Zembí wǽ nyǽ a tǽl micí myêsh mísǽ myá. ² Ntǽ má kǽ ná, muud mǽ lǽl lúu nǽ cǽ yé mǽ lǽl lúu nǽ tégyá ísá Zembí nyǽ a táág yí. Buud bǽw sá ntǽ wǽ bǽw sá nǽ Zembí yág bwo intúgáli. ³ Wo ajǽláyé nǽ fúndǽ ójwú ja wǽ ðu sá mǽnywa yí; ñji, ñkí wǽ ðu sá mǽbǽw, wo wǽ má jǽlá nǽ fúndǽ. Ñkí wǽ cœel cǽgǽ kú fúndǽ cǽ, dugá sá mǽnywa, cǽ nyǽ é yidá faag wo. ⁴ Mpug nǽ cǽ wúsǽ sǽól mǽsáal má Zembí shú dúlǽ bándulǽ wo nǽ wo dǽg sá mǽnywa. Ñkí wǽ ðu sá mǽbǽw, wǽ jǽlá nǽ fúndǽ; nǽcǽ, cǽ í ðu bǽ nǽ kafwǽle shú nǽ a dǽg yǽ búúd intúgáli. Cǽ wúsǽ sǽól mǽsáal mǽ ðu lwóya mpimbǽ má Zembí, ðu lámusa nǽ buud bǽw ðu sá olíñǽg wá. ⁵ Gwǽ wǽ jí ná, muud má jǽlá nǽ magulǽ íjwúga í cǽ nǽ jǽ lám, kú bul bǽ ñji nǽcǽ fúndǽlǽ nǽ Zembí nyǽ á bá gwág nyǽ mpimbǽ.

12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7   **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3   **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15   **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14   **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2   **12:14** Mat 5.44   **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29   **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1   **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9   **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39   **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44   **13:1** Mís 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4   **13:1** Mik 8.15-16   **13:3** 1Pr 2.14; 3.13   **13:5** 2.15

⁶ Sá jooŋg námá wá bí má ða jána ótóya yí. Buud bí ná bwá dúg ŋwa ótóya booŋg wá, Zembí wá nyá á tâl bwo ná bwá dúg sá ísáy byooŋg. ⁷ Yágá muud yêsh sá bí mbíd nyá yí: bí jána múúd tóya tóya yé; bíl ísá byêsh bí má jálá nà jána yí, bí yá búúd bwá jálá nà ŋwa wá; muud má jálá nà fúndúgá yé, bí fúnda nyá; nyooŋg má jálá nà gúmá yé, bí yá nyá gúmá.

Cug cœlí

⁸ Kúgá bæ nà mpwálá nà muud; mpwálá í bág nji cœlí ná nyíga cœl nyíga, nyíga cœl nyíga. Nacé, muud má cœlí bóólúgá yé, ŋgə mpu bæ macçç. ⁹ Ngaá bí má mpú ná mampándí má ŋgə ci ná: «Ci wo kú sá mínəamb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wímb ízhaá sá.» Mampándí máni nà mósíl mēsh má ŋgə ci nji sá ŋgwúð ná: «Cœlug múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda wó cœlí wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nà cœlí yé cugé nà ŋkul sá múúd jí nyá kúná-kúnə yé mæbðw. Ntó jí ná, muud má cœlí bóólúgá yé, ŋgə mpu bæ macçç.

¹¹ Ŋgəgá nà cugə cug cœlí jooŋg, nacé bí má mpú ná fwála sá ŋgə cugə ga í músə wala bí má jálá nà juum ígwád yí. Nacé ja gaád íí, jwów Cwámá má bá za yíl shé mányámád yí í mú bul bæ kúná-kúnə ntə jwów sá á magulə Yésus yí. ¹² Bulú má bul kə. Sá myáásugá ísá í ða sŷy yídúgád yí; sá yídágá ŋwa íkeny í gwáná bwá ða lúmbuli nà ndí mánkényad yí. ¹³ Sá cugəgá cug á otútəlí, mbíí í jálá nà mánkenya má mwásó yí: kú nà ídína í álal-ŋkul*, kú nà shwágúlə málwəg; só kú sá janŋa, kú sá ásiy-sŷy, kú nà ozhuyá, ku mpii təə muud. ¹⁴ Yídagá ŋwa *Kříst nda káándá má bwáád†, bí kú bíð ná iyéesh í cug múúd í nyíŋgəg ŋgə kə nà bí cug ábúðwud.

14

Maguləgá booŋg bwá afwóyé lal wá

¹ Muud jí ná nà búgə ŋkí tag yé, bí ó magulə nyá; bí kú sɛŋɛsa mákəl nà nyá nà yé mbíí mítádúgá. ² Jí nà ŋkul bæ ná, ŋgwól múúd ŋgə táduga ná a jí nà ŋkul ðə sá jêsh, nyooŋg jí nà búgə ŋkí tag yé nyɛ ŋgə ðə nji idaw í ífambá. ³ Muud ŋgə ðə sá jêsh yé bág kú mpyêny ŋgwál; nyooŋg nyá anŋé nà ðə sá jêsh yé bág kú dúg ná nyooŋg ŋgə ðə yé ŋgə jág sá; nacé Zembí má magulə námá nyá. ⁴ Wɛɛ wá zə má zə sámə ízhaa lwaábulə iwushí? Ŋkí á kyabɛ, í dúg mása yé; ŋkí á ku, í dúg námá nji mása yé. Nji nyá é kyabɛ, nacé Cwámá jí nà ŋkul má sá ná a kyábɛg.

⁵ Jí námá ná, ŋgwól múúd má dúg ná dúl jwðw í búl bæ fwámé jwðw çə dúl, ŋgwólúgá nyɛ má ŋwa mwðw mēsh cé ŋgwúð; muud yêsh nádag nà sá nyáméfwó má kwey ná jí tátəlí yí. ⁶ Muud má tâl ŋkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámá; muud má ðə sá jêsh yé ŋgə ðə shú má Cwámá, nacé a ŋgə yə Zembí akíba; nyooŋg nyá anŋé nà ðə sá jêsh yé ŋgə námá yə Zembí akíba. ⁷ Mpugá ná muud ŋgwúð nà ŋgwúð á gwoonŋg jísú nyá anŋé nà cugə shú nyáméfwó, ŋgwúð nà ŋgwúð kú námá yə shú nyáméfwó. ⁸ Ŋkí shé ŋgə cugə, shé ŋgə cugə shú má Cwámá; ŋkí shé má yə, shé yə shú má Cwámá. Ntó jí ná, təə shé má cugə, təə shé má yə, shé búə buud ə Cwámá. ⁹ Haaw, sá jooŋg wá *Kříst nyá á yə, a nyíŋgə gwúm nà ndí yí, shú ná a jwúg nà mimbimbə, jwú nà mikuwó. ¹⁰ Ká nacé jí

13:7 Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** ídína í álal-ŋkul: Mbíí ídína wooŋg í á ðə bæ, buud ðə nà ŋgul ntə mínji, buud sá janŋa kú nà mæsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ŋwa Kříst nda káándá má bwáád: Ntó jí ná cugə mbíí wí ná muud má dúg bí yé bág nda a ŋgə dúg Kříst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 **14:10** 2.6

wé mə sámb *mínyonâ woó iwushí yí? Nkí ntâg ná, nəcé jí wé mə mpyèny mínyonâ woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá tōw kəod dí njów mílású má Zembí. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Mə Cwámba ηgá cugə yé mə ηgə ci náəó:

«Buud bēsh bwá bá kúd mə məbwōj,

bēsh bwá bá ságusə mə nə mímpu myáŋ».

¹² Gwá wá jí ná, muud yēsh á gwoonŋ jisú má bá kə bwəma nə shitóg mísh má Zembí dí.

Kú wá ηgwól bəəgú zhíid

¹³ Ntó, shé yówug dólə yéya məbɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ηwa cígúlá ná muud nyə ajáláyé nə wá ηgwól bəəgú zhíid, kú sá gúl sá í é bálal ηgwól yí. ¹⁴ Sâ má zó ci ga, mə mpú ná jí búbálé, mə mpu ntó nəcé mə jí muud mə Cwámba Yésus. Jí ná, gúl sá cúgé ηkí lwaaguwó ná jâŋ yé mbií wó cí. Nji, múúd mə ká tádúgá ná «sâ ga jí ηkí lwaaguwó», sâ jəonŋ mú bə ηkí lwaaguwó shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ηkí dálə wó dá gúl dəg yí í ntágúlá mínyonâ woó, mpug ná sósólúgú wó wəonŋú í cúgé sósólúgú cɛɛlí. Kú sá ná dálə wó dá gúl dəg yí í gwílyág ηgwól mínyonâ woó, í njúl ná *Kříst nyə á yə námá shú dé. ¹⁶ Sâ jí ηkí nywa shú dwó dí yí, ηkí wo dúg ná í é ntágulə * ηgwól múúd ná ndɛɛ bwá mú jág lás nə wo, wo bíd jâŋ sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembí í cúgé sâ ídag nə mənŋul. Faan má Zembí dása sâ á cug ótútəlí, cug á ná sheɛ, cug máshusug, isâ íni byēsh í ηgá zhu wó Nkɛŋkɛ Shishim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wəonŋ yé, Zembí gwág nya nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sǝgá ná shé sáag isâ í é sá ná buud bwá cúgəg ná sheɛ yí; isâ í é sá ná buud s gwoonŋ bēsh bwá ηgəg nə lal búgád yí. ²⁰ Wo kú bɛɛg caam sósólúgú má Zembí nəcé gúl dəg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; nji, jí bówúlə ná wo dəg wúl ndólúgú í é wá ηgwól múúd bəəgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bág kú də cúdu ηkí ná kú ηgul məlwəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ηkul wá mínyonâ woó bəəgú zhíid yí. ²² Búgá wó ηgá *búgula shú sósólúgú wəonŋ yí, baaguləg gwo mpádúgá biná Zembí obá. Muud jí ná micígúlá myé mí ádɛ kənd nyə məbɛɛd yé, a má jəla. ²³ Muud mə dá wúl ndólúgú a ηgá zhízhigə yé, a má ηwa məbɛɛ mísh má Zembí dí, nəcé sósólúgú wəonŋ í cúgé sósólúgú búgá. Sósólúgú wēsh múúd mə sá nə mílam mímá yí wúsə *sám.

15

Sá bɛgá yuug Kříst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgú í á má fifə wá, sá kúgá də mpyèny ozhigə-zhigə wá bəonŋ bwá ηgá ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sǝ nji isâ sá má gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoonŋ dí sǝg ná ηgwól bág nə mənŋywa, shú nə nyāŋ lálug búgád. ³ Mpugá ná *Kříst nyə a shígé ηgə sǝ nji mənŋywa má nyəmɛfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, náəó: «Zembí, məlwíy bwá də lwíy wo má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sâ jēsh Zembí nyə a sá ná bwá cíləg yág yí, í á bə ná sǝ ηwág njíigúlá cíonŋ, sá bəg nə zény kələ shwóg, nə inkán, nə ndɛɛ sǝ mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembí muud má də sá ná sǝ bəg nə zény kələ shwóg,

14:11 Iza 45.23-24   **14:12** Gal 6.5   **14:13** 1Kr 10.32; 1Yn 2.10   **14:14** 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15   **14:15** 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10   * **14:16** í é ntágulə: Sâ ná muud sámúg.   **14:17** Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24   **14:21** 1Kr 8.13   **14:23** 14.14   **15:1** 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24   **15:3** Sóm 69.10   **15:4** 1Kr 10.11; 2Tm 3.16   **15:5** 12.16; Flp 2.2-5

sá bæ nà ñkán yé, ká sá ná bí dúg bæ cún mpádúgá nyín nda Kríst Yésus nyà a lwó yuug ná. ⁶ Ntò, bí mú bá ðu yà Zembí gúmá bí ñjúl lám ñgwùd, cún ñgwùd, nyà Zembí jí Sónjù má Cwámba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntò, ñgègá nà cugà kú wá mbéégí mpádúgá nyínú, námá nda Kríst nyà á cugà nà bí ná. Cugègá ntó shú ná Zembí bág nà gúmá. ⁸ Mə ñgə bwaagala bí ná Zembí jí abúgúlág, gwə wə Kríst nyà á ñwa nyáméfwó tån sòl mäsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná mənkaagá Zembí nyà á kaag osónjù ó bæend má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb ði, ikúl ishús í ñgə mpu ná Zembí má gwág bwo cey lámú, bwá mú yà Zembí gúmá nda jí cilyá Kálad Zembí dí ná, nàó:

Sâ jəonj wá má bá ðu ságusə wo nà ndí tām ikúl í cúgé Oyúden yí.

Mə bá ðu sey ísusa ságusə jíná dwò.

¹⁰ Jí námá cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
binón kúl búúd má Zembí
ságá məshusəg.

¹¹ Í nyínə námá bæ cilyá ná:

Bí ikúl ishús byēsh ságúságá Cwámba,
ikúl í búúd byēsh í ságúság nyà.

¹² Izayí nyà á ci námá ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ñwa íjwúga, jwú nà ikúl ishús;
ikúl byəonj í bá ðu bwánd sòlúgú yé nà búgá.

¹³ Zembí muud má ðu sá ná buud bwó dúg bwánd isâ nà búgá yé, sáág ná milám mí lwándúg bí nà fwámé məshusəg, mí bæ bí ná shee búgá bí ñgá *búgula yí. Ja jəonjú ñkul má Ñkəñkə Shíshim í mú sá ná bí ñgág nà kə shwóg nà shwóg ñgə bwánd nà búgá.

Pwòl ñgə bá cɛl sá minjəond

¹⁴ Bwaanə, kóómb jín ði, məmэфwó mə ñgə mpu kú nà məshwán ná bí má lwánd nà jəjə mítádúgá, bí má shín námá mpu sá jēsh bí má jálá nà mpu yí, bí mú námá nà ñkul ðu yéya məcwūñ mpádúgá nyín. ¹⁵ Nji tɛem bæ ntó, mə má ñgə cilə bí nà búbaalé mányaan bíl íkúlúð shú ná bí nyínəgəg ñgə táduga isâ bí má bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcə Zembí nyà a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná bág sòl mäsáal má *Kríst Yésus shú ikúl í cúgé *Oyúden yí; mə ñgə sá sáal dəonjú tån nda fada má ðu sá *mátúnuga ná, ñgə cúndə Jəjə Kéel má Zembí. Iséy byəonj bí ná mə sáág ná ikúl í cúgé Oyúden yí í bág mətúnuga Zembí ñgə magulə má, mətúnuga Ñkəñkə Shíshim má tál koogú shú déd má. ¹⁷ Sâ jəonj í sá ná mə ñgág nà bəgəwa nà bále múúd mə Kríst Yésus, mə bəgəwa nà iséy má ñgá sēy shú má Zembí yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugé nà ñkul bwíñg gúl sá shús, ñji iséy Kríst nyà á balan nà mə nà mə sáág yí; nyà a sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí í sáág Zembí məgwág; nyà á balan nà icyá byām nà mísóólúgú myām. ¹⁹ Nyà á balan námá nà ñkul í ðu wéeshulí *məshimbá nà *isâ í mímbúgú, ñkul má Shíshim má Zembí. Sòólúgú wəonj í á sīy mbií á ná mə á má bwíñg Jəjə Kéel má Kríst tédé Yurúsalem nà cínəonj məkoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná mə bwíñgəg Jəjə Kéel kúl múúd nyà afwóyé bwele cwéed Kríst yí, shú ná mə bág kú ñgə lwə

kál bóól búúd bwá á sá mæbwamá yí. ²¹ Mæ á yida bç sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná:

Buud cúndó í á shígé fwo kumæ bwá dí wá bwá bá gwág,

bœŋg bwá á shígé fwo gwág lán yé wá bwá bá wámbulæ.

²² Sâ jœŋg námé wá í á ðu laa mæ ija ija ná nda zæ nŋŋ bídí. ²³ Ká ja gaád íí, mæ cúgé ná nâ sâ mæ sá wa máshí mógaád, í njúl nâ té mímbû mímbû má ðu bwey bæ nâ yéesh ná mæ zó nŋŋ bídí; ²⁴ mæ ŋgæ tæðuga ná ja má bá kæ Kpanyá yí, mæ bá ciŋgya zæ dág bí ná ndeé, ja má é bá gwú yéesh dágúlæ bí yí, bí ka bá kwíind mæ ná mæ kóg næ nœond shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mæ kæ Yurúsælem kæ kwíind búúd ó Zembí. ²⁶ Ntó ji ná okristen wá Masedwân næ Akayí bwá á ŋwa cígúlá ná bwá sœŋg mikwíindyá kænd búúd ó Zembí wá Yurúsælem básó mábúwa dí wá. ²⁷ Bwáméfwó bwá á ŋwa cígúlá, nji í njúl nâ jísæ bwo mpwá. Jí bwo mpwá ná œcé okristen wá Yurúsælem wá bwá á bæ nâ isá í kwíind búúd çug á Shíshim dí yí, bwá nú kaaw yæ ikúl ishús; í jii námé ná ikúl ishús í ŋwág isá í ŋgæ kwíind çug á shí ga dí yí, kaaw yæ bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shín sá sóólúgú wœŋgú ná mæ má cwámbulæ bwo mikwíindyá myœŋg yí, mæ ka bá zæ ciŋgya nŋŋ bídí kæ Kpanyá. ²⁹ Mæ mpú ná mæ bá zæ næ ocúncêsh ó Kríst bêsh ja mæ bá zæ nŋŋ bídí yí.

³⁰ Nda shé bêsh básó búúd ó Cwámba Yésus-Kríst ná, nda jí námé ná Nkœŋkœ Shíshim ŋgæ sá ná shé cílag ná, bwaanŋ, mæ bándúl bí ná bí wág mœnyúúl gwáná má ŋgæ gwána yíid, ŋgægá næ jœgula næ Zembí shú dâm. ³¹ Ngægá næ jœgula næ Zembí shú dâm ná mæ fáámugi, buud básó kú *búgula Yésus nŋŋ Yudéa wá bwá bág kú næ zhií bwá sá mæ mæbœw; ntæg námé ná buud ó Zembí wá Yurúsælem bwá légúg mikwíindyá má ŋgæ kæ næ ndí myá næ jœjœ lām. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mæ bág bæ næ mæshusug ja mæ bá zæ bídí yí, mæ zæ bá woga ŋkí Zembí má magulæ. ³³ Zembí á mpwogé jíig næ bí bêsh. Amen.

16

Mæbáda

¹ Má œœl ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jí *jaákwon *Dœ lú óbúgula á Kanŋkré dí. ² Bí ó lág nyæ tån muud mæ Cwámba, mbii í jálá næ buud ó Zembí yí, bí kwíind nyæ mbii kwíindyá wêsh nyó é jii yí. Nyæ á má kwíind búúd ŋkí bulya, tœm bæ mæmfwó.

³ Bí ó bádá mæ Priska bá Akilas buud sánŋŋ ŋgæ sœy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwá á nywá gwílya byán íçug náœcé çugúlæ mæ; mæmfwó námé dí ŋgæ yæ bwo akíba, mæðœ má óbúgula mêsh má cúgé *Oyúden má má ŋgæ námé yæ bwo akíba. ⁵ Bí ó bádá námé mæ Dœ í ðu sœŋgya bwá dí njœw yí. Bí ó bádá Ipanêt shwá waamá alâm; nyæ wó nyæ a tééd *búgula Kríst nŋŋ Azí. ⁶ Bí ó bádá mæ Mariya muud nyæ á bul jísœw cún shú ðæn yé. ⁷ Bí ó bádá mæ mímbwug dí wá; báá bwá á tééd bæ buud ó Kríst næ mæ, bwá ŋgæ çœ bóól *búúd ó lwámá. ⁸ Bí ó bádá mæ Ampiliyatus, muud má ŋgæ bul œœl çug sœŋgí á sánŋŋ Cwámba dí yé. ⁹ Bí ó bádá mæ Urubœ muud sánŋŋ ŋgæ sœy iséy í Kríst yé, bí bádá námé mæ Stakis shwá waamá alâm. ¹⁰ Bí ó bádá mæ Apeles muud sá á má dág ná ndeé sá magulæ ná a jí fwámé krísten yé. Bí ó bádá

mæ buud ɔ njɔw má Aristobúlus. ¹¹ Bɪ ɔ bɔdá mæ mbyɛl wâm Herodiyon; bɪ bɔdá mæ bɔɔŋg búúd básá búúd ɔ Cwámba njɔw má Narusis wá. ¹² Bɪ ɔ bɔdá mæ Trifɛn bá Trifos budá bwá á má jísɔw yíŋgá shú má Cwámba wá; bɪ bɔdá námá mæ abábæ waamá Pɛrusis mudá nyə á má námá bul jísɔw yíŋgá shú má Cwámba yé. ¹³ Bɪ ɔ bɔdá mæ Rúfus muud Zɛmbɪ nyə a féésh kwoŋ mæ Cwámba dí yé; bɪ bɔdá námá mæ nyɔɔŋgá yé, nyə á bæ námá mæ tãŋ nyɔɔŋgá. ¹⁴ Bɪ ɔ bɔdá mæ Aseŋkrit bá Flegon, næ Hɛrmes næ Patrobas næ Hɛrmas næ bɔ́ólúgá bwááŋg bɛsh bánɔŋ básá wá. ¹⁵ Bɪ ɔ bɔdá mæ Filologos bá Zhuli, næ Nere bá kóól yé, næ Olémpas næ bɔ́ólúgá búúd ɔ Zɛmbɪ bánɔŋ básá wá. ¹⁶ Ngəgá næ kúlulá makúlulá má buud ɔ Zɛmbɪ. Mæɔ mæ óbúgula ɔ Kríst mɛsh má ŋgə báda bɪ.

¹⁷ Bwaŋg, buud bwá dá sá ná buud bwá bəg mácán mæcán wá, bwá ŋgə lúmbuli næ njígulá bɪ á ŋwa yí, oshwoŋ bɪ ɔ káálúgá næ bwo; kúgá dæ kyey næ bwo sámbá. ¹⁸ Næcé mbií búúd wɔɔŋg í áŋgɛ næ sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwá ŋgə sá iséy í mímwə myáŋ. Bwá dæ balan næ jɔjɔ íciyá í lósú næ jɔjɔ míkaand, dæ jwáŋgulá búúd bwá afwóyɛ kyɛ wá. ¹⁹ Buud bɛsh bwá ŋgə gwáɔduga cug mágwág bɪ báá ŋgə cugə yí. Mæ ŋgə bul gwág mæshusug næ bɪ shú dɔɔŋgá; má jii ná bɪ bəg næ fug sálə mánywa dí, bɪ bæ ná sáŋ kóómb á mæbɔw. ²⁰ Zɛmbɪ á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus ká sá bɪ mpaam. ²¹ Timoté muud sá ŋgə sɛy sɛy ŋgwúd yé ŋgə báda bɪ; mímbýɛl myâm Lusýus næ Yason næ Sosipater bwá ŋgə námá báda bɪ. ²² Mæ Tertiyus muud ŋgə cɪlə kálaad éga yé*, mæ ŋgə báda bɪ mæbáda má sɛŋgyá shé á má sɛŋgya næ Cwámba yí. ²³ Gáyus ŋgə námá báda bɪ. Mæ njul nyádi njɔw, cínɔŋg námá wá Dɔ lú óbúgula dɛsh í dæ sɛŋgya yé. Erást jí bãŋ-mása á wa ŋgwála yé ŋgə báda bɪ, mwááŋg Kwárutus ŋgə námá báda bɪ. ²⁴ †[Cwámba íshé Yésus-Kríst ká sá bɪ bɛsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zɛmbɪ gúmá, nyə muud jí næ ŋkul sá ná jɔjɔ Kéel lúlushig bɪ yé. Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg wá má á ŋgə cúndə ja má á ŋgə bwiŋg lãŋ má Yésus-Kríst yí. Næ Jɔjɔ Kéel ni dí wá Zɛmbɪ má sá ná sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ŋgə baagulá shwoó dí yí. ²⁶ Zɛmbɪ á kandugə kandugə má ka sá ná sá jɔŋg í búgúlíg ja gaád. Ná ndéé ikúl íshús í mú næ ŋkul jee mpu gwo ja bwá lɔ micilyá mí *búúd ɔ micúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú ná bwá búgúlág nyə, bwá sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zɛmbɪ muud ŋgwúd næ ŋgwúd jí næ fug yé, nyə wá ŋwág gúmá kandugə á kandugə næcə sá Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

16:13 Mak 15.21   **16:16** 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14   **16:17** Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10   **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4   **16:19** 1.8   **16:20** 1.7   **16:21** Timoté: Mis 16.1

* **16:22** Tertiyus wá Pwól nyə á ŋwa ná a cɪlag kálaad éga yé.   **16:23** Erást: 2Tm 4.20   † **16:24** Míl micilyá mí ayág mí cúgə næ íciyá íni.   **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26   **16:26** 1.2, 5   **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kòrènt nyə á bə ngwála Ogurék. Ja Pwôl nyə á ngə sá njoond yé ábée yí, nyə á já Kòrènt nkumba mbú nə kál (Mis 18.1-18). Ja jooŋg wá nyə á fwə mísəon yí.

Ja Pwôl nyə shín wú Kòrènt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwów. A mú ka cilə óbúgula ə nún okálaad jee wóós ónə, óbá wá cínəŋg wá búś wa Kálaad Zembí dí wá.

Nə ndeé, nyədəí kálaad ashúshwóógú á Kòrènt dí, ja á mə shín bóda bwo, a yə Zembí akíba yí (1.1 nə 1.9), a ngə cwíny obúgula nə bwá kú bíd nə mbéégí mənkwómé í ngəg nə bə mpədúgá nyáŋ (1.10 nə 4.21), bwá sáág nə jaŋga í shínúg mpədúgá nyáŋéd (lúú 5), bwá yówug dǎlə kə nə mílósú məmpáánzə mə mílósú mə búúd bwá aŋgə nə *búgula Zembí wád (6.1-6.11). A mú ka féel váál krísten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12-6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishíli bwá á ngə shílə nyə myá:

(1) shíli í dúgyá nə bá yí (lúú 7);

(2) sá í dúgyá nə ocúdu í mástúnəga yí, nə váál bwá dúg cəgə nə buud bí kú búgula Zembí yí (8.1-11.1);

(3) váál íseŋgyá í okrísten nə idəw í Zembí í jéla nə də sŷy yí (11.2-34);

(4) isâ Nkəŋkə Shíshim mə də yə búúd nkul nə bwá dúg sá yí (lúú 12 kə wóós lúú 14);

(5) nə váál mímbimbə mí bá gwúm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaané, nə byé íyuug nyə á ngə bə nə ndí yí), nə məbódá (lúú 16).

Mabádá

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááŋg Sostén, sə wə mə cílə kálaad éga. Mə Pwôl í, Yésus-Kríst nyə á jəw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ŋwa cígúlá ná. ² Sə ngə cilə *Də lú óbúgula ó Zembí dí Kòrènt yí, bí buud Zembí nyə á sá nə bí bəg mìnkəŋkə mí búúd nəcé binónə *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə á jəw bí shú ná bí bəg mìnkəŋkə mí búúd, binónə buud bəsh búś íkúl íkúl bwá ngə kám b jíná mə Yésus-Kríst məjagula dí wá, Yésus-Kríst Cwámba á sónónə. ³ Sónəŋgú wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bí ŋgəg nə cəgə nə shéə.

Pwôl mə yə Zembí akíba

⁴ Mə ngə yə Zembí waamə akíba ja jəsh shú dán nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ngə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhí mēsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntə mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jəsh sá á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ngə bwánd nə Cwámba íshé Yésus-Kríst zəg lwóya nyúúl ná, bí mú nə isâ í yána mə Zembí, tə ngwúd nə ngwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ngə lulushi bí nə ndeé kə wóós məshínéd, bí mú bá bə kú nə sá məjuma jwów mə Cwámba íshé

Yésus-Kríst, mæma jwðw dōong. ⁹ Zembî muud má jðw bí ná bí cágæg sēēngí nā Mwān yé Yésus-Kríst Cwám̄ba íshé yé jì abúgúlág.

Mbēégí d̄ô á Kōrēnt

¹⁰ Bwaan̄g, oshwon̄, jíná má Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh d̄ugá bā cún̄; mbēégí mán̄kōómú í á jéláyé nā d̄u bā mpádúgá nyín. Yidagá bā leedyá mbíí á ná sá jēsh dí, bí bēsh d̄u bā nā tādúgá ngwúd̄á, bí d̄u ŋwa cígúlá ngwúd̄á.» ¹¹ Bwaan̄g, m̄a lās ntó n̄acé b̄óól búúw wā n̄jów má Klowé bwá má jaaw m̄a ná bí ŋḡa bā nā ozhuyá mpádúgá nyín. ¹² Sá má ŋḡa c̄eel ci yí jì ná bí mú ŋḡa lās n̄ūn̄, nyíga ná: «M̄ee ŋḡa b̄ē Pwól», nyíga «M̄ee ŋḡa b̄ē Apolos», ŋgwól ná: «M̄ee ŋḡa b̄ē Séfas», ŋgwólúgá ná: «M̄ee ŋḡa b̄ē *Kríst.» ¹³ Ye buud bí nā ŋkul bā Kríst m̄ak̄ow m̄ak̄ow? Ye Pwól wá bwá á bwambul̄a kwolós dí shú dún̄ yé? Ja bí á ŋḡa duwan yí, ye bí á ŋḡa duwan jíná má Pwól dí? ¹⁴ M̄a yó Zembî akíba nacé m̄a a shígé duu t̄o muud n̄ūn̄ bídí, s̄usaalē n̄jì Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nā ŋkul ci ná bí á ŋḡa duwan jíná dáámud. ¹⁶ M̄a má nywa wusa, m̄a á duu nám̄a Stefanas b̄ōn̄n̄ buud ɔ n̄jów yé. M̄a abúgúláyé ná m̄a a shí nyin̄ḡa duu ŋgwól múúd. ¹⁷ Nacé Yésus n̄ya a shígé ntí m̄a ná má zóg ŋḡa duu buud. Nyá á nti m̄a ná má zóg ŋḡa jaaw J̄j̄j̄ Kéel, m̄a zóg nt̄ag ŋḡa jaaw dwo, kú bā nā f̄ug búúw ɔ kaand bwá d̄u lās m̄ikaand nā ndí yí, n̄acé shwiy Kríst nyá á yā kwolós dí yí í á bá bā nda s̄a cugé nā mfíí yí.

Shwiy m̄a Yésus-Kríst í lwó f̄ug má Zembî

¹⁸ Mpugá ná l̄ān̄ shwiy Yésus nyá á yā kwolós dí yí wí sá íkás shú b̄ōn̄ḡ búúw bwá ŋḡa j̄imb wá; n̄jì, í njúl ŋkul má Zembî shú shé b̄ān̄ buud Zembî ŋḡa cug† wá. ¹⁹ Sá j̄ōn̄ḡā, Micilyá mí ŋḡa ci gwo ná: M̄a bá c̄éég búúw ɔ f̄ug f̄ug nyán̄, m̄a sá ná mifeeshá búúw bwá ŋḡa faas myá mí b̄óg cwúduḡā.

²⁰ Ká muud f̄ug nyá é nyin̄ḡa lās ci jì? Yíiguli m̄ac̄ēē nyá é ci jì? Lús m̄ikaand á mw̄ow m̄ága nyá é ci jì? Ngaá ná Zembî má sá ná buud ɔ shí ga f̄ug nyán̄ í b̄óg sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembî má lwóya f̄ug nyé. Njì buud bwá má ca balan nā f̄ug á buud ná bwá wám̄bul̄á Zembî ná ndéé, bwá akúm̄áyé. Zembî má ka d̄ug ná á balan nā l̄ān̄ sá ŋḡa b̄wiin̄ḡ yí shú ná á cug búúw bwá ŋḡa *b̄úgula wá; l̄ān̄ sá ŋḡa b̄wiin̄ḡ w̄ōn̄ḡá buud bwá ŋḡa ŋwa wo nda s̄a íkás. ²² Oyúden bwá j̄i d̄ug *m̄ashimbá, Ogur̄ék bwá ŋḡa s̄f̄ f̄ug; ²³ njì sá b̄ān̄ sá ŋḡa cúnd̄a *Kríst bwá á bwambul̄a kwolós dí yé. Cúnd̄a w̄ōn̄ḡ wús̄a s̄a m̄alwíy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Ogur̄ék. ²⁴ Njì, Kríst jì ŋkul nā f̄ug má Zembî shú búúw Zembî má j̄ow wá, t̄eem bā Oyúden, t̄eem bā Ogur̄ék. ²⁵ Nacé kál búúw bwá d̄ug ná Zembî jis̄a kás yí, íkás yá cín̄ōnḡ b̄is̄a nā f̄ug nt̄o búúw f̄ug nyán̄, kál búúw bwá d̄ug ná Zembî má bā nā il̄em yí, il̄em yá cín̄ōnḡ í lal ŋkúl, nt̄o búúw ŋkul nyán̄.

²⁶ Bwaan̄g, t̄ádúgágá ná sá bí á d̄u bā jaá Zembî nyá á j̄ow bí yí. Gwoon̄ḡ j̄ín̄ í á bā, kú nā zhwog buud bwá mbid̄ f̄ug á shí ga, kú nā zhwog in̄kácid í búúw, kú nā zhwog buud bwá á bȳel ófwámé búúw dí wá. ²⁷ Njì, Zembî nyá á yida féesh

1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3   **1:10** 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23   **1:12** 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mís 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7   **1:14** Kríspus: Mís 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24   **1:16** Stefanas: 16.15   **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3   † **1:18** cug múúd: Í ká ná, Zembî m̄a yíl múúd m̄ányámá má m̄isám̄ud, sá ná a cágug cug á c̄eel yí.   **1:19** 3.18-20; Rom 1.22   **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25   **1:21** Rom 1.19-20   **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mís 17.18, 32   **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11   **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3   **1:25** 2Kr 13.4   **1:26** Yuá 7.48   **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20

isâ í ikás yâ shí ga shú ná a wá búúd ɔ fúg shwôn, a féesh isâ í cúgé nê ñkul shí ga dí yí shú ná a wá isâ í álal-ñkul shwôn. ²⁸ Zembí nyə á féesh isâ í cúgé fwámé isâ shí ga dí yí, isâ búúd bwə mpyeny yí, isâ bwə ádé kənd mish yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəng búúd bwə ñgá dúg ná fwámé isâ yí í bág ocwúdugá. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ñkəny nyúul nyádí mishúd. ³⁰ Zembí wə nyə a sá ná bi bág buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fúg má Zembí shú dúsó; nyə wə má sá ná shé bág otátali ɔ búúd mish má Zembí dí, nyə wə má sá ná shé bág minǵəñkə mi búúd, nyə wə a tǵ tǵn shú ná shé wúg mányámá má *mísómúd. ³¹ Zembí nyə a sá ntó shú ná í bág nda jí cilyá Kálad Zembí dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwáməba nyə a sá yí».

2

Pwôl nyə a shí gé ñgə lás nə fúg kaand

¹ Bwaang, ja má á zə nún bídí má á zə ñgə cúndə *ndimba má Zembí yí, mə a shí gé zə ñgə cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ shí ga, ñkí ntǵ fúg nyǵ. ² Mə a shí gé céel lás gúl sá shús nún bídí, mə a lás ñji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambulə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntǵ nún bídí mə ñjúl nə iləm, nə ifwaas, mə ñgə lilya. ⁴ Njígúalá má á də jígúli bí yí, nə cúndə má á də cúndə yí, í á shí gé də bə nə iciyá yá fúg kaand í də teeg búúd milám yí. Nkǵñkə Shíshim wə nyə á də balan nə ñkul nyé də báásulə iciyá byám. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bág kú kə bə fúg á buud, í yídagú bə ñkúl má Zembí.

Pwôl mə lwó fúg má Zembí

⁶ Tɛem bə ntó, kéel sə ñgə bwiing yí dásə fúg shú búúd bwə má fifə cug krísten dí wá. Nji í cúgé fúg á buud ɔ shí ga, kú bə fúg micí myá shí ga, micí jiya ícǵ jǵn í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nji sə ñgə cúndə fúg má Zembí í á də bə kú fwo búgúli, buud kú fwo mpu yí. Zembí nyə á bwey kwəmsa fúg nyəngú shí ga kú fwo téd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá ná sə ñwág gúmá. ⁸ Kú nə tə cǵ* ñgwúd nə ñgwúd á shí ga í á mpu fúg nyəngú. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shí gé nywá bwambulə Cwáməba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bi má dúg sá Zembí nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ñgə ci ná:

Sá jús í á shí gé bwelə dúg yí,
lwó kú bwelə gwág yí,
sá í á shí gé bwelə wóos lám má múúd dí yí,
Zembí nyə á kwəmsa gwo
shú búúd bwə ñgə céel nyə wá.

¹⁰ Sə bǵn wə Zembí nyə a sá ná sə mpúg sá jəngú nə ñkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sǵ ná í mpúg sá jəsh, tɛem bə isâ í shwoó Zembí jí nə ndí nyádí tédúgád yí. ¹¹ Nda sə buud, zə jí ná nə ñkul mpu isâ ñgwól múúd ñgə tédugá yí? Ngaá ñji *shíshim mə múúd wəngú nyəméfwo? Jí námə mbií ñgwúd wəngú nə Zembí; muud cugé nə ñkul mpu isâ Zembí ñgə tédugá yí, ñji Shíshim má Zembí wə í mpú. ¹² Sə bǵn, Shíshim sə á lág yí í cúgé shíshim á shí ga; sə á lág Shíshim má Zembí, Zembí nyəméfwo nyə á nti sə wə shú ná sə mpúg isâ á má yə sə mpám nyé dí yí. ¹³ Sə ádé lás lósú isâ byəngú nə fúg kaand á shí ga. Iciyá í lósú bísu,

1:30 2Kr 5.21   1:31 Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9   2:1 1.17   2:2 1.23; Gal 6.14
2:3 Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10   2:4 4.20; 1Te 1.5   2:5 1.18, 24   2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol

1.26   2:8 Luk 23.34   * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ñgə námə cí mǵñkul mə Sátan má ñgə kung shí ga dí má. Wo jí nə ñkul dúg námə Yuá 12.31.   2:9 Iza 52.15   2:12 Rom 8.15   2:13 2.4; 12.10

Shíshim má Zembí wá í ðu jíguli sá byo, sá ka ðu balan nà icyá í Shíshim dála fээг isá í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cугé nà Shíshim má Zembí yé nyà ádé magulá isá Shíshim má Zembí í ðu nti búúd yí; isá byəŋg bisə isá í ikás shú dé, a cугé nà ŋkul wámbulə byo, nəcə bwə ðu wámbulə byo nà Shíshim. ¹⁵ Muud ŋgá bę Shíshim má Zembí yé, nywáá má ðu wámbulə sá jəsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálad Zembí dí nó: «Zə má fwó mpu tédúgá má Cwámba? Zə jí nà ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báa sá bí nà tédúgá má *Křist.

3

Okrísten wá Korënt bwə á bə ná bwān ó ntombú búgáð

¹ Bwaŋg, mee mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ŋgá bę Shíshim má Zembí wá ná. Mə á ŋgə yida lás nə bí nda mə ŋgə lás nə buud bwə ŋgə ná bę isá yá shí ga wá, mə á ŋgə ŋwa bí nda ikúkény cug krísten dí. ² Mə á ŋgə yə bí manyá má bəl, kú bə fwámé idāw. Nəcə, bí a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé idāw. Wóós námə nə kíkídíga, bí cугé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcə bí ŋgə ná bę isá yá shí ga. Ja bí ŋgə ná bə, ŋgwól mpii ŋgwól, bí ŋgá bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ŋgaá ná bí ŋgə ná bę isá yá shí ga? Ŋgaá ná bí ŋgə kyey kuú ŋjənd búúd bwə ŋgá bę iyéesh byāŋ wá? ⁴ Nəcə í ŋgə bə nūŋ ná, nyāŋ ná: «Mee ŋgə bę Pwól», nyāŋ ná: «Mee ŋgə bę Apolos.» Ja bí ŋgə sá ntó yí, ŋgaá bí ŋgə sá nda ozhizhe ə búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí jí? Ŋgaá osól ə māsáal Zembí nyə á nti shú ná bí búgálág nyə wá. Sə á ŋgə sēy, muud yēsh ŋgə sá nda Zembí ŋgə yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mee mə á bę mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembí wə nyə a sá ná mpəg í kóg. ⁷ Ntó, muud nyə amə bę mpəg yé cугé təw sá; nyəŋg nyə amə myeeg májúwó yé kú námə bə sá; Zembí muud nyə amə sá ná mpəg í kóg wə jí sá. ⁸ Muud mə bę yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwə təl cé ŋgwúd. Zembí mə bá fáágulə múúd yēsh námə nda nyə á sēy ná. ⁹ Nəcə, sá ŋgə seŋgya ŋgə sá Zembí iséy byé. Bí búšə fambá má Zembí, bí búšə námə málwəga mé.

Okrísten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembí wá í á sá ná mə bág nda muud málwəga á ikāŋ. Ntó, mə á lím njów, bósól búúd bwə ŋgə lwə límuga jəŋg dí gwəw. Nji, muud yēsh mə zə lwə cínəŋg yé kə káálúgə nə mbií á ŋgə lwə yí. ¹¹ Muud cугé nə ŋkul zə nyingə lím gúl límuga ishús; límuga jí námə nji jəŋg í bwéy bə ni, nji Yésus-Křist. ¹² Í yidá bə ná, bósól búúd bwə ŋgə lwə límuga jəŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwə ðu lúla *mwaanə nə ndí yí, ŋkí ijimá í məkwoógú, bósólúgá lwə nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntāg bíl ikáá, ¹³ nji, jwəw má *Křist* í, sósólúgá múúd yēsh ŋgə sá yí í bá nyín nə ŋgəŋ. Nəcə, í bá cə kuda dí jwəw dəŋgú, kuda í bá zə lwó iséy í múúd yēsh, í mú nyín ŋkí jí fwámé iséy. ¹⁴ Sósólúgá múúd nyə á sá lwələ dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wəŋgə bə nə mpósógú. ¹⁵ Nyəŋg yé sósólúgá í bá shín jígə yé, a bá shúb mpósógú; nji nyəmféfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

¹⁶ Bí ampúyé ná bí búšə *Mpáánzə Zembí? Bí ampúyé ná Shíshim má Zembí í njul bídí? ¹⁷ Ŋkí muud mə céég Mpáánzə Zembí, Zembí mə bá námə céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembí nyísə nji shú má Zembí, bí wə búšə njów wəŋg.

2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 **2:16** Iza 40.13; Rom 11.34 **3:1** Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwəw má Křist: Dáse jwəw á bá zə sámb búúd ə shí ga milású yí. **3:15** Yúd 23 **3:16** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5

18 Muud kú ηgə shiig nyúul. Nkí ηgwól múúd mə tédúgá na bídí ná a jì nə fəg, mbii fəg á cəg gaá, muud wəɔŋg yídag mpu ná fəg nyé nyisə ikás mísh mə Zembí dí, ja ɔɔŋgú a mú bə nə fwámé fəg. 19 Nacé, sá búúd ɔ shí ga bwá dúg ná jisə sá fəg yí, Zembí mə dúg gwo ná sá ikás. Jisə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí mə də sá ná buud ɔ fəg bwá bíiləg mákəŋ máŋúð». 20 Í nyiŋgə námá bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ fəg mitédúgá myáŋ, a mpú ná mísə ocwúd». 21 Nda jí ntó ná, muud kú bɛɛg ηkəny nyúul nacé bálə nə wónjɔ ná bóól búúd. Mpuɡá ná isá byəsh bísə isá bín. 22 Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; təə shí ga, shí nyín; təə cəg, təə shwiý, təə isá yá cəg ga, təə byɔɔŋg yá cəg zág yí, byəsh bísə isá bín. 23 Bì bāŋ bí búsə buud ó Kríst, Kríst mə Zembí.

4

Nji Yésus wə mə bígás Pwól

1 Ntó, dúgúgá sə ná sá búsə ɔsól ɔ məsáal ó *Kríst, ná Zembí nyə á yə sá mbag ná sá cúndág isá í á də bə shwoó dí, nyə á mə sá ná sá mpúg yí. 2 Nə ndeé, ja bwá mə yə múúd mbag yí, sá bwá də bul jii dúg yí jí ná a sáág iséy byé mbii Mása mə jíí yí. 3 Nda mə, təə bí mə bigas mə, təə wúl njów mílósú í bigas mə, sá ɔɔŋg í aciyé mə təə sá. Məməfwó mə abigásé námá məməfwó. 4 Mə anjé nə mpu ná mə mə sá gúl sá májumá. Nji, ntó cugé nə mə jí kú nə wōŋ. Nji, muud ηgə bigas mə wə Cwámba. 5 Gwá wə jí ná, kúgá sámb múúd lésú té fwála dɔɔŋg í afwóyé wósos yí. Kúgá sámb té Cwámba nyə afwóyé nyiŋgə zə yí. Nacé nyə wə mə bá zə sá ná isá bí ishwoó yídúgúdí yí í nyínúg ná ηgəŋ, mitédúgá myá milám mí mpúyúg; ná ndeé, Zembí mú yə muud yəsh máshwúmb mə jálá nə nyə má.

6 Bwaanŋ, mə mə ηgə ηwa iyuug íni byəsh sá Apolos dí shú nə bí jíígúg sá kaaná í ηgə cí yi, ná: «Muud nyə ajáláyé nə ntɔ sá jí cilyá yí.» Mə cɛɛl cí ná, shú dúsú sá Apolos íi, muud nyə ajáláyé nə bəgəwə nə ηgwól ntɔ ηgwólúgá. 7 Zə nyə á fwo jaaw wə ná wó ntɔ bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí nə bwá á shígé yə wə yí? Nkí sá jəsh wó jí nə ndí yí, bwá á yə wə, nacé jí wó ká ηkəny nyúul nə ndí nda bwá á shígé yə wə yí? 8 Bí ηgə tédúga ná bí mú nə sá jəsh bí mə jíí yí, bí mú lwándúlá nə íbwádán í Zembí, bí mú nə íjwúga, sə bāŋ kú nə ndí. Bí ɔ nywá ka bə nə íjwúga fwámé bə, sənŋŋ bí bəsh sə bág nə byo. 9 Ká í yidá bə nda Zembí mə təl sə bāŋ *buud ɔ lwámá zhúgúlá sámbá, nda buud cígúlá í mə bə ná bwá jəlá nə yə wá. Məsú mántágula mə músə á zəgá-dúg, təə mísh mə búúd dí, təə mísh mə *wəəŋgəles dí. 10 Sə mú nda mikás nacé Kríst, bí bāŋ ntág nda mifafúgú nacé bálə búúd ɔ Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bí bāŋ nda minjəŋkúlú. Bí mú ηgə ηwa gúmə, sə bāŋ ηgə bwəma nə mpyóŋ. 11 Wósos nə wəla ga, sə ηgə yə nə zha yə nə shwáásúlə minú, sə fúfə nə mikáándə. Sə ηgə bwəma nə bígə, sə ηgə cəgə nda minjé-gwəw. 12 Sə nyə wáduga səy nə məbwə məsú shú ná sə bəg nə isá. Muud nyə ámə lwíy sə yé, sə bwádán nə nyə; kúl bwá lwó sə cúwálí yí, sə máánd milám. 13 Buud bwá ámə ntáma sə jíń wá, sə cí bwo iciyá í cwéél bwo milám yí. Wósos nə kíkídíga, buud ɔ shí bwá ηgə ηwa sə nda isá í kund, nda shíd məwúda.

Pwól jí sósŋgá

3:18 4:10 3:19 Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 3:20 Sòm 94.11 3:22 Rom 8.38 3:23 15.28; Rom 14.7-9 4:2 Luk 12.42 4:4 Sòm 143.2 4:5 3.8; Sòm 139.1-12; Rom 2.16 4:7 Gal 6.3 4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 4:10 2Kr 11.23-29 4:10 3.18 4:12 Luk 6.28; Mís 7.60; Rom 12.14 sêy: Mis 18.3 4:13 Mit 3.45

14 Mə anǵê nə cilə bí isá íni nə má ceeł wá bí shwôn. Mə nǵə yida sá nə bí mpúg kuú nǵəond bí má jálá nə kyey yí, nəcé bí búsə mə bwân má búł ceeł wá. 15 Nəcə, bí tɛem bə nə buud məwúm má otóshin bwá nǵá lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osóǵǵá, mə muud má á zə bí nə Jǵjǵ, Kéél yé mə wá jí sóǵǵá wán kwonj má Yésus-Krist dí. 16 Nda jí ntó ná, oshwonj, nǵəǵá nə yagula mə. 17 Gwá wá í sá nə mə ntǵig bí Timoté, mwân waam má búł ceeł yé; a jí mə abúǵúlǵ cug krísten dí. Nyə wá nyə é zə sá nə bí bág kú wusa kuú nǵəond má nǵó kyey cug krísten dí yí. Kuú nǵəond wəǵǵá wá má nǵó jíǵǵali máǵǵó má óbúǵula mēsh kál jēsh yí. 18 Bóólǵá búúd bwá nǵə nǵkēny mǵnyúúl nda sá bwá cí nə mə abúlé ná kwo zə núnj bídí. 19 Nji, nǵkí Cwám̄ba má magula, mə wál bá zə wóós bí núnj. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá nǵó nǵkēny mǵnyúúl óni; mə abúlé zə mpu nji icyíá í lǵsú byǵǵ, mə bá bul ceeł mpu nǵkí nǵkul má Zembí nyísə bwádí ícugud. 20 Nəcə, Faan má Zembí í cúǵé sá á lǵsú mpu, dásə sá nǵkúl. 21 Bí má jíi nə jí? Ye mə zǵǵ núnj bídí nə lwónj, ye mə zǵǵ nə ceełí nə lám nə shɛɛ?

5

Okrísten bwá ajáláyé nə bə nə janǵa

1 Lǵǵ má bul shín kyey kál jēsh ná janǵa í nǵə sǵy núnj bídí. Ná dǵǵ janǵa dásə ná, tǵǵ íkúl í ampúyé fwámé Zembí yí í anǵê nə sá dwo. Bwá nǵə bwíiǵǵ nə nǵwól múúd a bídí sɛɛnǵyá nǵə cugə nə mudá mə sóǵǵá. 2 Bí nǵə ná nǵkēny mǵnyúúl? Sóólǵá wəǵǵá kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngaá í jíi nə í céyug bí lámúd, bí yílǵ muud wəǵǵá bídí sɛɛnǵyád? 3 Mɛɛ jǵm kóómb dí, tɛem bə nə mə cugé núnj bídí, *shíshim wám wí núnj; mə má bwey sǵmb lǵsú wəǵǵá nda mə jí núnj. Mə má sǵmb nə muud má sá sóólǵá wəǵǵ yé má jǵǵ sá. 4 Ntó, ja bí é nyiǵə sɛɛnǵyá jíi nə má Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wám í é sɛɛnǵyá nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya nǵkúl nyé. 5 Í jíi nə bí bádug *Sátan muud wəǵǵá mábwád, a ntámǵ nyə nyúúl nə ndéé, *jíim jé í mú bá *dúǵ cug jwôw má Cwám̄ba. 6 Bí ajáláyé ná nə nǵkēny mǵnyúúl. Bí ampúyé nə búbaalé *lǵvur bíbíyá í dǵ sá nə mbulyá nǵug wēsh í bádúǵ í? 7 Yílǵá lǵvur† acwúlú shú nə bí bág mbulyá nǵug áǵúgwáan. Nəcə bí mú kú ná nə lǵvur. Bí mú ntó nəcé bwá á shí bwey cigə *Mwá Ncwəmbɛ á Páska íshé, mwá ncwəmbɛ wəǵǵ wá *Kríst. 8 Ntó, shé kúǵá ná sá *Páska wəǵǵá nə bów-bów tédúǵá nə gwǵlǵ lám: lǵvur acwúlú wá ni. Shé yidǵá sá nyə kú nə sá á shweelǵ, nə lám óbúbólé: búléd á kú nə lǵvur wá ni.

9 Mə á cilə bí nǵwól kálaad dí nə bíiǵǵ buud ó janǵa bí kú dǵ kéya. 10 Mə a shíǵé ceeł cí nə bí bág kú ná bwelɛ shísh kúná-kúnə nə búúd ó janǵa bēsh wá shí ga, tǵǵ buud bēsh bí nə yéesh bǵlə nə məbíi wá, tǵǵ buud ó mándá, tǵǵ bəǵǵ bēsh bwá nǵó yə ozembí ó áyadúǵ gúmá wá. Mbó! Í ká bə ntó, mpu nə bí má jalá nə wú shí gaád. 11 Mə á yida cí nə bí kú dǵ kéya nə buud bí nó: nyǵǵ nǵó cí nə a jí mbúǵula, a nǵó nyiǵə sá janǵa; nyǵǵ nǵó cí nə a jí mbúǵula, a njúl nyiǵə bə nə yéesh bǵlə nə məbíi; nyǵǵ nə a jí mbúǵula, a nǵó nyiǵə yə ozembí ó áyadúǵ; nyǵǵ nə a jí mbúǵula, a dúǵé nyɛɛǵ búúd; nyǵǵ nə a jí mbúǵula, a njúl nyiǵə bə

4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timoté: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 4:19 nǵkí Cwám̄ba má magula: Mis 18.21; Zhk 4.15 4:20 2.4; 15.24 4:21 2Kr 1.23; 13.10 5:1 Lǵv 18.8

5:2 6.12; 10.23 5:3 Kol 2.5 5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na jí kaaná nda wəǵǵ sá má dǵ cí ná: «Shú nǵwúd má dǵ wá bóól bēsh íbwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7 lǵvur: Oyúden bwá á dǵ yíl lǵvur yēsh bwádí mǵnjǵw, bwá dǵ Páska nə nǵug á kú nə lǵvur; ntó má kə ná bwá á dǵ gusa milám myǵǵ shú zǵlə dǵ Páska. 5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14 5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10

shwáge málwæg; nyâñ ná a ji mbúgula, a dúgú nyingə mánda búúd nə isâ byâñ. Mimbii mi búúd míni, bi kú seengya nə bwo, binón kú də səñ idâw ɲgwúdud. ¹² Ye sá wá básá ná sá sámbug buud bwá cúgέ *Dɔ dí wá milású? ɲgaá nə buud wá Dɔ dí cwú wá bí má cígal milású wá? ¹³ Buud bwá cúgέ Dɔ dí wá, Zembí wá má bá sám bwo myáñ milású. Kagá yíl bów-bów múúd bídí gwoonɲad.

6

Ishwáman yá mpádúgá buud ó Zembí

¹ ɲkí ɲgwól múúd á seengyá jín mə bə nə lésú nə ɲgwól, jí í mpú sá nə á lúgá kə nə lésú búúd ó Zembí dí, a bálé kə nə ndí nə ikúl ishús í kág sámbyí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembí bwá bá sám bwo búúd ɔ shí milású? Ká, ɲkí bi wá má bá sám bwo búúd ɔ shí milású, ye ilúlású yá mpádúgá nyín wá í káád bí ɲkul yí? ³ Ye bi ampúyé nə sá mə bá sám *wéngəles milású? Ká ɲkəməsa nə milású myá isâ í shí ga! ⁴ ɲkí bi má ka bə nə milású myá isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúgú nə ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúgú nə bwá sámbug bí milású myəonɲ wá? ⁵ Bi mə jəlá nə gwág shwôn nə sá mə ɲgə ci ga. Ye seengyá jín jí kú nə tɔɔ muud jí nə fəg yé, muud jí nə ɲkul lás lésú mpádúgá mwān bá *mínyonɲ yé? ⁶ Ná ji! Mwān bá mínyonɲ bwá ká tów míkəod dí? Bwá bálé ntág ká tów míkəod myəonɲ dí óhááden dí! ⁷ Mpugá nə dálə bə nə ishwáman ntáni mpádúgá nyín, bi mə bwey ku wá ni. Nəcə jí bí básá ɲgwól kú jisəw ɲgwól bə ólíñɲí yí? Nəcə jí bí básá kú bíd nə ɲkí muud ɔ mándá, bwá abálé bí isâ, a déégúg yí? ⁸ ɲji, bi wá má yídá sá ólíñɲí, bi wá ɲgə sha búúd isâ; omínyonɲ bún ntág wá bí mə sá mísólúgú myəonɲ wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwá sá ólíñɲí ntáni wá bwá abálé bə nə kəw Faan mə Zembí dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jañga, nə bəonɲ bwá ɲgə yə ozembí ó áyadúg gúmə wá, nə buud bwá sá mínəomb wá, nə budúm bwá mə ɲwa mányúul nda budá wá, nə bəonɲ bwá sá íland nə bóól búdúm wá, ¹⁰ nə ijúwál, nə buud bí nə yéesh bələ nə məbii wá, nə oshwégye ó málwæg, nə bəonɲ bwá də nyeg búud wá, tɛem bə búud ɔ mándá, bwá abálé bə nə kəw Faan mə Zembí dí. ¹¹ Ntó námá wá bóól búud wá gwoonɲ jín bwá á bə yé. ɲji, Shíshim mə Zembí wúsú í á mə gusa bí, sá nə bi bəg minɲkɲkɲ mi búud, sá nə Zembí dúgúg bí nə otátəlí ɔ búud lúú mə Cwámba Yésus dí.

Baagula nyúul shú mə Zembí

¹² Bóól búud bwá də ci ná: «Muud ji fəlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. ɲji, sá jêsh dí jí nə ɲkul kwínd múúd. Bwá də ci ná: «Muud ji fəlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. ɲji, mə abálé bíd nə ɲkúmba sá í bíig mə kwám. ¹³ Bóól námá ná: «Idâw bísa shú mwə, mwə shú idâw. Nə mwə nə idâw, Zembí mə há shínal byêsh.» Jí ntó. ɲji, nyúul í cúgέ shú jañga, nyísə nyúul mə Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá nə Zembí nyə a gwúmushi Cwámba yé, a bá námá gwúmushi sá nə ɲkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul mən məsə ikál í nyúul mə *Kríst? Mə ɲwág kəl nyúul mə Kríst mə sá gwo kəl nyúul mə múdá jañga? Mbó! Í ajəláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud mə ká seengya nə mudá jañga yé nyə é bə nyúul ɲgwúd nə mudá wəonɲá? Jísə mpu bə cilyá Kálad Zembí dí ná: «Bêsh obá bwá é bə nyúul ɲgwúdâ.» ¹⁷ ɲji, muud mə ká fəla isâ nə Cwámba yé, nyə é bə *shíshim ɲgwúd nə Cwámba.

5:12 Mbá 13.6   **6:2** Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbá 1.6   **6:7** Mat 5.39-40; Rom 12.17   **6:9** 15.50; Gal 5.19-21   **6:11** Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7   **6:12** 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16   **6:13** Mat 15.17-19; 1Te 4.3   **6:14** 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14   **6:15** 12.27   **6:16** Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31   **6:17** Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20

18 Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wēsh múúd mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlúd. Nji, muud mə sá jaŋga yé mə du ntáma nyúúl nyé nyáméfwó. 19 Ye bi ampúyé ná mənyúúl mán mäsə Mpáanzó mə Nkēŋkē Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkēŋkē Shíshim wəŋg wúsó bídí mánnyúúlúd. Bi aŋgə ná nə jwú nə biméfwó. 20 Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tãŋ shú ná bi wüg míkámád; bi mə jəlá nə ka ya Zembî gúmá nə mənyúúl mán.

7

Sá í dúgyá nə báyí

1 Shú ísá bí á cilə mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnya nə mudá. 2 Nji, í bul jəla ná mudúm yēsh bág nə yé múdá, mudá yēsh nə yé ŋgwúm, buud bwá sásúlág jaŋga. 3 Mudúm nyə ajáláyé nə kaambulə múdá nə nyúúl nyé; mudá námə ntó. 4 Mudá cugé nə ŋkul balan nə nyúúl nyé nda á céel ná, ŋgwúm yé wə jí nə nywo. Námə mbií ŋgwúdá, ŋgwúm cugé nə ŋkul balan nə nyúúl nyé nda á céel ná, mudá yé wə jí nə nywo. 5 Ŋgwól kú ban ŋgwól; ka nji ná bi mə bæ cáŋ nə bi mə béégyá ŋkúmba fwála shú ná bi mə kənd mílám mājəgula dí. Fwála dəŋg ká námə shín, bí ó nyiŋgə fula; nəcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílám nə ndéé *Sátan mú bwówulə bí. 6 Na, mə ayímbúliyé bí; mə cwíny bí cwínyág. 7 Mputlə dúg dí, mə jíi ná buud bēsh bwó jíg nda mə. Nji, muud yēsh jíi nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jéga, nyímí nə jíimí.

8 Mə ŋgə ci nə mĩŋgwam mí búdúm nə míkúsá mí búdá ná, í nywa ná bwó jíg nda mə njúl ná, kú béya. 9 Nji, í ká bæ ná bwó ampúyé máánd mílám, bwó béyág; nəcé í yida bul jəla ná muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

10 Shú bəŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpəndí; kú ntág bæ mə, Cwamba wó mə tál mpəndí ná, ci mudá kú béégya nə ŋgwúm yé. 11 Múdá ká ntág béégya nə ŋgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a kó sá ŋkwambulə nə ŋgwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bā.

12 Shú bóslágá bāŋ, Cwamba dí mə cí, mə wó ŋgə ci ja níid ná, ŋkí mbúgula Zembî jíi nə mudá *hááden, múdá mə ká céel ná bá bwó baagulə bā, a kú bæeg yíl múdá wəŋg. 13 Ŋkí mudá wó jíi mbúgula, ŋgwúm nyə hááden, ŋgwúm mə ká céel ná bá mudá bwó baagulə bā, mudá kú bæeg gwú bā dəŋg. 14 Nəcé, mudúm jíi hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcé mudá yé, mudá jíi hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcé ŋgwúm yé. Í mbəm bæ kú bæ ntó, mpu ná bwān bāŋ bwó é bæ shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsa kúná-kúnə nə nyə. 15 Nji, ŋkí nyəŋg jíi hááden yé mə céel béégya nə ŋgwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbúli ná a jíg nə bā dəŋg. Zembî nyə a jəw bí shú ná bi jíi ná shee. 16 Ntág námə ná, wəe mudá jíi mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ŋgwúm woó dúgúg cug? Ŋkí ntág ná wəe mudúm jíi mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ŋgə tál buud icé icé

17 Sá ŋgwúd jíi ná, muud yēsh tówág cé Zembî nyə a tál nyə yíid, cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Cəx mə ŋgə yə mádə mə óbúgula mēsh yí, dwó óni. 18 Ŋkí Zembî nyə a jəw ŋgwól múúd a njúl síya ábiwáág íi*, muud wəŋgú jíi nə ábiwáág yé. Ŋkí Zembî nyə a jəw muud a kú bæ síya ábiwáág íi, muud

6:19 3.16 6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 7:9 1Tm 5.14 7:10 Mat 5.32; 19.9 7:14 Rom 11.16 7:15 jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 7:16 1Pr 3.1 7:18 Gal 5.1 * 7:18 Muud jíi síya ábiwáág yé: na jíi mwá Yúden.

wooŋgá kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálá ábiwáág cúgé tao sâ, bálá kú síya ábiwáág kú námá bæ tao sâ. Sá jí nâ mfiú yí jisê nji bæélá mámpándí má Zembi. ²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyâ á bæ á tál ja Zembi nyâ a jôw nyâ yí. ²¹ Nkí Zembi nyâ a jôw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúd na jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhíí ná wo bág falí, wo bæ zhíí nyooŋg. ²² Nacé ná, lwaá Cwámba má jôw yí í músê falí, í dúgyá nâ Cwámba. Ntô námá, nyooŋg *Kрист má jôw a njúl falí yé músê lwaá má Kрист. ²³ Mpugá ná Zembi nyâ a wá lal-lal tâŋ shú ná bi wúg mikwámúd. Kúgá sâ ná bi nyíngag bæ mælwáá mæ múúđ†. ²⁴ Bwaanŋ, má nyíngag ná námá ci ná muud yêsh bwénúg mísh má Zembi dí cé nyâ á bæ á tál ja Zembi nyâ a jôw nyâ yí.

²⁵ Shú booŋg básá ná óncwíyê wá, sâ má zé ci ga í cúgé ná Cwámba nyâ a tâl mpándí; mæ cwíny bí tâŋ nda muud bí bí nâ ñkul je shwu nyúul nâ ndí yé nacé Cwámba nyâ a gwág mæ ñkúnkwóŋúlá. ²⁶ Mæe ŋga téduga ntúga: ja sá má dúg micúnŋ myâ wæla ga yí, mæ tédúgá ná í bul jala ná buud bwá jíg minŋwam. ²⁷ Nji teem bæ ntó, ñkí wo má bá múdá, wo kú bæeg sô ná wo gwú bá. Nkí wo afwóyé bá múdá, wo kú bæeg sô ná wo bá. ²⁸ Nji, ñkí wo bá múdá, wo asáyé *sóm; ncwíyê sás má ká kâ báád íí, nyâ asáyé sóm. Nji, buud bwá béya wá bwá é bul dúg minjugú cug gaád; mæ ŋgá lás ntúni shú ná mæ sá ná bi sásúlág minjugú myooŋg.

²⁹ Bwaanŋ, mæ ŋgá ci nááa, fwála í mú kákúl. Ná ndeé, tééd wæla ga di, buud bí nâ budá wá bwá cúgag nda bwá cúgé mímbéyá; ³⁰ booŋg bwá ŋgá jii wá, bwá cúgag nda bwá anŋê ná jii; booŋg bí nâ mæshusag wá, bwá cugá nda bwá cúgé nâ mæshusag; booŋg bwá ŋgá kusá wá bwá cugá nda isâ bwá ŋgá kusá yí í cúgé isâ byán†. ³¹ Buud bwá ŋgá dá shí wá bwá cúgag nda bwá anŋê ná dá shí. Mæ lás nâ bí lésú ni wêsh nacé shí shé bí nâ ndí múús ga í bá cò.

³² Má cæel ná bi bág kú nâ sâ í kánd bí milâm gwów yí. Muud cúgé mbéyá yé má ðu kænd lâm isâ í dúgyá nâ Cwámba yíid, a ðu sô ná Cwámba gwágúg nyâ nywa. ³³ Nji, nyooŋg jí mbéyá yé má a ðu sô ná mudá yé gwágúg nyâ nywa, a ðu kænd lâm isâ í shíid, ³⁴ lâm í mú ðu bæ nyâ kow. Ntô námá wó jí nâ mudá yé. Mudá cúgé báád yé, tao nyooŋg jí ná ncwíyê yé má ðu kænd lâm isâ í dúgyá nâ Cwámba yíid, shú ná nyâŋ bág yé mæ Cwámba ncindí nâ ncindí. Mudá jí báád yé nyê má ðu sô ná ŋgwúm yé gwágúg nyâ nywa, a ðu kænd lâm isâ í shíid. ³⁵ Mæ anŋê ná lás ntúni ná má cæel kul bí búid. Í yidá bæ shú mánywa mún. Mæ ŋgá jii ná bi sáág sâ í búl jala yí, ná bi bág buud ò Cwámba ncindí nâ ncindí, kú bæ kow.

³⁶ Nkí ncwómá má bul bæ nâ yéesh nâ land jé, ná ndeé a mú cæel ná bwá béyág nacé a tédúgá ná nyâ e jág sá sás ðooŋgú ñkí a bó kú ná bá nyâ, ñkí a dúg ná bwá jala nâ béya, bwá béyág nda á ŋgá jii ná; nyâ asáyé sóm. ³⁷ Nji ñkí ncwómá í ŋwa cigúlá nyádí lámúd sâ nda cindal nyâ, ñkí a ji nâ ñkul mpu máánd lâm bii yéesh jé, á ká ŋwa cigúlá ná bá land jé bwá ányíngáyé ná béya, a mpú sâ. ³⁸ Ntô ji ná muud mæ bá land jé yé mæ mpú sâ, nyooŋg mæ bó kú bá yé má bul mpu sâ. S

7:19 Rom 2.25-29; Gal 5.6   **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16   **7:23** 6.20   † **7:23** Kúgá nyíngag bíd nâ mæfug mæ búud má ŋgóg nâ jwú nâ bí.   **7:25** 1Tm 1.12-14   **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4
7:28 Luk 21.23   **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5   ‡ **7:30** Muud nyâ ajáláyé nâ bíd ná gúl sâ í tówúg shwóg nyádí cugud.   **7:31** 1Yn 2.17   **7:33** Luk 14.20   § **7:38** (tééd 36 kâ wós 38) Impánzá íni, bósól bwá ŋgá ci ná í jalá na bæ ntúga: 36 «ñkí muud má dúg ná a jág sâ na baagulálas sás dé ncwíyê wæla lu bá cò a kú kænd nyâ báád íí, ñkí a dúg ná í jalá ná a kándug nyâ báád íí, a sáág sâ á jíí yí; nyâ asáyé sóm, bá í síyúg. 37 Nji, muud má ŋwá cigúlá lámúd, kú na sâ í ŋgá cindal nyâ, á ŋgá mpu jwú nâ tédúgá yé yé, ñkí á ŋwa cigúlá nyóméfwó dí lámúd ná a baagulá sás dé ncwíyê, a mpu sâ. 38 Ntô má lwó ná muud má kánd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyooŋg mæ bó kú kænd yé, á bul mpu sâ.»

³⁹ Mudá ji cęęlá nę ngwúm yé té wēsh ngwúm ngó ná cęęá yí. Ngwúm má ká yę, mudá kú ná bę cęęlá, a mú jee bá muud yēsh á cęél bá yé; nji í jji ná muud wōęng bág muud mę Cwámba. ⁴⁰ Nji, í bul jala ná a jig kú ná kę báád. Mę mām męcwŭj wá mání, mę tédúgá ná mę ji námá nę Shíshim má Zembí.

8

Sâ í dŭgyá nę ocúdí ó mătúnuga

¹ Ból ózembí bí ó áyadúg. Ból búúd bwá ngę cígę ocúdí ngę sá ívęguli í ózembí bōęngú *mătúnuga. Shú sá í dŭgyá nę ocúdí ó mătúnuga bōęngú yí, shé má mpú ná: «Sá bēsh bí nę mpúyá.» Nji, mpúyá wōęng í dę sá ná muud nkényúg nyúul, í njúl ná cęélí í dę sá ná gwoōęng í lálęg búgód. ² Múúd mę ká téduga ná a mpú gúl sá, muud wōęngú nyę afwóyę mpu sá jí ná fwámę mpúyá yí. ³ Nji, muud mę cęél Zembí yé, Zembí mę mpú nyę.

⁴ Ná ndéé, shú dálę ocúdí ó mătúnuga má ívęguli í ózembí ó áyadúg íí, sá má mpu ná ívęguli byōęngú í cúgę tōō sá shí gaád, ngwól zembí cugé, nji fwámę Zembí ngwúd nę ngwúd. ⁵ Ból búúd bwá ngę téduga ná ncúlyá ozembí nę ncúlyá micwámba myāņ mīsę. Nji, bíl isá búúd bwá ngę dŭg ná ozembí yí í tęem bę jōņ dí, nkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāņ, Zembí ji ngwúd nji Zembí Sóōņgá. Isá byēsh í zhu nyádí, shé ngę cęęá shú dé. Cwámba ji námá ngwúd, nji Yęsus-Kríst; isá byēsh bíšę nęcé nyę, sá búšę námá nęcé nyę.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nę mpúyá ni. Ból bwá á má janęwo nę yālę ózembí ó áyadúg gúmá, ná ndéé, wóós nę kidíga, ja bāņ bwá dę cúdí mătúnuga má ózembí ó áyadúg yí, bwá é ngę dę bwá ngę téduga ná cúdí ęga ji cúdí mătúnuga shú zembí áyadúg. Sá jōęng í mú sá bwo fņj lám dı, nęcé í bálę ná nkí tag. ⁸ Í njúl ná sá má dę dí jí nę nkul sá ná sá shíshíg Zembí kúná-kúnę. Nkí sá má bę kú dę, sá kú jím bę sá mışh má Zembí dı; nkí sá má dę, sá kú námá kwíduli sę. ⁹ Nji bí ó bey ná sá bí bí fulí ná bí sáág yí í yídag bę óbúgula ó átutagü kwóógü lü mębōęgü. ¹⁰ Nęcé, wo muud jí nę mpúyá yé, nkí bwá dŭg wo, wo ngę dę mpáánzọ zembí áyadúg dı, ngęá ná sá jōęng í é sá ná muud jí ná nę lám nkí tag yé ngwág nkul, a kę dę ocúdí bwá ámę cígę yę ózembí gúmá wá? ¹¹ Ja jōęngú, mpúyá wó í má sá ná ngwól *mínyōņü wóó jí nę lám nkí tag yé jím bęg, í njúl ná Yęsus nyę á yę námá shú dęd. ¹² Nkí bí mę sēm ntó nę omínyōņü búņ, bęwęli bwo lám í kú fwo lal íí, bí má sēm nę Yęsus-Kríst. ¹³ Gwá wá jí ná, nkí gúl sá má dę í é búlal ngwól mínyōņü waamá bífd íí, mę kú ná bá bwele dę cúdí, shú ná mę bág kú búlal mínyōņü waamá bífd.

9

Pwól cugé nę milündâl

¹ Ye mę cugé fulí? Mę cugé *múúd lwámá mę Yęsus íí? Ngęá mę a shí dŭg Cwámba wúšü Yęsus? Ye bí cugé ísęy má má sá shú má Cwámba yí? ² Nkí bóólúgá búúd bwá dŭg ná mę cugé múúd lwámá, bí kú bę, má jí muud lwámá mę Yęsus shú dęn. Nęcé bí búšę yuug í ngę lwó ísęy má ngę sęy tāņ nda muud lwámá mę Cwámba yí.

7:39 Rom 7.2-3   **8:1** Mis 15.29; Rom 12.16 cęélí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2   **8:1** Rom 14.1-15.6   **8:3** 13.12; Gal 4.9   **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9   **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16   **8:7** 10.23-33   **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13   **9:1** 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1

3 Shú búúd bwá ngó bə nə məshwán nə mə wá, sá má jí nə ñkul bęsa nə bwo yí jí ná: ⁴ Ngáá sá bí nə zhií ná sə ñwág idáw nə mənɔɔgul bídí? ⁵ Ye sá bāɲ wá búás ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngáá ná bóól búud ó lwámá bwá ngó sá ntó, tɔɔ ómínyoɲá ó Cwámaba, tɔɔ Séfas? ⁶ Nkí ntág ná, ye sá bāɲ Barnábas wá sá cúgə nə zhií ná sá jíg kú sęy? ⁷ Zə nyə a má bwelə sęy sęy ízimbí a ngó jóna nə nyáméfwó yé? Zə nyə a má bwelə bę fambó ná ndeé a kú də mpúmá a cínɔɔɲ yé? Nkí ntág ná zə nyə a má bwelə wíil ínteny ná ndeé a kú balan nə mənɔyáɲ má ínteny byoɔɲɔɲ yé? ⁸ Ye iyuug má ngó ɲwa bí íni bíse nji íjám nə íjag yá buud? Ngáá ná bíse námé cilyá mácéɛ Moyíz nyə á cilə mád? ⁹ Jí mpu bə cilyá mácéɛ má Moyíz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngó nyaal mpumá ngələ lwáál nywo yí.» Ye ínteny wá Zembí ngó bul táduga yí? ¹⁰ Ye nyə anɔɔ nə lás ntó shú dúsu? Haaw! Shú dúsu wá cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngó waad məndəlú yé ngóg nə waad a ngó bwánd nə búgə ná nyə é bə nə mfii; nyoɔɲɔɲ ngó nyífa mpumá ngələ lwáál yé ngóg nyífa a ngó bwánd nə búgə ná nyə é bə nə kow. ¹¹ Sə á bę bí mpag í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sə má ká mwáágulə mpúmá í kwíind sə cug á shí ga dí yí, bəw ntó aá? ¹² Nkí bóól búúd bí nə zhií ná bwá ɲwág mbii mənɔywa mɔɔɲɔɲ bídí, sá bāɲ má ban ka bul bə nə zhií nyoɔɲɔɲ ná cəcə jí? Nji, sá á shígé balan nə zhií nyoɔɲɔɲ; sə ngə yida jísw sá jəsh shú ná sá kú ntágulə ná Jɔɲ Kéel má *Krist í bəg kú bwiɲɲya.

¹³ Buud bwá də sęy ísęy í Zembí Mpáánzə wá, Mpáánzə wá í də námə wíil bwo; bɔɔɲɔɲ bwá də kənd Zembí *mátúnuga *alatár dí wá bwá də ɲwa dán kow lú idáw alatár dí. Ngáá bí mə mpú ntó? ¹⁴ Mbií ngwúid wɔɔɲɔɲ námə, Cwámaba nyə a wá cęɛ ná buud bwá jááw Jɔɲ Kéel wá bwá jalá nə cugə nə ísęy byoɔɲɔɲ. ¹⁵ Nji mɛɛ mə a shígé balan nə məzhií mɔɔɲɔɲ; mə anɔɔ námə nə cilə ntága ná mə lúndal isá byoɔɲɔɲ. Má yidá bul cɛel ná mə yág, ntɔ ná mə sáág milúndál. Jám sá gúmá wá cí, muud cugə nə ñkul yíl mə gwo. ¹⁶ Mɛɛ jám kóómb dí, ja má ngó jaaw Jɔɲ Kéel yí, mə cugə nə ñkul cí ná mə ngə sa gúl sá, nəcə jíse mə sá cindála Zembí ngó cindál mə yí. Məntágula nə mə ñkí mə bə kú jaaw Jɔɲ Kéel. ¹⁷ Í á mbəm bə ná mə a tɛ nə lám wám ná mə zə jaaw Jɔɲ Kéel, mə bə nə zhií ná mə jíg myána. Ká, mə ngə sá ísęy byoɔɲɔɲ cindúlál, jíse mbag Zembí nyə á kɛel mə mábwád yí. ¹⁸ Ná ndeé, myáyé myána má ngó ɲwa cínɔɲɔɲ myá? Myána myám wá mə jááwúg buud Jɔɲ Kéel ashwá, mə ngó cündə kú lúndal isá má jí nə zhií ná mə ɲwág Jɔɲ Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə jí fulí, kú bə lwaá mə múúd. Nji, tɛem bə ntó, mə a má sá mámfwó lwaá á buud bəsh shú ná mə bəg nə fwála mə sá ná bímbí lú búúd dəsh dí nə ñkul gwág mə yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sánɔɲ *Oyúden búás yí, mə cugə námə nda Oyúden shú ná mə sá ná bwá kándug milám wá Yésus. Ja sánɔɲ buud bwá ngó bę məcəɛ má Moyíz wá sá búás yí, mə bę námə mácéɛ mɔɔɲɔɲ ná nda bwo, í ñjúl ná í cugə mə cindúlál ná mə bęg mwo. Má bę mwo nji shú ná mə sá ná buud bwá ngó bę məcəɛ wá bwá kándug milám wá Yésus. ²¹ Ja sánɔɲ buud bwá áde bísh mácéɛ mɔɲɔɲ wá sá búás yí, mə cugə nda bwo, námə nda mə anɔɔ nə bísh mácéɛ mɔɲɔɲ, í ñjúl ná mə ngə bę Cęɛ má Zembí, Krist jí Cęɛ dām. Mə cugə nda mə anɔɔ nə bísh mácéɛ nji shú ná mə sá ná buud bwá áde bísh mácéɛ wá bwá kándug milám wá Yésus. ²² Ja sánɔɲ buud bí nə búgə átuɲagú wá sá búás yí,

mæ cugə nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kándug milám wá Yésus. Mæ a má bæ sá jêsh shú búud bêsh shú ná mázhií mêsh dí, mæ cúgug bábaalé búúd. ²³Mæ ngə sá isá íni byêsh næcé Jɔɔ Kéel, shú ná mæ bág næ kow mánywa Jɔɔ Kéel í ngə kaag mád.

²⁴ Bi ampúyé ná í du bæ mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju ikúló ná ndéé muud ngwúd ñwa mpóógú? Jugá kúló mbií wí ná bi ñwág mpóógú yí. ²⁵ Ogwiimbe ó ígwiimbí bêsh bwá du ci isá ñkí bulya shú ná bwá ñwág *túm gúmá. Í ñjúl ná túm gúmá bwá du ñwa yí í du yéel. Sá bāñ wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. ²⁶ Kúló mé ngə ju yí, mæ aṅgê næ ju nda muud nyə aṅgê næ mpu kúl á ngə kə yé; ja má ngə wusə ikúda yí, mæ aṅgê næ wusə ikúda ntó ngúléd. ²⁷ Mæ ngə yida jugashi nyúúl nyām, ngə nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bæ ná, mæ shín cúnđə Jɔɔ Kéel bóól búúd gwág ná ndéé, mæe nyiṅgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sá í á sý nə buud ó Izurəyél yí

¹ Ntó, ye bwaang, mæ acéélé ná bi bág kú mpu isá í á sý nə odá yí; ñkúdí í á baagula bêsh, bêsh bwá á ntə māj má atítíí nə makuú. ² Ntó jì ná bêsh bwá á duwan ñkúdí, duwan māj dí tāj *ompwiín ó Moyiz. ³ Bêsh bwá á du də idəw impwúd Shishim má Zembí í á du nti bwo yí. ⁴ Bêsh bwá á ñgul mājúwó məmpwúd Shishim má Zembí í á nti bwo má, mājúwó má á ngə wú kwóógú má. Kwóógú dəəṅg í á bæ fwámé kwóógú wá í á ngə lúgal bwo cí, í á bæ *Kříst. ⁵ Nji, tɛem bæ ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoong jāñ, Zembí nyə a shigé gwág bwo nywa. Gwə wə nyə á jaṅgulə bwo, a mpāṅgulə mímbimbə myāñ shí a shwéeshád yí. ⁶ Isá íni í á bæ nə bwo ntó shú ná í bág shé məcwūñ, shé kú du wímb sálə isá í abúbəw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembí ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wá gwoong jāñ bwá á sá ná. Sá jəəṅg jí cilyá ná: «Kúl búúd í á jì shí də, ñgul; bwá mú təw, zhwiimbya.» ⁸ Shé kúgá sá jaṅga nda bóólúgá wá gwoong jāñ bwá á sá ná. Sálə bwá á sá jaṅga yí, bwá á yə jwəw ngwúdu buud otóshin məwum məbá nə ólól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kříst nda bóólúgá wá gwoong jāñ bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyə, onywa bwá mú jaṅgulə bwo. ¹⁰ Shé kúgá námá du cwaduga nda bóólúgá wá gwoong jāñ bwá á cwaduga ná; bāñ, *éṅgəles á shwiy nyə á zə jaṅgulə bwo. ¹¹ Bwaang, isá íni í á bæ nə bwo ntáni shú ná í bág shé məcwūñ. Í á cilya shú ná shé buud shé ngə cugə mwəw mā məzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé má jəlá nə ngə cugə ná. ¹² Nə ndéé, muud ngə tédúgá ná məbwəbúlán má cúgé nə ñkul sá nyə sá yé, ká bey ná a búlag. ¹³ Məbwəbúlán mēsh bí á má du bwəma nə ndí má má du námá bæ nji isá bí nə ñkul wós nə muud yí. Nji, Zembí jì abúgúlág; a cugé nə ñkul bíd ná bi bwəmagi nə məbwəbúlán má ntə bí ñkul má. Ja bí má bá du bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá du lwó bí zhií shú ná bí jísówúg kú búla.

Kúgá fəla isá í mājamb nə isá í Zembí

¹⁴ Gwə wá jì ná, yé bwáang má búl céel wá, fúndəgá yálə ózembí ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mæ ngə lás nə bí nda mæ lás nə buud bí nə fug wá. Biméfwó faasugá sá má ngə

9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilñ 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilñ 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilñ 11.4, 34; Sôm 106.14 10:8 Ilñ 25.1-9 10:9 Ilñ 21.5-6 10:10 Ilñ 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21

ci yí. ¹⁶ Ja sá má dæ dæ ídâw í Zembî yí, sá má dæ ηgul bálá; sá má dæ yæ Zembî akíba shú bálá jœngû. Ngulúlæ sá má dæ ηgul bálá jœng yí í dæ bæ ná sá bêsh sá má dæ ηwa kœw lú mánywa mâ mácií *Kříst nyæ á wéeshuli shú dású má. Féyálæ sá má dæ féya buléd yí í dæ bæ ná sá bêsh sá má dæ ηwa kœw lú mánywa mâ nyúul Kříst nyæ a yána shú dású yí. ¹⁷ Sá bêsh sá má mú mbwœœdá nyúul ηgwûd nda buléd jí ηgwûd ná. Ntó jí ná sá tœem bæ ηkí bulya, sá búas nyúul ηgwûd næcé sá má dæ kœwala nji buléd ηgwûd.

¹⁸ Fwogá dæg mímbýágá mí *Izæræyêl. Buud bwé dæ dæ ócúdu bwé dæ kœ *mátúnuga dí wá bwé dæ fula isá nœ *alatâr, ntó jí ná bwé dæ fula isá nœ Zembî muud jí ámádí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ηgá ka œœl ci yí? Ye ná ócúdu búud bwé dæ yæ ózembî ó áyadæg mátúnuga dí wá búas gúlágá sâ? Nkí ntâg ná ozembî bœngû bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mæ ηgæ ci ná ócúdu búud bwé dæ kænd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwé dá yæ bwo yé; í dæ bæ mátúnuga bwé dæ yæ májamb ná. Mæ acéélé ná binón majamb bí dæg fula isá. ²¹ Bí cugé nœ ηkul ηgul bálá mæ Cwám̄ba, bí nyiηgæ ηgul bálá májamb. Bí cugé nœ ηkul ηwa kœw túwuli mæ Cwám̄ba dí, bí nyiηgæ ηwa kœw túwuli májamb dí. ²² Ye sá má sô ná Cwám̄ba sáág wúú? Sá má lal máηkul cô nyæ?

²³ Bóól búud bwé ηgæ ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á œœl yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nœ ηkul kwíind múud. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á œœl yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí í dæ lal gwoong. ²⁴ Muud nyæ ájáláyé ná sá ná nyaméfwó wé bœg nœ mánywa; muud yêsh sôjœg ná bóól bwé bœg nœ mánywa. ²⁵ Dagâ sá jêsh bwé kúshá mákid ócúdu dí yí; dagâ gwo nœ milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ηgæ bæemb. ²⁶ Dagâ, næcé shí nyí shí mæ Cwám̄ba, nœ isá byêsh bí cínœng yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mæ ká jœw bí dína dí, bí má ká kœ, dagâ mbíí ídâw wêsh bwé é yæ bí yí; dagâ byo nœ milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ηgæ bæemb. ²⁸ Nji, ηkí ηgwól múud má jaaw bí ná cúdu bwé ámæ jáám̄b yé nyæ ámæ bæ cúdu *mátúnuga, bí kú ná dá. Bí kú dæ, næcé muud má jáám̄b bí yé, bí á bá ntágulæ nyæ lâm. ²⁹ Ja má ci ná lâm yí, mæ acíyé lâm wún, má ci jí má múud nyæ ámæ jaaw bí yé. Næcé jí lâm má ηgwól múud í é zœ jum mæ, mæ njúl fulí yí? ³⁰ Nkí mœœ mæ yæ Zembî akíba mæ ká dæ, bwé é ka kœ ηgæ jí nœ mæ íkúdígúdí næcé jí, í njúl ná mœœ shí yæ Zembî akíba? ³¹ Ntó, tœ bí mæ dá, tœ bí má ηgul, tœ bí mæ sá jí, ságá sá jêsh nœ yéesh ná bí mæ yæ Zembî gúmá. ³² Kúgá bæeg sá ná tœ mwâ Ogurêk, tœ mwâ *Oyúden, tœ muud ηgwûd á *Dô lú óbúgala ó Zembî lángáwœg búgád. ³³ Ságá nda mæ; isá byêsh dí, má œœl sá sá múud yêsh nyæ e gwág nywa yí. Mæ ádé sô ná mœmêfwó bœg nœ mánywa; má dæ sô ná ncúlyá buud bwé bœg nœ mánywa, ná Zembî cágug bwo.

11

¹ Nœgágá nœ yagala mæ, námá nda má ηgá yagala Kříst ná.

Nda sá má jálá nœ jí míœœn ná

² Mæ ηgæ faag bí næcé, bí ηgæ tæduga mæ ija byêsh, bí ηgæ ntâg námá bæ mínjígulá má á kala bí myá. ³ Nji, má jii ná bí mpúg sá ηgwûd ná: múdúm yêsh lúluú yé wá *Kříst, múdá lúluú yé wá mudúm, Kříst lúluú yé wá Zembî.

10:16 11.24-25; Luk 22.17-20   **10:17** 12.27   **10:18** Lœv 7.11-21   **10:19** 8.4   **10:20** Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbá 9.20   **10:21** 2Kr 6.15-16   **10:22** Mbá 32.21   **10:23** Rom 14.1-15.6   **10:23** 6.12; 8.7-12   **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4   **10:25** Rom 14.2   **10:26** Sôm 24.1; 89.12   **10:28** 8.7   **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4   **10:31** Kol 3.17   **10:32** Rom 14.13   **10:33** 9.19-22   **11:1** 4.16   **11:2** 2Te 2.15; 3.6   **11:3** 3.23; Mat 3.16; Ifz 5.23

4 Mudúm yêsh mæ jégulá næ Zembî ñkí ntâg ná a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl næ tûm lúúd yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. 5 Mudá má yídá jægula næ Zembî ñkí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwá lúú yé, a wá lúlúú yé mudúm shwôn. Nacé, bálæ shwá lúú wúsa námá nda a má kɛnya shilú*. 6 Haaw. Múdá má ká bæ kú næ tûm lúúd íí, í jii ná a sémbyág námá shilú. Ñkí jí ka bæ sá shwôn ná mudá sémbyág shilú ñkí ná a kɛnya lúú, í jii ná a dág cɛɛlæ tûm lúúd. 7 Mudúm nye, nyæ ajáláyé næ bwáád tûm, nacé a jí yuug má Zembî, a ngæ lwó gúmá í mpiyá næ Zembî yí, mudá nye ngæ lwó jooŋg í mpiyá næ mudúm yí. 8 Nacé, mudúm nyæ a shígé wú mudá dí, mudá nyæ a wú mudúm dí. 9 Zembî nyæ a shígé té mudúm nacé mudá, nyæ á yida té mudá nacé mudúm. 10 Gwá wá jisá ná, mudá má jálá næ bæ næ ndam lúúd; ntó jí shú lwólæ *wáéŋgales ná a jí íjwúga í mudúmúd. 11 Tɛem bæ ntó, dágulæ cug sá ngæ cugæ tâŋ buud ɔ Cwámba yí, mudá cugé næ ñkul cugæ kú næ mudúm, mudúm kú námá cugæ kú næ mudá. 12 Í bá ntó nacé ná, námá nda mudá ashúshwóógú nyæ a wú mudúm dí ná, ntó námá wá mudúm má du byél mudá dí yé, sá jêsh í zhu wá Zembî. 13 Biméfwó faasugá ná jiga: ye jí jɔ sá ná mudá bág shwá lúú ja á ngæ jægula næ Zembî yí? 14 Jísé námá sá shwôn ná mudúm báágulæg shilú nda mudá. Ngaa ná cug shé ngæ cugæ ga gwáméfwó í ngæ jígulí bí ntó? 15 Í njúl sá gúmá shú mudá nye. Nacé Zembî nyæ á yæ mudá shilú ñkí gwaa ná í dág búdal nyæ lúú. 16 Nji ñkí muud má cɛel sá máshwán na, sá bân sá cugé næ fúlú nyooŋg, mædɔ má óbúgula kú námá bæ næ nywo.

Nda sá má jálá næ da dína mæ Cwámba ná

17 Mæ afáágé bí wooŋg lású má zá lás næ bí gaád. Mæ afáágé bí nacé, sɛɛŋgyála bí mú du sɛɛŋgya *Dɔ dán dí yí, í ányíngáyé ná bæ shú sálæ ná bí lálæg, í mú ngæ teeg bí teeg teegág. 18 Í tééd fwo bæ ná, ja *Dɔ lú óbúgula dán í du sɛɛŋgya yí, mæ gwág ná mánjkoómú má mú ngæ bæ mpédúgá nyín. Mæ ngæ *magulæ lân ngæ wooŋgú bábaalé. 19 Mæ ká ntâg ci, í jii ná mánjkoómú mæwoŋg má bág, booŋg búasé fwámé óbúgula mpédúgá nyín wá bwá mpúyúg. 20 Ntó jí ná, ja bí mú du sɛɛŋgya kæl ngwúd yí, í ádé ná nyingæ bæ shú zálæ da ídâw í Zembî. 21 Í mú du bæ ná, fwála læ dólæ, muud má læel shín da byé ídæg nyæ áma zæ næ ndí yí kú bwánd ná bóól bwá wóósúg. Ja í bá ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl næ zha, ngwól nye má da ngul ná ndéé cɔ fudud; 22 ye bí cugé næ minjów ná bí dág da næ ngul wu? Nacé jí bí búasé kú bish Dɔ lú óbúgula ɔ Zembî yí? Bí má cɛel zæ da wá búúd bwá cúgé næ mæbii wá shwôn lúúd í? Mæ cig ná jí? Mæ fáágug bí? Mæ afáágé bí na wáni sóólúgúd. 23 Nacé, njígulá má á lég næ Cwámba yí, wá wá má á kala bí yí; náas: Cwámba Yésus nyæ a sá ná, búlú bwá á kusha næ nyæ yí, nyæ á ñwa buléd 24 ná ndéé, a yæ Zembî akíba, a mú fɛy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dán dí nywá wá ga. Dugá sá sóólúgú ga, du tédugá má.» 25 Námá mbii ngwúdú, ja bwá má shín da yí, a mú ñwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jisé sɔ á gúgwáan í zé sɛy máciá mām dí yí. Ja jêsh bí má bá du ngul gwo yí, bí ɔ bá du sá sóólúgú ga, du tédugá má.» 26 Ntó má ká ná ja jêsh bí má bá du dá buléd ga næ ngul bálá wáan ga yí, bí ngæ bwiing shwiy Cwámba nyæ á yæ yí, bí du bá jaaw dwo ná ndéé kæ wóós ja á bá nyingæ zæ yí. 27 Sá jooŋg wá jí ná, muud mæ dá buléd a ngul bálá mæ Cwámba yé, ñkí á da næ ngul mbii wúsú kú jala yí, á byaagulæ næ nyúúl næ mácií

* **11:5** Wala mwów Pwól nyæ á cilæ kálaad éga yí, í á du bæ sá shwôn ná bwá dágug mudá næ kɛnya shilú.

11:7 Mat 1.26-27 **11:8** Mat 2.18-23; 1Tm 2.13 **11:18** 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yh 2.19

11:22 Zhk 2.5-6 **11:23** 10.16; Mat 26.26-28 **11:25** sɔ: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6

mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29 **11:27** 11.20-22; Heb 10.29

mə Cwám̄ba. ²⁸ Nt̄ó, muud yêsh fáásug nyáméfwó ná ndéé, a ka də buléd, a ngul bálá wáan. ²⁹ Nacé muud mə d̄s buléd a ngul bálá nt̄ó kú téduga ná jí m̄andam mə nyúul mə Cwám̄ba yé, a nḡə sá ná sémbyé m̄ilású í bág bə ŋkí bul nyaan shú nyáméfwó. ³⁰ Sá j̄oŋg wó í sá ná, zhwoŋ buud bwá mú mimb̄l mp̄ádúgá nyín, b̄ól n̄ə ij̄am, b̄ól ŋkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mb̄am d̄u faas s̄áméfwó, sá kú nyiŋgə bwəma n̄ə sémbyé m̄ilású. ³² Nji, Cwám̄ba mə d̄u s̄amb sá m̄ilású, a s̄ug sá shú ná sá kú bá bwəma n̄ə sémbyé m̄ilású ányinyaan̄ búúd bwá abishé Zembí wá bwá bá bwəma n̄ə nd̄i yí. ³³ Ná ndéé bwaanŋ, ja bí má d̄u seŋgya ná bí má d̄s yí, d̄ugá sá ná, b̄ól bwánd b̄ólúgá. ³⁴ Ŋkí ngwól múúd nḡə gwág zha, a fwóg t̄éed də nyádí nj̄ów a ka t̄em zə, shú ná bí kú d̄u seŋgya ná bí má zə d̄u kwaamb sémbyé m̄ilású ányinyaan̄ bídí ícug d̄i.

Shú bíl ísá byêsh íí, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isá Zembí mə d̄u yə bwán bé zhíí a shíshim dí yí

¹ Bwaanŋ, shú ísá Zembí mə d̄u yə bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bí d̄ug bə kú mpu. ² Bí má mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembí yí, bwá á d̄u julə kə n̄ə bí b̄ów-b̄ów zhíid, bí kə nḡə b̄ə ózembí ó áyadúg, mbéé ísá b̄ís kú n̄ə ŋkul mə lás yí. ³ Nda jí nt̄ó ná, má c̄eel ná bí mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembí nḡə sá ná a lásúg yé cugé n̄ə ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembí í anŋé n̄ə sá ná a lásúg yé cugé námá n̄ə ŋkul c̄i ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Isá Zembí mə d̄u yə bwán bé mpáam dí yí bísə mimb̄ií mimb̄ií, nji Shíshim ngwúd wá í d̄u kaaw byo. ⁵ Bulya mimb̄ií búúd bí n̄ə ŋkul s̄ey n̄ə ísá byoŋg yí; nji Cwám̄ba ngwúd wá nḡə jwú n̄ə ís̄ey byoŋg byêsh. ⁶ Misólúgá mí mimb̄ií mimb̄ií, nji buud b̄esh bwá nḡə sá myo wá, Zembí ngwúd wá nḡə sá ná bwá sáág myo. ⁷ Muud yêsh Ŋk̄eŋk̄e Shíshim mə yə ŋkúl ná a sáág sá yé, a yə nyə ŋkul nyoŋgú shú ná í kwíndúg b̄ól b̄esh. ⁸ Nt̄ó, Ŋk̄eŋk̄e Shíshim mə yə ngwól múúd ŋkul ná a lásúg lású fug, a yə ngwól ŋkul ná a mpúg sá Zembí nḡə jí n̄ə buud bwá sáág yí; Shíshim ngwúd n̄ə ngwúd wá nḡə kaaw. ⁹ Shíshim ngwúd w̄oŋgú mə yə ngwól múúd búg álal-ŋkul, a yə ngwól ŋkul mə lwág mimb̄l, ¹⁰ a yə ngwól ŋkul mə sá *máshimbá, a yə ngwól ŋkul mə cúndá mícúndá mí Zembí, a yə ngwól ŋkul mə mpú faas m̄ishishim, a yə ngwól ŋkul mə lás mák̄al mimb̄ií mimb̄ií, a yə ngwól ŋkul mə f̄éeg sá í d̄u c̄iy mák̄al m̄oŋg dí yí. ¹¹ Isá íni byêsh íí, nji Shíshim ngwúd n̄ə ngwúd wá má d̄u kaaw byo, a yə múúd yêsh j̄oŋg á c̄éel yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ŋkí bulya, nyúul nj̄ul nji ngwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ngwúd, ikál ŋkí bulya. Ikál í nyúul t̄em bulya nt̄ó, byêsh í sá nji nyúul ngwúd. Nt̄ó námá wá jí n̄ə *K̄rist yé. ¹³ Shé b̄esh, t̄ə *Oyúden t̄ə Ogur̄ék, t̄ə m̄alwaa t̄ə ofulí, shé á duwan Shíshim ngwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ngwúd. Zembí nyə á ngulal shé b̄esh Shíshim ngwúd.

¹⁴ Nt̄ó jí ná nyúul í cugé nji kál ngwúd, ikál í nyúul bí ŋkí bulya. ¹⁵ Ŋkí kuú í shee ná c̄i ná: «Nda má cugé mbwá ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yow bálə kál nyúul? ¹⁶ Ŋkí lwá í shee ná c̄i ná: «Nda má cugé jús ná, mə cugé kál nyúul», ye lwá í é yow bálə kál nyúul? ¹⁷ Ŋkí nyúul nyêsh ncindí í shee ná bə nji jús n̄ə jús, í ka d̄u gwág nt̄ad̄el? Ŋkí nyêsh ncindí í shee ná bə nji lwá n̄ə lwá, í ka d̄u gwág

máccud ntádele? ¹⁸ Bi má dúg í? Zembí nyə á ngə tâl ikál í nyúúl byêsh nyúúúlád nda nyə á cēel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mbəm sheé bə nji kúl nyúúl ngwúd nə ngwúd, nyúúl í á nywá ka bə ngow? ²⁰ Ntó, nyúúl muud dí, ikál í nyúúl bí nki bulya, nyúúl njúl nji ngwúd.

²¹ Júś í cúgé nə ŋkul ci nə mbwə ná: «Mə aŋgê nə jii wo», lúú kú námá ci nə makuú ná: «Mə aŋgê nə jii bî.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúúl í də nyīn nda bí nə iləm yí, byó wə í yidá bul kwíind yí, ²³ byəŋg sá má də dúg ná í abúlé jela nə gúmá yí, byó wə sá má də bul ŋwa nə gúmá yí; byəŋg bí ná í ajáláyé nə nyīn yí, byó wə sá má də bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúúl í də nyīn yí í ádé jii mbii mbagulá wəŋg. Zembí nyə a sá nyúúl muud mbii á ná nyə a wá gúmá ikál í nyúúl í cúgé nə gúmá yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí məŋkəomá í kú bə nyúúl muud dí, ikál í nyúúl í yidag də bə, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námá jíga mbii ngwúdá. ²⁶ Gúl kúl nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwə ká gúmal gúl kúl nyúúl, bíl byêsh bə nə məshusg.

²⁷ Ntó, bí búsə nyúúl má Krist. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kál á nyúúl nyəŋg. ²⁸ Ná ndeé, Zembí nyə a tâl buud Dɔ lú obúgula dí ntéga: cé áshúshwóógú, nyə a tâl *buud ɔ lwámá; cé ábēé, a tâl *búud ɔ micúndá; cé álél, a tâl búud ɔ mínjígulá. Ná ndeé, a mú yə bósól ŋkul mə sá *məshimbá, a yə bósól ŋkul mə lwág mímbâl, bósól ŋkul mə kwíind búúd, bósól ŋkul mə cwīny gúfúgá, bósólúgá ŋkul mə lás mákál məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wə bí búud ɔ lwámá? Ye bēsh bí buud ɔ micúndá? Ye bēsh bí oyígulí? Ye bēsh bwə də sá məshimbá? ³⁰ Ye Zembí nyə á yə bēsh ŋkul í də lwag mímbâl yí? Ye bēsh bwə də lás mákál məshús í? Bēsh bwə də féég mákál myəŋgá? ³¹ Gwágúgá yéesh ná Nkəŋkə Shishim yóg bí isá í búl bə nə mfii yí.

Mə zá nyiŋgə lwó bí nyəŋg zhí í ntɔ məzhí məsh yí.

13

Ceelí í ntɔ sâ jêsh

¹ Mə tɛɛm lás mákál má búúd, lás mákál má *wəŋgəles í, nki mə cugé nə ceelí, mpug ná mə ji nda kəŋ í ngó bwīm yí, nki ntág yaŋg í ngó lwəŋgula yí. ² Mə tɛɛm námá cúndə micúndá mí Zembí, tɛɛm mpu mindimba myêsh, tɛɛm bə nə mpúyá wêsh, mə tɛɛm námá bə nə búgó jêsh ncindí mbii á ná mə də yil mímbáj ícéd í, nki mə cugé nə ceelí, mə cugé tɔɔ sâ. ³ Mə tɛɛm námá yána isá byām byêsh, mə keenzh námá nyúúl nyām ná bwə jéég jígal mə kudad í, nki mə cugé nə ceelí, sá jəŋgá kú kwíind mə tɔɔ sâ.

⁴ Ceelí jí nə jisów, ceelí jí nə osusa, í cúgé nə zhíŋ, í ádé bəgəwa, kú ŋkəny nyúúl, ⁵ í ádé sá isá í shwōn, í ádé sɔ nji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwuŋá, í ádé baagulə məbúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olíŋgá, ceelí í yida də gwág nywa óbábálé; ⁷ í də juu sâ jêsh, də búdal, í də bə nə búgó nə sâ jêsh, í də bwánd sâ jêsh nə búgó, í jisów sâ jêsh.

⁸ Ceelí í ádé shīn; dúlə cúndə micúndá mí Zembí í bá bə cwūd, lásúlə mákál í bá shīn, mpúyá í bá bə cwúdugá. ⁹ Nəcə sə ngə mpu isá ikál, sə ngə cúndə micúndá mí Zembí ikál. ¹⁰ Nji, ja isá byêsh í bá bə óncindí yí, byəŋg bí ikál yí í bá bə cwúdugá. ¹¹ Ja má á bə mwántombú yí, mə á də lás nda mwántombú, mə də

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mís 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21 **13:5** 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Ból bwə ci ná «í ádé lɔ məbōw». **13:8** 12.10; 14.1-5

tóduga nda mwántombú, mæ ða bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúð ga, mæ má yow isâ í bwân ó ntombú. ¹²Nacé isâ í ngæ nyîn sá nda isâ sá ngæ dúg yêñ† dí yí, nda isâ ngúðó í má búdal yí; nji, ja fwála ðaonj í bá wóós yí, sá má dúg ná bii-bi-bii. Ja gaád mæ ngæ mpu isâ impál, ja jooñgá mæ bá wámbulæ, námá nda Zembí mæ wámbulæ mæ ná. ¹³Isâ í ábulé shîn yí bise ílól ja gaád, byó wá: búgá, ná ðálæ bwánd ná búgá, næ cælí; sá í ntó na ílól íni dí wó cælí.

14

Yéesh isâ bí næ ñkul kwínd múúð yêsh yí

¹Shúshwóógú næ sâ jêsh íí, fwogá tééd sọ ná bí bág næ cælí. Gwágúgá yéesh isâ Zembí mæ ða yæ bwân bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndeé cúndálæ micúndá mí Zembí. ²Nacé náoás, muud mæ lás mákál mæshús yé, nyæ alésháyé næ buud, a lésha ná Zembí, nacé kú næ tao muud nyæ é gwág sá á ngæ ci yí. Nji, a ngæ lás næ ñkul Nkêñkê Shíshim ngæ yæ nyæ yí, ngæ ci mindimba. ³Nji muud mæ cúndá micúndá mí Zembí yé ngæ lésha næ buud; a ngæ cúndæ shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴Muud mæ lás kál íshús yé ngæ sá ná nyæmfwó lálug búgád, í njúl ná muud mæ cúndá micúndá mí Zembí yé ngæ sá ná *Dọ ðêsh í lálug búgád.

⁵Má jii ná bí bêsh bí láség mákál mæshús; nji má bul jii ná bí cúndág micúndá mí Zembí. Nacé náoás, muud mæ cúndá myo yé mæ cọ múúð mæ lás mákál mæshús yé; sasaalé nji ná muud mæ lás mákál mæonj yé mæ féég sá nyæ áma ngæ ci yí, shú ná Dọ ðêsh í lálug búgád. ⁶Ntó bwaanng, ñkí má shee ná zæ nûñ bídí zæ lás næ bí nji mákál mæshúsúð, mæ é kwínd bí cínongú næ jí? Kú næ tao sâ! Sasaalé nji ná mæ bágúlá bí gúl sá Zembí nyæ áma lwó mæ yí, ñkí ná mæ yá bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndá má Zembí ñkí ntâñ ñjígúlá.

⁷Jí námá nda isâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwón á bulya mækál ñkí bñnzhá; ñkí isâ byoong í ngæ lás ná kpódó kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ngæ cæel sey jáyé sasa? ⁸Ñkí laag í lás buud nda yag sâ í ngæ ci yí, zá nyæ é kwæmsa dósóm? ⁹Mbií ngwúð næ bí. Ñkí bí mæ lás mákál mæshús lósú wán kú gwíig sá bí ngæ ci yí, buud bwá é ka wámbulæ ná jí bí ngæ lás yí? Í é bæ ná bí ngæ lwábuda ntó. ¹⁰Mækál má lósú mí ñkí bul bulya shí gaád, nji kú næ tao ngwúð dí ná buud bwá ða lás kú gwág sá bwá ngæ ci yí. ¹¹Ntó jí ná ñkí mæ ampúyé dúl kál lú lósú nda í ká ná, mæ é bæ múúð ngæ lás dwo yé njína muud, nyæ bæ námá mæ njína muud. ¹²Ná ndeé, nda bí mæ búl jí isâ Zembí mæ ða yæ bwân bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sọ ná bí bág næ byoong í é sá ná Dọ í lálug búgád yí.

¹³Gwá wó jí ná, muud má ða lás mákál mæshús yé jégula ngæ Zembí ná a yág nyæ ñkul ná a dúg féég sá á ða ci yí. ¹⁴Nacé ná, ja má jégula yí, má ká jégula kál la shúsúð íí, shíshim wâm í ngæ jégula, nji lúu wâm í angé næ sá sâ. ¹⁵Ká mæ sáág jí? Mæ é ða jégula shíshim dí, mæ é ða námá jégula næ ikán byâm; mæ ða sey isasa ságusa Zembí shíshim dí, mæ é ða námá sey næ ikán byâm. ¹⁶Nacé, ñkí wo yé Zembí mæshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyæ é magulæ wo ná: «Ameñ?» Mbô. Nyæ ámaguláyé, nywáá nyæ ampúyé sá wó ngæ ci yí. ¹⁷Wo yé Zembí máshwúmb, jí ntó; nji sâ jooñg í asáyé ná ngwól múúð lálug búgád. ¹⁸Mæ ngæ yæ Zembí akíba nacé má ða lás mákál mæshús cọ bí bêsh. ¹⁹Nji, teem bæ ntó,

13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembí mæ wámbulá mæ: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yêñ: Iyên yâ fwála ðaonj í ða sý na ñkwánz, ivugali kú ða nyîn ná ngân nda iyên yâ mwşw mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** 1ñ 11.29 **14:16** Amen: 2Kr 1.20

ja má jí Dɔ́ lú óbúgulad yí, má yidá bul cɛel ná mæ cíg iciyá itóon næ ikán byâm jígúgálíla búúd, ntɔ́ cɛlá íciyá mæwúm má otóóshin kál læ shúsú. ²⁰ Bwaanɔ́, kúgá nyiŋgə bə næ mitádúgá myá milúu nda ikúkágá. Bágá ikúkágá shú sâ í dúgyá næ mæbɔw yí; nji shú mítádúgá myá milúu di, bágá onkwanz ɔ́ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæcɛɛ dí ná:

Mə bá kænd bóól búúd ná bwá kág lás næ kúl búud jám;
buud bəonɔ́ bwá bá nɔ́gə lás kál læ shús.

Nji, mæ tɛem bá sá ntó, kúl búúd jám í abulé gwág mæ.

Cwám̄ba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúla mákál mæshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; micúndá, myān mí yuug shú óbúgula‡, kú bə shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ́ lú óbúgula dún dēsh má sɛɛnɔ́gə, bi bēsh ka nɔ́gə lás mákál mæshús. Nkí ozhizhe ɔ́ búúd§, nkí óhááden bwá wóós cínɔ́nɔ́, nɔ́gá bwá ci ná bi mú mimbəl myēn? ²⁴ Í njúl ná nkí óbúgula bēsh bwá cúndá micúndá mí Zembí, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mæ wóós cínɔ́nɔ́, muud wəonɔ́gə, nɔ́yá é mpu ná a má byaagələ næ Zembí, bēsh bwá nɔ́gə yə nɔ́yá mæbɛɛ. ²⁵ Í é sá námá ná isá í dɔ́ bə nyān shwoó lámúd yí í búgúlí, a mú kúd mpwoombá mándəlúd yə Zembí gúmá, ci ná: «Búbólé, Zembí jí bídí sɛɛnɔ́gəyád.»

Zembí cugé Zembí oncúg-nculé

²⁶ Bwaanɔ́, jí bí má jálá næ ka dɔ́ sá yí? Ja bí má sééngə yí, í dúg bə ná, muud jí næ susa yé, sey; nyəonɔ́gə jí næ sâ á jígúgálí yé, jígúgálí; nyəonɔ́gə jí næ sâ á bágúgálí yé, bágulá; nyəonɔ́gə jí næ kál á lásúg yé, lás; nyəonɔ́gə jí næ nkul féeég kál dəonɔ́gə yé, féeég. Sá jēsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgód. ²⁷ Nkí buud bwá lás mákál mæshús íí, í bág nji buud obá nkí ólól, kú ntɔ́; bwá dɔ́ lás nɔ́gəwú. Í jii námá ná nɔ́gəwú múúd bág a nɔ́gə féeég sá bwá nɔ́gə ci yí. ²⁸ Nkí muud má féeég yé cugé, bwá jíg kál-kál Dɔ́ dí, muud dɔ́ lás nji shú nyáméfwó næ shú má Zembí. ²⁹ Shú *búúd ɔ́ micúndá, buud obá nkí ólól bwá lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nkí nɔ́gəwú múúd jí sɛɛnɔ́gəyád yé má cɛel bágulá gúl sâ í á dɔ́ bə kú fwo mpúy yí, nyəonɔ́gə nyə á mæ nɔ́gə lás yé fwo tál lúsú. ³¹ Bi bēsh bí bí næ nkul nɔ́gə cúndə nɔ́gəwú nɔ́gəwú shú ná buud bēsh bwá bág næ mpúyá, bwá nɔ́yá mæcwúŋ. ³² *Muud micúndá yēsh má dɔ́ shimal isá í dɔ́ wóós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcɛ, Zembí cugé Zembí oncúg-nculé, á yidá bə Zembí á ná isá í síyúg ná shee, námá nda jí mádɔ́ má Zembí mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dúg jí kúl-kúl mædɔ́ má óbúgulad nəcɛ jí sə bwo ci ná bwá lásúg cínɔ́nɔ́. Bwá jálá næ yida dɔ́ sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembí í nɔ́gə ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jí nɔ́gəwú yé njów nəcɛ í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nūŋ bídí wá bwá á téeéd bwiinɔ́gə kéeel má Zembí yé? Nkí ntāg ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Nkí nɔ́gəwú múúd mæ tádúgá ná a jí *muud micúndá má Zembí, nkí a tádúgá ntāg ná Shíshim má yə nɔ́yá nkul mæ sá gúl sá,

14:20 Ifz 4.14   **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49   * **14:21** Ciyá ní jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ní di, Izayí nɔ́gə ci næ Izarəyél ná buud ɔ́ Asirí bwá bá zə káda bwo, bwá nɔ́gə lás kál lú asiriyeɛ dáj Izarəyél kú gwág: sá jəonɔ́gə í bá bə Zembí lwóla bwo ná a má gwág bwo mpimba. Í njúl ná ja Zembí má dɔ́ nti búúd ɔ́ micúndá zə lás næ bwo bwá nɔ́gə gwág yí, í dɔ́ bə Zembí nɔ́gəla jí səw bwo. † **14:22** Bwá mpúg ná Zembí mæ bá yə bwo intágúgálí. ‡ **14:22** Í mpúyág ná Zembí jí kúl bwá má sééngə yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwá nɔ́gə gwágulá ná báá bwá ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19   **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13   **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21   * **14:32** Ntó má ká ná: «Muud má lág kéeel wá Zembí yé má dɔ́ mpu bwánd ná nyə é lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15   **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12   **14:37** 1Yn 4.6

muud wɔɔŋg má jálá nà yag sà má ñgá cìlè bí yí ná jísè mpéndí mæ Cwám̄ba. ³⁸ Ñkí muud mæ bə́ kú mpu ntó, wo ná Zembí nyə ampúyè nyàñ múúd. ³⁹ Ná ndeé bwaanŋ, gwágúgá yéesh ná bi cúndóg micúndá mí Zembí, ñji bi kú ban ná muud kú lás mákàl mæshús. ⁴⁰ Ságá sá jèsh nà mājila, kú nà ncúg-nculé.

15

Kríst nyə a shí gwúm

¹ Bwaanŋ, mæ zó báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nūñ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndí yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg dásə, ñkí bi má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə́ kú bə́ ntó, mpu ná búgá jín má yə íyí-yíy.

³ Shúshwóógú, mæ á fwo tééd kala bí ñjígúlá má á lág yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *mísəm mísú nda Mícilyá mí ñgá ci ná; ⁴ nyə á dɔw, a mú gwúm jwɔw áléel nda Mícilyá mí ñgá ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíín wúm nə óbá. ⁶ Ná ndeé, nyə a lwó námá bɔ́l bwaáŋg ɔ íshé nyúúl, bwə́ njúl buud cɔ́ mítəd mítəñ, bəsh bwə́ á dúg nyə ja ñgwúd; bɔ́l ncúlyá buud wá cínəŋg bwə́ ñgə ná cugə, bɔ́lógá bwə́ á má yə. ⁷ Ná ndeé, nyə a lwó Zhàk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bəsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a má shín lwó báni bəsh nyúul, nyə á ka námá lwóya mádí, mæ muud jí nda bwə́ á shɛemb shɛembúg yé. ⁹ Jí ná mæ wə́ má búl bə́ kú nə mfií búúd ɔ lwámá bəsh dí. Í ajáláyé ná bwə́ jɔwúg mæ ná *muud lwámá, nəcé mæ á lwó *Dɔ́ lú óbúgula ɔ Zembí cúwáí. ¹⁰ Ñji, mæ jí sá má jísé yí nəcé mpaam má Zembí. Mpaam nyɔɔŋgú í á shígé yə íyí-yíy shú dáaməd. Mə wə́ mæ á yida bul wáduga, cɔ́ bɔ́l búúd ɔ lwámá bəsh; kú ntág bə́ ná mæ wə́ má a wáduga, mpaam Zembí ñgá sá mæ yí nywə́ wə́ í ñgá wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tɔɔ mæ, tɔɔ bwo, sə́ ñgə cúndə lāñ ñgwúd ñi, wə́ námá wə́ bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwúm

¹² Ñkí sə́ ñgə cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədélé bɔ́l búúd wá bídí bwə́ ñgá ci ná gúl sá í cúgè ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Ñkí gúl sá í cúgè ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə́ éci. ¹⁴ Ñkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sə́ ñgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sə́ mú bə́ ówúshined wá mashígá ja sə́ má bwaágúgá ná Zembí nyə a gwúmashi Kríst yí. Nəcé ñkí mimbimbə mí áde gwúm, Zembí nyə a shígé gwúmashi Kríst wə́ éci. ¹⁶ Nəcé, ñkí mimbimbə mí áde gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə́ éci. ¹⁷ Ñkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgá jín í yə́ íyí-yíy, bi búśə́ ná *mísəm mínúd. ¹⁸ Ntó jí námá ná bɔɔŋg bwə́ á ñgə yə́ bwə́ njúl buud ɔ Kríst wá bwə́ má jímb. ¹⁹ Ñkí shwúlə́ sə́ ñgá shwu mənyúúl nə Kríst yí wí ñji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sə́ wə́ má ka bul ñkúñkwon nə buud bəsh.

²⁰ Ká, jáá jí bábálé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélé gwúm, ntó má lwó ná bɔɔŋg bwə́ á má kə́ ígwád wá bwə́ bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ñgwúd wə́ nyə a sá ná buud bwə́ bwə́magí nə shwiy; ntó muud ñgwúd námá wə́ má sá ná buud bwə́ bāg gwúm. ²² Námá nda búúd bəsh bwə́ ñgá bwə́ma nə shwiy nəcé Adam ná, bəsh bwə́ bá námá nyinŋə́ *dúg cug nəcé Kríst. ²³ Ñji,

14:39 14.1, 5   **14:40** 14.33   **15:1** Gal 1.11   **15:2** Gal 2.1-2   **15:3** 11.23; Iza 53.5-12   **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31   **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19   **15:7** Luk 24.50   **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6   **15:9** 1Tm 1.12-16   **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14   **15:10** 2Kr 11.23   **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9   **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32   **15:17** 15.3; Rom 4.25
15:18 1Te 4.13   **15:20** 6.14; Kol 1.18   **15:21** 15.45-49; Mt 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18   **15:22** 2Kr 5.17   **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16

muud yēsh mə bá gwûm jé ja, Krîst nyə a tééd gwûm shúshwóógá, buud bé bwá bá ka gwûm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Ná ndeé, məshíné mə shí ka bá bə. Krîst mə bá shîn céeğ isá yá məyídégú* í ngá wá buud mányámád yí, nə byəɔŋg í ngá lwó buud mpál yí, nə byəɔŋg í ngá ntɔ buud ŋkul yí, nə ndeé a mú nyingə yə Zembí Sósŋgú ícī. ²⁵ Nəcé í jii ná a bāg jwú nə ndeé kə wós ja Zembí mə bá culashi mízhízhíh myé myēsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhíh á bá kə shúgula céeğ yí í bá bə shwíy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyə a mə wá isá byēsh mányámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná isá byēsh yí, í áŋgē nə ceeł cí ná Zembí nyəməfwo jii námə mányámád. ²⁸ Ja isá byēsh í bá bə mányámá mə Zembí dí yí, nyə muud nyə á wá isá byēsh Mwān dí mányámád yé, Mwān mə bá námə nyíi mányámád, Zembí mú bə Mása á isá byēsh. ²⁹ Nkí gúl sá cúgə ná mimbimbə mí də gwûm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəle? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcé jí? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábále gwûm, sá bāŋ buud bí micúŋ nə mindəəlúd wəla dēsh óga, sá ŋgə yə wāŋ cún nəcé jí? ³¹ Bwaŋg, mə ŋgə faam nə shwíy jwōw dēsh, búbále námə nda bí ŋgə sá mə lúu ná sáŋ ná. Lúu wí mə ná sáŋ nəcé bí bəle búúd ɔ Cwámba wúsá Krîst Yésus. ³² Mə a gwána nə ibiin Iféz. Nkí gwáná jəɔŋg í á bə nji shú isá í dúgyá nə buud yí, máyé mánywa məsə mə cínəŋg má? Nkí jí ná mimbimbə mí ádé gwûm í, shé mú bə kaaná í ngá cí ná: «Shé dágá, shé ŋgúləgá, nəcé shé é yə mán». ³³ Kúgá shiig mányúul, wúl kaaná wí ná: «Igwooŋg í abúəw í də yád jəjə mácum mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyingə ŋgə cəgə nda mikás. Yəwəgá sála mísám. Bół búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembí. Mə lás ntáni shú ná bí gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm nə mənyúul məshús

³⁵ Nğwól múúd jí nə ŋkul jí ná: «Mimbimbə mí bá gwûm ntədəle? Mí bá nyingə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cúgə nə ŋkul kó í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, ye wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngaá ná í də bə zhizhe bumá *blé nkí gúl bumá shús? ³⁸ Ná ndeé, Zembí mú yə gwo nyúul á céeł yə gwo yí, a yə mpəg jēsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myēsh mí cúgə mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúúd nə myé, mishwun mí ínúnú nə myé, mí mí óshú nə myé. ⁴⁰ Mənyúul məsə námə, nə mənyúul má jon, nə mənyúul má shí. Mənyúul má jon wāŋ ŋkənwálə wí nə yé, mənyúul má shí wāŋ ŋkənwálə nə yé. ⁴¹ Jwōw í də ŋkənwə yé mbií, ŋkwoond yé mbií, wəacén-cení wāŋ mbií. Nkámúsá wəacén-cení mpədəgá nyāŋ, jísə, ŋgwól yé ŋkənwálə í shwəzəla nə ŋgwól yé. ⁴² Ntə námə wə jí nə gwūmálə mimbimbə yé. Mbimbə í də dəw nə nyúul í də bwo yí, í gwūm nə nyúul í cúgə nə ŋkul bwoo yí. ⁴³ Í də dəw í kú bə sá gúmə, í gwūm í njúl sá gúmə. Í dəw í njúl nə iləm, í gwūm í njúl nə ŋkul. ⁴⁴ Í də dəw nə nyúul á mishwun, í gwūm nə nyúul á *shishim. Nda nyúul á mishwun nyísə ná, nyúul á shíshim nyísə námə. ⁴⁵ Sá jəɔŋg wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógá nyə á zə bə kuwó;

Adam áməzhúgúla mú zə bə shíshim í yó búúd cəg yí.

15:24 Dan 2.44 * **15:24** Na jisa wəəngales bwá ŋgə ciy Yúd 1.6 dí wá. **15:25** Sóm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbá 1.18; 20.14; 21.4 **15:27** Sóm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11 **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 **15:34** Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 **15:36** Yuá 12.24 **15:38** Mət 1.11 **15:43** Flp 3.20-21 **15:45** 15.21-22 **15:45** Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17

46 Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgula zə. 47 Muud ashúshwóógú nyə á ηwiny mándəlúđ, meγəw nə mándəlú. Muud ábēē nye nyə á zhu jonəd. 48 Buud bwá á meγəw nə mándəlú wá bí námá nda Adam nyə á meγəw nə mándəlú yé; buud bí búud ɔ jon wá básə námá nda Adam nyə á zhu jon dí yé. 49 Námá nda sá á bēēla nyəəng nyə á meγəw nə mándəlú yé ná, sá má bá námá bēēla nyəəng nyə á zhu jon dí yé.

50 Bwaang, sá má ηgá ci yí jí ná, shé cúgé nə ηkul bá kə nə mənnyúul má ámishwun nə məcií shé ηgá cəgə nə ndí mága kə ηwa kəw Faan má Zembí dí; təə sá í də bwoo yí, í cúgé nə ηkul ηwa kəw lu sá í áde bwo yí†. 51 Mə zə féég bí ndímba: sá ábálé kə ígwád sá bēsh, nji sá bēsh mənnyúul má bá yida cénd, 52 ja ηgwúđ námá nda júś í də kəwula ná; í bá bə ja cwōη áməzhúgúlá í bá lás yí. Nəcə cwōη wəəng í bá lás, mimbimbə mí músə gwúm kú ná nə mənnyúul mäsə nə ηkul bwoo má; sá bəη mikuwó, mənnyúul má mú cénd. 53 Nəcə, í jii ná nyúul nyí nə ηkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cúgé nə ηkul bwoo yí, nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgé nə ηkul yə yí. 54 Ja nyúul nyí nə ηkul bwoo yí í bá cénd bə nyúul í cúgé nə ηkul bwoo yí, nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgé nə ηkul yə yí, ja wəəng wá ciyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntə, ntələ wúsú wəəng í má minə shwiy.

55 Eéé, yé shwiy! Wó ntələ wí ηgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwō jí ηgow?

56 Shushwom í də zə nə shwiy wá *sám, sám í ηwa ηkúl mácééd. 57 Ká, akíba nə Zembí muud má sá ná sá ntəg nə ηkul mə Cwámba wúsú Yésus-Krist yé. 58 Ná ndéé, yé bwáəng má búl cēel wá, yímúgá mənnyúul, bí kú shwágusa, ηgəgá nə kə nə sáal mə Cwámba nji shwóg nə shwóg, bí ηgá mpu ná iséy bí ηgá sá təη buud ɔ Cwámba yí í ábálé yə íyí-yíy.

16

Seηgúla ísá shú búud ó Zembí

1 Shú seηgúla *mwaanē má bá kwíind búud ó Zembí yé, dəgá námá sá nda má á jígulí mədə má Galátia ná bwá dúg sá ná. 2 Jwōw dēsh shwénde má dú tééd yí, muud yēsh á bídí gwoəng kándəg gúl sá koogá nyédí njōw, bímbí dēsh á dúg ná a jii nə ηkul baagalə yí. Í ajíyé ná bí bwándəg ná mə fwóg wós, bí ka seηg ísá. 3 Ja má bá wós yí, mə bá kənd búud bí má bá féēsh wá nə okálad, bwá kə kənd mwaanē bí á yána wəəngə Yurəsəlem. 4 Nkí í bá nyín ná má jələ nə kə námá, sónəη sá mú kə.

5 Mə bá zə nūη bídí mə má fwo lína Masedwān, mə bá ciηgya wí. 6 Mə bá jee jii bídí fwámé fúfwálá, mə jee námá shínal ηkwān jēsh, ná ndéé bí mú bá kwíind mə nə kálə kúl jēsh má bá kə yí. 7 Mə ayídáyé cēel ná mə bəg dúg bí mə ηgá cə cəg. Mə ηgə yida tédəga nə búgá ná mə bá jii fwámé fwála bídí ηkí Cwámba mə bá yə mə ηkul nyəəng. 8 Nji, mə bá jii Ifēz kə wós jwōw lu Pantekōt, 9 nəcə mpumbé í mú mpu bə mə ná bagə cínəng tēem bə nə mizhízhíη mí ηkí bulya. 10 Timoté ká wós nūη, səgá məzhíí ná a bəg kú nə sá í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ηgə sēy iséy

15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntə má kə ná mənnyúul má ámishwun nə məcií mága má cúgé nə ηkul bá nyí Faan má Zembí dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwōη: Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozē 13.14 ‡ 15:55 Bwá á də sá wúl mbii shushwom nə lí. Bwá ká də lúmə ínteny ná íkyéyug. 15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 16:5 Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8 Mis 19.8-10 16:10 Timoté: 4.17

í Cwám̄ba nám̄s nda m̄. ¹¹ M̄s c̄eel ci c̄in̄oŋg ná, muud kú m̄pyêny nȳ. Bi ɔ bá kwíind nȳ ná a b̄ag n̄ȳiŋḡ z̄a m̄ád̄í ná sh̄eε. M̄a nḡa nt̄ag bwánd ná b̄án̄ŋ b̄óól óm̄inȳoŋ̄ú bw̄s b̄ag z̄a. ¹² Mwááŋg Apolos nȳe, m̄a m̄á bul cw̄iny nȳa ná b̄án̄ŋ b̄óól óm̄inȳoŋ̄ú bw̄s z̄ág n̄úŋ bídí, ŋ̄ji nȳa afw̄oyé m̄pu magul̄a ná a z̄á ja gaád. Nȳa é bá ka z̄a ja nȳa é bá b̄a n̄a fw̄ála yí.

M̄acw̄iŋ n̄a m̄ab̄ádá m̄a m̄azh̄úḡul̄á

¹³ Jigá ŋkas̄, ȳí̄m̄úḡá m̄anȳúúl búḡád, ságá is̄a nda búd̄úm bw̄s d̄e sá ná, lul̄ugá m̄aŋkul. ¹⁴ Ságá s̄óólúḡú w̄ún w̄esh n̄a c̄eelí. ¹⁵ Bwaan̄g, bi m̄a m̄pú ná Stefan̄as b̄án̄ŋ n̄j̄ow búúd yé b̄ás̄a buud ɔ ásh̄úshw̄óóḡú bw̄el̄él̄a *b̄úḡula n̄úŋ shí á Akaȳí, bw̄s á m̄á wá m̄ánȳúúl kwíind̄ul̄a búúd ɔ Zemb̄í dí. ¹⁶ Ná nd̄eé, m̄a nḡa yáág n̄a bí ná bi m̄águl̄aḡ ijw̄úga í m̄bií búúd w̄oŋḡú n̄a b̄óól b̄esh b̄án̄ŋ bw̄s nḡs̄ s̄eȳ nḡa wád̄uga wá.

¹⁷ M̄a ji n̄a m̄ash̄us̄aḡ n̄acé Stefan̄as bá Fortunatus n̄a Akaȳikus bw̄s m̄á z̄a; z̄al̄a w̄aŋ í m̄á sá ná bí kú ná b̄a m̄a n̄a fund, ¹⁸ bw̄s á m̄á z̄a sá ná l̄am í s̄al̄ug m̄a shí, mil̄am̄ s̄al̄ nám̄s b̄í. D̄ugá l̄ȳ m̄bií búúd ni.

¹⁹ M̄ad̄o m̄ás̄s shí á Azi m̄á m̄á nḡa b̄áda b̄í. Akilas bá Priska n̄a *D̄o lú ób̄uḡula d̄ús̄á bw̄ád̄í n̄j̄ow yí í nḡa b̄áda b̄í m̄ab̄ádá m̄a buud ɔ Cwám̄ba má, kwo b̄áda kwo b̄áda. ²⁰ Om̄inȳoŋ̄ú b̄ún b̄esh bw̄s nḡa b̄áda b̄í. Nḡagá n̄a kúl̄ula m̄akúl̄ula m̄á buud ɔ Zemb̄í. ²¹ M̄a Pw̄ól m̄á c̄il̄a m̄ab̄ádá m̄ága n̄a mb̄w̄á w̄am̄. ²² Ŋkí muud m̄a b̄á kú c̄eel Cwám̄ba, ŋkwaal n̄a muud w̄oŋḡ. Maranata*. ²³ Cwám̄ba Ȳésus ká sá bí b̄esh m̄paam. ²⁴ M̄s c̄eel bí b̄esh kw̄oŋ m̄á Ȳésus-Kr̄íst dí.

16:12 Apolos: 1.12   **16:13** 15.38; S̄om̄ 31.24; Ifz 6.10   **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2   **16:15** Rom 16.5 Stefan̄as: 1.16   **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12   **16:19** Rom 16.5 Azi: Mb̄ú 1.4, 11 Akilas bá Priska: M̄is 18.2   **16:20** Rom 16.16   **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19   **16:22** Gal 1.8-9; Mb̄ú 22.20 Maranata: Ȳúd 14; Mb̄ú 1.7   * **16:22** Maranata: Ciyá ni í k̄ó ná «Cwám̄ba, zaág».   **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kórênt yé Isá í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kórênt yí

Kálaad ábée á Kórênt éga ηgə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wós mpádúgá Pwôl bənôn Də á Kórênt. Ból búud bwá á zə ηgə jaaw Kórênt nə Pwôl cúgə muud lwámá má Yésus. Nə ndéé, Pwôl ηgə lwó Də nə Zembí wə nyə á sá ná a bəg muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyingə námə lwó bwo nə bwá sééηgug mwaanê nə jə mílám kənd ókrísten wá Yudéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bí mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bí mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wə yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad mə ka kə shwóg nə isá ishús (tééd lúu 10 kə wós lúu 13): Pwôl ηgə jág lámusa nə buud bwá á ηgə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jə kál lú ómínyəηá wá ccelí (13.11-13).

Məbádá

1 Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bəg *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ηwa cígúla ná yé, nə *mínyəηá íshé Timotê, sə wə mə cíl kálaad éga. Sá ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembí dí Kórênt yí, nə mĩkəηkə mí búúd mýesh mísə Akayí myá. 2 Sónηgú íshé Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bí ηgəg nə cugə ná shé. 3 Gúmá nə Zembí, Sónηgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sónηgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembí mə dú cweel mílám ja jêsh yé. 4 A ηgə cweel sə mílám *íncwaw í ntug byêsh sə ηgə bwəma nə ndí yíd, shú ná sə bəg nə ηkul mə cwéel bəəηg bəsh bwə ηgə námə bwəma nə incwaw í ntug wá mílám, váál á mə cweel sə mísú mílám yí. 5 Mpugá ná, námə nda sə ηgə jág bul jug jugúlə mə *Kríst ná, ntó námə wə Kríst ηgə jág bul cweel sə mílám yé. 6 Nkí minjugu mí ηgə bul bə sə, mí ηgə bə sə shú nə mílám mí cwááləwog bí, bí dúgug cug. Nkí Zembí ηgə ntəg cweel sə mílám, a ηgə sá ntó shú ná mílám mí cwááləwog bí, bí mú jísəw mínjugu mimpwúd sə ηgə námə jísəw myá. 7 Sə ηgə *búgula kú nə məzhigə ná bí e təw búgə jínúd ná shím; nəcé, sə mə mpú nə nda bí ηgə jug jugúlə ηgwúd sə ηgə jug yí ná, Zembí ηgə námə cweel bí mílám nda á ηgə cweel sə mísú ná. 8 Bwaəηg, sə acéélé ná bí bəg kú mpu yáág-yáág incwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azí yí. Í á bə sə mbíya nyaanúlə, ntə sə ηkul, váál á ná sə áshigə ná nyingə ηgə bə nə búgə ná sə é wú cíəηgú mikuwó.

9 Mə jaaw bí, sə á shín dúg ná sə mə yə. Nji, í á wós ntó shú ná sə kú ná ηgə nyingə búgula sáméfwó, búgú jísú jêsh í shwáləg kə nji wə Zembí muud mə du gwúmushi mímbimbə yé. 10 Nyə wə nyə á ka fəemushi sə bəw-bəw shwiy sə á nywá yə jəəηgúd, a bá námə du nyingə fəemushi sə. Sə ηgə búgula nji nyə ná a bá námə nyingə du fəemushi sə, 11 bí ηgə ntəg kwínd sə nə jəgulálə bí ηgə jəgula nə Zembí shú dəəηg yí. Nə ndéé, nda jí ná zhwog buud bwə ηgə jəgula nə Zembí shú dúsu ná, zhwog buud bwə bá námə yə nyə akíba shú dúsu ja á bá sá sə mpaam yí.

Pwôl mə búgə ηjəənd

12 Sə jí nə ηkul sá ná sə bəgəwag yí jísə ná: lám í ηgə lwó sə ná sə áηgê nə cugə

nə buud milâm mímbá, sə kú nə sâ á shweelág, námá nji váál Zembí ngə jii yí. Sə ngə ntág bul cugə cug jooŋgú nə bí, sə áŋgê nə bɛ məfug má buud, mpaam má Zembí wá í ngə kyey nə sâ. ¹³ Sə áŋgê nə cilə bí gúl sâ shús, námá nji jooŋg bí ngə lɔ bí ngə námá mpu ni. Mə ji nə búgá nə bí é bá shúgala mpu sâ sə ngə cɛel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə ji nə búgá ntó nəcɛ bí mú ngə bwele mpu nə bí bí nə ŋkul jee bəgəwa nə sə námá nda sə má bá bəgəwa nə bí jwów má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwə wə má á ka cɛel fwo zə nŋŋ bídí, zə nyingə sá nə bí gwágúg məshusug ja ábɛɛ yí. ¹⁶ Mə á ka cɛel nə mə bá tí nŋŋ kə Masedwân, mə nyingə wú Masedwân zə nŋŋ bídí nə bí zəg kwəmusa mə njooŋd kələ Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mímbá ja mə á ŋwa cígúlá nə mə sá ntó yí? Ye ntó ji nə micígúlá myám mí mú ngə bɛ nji iyuug yá lám múúd mə jí nə ndí yí, mə ka du bə mə ngə ci, mə ngə shwána? ¹⁸ Zembí nyáméfwó má mpú nə sə ádé bwele bə nə bí ná, sə ngə ci, sə ngə shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembí, sənŋŋ Silvɛ nə Timoté sə á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á du bə, á ká ci sâ, ciyá jé bə nji ciyá ŋgwúd. ²⁰ Məŋkaagə məsh Zembí nyə á kaag má má á bwəma nyádi, shé ka ngə cí Amén nyádi kwon dí, ŋgələ magulə nə Zembí má jəla nə gúmá. ²¹ Zembí nyáméfwó wə ngə ləlushi sənŋŋ bí cug shé ngə cugə nə Kríst yíid. Nyə námá wə nyə a gwáágulə shé məwúdá má féeshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé milámúd tŋŋ bɛén nə a bá sá sâ jəsh nyá á kaag yí. ²³ Má ŋwa Zembí wúshined ná, má ká shiig mə yə. Mə a shígé cɛel káág bí mbag, gwə wə mə áshígé ná nyingə zə nŋŋ Korënt yí. ²⁴ Sə áŋgê nə cɛel nywaad bí, sâ nə bí máguləg; mbô, sə ngə yida wá məbwə ísɛy bínúd nə bí bəg nə məshusug, nəcɛ búgə jín jisə álal-ŋkul.

2

¹ Mɛɛ mə á ka ŋwa cígúlá nə mə ányingəyé ná zə nŋŋ zə wá bí məcɛy lámúd. ² Ŋkí má yida wá bí məcɛy lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? Ŋgaá bí buud má zə wá məcɛy lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálaad shú ná, ja má zə nŋŋ yí, bí buud má jéla ná sá nə mə bəg nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcɛy lámúd. Mə ngə mpu búbálé nə bí báá má du bə, mə ká gwág məshusug, í bə námá məshusug mún. ⁴ Mə á cilə ntág kálaad wəŋgú nə məzhwíle míshúd, mə ngə dúg *incwaw í ntəg, lám kú bə mə ná shɛɛ. Nji, mə a shígé cɛel wá bí məcɛy lámúd, mə á yida cɛel nə bí mpúg nə mə ngə cɛel bí váál á ntə minji.

Ijuugá

⁵ Ŋkí ŋgwəl múúd nyə a sá nə mə bəg nə məcɛy mə lám, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bí bəsh wə nyə á sá məcɛy mə lám məŋŋg wá, mə awáyé jwuŋ sá má ngə ci yíid. ⁶ Muud wəŋgú, bímbí búúd ó *Dɔ bwə á mə ŋkáand nə nyə yí í má jəla. ⁷ Nə ndɛé, má yidá ci nə bí kág bídí nyə, yidagá cweel nyə lám; nəcɛ bí má ká bə kú sá ntó, məcɛy mə lám məsə nə ŋkul káda nyə nə ndɛé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Nə ndɛé, lwógá nyə nə bí má cɛel nyə, má wə má cí ntó. ⁹ Mpugá nə ja mə á cilə bí yí, í á bə nə mə dúg ŋkí bí e sá mə məgwág məzhií məsh. ¹⁰ Bí má ká bídí múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá nə mə má bídí námá nyə. Ŋkí mɛɛ mə á ka ntág

1:14 5.12; Flp 2.16   **1:15** 1Kr 16.5-6   **1:17** 1Kr 4.18-19   **1:18** 1.23   **1:19** Mis 18.5   **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14   * **1:22** Məyigyé ná sə mūsə buud bé.   **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10   **1:24** 1Pr 5.3   **2:1** 12.21; 1Kr 4.21   **2:3** 13.10   **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24   **2:6** 7.11   **2:7** Kol 3.13   **2:9** 7.15; 10.6

bíd muud ja mæ á jøla næ lámusa yí, mæ a bíd nyæ shú dán mísh má *Kříst dĭ.
 11 Mæ a sá ntó shú næ *Sátan kú bæ næ zhií ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.
 12 Mæ a wós Truwás ná mæ ká bwiing Jjɔɔ Kéel mæ Kříst. Nji, tæem bæ nda
 Cwamba nyæ á juw mæ mpumbé ná wúngúlŭn ná, 13 lâm í á bul kæ mæ gwów næ
 mæ bálæ kú kwey mwááŋg Títus. Mæ á ka ntâg jóna næ buud ɔ nŭŋ, mæ mú kyey
 kæ Masedwân.

Sáal á sɔ á gúgwáan

14 Mæ yá Zembí akíba, nyæ muud má dú sá ja jêsh, kwonj mæ *Kříst dĭ, ná sá
 dúg ntɔ ntɔlæ yé yé. Mæ yá nyæ akíba, nyæ muud ŋgá balan næ sá shú ná nŋígúlá
 má Kříst í ŋgág næ mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. 15 Sá bí bánda bæ jɔɔɔ labínda
 má Kříst shú má Zembí, sá ŋgæ sá ná buud bêsh bwá gwádúgág mæcud má Kříst,
 tɔɔ bɔɔŋg bwá ŋgá *dúg cug wá, tɔɔ bɔɔŋg bwá ŋgá jɔ wá. 16 Mæcud mɔɔŋg mäsə
 ka bæ mæcud má shwi y shú bɔɔŋg bwá ŋgá jɔ wá; nji, shú bɔɔŋg bwá dúg cug
 wá, mäsə mæcud má cug, má ŋgá kə næ bāŋ cug dĭ. Ká, zó jí næ ŋkul sá váál ísəy
 byɔɔŋg yé?

17 Sá báa sá cugé nda bóól zhwog buud bwá ŋgá ŋwa Milású mí Zembí nda sá
 mákíd wá. Mbô. Sá báa sá ŋgæ mpu ná Zembí wə nyæ á nti sá, sá má ka du lás kú
 shweel tɔɔ sá mísh má Zembí dĭ, sánŋŋ Kříst sá njúl mbádúgá.

3

1 Ye sá ŋgæ nyiŋgə sɔ ja shús ná buud bwá shwúg mænyúul næ sê? Ye í é nyiŋgə
 ná jii ná sá sáág nda bóólúgá, ná sá zág næ okálaad bwá yá sá ŋkul ná sá sáág ísəy
 wá, zə lwó bí? Nkí ntâg ná ye sá gwáámbúg bí okálaad bɔɔŋgá? 2 Bí wá búś
 kálaad wúsú, kálaad jísə cilyá sáđi milámúđ yé, kálaad múúđ yêsh mæ mpú yé,
 múúđ yêsh ŋgá lŷ yé. 3 Haaw. Í ŋgæ mpu nyín ná bí bí kálaad Kříst nyæ á cilə yé;
 nyæ á cilə, a mú yə sá ná sá kálag buud. Nyæ a shígé cilə nyæ næ tindi*, nyæ á cilə
 nyæ næ Shíshim má Zembí á kuwô. Nyæ a shígé ntâg cilə nyæ mákwóógúđ, nyæ
 á cilə milám mí búúđúđ. 4 Kříst wə ŋgá sá ná sá sá ŋgág mpu ntó búbálé mísh má
 Zembí dĭ. 5 Sá aŋgê næ cœl ci ná sá má sá gúl sá næ ŋkul nyísú sámfwó; mbô.
 Zembí wə ŋgá sá ná sá bág næ ŋkul ŋgólə sá isá sá ŋgá sá yí. 6 Nyæ wə nyæ á
 kwəmusa sá ná sá bág osóol ɔ mäsáal wá sɔ á gúgwáan. Sɔ jɔɔŋg kú ntâg bæ sɔ
 á mæççə nda mäsə cilyá ná, í njúl yida bæ sɔ Nkêŋkê Shíshim ŋgá laad yí. Næcé
 bæğlə mæççə í du gwíflya múúđ gwíflya gwíflyág, Nkêŋkê Shíshim nywáa mæ yá
 múúđ cug.

7 Mæççə má á bæ cilyá mákwóógúđ, bæğlə mwo í dúgə gwíflya múúđ gwíflya
 gwíflyág. Nji, milwanə mí á bæ sáal dɔɔŋgúđ váál á ná Moyíz muud nyæ á lág
 dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkənwə, bag ɔ *Izəryél kú ná jisəw dúgúlə nyæ
 mpwóómbúđ, í njúl ná í á bæ nji milwanə myá kúl fwála. 8 Milwanə tééd fwo bæ
 ntó sáal í á du kwaamb shwi y yíid, ŋkəmusa næ dɔɔŋg sáal Nkêŋkê Shíshim ŋgá
 kyey næ ndí yíid. Nğáá milwanə myá cínəŋg mí é nyiŋgə bul ntɔ? 9 Sáal í á du
 kwaamb muud intúgúlí yí tééd fwo bæ næ bímbí lú milwanə ní, ŋkəmusa ná sáal
 í ŋgá sá ná buud bwá bág otátəlí mísh má Zembí dĭ yí? 10 Nğáá milwanə mí á

2:11 1Pr 5.8   **2:12** 1Kr 16.9   **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm
 4.10; Tít 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1   **2:15** 1Kr 1.18   **2:16** zó jí næ ŋkul sá: 3.5-6   **2:17** 4.2; Flp
 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11   **3:1** 5.12; 10.12; Mis 18.27   **3:2** 1Kr 9.1-2   **3:3** MmN 24.12; Zhe
 31.33; Eze 36.26   * **3:3** tindi: Í á du bæ wúl mbíí májúwó nda májúwó má lwaaw; bwá á du juwo kwas
 májúwó mɔɔŋgúđ ka du cilə næ ndí.   **3:5** 2.16; Rom 15.18   **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr
 11.25   **3:7** MmN 34.29-30   **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10

ηκənəwá yág myá mí é bə zhizhe sâ? ¹¹ Nkí sâ á kúl fwála í á bə nə milwanás, ηgaa sâ á kandugə kandugə í é nyingə bul bə nə ndí? ¹² Sə báa ηgə bwánd nə búgá ná í bá bə ntó, gwó wó sá ηgá sá isá ná kpwəó kpwəó yí. ¹³ Sə aηgē nə sá nda Moyíz; nyə á də shwu suláya lúúd nə bag ó Izərayēl bwá nda dúg vaał mánηkənəwa mā kúl fwála mə é ηgə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á mə shila† bwo nda jwów á kú nə yásə. Í mú də bə bwo zə wóós múús nə, ja bwá lə mícilyá myá Sə a Cwúlú yí, suláya ηgə ná búdal bwo milám. Suláya wəəηgú nyə afwóyé wú, á də jimb nji ja múúd mə bə múúd mə Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jēsh bwá də lə mícilyá mí Moyíz yí, suláya mə də búdal bwo milám. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwámba‡ yí, ja jəəηg wə suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcé Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsó yí, cínəηg wə jiya fulí jisó yí. ¹⁸ Sə bēsh buud ósuláya bwá á mə wú mámpwoombúd wá, sə ηgə beny^S milwanás mí Cwámba, nda sə bí nə ηkul də dúg gúl sá yēn dí ná; nə ndéé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ηgə sá nə sə ηgəg nə bəçəla sá sə ηgə dúg yí, a ηgə kwádulə sə milwanə kwádulə kwádúlág.

4

Təəm á shíshim

¹ Nə ndéé, Zembí nyə a gwág sə ηkúnηkwónhúla, a mú yə sə iséy sə amə ci ini. Nda jí ntó ná, sə aηgē nə teeg mənyúul. ² Sə á mə ban misóólúgú mí shwón mí də sīy íshwoo myá, sə ηgə cugə nə sáj kú nə məkəη, sə aηgē nə kwíηη Milósú mí Zembí; sə ηgə yida lwó buud obábálé, sə mú ka ηgə sə mish mə Zembí dí nə buud bēsh bwá shwúg mənyúul nə sə. ³ Nji, nkí Jjə Kéel sə ηgə bwiηg yé ηgə ná bə mbúdúlá nə suláya, a ηgə bə ntó shú búud bwá ηkág nə bwá kə jimb wá, ⁴ ohááden, buud zembí á shí ga mə sá nə milúú mí bəg shúg nə shúg wá. A mə sá bwo ntó shú nə bwá bəg kú dúg mənkenya mā Jjə Kéel á milwanə, Jjə Kéel mə *Kríst muud jisə mbəçəla mə Zembí yé. ⁵ Sə aηgē nə cúnda sá í dúgyá nə séméfwó yí. Mbə! Sə ηgə cúndə sá í dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst yí. Sə bāη sə básə yida bə ósól ɔ məsáal bín lúu mə Yésus dí. ⁶ Mpugá nə Zembí muud nyá á ci ná: «Mənkenya mə fáanəg yidúgúd» yé nyəméfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú nə shé mpúg milwanə myé mí ηgə ηkənəwa Kríst mpwóómbúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sə buud ηgə ηkəny təəm wəəηg wá, sə básə nda mímbágə mí mpíí, mí də bwíl; í jəlá nə mpu nyín nə fəmbəmbə nə məma ηkúl sə básə nə ndí yí nyíəsə ηkul mə Zembí, kú bə séméfwó ηkul nyísú. ⁸ Minjugú mí ηgə shúsə sə ikóómb byēsh, nji sə kú fina; bíl íja məfəg shín sə mílúúd, nji sə ηgə ná bə nə búgá; ⁹ sə bwama nə cúwálí, nji sə kú myeesh; bwá ηgə bwam sə shí, nji sə kú yə. ¹⁰ Sə ηgə ηkəny shwiy mə Yésus sódí nyúúlúd ja jēsh. Í ηgə bə ntó shú nə cug mə Yésus í nyínúg námə sódí mənyúúlúd. ¹¹ Sə təəm ηgə cugə, shwiy í ηgə bwéel sə ja jēsh nəcé sə ηgələ sēy nə Yésus. Í ηgə bə ntó shú nə cug mə Yésus í nyínúg námə sódí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó jí ná shwiy í ηgə bəç sə, bí báa ηgə ntág

3:13 MmN 34.33-35   **3:14** Iza 6.10   † **3:14** milúu mí á mə shila: Ciyá ní jisə námə Ifz 4.18; í kə ná «milúú mí músə bwo kú ná nyingə də mpu bíí isá, kú mpu faas».   **3:16** MmN 34.34   ‡ **3:16** Kálaad MmN 34.34 ηgə lwó nə ja Moyíz nyə á də yid kə wə Zembí yí, nyə á də yíl suláya mpwóómbúd.   **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13   **3:18** 4.6; 1Kr 2.7   § **3:18** Bóól bwá ci na ná: «milwanə mí Cwámba mí ηgə faan sə mámpwoombúd ka ηgə wéeshulí njes nda njes yēn».   **4:1** 3.4, 6   **4:2** 1.2, 17; 6.4   **4:3** 1Kr 1.18   **4:4** zembí á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbəçəla mə Zembí: Kol 1.15; Heb 1.3   **4:5** 1.24   **4:6** Mat 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9   **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29   **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11   **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31   **4:12** Kol 1.24

ñwa cug cínong. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembí dí ná: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jəong í ngə námə gwəp sə mílámúd, sə ka námə ngə lás. ¹⁴ Nəcə sə ngə mpu ná muud nyə á gwúmashi Cwámba Yésus yé mə bá námə gwúmashi sánəñ Yésus, a mú jil shé nyədí koogú. ¹⁵ Bì mə dúg í, sə ngə bwəma nə isá íni byésh shú dán, shú ná buud bwə búlug ngə nyí mpaam mə Zembí dí ná ndéé, buud bwə yə Zembí akíba wá bwə mú ngə bul bulya, Zembí mú ñwa gúmə.

Ịhkáŋ í mbúgula

¹⁶ Gwó wə bí mə dúg ná, sə aŋgê nə teeg mənnyúul. Teem bə nə nyúul búúd bwə ngə dúg ga í ngə shín cógú í, lám í ngə bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dэш. ¹⁷ Nəcə, búbaalé minjugú sə ngə bwəma nə ndí məfwála mąga dí myá mísə zhizhe sá, mí ngə yida kwəməsa sə ná sə bág bə nə gúmə áyíyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sə báá sə aŋgê nə sə sá í ngə nyín yí, sə ngə yida sə sá í aŋgê nə nyín yí; nəcə sá í ngə nyín yí í dū ji nji fúfwála, jəong í aŋgê nə nyín yí dū ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúul sə bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sə mə mpú ná ñkí banda dəong í shín búg í, sə bí nə ñjów gwów wə Zembí, ñjów á kandugə kandugə; Zembí nyəmefwó wə nyə á lwə wo, kú bə mábwə mə búúd. ² Gwó wə jí ná, sə ngə leegya wa banda gaád, sə mə ka bul bə nə yéesh nə ñjów wúsú á gwów. Sə ngə cəel ñwa nyúul nyísú á gwów, bwáád nda káándə wa nyíga dí gwów, ³ ñkí nyāñ nyúul nyí nə ñkul bá zə kwey sə ná nə nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sə ngə ná ji wa nyúul á shí gaád yí, micúnj mí ngə ntəp sə ñkul, sə ka dū leegya. Njí, sə aŋgê nə cəel béegya nə mbwéedí sə bí nə ndí ga, sə ngə jii ná sə mə bəd nyúl cínong gwów, shú ná nyúul á kandugə kandugə í mínəg nyúul á shwiy ga. ⁵ Zembí nyəmefwó wə nyə á kwəməsa sə shú cug jəongá, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tən béén ná á bá yə sə gwo.

⁶ Sə jəong í dū sá ná sə bág nə ñkul búgád ja jesh, teem bə ná sə ngə mpu ná, té sə bí ná wa nyúul ga dí yí, sə cugé sádí mpwág, sə bí shwóg-shwóg nə Cwámba. ⁷ Ntəp jí ná, sə aŋgê nə dúg nyə, nji sə ngə *búgula ná sənónj sə bí sámbá. ⁸ Sə ka ngə bə nə ñkul búgád, sə ngə yida jii ná sə wúg wa nyúul gaád kə ji Cwámba dí koogú. ⁹ Ná ndéé, tə sə mə nyiŋgə ná ngə ji wa nyúul gaád, tə sə mə wú, sə ngə bul jii nji sə ngwú: ná sə ngəg nə cugə váál á cəel yí. ¹⁰ Nəcə shé besh shé mə bá kə tów bəl-bəl dí kál *Křist mə bá kə cígal mílósú yí, muud yesh ka bá ñwa myəna myá misólógú nyə á sá ja nyə á ngə cugə nyúul dí yí: misólógú mí anyunywaá nə myāñ myəna, mí abábów nə myāñ.

Séy ñkwambala

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sə ká ngə gwəp Cwámba ná, sə ka ngə cəel sá ná buud bwə mągaləg nə kéel dúsú dúsə búbálé. Sə mə mpú ná mísh mə Zembí dí, sə təl bəl-bəl dí; sə mə tédúgá ná sə təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sə aŋgê nə nyiŋgə sə ja shús ná bí shwúg mənnyúul nə sə. Mbə. Sə ngə yida cəel yə bí zhií ná bí jéeg bəgawa nə shé bálə sámbá. Ná ndéé, bí é bə nə ciyá bí mə cí búúd bwə ngə ñkus nə isá yá

4:13 Sóm 116.10   **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11   **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15   **4:16** Ifz 3.16   **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7   **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1   **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14   **5:2** Rom 8.23-24
5:4 1Kr 15.53-54   **5:5** 1.22   **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9   **5:8** Flp 1.23   **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1
5:10 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10   **5:11**
4.2; 6.4; 1Kr 9.22   5:12 1.14; 3.1

tóón nā tóón kú bə yā lâm dí cwū wá. ¹³ Nkí sá ngə nyīn nda lúu í cugé ná sá nā fūg íí, jísə nəcə sá mə yə Zembī cug jísú ncindī nā ncindī. Nkí sá mə yida nyīn nā sá bí nā fūg íí, jísə nəcə sá mə cēel kwīind bí. ¹⁴ Nəcə cēelí *Kříst ngə cēel sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngələ téduga ná muud ngwūd nyə á yə shú búud bēsh, ntó ji ná bəndəy buud bēsh bwá á yə mísh má Zembī dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búud bēsh, ná buud bwə ngə cugə wá, icug byān í bəg nā mfíí shú dé, kú ná nyingə ngə bə shú dán; nəcə nyə á yə a gwūm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgē ná nā dūg buud mədúgya mā shí ga. Nkí sá á fwo ngə dūg Kříst mədúgya mā shí ga, sá aŋgē ná nā dūg nyə váal dōoŋg. ¹⁷ Bī má jəlá nā ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwumuga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shīn; bī má dūg íí, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembī wə ngə sá sósólúgá wəoŋg wēsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ŋkwambulə nā shé yé, nyə á ka námə yə sá séy nā sá ngəg nā kala ŋkwambulə nyəoŋg. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembī nyə á bə Kříst cwū*, a ka ngə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəmfwó nā buud ə shí ga, kú ná nyingə kənd lám íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá njúgúlá lúúd nā sá ngəg nā kala ŋkwambulə nyəoŋg. ²⁰ Sə ka ngə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ngə jów bí yí, Zembī nyəmfwó wə ngə jów bí énc. Sə má jəgula nā bí jínə má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembī sáág ŋkwambulə mpədúgá binəŋ nyə.» ²¹ Zembī nyə a sá ná Kříst bəg *səm jilá íshéd, í njúl ná Kříst nyə a shígé bwele bə nā səm; nyə a sá ntó shú ná shé bəg otətəlí kwonj má Kříst dí.

6

¹ Nda jí ná sánəŋ Zembī wə ngə sēy ná, sá ka ngə ci nā bí ná: «Kúgá fānda ləg mpaam má Zembī ntó ná ndéé, bí kú dūg mfíí á cínəŋg.» ² Mpugá ná Zembī nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magulə mójəgula mwó.

Jwów wo á ngə jii kwíindyá yí, mə a shí kwíind wo.

Fwámé fwála wə mə ka bə ga. Jwów wó jəlá nā bii kwíindyá wə ga.

Minjugú mí Pwól

³ Sə áŋgē nā bwele jii ná sá mə kwal múúd bəogú, nəcə sá acéélé sá ná buud bwá mpyényúg iséy bísú. ⁴ Sə ngə yida sə ná bí shwúg mənyúul nā sə mázhíí mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ə māsáal ó Zembī; sá ka ngə bul bə nā jísów: jísow *incwaw í ntug, jísow micúnj, jísow yágáwó, ⁵ jísow bíg, jísow mimbwug, jísow ocinýcində, jísow yíŋgá ísý, jísow məfúfə məgwə, jísow məzha. ⁶ Sə ngə ci mənyúul, sə nə mpúyá, sə nda nə milámusa, sə nə jə lám, Nkénkə Shishim ngə kyey nā sá, sə njúl nā cēelí á kú nā məkəŋ, ⁷ sə njúl nā ciyá jí búbálé yí, sə nə mpiríá má Zembī, sə nə məkwxə mə dósmb mā otətəlí, mə lúmbúlí nə mə kaambulə nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwá saambulə sá; gúl ja bwá mpyaam sə, gúl ja bwá sá sə məshwúmb; gúl ja bwá ŋwa sə nda buud ə məshügá, sə báá njúl otətəlí; ⁹ gúl ja bwə ŋwa sə nda ojínə, í njúl ná buud bwə mpú sə, bwə ŋwa sə nda sə ngə júgula, í njúl ná sə ngə cugə, bwə dūg sə nda sə bí íntəgúlíd, nji muud kú gwú sá, ¹⁰ bwə ngə sá sá isá í céyug lámúd yí, sə báá nji məshusug məshusug,

5:14 Yuá 17:23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20
* **5:19** Dúgúg sá Yésus ngə ci Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10 **6:2** Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug məshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

sá njúl mábúwa dí, nji sá ngə sá ná bóól bwá bígág, sá ngə fúfə nə sâ jêsh, nji sá mbííd byêsh.

¹¹ Yé bwááŋg wá Kōrēnt, sá á jaaw bí isá byêsh kú shweel tɔɔ ŋgwūd, sá á juw bí milám mísú ná wúŋgúlúŋ. ¹² Sá báá sá afwóyé ɔw ceeɓlálə bí, bí wá bí acéélé lág ceeɓl sá ngə ceeɓl bí yí. ¹³ Sáág ná mǎ sá nda sá ngə sá bí ná. Mə ngə ci nə bí tǎŋ nda bwán bām náá «juwəgá nǎm sá milám mín ná wúŋgúlúŋ!»

Kúgá fula sámbá nə ohááden

¹⁴ Kúgá fula sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwəɔda kú nə wímbulé; nyáyé mpwəmə nyí nə ŋkul bə mpádúgá bíshúlə mǎcɛɛ nə bələ kú bísh mǎcɛɛ yí? Dáyé kəw mǎŋkenya bǎnŋ yídúgá bí nə ŋkul bə nə ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí nə ŋkul bə mpádúgá *Křist bá Belíar† yí? Jáyé wǎŋgó mbúgala bá hááden‡ jí nə ŋkul bə nə ndí yí?

¹⁶ Mpáánzǎ Zembí í mǎ bwéle fula jí nə ozembí wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzǎ mǎ Zembí á kuwō, nəcə Zembí nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sǎnŋ mə bá cugə,
mə bə Zembí wáŋ, bǎŋ bə kúl jām.

¹⁷ Nǎ ndéé,
wúgá nə bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámba ŋgə cí ntó.
Kúgá kúnya nə sá á dǎdaná.

Mə ka bá ŋwa bí nə məshusug.

¹⁸ Mə bá bə bí sǎŋgá,
bí bə mə bwán wǎbudúm nə wǎbudá.
Cwámba á ŋkul nyêsh ŋgə cí ntó.

7

¹ Isá byêsh Zembí nyə á ngə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembí nyə á ngə kaag sá byo ná, yé bwááŋg mǎ bul ceeɓ wá, shé yílúgá sâ jêsh í ngə lweegushi shé mǎnyúul nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembí nə gwǎǎgá, shé ka ŋgə casulə bələ nə kuú njǎond á céeɓ yí.

Məshusug mǎ Pwól

² Juwəgá milám, jil sá cínəŋg. Sá áshíge byaagulə nə muud, sá kú díya nə muud, kú nǎm nyúg tɔɔ muud. ³ Mə aŋgə ceeɓ cí ná bí mǎ jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí ná sá mǎ ceeɓ bí váál á ná, tɔɔ bí mə yá, tɔɔ bí mǎ nyiŋgə cugə, nji sá ngə ceeɓ bí. ⁴ Mə ŋgə jág bul bə nə búgá nə bí, mə ŋgə bəgəwa nə bí, lám du bul cwaaləwo mə, məshusug du bə mə ntǎ mǎnji *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yííd.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wǎós Masedwán yí, sá áshíge bə nə wogá, nji incwaw í ntug mǎváál mēsh. Nǎcə í á bə, buud bə ngə lúmbuli nə sá, milám mí njúl nyingə bə sá ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembí mǎ du bə, ja múúd cúge ná nə bándáyé yí, a wá nyə ŋkul lámúd. Nywáá nyə á ka nǎm sá ná Títus wǎósúg, í mú wá sá ŋkul milámúd.

⁷ Í cúge ná nji wǎósulə Títus nyə a wǎós wǎ í á wá sá ŋkul milámúd, í á bə nǎm nə bímbí bí á wá nyə ŋkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ngə yímə nə bí mə dúg sá

6:13 1Kr 4.14   **6:14** 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11   * **6:14** Naá, Pwól ŋgə ceeɓ cí buud bwá cúge búúd s Křist wá. † **6:15** Belíar mə kǎ ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá áma cí mpánzǎ 14 dí yí. **6:16** Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16   **6:17** Iza 52.11; Mbá 18.4   **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbá 11.17   **7:1** 1Yn 3.3   **7:2** 6.13; 12.17   **7:3** 6.11; Flp 1.7   **7:4** 6.10   **7:5** 2.13; 4.8   **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13

yí, nā váál sá ηgá cey bí lámúd yí, nā váál bí ηgá cēel ηkēny mbag wām yí. Mākál mōong mǎ á nyingǎ bul sá mǎ mǎshusug.

⁸ Mǎ mpú nǎ kálad mǎ á nti bí yé nyǎ a ntǎgulǎ bǎ. Bǎlé, mǎ a shǎngi nǎ dúgúla nda bí á gwág biméfwǎ cey lámúd ja jōong dí nǎ. Nji, mǎ anyǎngǎyé nǎ shǎngi.

⁹ Mǎ yidá bǎ nǎ mǎshusug ja gaád. Mǎ ji nǎ mǎshusug, kú bǎ nǎcē nda bí á bǎ nǎ mǎcēy mǎ lám nǎ, í yidá bǎ nǎcē, mǎcēy mǎ lám mǎn mōong mǎ á sǎ nǎ bí cēndúg mǎtǎdúgá. Ntǎ mǎ lwǎ nǎ mǎcēy mǎ lám mǎn mǎ á bǎ váál Zembí mǎ dú cēel yí. Ntǎ ji nǎ sǎ áshǎgē sǎ bí mǎbǔw. ¹⁰ Nǎcē, múúd mǎ kǎ gwág váál mǎcēy mǎ lám Zembí mǎ dú cēel yí, muud wōongú nyǎ e cēnd mǎtǎdúgá, a mú *dúg cug, a kú nǎ nyingǎ shǎngi mǎcēy mǎ á sǎ nyǎ lámúd mǎ. Nji, múúd mǎ kǎ gwág váál mǎcēy mǎ lám mǎ shí ga, mǎ kwaamb nyǎ shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál mǎcēy mǎ lám Zembí mǎ dú cēel yí; bí mǎ kǎ dúg sǎ í á kwaamb bí yí: A mǎn mǎjǎgǎwa e! A wǎn mpúlǎ kaambulǎ nyúul e! A wǎn shǎngilǎ e! A jǎn gwǎǎgǎ e! A jǎn jǎ yéesh e! A jǎn kǎáfǎ e! A wǎn mpúlǎ sǎg múúd nyǎ á byaagulǎ yé e! Bi a lwǎ nǎ milám mǎn mí á bǎ otútǎli ja bí á kwambulǎ lǎsú wōong yí.

¹² Kagá mpu nǎ ja mǎ á cilǎ bí yí, í áshǎgē bul bǎ shú múúd nyǎ á byaagulǎ yé, kú nyingǎ bǎ shú múúd bwǎ á byaagulǎ nǎ ndí yé. Mǎ á cilǎ bí shú nǎ mísh mǎ Zembí dí, bí dúgúg váál bí ηgǎ jǎgǎwa nǎ sǎ yí. ¹³ Sǎ í á wǎ sǎ ηkul mǎlámúd wǎ nǎ.

Í á ka ntǎg bǎ, ηkul mǎ bǎ sǎ mǎlámúd ntǎni íí, sǎ nyingǎ bul gwág nywa mǎshusug Títus nyǎ á bǎ nǎ ndí má. Nyǎ á bǎ nǎ mǎshusug nǎcē bí bēsh bí a sǎ nǎ lám í jáág nyǎ shí. ¹⁴ Bi mǎ dúg íí, bǎgǎwǎlǎ mǎ á ηgǎ bǎgǎwa nǎ bí nyǎdí míshúd yí, í á shí bǎ nǎ zhí. Nǎ ndéé, nda sǎ mǎ dú bwey jaaw bí nji obúbǎlé nǎ, í á shí nyǎn nǎ mǎ a shí bǎ nǎ ηkaam nǎ mǎ bǎgǎwǎg nǎ bí mísh mǎ Títus dí. ¹⁵ A ji nji kǎ dú tǎduga váál bí á dú sǎ nyǎ mǎgwǎg yí, nǎ váál bí á lǎg nyǎ nǎ gwǎǎgǎ nǎ mǎjǎgǎwa yí. Nyǎ a mǎ kǎ nyingǎ jǎg bul cēel bǎ. ¹⁶ Mǎ ji bul bǎ nǎ mǎshusug nǎ bí mǎ sǎ nǎ mǎ búgúlag bí.

8

Kwíndúla Ókrísten

¹ Bwaang, sǎ ηgǎ jǎi nǎ bí mpúg váál mpaam mǎ Zembí í á mǎ sēy mǎdǎ mǎ Masedwǎn dí yí. ² Ncúlyá *incwaw í ntug í ηgǎ tǎ bwo mǎkuú shí, nji bǎá búse nǎ mǎshusug ntǎ mínji. Mǎshusug mōong mǎ wǎ mǎ sǎ nǎ, mǎbúwa mǎ tēem bii bwo nǎ nywád íí, bwǎ mǎ yida lwǎ nǎ bǎá bwǎ bul bǎ nǎ lám yána. ³ Bwǎ á mǎ wǎ máyǎna bímbí í jǎlá nǎ mǎbii mǎn yí, mǎ jee nǎmǎ cǎ nǎ bwǎ á cǎ bímbí í jǎlá yí; bwǎ á sǎ ntǎg sǎólúgú wōongú nǎ tǎdúgá wǎn bwǎmǎfwǎ. ⁴ Bwǎ á zǎ jǎgula nǎ sǎ, bwǎ bul yáág nǎ sǎ sǎág bwo mpaam nǎ bwǎ wǎág mǎbwǎ sǎ sǎ ηgǎ sǎ buud ǎ Zembí yíid. ⁵ Bwǎ á wǎ ntǎg mǎnyúul ntǎ váál sǎ á ηgǎ tǎduga yí, tǎéd fwo yǎ Cwǎmba icug byǎn, nyingǎ yǎ sǎ nǎmǎ nda Zembí nyǎ á jǎi nǎ bwǎ sǎág nǎ. ⁶ Sǎ á ka nǎmǎ yáág nǎ Títus nǎ nyǎ muud á tǎéd nǎ bí sǎág sǎólúgú mǎpǎam wōong yé, a sǎág nǎ bí cǎsulǎg váál í jǎlá yí. ⁷ Kǎ, bí bǎá búse nǎ ísǎ byēsh mǎnkund mǎnkund: bí búse nǎ búgǎ álal-ηkul, bí nǎ fug kaand, nǎ mpúyá, nǎ kǎáfǎ áyíyáág, nǎ mǎma cēelí bí á lǎg nǎ sǎ yí. Í jǎi nǎmǎ nǎ bí búlǎg wǎ mǎlám sǎólúgú mǎpǎam wōongú. ⁸ Mǎ ayǎmbǎlǎyé bǎ, mǎ ηgǎ yida jaaw bí váál bǎólúgá bǎá bwǎ ηgǎ jǎgǎwa yí, shú nǎ mǎjǎgǎwa mōong mǎ lwǎg ηkǎ cēelí jǎn í ηgǎ bǎnda wú lámúd. ⁹ Bi mǎ mpú lám yána mǎ Cwǎmba wúsú Yésus-Kríst; bí mǎ mpú nǎ nyǎ á bǎ, a mbíd zhwoog

kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wá yídag bíg mábúwa méd.

¹⁰ Mə jaaw bí váál mə ngə dúg cínəng yí, í é kwíind bí. Jí ná, tééd mbú í á cə yí, bí á bə buud ɔ áshúshwóógú ná bí mə sɛɛng mwaaanê; bí a shígé bə shúshwóógú nji sɛɛngúlá dí, bí wá bí a tééd bə ná yéesh. ¹¹ Casulagá tádúgá wán ja gaád. Sáɡá ná sóólúgá í bwəmag nə məma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyín nə bímbí lú mábii bí básə ná ndí yí. ¹² Ja múúd mə sá yána ná í ngə wú nyə lám dí cwú yí, ngəá bwá lág nyə nə sá á jí nə ndí yí; kú bə sá á cúgé nə ndí yí. ¹³ Í cúgé ná muud ngəg nə yíl bóól búúd mántágula dí ná ndéé nye yidá ngə nyasula nyasulág. Í yidá bə ná buud bəsh bwá bəg nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sá bí mə búl bə nə ndí cə bóólúgá yí, í kəg lwándulə bwo kúl básə bush yí; shú ná jəɔng bwá bá námá bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í báɡ lwándulə bí kúl bí mə bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálad Zembí ngə ci ná. A ngə ci ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bə nə sá í ngə ntə gwôw.

Nyəɔng nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sá.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá ná Títus bəg námə nə váál zény dəɔng shú dún yé. ¹⁷ Nəcé Títus mə magulə sá sá á ngə jii ná í bəg yí. A mə tí njəond zálə nány bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ngwól *mínyəɔhə wúsú mádɔ məsh mə ngə ságusə sá á ngə sá shú Jəjə Kéel yí. ¹⁹ Sá í búl bə yí jí ná mədɔ mə mə féesh námə nyə ná sənəɔh wə zəg sá sóólúgá mpáam ga. Sə ngə sá wo shú ná Cwámə nyəméfwə ɔwág gúmə, sə lwándulə jəjə íyug bísú. ²⁰ Sə ngə bwey mpu kááləgə ná buud bwá bəg kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sə ngə kala zhwoɡ *mwaaanê bwá á mə yə sə mbag yé. ²¹ Sə ngə sɔ ná sə sáág mənywa mísh mə búúd dí námə, kú bul bə nji mísh mə Zembí dí. ²² Sə mə nti námə ngwól mínyəɔhə wúsú. Mínyəɔhə wúsú wəɔngú, sə á mə faas kááfə jé ija ija ná ndéé, a mə nyíngə námə lwó sə jíga ja ná a jí nə fwámé yéesh, a ngə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus jí muud gwoɔng waamə, sá wə sə ngə sɛy nún bídí; bóólúgá bwááɔg bəɔh, mədɔ wə mə ámə nti bwo, bwá ngə zə shú ná *Kříst ɔwág gúmə. ²⁴ Lwógá bwo ná bí mə cɛel bwo, bí lwó námə bwo ná bí mə mpíyá nə bəgəwálə sə mə də bəgəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntə mədɔ mə ngə dúg.

9

Lású míkwiíndyá

¹ Sə ngə sɛɛng *mwaaanê ná sə mə bá kwíind búúd ɔ Zembí nə ndí. Mə nyíngələ cilə bí shú dəɔngú, í bə nda mə nteɛng. ² Mə mpú ná bí básə nə məma zény, mə də bəgəwa nə zény jín jəɔng búúd ɔ Masedwán dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayí básə bwey bə ɔkwəmusá té mbú í á cə yí.» Wálə bí mə wá mányúúl sáal dəɔng dí yí í mə nyíngə gwúməshí bóól ɔkí bulya yéesh. ³ Mə mə ka nti bwááɔg shú ná bəgəwálə mə dú bəgəwa nə bí yí í nda bə mə ɔkóɔngú. Í jii ná bí bəg ɔkwəmusá nda mə á ci ná. ⁴ Mə ngə bɛɛmb ná ɔkí sənəɔh buud ɔ Masedwán sə mə zə, sə zə kwey ná bí cugé ɔkwəmusá; á shwôn nə sə buud sə mə də bul lə bí wá e, á shwôn nə bí námə e! ⁵ Gwá wə mə ámə tééd nti bwááɔg shwóg zə sá ná bí kwəmusag məyənə mún yí. Bwá zə sɛɛng məyənə bí á bwey kaag ná bí mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ngə sá sóólúgú wəɔngú nə jə lám, kú bə íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í ðu bæ, muud mæ sá ñkóóg næ mæmpæg mæ bɛ yé, kú námá bul bæ næ idáw í sɔw; nyɔɔɔɔg mæ búl bɛ yé, bul námá bæ næ idáw í sɔw. ⁷ Muud yêsh wág mæyána váál á mæ ñwa cigúlá næ lâm yé yí; muud kú ñgæ sá a ñgæ shúsala, kú nyingæ sá nda sâ cindúlá; næcé Zembî mæ cæel múúð mæ wá mæyána næ mæshusug yé. ⁸ Zembî jî ntâg næ ñkul nyingæ bul sá bí mpaam shú ná bí dóg bæ næ isâ í kwágá næ bí mæzhî mêsh yí, wæla dêsh, bí ðu námá bæ næ jwun váál á ná bí ðu sá mísóólégú mí anyunywaá myêsh mí jólá næ sɔy myá. ⁹ Í mú bæ námá nda jî cilyá Kálaad Zembî dí ná, nó: «A mæ bæ næ yána, a mæ kaaw mímbúmbúwá isâ, otátálí bɛ bwá jî kandugæ kandugæ».

¹⁰ Zembî wó mæ ðu yæ búúð mæmpæg næ idáw yâ ða. A bá námá yæ bí mæmpæg, a sá næ mæmpæg mæɔɔɔg mæ fwúg, bí mú bá bul nyingæ ñgæ sá jɔjɔ mísóólégú. ¹¹ Næ ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bí mú námá bá bul nyingæ bæ næ yána. Né ndeé, ja sá mæ bá ðu kala búúð isâ bí mæ bá ðu wá yí, buud bœɔɔg bwá mú bá ðu lɔ Zembî næcé yána ðán. ¹² Sæɔɔgálæ bí ñgæ sœɔɔg mwaanê ni, í é kwínd búúð ó Zembî; í áshúge ntâg námá shúg cínɔɔɔgá, í é sá námá ná buud bwá búlɔg lɔ Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwá é dóg ná bí ñgæ ñwa Jɔjɔ Kéel mæ *Křist næ mægwág, bí ñgæ fula isâ næ buud ó Zembî wá Yurúsalem, næ bóólégá bêsh, bí anɔgê ntâg sá sóólégú wœɔɔɔgú næ mílâm mímbá. Ja búúð ó Zembî bwá é dóg ntó yí, bwá é magulæ ná bí ñgæ sá fwámé sâ, bwá ka yæ Zembî gúmá. ¹⁴ Bâɔ bwá é bul cæel bí*, bwá ka ðu jœgula næ Zembî shú ðán næcé a mæ sá bí mpaam í ñgæ ntɔ minji. ¹⁵ Akíba næ Zembî, næ mæma yána á ntɔ ñkwóɔɔg nyæ á mæ sá sá yí.

10

Pwól jî námá sáól mäsáal mæ Křist

¹ Mæmféwó Pwól, mæ mæ teeg kæl næ bí; ñgaá bí mæ ðu ci ná mæ ðu bæ fufwáás múúð ja shé bússó kul ñgwúð yí, nji ja mæ jî shwóg-shwóg næ bí yí mæ bæ næ ñkád. Námá nda shé mæ mpú ná Yésus nyæ á bæ næ lám ná shee, næ jɔ lám ná, ² mæ téég bí mæbwá ná: kúgá sá næ mæ bág nyingæ zæ bæ næ ñkád ja mæ é wóss núɔ yí. Bóól búúð bwá ñgæ ci núɔ næ mæ ñgæ bɛ iyéesh yâ shí ga. Mæ jî ñkwæmusá ná mæ zé fwo lwó búúð bœɔɔɔgú ñkád ná ijíjœl. ³ Jí mpu bæ búbálé ná sá bússó buud ó shí ga; nji, sá anɔgê gwána nda buud ó shí ga. ⁴ Mpugá ntâg ná mækwœɔɔg mæ dóómb sá mæ ðu kæ næ ndí dóómb dí má mæ cúgé mækwœɔɔg mâ shí ga; nji, mæsæ næ ñkul mæ Zembî, mæ ðu céég íkóógúlá í dóómb*. Sá mæ ðu caam mbeɛ fug mæshügá, ⁵ caam námá sá jêsh í láá búúð zhí ná bwá bág kú mpu Zembî yí. Sá mæ ðu wá tédúgá wêsh mímbwugæð, sá ná í bæg næ mægwág næ *Křist. ⁶ Ja bí mæ bá bæ bí mú ñgæ mpu gwág næ Zembî yí, sá mæ bá ka bæ ñkwæmusá mæ yé búúð ó mæbún intégúlí. ⁷ Dugá mpu dóg isâ. Nkí muud mæ dóg ná nywáá músæ muud mæ Křist íí, á jæla námá næ mpu ja ñgwúð á kandugæ ná, nda á jî múúð mæ Křist ná, sá bússó námá búúð ó Křist. ⁸ Í ká bæ ná mæ ñgæ nywá bul bæguwa næ ñkul Cwámbe nyæ á yæ mæ yí, mæ kú ntâg gwág shwôn. Nji mæ mpú ná Cwámbe nyæ á yæ mæ ñkul nyœɔɔɔgú ná mæ sáág ná bí lálug búgád, kú yida bæ ná mæ zág búlal bí. ⁹ Mæ anɔgê næ jii ná okálaad bâm bwá ñgæɔg næ sá bí íkukwendɛ. ¹⁰ Mæ mpú ná bóól búúð

9:6 Mik 11.24; 19.17; 28.27   **9:9** Sôm 112.9   **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12   **9:11** 1.11; 4.15   * **9:14** Na jî námá næ ñkul bæ ná: «Bâɔ bwá é bul bæ næ yéesh ná bwá dóg bí...»   **9:15** 9.11   **10:1** 1Kr 9.3
10:1 10.10; 1Kr 2.3   **10:2** 13.10; 1Kr 13.2   **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17   * **10:4** Sá ñgæ cæel ci ná ná: «mækwœɔɔg mæ dóómb mäsú mæ ðu búgæ bíl isâ byêsh múúð jî næ ñkul búgula yí».   **10:5** Iza 2.12-17   **10:6** 2.9   **10:7** 1Kr 1.12   **10:8** 13.10

bwá ðu ci ná okálaad má ðu cilá bí wá bwá ðu bæ ná mpâl, bwá njúl ñkí lal ñkúl; ñji ja mäméfwó má wóós yí, má njúl zhizhe, lésú wám kú ná mfií. ¹¹ Muud yêsh má ci ntó yé mpúg ná, váál icyá byám bisá ja má ñgá cilá shwóg-shwóg yí, ntó námá wá mísóólúgá myâm mí é bæ ja má é wóós yí.

¹² Sâ jísó yí jí ná, sá cugé ná ñkul ci ná sánón ñ buud bwá ñgá sá ná buud bwá shwúg mányúúl ná bwo wá sá búsa váál ñgwúð; sá cugé námá ná ñkul sheé yagula micé ná bwo; ñwála bwá má ñwa bwáméfwó nda iyuuug yí í lwó ná fag í má ncundaw bwo. ¹³ Sá báa sá acéélé bæguwa ná ndeé ntó minji, sá ñgá námá bæguwa ñji ná bímbí Zembí nyá á yigula ná sá zóg ná Jójó Kéel ná ndeé zé wóós bídí ní. ¹⁴ Sá angé ná ntó minji, námá kí sá a shígé zé wóós núnj bídí. Ngaá ná sá wá sá á tééd zé ná Jójó Kéel má Kríst núnj bídí? ¹⁵ Sá cugé ná bæguwa ántó minji, váál á ná sá ká ñgá bæguwa ná ízhaá iséy. Mbô. Sá má yida táduga ná búgá jín í é ñgá lal lalúg íí, iséy bisá í mú ñgá nyiñgá mpu nyín kál Zembí nyá tál sá ná sá séyúg yí. ¹⁶ Ja iséy bisá í é mpu nyín ná bídí yí, sá mú ka cò ká ná Jójó Kéel shwóg, nda ká bæguwa ná iséy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud má céél bæguwa yé, báguwag ná sá Cwámá nyá á sá yí. ¹⁸ Muud má sá ná buud bwá shwúg mányúúl ná nyá yé, nyá dí bwá ðu magála yé; ñji nyóonng Cwámá má sá ná bwá shwúg mányúúl ná nyá yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Má zé ná nywá lás nda mpúfú, bí ó jísów má. Bálé, jísówúgá má. ² Má ñgá baag bí mbóog má Zembí. Nacé má a jí bí bá shú ñgwúm ñgwúð, ñji *Kríst. Má jíí ná má bág ká nteenguli bí nyódí bí njúl nda ncwiyé sás dúsó ná ná fwó-fwó yí. ³ Nji, má ñgá fúndá ná bí bág gwaa kánd mítádúgá ná ndeé bí músá bá ñgá kyey ná Kríst milám mímbá; nacé ntó wá nywá nyá á zé ná məkán zé shüü Ifa yé. ⁴ Má ñgá fúndá ntó nacé bí ñgá bæ ná, ñji ná muud má zé bídí zé cúnda Yésus ishús, kú bæ nyóonng sá á cúnda yé, ñkí ntág ná bí má lég *shishim ishús, kú bæ wóonng bí á lég ná sá yí, ñkí ná bí má lég kéél ishús, kú bæ nyóonng bí á lég ná sá yé, bí ñgá mpu jisow isá íni byêsh.

⁵ Má yida mpu ná, bóonng bí ñgá ñwa ná *buud ó lwámá wáashílá-shwánú óni bwá antóyé má ná tóó sá. ⁶ Má je bæ ná shúg lésú; ñji, kóómb á mpúyá, má cugé ná shúg; sá á shí lwó bí ntó isá byêsh dí ná mázhií mêsh dí.

⁷ Ntó ná selúlú má á sál mäméfwó shí, zé bwiing bí Jójó Kéel má Zembí ashwá, shú ná bí búnúg gwów yí, má á sá *sám aá? ⁸ Ja má á ñgá sêy bídí yí, mæðó mæshús má á lúg mæbwá mæbwá ná má ñgála yida ya má myóna shú dán. ⁹ Ja gwáméfwó má á bæ máfúfá dí núnj bídí yí, má a shígé sá ná muud ñkényúg mbag wám, bwááñg bwá á zhu Masedwân wá bwá á shí bwúg má isá í á ñgá fúfá má yí. Má á sá ná bí kú ñkény mbag wám; má é ðu námá sá ñji ntó. ¹⁰ Námá nda má jí ná búbálé má Kríst ná, má mpú jaaw bí ná muud nyá abúle sá ná má yówwug bæguwála Akayí yêsh dí. ¹¹ Má ñgá ci ntáni nacé jí? Ye ná má acéélé bí? Mbô. Zembí má mpú ná má céel bí.

¹² Má áyówéé sála sá má ñgá sá bí yí. Má é ká ná ndí shwóg, buud bwá ñgá céel ñkény mányúúl ná sánón sá ñgá sêy váál ñgwúð óni, bwá bóg kú ná ná zhíí bwá

ɲkêny mányúul. ¹³ Buud óni bwó cùgé fwámé búúð ò lwámá, básə mbeé osóol ò másáal wá ibəmb. Bwó á má shweel sá búsó yí, ka yida ðu sá ná bwó nyínúg ná buud ò lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugé námá sá ákáámúg, nácé *Sátan nyəméfwó má ðu námá shweel sá á jísó yí, ka yida ðu nyín nda *əngəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má ðu sá ntó ná, osóol ò másáal bé bwó ka námá ðu sá nda bwó ɲgə kyey ótátalí ó Zembí ðí; muud ka káam jí cínəɲgá? Nji, bwó bá shúgala nji váal í mpíyá ná misóólágú myán yí.

Pwòl nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Má nyingə ci ja ábeé ná, muud kú ɲwa mə nda mpúfú. Nkí ntó ðí, jega ɲwa mə nda mpúfú; sá jəɲɲ í é yə mə zhií ná mə kág námá nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zó lás ga í cùgé váal Cwámá mə céel yí, jísə lésú impwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sá má jí nə ɲkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwó ɲgə bəgəwa bəgəwa á buud ò shí ga ná, mə zó námá ka bəgəwa jám ja. ¹⁹ Bi báá mífafúgú bí ɲgə ntəg jísəw impwúfú kú nə ɲjugú. ²⁰ Bwó ɲgə wá bí mányámád, ɲgə díya nə bí, ɲgə nyúg bí, ɲgə sá bí isá ilan ilan, ɲgə cwəil bí məmpóónz; bí ɲgə jísəw isá íni byésh. ²¹ Í mú ka yida nyín ná sá bəɲ sá á bə mífufwáásá; á shwón ey!

Í ɲjúl ná, mə ji nə zhií ná mə bəgəwag námá nda bóól bwó ɲgə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə má ná nyingə lás nda mpúfú. ²² Nkí básə bwán ó wəheburə, mə ji námá mwá heburə; ɲkí básə bwán ó *Izurəyél, mə ji námá mwá Izurəyél; ɲkí básə onta ó *Aburəham, mə ji námá nta má Aburəham. ²³ Bwó ci ná bwó ɲgə sá iséy í *Kríst íí, mə je námá lás nda mpúfú ná, mɛɛ ɲgə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo ná ɲgəlá wáduga, cə bwo ná ɲgəlá kə mímbwug ðí, nyingə bul cə bwo ná ɲgəlá bwəma nə bíg. Mə cə bwo ná ɲgəlá faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwó á má búð mə shí ija itóon, ðu yíd mə zhud á milwón məwúm málóol nə ibuu*. ²⁵ Ijwú í ɲgwáməna yíd mə nə milwón ija ílól, buud lúmə mə məkwóógú ja ɲgwúð[†], byóól búg nə mə ija ílól. Mə a má já mən mwásó ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəond má ɲgə kə myá mí ɲgə bə mə məwəgəwo məwəgəwo: mə a má ɲgə ntə wəgəwo wəgəwo míngwəç, ɲgə bwəma nə izhiləngaanó, kúl jám ɲgə ndény mə máláám, ohááden bwó ɲgə kwal mə məbəçgú. Mə a má bwəma nə kakále mílóm ðí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a má ɲgə ntə mən váal áwuwəgəwə. Bəɲɲ bwó ɲgə shiig ná básə námá ókrísten nda sá wá, wá námá məwəgəwo. ²⁷ Má ðu wáduga nə iséy í ayíyáág, mə ðu jí mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás má miné; ðu ci íðaw, jug nə məyón, fúfə nə sá má bwáád. ²⁸ Mə akéé mɛel ci sá má ɲgə yímə nə ndí jwów ðəsh yí: ná məðə məsh má bəg váal í jəla yí. ²⁹ Zó má tag ðúl *Də ðí ná ndéé mə kú bísh yé? Zó má biil ná ndéé í kú cey mə lámúð yé?

³⁰ Nkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə iləm byám. ³¹ Zembí mə mpú ná mə aɲgə nə bwiɲɲ ijəç, nyə Sóónɡú mə Cwámá Yésus; gúmá bəg nə nyə kandəgə kandəgə. ³² Ja má á bə Damás yí, ɲgwáməna Njwú-buud ánəní Aretas

11:13 Flp 3.2; Mbá 2.2   **11:15** 4.10; Rom 2.6   **11:16** 12.6   **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1   **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26   **11:23** Mə cə bwo ná ɲgəlá wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23   **11:24**

Mbá 25.3   * **11:24** Mbá 25.1-3 ɲgə lwó nə bwó áshígé jəlá nə yíd múúð cə milwón məwúm mənç; bígə Oyúden í á ka ðu kə shúg milwón məwúm málóol nə ibuu; ntó jí ná, yíl ɲgwúð məwúm mənç ðí.   **11:25** Mis 14.19; 16.22   † **11:25** lúmála məkwóógú: Í á ðu ba, bwó kúd múúð məbwónçád ka ðu lúmə ná ndéé muud ya. Wo jí nə ɲkul dég lan má Pwòl ní Mis 14.19 ðí.

11:26 Mis 9.23; 14.5   **11:27** 6.5   **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2   **11:30** 12.5; 1Kr 1.31   **11:31** 1.23   **11:32** Mis 9.23-25

nyə a tɔl yé, nyə á tɔl buud ná bwá ɲgág nə baagəsə mimpumbé mí ɲgwála ná bwá bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembí báá bwá á wá mə kúdád, bwá cɛɣlə míkwoolú ka cɲgali vúnde dí kənd tóón, ka ɲgə shul nyuɲg nə nyuɲg ná ndeé kə wóós shí; ntáni wə mə á faam yé.

12

Isá múúd cúgə nə ɲkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mə bəgwagí? Mbá! Í avwóléé tɔə sá. Tεεm bæ ntó, mə zá námə fwo yida jaaw isá Cwámba nyə a lwó mə *mántamá mâ mísh ná bagád yí, nə byɔɔɲg nyə á bágulə mə *shíshim dí yí. ² Mə mpú ɲgwól múúd mə *Kříst nyə á ɲkâɲ kə ná ndeé kə kumə jon áléel dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ɲkí í á bæ ntág nji shíshim yé ɔ, mə ampúyé, Zembí wə mə mpú. Sà jɔɔɲg í mə sɲy múús mimbú wúm nə mínɲ. ³ Muud wɔɔɲgú, ɲkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ɲkí í á bæ ntág nji shíshim, mə ɲgə ci ná mə ampúyé, Zembí wə mə mpú. ⁴ Nji mə mpú ná nyə a ɲkâɲ kə ná ndeé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgə nə ɲkul ciy məkál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgə nə zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál isá múúd wɔɔɲgú nyə a gwág byɔɔɲgú; nji, shú dâm məmɛfwó, mə yidá bəgəwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbâm cɛel ná mə bəgəwa, í kú bæ mə impwúfú; isá mə jáaw yí bæ óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwá á bá ɲwa mə ntɔ sá mə ɲgə sá yí, nə sá mə ɲgə cí yí. ⁷ Zembí nyə a lwó mə yáág-yáág isá. Nə ndeé, shú ná mə bág kú ɲkény nyúúl nə mpúlə isá byɔɔɲgú, nyə á ka bíd nə fimál bəg mə nyúúlúd, ɲgwól *ɛɲgales mə *Sátan za yid mə ná mə kú dɛ ɲkény nyúul. ⁸ Mə á jəgula nə Cwámba ija ilól ná a yílúg mə fimál wɔɔɲg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida cí nə mə ná: «Mpaam mə ɲgə sá wo yí í kwagá nə wo. ɲkul í dɛ sɛy iləmud.» Nə ndeé, mɛɛ mə yida bəgəwa nə lám wəsh ja mə jí nə iləm yí, shú ná ɲkul mə Kříst í ɲgág nə sɛy mádí cugud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja mə bə ná iləm yí, ja bwá lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwɔ yí, ja mə bwámá nə cúwálí nə yágúwó nəcə Kříst yí. Nacé, mə jí nə ɲkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwəw

¹¹ ɲgáá mə mú ɲgə lás nda mpúfú! Bí wə mə nyasulə mə váál sóólúgú dɔɔɲgú. Bí wə mə jálá nə sá ná buud bwá shwúg mənyúúl nə mə. Nəcə ná, tεεm bæ ná mɛɛ cugé tɔə sá, bɔɔɲg bwá ɲgə nyín nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwáná óni, bwá ántɔyé mə nə tɔə sá. ¹² Bí a shí dúg nda məma jisów jâm í á wéeshuli məyɲgyé mə múúd lwámá mə *Kříst ná: isá í ntɔ búúd ɲkul yí, nə *isá í mimbúgú, nə *məshimbá mə á ɲgə sɲy. ¹³ Mól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? ɲgáá nji nə sá ɲgwúd nə mə a shígé sá ná bí ɲkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bəw kóómb jɔɔɲgú.

¹⁴ Mə wál námə nyiɲgə zə nún ja áléel, mə é sá námə ná bí bəg kú ɲkény mbag wâm. Mpugá nə mə aɲgɛ nə sɔ məbii mán, bí wə mə ɲgə sɔ wá. Ye bwán wə bwá dɛ wíl obyól? ɲgáá ná obyól wə bwá dɛ wíl bwân? ¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd ná mə kéénzhug sá jəsh, mə kéenzh námə məmɛfwó shú dán. Ye í é bæ, mə ɲgə jág bul cɛel bí ntó, bí bân nda nyiɲgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búəsé dí cún ná mə a shígé sá ná bí ɲkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwá ɲgə cí nə mə á ɲgə kyey nə bí málkɲúd; nə mə a ɲgə ɲwa bí isá bí kú mpu. ¹⁷ Búúd bəsh mə á dɛ nti bí wá, ye mə a shí bwɛle nti ɲgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus

ná a zág, mæ mú nti bá *mínyonhâ wán bí má mpú yé; ye Titus nyæ a shí nyúg bí? Ngeá bí a shí dúg ná sá sá búsa næ mitádúgá mimpwúd sá ngæ kyey kuú njæond ngwúd? ¹⁹ Bweyála bí á tééd næ ngólé ci ná sá ngæ bul lás ntáni ná sá ngæ shwɔ mænyúul bídí míshúd. Mbô! Sá ngæ lás mísh má Zembí dí, sánónh Kríst sá njúl cún. Yé bwaáng má bul cæel wá, lésú wêsh sá ngæ ntâg lás ga wúsa shú ná bí lálug búgád. ²⁰ Mæ ngæ bæemb ná ja má bá zæ yí má bág zæ kwey bí dúl váál, kú bæ váál má ngæ cæel yí; bí bân kwey námá mæ dúl váál, kú bæ váál bí má cæel yí. Mæ ngæ bæemb ná mæ bág zæ kwey ná bí ngæ bæ næ ozhuyâ, næ mbíya lâm, næ dúlæ nyada, næ mæfendyâ, næ ojaawá-jaawá, næ ikúdúgú, næ ingûn, næ oncúg-nculê. ²¹ Mæ ngæ bæemb ná ja má bá nyingæ zæ nûn yí, Zembí waam bág sá ná mæ gwágúg shwôn bídí míshúd. Næcé, ñkí mæ zæ kwey ná zhwog buud bwá á ngæ sá *misám wá bwá acéndé mitádúgá ná bwá yówug misóólúgú mí áduðanâ, yow janja, yow ásy-sÿy bwá á ngæ sá yé, mæ bá jii yé nda yê lú shwiy.

13

Mæcwûn mæ ámæzhúgá

¹ Ja aléel wá má wál zæ bídí ga. Sá é zæ ða cígál mílósú nji owúshined óbá ólóol bwá má fwo bwiing mpu ngwúd. ² Ja má á fwo bæ nûn ja ábêé yí, mæ a shí fwo bwey lás næ buud bwá á ngæ sá *misám wá, næ bóólúgá bêsh. Mæ tééd námá bwey nyingæ lás næ bwo ja gaád mæ kú fwo wóós nûn ná: Mæ ájaguléyé tæ muud ja má é zæ yí, ³ næcé bí ngæ jii dúg mæyigyé má lwó ná *Kríst ngæ lás módí nyúúúlúð íí. Bí mæ mpú ná Kríst ngæ sêy nûn bídí næ ñkulú, a cugé næ ilæm. ⁴ Jí mpu bæ ná bwá á bwambulæ nyæ kwólós dí a njúl ná næ ilæm; ká, a ngæ cugæ næ ñkul má Zembí ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bæ* ná, sá má ka bæ næ ilæm; nji, sánónh sá é cugæ shú ðan næ ñkul má Zembí.

⁵ Ná ndeé, muud yêsh fáásug nyæmfwó, bigas cug jé, dúg ñkí a ngæ cugæ cug mbúgula. Bí anjê næ kwey mæyigyé ná Yésus-Kríst njul bí mænyúúúlúð íí? Bí má ká bigas bíméfwó ná ndeé bí nda kwey mæyigyé, mpu ná bí cugé otátálí ó búgula. ⁶ Mæ tádúgá ná, tæ jí tæ jí, bí é kwey ná sá báá sá búsa næ mæyigyé mæong. ⁷ Sá ngæ jægula næ Zembí ná bí kú ná bæeg sá tæ sá ábúbôw. Sá abúlé jægula ntó ná í nyínug ná sá á má mpu sêy. Sá ngæ yida jii ná bí ngóg næ sá mænywa, tæ í yida nyín ná sá bân sá a shigé mpu sêy. ⁸ Næcé sá báá sá cugé næ ñkul í dú julya ná obúbálé yí, sá má yida bæ næ ñkul í dú nywaadulæ obúbálé. ⁹ Sá má gwág máshusug ná sá bág næ ilæm, bí yidá bæ næ ñkul. Sá ngæ bul jii sá ngwúd, nji ná búgá í fifæg bí. ¹⁰ Gwó wá má ngæ bwey cilæ bí mæ kú fwo wóós yí, shú ná ja má bá wóós yí, mæ bág bæ kú zæ ngæ ñkáánd næ bí næ ñkul Cwamba nyæ á yæ mæ yí. Nyæ a shigé yæ mæ ñkul nyæongú ná mæ zág ngæ ntáma buud, nyæ á yæ mæ ná mæ sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaang, mæ shúgá ci næ bí nááá, ðugá bæ næ mæshusug, ngagá næ sô ná búgá í ngóg fifæ bí, sôgá ná muud yêsh mækuú má tówug shí, ðugá bæ cún, kúgá ða sô mæbyaagula. Né ndeé, Zembí á cæelí, Zembí á ná shæe nyæ é bá jii næ bí. ¹² Ngagá næ kúlula mækúlula má buud ó Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bêsh bwá ngæ

12:20 1.23; 1Kr 1.10-11   **12:21** 13.2   **13:1** 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19   **13:2** 1.23; 10.11; 12.20; 13.10   **13:4** 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8   * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud bæongú cug ján jísa mbádúgá næ Kríst.   **13:10** 13.2; 10.8; 1Kr 4.21   **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14   **13:12** 1Kr 16.20   **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

bóda bí. ¹⁴ Mpaam mæ Cwám̄ba Yésus-Kríst í jíg bí bēsh dí, næ cæelí mæ Zembí, næ cug seengí mílām mæ Nkēnkē Shíshim.

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Galátia yé Isá í dúgyá nə Kálaad mə Pwól shú Galátia yí

Pwól nyə a sá məma mínjəənd ngólə jaaw milánj mí Zembí. Njəənd ábeé nə aléel dí wá nyə á kə nə milánj mí Zembí shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúud bwó á nyingə kə wu, Pwól kú bə, kə ngə jííguli buud ná okrísten bēsh bwó cugé Oyúden wá bwó jəlá nə bɛ mácɛɛ mə Moyíz, bul bə ná ndeé cɛɛ lú ábiwáág.

Ná ndeé, ja Pwól nyə á gwág nə okrísten wá Galátia bwó ngə bə nda bwó magulə njígúla wəəng yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwó bóg kú bɛ njígúla wəəng, bwó nyingəg nwa Jəjə Kéel. Nyə á ka tál kálaad yé icé ilóal:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sá í á s̄y nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd ná, nə nda okrísten wá Yurúsəlem bwó á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná tə micilyá myá Sə á Cwúlú mí ngə jííguli ná Zembí cugé nə njkul ci ná muud ji tútəlí nə a bɛɛlə mácɛɛ mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándálələ ná bwó cugəg váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkɛŋkɛ Shíshim wəəng nyádí lámúd, a wú mikwámúd.

Mabáda

¹ Mə Pwól wə mə cílə kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwó á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á tál mə; Yésus-Kríst bá Sósngú wúsú Zembí muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwó wá bwó á féesh mə ná mə bóg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwáəng* bēsh sənŋə básə sámbá wá, sə ngə cilə mádɔ məsə Galátia má. ³ Sósngú íshé Zembí bə Cwámba Yésus-Kríst bwó ó sá bí mpaam, bwó ó sá námə ná bí ngəg nə cugə ná shee. ⁴ Kríst nyə á keenzh nyəméfwó, zə sá ná Zembí júug shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá mə bów-bów cug á mwów mágaád. Nyə a sá námə nda Sósngú wúsú Zembí nyə á ci ná. ⁵ Zembí njwág gúmó kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ngwúd

⁶ Bí mə leel béégya nə Zembí muud nyə á jów bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bɛ dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəəngú eé. ⁷ Mə aciyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbó. Jí yida bə ná, bóól búúud bwó mə zə sá ná fug í jimbúg bí, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááa, njí ngwól múúd mə zə nə kéel ishú í ngə shwəppla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təó í nyingə bə sá méfwó, təó jisə ná *əngəles nyə ámə zhu gwów, njkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, njí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəppla nə dəəng bí á *magulə yé, njkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sənŋə buud wá sə bóg cún, ye sá Zembí? Ye mə ngə jii ná buud wá bwó gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jii ná buud wá bwó gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sóól məsáal mə Kríst.

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2   **1:2** 1Kr 16.1   * **1:2** Na cugé óminyənə wá byélé, jisə buud bánŋə bwó ngə búgula Yésus wá.   **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19   **1:6** Heb 12.15   **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24   **1:8** 1Kr 16.22   **1:10** 1Te 2.4-6

Zembí wá nyə a jôw Pwôl

¹¹ Bwaang, mə mpú jaaw bí ná, Jɔɔ Kéel má ngə bwiing yí cúgé sá ná muud nyə ámə bwənde nə fug nyé. ¹² Muud ntág dí nyə á bwiing mə dwo, nki jígali mə dwo. Yésus-Krist wá nyə a sá ná mə mpúg isá má mpú yí.

¹³ Ngáa bí a shí gwág sá má á dɔ sá ja má á bə náá yábə *Oyúden dí yí? Bì a shí gwág ná mə á dɔ lwó *Dɔ lú óbúgala ɔ Zembí cúwáli nə nkúd, mə á dɔ cugas bwo ná bwó jéég. ¹⁴ Mə á ngə lɛel kə shwóg yábə Oyúden dí cɔ bíl zhwog ikala byám mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu mæcum má ódâ dí. ¹⁵ Nji, Zembí muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwɔ mə nyóŋgá waam dí yé, múúd nyə á jôw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wala má wóos yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kég nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jì tɔɔ mæcwûŋ wá muud, ¹⁷ mə kú námá fwo kə Yurúsalem nə mə kə bwəma nə *buud ɔ lwámá bwó á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabí, mə nyiŋgə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpúsə mimbú mílɔl wá mə á ka tɛem bád kə Yurúsalem nə mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntág nyódí mwôw wúm nə mótɔn. ¹⁹ Mə a shígé námá bwəma nə tɔɔ *muud lwámá ngwúd mwôw wúm nə mótɔn mɔŋgúd, mə a dúg nji Zhâk á mínyɔŋú mə Cwámba. ²⁰ Mísh má Zembí dí, mə aŋgê nə bwiing ijɔɔ, sá má ngə jaaw bí ga jísə búbálé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə máfaan má Sirí nə Silisi. ²² Nji, mæɔ mə *Krist má Yudéa má áshígé námá fwo mpu mə mpwoombú. ²³ Bwó á yida ngə gwág nji lán ná: «Muud nyə á dɔ sá shé cúwáli yé mú ngə bwiing búgú nyə á ngə cɛel janɔgala yí.» ²⁴ Bwó á ka ngə yə Zembí gúmá nə sá nyə á sá mə jɔŋgá.

2

Pwôl bánŋ bóól búúd ɔ lwámá

¹ Ná ndeé, mə á ka nyiŋgə zə kə Yurúsalem nji mpúsə mimbú wúm nə mínɔ; jân jaa, sá Barnábas wá sá á kə, mə nkág nə Titus sámvád. ² Mə á kə ntág nɛcɛ Zembí wá nyə a lwó mə ná a ngə jii ná mə kág. Sánŋ otówe ɔ shwóg sá á ka kə sɛɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jɔɔ Kéel má ngə cúndə íkúl ishús yí, ná ngəŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jɔɔ Kéel dɔŋgá, nɛcɛ mə a shígé jii ná iséy byám í yág iyíy-yíy, tɔɔ byɔŋgə má á sá mwôw má mpús yí, tɔɔ byɔŋgə má ngə sá mwôw mága dí yí byésh. ³ Mə ngə ci ná sánŋ Titus wá sá á bə sámvá, a njúl mwá Gərêk; otówe ɔ shwóg bwó áshígé námá yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwó á ngə shüig ná búsə gwoŋgə dí wá bwó á ngə ci ná a síyág. Nɛcɛ buud bɔŋgə bwó á zə nyíi gwoŋgə jísúd nda búsa námá ókristen nda sá, ndug bwó á yida zə ná bwó zə ngə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwó dúg váál sá ngə cugə cug á kú nə mányámá Yésus-Krist ngə yə sá yí. Bwó á ngə baagusə ntó ná bwó cɛel nyiŋgə wá sá mányámá*. ⁵ Nji, sá áshígé bwɛɛ kúd lúu nə bwo, kú námá bwɛɛ yə bwo Zhí; sá á ngə jii nji ná obúbálé wá Jɔɔ Kéel sá ngə bwiing bí wá bwó bág kú fúfug.

⁶ Buud bwó á bwey mpúy ná otówe ɔ shwóg wá bwó áshígé námá yímbəli mə nə tɔɔ gúl sá shús. Mɛɛ mə abíshé sá otówe ɔ shwóg bɔŋgə bwó á dɔ bə yí, Zembí nyə ádɛ bísh ná mbeé jì jíga, kɛel jì jíga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔŋgə bwó á yida

1:11 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 **1:15** Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 **1:18** Mis 9.26-28 † **1:18** Séfas: Jísə dúl jíná má Pyér. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mis 9.30 **2:1** Mis 15.1-19 **2:1** 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Titus: 2Kr 2.13 **2:2** 2.6, 9; **2:4** 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * **2:4** Mányámá má máccɛɛ má Moyíz. **2:6** Rom 2.11 **2:7** 1.15-16; Rom 1.5

kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwiíngug ikùl ishús Jɔɔɔ Kéel, námá nda nyə á yə Pyêr ná a bwiíngug *Oyúden ná. ⁸Nacé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wá nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú ikùl ishús. ⁹Nó ndeé, buud bwá á ngə ɲwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wâ *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwá á magulə ná Zembî nyə a má féesh má féeshá mpáam; báá bwá á ka bəda sá Barnabas, lwó ná bwá má magulə ná sá má fula nə bwo ísəy bwá ngə səy yíid, sá kág ikùl ishúsúd, bəɲ bwá kə Oyúden dí. ¹⁰Bwá á yida ci ná sá bág dɔ tɛdɔga mímbúmbúwá myâ Dɔ; mə á bwey námá wá lâm ná má dɔ sá ntó.

Pwól bá Séfas

¹¹Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tām buud, nacé nyə a sá sá mábəxé. ¹²Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wóósúg íi, nyə á ngə də səɲ ngwúduđ nə ikùl ishús‡; nji ja búúd ɔ Zhâk bwá á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwá dá yáág nə ábiwáág wá bwá á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə ikùl ishús. ¹³Dúgúlə bósí *Oyúden bwá á dúg ntó yí, bwá mú námá julə mənnyúúl, Barnabas mú námá nyíi məshúgá məngú. ¹⁴Nda mə á dúg ná kuú njoond wáɲ í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwiing Jɔɔɔ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bəsh bwá ɲúl, ná: «Ja wée mwá Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikùl ishús yí, ntədəlé wó jí nə ɲkul ka yímbali ikùl ishús ná í ɲwág kuú njoond Oyúden yé?

¹⁵«Shé bəɲ, shé á byêl Oyúden, shé cugé ikùl ishús í ngə sá *misám íni. ¹⁶Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nə ɲkul ci ná muud ji tətəlí nə sálə mísóólúgú mácəxé má ngə jii myá; Zembî má ci ná muud ji tətəlí nji ja á búgúlá Yésus-Krist yí; shé bəɲ shé á má *búgula Yésus-Krist shú ná búgá jooɲg í sáág shé otətəlí mísh má Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácəxé. Shé má mpu ná sálə mísóólúgú mí mácəxé í cugé nə ɲkul sá múúd tətəlí mísh má Zembî dí. ¹⁷Shé ngə sɔ ná Zembî ɲwág shé ná otətəlí ɔ búúd nacé Křist; nji, í ká yida ngə nyín cínɔng ná shé músə osóól ɔ mísám nda ikùl ishús íi, ntó ka kə ná jí? *Křist ngə yida kə nə buud mísámúd íi? Gúl sá cugé nə ɲkul bə ntó.» ¹⁸Má ká nyiingə ngə weel mácəxé má á bwey nyaas má, ɲgaa mə nyiingə təl máməfwó cé múúd mə cáám mácəxé yé? ¹⁹Jí ná, Mácəxé má á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá nə mácəxé yíš; mə jí mbimbə jíni kóómbúd shú ná mə ngəg nə ka cugə nji shú má Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Křist ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰Ntó jí ná, mə ná dí ngə cugə yé, Křist wá ngə cugə mádí cwú. Cug má ngə cugə nyúúl nyám dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgú ngələ búgula Mwân mə Zembî, nyə muud nyə á cəel mə ná ndeé a yána cug jí shú dām yé. ²¹Mə acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú nə mfií. Nacé, í ká bə ná muud ji nə ɲkul bə tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácəxé, mpu ná Křist nyə a fándə zə yə shwiy kú nə mfií.

3

Ye búgá, ye mácəxé

1 Heé, yé íwagula-wagula í búúd yâ Galátía! Zó má nyiingə zə kənd bí mícwagəwa dí éne? Nğaa sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwá á bwambəle nyə

† 2:9 Séfas: Jisə dúl jíno má Pyêr. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mis 11.3 ‡ 2:12 ikùl ishús: Na jisə bəoɲg ókřisten bwá á shígé bə Oyúden wá. 2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17 Rom 2.17-3.20 2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mə jí mbimbə shú sá í dúgyá nə mácəxé yí: Ntó má kə ná «mə a má yow ngələ cugə nji shú lú mácəxé». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7

kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bi lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim, ye sálə mísóólúgú máccɛɛ mə ngó jii myá, ye magulálə bi á magulə jɔjɔ lánj sá á bwiing bí yí? ³ Dúni váál wagula wó jii? Ngáá bi á ngə mpu tééd cug krísten nə Nkɛŋkɛ Shíshim? Bi wál nyinjə tédəga ná bi é shínál gwo nə mən̄kul mún? ⁴ Ow! Zhwog mənywa bí á bwama nə ndí má* mə á bə ntó cwag í? Mbô, mə cúgə nə ŋkul bə ntó cwag. ⁵ Zembí muud ngó yə bí Nkɛŋkɛ Shíshim a ngó sá bí *məshimbá yé, a ngó sá bí mwo nəcə bí ngələ sá mísóólúgú máccɛɛ mə ngó jii myá? Ngáá a ngó sá bí mwo nəcə magulálə bi á magulə jɔjɔ lánj sá á bwiing bí yí?

⁶ Ngáá ntó wó í á bə nə *Aburaham yé? «Nyə a *búgula Zembí, Zembí mú lɔ nyə búgú jé jəŋgú, a mú ci ná Aburaham jii tútəlí muud». ⁷ Mpugá gwág cinəŋg ná buud bəndə Zembí básə mpwogé nəcə búgú wá, bwó wó básə bwán 5 Aburaham. ⁸ Ngáá Kálaad Zembí nyə á bwey jaaw Aburaham jɔjɔ lánj ga ná: «íkúl nə ilwon byésh í bá zə bwəma nə ibwádán wódí». Kákúl Kálaad Zembí jəŋg í á bwey lwó nə ikúl ishús í bá bii búgú nə ndeé Zembí mú ci ná básə otútəlí. ⁹ Ntɔ jii ná, nda Zembí nyə a bwádán nə Aburaham nəcə a búgúlálə ná, Zembí mə bwádán námə nə buud bəsh bwó ngó búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Məlweemyá mə ngə yida bɛ buud bəsh bwó ngó dúg ná baagulálə máccɛɛ wó í é kənd bwo wó Zembí wá; ngáá jii cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Muud mə bá kú baagulə súsúsá jəsh jísó cilyá Kálaad Zembí dí ná a dúg sá gwo yé, ŋkwaal nə nyə».

¹¹ Í ngə ntəg mpu nyin ná sánj sánj ná muud cugé nə ŋkul bə tútəlí mísh mə Zembí dí nəcə mísóólúgú mí máccɛɛ; í cúgə nə ŋkul bə ntó nəcə cilyá wúsə ná: «Tútəlí muud mə bá *dúg cug nəcə bálə nə búgú.» ¹² Mpugá ntəg ná baagulálə máccɛɛ í cugé bul bə yuug búgú; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágúlə súsúsá jəsh jísó cilyá máccɛɛ dí ná á də sá gwo yé, máccɛɛ yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tɔ tən shú ná ŋkwaal á máccɛɛ bídúg shé. Nyə a ŋkəny ŋkwaal wəŋgú nyədí nyúúléd nda jii cilyá Kálaad Zembí dí ná, náo: «Muud yésh bwó kéél líd yé, ŋkwaal nə nyə»†.

¹⁴ Kríst nyə á ŋkəny ŋkwaal wəŋgú shú ná, nyədí kwonj dí, ibwádán í Aburaham í kálag ikúl ishúsəd, shé buud ngó búgula wá shé lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim Zembí nyə á kaag yé.

Fwámé mpwoŋ buud mə Aburaham

¹⁵ Bwaanŋ, shé ŋwagá ná yuug nə gúl sá shé mə dú dúg búúd bwó də sá yí. Ngáá í də bə ná zhizhe kálaad lúgə múúd mə sá yé, á ká sɔy váál í jála yí, muud kú ná nyinjə jimbəl tə cilyá, kú námə kwádələ tə gúl sá cinəŋgú? ¹⁶ Aburaham wó Zembí nyə á kaag mən̄kaagó yé, *Aburaham nə mpwoŋ buud nyé. Bwó áŋgə nə ci ná Aburaham nə məm̄pwoŋ mə búúd mé, nda sá mə cí ná məm̄pwoŋ məŋg məsə ŋkí bulya. Jisə nə «mpwoŋ buud nyé», ntó jii ná *Kríst. ¹⁷ Mə ngə cɛɛl ci ná: Zembí nyə á bwey fwo sá kálaad lúgə váál í jála yí, a mú ka zə yə *Oyúden Maccɛɛ mpúsə mimbú mitəd minɔj nə məwúm málóól. Maccɛɛ məŋg mə á shígé bə nə ŋkul mə cénd sá kálaad lúgə wəŋg dí, nə mə zə sá nə ŋkaagó í yág ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bə ná muud mə lúg nə lúgə nəcə sálə mísóólúgú mí máccɛɛ, í nda ná nyinjə bə sá Zembí nyə á kaag yí. Zembí nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bɛɛlə ŋkaagó nyə á kaag yí.

3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 **3:4** 4.11 * **3:4** Ciyá ni jí námə nə ŋkul bə ná «Zhwog micúnj bí á mə jísow myá». **3:6** Mat 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mat 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Ləv 18.5; Rom 10.5 **3:13** Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 dí; ntó jii ná, shwiy lú kwolós dəsə shwiy lú məzhúngúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mat 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6

Mfii maceɛɛ má nà ndí yí

¹⁹ Ká Maceɛɛ másə nə wáyé mfii? Maceɛɛ mə á zə kwíduli shú ná buud bwá dúg mpu ja bwá é du caam mwo yí, té mpwoŋ buud Zembí nyə á yə ŋkaagá yí í afwóyé wóos yí. *Wəəŋgales wə bwá á ka zə nə maceɛɛ, ŋkumba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádɛ bə ja múúd ŋgá sá sà nyəmɛfwó yí. Zembí ji ntág fwó‡.

²¹ Ye ntó ji ná Maceɛɛ má ŋgə lumbali nə məŋkaagá Zembí nyə á ŋgə kaag má? Gúl sà cúgə nə ŋkul bə ntó. Dúl cɛɛ í á mbám bə ná dúsə nə ŋkul yə búúd cug íi, muud jee bə títəlí míš má Zembí dí nə sálə mísóólúgú mí maceɛɛ. ²² Ká, Kálad Zembí ŋgə lwó ná buud ɔ shí ga bəsh búsa mánýámá má *mísámúd. Mánýámá mɔəŋg másə shú ná obúgula bwá ŋwág ŋkaagá má Zembí, nəcɛ báá ŋgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mánýámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wóos yí; Maceɛɛ wə má á ka du fad shé, ŋgələ bwánd ná Zembí lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má kə ná, Maceɛɛ má á ŋgə kyey nə shé nda muud ŋgə fála múmwán yé, ŋgələ bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótítəlí míš má Zembí dí. ²⁵ Nə ndɛɛ, ŋgaá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á má wóos? Maceɛɛ má aŋgé ná nə fála shé. ²⁶ Nəcɛ, bi bəsh má *búgula, bi músə bwán ó ZembíŠ kwon má Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ŋgə duwan tãŋ buud ɔ Yésus wá, bi a má ŋwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə du bə nə tádúgá ná mwá *Yúden wə éga, mwá Gurék wə éga; lwaá wəga, fuli muud wə éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá. Mbò! Bi bəsh mú sà ŋgwúd kwon má Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músó búúd ɔ Kríst ná, bi wə músá mpwoŋ buud má *Aburaham. Ntó, bɛɛlə ŋkaagá Zembí nyə á kaag yí, bi búsa nə kow† wə Zembí.

4

¹ Mə ŋgə cɛɛl ci ná, té wəsh mwán má lúg nə lúg yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bə ámadí, a ji námá nda lwaá, kú nə kow ísád. ² Nyə é ŋgə gwág nə buud bwá é ŋgə kweemb nyə wá, nə bəəŋg bwá é ŋgə vyee nyə jús ísá dí wá. A bá cugə ntó ná ndɛɛ kə kumə ja fwála sóəŋgú nyə á cɛɛlə í bá wóos yí. ³ Ntó námá wə í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ŋgə gwág nə mishíshim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myá*. ⁴ Nə ndɛɛ, ja fwála í á wóos yí, Zembí nyə á nti Mwán yé, zə byél mwə má mudád, íjwuga í Maceɛɛd. ⁵ Zembí nyə á nti nyə ná Maceɛɛ má jwúgə nə nyə shú ná a jónág tãŋ í yil búúd mánýámá má maceɛɛd yí, zə sá ná shé bág nə zhií mə bə bwán ó Zembí. ⁶ Bi músə bwán ó Zembí; məyiigyé má cínəŋg másə ná Zembí nyə a má nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámúd, Shíshim wəəŋg í du kím ná: «Abba†, Dá!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé nyingə bə lwaá, wo músə

3:19 Rom 4.15 Wəəŋgales: Mís 7.38, 53; Heb 2.2 **3:20** Mbá 6.4 ‡ **3:20** Zembí nyə a kaag ŋkaagá kú nə kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24** Rom 10.4

3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mə ci ná: «bwán ó Zembí» yí, a ŋgə cɛɛl ci bwán bwá mú fwámé íkala wá, ná bwámɛfwó mpu ísá í dúgyá nə bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bág nda a ŋgə dúg Yésus.

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kow ni dása kow á jɔjɔ ísá Zembí nyə á kwəmusa shú bwán bə yí. **4:3** 4.9-10 * **4:3** Ciyá sá áma ci ná: «mishíshim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myá» ni, buud bəsh bwá cúgə bul bə nə cún ŋgwúd na. Sə bāŋ sə ŋgə ci ntúni nəcɛ sə má dúg ná Pwól ŋgə ci məŋkul má du ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magula Yésus-Kríst yí. Ból bwá ŋgə ci ná jisə «isá í á tééd shí ga yí». Dúgúg námá Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í kə ná «Dá». **4:7** Rom 4.13; 8.17

mbyágá; ná ndeé, nda wó músás mbyágá ná, Zembî má sá nə wo bág nə dwó kəw isá nyá á bwúg bwán bé yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé du mpu Zembî yí, bí á du bæ málwaa má ózembî bwá cúgé námá mpu bæ ózembî wá. ⁹ Ká ja bí má mpu Zembî gaá, bul bæ ná ndeé ja Zembî má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nə ŋkul nyiŋgə kə *búgula mbéé itag-bwool í míshíshim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myá? Ye bí má céel nyiŋgə kə bæ málwaa? ¹⁰ Bí ŋgə bul kaŋusə mósól mwôw, nə bóól óŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbú! ¹¹ Bí ŋgə kənd mə lâm gwôw éé! Mə ŋgə bæemb ná iséy má á sá bídí yí í yóg íyíy-íyí éé!

¹² Bwaang, ŋgaá mə á má sá máméfwó nda bí, mə téég bí məbwə, ŋgəgá nə cugə váál má ŋgə cugə yíš. Bí á shígé bwéle sá mə məbôw. ¹³ Biméfwó bí mə mpú ná ja má á tééd bwiŋg bí Jɔjɔ Lân ja áshúshwóógú yí, bwás wó í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwás dɔɔŋg í á sá ntág mə nyúúl ŋkí dana, nji bí á shígé gwág mə nyéé, kú kál mə. Bí á yida lég mə nda mə ji ŋgwól *éŋgəles má Zembî, nda mə wə *Kříst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á du gwág mə ja jɔɔŋg má má á ná ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagulə ná bí á du gwág mə məshusug váál á ná, bí á mbám bæ nə zhií, bí á nywá jee tí mísh mán yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhíj ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bóól búud bwó ŋgə zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jísə nji ná bwó céel zə béég bí nə mə shú ná bí nywílyág nji nə bwo. ¹⁸ Jísə jɔjɔ sá ná bí nywílyág nə sá ányunywaá; nji í jəla ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bæ nji ja má jí kúnə-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bām, mə mú ŋgə nyiŋgə jug shú dánéd nda mudá ŋgə kwiy minú ná á zə byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wósé ja Kříst nyé é mpu shín ŋwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád ná mə bág nūŋ bídí, mə mpúg váál má é lésha nə bí yí. Mə anyíngəyé ná mpu sá má saág shú dán yí.

Mpwokwoond má Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céel nyiŋgə kə nyíi málwaa má Mácéçéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námá mpu gwág sá Mácéçé má ŋgə ci yí? ²² Ji cilyá Kálaad Zembî dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bæ sósól mäsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə á shígé bæ lwaá yé, nyə á byél ŋkaagə má Zembî dí. ²⁴ Budá óbá óni búəsə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbán Sinayí, sə jɔɔŋg í byá málwaa: Agar wə éne. ²⁵ Agar wəɔŋg wə mbán Sinayí wúsə Arabi yí, a ji ntág mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəɔŋgú bənnə mimbyágá myé myésh búəsə málwaa. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntág wə jí nyóóŋgú wúshé. ²⁷ Nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg máshusug;
wo wá yáŋgá, wo muud wó abwélé gwág mácəy mə byéyí yé.
Nəcé bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwó bul bulya,

4:8 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5
† **4:10** Na, Pwól ŋgə jala nə ci məzanj má Oyúden, ŋkí ntág bíl isá íkúll ishúú í á du sá dúla yə wəacén-cení gúmá yí. Nyə á lás námá lésú ŋgwúw wəɔŋg Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr 9.19-21 **§ 4:12** Pwól ŋgə jii ná obúgula 5 Galátia bwó cúgəgá nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mácéçé; mácéçé má cúgé nə ŋkul sá ná bwó bíig cug, má cúgé námá nə ŋkul sá ná bwó shúbég cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mət 16.15; 21.3 **4:23** Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbú 21.2 **4:27** Iza 54.1

cᵋ bᵋoᵋᵅg wá múdá jís nᵋ báá yé.

²⁸ Bwaᵋᵅg, bi báá bi búsa bwán bwá á byêl ᵅkaagó má Zembí dí nda *Izaag wá. ²⁹ Nᵋ ndeé, mwán nyᵋ á byêl yéesh á muud dí yé nyᵋ a lwó nyᵋᵋᵅg nyᵋ á byêl nᵋ ᵅkul mᵋ Nkᵋᵅᵅkᵋ Shíshim yé cúwáli; ntó námá wá í ᵅgᵋ bᵋ ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ᵅgᵋ ci ná jí? Ngáá mí ᵅgᵋ ci ná: «Wíᵅᵅgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé nᵋ mwán yé zág kaaw máᵅkwᵋw nᵋ mwán mᵋ múdá cúgᵋ lwaá yé.» ³¹ Nᵋ ndeé bwaᵋᵅg, shé cugᵋ bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyᵋᵋᵅg cúgᵋ lwaá yé.

5

¹ Kríst nyᵋ a yíl shé mányámád nᵋ shé cúgᵋg ofulí. Yíímúgá mᵋnyúúl, kúgá nyiᵅgᵋ kᵋ nyiᵅᵅal mányúúl málwaaád.

Jiya fulí

² Mᵋ Pwól mᵋ ᵅgᵋ ci ná, bí má ká kᵋ ᵅgᵋ síya ábiwáág í, sá *Kríst nyᵋ á sá yí í kú ná bᵋ bí nᵋ mfií. ³ Má nyiᵅᵅᵋ báágulᵋ jaaw múúd yêsh mᵋ síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísᵋ nyᵋ yíimbúli nᵋ a bᵋᵅ námá mácᵋᵋ mêsh. ⁴ Bí buud ᵅgᵋ dúg nᵋ baagulálᵋ Mácᵋᵋ wá í é tᵋl bí otátáli mísh má Zembí dí wá, bí má ntama bínᵋᵅ Kríst shwá, bí má wú kál bí á ᵋu bwᵋma nᵋ mpaam má Zembí yí. ⁵ Sᵋ báá, sᵋ ᵅgᵋ jí nᵋ búgᵋ nᵋ Zembí wá má bá sá nᵋ sᵋ bág otátáli; Nkᵋᵅᵅkᵋ Shíshim wá ᵅgᵋ balan nᵋ búgᵋ jís, ᵅgᵋ sá nᵋ sᵋ ᵅgᵋᵅ nᵋ bwánd nᵋ Zembí nyᵋ e sá sᵋ sóólúgú wᵋᵋᵅᵅ. ⁶ Nacé, muud músá múúd mᵋ Yésus-Kríst yé mᵋ mpú ná: muud tᵋem síya ábiwáág, í nda bᵋ nᵋ mfií; muud nyiᵅᵅᵋ bᵋ kú síya, kú námá nᵋ mfií; sá ᵅᵅwúd wá ᵅᵅᵋ kwiínd: nji búgá. Búgᵋ jᵋᵅᵅᵅ í ᵋu ntᵋᵅ nyiᵅ cᵋlíid.

⁷ A jᵋ kuú njᵋᵋnd bí á tééd nᵋ ndí yí ey! Zᵋ nyᵋ a má zᵋ jándawo bí zhíid nᵋ bí kú ná nyiᵅᵅᵋ bᵋ obúbálé éne? ⁸ Váál líᵅᵅgúlᵋ bwá má líᵅᵅᵅ bí ní í áᵅᵅᵋ nᵋ zhu wá Zembí muud ᵅᵅᵋ jᵋw bí yé. ⁹ Ngáá bí mᵋ mpú ná búbaalé *lᵋvur bíbíyá í ᵋu sá nᵋ mbulyá ᵅᵅᵋ wêsh í bádúᵅ? ¹⁰ Jáᵅ kóómbúd í, mᵋ jí nᵋ búgᵋ nᵋ bí mú buud ᵋ Cwámaba, bí abúle nyiᵅᵅᵋ bᵋ nyúl zhí shús. Nji, muud nyᵋ á má zᵋ sá nᵋ fúᵅ í jímbúᵅ bí éne, tᵋo ná nyᵋ wá zᵋ tᵋo zᵋ, Zembí mᵋ bá yá nᵋ nyᵋ.

¹¹ Bwaᵋᵅg, í mbᵋm bᵋ búbálé nᵋ mᵋ ᵅᵅᵋ ná nyiᵅᵅᵋ cúndᵋ ábiwáág, bwá ka nyiᵅᵅᵋ wáámᵋ mᵋ nᵋ cúwáli nacé jí? Má ká nyiᵅᵅᵋ ᵅᵅᵋ jíᵅᵅᵅᵅ buud ntó, mpú ná mᵋ aᵅᵅᵋ ná jíᵅᵅᵅᵅ kwolós, sá í kwál bwo bᵋᵋᵅᵅᵅ yí kú ná bᵋ. ¹² Buud bwá má zᵋ zamadan bí óni, bwá jéég námá kᵋ cwíya mímyáágᵋ!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaᵋᵅg, *Kríst nyᵋ á má sá nᵋ bí cúgᵋᵅ cug fulí. Nji, cug fulí jᵋᵋᵅᵅᵅᵅ í ájáláyé nᵋ yida tᵋl bí mákuú shí nᵋ bí sáág isá mílám mín mí ᵅᵅᵋ gwág yéesh yí. Yidagá bᵋ nᵋ váál cᵋlí í é sá nᵋ bí dúᵅ bᵋ, ᵅᵅwól kwiínd ᵅᵅwól, ᵅᵅwól kwiínd ᵅᵅwól yí.

¹⁴ Nacé, mᵋmpándí mêsh má Mácᵋᵋ má kᵋ bwᵋma mpándí ᵅᵅwúd dí ná: «Cᵋlᵋᵅᵅ múúd yêsh jís wᵋ kúná-kúnᵋ yé nda wó cᵋél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí má ká yida ᵅᵅᵋ kwagula mpódúgá nyiᵅ, ᵅᵅᵋ ntᵋᵅ nᵋ bí ᵅᵅᵋ bᵋ, ᵅᵅwól fᵋᵋᵅ ᵅᵅwól, ᵅᵅwól fᵋᵋᵅ ᵅᵅwól, bí ó ka bey ná í bág shúgala bí ná bᵋól kweemushi bᵋólúgá!

¹⁶ Mᵋ ᵅᵅᵋ yida ci nááá: cúᵅᵅᵅᵅ váál cug Nkᵋᵅᵅkᵋ Shíshim ᵅᵅᵋ lwó bí yí; ja jᵋᵋᵅᵅᵅᵅ, bí anyiᵅᵅᵅᵅᵅ ná ᵅᵅᵋ bᵋ iwímbúᵅᵅ í cug mᵋ múúd. ¹⁷ Nacé, iyéesh í cug múúd í

4:29 Mæt 21.9   4:30 Mæt 21.10   5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3   5:3 3.10, 12; Rom 2.25   5:5 2.16; Rom 8.23-25   5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23   5:8 1.6-7   5:9 1Kr 5.6   * 5:9 Kaaná ní wí námá fwo bᵋ 1Kr 5.6 dí; wúsᵋ námá nda kaaná sá má ᵋu ci ná: «Shú ᵅᵅwúd má ᵋu wá bᵋól bésh ibwool» yí.   5:10 1.7   5:11 6.12, 14; 1Kr 1.23   5:13 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16   5:14 Lav 19.18; Rom 13.9   5:15 Zhk 4.1-2   5:16 5.25; Rom 8.2-13   5:17 Rom 7.13-23

ngə lúmbuli nə iyéesh í Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim, iyéesh í Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim lúmbuli nə bí í múúd; isá íbá íni í ngə síya lúmbúlí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sá bí má céeł sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyiṅgə bə málwaa má məcə́.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgə nə njúúg, myó wó: nə janṅa, nə misóólúgú mí ádadaná, nə asiy-siy, ²⁰ nə yálə ózembí ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ífamuga, nə ozhuyá, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə dúlə bə məcúṅ məcúṅ, nə mánkəómá, ²¹ nə məzhún, nə ínguluga, nə idína í álal-ṅkul†, nə bíl váál isá yá ntó. Mə tééd fwo bwey kéwuli bí námə nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwó ngə sá váál isá íni wá bwó ábúle bə nə kow Faan má Zembí dí.

²² Ká, Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim nywáá má du sá nə muud bóḡ nə ceełí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə mílamusa, nji jə lám, nə jə fúlú, məṅkaagə mé nda salan, ²³ nə lám ná shɛɛ, nə dúlə mpu bii lám; kú nə tɔɔ cɛɛ í ngə ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwó múśó búúd ó Kríst wá, bwó á má bwambələ mbií búúd bwó á du fwo bə yí kwolós dí, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byésh. ²⁵ Nkí shé má mpú ná Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim wó ngə sá ná shé cúgəgú, shé kágá bíd ná nyə wó kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówugá íbəmb, shé yow dúlə ngə sɔ məbyaagulə nə dúlə sá ófímál sáméfwó nə sáméfwó.

6

Dugá wá mábwə

¹ Bwaanṅ, ṅkí í wósó ná muud má biil nə iwushí, bí buud ngə bɛ Shíshim má Zembí wá, ṅwagá nyə nə lám ná shɛɛ, bí sá ná á cíg sóólúgú wəɔṅg. Bí ó du námə káálugə ná bí bílúg mábwbúlánúd. ² Dugá sá ná, ṅgwól má ká bə nə məkwowula, bóól wá mábwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ cɛɛ *Kríst nyə á lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcə́, ṅkí muud ngə tédúgá ná á ji gúl məma sá, í njúl ná á cúgə tɔɔ sá, á ngə shüig nyáméfwó. ⁴ Ná ndéé, muud yésh fáásug misóólúgú nyáméfwó ngə sá myá; á ká dág ná mí mpíyá nə gúmá, á mú ṅwa gúmá nə nyáméfwó, kú bə mányúúl má búúdəd. ⁵ Nəcə́ muud nyáméfwó má jələ nə fwo wáduga nə micúṅ myé.

⁶ Muud ngə júg Milású mí Zembí yé yág muud ngə júguli nyə yé kow á isá byésh á jí ná ndí yí.

⁷ Kúgá shüig mányúul; bwó ádé kə nə məshüigá wó Zembí; mpəḡ múúd mə bɛ yí, gwo námə wá á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bɛ mpəḡ á nyúúl*, mpəḡ jɔɔṅg í bá wúmə nyə shwíy, dʷó wá á bá mwáág tṅṅ mpumá yí. Muud mə ká yida bɛ mpəḡ Shíshim†, mpəḡ jɔɔṅgá wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwá wá nywáá má bá mwáág tṅṅ mpumá yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád í, shé má bá mwáág mpúmá á mánywa məɔṅgú fwála í bá

5:18 Rom 6.14; 7.4   **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15   † **5:21** idína í álal-ṅkul: Mbií idína wəɔṅg í á du bə, buud də nə ṅgul ntə mínji, buud sá janṅa kú nə məsus.   **5:22** Ifz 5.9   **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6   **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6   **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30   **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3   **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12   **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29   **6:3** 1Kr 4.7   **6:5** Rom 2.6; 14.12   **6:6** 1Kr 9.11, 14   **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13   * **6:8** bɛ mpəḡ á nyúúl: Ntə má ká ná: «Wá lúu ṅgələ sɔ mánywa má dúgyá ná nyúúl má».   † **6:8** bɛ mpəḡ Shíshim: Ntə má ká ná: «Wá lúu ṅgələ sɔ mánywa mə dúgyá ná Shíshim má».   **6:9** 2Te 3.13

jəla yí. ¹⁰ Nə ndeé, té shé ηgá ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bēsh mənəywa, bul bə nə ndeé bəηg búsó óbúgala nda shé wá.

Məshíné mə kálaad

¹¹ Bwaanɔ, bi mə dúg məma íkanɔ́gá mə ηgá cilə bí nə mbwó wām yí. ¹² Buud bwó ηgá yímbuli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwó ηgə sɔ́ nə bwó ηwa gúmə nə misóólúgú myá buud. Jísə nji nə bwó acéélé bwəma nə cúwáli kwolós mə *Kříst í ηgá kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ɔ́ ábiwáág bwáméfwó bwó anɔ́ɛ nə baagula məcɛɛ, nji bwó ηgá jii nə bi síyág ábiwáág. Jísə bwo nji nə bwó cɛel bá dɛ bəgəwa nə bwó wó bwó á sá nə bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mɛɛ jam kóómb dɛ, mə cugé nə gúl sá mə jí nə ηkul bəgəwa nə ndí yí, námə nji kwolós mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst; nəcé Kříst nyə a mə sá nə mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dɛ, shí ga dúg mə nda mə jí kwolós dɛ. ¹⁵ Gwó wó mə cí ná, síyálə ábiwáág cúgé nə mfií, nyingálə bə kú síya, nda nə mfií; sá jí nə mfií yí jí nji bələ kukwuməga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bēsh bwó é bɛ njíígálá ní wá, Zembí kó sá nə bwó cúgəg nó shɛɛ, kó gwág bwo cey lámúd, kó sá námə *Izarəyél yé ntó.

¹⁷ Tédéd múús íí, muud nda ná nyingə ntágulə mə lúu; mpugá nə nyúúl nyâm nyí nə məyígyé mə ηgá lwó nə mə a mə jug shú mə Yésus má. ¹⁸ Bwaanɔ, Mpaam mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst í jɔ́g mítódúgá mínád. Amen.

6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7   **6:11** 1Kr 16.21   **6:12** 5.2, 11   **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19
6:15 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24   **6:16** Sòm 125.4-5   **6:17** 2Kr 4.10   **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbú 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 3 Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə b3ól 3kálaad a njúl mímbwugud, bwá du j3w 3kálaad b33ng nə «okálaad 3 mwá mimbwug». B33l sá jis3 Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyín ná kálaad á buud 3 Ifêz jis3 cínongú mbwoomb «3kálaad 3 mwá mimbwug» dí, b3n3n ny3ng á buud 3 Filipí, nə á buud 3 Kol3sia, nə ny3ng nyə á cilə Fəlm3n yé.

Minjígulá m3s kálaad w3ng dí myá mí ngə nyín nda sá má cí ná Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú D3 ngwúD. Shug lú minjígulá my3ng w3 yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulá yí; yuug ná á sheeng isá yá jon nə ya shí by3sh Krist dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá w3ngú mənkwə məbá.

- (1) Nkwə áshúshw3ógú í ngə lw3 ná Zembí nyə á sheeng Oyúden b3n3n ikúl ishús, a sá ná bwá bág kúl ngwúD kwon mə Krist dí (1.3-3.21).
- (2) Nkwə áb3é í ngə lw3 ná obúgula b3sh bwá jalá nə cugə cug á b3l3 seengyá kúl ngwúD, nəc3 b3sh bwá m3sə buud 3 Y3sus-Krist (4.1-6.20).

Məb3dá

1 Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh ná mə bág *muud lwámá mə Y3sus-Krist yé, má cilə bí mink3nk3 mí búúD 3 Y3sus-Krist, buud 3 abúgulág. 2 S33ngú wúsú Zembí bá Cwámba Y3sus-Krist bwá 3 sá bí mpaam, bwá 3 sá námá ná bí nj3g nə cugə ná shee.

Mpaam ánt3 minji

3 Gúmá nə Zembí, S33ngú mə Cwámba wúsú Y3sus-Krist, nyə muud nyə á má bwádan nə s3 kwon mə *Krist dí, sá s3 m3nywa má *shishim məv3ál m3sh jon dí gw3w yé. 4 Nyə á bwey féesh s3 kwon mə Krist dí a nda fwo fw3 shí nə gw3w. Nyə a féesh s3 ná s3 bág mink3nk3, kú nə sá á jumág ny3dí m3shúD. Ng3l3 b3 c33lí nyə á c33l s3 yí, 5 nyə á bwey bə nə c33lá ná a bá nwa s3 t3n bwán b3 kwon mə Y3sus-Krist dí, v3ál j3j3 y33sh j3 í á bə yí. 6 Y33sh j3 í á bə nt3 shú ná s3 ságúság məma mpaam ny3 á s3 s3 kwon mə ábábə yé dí yí.

7 Zembí nyə a má yil s3 m3nyámád nəc3 məcií má ábábə yé w3ngú, a má juu s3 nə iwushí b3sú ny3dí kwon dí, nə ijuugá námá bímbí məma mpaam nyé. 8 Zembí nyə a má bul bul s3 s3 mpaam ny3ngú, juw s3 zhíí mə b3 nə fag nə ik3n. 9 Nyə a má sá ná s3 mpúg j3j3 yuug j3 nyə á ngə baagulə shwoó ná a bá zə s3 lúu má Krist dí yí. 10 Nyə á ngə baagulə yuug j3ng nə a bá zə casulə gwo mw3w má mazhúgulá: í á bə ná a bá seeng isá by3sh yə Krist ná Krist nyəm3fw3 a jwúg nə byo: t33 isá b3s3 gw3w jon dí yí, t33 by3ng b3s3 wa shí yí.

11 Zembí nyə a má nwa s3 t3n kw3* dé lúu má Krist dí. Nyə a té3d bwey féesh s3 námá nda yuug j3 í á bwey bə ná, nyə muud má dú kyey nə isá by3sh nda á c33l ná yé. 12 Nyə á nwa s3 t3n kw3 dé shú ná, s3 buud s3 á té3d fwo bwey kwey bwág3 lúu w3 Krist wá, s3 dúg ságusə v3ál á mp3yá nə gúmá yí. 13 Ny3dí kwon dí w3 Zembí nyə á wá bí Nk3nk3 Shishim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19-21; 19.1 1:3 2.6; 2Kr 1.3 1:4 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 1:5 Yuá 1.12 1:6 Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 1:7 Zembí nyə a má yil s3 m3nyámád: Kol 1.13-14 məcií: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a má bul bul s3 s3 mpaam: Ifz 2.7 1:9 1.22; Kol 1.16, 20 1:11 1.4; Rom 8.28-29 * 1:11 B3ól bwá cí ná ná: «Zembí nyə a má yə s3 d3sú kw3.» 1:13 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5

tâḡ mǎyḡyḡ mé ja bí á gwág ciyá á búbólé yí, ja bí á gwág Jǎḡḡ Lâḡ ḡḡ cḡg bí yí, ná ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəɔḡḡ mǎlámúd tâḡ béén ná a bá yə sá dúsú kow lú mǎnywa ja á bá zə mæel yil kúl búúd jé mǎnyámád yí. Nəcə, nyə á kusə kúl búúd jəḡḡ ná í bág də ságusə váál á mǎyá ná gúmá yí.

Májagula

¹⁵ Sá jəḡḡ wə bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ḡḡ *búgula Cwámba Yésus, bí ḡḡ námá cæel obúgula bēsh yí, ¹⁶ mǎ ayówé ḡḡlǎ yə Zembí akíba shú dán ja jēsh má ḡḡ wá bí mǎjagula mǎm dí yí. ¹⁷ Mǎ ḡḡ jəḡḡ ná, Zembí mǎ Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Pupá á mǎlwaná yóg bí *shíshim á fḡg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ḡḡḡḡḡ mǎsh mǎ lámúd, bí mpúg váál bwágé lúu búúd bwó dú bə nǎ ndí ja á jǎw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoḡ ijimá isá á dú kaaw mǎḡḡḡḡ mǎ búúd myé yí, ¹⁹ nǎ mǎma yáág-yáág mǎsólúgú á dǎ sá shú sá obúgula myá, mǎsólúgú á dǎ sá nǎ mǎma ḡkúl nyé ántǎ minji myá. ²⁰ Mǎma ḡkúl ántǎ minji nyəḡḡ wə nyə á wæf gwúmáshilə *Kríst ná ndéé kǎ jil nyə nyádí mbwə mǎncwúm jəḡ dí gwǎw yí. ²¹ Nyə á bǎn Kríst gwǎw a ntǎ isá yá mǎyídúgú† í ḡḡ wá buud mǎnyámád yí, nǎ byəḡḡ í ḡḡ lwó buud mpǎl yí, nǎ byəḡḡ í ḡḡ ntǎ buud ḡkul yí, nǎ byəḡḡ bíś nǎ icwámba yí; á ntǎ sá jēsh jí nǎ ḡkul gwíidəw jíná tǎw wa cḡg ga dí, tǎw jəḡḡ cḡg í ḡḡ zə shwóg yíid. ²² Zembí nyə a má wá isá byēsh Kríst dí mǎnyámád, ná ndéé, nda Kríst mǎ jwú nǎ isá byēsh ná, Zembí mú tǎl nyə lúu á *Dǎ lú obúgula, ²³ Dǎ dəḡḡgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándálá nǎ nyə, nyə muud ḡḡ lwándalə sá jēsh kúl jēsh yé.

2

Kríst nyə á zə nǎ cḡg

¹ Bí bǎn, nǎ iwushí nǎ *mǎsám bí á dǎ sá myá, mí á sá ná bí bág mimbimbə. ² Bí a wá mǎnyúúl cḡg iwushí nǎ mǎsámúd yág, ḡwa kuú njənd á buud ǎ shí ga, ḡḡ bḡ mǎsa ḡḡ keye nǎ lal-lal mǎjamb mǎḡḡlúd yé, nyə *shíshim ḡḡ lwáfalə buud ǎ mǎḡḡádá yé. ³ Sǎ bēsh óga, sá á bə námá gwəḡḡ jəḡḡgúd, cḡg jisú í á ḡḡ bḡ iyéesh yá mǎlám mǎsú, sá á dǎ sǎ nǎ sá mǎ lwándálə iyéesh byəḡḡgú nǎ bǎw-bǎw mǎtádúgá myá cǎḡḡ; sá á bwey byél sá njúl námá nda bǎl bēsh, sá njúl nǎ ná Zembí gwágúg sá zhwoḡ. ⁴ Nji, Zembí ji bul bə nǎ lám mǎcəy, nyə á cæel shé nǎ fwámé mǎma cæelí. ⁵ Gwó wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcə iwushí bíshé wá, nyə á nyḡḡgə yə shé cḡg ja nyə á gwúmáshí *Kríst yí. Mpaam mǎ Zembí wá í á mǎ sá ná bí dǎgúg cḡg. ⁶ Zembí nyə a gwúmáshí shénḡḡ Yésus-Kríst, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a má kǎ jil shénḡḡ gwǎw jəḡ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mǎnywa dəḡḡgú lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ḡḡ byél yí ná, mpaam á jí nǎ ndí yí, í ntǎ sá shé bǎn mǎ jǎw ná mpaam yí. ⁸ Mpugá ná mpaam mǎ Zembí wá í á mǎ sá ná bí dǎgúg cḡg, bí a má ka ntǎg bii mpaam nyəḡḡgú nǎ zhíí a búgá. Sólúgú wəḡḡ í cǎgé sólúgú wún, jisə yána mǎ Zembí.

1:14 4.30; 2Kr 1.22   **1:16** Kol 1.3   **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10   **1:18** 4.4; Kol 1.12   **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12   **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1   **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20   † **1:21** Na jisə wəḡḡgales bwə ḡḡ ciy Yúd 1.6 dí wá.   **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sóm 8.7; Kol 1.18; 2.19   **1:23** Dǎ dəḡḡgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándálá nǎ nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándalə sá jēsh kúl jēsh: 3.19; 4.10   **2:1** 2.5   **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16   **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6   **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11   **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13   **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1   **2:7** 1.7; Rom 5.20   **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16

⁹ Shé á dúgée cug nácé fwòlè sá wúl sósólúgá, mbò. Muud nda jee ñkény nyúul.
¹⁰ Shé búsa yida bə sá Zembí nyáméfwó má shín lúlá yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná shé kág sá jəjə misósólúgá nyə á bwey kwəməsa shé myá.

Kúl búúd má Zembí

¹¹ Bì buud bí á byèl yág ikúl ishús dí wá, bí ɔ tédúgá sá bí á du bə yí, ja *Oyúden bwá á du ñwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl ná bāñ bwá á bə nə nyə ñji mányúúlúd, məbwá má búúd sála. ¹² Bì á du bə, kú nə wónjə nə *Kríst, kú nə zhií bí má bó búúd ɔ Izərəyél; bí á du bə ojína, kú nə kow isá Zembí nyə á du kaag buud ɔ isə bə yíid, ñgə cugə kú nə bwágé lúu, ñgə cugə kú nə wónjə nə Zembí.
¹³ Ká ja gaád hí, bí buud bí á du bə Zembí shwóg-shwóg wá, məcií má Kríst má á má sá ná bí bág nyə kúná-kúnə, kwonj má Yésus-Kríst dí.

¹⁴ Nyə wá jísó má tala má sú, nyə muud nyə á sá ná, a ñwa ká ñwa ká, a seeng yé. Nécé yánálə nyə á yána nyúul nyé yí, nyə a caam kósógúló í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kósógúló í á du sá ná bwá dúg fiima yí. ¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nə ici yá *mbwoomb má cəfə, shú ná mwá Yúden bá bəsh mwá ikúl bwá bág mbii múúd agúgwáan ñgwúd nyádi kwonj dí, bwá cugə má tala dí.

¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ñkwambulə mpádúgá bəññ Zembí, a seeng mwá Yúden bá mwá ikúl bwá bə sá ñgwúdu, nyə a shinal ifimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə makál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembí wá, jaaw bəonjə bwá á bə nyə kúná-kúnə wá ná ifimuga í má shín. ¹⁸ Nyə wá nyə a má sá ná sá bəsh, nə Oyúden nə ikúl ishús, sá kúməg wá Dá nə ñkul mə Ñkəñkə Shishim ñgwúd nə ñgwúdu.

¹⁹ Nə ndeé, bí cugé ná nyingə bə ojína, ñkí ntág mintəbə. Bì músə buud ɔ mpwág má Zembí, námə nda míl mĩñkəñkə mí búúd myésh, bí músə njów búúd má Zembí dí. ²⁰ Bì búsa nda isá í málwóga bwá ñgə zə lwə nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəonjə wá *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ micúndá, Yésus-Kríst wá jísó kwóogú áshúshwóogú í á tééd kə bwamá dí yí. ²¹ Njów wəsh í ka zə ñgə lwíny nyádi kwonj dí ka zə bə ñkəñkə Mpáánzə má Cwámba. ²² Nyádi kwonj dí wá bí má zə námə ñgə bwəpda málwóga dí yé. Bì má ñgə bwəpda málwóga dí ná ndeé í mú bə njów Zembí ñgə jil Shishim yé yí.

3

Kríst jí námə Kríst á ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nácé ñgələ sēy nə *Kríst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, má du jəgula nə Zembí shú dún. ² Bì a má jəlá nə jee gwág váál Zembí ñgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ñwa mə wá nyádi misósólúgúdu, a yə mə iséy ná mə sáág shú dún. ³ Zembí wá nyə a bágulə mə *ndimba má má ndəm cilə bí ní. ⁴ Ja bí é ñgə lə kálad éga yí, bíméfwó bí é jee dúg váál má má mpu ndimba má Kríst yí. ⁵ Zembí nyə a shúgé fwo lwó ikala í búúd í

2:9 Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5   **2:10** Tit 2.14   **2:11** Rom 11.17   **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3   **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kow isá Zembí nyə á du kaag buud ɔ isə bə yíid: 2.19   **2:13** bí á du bə Zembí shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcií: 1.7; Gal 1.4   **2:14** má tala: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seeng: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28   **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14   **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22   **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39   **2:18** 3.12; Rom 5.2   **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23   **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 2.14   **2:21** 1Kr 3.16   **2:22** 1Pr 2.5   **3:1** Kol 1.25   **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9   **3:3** 3.6   **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6   **3:5** Kol 1.26

ayág ndimba wɔɔŋgú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkêŋkê Shíshim zág wéeshali nyə, lwó múnkêŋkê mí *búúd ɔ lwámá ná *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúd ɔ íkúl ishús bwó má magulá Jjɔɔ Lán yí, bánòŋ bēsh *Oyúden bwó músə námə ná kəw ŋgwúd mísh má Zembí dí, bánòŋ bēsh bwó músə íkúl í nyúul ŋgwúd; ŋkaagó Zembí nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə ná bwo bēsh.

⁷ Jjɔɔ Lán wɔɔŋg wó Zembí nyə a sá mə mpaam, wɛɛf ŋkúl nyé, ŋwa mə ísáyád ná mə kyéyug ná ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú ná mfií múnkêŋkê mí búúd myēsh dí yé, Zembí nyə a sá mə mpaam ná mə zág jaaw íkúl ishús tɔŋ Jjɔɔ mákál ná, Kríst ŋgə sá buud mbii mánýwa múúd cúgə ná ŋkul shwánzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulá bwo ndimba: ndimba Zembí nyáméfwó muud nyə á té isá byēsh nyə á də baagulá shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zág bágulá búbálé wɔɔŋg shú ná *Dɔ lú óbúgula í lwóg váál Zembí jí nə fug isá byēsh dí yí, isá yá jɔŋ, byɔɔŋg í ŋgə wá buud mánýámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpál yí í mpúg. ¹¹ Zembí nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú isá íni byēsh, nyə á má ka zə sá sólúgú kwonj má Cwámá wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə ná ŋkul jee kumə wó Zembí kú zhízhigə, nəcé sá mú búúd ó Kríst, sə ŋgə ntág *búgula nyə. ¹³ Mə ka ŋgə ci ná, bí tɛɛm dág nda mə ŋgə bwəma ná *incwaw í ntug shú dán éga, bí kú wá mánýúúl íŋkúnkwonj dí; incwaw í ntug ígá í bá shúgala bí sá gúmá.

Ceelí má Kríst

¹⁴ Gwá wó jí ná, mə ŋgə kúd Dá məbwóŋ, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myēsh mínə, tɔɔ mya wa shí, tɔɔ mya jɔŋ dí yé, ¹⁶ mə ŋgə jəgula ná nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwanə ná, a sáág ná Nkêŋkê Shíshim yé wáág bí məma mpífó mílám dí cwú, ləlushi bí. ¹⁷ Mə ŋgə námə jəgula ná, nda bí ŋgə *búgula nyə ná, a sáág ná *Kríst zág jí bí mílámúd, bí nádag ná ceelí, bí ŋgə magulá nji sá í zə nywadulá ceelí yí, ¹⁸ shú ná bí bəg ná ŋkul ná, binòŋ míl múnkêŋkê mí búúd myēsh bí wámábúlag bímbí ceelí má Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə ná ŋkul mə mpú ceelí má Kríst í ŋgə ná ntɔ sə fug ní, shú ná mílám mí lwándúg bí nə fug ná ceelí ná cwóó námə nda Zembí jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembí muud jí nə ŋkul bul sá sə mánýwa ntɔ bímbí sə má gwáámə nyə yí nə bímbí sə má tédúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ŋgə sá ná ŋkul nyé í ŋgəgə nə sēy sádí ícug dí yé, ²¹ *Dɔ í sáág ná ikala í búúd byēsh í yég nyə gúmá kwonj má Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ŋgwúd

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nə ŋgálə sēy nə Cwámá yé, má ci nááá, cugəgá mbíí cug í mpíyá nə muud má bíi njúwúúl Zembí ŋgə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwelə ŋkény nyúul, də bə nji nə lám ná shɛɛ, kú nə mílámusa, ŋgwól jísəw ŋgwól ceelíd. ³ Nkêŋkê Shíshim má seɛŋg bí ná bí ŋgəg

3:6 ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bə kú nə mfií: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 **3:15** Bésí bwó ci ná gwiid ní mə kə ná «nyə wó nyə a tē». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15

nə cugə búmbá ngwúd; bulagá wá ñkul ná cug búmbá jooŋg í bág kú ntáma; bi ɔ shúgál gwo nə lám mátəla, nəcé lám mátəla wə ngə báduga bí búmbá ngwúd.

⁴ Bi má jəlá nə cugə búmbá ngwúd nəcé Zembí nyə a jəw obúgula bəsh ná bwə bwándúg bwágó lúu ngwúd*; ntó, obúgula bəsh bú sə mbwəɔɔdá nyúul ngwúd, bwə á lóg Nkɛŋkɛ Shíshim ngwúd, ⁵ bú sə nə Cwámba ngwúd, bwə ngə magulə minjígulá mimpwúd, bú sə nə nduwán ngwúd†, ⁶ Zembí ji nji ngwúd, á jí Sónngá a shé bəsh yé; nyə wə má jwú nə shé bəsh, á du balan nə shé bəsh shú sálə ísəy byé, a jisə shé bəsh dí.

⁷ Nji, mbúgula yəsh nyə a shí lóg dé kəw lú yána váál *Kříst nyə á yigula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jooŋg wə jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bii mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwə cí nə nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná jí? Ngaá ntó má kə ná nyə á fwo tédéd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námá wə nyə a bád kə zhwááŋgɛ, cɔ jon lə gwów dəsh; í á bə ntó shú ná nə shí nə gwów byəsh í bág nji nyə nə nyə. ¹¹ Məyána nyə á ngə yə buud má má á ngə bə ná, nyə a sá ná bóól búúd bwə bág *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiingye ɔ lán, bóól obaagulə ɔ gwoooŋg nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná minjɛŋkɛ mí búúd mí bág fwámé ñkwəmasá má sá ísəy, ngələ sá ná nyúúl má Kříst, *Dɔ lú obúgula í lálug. ¹³ Bwə sáág ísəy byooŋg nə ndéé kə wós ná shé bəsh shé má bá bə nə váál búgə ngwúd, shé bəsh mpu *Mwán má Zembí váál ngwúd, shé bəsh fifə námá bímbí Kříst mə fifə yí.

¹⁴ Í bág ntó shú ná sə nda ná nyingə bə ikúkágá, sə nda nyingə du ngə yángula nda ifúlá í íntál í du yángula ngwəɔ nə ngwəɔ ná; nda ná nyingə du ngə bɛ njígulá wəsh í wós yí, buud bwə á má kú nə dúlə kul bóól íbúú wə bwə nda ná nyingə nyúg sə. ¹⁵ Sə mú bá yida du jaaw obúbálé nə lám cɛlí, sə ka ngə wíy məzhí məsh ngə bə nda Kříst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nəcé nyə Kříst wə ngə sá ná Dɔ dəsh ncindí í bág fwámé téegyá nda nyúúl muud, kúl nyúúl jəsh jí jiya dí, misusagə myá məbwəɔ mə nyúúl ka ngə laad byo. Dɔ ka bə ntó, kúl nyúúl jəsh ngə séy váál í jí yí, nyúúl nyəsh ka ngə wíy nə cɛlí.

Kuu njəond ágúgwán

¹⁷ Mə ka ngə cɛl lás fwámé lás Cwámba ngə mpu, ngə cí nááá: kúgá ná ngə kyey kuú njəond óhááden; bwə ngə sá isá nə milúu myán, milúu ka ngə zhíng bwo ntó kú nə wámبالé. ¹⁸ Milúu mí á má shilá# bwo, bwə cúgé nə ñkow cug Zembí nyə a má yə búúd yíid nəcé shúg dú sə bwo milúúd yí nə bimbəlálə mílám mí á má bimbála bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə məcey, bwə á má ka wusə mányúúl ásy-sy dí, ka ngə bɛ misóólúgú mí á dádaná məváál məsh, nə mbéé ncwanğə antɔ minji.

²⁰ Nji bí báá, kéel má *Kříst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. ²¹ Ngaá ná kéel mə Kříst wə bí á gwág yí? Ngaá ná minjígulá myé bí á nwa myá mí á bə obúbálé

4:4 1.23; 2.18 * **4:4** bwágó lúú: Ná «bwə bá bə nə cug á kandugə kandugə». **4:5** Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ngwúd: Bwə á ngə duwan shú má Cugye ngwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sóm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28 **4:12** 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ **4:18** mílúu mí á má shilá: Ciyá ní jisə námá 2Kr 3.14; í kə ná «mílúu mí músə bwo kú ná nyingə du mpu bí isá, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5

wá Yésus? ²² Ká jí? Í jii ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo ða bæ kuú njòond ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngólə bɛ məshügá íwímbúg í ngə shüig nyə yí. ²³ Í jii ná milám nə milúu mí ngóg nə nyingə bul bæ bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jii ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembí nyə a mə sá ná í bág nda nyáméfwó, í ngə bɛ otútali nə cug məñkál í ngə zhu óbúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijóó. Nə ndeé, muud yêsh mə jəlá nə bwiing ngwól nji obúbálé, nəcə shé mūsə leedyá nda ikál í nyúul muud. ²⁶ Í ká bæ ná muud mə gwág zhwunú, kə bey ná a sáág *sám; a kú ntág bíd ná jwów í jíməg a njúl ná nə zhwunú. ²⁷ Bi kú bæeg yə Njwú məjamb zhií. ²⁸ Muud nyə á ða júwo yé yówug júwo; a yidag séy nə məbwə mé shú ná a bəg nə sá jí nə ñkul kwíind nyáméfwó, kwíind námá ngwól múúd jí nə məyangan yé. ²⁹ Muud kú ná nyingə cúwal ícúwáli-cúwali nyédi mpud; ñkí í jii ná bí lásúg íí, bí ci nji jójó íciyá bíśə nə ñkul sá nə muud lálug búgád yí, íciyá bíśə nə ñkul kwíind búud bwə gwág wá yí. ³⁰ Zembí nyə a wá bí Ñkəñkə Shíshim tən məyügýé ná á bá yíl bí mənyámád. Kúgá sá nə Ñkəñkə Shíshim wəng shúsúlág. ³¹ Ofimál, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, tɛem bæ dúl váál gwólə lám dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bæ nə osusa, bí ða gwág búúd bēsh cey lámúd, bí ða sá ná, ngwól juu ngwól, ngwól juu ngwól, námá nda Zembí nyə á juu bí lúu mə Kríst dí ná.

5

Kuú njòond cɛɛlí

¹ Ngaá bí jisə bwán Zembí mə búl cɛɛl wá, ngəgá nə sá nda nyə. ² Nwagá kuú njòond cɛɛlí námá nda *Kríst nyə á cɛɛl sá ná; nyə á cɛɛl sá váál á nə nyə á kɛenzh cug jé yə Zembí shú dúśú, a bæ sá *mətúnuga mə anywa məcud wə Zembí.

³ Bwə nda ná ða cwééd bí nə jaŋga, nə dúl váál misóólúgú mí áðədaná myēsh, tə yéesh məbíi. Isá íni í ájáláyé nə mɪñkəñkə mí búúd. ⁴ Kúgá ná nyingə ða cúwal ícúwáli-cúwali, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bəw-bəw fyanga. Ntó nyə ájáláyé. Yidagá ða lə mənywa Zembí ngə sá bí má. ⁵ Bi mə jəlá nə wámbulə mpu ná, tə muud jaŋga, ñkí muud jí nə cug áðədaná yé, ñkí ntág muud jí nə yéesh məbíi yé, ngwúd nə ngwúd nyə abúle bæ nə kəw Faan mə Kríst bá Pəpá Zembí dí; yéesh məbíi jisə dúl váál yálə zembí áyadúg gúmə.

⁶ Bi kú bíd ná muud zág shüig bí nə mbɛé zhizhe kaand. Váál isá byəng wá í ða sá nə mpimbə mə Zembí í bíig buud ə məbún. ⁷ Kúgá ða fula sámbá nə bwo. ⁸ Yág, bí á bæ nə milám yidúgú nə yidúgú; ká, bí mūsə nə məñkenya mílamúd ja gaád; ngwagá kuú njòond á məñkenya. ⁹ Məñkenya máá mə ða bæ, nə jə lám, nə otútali, nə obúbálé. ¹⁰ Bi ó ða sə nji sá Zembí mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá ða nyíi misóólúgú myá məyídúgúd, mí cúgé nə mfií. Yidagá ða lwó nə misóólúgú myəng mí anywáyé. ¹² Isá bwə dú ngə sá məyídúgúd yí í cúgé sá mə ða bwiing, sála shwón. ¹³ Ja məñkenya mə mə kwan gúl sá yí, sá jəng mú nyin nda jí ná.

4:23 Rom 12.2   **4:24** Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10   **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9   **4:26** Zhk 1.19-20   **4:28** 1Te 4.11   **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10   **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25   **4:32** Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13   **5:1** Mat 5.48; 1Yn 3.1   **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10   **5:3** Gal 5.19-21   **5:3** Kol 3.5   **5:4** 4.29; Kol 3.8   **5:5** Rom 5.17   **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6   **5:8** yidúgú nə yidúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 məñkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9   **5:9** Gal 5.22-23   **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22   **5:13** Yuá 3.20-21

14 Nacé mənkenya wə mə dú sá nə sâ jêsh nyínúg nda jí ná. Gwó wó bí mə gwág gúl ciyá nə:

Wo muud jí gwód yé, juumág.

Woolég wú mímúhád,

Kríst ka kwan wo.

15 Bì ɔ mpú dɛ baagusə kuú njɔond wán nə bí kú ηgə cugə nda iwagulálə, bí cágəg nda buud bwó mə kyé wá. 16 Yílúgá fwála mikwámúd*, bôw mwôw mága.

17 Nə ndéé, kúgá dɛ wagula, dɛgá mpu wámbulə sâ Zembí mə jí yí. 18 Kúgá dɛ ηgul nə ndéé shwág, váál ηnguluga dɔɔng í dɛ kənd múúd íntíwálíd. Yidagá dɛ sɔ́ nə bí lwándúg† nə Nkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim. 19 Dɛgá sey ósóm nə mɪngwa nə isusa yá Zembí ja bí mə dú lésha yí; dɛgá ságusə Cwámba ísusa dí nə lám wêsh. 20 Dɛgá lɔ́ Zembí Sónngú kwonj mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nə sâ jêsh dí.

21 Dɛgá sá mpádúgá nyín nə múud yêsh jweeg líúu magulə nə ηgwól jwúg nə nyə nəc é gwɔ́ɔ́lə bí ηgə gwɔ́ɔ́ Kríst yí.

Cug á njów bā

22 Budá ɔ, bídúgá nə ogwúm bán bwó jwúg nə bí váál í jálá nə Cwámba yí. 23 Nacé mudúm mə jwú nə mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nə *Dɔ́ lú óbúgula nə; Dɔ́ dɔɔngú, nyə á cug dwo, dásə nyúúl nyé. 24 Nə ndéé, váál Dɔ́ í ηgə sá Kríst magwág yí, ntó námá wə budá bwó jálá nə sá ógwúm bánj magwág məzhií mêsh yé.

25 Bì bāη ogwúm, cɛɛlúgá budá bán váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ́ yí, váál cɛɛlí á nə nyə á kɛɛnzɪ cug jé shú Dɔ́. 26 Nyə a sá ntó nə á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú nə sá í bəg ηkɛ̀ɲkɛ̀ Dɔ́, 27 í nyínúg nyə milwanə mí cúwəla nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, ηkí gúl váál sâ ni, nji ηkí ηkɛ̀, kú nə sá á jumúg. 28 Váál cɛɛlí jɔɔng wə ηgwúm mə jálá nə cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə tãη nyúúl nyé á nyəmɛfwó. Muud mə cɛɛl múdá yé yé, á cɛɛl nyəmɛfwó. 29 Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəmɛfwó, mbɔ́. Muud yêsh mə dɛ wíl nyúúl nyé, dɛ ηwa njugú nə nywo námá nda Kríst ηgə ηwa njugú nə Dɔ́ nə, 30 Dɔ́ dásə nyúúl nyé yí, sá búśə ikúl ya nyúúl nyé nyɔɔng. 31 Sâ jɔɔng wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, nə: «Nda mə mə kwambulə bwo ntáni nə, mudúm mə bá lúgə sónngú bá nyɔɔngú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwó mú bə nyúúl ηgwúdú.» 32 Ndímba ni wúsə ayíyáág; mə jaaw bí nə í dúgyá nə Kríst bəndɪη Dɔ́ lú óbúgula. 33 Nji, í dúgyá námá nə bí: muud yêsh cɛɛlúg mudá yé nda nyəmɛfwó, mudá yəg ηgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyɔ̀l

1 Bwân ɔ, ságá obyɔ̀l bán váál magwág mə jálá nə Cwámba má, ntó jí tútəli.

2 Nacé nyúl mpándí í ηgə cì nə «gúmálúg sónngú wə bá nyɔɔngú wə», mpándí nyɔɔng ntəg ɔ í tɛéd bə nə nkaagə, 3 nyíśə nə nkaagə nə: «Wo dúgúg mánýwa, wo cugə kwóm kwóm shí gaad». 4 Bì bāη obyɔ̀l ntəg íí, kúgá sá nə kuú njɔond wán í

5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8   5:16 Kol 4.5   * 5:16 Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bésí bwó cì gwo nə: «Mpugá balan nə məfwála mə cug».   5:17 1.17; Rom 12.2   5:18 Mik 23.31-35; Rom 13.13   † 5:18 Na ηgə cɛɛl cì nə «bí shwágúg nə Nkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim» nda búúd bwó dú shwág nə məlwag nə.   5:19 Sóm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15   5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17   5:21 1Pr 5.5   5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1   5:22 1Kr 14.34-35   5:23 1.22; 1Kr 11.3   5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7   5:25 3.19   5:26 gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22   5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22   5:30 1.23; 1Kr 12.27   5:31 Mət 2.24   5:32 Mbú 19.7   6:1 Kol 3.20   6:2 Mbá 5.16   6:4 Kol 3.21

bág cíndal bwán ná bwé dúg sá bí minǵáádá. Yidagá ngə wáil bwo, ngə lwó bwo cug, ngə yə bwo fwámé njǵǵúlá í ngə zhu wé Cwám̄ba yí.

A málwaa ná omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bā wa shí mǵwág; mǵwág mǵng mǵ dúg bə ná gwǵǵǵ ná mǵjigūwa, ná lám ngwúđ, váál mǵwág í jálá ná *Kříst yí. ⁶ Í kú ntǵ du bə nji bwé mǵ fwo fála bí, nda sá mǵ cí ná bí ngə sǵ ná buud ǵ bwé gwǵǵǵ bí nywa. Dugá sá mǵwág mǵ ná bí búšə mǵlwaa mǵ Kříst, bí ngə lēel sá sá Zembí mǵ jí yí. ⁷ Séyúgá ná bwo váál í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá mǵ cí ná bí ngə sēy ná Cwám̄ba, kú bə búúđ. ⁸ Ngaá bí mǵ mpú ná tǵ lwaá tǵ muud cúgé lwaá yé, muud yēsh mǵ sá jǵjǵ sǵǵǵǵú yé, mǵ bá ngə mǵyána wé Cwám̄ba? ⁹ Bí bǵng omása ntǵ í, cǵgǵá ná mǵlwaa mǵn váál ngwúđ dǵng. Yowagá cwambulá. Ngaá bí mǵ mpú ná ná mǵlwaa mǵn ná bí, Mása wán á binǵ bēsh jí gwǵw jǵng, nyə áde ntǵ baam ná ngwǵl múúđ ntǵ ngwǵl?

Lúmbulí mǵ mbúgala

¹⁰ Ciyá mǵ zǵ jána cí bí yí jí ná, ngwagá yáag-yáag ngkúl mǵ Cwám̄ba, í lǵlǵshig bí nyádí kwǵng dí. ¹¹ Ngwagá mǵkwǵǵ mǵ dǵǵmb mēsh Zembí mǵ yé búúđ má, bí bǵg ná ngkúl mǵ du tǵl kuú ja Njwú mǵjamb mǵ du zǵ ná zhwog mǵkǵng mǵ zǵ du cēel nyúg bí yí. ¹² Buud dí sǵ ngə lúmbulí ná ndí wá. Sǵ ngə lúmbulí ná isá yǵ mǵyídǵǵú í ngə wá buud mǵnyámád yí, ná isá byēsh í ngə lwó buud mpǵl yí, ná byǵng í ngə bə ná minǵwǵng wa shí á mǵyídǵǵú yí, ná mǵjamb mǵsǵ gwǵw jǵng dí má. ¹³ Gwé wé mǵ cí ná, ngwagá mǵkwǵǵ mǵ dǵǵmb mēsh Zembí mǵ yé búúđ má, du jí ná ndí, bí bág bə kú fufug ja mǵfwála mǵ bá ngǵngala bí yí, bí lúmbulí ná ndēé ntǵ, bí tǵl ná shím. ¹⁴ Bí ǵ yǵm mǵnyúul! Bí sǵ du cǵgə nji ǵbábáled, ǵbábáled bwé bǵg bí tǵng nda kandá izimbi. Bí du ná mǵ cǵgə ǵtǵtǵl dí, ǵtǵtǵl bwé bǵg bí nda wama íngwǵnz bwé du búđal bud ná ndí yí. ¹⁵ Ságá ná mǵkuú mǵn mǵ dúg bə kwééshá kǵlə bwiing Jǵjǵ Lǵng í dú wá búúđ mǵtala mǵlámúđ yí. ¹⁶ Na isá íni byēsh dí, bí ka ná mǵ du bii búgǵ nda buná, gwé wé í é du jí mǵ ilá í kuda Múúđ Lúmbulí nyé é du wusə bí yí. ¹⁷ Ságá ná cǵg ə kandǵgə kandǵgə í bǵg bí nda tǵm íngwǵnz zimbi mǵ du búđal lúu ná ndí yí; bí ngə Milású mí Zembí, kafwele mǵ Nǵǵǵǵ Shíshim ǵ ni. ¹⁸ Nǵǵǵǵ Shíshim dúg yə bí mǵváál mǵ mǵjǵgala mēsh tǵ bí tǵl jáyé cé tǵ jáyē, bí du jǵgala ná Zembí, du tǵéng nyə mǵbwə. Bí ǵ yáag ná bí dúg sá sǵǵǵǵú wǵng kú bwēle káád. Bí ǵ du wá búúđ ǵ Zembí bēsh bídí mǵjǵgulad. ¹⁹ Bí du ná mǵ wá mǵ shú ná Zembí wág mǵ Kēel dé mpu dí, mǵ dúg jaaw búúđ *ndím̄ba á Jǵjǵ Lǵng ná kpwǵǵ kpwǵǵ, ²⁰ wám lwámá Zembí nyə á yə mǵ wé Jǵjǵ Lǵng, tēem bə ná í mǵ kǵnd mǵ mǵmbwug dí. Dugá wá mǵ mǵjǵgala dí ná mǵ dúg bwiing Jǵjǵ Lǵng wǵng ná kpwǵǵ kpwǵǵ váál í jǵla yí.

Mǵbádá

²¹ Shú ná bí mpúg cé mǵ tǵl yí ná sá mǵ ngə sá yí, mǵwáǵng Tishík mǵ búl cēel yé, sǵǵl mǵsáal mǵ Cwám̄ba, sǵǵl mǵsáal abúgǵlǵg ngə zə, nyə é zə bá jaaw bí. ²² Mǵ wé mǵ nti nyə ná a zǵg jaaw bí nda mǵ jisǵ ná, a zə wá bí ngkúl mǵnyúúłúđ. ²³ Zembí Sǵǵǵǵú bá Cwám̄ba Yésus-Kříst bwé ǵ sá ná bí bwáǵng bēsh bí cǵgǵg ná shee, bwé ǵ sá ná mǵ ná bí cǵgǵg cēelid ná búgǵđ. ²⁴ Buud bēsh bwé ngə

6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21   **6:6** 1Kr 7.22   **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25   **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1   **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13   **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17   **6:11** Zhk 4.7
6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9   **6:13** Rom 13.12   **6:14** Iza 11.5   **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15   **6:17** Iza 40.2; Heb 4.12   **6:18** 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4   **6:20** 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4
6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12   **6:23** bí cǵgǵg ná shee ... bí cǵgǵg cēelid: 2Kr 13.11
6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

ceel Cwám̄ba Yésus-Kríst n̄a váál ceelí í cùgé n̄a ñkul shîn wá, Zembî k̄é sá bwo mpaam!

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isá í dǵyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwə Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ηgə sá njoənd mísoən yé ábēé yí (Mís 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalē mímbú má cɔ, a njúl mímbwug dí (1.13). Nyə á cilə ná a yó ókrísten wá Filipî akíba, a wá bwo ηkul mílaméd nəcé á bul cəel bwo.

Shug lu lésú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə á bíd isá byēsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembí ka bán nyə gwów ntə isá byēsh nə buud bēsh.

Pwôl nyə á ka tál nǵígúla məηkəw zaηgbá:

(1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé má Yésus (2.5-11).

(2) Krísten má jəlá nə faan məηkenya (2.14-15).

(3) Muud mə mpu Yésus yé má dǵ dǵ bil isá byēsh nyéé nə nyéé (3.7-8).

(4) Yíl lám cug á yágúđ, náđawo kə shwóg (3.13-14).

(5) Dǵá bə məshusug məshusug (4.4).

(6) Kú nə yágúwó, dǵ yida lésə nə Zembí (4.6).

(7) Dǵ faas mítédǵá mí lám (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timoté məlwaa má *Kríst Yésus sá wə má cílə kálaad éga. Sá ηgə cilə bí bēsh buud ó Filipî bí búśə búúd ó Zembí kwonη mə Kríst Yésus dí wá. Sá ηgə cilə binónη otówe ɔ shwóg bán nə *ojaákwon bán. ² Sóηgú wúsú Zembí bə Cwámba Yésus-Kríst bwó ó sá bí mpaam, bwó ó sá námá nə bí ηgág nə cugə nə shɛɛ.

Pwôl ηgə yə Zembí akíba

³ Má dǵ yə Zembí waamə akíba ja jēsh má dǵ téduga bí yí. ⁴ Ja jēsh má dǵ jəgula nə Zembí shú bí bēsh yí, má dǵ jəgula nə məshusug. ⁵ Má dǵ jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúlə jwów ashúshwóógú zə wóós múús í, bí ηgə fəla nə mə shú bwíηgúla Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ηgə mpu búbálé ná Zembí muud nyə á má tééd bí jɔ sóólúgú wəəηg yé nyə é kə nə wə shwóg ná ndéé kə bá casulə jwów má Kríst Yésus*. ⁷ Má jəlá nə bə nə mbíi tédúgá wəəηg shú dǵnád nəcé bí búśə mə ηkí jág nywa lámúđ. Bí búśə mə ηkí jág nywa lámúđ nəcé bí ηgə ηwa dǵn kəw lu byám íbwádán Zembí nyə á má bwádan nə mə yí, ηwa kəw mímbwug myám dí, ηwa kəw shwɔlálə Jɔjɔ Kéel dí, ηgólə lwó ná a jí tətálí. ⁸ Zembí jí wúshined waamə ná yéesh má ηgə gwág bí bēsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúđ yí. ⁹ Məjəgula má ηgə jəgula nə Zembí shú dǵn dí má māsə nə cəelí jín í ηgóg nə kwídulí kúdúlg, ηgə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isá. ¹⁰ Í bəg ntó shú ná bí dǵ mpu isá í búl bə nə mfíí isá í ányunywaá dí yí. Ntó bí múśə bá bə nə mítédǵá nə sǵn, kú nə sá á jumág jwów má Kríst. ¹¹ Jwów dəəηgú bí bǵ bə nji nə mpumá† á tətálí Yésus-Kríst nyə é ηgə sá nə bí wúmág shú nə buud bwó yəg Zembí məshwúmb yí.

1:1 Timoté: Mís 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19   **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3   **1:6** 2.13 jwów má

*Kríst Yésus: 1.10   † **1:6** Jwów má Kríst: Dúśə jwów á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílású yí.   **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1   **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14   **1:9** Kol 1.9-10   **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwów má Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16   **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17   † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə míśóólúgú.

Pwôl tæm bæ mímbwug dí, a ji nə məshusug

¹² Bwaanŋ, mə jii ná bi mpúg ná isá byésh í mə bæ nə mə yí í ngə yida sá ná Jɔɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwó wó í mú ná, tɔɔ ozimbi bwó ngə baagula lunj mə ngwámuna wá bēsh, tɔɔ kúkál jēsh íí, í mə mpúy ná mə ji mímbwug dí nəcə *Kříst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwááŋg sánónŋ ngə bę Cwámba wá, bóle mə mə zə bæ mímbwug dí ga í mə sá ná bwó yidag mpu shwu mányúul nə Cwámba, bwó mú ngə bóle cúnda kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bāŋ bwó ngə cúnda Kříst nə lám íwímbúg, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwó ngə cúnda nə jɔ lám. ¹⁶ Búga báá bwó ngə sá nə ceelí, bwó ngə mpu ná nkí mə ji wa, jísə shú ná mə shwɔɔlag Jɔɔ Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bāŋ, ja bwó ngə cúnda Kříst yí, bwó aŋgə nə cúnda nə jɔ lám, bwó ngə sá nji ngólə fendya nə mə. Bwó tádúgá ná fendyálə nə mə í é sá ná mímbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágálə cínəŋ yí? Kú nə sá! Tɔɔ bwó séy nə bów-bəw yuug, tɔɔ bwó sá fwámé sá, mímbii myésh dí Kříst wó bwó ngə bwiing yé. Sá jɔəŋg jísə mə sá məshusug, mə é du námə bæ nji məshusug nə məshusug. ¹⁹ Mæ mə mpú ná, nə məjəgula bí ngə jəgula shú dām má, nə shúgálúlə Shíshim mə Yésus-Kříst ngə shúgal mə yí í bá sá ná micúŋ myám mí shúgúlág mə tɔəm. ²⁰ Mə abúlé bwele bæ nə məsáám nə mbii mə ngə bwánd sá mə ngə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán nə tɔɔ jáyɛ ja, tɔɔ kíkídiga, tɔɔ mə cugə, tɔɔ mə yə, Kříst nyə é nwa gúmə mэдí nyúúlúd. ²¹ Nəcə, cug jām jēsh jísə nji shú mə Kříst; mə ká ntəg yə, shwiy bæ mə nə mfíí. ²² Nji, nda jí ná, mə cugólə wa shí mishwun, mə e sá ísý í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá mə fééshúg yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpádúgá iyéesh íbá: mə ji nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kříst kág cugə kul ngwúd; jāŋ ɔ jí mə sá mə búl ceel yí. ²⁴ Nji mə dúg ná í bul bæ mə nə mfíí ná mə ngəg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcə ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kul ngwúd sánónŋ bí bēsh shú ná mə kwíndúg bí, bí búgabanugí, bí bæ nə məshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja mə é nyiŋgə zə bídí yí, zálə wám í mú sá ná bí bəg nə milúu nə sánŋ kwoŋ mə Yésus-Kříst dí.

Bi mə jalá nə wá nkúl gwánád

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí mə jalá nə cugə mísh mə búúd dí, mbii cug í mpiyá nə Jɔɔ Kéel mə *Kříst yí. Nəcə, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyiŋgə zə, mə jii ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yíim mənyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngə gwána gwáná á magulólə Jɔɔ Kéel, bí njúl lám ngwúd. ²⁸ Bí nda bwele bæ nə ifwaas nə buud bwó lúmbúlí nə bí wá. Inkán bín í é sá ná bwó mpúg ná búás zhíí á shwiy dí, bí bāŋ njúl zhíí á cugad; Zembí wə mə sá ntó. ²⁹ Nəcə íbwádán í ngə zhu bí wə Zembí yí bisə ná bí búgúlág Kříst; nji, kú bæ nji búgúlálə, jísə námə bí íbwádán ná bí bwámagí nə micúŋ shú déd. ³⁰ Bi mə jalá nə nwa dán kəw gwáná bí á dúg mə ngə gwána yííd, gwáná bí ngə gwág ná mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yēsh sálug nyaméfwó shí

¹ Nkí cug seəŋgí á bínónŋ *Kříst í wá bí nkul mílám dí, nkí ceelí í yó bí inkánŋ, nkí bí mú ngə cugə seəŋgí nə Shíshim mə Zembí, nkí bí mú nə lám inkúnŋkwoŋ nə ngwól gwág ngwól cey lámúd íí, ² ságá ná məshusug mām mə bəg lwandúlá. Í é bæ ntó ja bí é ngə cugə mbii ngwúd yí, bí mbíd mbii ceelí ngwúd, lám ngwúd, bí ngə

cugæ leedyá. ³ Muud nda sá sâ nâ yéésh máfendyá, nda sá sâ ná a sş mísh. Nji, muud yêsh sálug nyáméfwó shí, gúmal bósl búúd ntş mbií á gúmal nyáméfwó yí. ⁴ Muud nda sş nji manywa má nyáméfwó; muud yêsh sşşg ná bósl bwá bág námá nâ manywa. ⁵ Ngægá nâ cugæ mpádúgá nyín nda búúd bwá ðu cugæ kwonj má Yésus-Krist dí ná.

Tádúgá Yésus nyæ á bæ nâ ndî yí

⁶ Yésus nyæ á bæ mbií ngwúd nâ Zembî.

Nji, tæm bæ ntş, mfií nyæ á bæ nâ ndî wængâ, nyæ a shígé nada nâ wæ ná a bwên nda Zembî.

⁷ Nji, nyáméfwó nâ lâm yé, nyæ á bíð gúamá nyæ á bæ nâ ndî yí, a yídá zæ bæ mbií ngwúd nâ lwaá, a bæ múúd, buud bêsh mpu námá dág ná a ji muud.

⁸ Nyæ á sæl nyáméfwó shí, sá mágwág ná ndeé magulæ shwiý, shwiý yólæ kwolós dí ntåg.

⁹ Gwá námá wá Zembî nyæ a bân nyæ gwõw nâ ndî yí, a yæ nyæ jíná í ntş míná mêsh yí.

¹⁰ Nyæ á yæ nyæ dwo shú ná isâ byêsh, tæ byæng bí jonj dí gwów yí,

tæ byæng bí wa shí yí,

tæ byæng bí shí ga dí shí yí,

í dág kúd mábwõj shí ja í gwág jíná má Yésus yí,

¹¹ buud bêsh bwá mágulæg ná Yésus-Krist ji Cwámba, bwá lás ntş mímpu dí, yólæ Zembî gúamá.

Bi má jælá nâ faan májkenya

¹² Bwáájng má búl cæel wá, nda jí ntş ná, bi má ðu bwey bæ nâ mágwág. Í ajíyé ná mægwág mæongj má dág bæ nji ja má jí nûj bídí yí. Í jji ná bí búlug bæ nâ mægwág ja má cùgé nûj bídí ga. Ságá ná cugúlæ Zembî má cug bí yí í nyínug bídí ícug dí; ságá ntş nâ gwşşgá nâ mæjigawa. ¹³ Næcé Zembî wá ngó sá ná bi bág nâ fwámé iyéesh, bí sá mísólúgú á gwág nywa myá.

¹⁴ Ságá sósólúgú wêsh kú cwaduga, kú sênjusa makál, ¹⁵ shú ná bí bág kú nâ sá á jumág, kú nâ cúcwán lú mábwam. Bi má jælá nâ bæ bwân ó Zembî, kú nâ sá á jumág na kala búúd á lílínjí bínónj ngæ cugæ níid, bi ngó faan mpádúgá nyánúð nda imæos í wá mæjkenya shí gaád yí; ¹⁶ næcé bí ngæ kala bwo kéel á cug kuú njæond wánúð. Sá jæong í bá sá ná mæ bág bæ lúu ná sánj jwõw má *Kрист, næcé í bá mpûy ná mæ a shígé ngæ wáduga nâ micúnj nâ mindæólú ntş ngwas.

¹⁷ Séyúlæ bí ngó sêy nâ búgá yí í má bwey bæ bí *mætúnuga. Í ká bæ ná mæ yág, shwiý dâm zæ casulæ mætúnuga mán mæongjá, mæ bæ nâ mæshusug, mæ kala bí bêsh mæshusug mæongjá. ¹⁸ Mbií ngwúd wæongjá námá, í ji ná bí bág nâ mæshusug, bí kala mæ mæshusug mæongjá.

Pwól má kænd Ipafurodit Filipî

¹⁹ Mæ ngæ bwánd nâ búgá ná Cwámba Yésus nyæ e sá ná mæ léélug nti bí Timoté shú ná nyúúl bág námá zæ lal mæ ja á bá nyinjæ nûj zæ jaaw mæ mæcwama mán

---

2:3 Rom 12.10; Gal 5.26   **2:4** 1Kr 10.24   **2:5** Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5   **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3   **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17   **2:8** Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2   **2:9** Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4   **2:10** Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13   **2:13** 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5   **2:15** 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19   **2:17** Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16   **2:18** 3.1; 4.4   **2:19** 1.1

yí. ²⁰ Kú nà ñgwól múúd má jí nà ndí wa ná sá sá ñgà bə nà məcəy mə lâm mbií ñgwúd, ná ndéé a jí nà ñkul mpu wá lúú isá í dúgyá nà bí dí yé. ²¹ Bêsh bwá mú ñgə wá milúu ñji isá í dúgyá nà bwáméfwó yíid, kú bə byoŋŋ í dúgyá nà Yésus-Kríst yí. ²² Biméfwó bi mə mpú ná Timotê nyə a shí lwó bí sá á jísá yí. Námá nda mwân má du nada nà sóŋŋá ná, ntó wá nyə á má nada nà mə, sá sá ñgá bwiing Jójə Kéel yé. ²³ Nyə wá mə ñgá táduga ná mə é nti ja mə é wámbalə nda má é shúgula ná yé. ²⁴ Cwámba má lwó mə búbalé ná mäméfwó mə é lələú zə núŋ. ²⁵ Nji mə ámə kwey ná í bul jəla ná mə ntúg bí *mínyəŋə waamə Ipafurodit bí á nti ná a zág du kwíind mə ja má jí kwíindyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwíid mə ná iséy, zə bə mə muud gwoŋŋ lúmbálid. ²⁶ Má nti nyə nəcə a ñgə bul bə nə yéesh ná a dúg bí. Nyə a shigé ñgə bə ná shéé nda nyə á mpu ná bi a má gwáduga bwás dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə a lág kúná-kúnə ná á yə. Ká Zembí nyə a bwúg nyə ná ñkwonj. Kú námə bə ñji nyə, Zembí nyə a bwúg námə mə ná ñkwonj ná mə á bá bə, mósól məcəy mə lâm káda mósól. ²⁸ Mə má ka lələú nti nyə shú ná bi gwágúg məshusug nə nyiŋgələ dúg nyə, byâm ímpimbə í mú námə bóóg. ²⁹ Bi ɔ lág nyə tãŋ muud mə Cwámba, nə zhwog məshusug. Dugá ŋwa mbií búúd dé nə məjilə, ³⁰ nəcə nyə a má nywá zə yə nəcə iséy í *Kríst. A zələ ná a zə wá mbwá wán í á ñgə fúfə mə mádí iséyúd yí, a má nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yálə Kríst lâm

¹ Bwaang, mə shúgúlá ci nə bí ná, dugá bə nə məshusug tãŋ buud ɔ Cwámba. Mə akáádé ñgələ báásulə bí isá impwúd. Mə báásúlá bí byo ntó shú ná bi sásúlág isá í abúbôw. ² Bi ɔ káálúgə nə bów-bôw ósól ɔ mäsáal, mbeé ómpyə bóŋŋ, bi ɔ káálúgə nə bwo, wãŋ ábiwáág* bwá á síya yé cugé nə mfíí. ³ Shé bãŋ wá básə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé ñgə yə Zembí gúmá nə zhí á Shishim yé wá, shé buud shé básə milúu ná sãŋ nə bálə kwonj má Yésus-Kríst dí wá, shé buud shé ñgə nə ŋwa gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə jí nə məzhíí ná mə jee ñkény nyúul nə mísóólúgú mí cug múúd. Nkí muud jí nə ñkul ŋwa gúmá nəcə mísóólúgú, mə wá jí ná mə búlug ŋwa gúmá jooŋŋ. ⁵ Nəcə bwá á sá mə ábiwáág jwôw lú mwəomb mpúsə byélé dâm; mə jí mwân *Izarəyél byélulə beend má Bəŋzhamé dí, mbyágá heburə. Kóomb bəŋlə máccə, mə á bə *Farizyən. ⁶ Shú wálə lúú mísəon *Oyúden dí, mə á du lwó Dj lú óbúgala ɔ Yésus cúwáli. Kóomb cugələ tətəlí nda máccə má jí ná, mə á bə kú nə kúl básə nə ñkul jum mə yí. ⁷ Mafúlu má á du bə mə isá í mfíí máni, mə mú ñgə dúg mwó múús kú nə mfíí nəcə mə múšə muud má *Kríst. ⁸ Mpúlə má má ŋpu Cwámba waamə Kríst Yésus yí, ja má dúg mfíí á cínŋŋ yí, mə má kwey ná bíl isá byêsh bíšə zhizhe. Nəcə Kríst í, mə a má myaas isá byêsh, mə dúg byo shíd máwúdə shú ná mə bəg nə nyə cug jãm jêsh dí, ⁹ mə bəg muud yé ncindí nə ncindí; ja jooŋgá mə jee tów Zembí míshád, kú bə nəcə tətəlí waamə ná mə ñgə bə məcə, í yidá bə nəcə tətəlí má Zembí; a má kalá mə nyə nəcə mə ñgə *búgala Kríst. ¹⁰ Mə má dúg isá byêsh shíd máwúdə ntó nəcə mə ñgə jí ñji ná mə mpúg Kríst, mə bə nə ñkul í á sá ná a gwúmég yí, mə ŋwa dâm kow á micúŋ myé, mə

2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18 3:1 2.18 3:2 2Kr 11.13

* 3:2 Ábiwáág nyə á du bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá má Aburham, ntó jí ná a jí muud á kúl mə Zembí. 3:3 Rom 2.28-29 3:4 2Kr 11.18, 21 3:5 Luk 1.59; Rom 11.1 3:6 Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 3:7 Mat 13.44, 46 3:9 Rom 1.17 3:10 Rom 6.8-11 mə ŋwa dâm kow á micúŋ myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmég: Mis 4.2; Rom 5.1-7

dág máméfwó nda mbimbə nəcə shwiy dé, ¹¹ shú ná tɔ wáyé mbií tɔ wáyé, mə bəg gwúm nda nyə.

Pwóljisa yuug shú óbúgula

¹² Ntɔ cugé ná mə má kumə məshíné, ŋkí ná mə bii sá jəsh. Mbô! Mə ŋgə ná wá ŋkul ná mə biíg daás nə mbwə wám nəcə *Kříst Yésus má bii mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaanɔ, máméfwó mə anɔɔ nə ci ná mə má bwey bii daás. Mbô! Nji, tédúgá wám wí nji ŋgwúd; nji náəó, mə má yíl lám cug má á fwo də cugə yíid. Mə ka ŋgə nádawo ná mə ká nji shwóg. ¹⁴ Mə ŋgə wá ŋkul nyám nyəsh ná mə cásuləg nɔɔnd, mə bii daás Zembí ŋgə jəw sá ná sə kág ŋwa nún gwów kwon mə Yésus-Kříst dí yí. ¹⁵ Shé bəsh buud shé mú óŋkwanz ɔ búúid cug seɛŋgí á sánŋŋ Yésus dí wá, shé bəg nə tédúgá ŋgwúd wəɔŋ. Ŋkí bi mə bə nə tédúgá íshús gúl súsúsá di í, Zembí nyə é feen bí mənkenya cínɔŋ. ¹⁶ Sá ŋgwúdí, nda shé má bwey bə ntúga éga, shé kyéyugá kuú nɔɔnd ŋgwúd. ¹⁷ Bwaanɔ, yagulagá mə. Mpugá də dág buud bwə ŋgə cugə mbií cug bí á dág sə ŋgə cugə yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlýa buud kuú nɔɔnd wán í ŋgə lwó nə bwə ŋgə lúmbuli nə sá Kříst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwolós dí yí. Mə á shí bwey də jaaw bí gwo, má nyingə jaaw bí gwo jaá gaád nə məzhwíle míshúd. ¹⁹ Zembí mə bá janɔulə bwo, nəcə bəŋ, iyéesh byəŋ wə bisə bwo wán Zembí, bwə yidá də mamada nə sá í jəlá nə sá bwo shwón yí, milám myán mí ká nji isá í shíd. ²⁰ Shé bəŋ nyíshé mpwág nyísə gwəw, wú shé ŋgə bwánd ná Cwamba íshé Yésus-Kříst mə bá zhu, zə cug shé wá. ²¹ Nyə wə mə bá zə cənd shé mənyúul má mántágula shé básə nə ndí məga, sá ná mə ŋkánawag nda nyúul nyé; á bá sá sə ntɔ nəcə á ji nə mpífá í də sá ná á wág isá byəsh nyádí mánýámád yí.

4

¹ Gwə wə má cí nə bí ná, yé bwaánɔ má búl ceel wá, bwaánɔ má ŋgə gwág yéesh wá, yímúgá mənyúul sá jəsh í dúgyá nə Cwamba yíid. Bwaanɔ má búl ceel wá, bí wə ŋgə wá mə məshusəg lámúd, bi wə ŋgə sá ná bwə ságúsəg iséy byám.

Křisten má jəlá nə cugə lám ná salá

² Mə ŋgə yáag nə Ivodí mə yáag nə Sətish ná bwə dág bə cún ŋgwúd tən buud ɔ Cwamba. ³ Wɛɛ ntəg í, fwámé shwə waamə shwə ŋgə səy səy ŋgwúd yé, mə ŋgə ci nə wo ná wo kwiíndúg bwo. Ngaá wo mpú ná sánŋŋ bwo, nə Kuləman nə bóól búúid ɔ gwooŋɔ, sá á gwána shú Jɔjɔ Kéel. Buud bəɔŋgú mínə máŋ məsə cilyá kálaad á cug dí. ⁴ Dugá bə nə məshusəg ja jəsh tən buud ɔ Cwamba. Mə nyingə ci gúl ja ná: dugá bə nə məshusəg. ⁵ Fúlú nyín á ná shee í dág nyín, muud yəsh dág. Cwamba wál bá zə. ⁶ Bi nda yágawo tɔ sá. Nji, dugá lwó Zembí iyéesh bín, tɔ bí təl jáyé cé tɔ jáyé, bí də jəgula nə nyə, də téeg nyə məbwə, bi dágá yə nyə akíba. ⁷ Ja ɔɔŋgú, Zembí nyə e sá ná bi bəg ná shee; sóólúgú wəɔŋgú, í ŋgə ntɔ ikən byəsh yí, í é sá ná milám mín nə mitédúgá mín mí nádag wə *Kříst Yésus. ⁸ Bwaanɔ, má nyingə shúgula ci nə bí ná, kəndugá milám sá jəsh jí búbálé yíid, í jəlá nə gúmá, jí tətəlí, í cugé fulá nə məbəw, jí ná buud magulə yí, jí ŋkí nywa bwiinɔgálə, í njúl sá á jɔ fúlú, sá á ságúsəg yí. ⁹ Sá jəsh bí á jíg mádí yí, bi á ləg nə

3:12 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1   **3:14** 1Kr 9.24-25   **3:16** Gal 6.15-16   **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3   **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12   **3:19** Rom 16.18   **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14   **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4   **4:1** 1Te 2.19-20   **4:3** Mis 3.5   **4:4** 2.18   **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2   **4:6** Sóm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7   **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15
4:8 Rom 12.17-18   **4:9** 3.17; 1Kr 13.11

mə yí, bí á gwág mə cí yí, bí dúg mə sá yí, ságá gwo. Nə ndeé, Zembí á mpwogé nyə é bá ji nə bí.

Pwòl ji nə məshusug nə cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mə mə bul bə nə məshusug cug mə ngó cugə nə Cwámba yíid nəcé məcɛy bí ngó gwág mə má má má ka tɛem nyiŋgə nyín. Mə mpú ná bí á du bwey bə nə məcɛy nə mə, nji bí á shígé du bə nə fwála mə lwóyá məcɛy məɔŋg. ¹¹ Mə alásé ntúga nəcé mə bələ məfúfəd. Mbò! Mə á jíg cug dúlə bə nə məshusug nə mbií cé jêsh mə tál yí. ¹² Mə mpú du cugə məntágala dí, mə mpú námə du cugə məbugabaanud. Ja jêsh, tə kúl jêsh íí, mə a mə jíg cugólə nə jíl, mə jíg cugólə nə zha; mə mpú du cugə təɔmud, mə mpú námə du cugə məfúfəd. ¹³ Mə ji nə ŋkul jísəw mbií cug wêsh nəcé mə ji nə muud ngó lulushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛem bə ntó, bí a mə mpu sá nə ŋwaálə kəw *incwaw í ntug byám dí.

¹⁵ Bí buud 3 Filipi, bí mə mpú ná ja ísɛy í Jɔɔ Kéel í á ngə bwelɛ tɛéd yí, ja mə á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lú óbúgala 3 Yésus í á wá lâm nə í du yéya ísá nə mə; nji bí námə wə bí á sá ntó. ¹⁶ Gwə wə í á bə nə mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá cɔ ja ŋwúd.

¹⁷ Mə aŋgê nə lás ntúga nə mə ngə sɔ ná buud bwə yág mə isá. Mə ngə yida sɔ nə Zembí kwádúlg bí mpumá ísɛy bí ngə sá yíid. ¹⁸ Mə a mə shín bə nə isá byêsh í jəla yí, ntɔ námə bímbí í jəla yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipaferodit má mə á mpu nyiŋgə zə lwándulə mə nə cwóó. Məcwúm məɔŋg məsə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jɔɔɔ mətúnuga Zembí ngə magulə a ngə gwág nywa má. ¹⁹ Zembí waamá nyə é lwándulə bí nə isá byêsh bí é jii yí, nda zhwog təɔm yé wúsə kwon mə Yésus-Krist dí ná. ²⁰ Zembí sóŋgú wúsú ŋwág gúmá kanduga á kanduga. Amen.

Məbádá

²¹ Bí ə bádá mə muud yêsh jí múúd mə Zembí kwon mə *Krist dí yé. Omínyəŋə bəm sənəŋ búśə wə wá bwə ngə bəda bí. ²² Buud 3 Zembí bêsh bwə ngə bəda bí, bul bə nə ndeé bəɔŋg wá njów mə *Káázəl. ²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Krist í jig mítədúgá mínúđ.

4:11 1Tm 6.6-8; Heb 13.5   4:13 2Kr 12.9-10   * 4:13 muud ngó lulushi mə yé: Jísə Krist.   4:15 2Kr 11.8-9   4:16 Mis 17.1   4:17 1Kr 9.11   4:18 2.25; Ləv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5   4:23 Gal 6.18; Ifz 6.24

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwól shú Kolósia yí

Pwól njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwá á zə shiig okristen wá Kolósia nə bów-bów mínjígulá. Bwá á nga jíguli ná, shú ná muud mpúg Zembí, a dúg cug í, á jəlá nə yə mənkuul má míshishim gúmá, a bə ijám nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídúw nə mənkuul... Nji Pwól má gwág ntó yí, a má cilə bwo kálaad éga, lwó bwo ná cug Zembí má yə búúd kwonj mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wá bwá á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sá í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembí nyə á ntí nə a zəg cug búúd yé. A ji nə mpífə í ntə mampífə má dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyádí wá nkuul má Zembí í á da wú, í ka ngə té isá byəsh yá gwów nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwól mə tééd báda ókristen wá Kolósia, a mú jəgula nə Zembí shú dán (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyésh, a jwú nə Də (1.15-20). Mpúsə susa, Pwól mə lwó gwáná á ngə gwána shú Də yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwūn mā váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shín nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwól muud Zembí nyə a féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonjə wúsú Timoté, sə wá má cílá kálaad éga. ² Sə má cilə bí minjəkəké mí ómínyonjə búsu búso Kolósia wá, omínyonjə ó abúgúlág nəcé shé bələ búúd ə *Kríst. Sónjé wúsú Zembí sáág bí mpaam, ké sá námə nə bí cugəg nə shee.

Pwól ngə yə Zembí akíba

³ Sə ngə yə Zembí akíba ja jəsh sə ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Sónjé mə Cwámba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sə má gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus í, bí ngə námə cəel obúgula bəsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgú nə Zembí mə bá yə bí isá í anyunywaá byəsh nyə á má bwúg bí gwów yí. Bí a mpu ná bí má jəlá nə bwánd nə búgú ja milású myá obábálé, jəjə Kéel nyə á bwəle wóos bídí yí. ⁶ Ja jəjə Láj wəonj í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kál jəsh ná. Í á tééd wúmálə námə jwów bwá á bwəle jaaw bí mpaam mə Zembí yí. Jwów doonjé, bí a wámbulə nə mpaam nyəonj nyíə búbálé. ⁷ Ipafras muud sə má búl cəel wá nyə a jíguli bí ntó; a ji shwá wúsú sánónj sə ngə səy yé. A ji jílá jísú núnj bídí ngələ səy nə Kríst shú dán, a ngə səy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wá nyə á jaaw sə mbií cəelí Shíshim má Zembí má yə bí yí.

⁹ Sə jəonj wá í sá ná, tééd jwów bwá á bwíing sə lán wán yí, sə má da jəgula nə Zembí shú dán ja jəsh nə a yəg bí fəg nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sá jəsh á ngə jji yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə nkuul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmá yí, bí mú bə nyə nkí nywa lámúd məzhíí məsh, bí ngə sá jəjə mísóólágú mimbii myésh, bí ngə nyinjə bul mpu Zembí. ¹¹ Sə ngə námə jəgula nə Zembí

1:1 muud lwámá: Gal 1.1   **1:3** Ifz 1.16; 1Te 1.2-3   **1:4** Ifz 1.15   **1:5** 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13   **1:6** Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16;   **1:7** Ipafras: 4.12; Flm 23   **1:8** 1Kr 8.1   **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9
1:10 Ifz 4.1; 2.10; Ifz 1.27   **1:11** Rom 5.2; Ifz 1.18;

ná a lálushig bí mæzhíí mæsh næ mæma ñkûl nyé ántɔ minji, shú ná bí bág næ zény kǎlæ shwóg, bí kú lámusa ja bí mǎ bwómá næ mækugulá yí. ¹² Dugá yæ Zembí Sósngú akiba næ mæshusug, nyæ muud nyæ á mǎ sǎ ná bí bág næ ñkul bíi dán kow lá isá nyæ á mǎ kwamusa shú búúd bé yí, bwá ñgǎ cugǎ mǎñkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amádi á isá byêsh

¹³ Nyæ a tí yíl shé mpǎl á mǎyídúgúd, ntæɱguli shé Faan mæ Mwán yé abábe dí. ¹⁴ Mwán yé wǎɔng wǎ nyæ á balan næ ndí zǎ tǔ tǎñ, yíl shé mǎnyámád yé, a juu ntǎg shé *mísám.

¹⁵ Nyæ á zǎ lwó buud sǎ Zembí jí yí, Zembí múúd cúgé næ ñkul dúg yé. A jí Mwán acúmbá mǎ Zembí*, á ntǔ isá byêsh Zembí nyæ a té yí. ¹⁶ Nacé nyádi wǎ ñkûl mǎ Zembí í á ñgǎ wú†, í ka ñgǎ té isá byêsh yá gwǔw næ shí yé. Isá byêsh, næ byɔɔng í ñgǎ nyín yí, næ byɔɔng í ángê næ nyín yí, tǔɔ otǔwe ɔ shwóg wá mǎyídúgú, tǔɔ byɔɔng bí sǎ næ icwamba yí, næ byɔɔng í ñgǎ wá buud mǎnyámád yí, næ byɔɔng í ñgǎ lwó buud mpǎl yí, nyæ wǎ nyæ a té byêsh, nyæ a té byo shú dé nyæmfwó.

¹⁷ Nyæ á ðu bwey bæ, isá byêsh nda fwo bæ; nyæ wǎ ñgǎ shúgal isá byêsh. ¹⁸ A jí lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyæ kug nyúul‡. Nyæ wǎ jisǎ shug lú cug ágúgwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelélæ gwúm; í á sɔy ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóomb byêsh. ¹⁹ Zembí nyæ a sǎ ntó nacé nyæ á gwág nywa ná nyæmfwó jíg wǎ *Kríst ncindí næ ncindí. ²⁰ Zembí nyæ a gwág námá nywa ná á nyiñgǎ sǎ ñkwambulæ mpédúgá nyæ næ isá byêsh, tǔɔ byɔɔng bí wa shí yí, tǔɔ byɔɔng bí gwów yí. Nyæ á ka nti Mwán yé Kríst zǎ yæ kwolós dí, shwiy dɔɔng dí wǎ Zembí nyæ a wá mǎtæla mpédúgá bǎnðñ isá byêsh yé.

²¹ Bí bǎñ, bí a shigé ðu bæ næ wǎngǎ næ Zembí yág, mitédúgá mín næ bów-bów mǎsólúgú mín mí á sǎ ná bí bág mizhízhín myé. ²² Zembí mǎ sǎ ja gaád ná, shwiy nyúul mǎ Kríst í á yæ yí, í sǎág ñkwambulæ mpédúgá binóñ nyæ, shú ná a bág kǎ tǎl bí nyádi míshúd bí njúl minjǎñkǎ, kú næ lág, kú næ sǎ á jumúg. ²³ Í bá bæ ntó ñkí bí mæ nada næ búgǎ fwámé nada ná bós, kú fúfug; ñkí bí mæ bǎ kú magulá ná gúl sǎ í zág tǎl bwándáilæ bí ñgǎ bwánd sǎ bí á gwág Jɔɔ Lǎñ dí yí. Jɔɔ Lǎñ wǎɔng wǎ osóal ɔ mǎsáal ɔ Zembí bwá á cúndæ shí ga nyêsh yí. Mæ Pwól mæ jí ñgwól sósol mǎsáal ñgǎ cúndæ Jɔɔ Lǎñ wǎɔng yé.

Pwól nyæ á bul wáduga

²⁴ Mæ ñgǎ gwág mæshusug ja mǎ ñgǎ jug shú dán ga. Nacé jugúlæ mǎ ñgǎ jug mǎdí nyúúléd yí, mæ ñgǎ jusa *incwaw í ntug nyúúl mǎ *Kríst í jǎlá næ bwæma næ ndí yí, nyúúl mǎ Kríst nyɔɔng wǎ *Dɔ lú óbúgula. ²⁵ Mæ á zǎ bæ sósol mǎsáal Dɔ dɔɔngúd næ yǎlæ Zembí nyæ á yæ mæ iséy ná mæ bwíñgug bí Lǎñ yé wêsh ncindí yí, ²⁶ mæ bwíñgug bí *ndímba nyæ á ñgǎ baagulá shwoó dí ikala í búúd í dúgǎ cǔ, ðu cǔ, ðu cǔ yí; nyæ a mǎ ka zǎ wééshali byo, lwó minjǎñkǎ mí búúd myé.

²⁷ Nacé á cæel ná bwá mpúg bímbí ndímba wǎɔngú jí næ milwaná íkúl ishús dí yí, yuug jé jɔɔng jí ná: Kríst jisǎ bídí ícugud; ntó, bí je ñgǎ jí næ búgǎ ná bí mæ bá jí

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12   **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3   * **1:15** Mwán acúmbá: Ciyá ní í ñgǎ lwó mǎí Yésus jí næ ndí yí, kú bæ fwo-byêl.   **1:16** 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2   † **1:16** Yésus wǎ nyæ á ñgǎ wééshali ñkul mǎ Zembí, ñgǎ té isá næ ndí.   **1:17** Yuá 1.1; 8.58   **1:18** lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5   ‡ **1:18** Námá nda lúu í ðu yæ nyúul cug í dúgǎ lwó nyúul mæzhíí ná, a ñgǎ yæ Dɔ dé cug, a ñgǎ lwó bwo mæzhíí.   **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23   **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16   **1:21** Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27   **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6   **1:24** 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13   **1:25** Ifz 3.1-3   **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6   **1:27** gúmad: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18

nyádfi jiya gúmad. ²⁸ Kríst wɔɔŋgá, nyə wá sá bân ŋgə bwiŋŋ yé. Sá ŋgə bwiŋŋ sá ŋgə sá ná muud yêsh sáág ncə, sá ŋgə lwó muud yêsh sá í jálá nə sɔy yí. Sá ŋgə sá ísɔy byɔɔŋgá nə bímbí lú fúg dêsh sá bí nə ndí yí, nacé í jii nə sá sáág ná muud yêsh mə bá tɔw mísh mǎ Zembí dí yé fífag búgád. ²⁹ Shú dɔɔŋg wá mǎ ŋgə líduga nə cúná yí, mǎ ŋgə cúná cúná jɔɔŋgá nə ŋkul mǎ Kríst í ŋgə nyîn mǎdfi cug dí yí.

2

¹ Mə ŋgə bul jii ná bi mpúg ná mǎ ŋgə cúná mǎma cúná shú dún, nə shú ókrísten wá Lɔwdísɛ, nə shú bóslúgá bēsh bwá abwélé dág mǎ wá. ² Mə ŋgə cúná shú ná milám mí səlɔg bwo shí, ná bwá céélagí, cɛlí jɔɔŋg í sáág nə bwá búlug bə leedyá; mǎ ŋgə námá cúná shú ná bwá bíig ibwádán muúd mǎ du bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwá mú mpu ndimba Zembí nyə á ŋgə ná baagula shwoód yí, ndimba wɔɔŋgá wúsa: Kríst. ³ Nji nyádfi wá múúd jí nə ŋkul kwey sá jêsh í dúgyá nə fug nə mpúyá yí.

Pwól ŋgə kéwuli obúgula

⁴ Mə ŋgə ci ntáni shú ná muud nda zə nə jɔ mbúlá kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá ná, tɛem bə ná mǎ cugé nŋh bídí, *shíshim wám wí nŋh; mǎ jii nə mǎshusug nə ŋgəlá dág ná bí ŋgə mpu táág isá bídí ícug dí, búgá bí ŋgə *búgula *Kríst yí í tál ná shím.

⁶ Ná ndɛé, nda bí á mǎ lóg Kríst Yésus ná nyə wá jí Cwámbe wán ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bɛ yí. ⁷ Bí é cugə ntó bi mǎ nada nə nyə, bi ŋgə magulə nji sá í ŋgə zhu nyádfi yí, bi ŋgə kyey nə búgá jín nji nda bwá á jíiguli bí ná, bi dúgá bul lɔ mǎnywa bwá sá bí má.

⁸ Bi ó bey ná muud zág nə dúl váál mbɛé faasúlá íciyá zə sá ná bi gwágúg nji nə nyə, mbɛé mǎshügá wá mǎni. Mǎshügá mɔɔŋg mǎ ŋgə ŋwa ŋkul íjám nə íjag dí, nə míshíshim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myáád*, kú bə wá Kríst. ⁹ Nacé Zembí nyáméfwó njul nyúúl mǎ Kríst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Kríst wɔɔŋg dí wá isá í ŋgə zhu bí shú ná bí bág lwándúlá mǎzhí mēsh yé, nyə muud mǎ jwú nə isá yá mǎyídúgú í ŋgə wá buud mǎnyámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpál yí. ¹¹ Bi á síya wán ábiwáág Kríst dí kwoŋud; mbwá mǎ múúd dí í á sá bí nyə. Nyāŋ nyə á zhu wá Kríst, nyə á yíl ŋkul *mísám mí á du bə nə ndí bídí mílám dí yí. ¹² Ntó jii ná duwanálá bí á duwan yí, binónh Yésus bí á dɔw, binónh mú gwúm. Jí ntó nacé bí á búgula ŋkul mǎ Zembí í á gwúmushi Yésus yí†. ¹³ Ná ndɛé, nə iwushí bí á du wush yí, nə bálé bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bí bág mimbimba. Nji, ja gaád íí, Zembí mǎ nyiŋgə yə binónh Kríst cug, á mǎ jímbal shé iwushí byêsh. ¹⁴ Nyə á mǎ yíl mícilyá mí á ŋgə lwó ná shé á jag sá myá. Mícilyá myɔɔŋg wá mí á du bə nə mǎmpándí mǎ á du bwaagulə sá mǎbɛɛ má. Nyə á mǎ bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isá yá mǎyídúgú í ŋgə wá buud mǎnyámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpál yí, Zembí nyə á mǎ déég byo ŋkul dɔɔmb nyāŋ, a ŋgə julə kə nə byo mbaadə nə mbaadə tām buud, ŋgəlá lwó ná í músə mikwám myé.

1:28 Ifz 4.13   **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13   **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2   **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19
2:4 2.8; Rom 16.18   **2:5** 1Kr 5.3   **2:7** 1.23   **2:8** 1Tm 6.20   * **2:8** míshíshim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myá: Ofeeshe ɔ Kálaad Zembí bēsh bwá cúgɛ bul bə cúnh ŋgwúd na ciyá níid. Sá bân sá ŋgə ci ntáni nacé sá mǎ dág ná Pwól ŋgə ci mǎŋkul mǎ dú ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magula Yésus-Kríst yí. Bósl bwá ŋgə ci ná jísə «isá í á tɛéd shí ga yí». Dúgúg námá Gal 4.3, 9.   **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21   **2:11** Ifz 2.11   **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6   † **2:12** Sá bí nə ŋkul fɛéŋ na ná «bí ŋgə búgula ná ŋkul mǎ Zembí í á gwúmushi Yésus yí í mǎ yíl bí mǎnyámá mǎ mǎsámád».   **2:13** Ifz 2.1, 5
2:14 Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24   **2:15** 2.9-10

16 Ntó, muud nyə ajáláyé nə cígə bí iwushî shú sá í dúgyá nə dəg nə mənɔul yí, ŋkí ntág sá í dúgyá nə zaŋ məcúwo mə mbyól ŋkí osábaad yí. 17 Məcəɣ má isá íni mó á bə nji tɔŋ nda shishím í á ŋgə lwó ná isá í ŋgə zə yí; nji, wə Yésus-Kríst wə fwámé isá bisó yé. 18 Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í məshügá, nə ŋgələ yə *wəéŋgələs gúmá. Buud bwə sá misóólúgú myəɔŋg wə bwə du bul wə lúú isá bwə du dúg məntaməd yí, bwə ŋkény mánnyúul ntó cwúw, í njúl ná milúú myán wə mí ŋgə fwɔ mitədúgá myán. 19 Bwə ánadáyé nə Kríst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ŋgə wíl kug nyúul wəsh, a ŋgə námə mpu táág iséy í məbwɔɔ mə nyúul nə misusagá, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembí mə céel yí‡.

Cug má krísten

20 Binɔŋ *Kríst bí á yə, shwiy dɔɔŋg í á má sá ná bí béégyág nə bów-bów *míshíshim mí ŋgə kyey nə isá yə shí ga myá. Ká nəcé jí bí ŋgə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nəcə jí bí ŋgə magulə ná bwə ŋgəg nə yímbuli bí nə mampándí mäsə ná: 21 Ci wo kú ŋwa sá ga! Ci wo kú də jini! Ci wo kú kúnya nə jimi! 22 Mampándí məní má ŋgə dúgya nə isá bisó ná, wó ká shín balan ná ján, í shín yí. Məsə nji məcəɣ nə minjígúlá myá buud. 23 Mampándí mɔɔŋgú má ŋgə jíguli ná muud sáág míl misóólúgú bwə á má ŋgə wə yəbád myá, yə wəéŋgələs gúmá, səl mánnyúul shí, cug nyúul. Minjígúlá myəɔŋg mí ŋgə bə nda mí ŋgə yə buud fwámé fág, nji í njúl ná mí cúgé nə ŋkul sá ná muud mpúg máánd iyéesh yə lám yé.

3

1 Ngaá bí mə mpú ná binɔŋ Kríst bí a gwúm? Ntó, ŋgəgá nə sɔ isá í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembí dí mbwə mənɔwúm yí. 2 Wágá milúú isá í dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byəɔŋg yə shí gaád. 3 Nəcə, binɔŋ Kríst bí á yə, cug jín jisə shwoód wə Zembí kúl Yésus jisə yí. 4 Ja Kríst muud jí cug jín yé má bə zə lwóya nyúul yí, binɔŋ mə bá nyín, bí ŋgə námə ŋkənəwa nda nyə.

5 Nda jí ntó ná, ŋgəgá nə gwílya ijám bín yə cug á shí ga; ntó jí ná isá nda janga, nə misóólúgú mí ádadaná, nə iyéesh í ayiyáag, nə bów-bów iyéesh, nə yéesh mábii, nəcé yéesh bələ nə məbii jisə yələ ŋkúmba zembí áyadúg gúmá. 6 Bów-bów isá íni wə í du sá ná mpimbə má Zembí í bíig buud ɔ málwə. 7 Kuú ŋjɔnd wán í á bə námə ntó ja bí á du ná bɛ isá byəɔŋg yág yí. 8 Nə ndéé, ja gaád í, myáásugá isá byəɔŋg; myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwɔlə lám, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwúlí-cúwali. 9 Kúgá ná du bwiiŋgya íjɔɔ mpədúgá nyín, nəcé, nda múúd má du yíl káándə ná, bí a má yíl mbii múúd bí á du fwo du bə yí nə misóólúgú myé myəsh, 10 bí a má bwáád kukumaga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wɔɔŋgú, Zembí má du sá ná í nyíŋgəg ŋgə bul bə gúgwáan ŋgə bɛɛla nyə muud nyə á tɛ nyə yé. A du sá ntó shú ná buud bwə mpúg nyə váál í jəla yí. 11 Na músə ná, muud nda ná nyinɔ du bə nə tədúgá ná mwə Gərək wə éga, mwə *Yúden wə éga, ŋkí ná nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé siya;

2:16 Rom 14.1-6   2:17 Heb 8.5   2:18 Ifz 1.21   2:19 1.18; Ifz 4.16   ‡ 2:19 Váál lúu í du wíl kug nyúul, du námə mpu táág iséy í məbwɔɔ mə nyúul nə misusagá yí, ntó námə wə Kríst muud jí lúú yé ŋgə wíl Dɔ́ lú óbúgula dɛsh ncindí yé.   2:20 2.9-10; Gal 4.3-5, 9   2:21 Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9   3:1 2.12; Ifz 1.20   3:2 Mat 6.33   3:3 Rom 6.4; 2Kr 5.14   3:4 Gal 2.20; Flp 1.21; ŋkanəwa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2   3:5 Gal 5.19-21   3:5 Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3   3:6 Ifz 5.6   3:7 Rom 1.18; Ifz 5.8   3:8 Ifz 4.29; 5.4   3:9 Ifz 4.22, 25   3:10 Mat 1.26-27; Ifz 4.24   3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13

nyíga nyə ampúyé cug, nyíga ji jool; lwaá wága, fálí muud wó éga. Mbô, bíni í cùgé ná nə mfíí, nji Kríst wó ji nə mfíí, a njul ntâg múúd yêsh ngə *búgala yé lámúd.

¹² Ntó ji ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bi bəg minjêñkê mi búúd, á bul ceeł bí. Ntó, bwaádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó ji nó: bí gwág búúd cey lámúd, bə nə jə lám, muud kú bwəle ñkêny nyúúl, də bə nji lám ná shεε, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jísow mpádúgá nyín. Nkí ngwól *mínyonhə woó má byaagula nə wo, wo juu nyə námá nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bə wó ceeł; gwó wó í é sá ná bi mpúg bə leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jów bí zə seeng búmbə ngwúd shú nə bi cúgəgí mpwogé mpádúgá nyín. Ságá ná mpwogé wəonj lwándúg bí milámúd. Dugá lə mánywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel má Kríst í lwándúg bí milámúd ná cwós; dugá yéya mínjígúlá, bí dú sá ná nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyúúl nə fəg nyín nyêsh; bi dúgá sey ósôm nə mingwa nə isusa yá Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bi ngə lə Zembî.

¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jíná má Cwámba dí, bi dúgá lə Zembî Sósóngú kwonj yéd.

Cug á mpádúgá okrísten

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ə, maguləgá ná ogwúm bín bwó jwúg nə bí. Ntó í jálá nə buud ə Cwámba yé. ¹⁹ Budúm ə, ceełəgá budá bín, nda də nwa bwo nə ñkád.

²⁰ Yé bwân, ságá obyəl bín məgwág məzhií mēsh, ntó ji jə sâ mísh má Cwámba.

²¹ Yé ósósóngú, kúgá də sá ná bwân bín bwó dúg gwág izhunjé, mənnyúul má á bá tag bwo.

²² Yé osól ə másáal, ságá omása bín bə wa shí mishwun məgwág; kú bə nji ja bwó ngə dúg bí yí, í á bá bə nda bí ngə sə nó bi nyínég mísh má búúudəd. Ságá bwo məgwág nə lám ngwúd, váal í yé Zembî gúmá yí. ²³ Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sósólúgá í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bi ngə sá shú má Cwámba, kú bə shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ngə mpu ná Cwámba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á má kwəmusa tãh myəna shú búúd bə yí. ²⁵ Nəcé muud yêsh mə sá ólíñgə yé mə bá ñwa myəna myá olíñgə bə, na ji kú nə susaalê.

4

¹ Yé ómása, balanəgá nə osól ə másáal bún váal dúsó tútəlí kú nə ñkwiílí yí, mpugá ná bi bí námá nə Mása jonj dí.

Pwól mə cwíny okrísten

(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá lúu cínəngú bi dúgá yə nyə akiba. ³ Ngəgá námá jəgula nə Zembî shú dúsú ná a júwug mpumbé shú kéel sə ngə bwiñng yé ná mə bwiñngug *ndimba má *Kríst, sâ í má sá ná mə kág mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula námá nə Zembî shú ná mə bwiñngug kéel dəonjé ná sánj sánj nda í jíí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwó cúgé *Də dí wá, bi ə də bə nə fəg ja í wósó ná binónj bəg yí. Mpugá balan nə məfwála məonj mēsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bə ja jêsh nji iciyá í mpaam,

ɲkí nywa nda bwá ámá wá ca, shú ná bi dúg mpu bɛsa nə muud yêsh váál í jála yí.

⁷ Mwááɲg Tishik má búl cɛel yé, sɔɔl mäsáal mə Cwámba, sɔɔl mäsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isá byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwá waamá sá ɲgə sɛy nə Cwámba yé. ⁸ Mə ɲgə bul nti nyə ná a zág lwó bí cé sá tél yí, zə səl bí milám shí. ⁹ Mə má nti bá *mínyɔɲɛ wəamə abúgúlág má búl cɛel yé, Onezím, mbyágá á núnɲ bídí. Bwá é zə jaaw bí sá jêsh í ɲgə cɔ káadá yí.

Məbáda

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ɲgə báda bí, tɔ Márkus mínyɔɲɛ mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkál ná: «A ká zə núnɲ, bi ɔ lɛg nyə váál í jála yí».

¹¹ Yésus jí nə dúl jínə ná Yustos yé ɲgə námə báda bí. Mpádúgá *Oyúden bwá á má *búgula Yésus wá, ɲji ólɔɔl óni wə sánɔɲ ɲgə sɛy Faan má Zembí wá; bwá á má bul wá mə ɲkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á núnɲ bídí ɲgə námə báda bí. Sɔɔl mäsáal mə Yésus-Krist wɔɔɲgú nyə aɲgɛ nə yɔw gwánálə shú dún mójəgula mɛd. A ɲgə jəgula ná bi tɔwúg búgəd ná shím, bi bəg okristen bwá á má lal wá, bi dúgə bə cúnɲ ja jêsh nə sá Zembí ɲgə jíi ná bi sáág yí. ¹³ Mə ɲgə bwiiɲg lánɲ yé ná a ɲgə bul ɲwa ɲjugú shú dún nə shú bɔɔɲg wá Lɔwdisé, nə bɔɔɲg wá Ierapolis.

¹⁴ Lúkas, jwɔwɔda má búl cɛel yé ɲgə báda bí, tɔ Démas.

¹⁵ Bi ɔ bádá sə bwááɲg wá Lɔwdisé, bí báda námə Nɛmɛfá, nə Dɔ í dɛ sɛɲgya nyádí ɲjów yí. ¹⁶ Ja bí má bá shín lɔ kálaad éga yí, bi ɔ bá kənd Dɔ á Lɔwdisé nyə, bwá á bá lɔ, bí ka námə bá lɔ nyɔɔɲg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cígá nə Arship ná a kwéembug sɛy Cwámba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jála yí. ¹⁸ Mə Pwól má cilə bí məbáda mága nə mbwá wám: Bi ɔ tádúgá ná mə jí mímbwugud. Zembí ká sá bí mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé

Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábée yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwə Dɔ á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á ləel zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bənnə gwoonj jé bwə á bə Atén yí, nyə á kənd Timoté nə a kəg dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timoté nyə á ka kə, a mú nyiŋgə, kə bwama nə gwoonj Kərənt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl isá bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Só bí nə njkul ci nə kálaad wəonjgú ji nə mənjkəw ntəga:

- (1) Pwôl mə yə Zembí akíba nəcé məkál á mə bii má mə lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyiŋgə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntəg cəel nə bənnə bwə nyiŋgəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlə bwo nə bwə wáag njkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wánj (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə ziyé mə Yésus-Krist yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé mácwún nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sənónj Silvə nə Timoté. Sə mə cílə bí *Dɔ á Tesaloníka, Dɔ dásə Dɔ mə Zembí Sónjgú bá Cwámba Yésus-Krist yí. Zembí kə sá bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sə ngə yə Zembí akíba ja jəsh shú dún bí bəsh, sə aŋgə nə bwele yow ngələ wə bí məjəgula mäsúd. ³ Sə ngə bul təduga bí mísh mə Zembí Sónjgú íshéd nəcé: búgə jín í cúgə ná á shíləg; cəelí jín nda bə á shwánəg; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Krist nə búgə yí wúsa álal-nkul. ⁴ Yé bwáəng Zembí mə cəel wá, sə ngə təduga bí ntó, sə ngə mpu nə Zembí nyə á féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjɔ Kéel sá á ngə bwiiŋg bí yé nyə á shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkə Shíshim nyə á ngə lwándúlə iciyá byəonjgú nə njkul mə Zembí, sə ngə *búgula nə mílám mísú myésh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dúg wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí ləg Jəjɔ Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkəŋkə Shíshim má, í njúl nə bí á bə *incwaw í ntəg dí ná líid. ⁷ Sá jəong í mə sá nə obúgula bəsh wə Masedwán nə bəonjg wə Akayí bwə mú də njwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás núnj bídí nda kwólónj; lánj í mə kyey kúl jəsh nə bí mú fwámé obúgula ó Zembí; mə ngə ci nə kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán

nə Akayi. Í cúgé ná nyingə bə sâ sá bwiingug. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwé ngə jaaw nda bí á má lég sá fwámé lég ná; ná bi a má yil milám ózembí ó áyadúg dí, kənd wá Zembí shú ná bi séyúg nə Zembí jí fwámé Zembí yé, Zembí á kuwó. ¹⁰ Bwé ngə námá jaaw ná bí ngə bwánd Mwân yá ná a bá zhu gwôw, Mwân yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wá nyə a má sá ná shé fáámugi nə mpimbə má Zembí.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesalonika yí

¹ Bwaanɔ, ngaá ná biméfwó bi mə mpú ná njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə ná sá á fánda zə ngə kyey ntó? ² Bi mə mpú ná sá á zə wóós bídí sá má fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgú Filipí. Nji, Zembí wúsú nyə á yə sá inkáɔ í á jəla yí. Inkáɔ byəɔɔɔg wá í á sá ná, mizhízhíɔ mí á tɛɛm ngə lumbuli nə sá məzhií mēsh íí, sá báá sá á ngə námá bwiing bí Jɔjɔ Kéel má Zembí. ³ Bi má jalá nə mpu cínɔɔɔg ná sá a shígé ngə bwiing bí Kéel dɔɔɔɔgú nə mitádúgá mí iwushi, sá áshígé ngə sêy nə milám mímbá, kú sá íséy í mákáj. ⁴ Í yidá bə ná, Zembí nyə á fwo faas sê ná ndéé a mú magulə sá, a mú yə sá Jɔjɔ Kéel ná sá kág ngə bwiing. Ntó, lású sá á ngə lás yí, sá a shígé ngə lás wə mbií á ná buud bwé fáágug sá; sá á ngə yida lás mbií á ná Zembí gwágúg sá nywa, nyə muud mə dɔ dúg mitádúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bi mə mpú ná sá a shígé bwele jwáɔɔɔgúla múúd nə iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwanɔgá, Zembí jí wúshinéd. ⁶ Sə áshígé ngə sɔ gúmá tɔɔ bídí, tɔɔ bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bə nə zhií ná sá zág lwó bí mpál. Ngaá nə *buud ɔ lwámá sá *Krist bí nə nkul lwó búud mpál? Nji, sá á yida nwa bí nə lám máčey nda nyəɔɔɔgú má nkáɔɔgúla bwân yé. ⁸ Mətag mɔɔɔɔg má á sá ná, sá á tɛɛm yə bí Jɔjɔ Kéel, sá á ngə jii jíig ná sá má yé námá bí icug bísu yá sáméfwó, nəcə bí á shín zə bə sá wəalám.

⁹ Bwaanɔ, ngaá bí ngə táduga wádúgála sá á ngə wáduga sêy yí. Sá á ngə cúnda bí Jɔjɔ Kéel sáméfwó sá dúgá sêy bulú nə mwásá shú ná tɔɔ muud ngwúd nə ngwúd nda nkény mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshinéd, Zembí námá wúshinéd ná kuú njəond sá á ngə kyey nə bí obúgala yí í á bə kuú njəond Zembí mə céel yí, kuú njəond á otútali, nda nə sá á jumág. ¹¹ Bi mə mpú námá ná sá á ngə nwa muud yēsh a bídí nda sóɔɔɔgú má dɔ nwa bwân ná. ¹² Sá á dɔ cwíny bí, dɔ ləl bí mənnyúul, sá dɔ báásulə bí ná bi kyéyug kuú njəond Zembí mə céel yí. Bi má jalá nə cugə ntó nəcə Zembí nyə á jów bí ná bi bág buud ɔ Faan dé, nwa dán kow nyádí gúmád.

¹³ Sə ngə námá yə Zembí akíba nə gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembí sá á bwiing bí myá, bí á lég myo nda mísé ná. Bi a lég myo ná mísə Milású mí Zembí, kú bə kél yá buud ɔ shí ga. Milású mí Zembí myəɔɔɔg wə mí ngə sêy bí obúgala dí icugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaanɔ, bi a má sá námá nda mədɔ má Zembí másə Yudéa má ngə bɛ Yésus-Krist má. Buud ɔ lɔɔm bún bwé á má námá wáám bɛ nə ifamuga námá nda *Oyúden bwé á wáám mədɔ mɔɔɔɔgú nə ifamuga ná.

¹⁵ Oyúden bɔɔŋg bwá á gwú Cwám̄ba Yésus-Kríst, bwá gwú *buud ɔ mícúndá, bwá á jág námá bul wáám̄b sá nã ifam̄uga. Zembî nyã anjê nã gwág bwo nywa, bwá ñgã lúmbali nã buud bêsh. ¹⁶ Bwá ñgã ntágulã sã nã sã nda bwiing íkúl ishús Jɔɔ Kéel, bwá acéélé ná ikúl byɔɔŋg í dúgúg cug. Sálã bwá ñgã sã ntó yí, bwá ñgã casulã *sám wáŋ ná í bág ncindí. Bwá á má ka bwãma nã mpimbã má Zembî.

Pwôl nã yéesh ná á ká dúg ókrísten wã Tesaloníka

¹⁷ Bwaan̄g, sã bãn̄ jísú kóomb̄ di, tɛem̄ bã ná sã á má béégya nã bí fúfwálá m̄ish m̄ású nda ná dúg bí, milãm̄ m̄ísú myáá mí leedyá nã bí. Ntó, nda sã á bul bã nã m̄ama yéesh ná sã nyíngãg dúg bí ná, sã á ñgã yáág ná sã má zó nũŋ bídí. ¹⁸ Búbálé sã á má yáág ñkí ja ñgwúnd̄ ñkí ija íbã ná sã má zó dúg bí, ná ndeé m̄a Pwól; ká, *Sátan nyã á má ntágulã ná sã nda zã. ¹⁹ Ye bí ampúyé ná bí wó ñgã sã ná sã ñgãg nã bwánd̄ Cwám̄ba Yésus nã búg? Njãá m̄ashusuḡ m̄ású má ñgã zhu bídí? Bí wó jí *túm̄ gúm̄á sã má bá ñgã bãguwa ná ndí Yésus dí m̄ishúd̄ ja á bá nyíngã zã yí. ²⁰ Mpuğã ná bí wó bí sã sã gúm̄á, bí wó bí sã sã m̄ashusuḡ.

3

Pwôl nyã á kãnd̄ Timotê Tesaloníka

¹ Zhúgálá zhúgálá, nda sã áshígé ná nyíngã jísow̄ ñgálã jì nda gwáduga bí ná, sã á dúg ná í nywa ná sã lúgúg fwó Atên. ² Sã mú nti *mínyon̄h̄ wúsú Timotê muud̄ bá Zembî bwá ñgã námá s̄ey s̄ey bwiingulã Jɔɔ Kéel yé. Sã mú nti nyã ná á zág sã ná bí bág nã ñnkãŋ búgá jínúnd̄, zã cwíny bí. ³ Haaw. Í á jii ná bí bág nã ñnkãŋ búgá jínúnd̄ shú ná m̄antágula má nda tí múúd̄ m̄akuú shí. Biméfwó bí m̄a mpú ná m̄antágula m̄ãni m̄ású dású kow̄ Zembî nyã á yã sã yí. ⁴ Njãá ná ja sã á bã nũŋ bídí yí sã á shí bwey ñgã jaaw bí ná sã é bwãma nã m̄antágula? Ntó námá wó í má bã éga, bí m̄a mpú ntó. ⁵ Ná ndeé, nda m̄éé m̄a áshígé ná nyíngã jísow̄ ñgálã jì nda gwáduga bí ná, m̄a á nti Timotê ná á zág wám̄bulã nda bí ñgã cugã cug búgá jín ná. Mã á ñgã b̄ɛɛmb̄ ná Mása m̄abwóbúlãnd̄ nyã á bá bwówalã bí ná ndeé njugú sã á ñwa yí mú yã íyíy-yíy.

⁶ Ná ndeé, Timotê má wóós wa wulã nũŋ bídí. A má zã nã sã jɔɔḡ m̄ákãl ná bí ñgã ná kã shwóḡ nã búgá jín nã c̄eelí jín. A jaaw námá sã ná bí ñgã ná téduga sã tédúgálã ányunywaã, bí njúl nã m̄ama yéesh ná bí m̄a dúg sã, nda sã bí námá nã yéesh ná sã má dúg bí ná. ⁷ Gwá wó jí ná, bwaan̄g, m̄afúfã nã m̄abwóbúlãnd̄ m̄a tɛem̄ ñgã ntágulã sã, m̄anyúul̄ má má bul nyíngã lal sã nã gwádúgálã búgá jín. ⁸ Sã má nyíngã cugã ja gaãd̄ ñacé sã má gwág ná bí má nada nã Cwám̄ba. ⁹ Sã bí bul bã nã m̄ashusuḡ nã bí m̄ish má Zembî íshéd̄, nda ná m̄pu bímbí sã bí nã ñkul yã nyã akíba yí. ¹⁰ Sã ñgã jãgula nã Zembî ntɔ m̄ínji. Bulú nã mwásá sã ñgã jãgula ná shé nyíngãḡ dúgya, sã zág lwãndulã sã í ñgã ná fúfã bí búgá dí yí.

¹¹ Sóŋgú íshé Zembî nyãm̄éfwó bá Cwám̄ba íshé Yésus bwá sáág ná zhií zálã nũŋ bídí í bág sã ná wan̄ wan̄. ¹² Bí ñgã c̄iila mpédúgá nyín, bí ñgã námá c̄eel̄ b̄óól búud̄ bêsh. Cwám̄ba sáág ná c̄eelí jɔɔŋg í ñgãḡ nã yáág yáágúg námá nda c̄eelí sã ñgã c̄eel bí yí. ¹³ A sáág ná milãm̄ mí bág nda ñkúŋkulã bí, bí bág bã nã kuú njɔond̄ Zembî m̄a c̄eel yí, kú nã sã á jumúḡ m̄ish má Sóŋgú íshé Zembî dí ja Cwám̄ba íshé Yésus b̄ãnd̄ŋ buud̄ bé bêsh bwá bá zã yí. Amen.

4

Fwámé kuú njɔɔnd

1 Ná ndeé bwaanɔ, sá á shí lwó bí kuú njɔɔnd Zembí mæ céel yí, bí mú námá ngə kyey wə. Ná ndeé, kəgá nə kuú njɔɔnd wəɔnɔ shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí ntó jíná má Cwámba Yésus dí. 2 Bí mæ mpú mæcwûn sá á cwîny bí nə ñkul mæ Cwámba Yésus má. 3 Nkúmba sâ Zembí ngə jî yí jí ná bí cágəg mbií á céel yí. Kwanzugá janɔa. 4 Muud yêsh cágəg nə nyúúl nyé* mbií Zembí mæ céel yí, ŋwa nyə nə məjilə; 5 kú bɛ bów-bów iyéesh nda buud bwá ampúyé Zembí wá. 6 Muud nda nyúg *mínyɔŋú na sâ nííd, nda ntə mînjí. Nacé Cwámba má də kunda búúd ísâ ínííd; sá á shí bwey də jaaw bí ntó, sá ngə námá nyingə báásulə jaaw bí ntó. 7 Mpugá nə njúwúlú Zembí nyə á jəw shé yí í áshígé bə ná shé ngəg nə kə shwóg ngə sá ísâ í áduwaná; í á yida bə ná shé cágəg mbií á céel yí. 8 Ná ndeé, muud mæ bán mæcwûn mąga yé nyə abáné múud, á ban Zembí muud ngə yə bí Nkɛŋkɛ Shíshim yé.

9 Shú sâ í dúgyá nə cɛelí á mpádúgá omínyɔŋú yí, í ajíyé ná mæ cílɔg bí, nacé mæ mpú ná Zembí nyáméfwó nyə á má jígali bí nda bí má jélá nə cîla mpádúgá nyín ná. 10 Bí ngə ntág námá bwey lwóya cɛelí jɔɔngú nə omínyɔŋú á íshé bəsh wá Masedwân yêsh. Bwaanɔ, sá má bándúlá bí ná bí kág nə cɛelí jɔɔnɔ shwóg ngə yáág yáágúg, 11 bulugá sɔ cug mətəla, muud bul sɔ ná á dúgúg nji sâ í dúgyá nə nyə yí, sɔ ná á séyúg nə məbwá mé nda sá á cwîny bí ná. 12 Ságá ntó shú ná bí cágəg cug í é bə nə məjilə mísh má buud bwá cúgé *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwá ngəg nə ñkény mbag wán.

Zembí mæ bá gwúmushi omínyɔŋú á íshé

13 Bwaanɔ, sá acéélé ná bí dúg jág sâ í dúgyá nə okristen bwá á má kə ígwád wá yí. Í jî ná bí dúg mpu, shú ná bí kú də bə ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwá áŋgə nə bwánd nə búgá wá. 14 Shé ngə *magulə ná Yésus nyə á yə á mú nyingə gwúm, shé máguləgá námá ná, bɔɔnɔ bwá á yə bwá ngə *búgula Yésus wá, Zembí mæ bá gwúmushi bwo á mú kə nə bónɔŋ Yésus.

15 Gúl sá sá ngə jaaw bí Cwámba nyə á cí wə ga: ja Cwámba mæ bá nyingə zə yí, shé buud mæ bá bə shé ngə ná dúgya wá, shé ábúlé kə shwóg, lúgə bɔɔnɔ bwá má yə wá mpásə. 16 Nacé í bá bə ná, buud bwá bá gwág kəl ngə cúnda, wúl kúkú má *wəéngales ngə wéeshuli kəl, laag má Zembí ngə lás, Cwámba nyáméfwó mú shulə wú jɔŋ dí, buud bwá á yə bwá njúl búúd ɔ *Kříst wá bwá mú tééd gwúm. 17 Bwá ká shîn gwúm ntáni, shé buud mæ bá bə shé ngə ná dúgya wá, shé mú sɛɛnɔya nə bwo ná ndeé sónɔŋ mú ñkăr kə míŋkúdíđ kə bwəma nə Cwámba nŋŋ mîngúlúđ; sónɔŋ sá mú jí kandugə á kandugə. 18 Dugá wíya ñkul mílámúđ nə íciya íni.

5

Muud nyə ampúyé jwów Cwámba mæ bá zə yí

4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * 4:4 Bóól bwá cí na ná: «Muud yêsh cágəg na yé múdá». 4:7 4.3; 1Pr 1.15-16 4:8 1Kr 6.19-20 4:9 Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 4:10 2Te 3.4 4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 4:12 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 4:13 5.1-2; 1Kr 15.51-52 4:13 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 4:14 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 4:15 1Kr 7.10, 25 4:16 1Kr 15.23 4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20

1 Bwaanḡ, í ányíngóyé jii ná mæ cílḡ bí shú sâ í dúgyá næ mæfwála næ ija isâ í bá sŷy yí. 2 Næcé biméfwó bí mæ mpú ná sán sán ná jwðw má Cwám̄ba í bá zæ wóós nda júwâl í dæ zæ mpwó-bulú ná. 3 Buud bwó bá ḡḡa ci nó: «Húúu! A m̄n̄j m̄tala e! Kú næ tæ sâ í kón̄d múúd lām gwðw!» Í bá bæ, buud bwó ḡḡá lās ntó, byéndí í ó wóós bwo mæseegyá, námá nda m̄c̄ey má minú má dæ wóós múdá á bum mæshiiḡa ná. Bwó ábúle faam. 4 Ká, bwaanḡ, bí báá cugé yídúgád*. Jwðw dæḡḡá í ábúle wóós bí nda júwâl. 5 Bí báá búsæ bwán ó m̄n̄kenya bí bēsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ó bulú, búúd ó yídúgá. 6 Nda jí ntó ná, shé ajláyé næ kæ ígwád nda bóól búúd bwó ḡḡá kæ ígwád ná; shé má jálá næ jí nkasá, shé dæ cunal iyéesh íshé.

7 Næcé ná, buud bwó dæ kæ ígwád wá bwó dæ kæ ígwád íbulú, oḡḡule dæ fudæ næ mælwag íbulú. 8 Shé bān̄j buud ó mwásá, shé dúgá cunal iyéesh í ishé. Ntó, í jii ná shé ḡwág búgá næ c̄elí búdal íbūd dí t̄n̄j nda búduga í íḡkwánz ózimbí bwó dæ bwáád būd dí yí, shé ka ḡḡa bwánd næ búgá næ Cwám̄ba mæ bá sá ná shé fáám̄ḡ næ íntágúli. Shé cugé búúd wæḡḡá í bá shé nda t̄m̄ íḡkwánz zimbí mæ dæ búdal lúúd yí. 9 Næcé ná, Zembí nyæ a shíḡé f̄éesh shé ná shé zág yida bwama næ mpimbæ jé; nyæ a f̄éesh shé ná shé dúgúḡ cug zhíí mæ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí. 10 ḡḡáá ná Yésus wæḡḡá wé nyæ á yæ shwiy dúsú? Haaw! Nyæ á yæ shú ná sán̄n̄j sá cúḡḡ, tæ shé má jí nkasá, tæ shé má nyinḡæ kæ ígwád. 11 Ná ndéé, dúgá sá ná, bóól wá bóól ḡkúl m̄lám̄úd, bóól sá ná bóól búgá í lálḡ, nda bí mú ḡḡa bwey sá ná.

Mæcwūn̄j m̄a mæzhúḡá

12 Bwaanḡ, sá ḡḡa námá ci næ bí ná, bæḡḡ bwó tál bí shwóg bwó ḡḡá wáduga ḡḡa cwīny bí cug krīsten dí wá, dúgá ḡwa bwo næ m̄jilæ. 13 Dúgá yæ bwo gúmá, bí c̄el bwo næ fwámé c̄elí næcé s̄ey bwó ḡḡá s̄ey yí. Cugḡá ná shæe mpádúḡá nyín.

14 Bwaanḡ, sá ḡḡa yáág næ bí ná bí dúḡ lās næ bæḡḡ bwó acéélé s̄ey wá; bí sá ná bæḡḡ búús næ íḡkwo wá bwó wíinzḡḡ m̄nyúul, ná bæḡḡ búús næ ilæm wá mækuú má tówág shí; bógá næ jísów, dæ jísow búúd bēsh. 15 Bí ó bey. Muud nda bweel mábðw ḡḡwól má dá nyæ má; yidagá dæ síya m̄nywa mpádúḡá nyín, dæ námá sá búúd bēsh. 16 Dúgá bæ næ mæshusḡ ja jēsh, 17 dæ jægula ná Zembí kú káád, 18 dæ yæ Zembí akíba næ mæfwála mēsh m̄a cug jín. Bí buud bí búús búúd ó *Kríst Yésus wá, isâ Zembí mæ jii ná bí dúḡ sá wé íni.

19 Kúḡá ntágulæ ná Shishim má Zembí bóg kú s̄ey s̄ey jé.

20 Kúḡá bæeg mpyeny íciyá í *búúd ó mícúndá ó Zembí.

21 Dúḡá faas isâ byēsh, bí dæ bii n̄j byæḡḡ í nywá yí.

22 Bí ó káálḡá næ m̄bii mæbðw wēsh wúsæ næ ḡkúl shweenzh bí yí.

Ibwádán̄ næ mæbódá

23 Zembí á mpwogé nyaméfwó ká fúb bí ikóómb byēsh; ká baagulæ bí ikóómb byēsh, næ *shishim, næ *jim, næ nyúul, byēsh í bág bæ kú næ sá á jumúḡ ja Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mæ bá nyinḡæ zæ yí. 24 Muud ḡḡá jðw bí yé jí abúḡáḡ; nyæ wé má bá sá sóólḡú wæḡḡ.

5:2 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 5:3 Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * 5:4 Buud bwó afwóyé magulæ Yésus wá bwó ḡḡa ḡkúnkula næ cug kú mpu shwóg kú mpu shug: búsa yídúgád. 5:5 Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 5:8 Ifz 6.11-17 5:9 1.10; 2Te 2.14 5:10 4.14; Rom 14.8-9 5:12 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 5:14 2Te 3.6, 11, 15 5:15 Rom 12.17; Flp 1.10 5:16 Flp 4.4 5:17 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 5:18 Ifz 5.19-20 5:19 Ifz 4.30 5:21 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 5:23 5.1-2; 2Kr 13.11 5:24 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3

²⁵ Bwaang, dugá jægula nɔ Zεmbi shú dásá.

²⁶ Kúlálúgá mɔ bwáang bēsh məkúlula mɔ buud ɔ Zεmbi. ²⁷ Mɔ jægula nɔ bí jínó mɔ Cwámba dī nɔ bi lɔg bwáang bēsh kálad éga. ²⁸ Cwámba íshé Yésus-Kríst ká sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isá í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúla mí á kə wóós Tesaloníka, zhwo obúgula bwá mú bę myo, isá Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwá á magulə ná jwów mə Cwámba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwá á ban ná bwá anyíngóyé ná sęy nəcé shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl ciləg bwo nyíga kálaad ná a ságúg bwo mitódúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé óhkwond mpəsə nyənyə nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə á njúl námə Kórənt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábeê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntága:

(1) Pwôl mə tééd yə Zembí akiba nəcé buud bwá ngə gwáduga búgú ókrísten wá Tesaloníka búásə nə ndí yí; a mú ji Zembí ná bwá bəg nə zény kələ shwóg tso bwá bwəmə ná cúwáí (1.1-12).

(2) A mú ntág zə nwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isá í bá ngə sýy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbəwélú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə óbúgula bwá jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə lbwádán nə iciyá yə məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ŋkí muud nyə acéélé sęy nə məbwá mé, nyə ajáláyé námá də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sóná Silvê nə Timoté. Sə mə cilə bí *Dɔ á Tesalinika, Dɔ dású Dɔ mə Zembí Sónngú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. ² Zembí Sónngú bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bí cúgəg nə shɛɛ.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaanɔ, sə búsa ná sə dúg yə Zembí akiba ja jəsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla ná sə dúg yə nyə akiba, nəcé búgú jín í ngə lal lalúg í, cɛlí bí ngə ciila mpádúgá nyín yí í ngə námá yáág yáágúg. ⁴ Sá jənyɔ í mə sá ná sáméfwó sə ngə bwiinɔ mósól mədɔ mə Zembí lán wún nə mílúú ná sán. Mílúú mísa sə ná sán nə bí nəcé bí búsa nə zény kələ shwóg, buud bwá ngə tɛɛm wáám bí nə cúwáí bímbí bwá ngə wáám yí, búgú jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. ⁵ Sá jənyɔ jísə yuug í ngə lwó ná Zembí mə də cígal mílású sémbyé á tútəlí. Na mə lwó ná bí mə mpíyá ná Faan mə Zembí bí ngə jug nə ifuməga yə cínənyɔ yí. ⁶ Bábálé jisə ná Zembí jí tútəlí muud, a bá bweel *íncwaw í ntəg búúd bwá ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá ná shé yówuləg ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə inɔkácí í *wéngəles byé yí. ⁸ Bwá bá zə bəmb-bəmb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwá ngə ban magalələ Jɔjɔ Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgúli. ⁹ Buud bənyɔ intúgúli byán í bá bə ná, bwá bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á mílwanə yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmə jí í nyínúg búúd bé dí yí, ná bənyɔ bəsh bwá á *búgula nya wá bwá bényug nyə. Bí mə bá bə gwoonyɔ jənyɔgúd, nəcé bí á magulə sá sá á bwiinɔ bí yí. ¹¹ Gwá wá í sá ná sə ngəg nə jəgula

ja jêsh shú dán yí. Sə ngə jəgula nə Zembí íshé sáág nə bí cúgəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jów bí yí. Sə ngə námə jəgula nə a kwíndúg bí nə ŋkul nyé, bí sáág manywa mēsh bí ngə gwág yéesh nə bí mə sá má; a sáág námə nə búgá jín í nda ná bə á shílég. ¹² Ntó, bí e sá nə jíná mə Yésus Cwám̄ba íshé í ŋwág gúmá, bí mú námə ŋwa gúmá nyádí. Mpaam mə Zembí íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst wá í é sá sóólúgú wəŋg wēsh.

2

Isá í bá s̄y shúshwóogú nə Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaan̄g, shú zálə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí nə nda shé mə bá s̄eŋgya nyádí nə, sə ngə ci nə bí ná ² bí kú fānda l̄eɛl cugula ntó, námə nda sá mə cí nə jwów d̄əŋg í mə bwey wóós. Təə nə ŋwól̄ múúd mə jaaw bí nə *shíshim í ámə jaaw nyə gúl sá, təə muud mə jaaw bí jí, təə muud mə jaaw bí nə sə wə sə ámə cilə, kúgá fānda bə nə ifwaas ntó. ³ Muud t̄eem zə jwángulə bí nt̄ud̄el̄é, kúgá b̄e nyə. Nəcé Cwám̄ba nyə abúle fānda zə nt̄úni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ŋgaan nə Zembí mbii áyíyáág, Mása min̄gáádə ŋgə sá nə buud bwə bəg kú bish Zembí yé mə bá fwo lwóya nyúul nə ŋgəŋ, mása wəŋgú nyə mə bwey bə nə a bá j̄eɛ. ⁴ Mása wəŋg mə bá zə b̄an̄ l̄úu, l̄umb̄ali nə sá j̄esh bwə j̄ow nə zembí yí, bwə ŋgə yə gúmá yí. A bá sá ntó nə ndeé kə nyíi *Mpáanzə Zembí kə jí wu, nyəméfwó kə kudə b̄ud nə nyə wə Zembí.

⁵ Mə á d̄u bwey jaaw bí sá ni mə njúl ná n̄ŋ bídí; bí anyíngəyé ná t̄ad̄aga ntó? ⁶ Ja gaád bí mə mpu sá í ŋgə bii Mása wəŋg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námə ka lwóya nyúul n̄ji ja fwála d̄əŋg í bá wóós yí. ⁷ T̄eem bə ntó, sá *ndimba í ŋgə sá nə buud bwə bəg kú bish Zembí yí í ŋgə bwey s̄y. Í bá s̄y nə ŋgəŋ ja sá í ŋgə laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndeé, Mása á kú bish Zembí mú bá lwóya nyúul. N̄ji, Cwám̄ba mə bá yāmb nyə ŋgúl nə mpu yé, a mú jimb, zálə Cwám̄ba Yésus mə bá zə a ŋgə ŋkənəwa yí, í bá zə shínal nyə nə máŋ. ⁹ Mása á kú bish Zembí yé wəŋg mə bá zə nə ŋkul mə *Sátan zə ŋgə sá *m̄eshimbá mimbií mimbií, nə isá í nt̄p̄ búúd ŋkul yí, nə *isá í mimbúgú ŋgólə sh̄iig buud. ¹⁰ A bá zə sá ól̄iŋgí, zə sh̄iig búúd bwə j̄alá nə jimb wá. Bwə bá jimb nəcé bwə á bə nda c̄eɛl ób̄ub̄alé shú nə bwə dúgúg cug. ¹¹ Sá j̄əŋg wə Zembí mə bá n̄ti bwo nyúul ŋkul í bá zə k̄ənd bwo jugú yí, shú nə bwə *m̄águləg ij̄j̄. ¹² Nə ndeé, buud b̄esh bwə ŋgə bə kú magulə sá jí búb̄alé wá, bwə ŋgə yida gwág nywa ol̄iŋgí wá bwə bá bwama na int̄ágúli.

Obúgula bwə yímúg manyúul

¹³ N̄ji, yé bwáan̄g Cwám̄ba mə c̄éɛl wá, sə b̄an̄ sá mə j̄alá nə d̄u yə Zembí akíba ja j̄esh nəcé sá nyə á mə sá bí yí; nəcé Zembí nyə a mə f̄éesh bí ná bí wə t̄éédúg *dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá nə bí bəg min̄k̄eŋk̄e mi búúd, bí mú magulə sá jí búb̄alé yí. ¹⁴ Cúndalə sə á zə ŋgə cúnda J̄əj̄ K̄éɛl bídí yí, Zembí nyə á balan nə wə, a mú j̄ow bí shú nə bí dúgúg cug, bí bəg nə milwanə mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Nə ndeé bwaan̄g, yímúgá m̄ənyúul; sá á j̄íguli bí min̄j̄ígulá, míl sá lás nə mimpu bí ŋgə gwág, mílúgá sá cilə bí cilég, nadagá nə min̄j̄ígulá m̄ȳəŋg.

¹⁶ Sóón̄gú íshé Zembí nyə á c̄eɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ŋkul m̄ənyúúul̄ud, sá nə shé ŋgəg nə bwánd nə búgá. Nə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst nyəméfwó, nə

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2   2:2 2.15   2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18   2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6
2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15   2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13   2:11 2Tm 4.4   2:12 1.6-8   2:13 1.3

* 2:13 B̄s̄l̄ bwə cí nə nyə á f̄éesh bí ná m̄át̄ééd̄al̄é.   2:14 1Te 5.9   2:15 3.6; 1Kr 11.2   2:16 1Te

Sóónǵá íshé Zembí wǒǒǵá ¹⁷ bʷá wág bí ǵkɫ mǎnyúúɫúɫ, bʷá sá ná bí yímúǵ mǎnyúúɫ sá ányunywaâ jêsh bí mǎ sá yíid, tǒ lǎsú ányunywaâ wêsh bí mǎ lǎs yíid.

3

Cwám̃ba jísǎ abúǵúlǎǵ

¹ Ná ndeé bwaǵǵ, jǵǵulǎǵá nǎ Zembí shú dúsúɫ. Jǵǵulǎǵá nǎ lǎǵ mǎ Cwám̃ba í léélǵ mpyáánz, buud bʷá ǵwág nǎmǎ wǎ nǎ gúmǎ nda nún bídí. ² Jǵǵulǎǵá nǎmǎ nǎ a yílǵ sǎ mǎnyámǎ mǎ íbǒw-bǒw í búúɫ í ányinyaanǎ dí; buud bêsh dí bʷá ǵǵǎ magulǎ *búǵula. ³ Nji Cwám̃ba nywǎá jǎ abúǵúlǎǵ, nyǎ wǎ mǎ bá sá nǎ bí yímúǵ mǎnyúúɫ, a sá nǎ Mbúwúúú múúú nda sá bí mǎbǒw. ⁴ Sǎ bí nǎ búǵǎ tǎǵ buud ǔ Cwám̃ba nǎ bí ǵǵǎ sǎ nda sǎ ǵǵǎ cǎ nǎ bí sǎǵ nǎ, bí é ǵǵǎ nǎmǎ nǎ sǎ nji ntǔ. ⁵ Cwám̃ba sǎǵ nǎ milǎm mín mí cǎéǵǵ Zembí, mí bǎǵ nǎ zény kǎlá shwǒǵ nda *Kríst.

Obúǵula bʷá séyúǵ nǎ mǎbʷá máǵ

⁶ Bwaǵǵ, sǎ ǵǵǎ cwíny bí jínǎ mǎ Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst dí nǎǎǎ: bí a lǎǵ njǵǵúlǎ nǎ sǎ; *mínyǒǵǎ wún yêsh mǎ bǎ nda bǵ njǵǵúlǎ wǒǒǵá, a yida ǵǵǎ jǎ kú séy yé, sǎsǎlǎǵá nyǎ.

⁷ Biméfwǒ bí mǎ mpú nda bí mǎ jǎlá nǎ ǵǵǎ yagula sǎ nǎ. Ja sǎ á bǎ nún bídí yí, sǎ áshíǵé ǵǵǎ cǵǎ cǵǵ ílǎm. ⁸ Sǎ áshíǵé dǎ bíɫ nǎ buud bʷá wíǵǵ sǎ ashwǎ. Mbǔ. Sǎ á yida dǎ wǎdǵǎ séy bulú nǎ mwásǎ shú nǎ mbag wúsú í bǎǵ kú badǎwo múúú mǎbagud. ⁹ Ntǔ cǵǵé nǎ sǎ áshíǵé bǎ nǎ zhíí mǎ sǎ nǎ buud bʷá ǵkényúǵ mbag wúsú. Sǎ á bǎ nǎ zhíí nyǒǵǵǎ, nji sǎ á yida cǎel lwǒ bí yuug bí mǎ jǎlá nǎ yagula yí. ¹⁰ Nǵǎǎ nǎ ja sǎ á bǎ nún yí sǎ á shí bwey dǎ jǵǵuli bí nǎ ǵkǎ muud nyǎ acééǵ séy nǎ mǎbʷá mé a nda nǎmǎ nyinyǎ dǎ dǎ?

¹¹ Kǎ, sǎ ǵǵǎ gwág nǎ bǒǒl búúú wǎ gwoonǵ jín bʷá mú ǵǵǎ cǵǎ cǵǵ ílǎm; bʷá lúǵǎ séy nǎ mǎbʷá máǵ, búǎ nji ǵǵǎ kǎnd milǎm ízhǎá ísǎd. ¹² Mbíí búúú wǒǒǵǎ, sǎ ǵǵǎ yím̃bulí bwo, ǵǵǎ bǎndulǎ bwo jínǎ mǎ Cwám̃ba Yésus-Kríst dí nǎ bʷá ǵǵǎ nǎ séy nǎ shee, bʷá bǎǵ dǎ ídǎw bʷá á séy nǎ mǎbʷá máǵ yí. ¹³ Bwaǵǵ, bí bǎǵ bí nda kǎǎd sǎlǎ mǎnywa.

¹⁴ Muud mǎ bǎ kú sǎ máǵwǎǵ nǎ sǎ sǎ ǵǵǎ cǎ wa kǎlaad éǵǎ dí yé, bí ǔ ǵwa nyǎ jínǎ, bí mú bééǵyǎ nǎ nyǎ shú nǎ í sǎǵ nyǎ shwǒn. ¹⁵ Bí nda yida ǵwa nyǎ nda zhízhíǵ, mbǔ. Yidǎǵǎ lǎmǎsa nǎ nyǎ nda múúú mǎ lǎmǎsa nǎ *mínyǒǵǎ nǎ.

Íbwǎdǎn nǎ mǎbǎdǎ

¹⁶ Cwám̃ba á mpwogé nyǎmǎfwǒ kǎ sǎ nǎ bí cǵǵǎ mpwogé ija byêsh mǎzhíí mǎsh dí. Cwám̃ba jǵǵ nǎ bí bêsh. ¹⁷ Mǎ Pwǒl wǎ mǎ cíǎ mǎbǎdǎ máǵǎ; ntúǵǎ wǎ mǎ dǎ sǎn ókǎlaad bǎm yé. Mbʷá wǎm wǎ í ámǎ cíǎ. ¹⁸ Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst kǎ sǎ bí bêsh mpaam.

3:1 Mís 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25   **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18   **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10   **3:6** 3.12; 1Te 5.14   **3:8** 1Te 2.9   **3:9** Mís 18.3; 1Te 1.6; bǎ nǎ zhíí mǎ sǎ nǎ buud bʷá ǵkényúǵ mbag wúsú: 1Kr 9.4   **3:10** 1Te 4.11   **3:11** 1Tm 5.13   **3:12** Ifz 4.28   **3:13** Gal 6.9   **3:14** 1Kr 5.9, 11
3:15 Mat 18.15-17; 1Te 5.14   **3:16** 2Kr 13.11   **3:17** 1Kr 16.21   **3:18** Gal 6.18

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyəonjú nyə á bæ shilə Yúden, sóónjú mwâ Gurêk. Ja Pwôl nyə á nḡə sá nḡəond yé ábēé wə nyə á kwey Timotê nḡwála á Listra, shí bwá nḡə jḡw múus nə Turki yí (Mis 16.1). Nji bwá á bwəma cínəonḡ yí, Timotê nyə á shwal bæ nḡwól múúd gwoonḡ mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəonḡ nyə á cilə Titus yé búsa wán mbwoomb bwá jḡw nə «okálaad ɔ mǎwíil səonZ». Bwá jḡw bwo ntə nəcé búsa nə məcwúḡ shú óbaagula ɔ íncwəmbə nə bḡól ótḡwe ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mánḡkəw məbá:

(1) Minjígú alá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otḡwe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).

(2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bɛ shú nə iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé nḡə jii nə Dɔ nə otḡwe ɔ shwóg bwá nḡəg nə bɛ məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó nə bwá nḡəg nə sá isá nə jɔ lám, bwá nḡəg ságusə Kríst muud má yíl sə mikwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə má cíl kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sə nḡə bwánd nə búg yé, bá Cugye wúsú Zembí wə bwá á nḡə cigú alá nə mə bág muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwân waamá má á byá cug krísten dí yé. Zembí Sóónjú bá Cwamba wúsú Kríst Yésus bwá ɔ sá wo mpaam, bwá ɔ gwág wo cey lámúd, bwá ɔ sá námá nə wo cúgəg mpwogé.

Minjígú alá myá məshügá mí shínúg

³ Ja má á nḡə kə Masedwân yí, mə a yáág nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bæ shú ná, buud bwá nḡə jíguli minjígú alá mishús nūḡ wá, wo tálúg mpándí nə bwá kú ná kwo jíguli minjígú alá myəonḡ. Jígú nūḡ, wo tálúg bwo mpándí nyəonḡ.

⁴ Gúl sá jí námá ná, nə mikanda, nə lḡlə mábyél nə lḡ lḡ kú nə məshíné*; tálúg námá bwo mpándí nə bwá kú də kənd mílám mbii isá byəonḡúd. Isá byəonḡ í ádé kwíind múúd nə muud bég tédúgá mə Zembí. Í yidá də shwambələ búúd nə bwá dúg sɛḡusa məkəl. ⁵ Ja má lás ntáni yí, mə nḡə jii nə obúgula bwá bág nə fwámé cɛelí. Muud jí nə lám fúbán, lám nə sán, búgú jé kú nə məkəḡ yé, nyə wə má də cɛel búúd fwámé cɛel yé, váal cɛelí jəonḡ wə má jí nə bí bág nə ndí yí.

⁶ Bḡól búúd bwá á má yíl mílám jɔ minjígú alá míníid, bwá á má kə cwagəwa bɛ dúlə lás mbɛɛ ílis-lis kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwá nḡə jii nə buud bwá nḡəwág bwo nda *Onkumə ɔ məcɛɛ má Zembí, nji í njúl nə bwá anḡé nə wámbələ sá bwá nḡə cí yí, kú wámbələ sá gwáméfwó bwá nḡəg lás nə inḡáj yí.

1:1 muud lwámá: 2.7 Cugye: Tit 3.4 bwánd nə búgú: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwân waamá: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwá nḡə jíguli minjígú alá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 ^{*}**1:4** Oyúden bwá á də baagula məbyél mán micilyá, də lḡ micilyá myəonḡ misəon, sá jəonḡ wə Pwól nḡəg ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10

⁸ Sá báá sá ηγə mpu ná mæcɛɛ məsə jɔjɔ sâ ja múúd mə bálán nə mwo mbii í jála yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sá dágá mpu ná mæcɛɛ mə áshíge tálw shú múúd jí tútali yé. Mbô. Má á yida tálw shú búúd bí kú bish mæcɛɛ wá, nə buud ɔ málwə, nə buud bí kú bish Zembî wá, nə bóól osóol ɔ *mísám, nə buud básə kú gwɔɔ Zembî wá, nə bəɔɔg bwá ηwá isá í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwá gwú ósónɔgá wá, nə bəɔɔg bwá gwú ónyɔɔɔgá wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bəsh. ¹⁰ Mæcɛɛ mə á tálw námə shú búúd ó janɔgə, nə budúm bwá sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwá kúshá kənd bóól mík wám dí wá, nə obwiinɔgə ɔ íjɔɔ, nə bəɔɔg bwá kéén jínə mə Zembî məshúgád wá. Mæcɛɛ mə á tálw shú sâ jəsh í lúmbuli nə fwámé njúgúlá yí. ¹¹ Fwámé njúgúlá wəɔɔɔg í ηγə bɛ jɔjɔ lāɔ mə Zembî á milwaná búúd bwá də ságusə ná nywáá mə jəla yé. Jɔjɔ Lāɔ wəɔɔg wə bwá á yə mə ná mə zág ηγə bwiinɔg yí.

Pwól ηγə yə Yésus akíba

¹² Mə ηγə yə Cwámba wúsə *Kříst Yésus akíba, nyə muud nyə a mə ləlushi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcə nyə wə nyə á kwey ná a ji nə ηkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá nə mə bóg nyə sóol məsáal. ¹³ Í njúl nə mə á də bul jág lās nə nyə yág, mə á də jugushi buud bə mə njúl ηkí jág gwɔɔ lām; nji, nywáá nyə a mə bwúg mə nə ηkwonjə nəcə mə á ηγə sá isá byəɔɔɔg jág dí, mə kú nə búgə. ¹⁴ Cwámba íshé nyə a mə sá mə mpaam ntɔ múnji, nyə a mə sá nə mə bóg nə búgə, nə cɛelí í ηgə zhu wə Kříst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúgúlág, sá mə jəlá nə magulə gwo sá bəsh: jí ná, Kříst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ɔ *mísám; ósól ɔ mísám bəɔɔɔgú dí, mə wə jí áshúshwóógú. ¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ηkúnkwóɔgúlə shú ná jɔ lām mə Kříst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgala mwəw mə ηgə zə má, yuug nə bwá bá lág cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Buud bwá yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abulé bwelə yə yé, Zembî jí kú nyín nə mísh yé, á jí Zembî nji nyə ηgwúd nə ηgwúd yé, a ηkənwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jɔjɔ gwáná

¹⁸ Timotê mwān waam, mə zə yə wo nyíga mpəndí bə nə iciyá *búúd ɔ mícúndá bwá á ci shú dwó yág yí. Iciyá byəɔɔɔg í ó yə wo ηkul ná wo gwánág jɔjɔ gwáná. ¹⁹ Ngagú nə gwána wo mbíd búgə, wo njúl nə lām nə sán. Bóól búúd bwá á mə də ban dólə gwágúlə lām nə ndéé búgə ján í á mə nyasula nda byóól í də búg ηgwɔɔɔg ná. ²⁰ Imene bá Aləguzándrə básə sámbá búúd jəɔɔɔgád; mə a mə cwámbulə *Sátan bwo shú ná bwá ηwág njúgúlá nə bwá nda ná bá bwelə *lās nə Zembî bwaasúlə mpu.

2

Də sá məjəgula shú múúd yəsh

¹ Sâ mə ηgə tééd fwo yág nə ndí yí jí ná, obúgula bwá dág kə nə mɔngwóombúlú wə Zembî, də jəgula nə nyə, də gwáámə nyə isá, də lɔ nyə. Bwá dág sá ntó shú búúd bəsh íí, 2 shú ójwú-buud nə shú búúd bəsh bí nə mɔnkwónɔg wá. Sâ jəɔɔɔg í é sá nó shé cágag nə shɛɛ, kú nə íntúgúlí, nəcə cugələ cug í yó

1:8 Rom 7.12, 16   **1:9** Gal 5.19-21   **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8
1:11 1Te 2.4   **1:12** 2.7   **1:12** Gal 1.15-16   **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13   **1:14** 1.5;
1Kr 15.10   **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8   **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25   **1:17** Rom 16.27   **1:18**
4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3   **1:19** 1.5   **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14
Sátan: 1Kr 5.5   **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6   **2:2** Esd 6.10

Zembî gúmá yí, nà cugálà mbií cug í jála yí. ³ Ntò jí jò sà, Cugye wúsú Zembî mǎ gwág nywa ntó. ⁴ Á jii ná buud bêsh bwá dágúg cug, bwá mpu óbúbálé.

⁵ Nǎcé, Zembî jí nji ñgwúð, líí-ñji námá ñgwúð mpádúgá Zembî bánòñ buud, líí-ñji jòñgú jíísá muud, nyá wá Yésus-Kríst.

⁶ Nyá wá nyá á yána cug jé shú ná buud bêsh bwá bág ofulí*.

Nyá á sá sóólúgú wòñg námá fwála í á jála yí, zǎ lwó búúd ná Zembî ñgá jii ná bêsh bwá dágúg cug.

⁷ Shú dòñg wá Zembî nyá a tǎl mǎ mbwiñgye lân yí, nyá a sá ná mǎ bág *muud lwámá, á yǎ mǎ mbag ná mǎ jííngúg ikúl í cúgè *Oyúden yí óbúbálé bwá jǎlá nǎ *búgala wá. Búbálé mǎ anǵè nǎ bwiñg ijǔǔ.

Cug búðùm nǎ budá dǎ dǎ

⁸ Mǎ ka jii ná budùm bwá dág sá mǎjǎgala kúl jêsh. Bwá dág jǎgala bwá ñgǎ bǎn mǎbwá wá Zembî, mǎbwá mǎ njúl kú nǎ mǎbyaagula. Bwá dág sá ntó kú nǎ mpimbǎ, nda nǎ mǎzhuzhuñwa.

⁹ Mǎ jii námá ná budá bwá dág bwáád mbií í jála yí, mimbwéédí mpu shweel nyúul, kú bǎ mí asǔ mísh; bwá nda ða síya mífínd mí ázǎgá-dág, nda ða bwáád ísá í or, ñkí ntǎg onkaaw ó álal-kus, nǎ ivunǵá nǎ mikáándó mí álal-kus. ¹⁰ Bwá dág bwáád mimbwéédí mí jǎlá nǎ budá bwá ñgǎ cugǎ cug mǎgwág nǎ Zembî wá; mimbwéédí myòñg wá jǔjǔ mísóólúgú. ¹¹ Mudá mǎ jǎlá nǎ ða ñwa njíngúla a njúl kúl-kál, kú bwelè bǎn lúu. ¹² Mǎ ayáyé mudá ñkul ná a jííngúg, ñkí ntǎg ná a jwúg nǎ mudùm. A dág jí kúl-kál. ¹³ Jí ná, Adam wá Zembî nyá tééd sá yé, Ifa ka zǎ bǎ mpúsé. ¹⁴ Adam ntǎg dí nyá á magulǎ mǎshíigá. Mudá wá nyá á magulǎ mǎshíigá, a mú caam mǎcçç. ¹⁵ Nji, mudá mǎ bá *dág cug nǎ byálá á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bág nǎ zény búgǎ, nǎ zény cǎelí, nǎ zény cugálà mbií Zembî mǎ cǎel yí, a mbíd lám ájjilǎ.

3

Sá í dǎgyá nǎ otówe ò shwóg wá Dǎ yí

¹ Sá jí kú nǎ mǎshwǎn wá ga: ñkí muud mǎ gwág yéesh ná a sá séy dǎlǎ fála *Dǎ mǎ Zembî, jǔjǔ mpwóómbá ísáy wá múúd wòñg ñgǎ jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bág kú nǎ sá á jumág, a bág ñgwúm mǎ múdá ñgwúð; a bág muud mǎ ða cunal iyéesh yé, a ða shimal ísá, a mpíya nǎ gúmá, a bág muud mǎ ða mpu ñwa ójón yé, a njúl ná a jí nǎ ñkul mpu jííngú. ³ Nyá ajǎláyé nǎ bǎ ñgulè mǎlwǎg, kú bǎ múúd mándá; a yidag bǎ kú ða yá, kú bǎ múúd icwoomb. A bág kú cǎel *mwaané. ⁴ A jǎlá nǎ sá ná njǔw búúd yé í kyéyug jǔjǔ kuú njònd, bwán bǎ kú nǎ mǎbún, bwá ñgǎ cugǎ mbií cug í jála yí. ⁵ Ñkí muud mǎ yidá bǎ kú mpu sá ná njǔw búúd yé í kyéyug jǔjǔ kuú njònd íf, ntǎdelé nyá é mpu kweemb Dǎ mǎ Zembî yé? ⁶ Muud mǎ fála Dǎ yé nyá ajǎláyé nǎ bǎ múúd ñgǎ ndǎm *búgala yé, nǎcé nyá á bá ñwa nyáméfwó nda gúl mǎma sá, a mú bǎ kú ná mpu nda á fǎlǎg Dǎ ná, ná ndéé a mú bwǎma nǎ intǎgúlí Njwú mǎjamb nyá á bwǎma nǎ ndí yí. ⁷ A jǎlá námá nǎ bǎ váál múúd dí ná buud bwá cúgè Dǎ dí wá ða lǔ nyá ná jǔ

2:3 Tít 3.4 2:4 Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 2:5 Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13

2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tít 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jála yí: Gal 4.4; Tít 1.3 * 2:6 Bwá á ða jóna ñkúmba tǎñ shú ná ñkúmba kwám í bág fulí. Tǎñ nyòñg wá Yésus nyá a jóna nǎ cug jé shú búúd bêsh yí. 2:7 muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 2:8 1Pr 3.7 2:9 1Pr 3.3-5

2:10 5.10 2:11 1Kr 14.34 2:13 Mǎt 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 2:14 Mǎt 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 3:2 Tít 1.6-9; 1Pr 5.1-4 3:3 2Tm 2.24 3:7 2Kr 8.21; Mís 6.3

múúd; ntó, nyə abáale bwəma nə mpyóŋ nə ndeé a biil láámb má Njwú məjamb dī.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námá mbií ŋgwúd wəŋŋú, *jaákwon má jəlá nə bə nə jə fúlú, a nda dū lās sá ŋgwúd mimpu mimbá; nyə ajóláyé nə wá lúu mólwəg dī, a nda dū sɔ́ *mwaanē nə məcií míšhúd. ⁹ A jəlá nə magulə *ndimba a búgə lám á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə céél bə jaákwon ntó yé, í jii nə buud bwə fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sá á jumúg hí, a mú ka sēy sēy jaákwon. ¹¹ Budá* bwə jəla námá nə bə nə jə fúlú, nda dū ci búúd iciyá í bəwáli bwo milám yí, bwə mpúg dū cunal íyéesh byán, bwə bəg ɔ́ abúgúlag məzhí mēsh. ¹² Jaákwon má jəlá nə bə ŋgwúm mə múdá ŋgwúd, bwán bə kú bwelə bən milúú, a jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəond. ¹³ Bəŋŋ bwə sá ísəy byán váál í jəlá wá, buud bwə é ŋwa bwo nə məjila. Búgə bwə ŋgə *búgula Yésus-Krist yí í é sá nə bwə dúg ləsha nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga nə búgə ná mə wál bá zə nūŋ. ¹⁵ Nji, ŋkí mə bə kú ləel zə, kálaad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú njəond í jəlá nə muud á njów má Zembí yí. Njów má Zembí wəŋŋ wə Də má Zembí á kuwó í ŋgə shúgə ŋgə baagula obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ŋgə yə sá yí wí məma ndimba ánúni.

Krist nyə á zə byél muud,

Ŋkəŋkə Shíshim nyə a lwó ná a ji tútəlí,

*wəŋgales bwə á beny nyə,

cúndá yé í á má sɔ́y ílwoŋ í búúd byésh dī,

ncúlyá buud bwə á má búgula nyə wa shí mishwun,

Zembí nyə a bən nyə gwəw, yə nyə gúmə jé.

4

Gwánág ni íbów-bəw

í minjígulá

¹ Ŋkəŋkə Shíshim ŋgə ci nə sánj sánj nə mwów má áməzhúgúlá dī, bóól búúd bwə bá yíl mílám isá í dúgyá nə búgə yíid, bwə yidá kə sá mógwág nə míšhíshim mí máshhígá, kə ŋgə bə minjígulá mí minjumbálu. ² Bwə bá kə ŋgə cwagəwa bə mikaand mí ijɔ́ɔ́ búúd ɔ́ kwába bwə bá dū shúg bwə nə ndí myá. Buud ɔ́ məkəŋ bəŋŋ iwushí í á má nada bwo lámúd nda məyigyé múúd nyə a lánd nə ŋkwánz ágúgwə* má. ³ Bwə tál búúd mpəndí ná ci muud kú bā; bwə cilushi búúd bíl ídāw, í njúl nə Zembí nyə á té byo shú búúd ɔ́ abúgúlag bwə mpú obúbálé wá ná, bwə dúg də byo nə akíba. ⁴ Sā jəsh Zembí nyə a té yí jí ŋkí nywa; kú nə təɔ́ sá í jəlá nə myeesh yí; í jii nji nə sá dúg yə Zembí akíba shú sá jəsh sá má ŋwá yí. ⁵ Nacé ná, nə Milású mí Zembí, nə məjəgula í dū sá ná isá byésh í bəg inkəŋkə í isá.

⁶ Jígúlig óminyəŋə bwə ɔ́ abúgúlag isá ini, ntó nyə e lwó ná wo ji jəjə sóol məsáal mə *Krisť Yésus, bwə á wíl wo nə jəjə iciyá í búgə nə fwámé njígulá, wo ŋgə námá mpu bə njígulá wəŋŋ. ⁷ Dəgú ban mbií mikanda ícwúcwúul í búdá

3:11 Tit 2.3 * **3:11** Na ji nə ŋkul bə búdá ɔ́ ójaákwon, jí námá nə ŋkul bə ójaákwon ɔ́ ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bóól bwə cí ná: «Mílám mí á má bimbala bwo». **4:3** bā: 1Kr 7.1 ídāw: Mat 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mat 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4

í ðu kænd, mikanda mísó kú bísh Zembí myá. Yidagú wá ñkúl ná wo ñgág ná cugá cug í yá Zembí gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ðu lúlashi nyúúl yí bí ná búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yá Zembí gúmá yí, jáá jí ná mfíí mæzhí mêsh, ñkaagá ñjúl námá ná muud má cágó cug jöñg yé, nyá é cugá mpwogé ja gaád, a kə námá bá cugá mpwogé jöñg cug í ñgá zə yíí. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jəlá ná magulá gwo sá bəsh. ¹⁰ Ciyá jöñg jí ná, sá ñgá wáduga ñgá gwána kəcó sá ñgá bwánd ná búgá ná Zembí á kuwó má bá lə sá sá ñgá sá yí. Zembí á kuwó wöñg wá jí cəgye á buud bəsh, bul bə ná ndéé obúgula. ¹¹ Isá wó jəlá ná jíguli búúd wá íni, wo ci ná bwo ná bwá bég minjígulá myöñg.

¹² Muud nyá ajóláyé ná mpyèny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwá ñwág yuug wódí, yuug lósú á mpu, yuug kuú ñjəond, yuug cəelí, ná yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wósó yí, wo ɔ wá lúú dále lə micilyá mí Zembí íseñgyád. Wo ɔ wá námá lúú dále sá ná obúgula bwá bég nda teeg mánýúul, wo wá lúú dále jíguli bwo dí. ¹⁴ Zembí nyá á yə wo ñkul ná fəg ja *búúd ɔ mícúndá bwá á cúnda, ocúmbá buud bəd wo məbwá lúú yí; wo nda bəeg ñwa yána má Zembí döñgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg lám ísá íniíd, wo wá lúú sáal dwó dí, buud bəsh bwá dágúg nda wó ñgá bugəban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwó, mpu baagusə minjígulá wó ñgá jíguli buud myá. Nadagú minjígulá myöñgád. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námá búúd bwá ñgá gwágula wo wá.

5

Lásúla ná buud bwá sá íwushi wá

¹ Ñkí í wósó ná wo lámásá ná cúmbá muud íí, wo kú ñkáánd ná nyá, wo ɔ lás ná nyá tñj nda shwóóñgú. Wo ɔ ðu námá lás ná mənəcwómá tñj nda omínyöñgú bwó, ² lás ná ocúmbá budá tñj nda onyöñgú bwó, mäsás tñj nda okóól bwó, ná kúlúgú í jəlá yí.

Sá í dágúyá ná mikúsó mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikúsó mí búdá mí cúgé ná ná jígúwé myá. ⁴ Kúsó í ká bə ná bwán ná onta, bwá jəlá ná tééd fwo jíg dále cugá ná buud ɔ ñjów bəñj nda Zembí má jíí ná; bwá mpúg ná wíílálə obyól bəñj bwá á wííl bwo yí wúsə mpwáálá bwá jəlá ná nyñj yí. ⁵ Kúsó múdá í má mpu ləg kú ná ná jígúwé yí í ðu kænd búgá jəsh wá Zembí. Mbií kúsə wöñg í ðu jəgula ná Zembí bulú ná mwásó ðu gwáamb nyá kwííndyá nda káád. ⁶ Shú myöñg mikúsó mí búdá mí ñgá ná bə mənýwa má cug myá, bwá mpúg ná bwá tɛem bə mikuwó, bwá má yə. ⁷ Kalagú mikúsó mí búdá mələbúgá məga shú ná bwá cúgagú kú ná məjumá. ⁸ Ñkí muud má bá kú kweemb búúd bə, ná ndéé buud ɔ ñjów yé ntəg íí, nyíni múúd má kíflya búgá jé, a má bə mbúwúlú ntə *hááden.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsó múdá sámbá á mikúsó míšöon má jəlá kweemb myá dí, í jí ná kúsə wöñg í bəg ná mimbú tééd məwúm mäsaman kə gwów; í jí námá ná a bəg kúsó í á bə ná ñji ñgwúm ñgwúd yí. ¹⁰ Í jíí námá ná a bəg ná nyá a shí ðu sá jəjə míśóóləgú mí dágú nyín, a bəg ná nyá á mpu jíguli bwán bə, nyá á ðu ləg búúd nyádí ñjów, ðu gusa búúd ɔ Zembí məkuú, ðu kwíínd intágulá-ntágula í búúd. A bəg ná nyá á ðu sá fwámé míśóóləgú mimbíí mimbíí.

11 Wo nda magulê cilâlê mikúsê myâ mäsás; nácê myâñ, iyéesh byañ í ðu gwûm, bwá mú ñgə ɣow sálə sáal má Zembí, bwá mú bæ nə yéesh ná bwá ké mábáád. 12 Ja nyâñ mə sá ntó yí, a má byaagula, nácê a má ntə ñkál nyə á tál ná á jì fwó yé. 13 Bwá ðu bæ cínəñgú, bwá mú kú ná nyinğə sá tɔɔ sâ, ñji ñgələ jêla mínjów mínjów; jêlálə wəəñgú kú ntâg bæ ñji ná bwá cùgê nə sâ má sá, ñji bwá fwáfula, bwá wá mimpu izhaa ísád, bwá ci icigə-cígə.

14 Gwá wá jì ná, má yidá jii ná kúsá wí sás yí í kág báád kə byá bwân, baagula ñjów bâ mpwogé shú ná buud bwá ñgá lúmbuli nə sá wá bwá bág kú nə zhíí mə cí sá sâ ábúbôw. 15 Mə cí ntó nácê bóól ñkí bulya bwá má bwey wú fwámé zhííd kə bɛ zhíí mə *Sátan.

16 Ñkí ñgwól mbúgula á mudá jì nə mikúsê nyédí ñjów búud dí, í jii ná a ñkényág mbag á mikúsə myəəñgú shú ná í nda nyinğə bæ mbag á *Dɔ́ má Zembí. Dɔ́ í ñkényág mbag á myəəñgú mí kú nə jígáwé myá.

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wá Dɔ́ yí

17 Ocúmbá buud bwá ñgá mpu kyeñ nə Dɔ́ wá bwá mpíyá nə gúmá ikóómb íbá, ná ndéé bəəñgú bwá má wá mányúúl bwiinğulə jɔjɔ kéel nə jígúliłə óbúgula dí wá.

18 Kálaad Zembí ñgə cí nə: «Wo nda fad nteny mpu ja í ñgá nyaal mpumá ñgələ lwáál nywo yí», a nyinğə námá cí nə: «Sóol mäsáal má jələ nə bæ nə myána.»

19 Ñkí bwá zə shwáman ñgwól Acúmbá muud á Dɔ́ má Zembí, wo é jisə magulə shwáman jəəñgú buud obá ñkí ólól bwá má fwo bwiinğ mpu ñgwúd. 20 Bəəñgú otówe ɔ shwógú bwá sá *səm wá, wo lás nə bwo tám buud; sâ jəəñgú í é sá ná bóól bwá bág nə ifwaas.

21 Má ñgə cí nə wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Kríst dí nə mísh má *wəəñgələs Zembí nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ bɛ mínjígúlá míni, kú kə ñkəómé, kú yag múúd mpwoombú. 22 Wo nda jígəwə bəd múúd məbwá; wo nda kə wá nyúúl izhaa sémád. Wo ó baagula wóméfwó ná fwɔ́-fwɔ́. 23 Wo kú ná ðu ñgul ñji məjúwó; dúgú námá ñgul búbaalé məlwəg nə məcey má ðu bii wo ija ija máni.

24 Bóól búúd myáñ mísəm mí ðu búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bāñ myáñ zə ðu mpúy fwála má fwo cɔ́. 25 Jɔjɔ mísóólúgú mí ðu námá bæ, bóól búúd myáñ ləel nyín. Ñji, mí tɛem bæ nda ləel nyín, mí ábúle bwèn shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

1 Obúgula bí məlwaa wá bwá jələ nə magulə nə omása bāñ bwá mpíyá nə gúmá jêsh. Ntó nyə e sá ná buud bwá nda *lás nə Zembí bwaasúlə mpu, tɔɔ nə jígúgá wúsú. 2 Bəəñgú omása bāñ bí obúgula wá, bwá nda mpyèny bwo ná jisə omínyoná bāñ. Í yidá jii ná bwá búlúg mpu sɛy nə bwo, bwá ñgá mpu ná obúgula Zembí mə céél wá bwá wá bwá ñgá balan nə məbwá má ísɛy máñ. Sâ wó jələ nə jíguli búúd wəni, wo yáág nə bwo ná bwá máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

3 Ñkí ñgwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, ñkí ntâg ná a bíd ñjígúlá í dúgyá nə cug í yə Zembí gúmá yí, 4 nyâñ múúd má jág bul ñkény nyúul, a má bul námá bæ nə jág. Í mú nyə nda bwás á ná a dúg ñgə shuya ózhuyá ó dúlə ñgə faas bíl íciyá. Jí í ðu wóós cínəñgú yí? Ngáá

nji zhiŋ nə ozhuyá, nə *bwaasálə mpu, nə délə bæemb bóól búúd? ⁵ Í ðu námá bæ buud mítádúgá mí má lánŋəwo wá, ðu sɛŋusa mákál nə sɛŋusa sɛŋusa, kú nə mashiné. Nəcə buud mítádúgá mí má lánŋəwo wá bwá ampúyé ná óbábálé, bwá má yida dág ná cug í yá Zembí gúmá yí jísə bwo zhiŋ bwá é bii kúm yí.

⁶ Cug í yá Zembí gúmá yí í yida námá bæ zhiŋ múúd mə bii kúm yí, nji í bá ntó ja múúd mə mpú ðu gwág máshusug nə sá á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshigé zə nə sá ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə ŋkul kə nə sá ja shé má ká yí. ⁸ Ntó jí ná, shé má ká bæ nə idəg nə mikáándá, bímbí dɔɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwá ðu yág nə bwá cɛɛl bæ nə kúm wá, bwá ðu bágulə mányúúl nə məbwəbúlán má wáambúg bwo, bwá mú biil láambúd nə ndéé, bwá mú bæ nə iyéesh mimbií mimbií í ntágúlá bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔŋg wá í ðu sá ná muud kweemashi nyáméfwó nə ndéé á yə yí. ¹⁰ Mpugá ná, «cɛɛlúə *mwaané wúsə kɔɔl é á mimbií mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwá á wá mányúúl cɛɛlí jɔɔŋg dí ná, bwá á béégə nə kuú njɔɔnd búg kə ŋgə gwaa cwagəwa; bwá á má təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánáŋ fwámé gwáná

¹¹ Nji, wɛɛ muud má Zembí, túbúg isá íni. Yidagú sɔ ná wo cúgəg tátəlí, wo kəndug lám wá Zembí, wo bóg nə búgá, nə cɛɛlí, nə jísów nə lám mótala. ¹² Mpug ná cugólə cug búgá jí fwámé gwáná, gwánáŋ gwáná jɔɔŋg shú ná wo bíig cug á kandugə kandugə. Cug jɔɔŋg wá Zembí nyə á jəw wo ná wo zəg ŋwa yí. Njúwúúl wɔɔŋg wá wó á bwaagulə zhwog buud bwá ŋgə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo ŋkəl mísh má Zembí dí, nəcə nyə wə ŋgə yə isá byêsh cug. Mə təl námá wo ŋkəl nyɔɔŋgú mísh má Yésus-Krist dí, Yésus muud nyə á magulə Zembí mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Ŋkəl nyɔɔŋg nyísə ná wo mpúg baagulə mámpándí má á yə wo má, wo sá ná wo cúgəgí nə nwo kú sá sá májuma, kú fufug ná ndéé kə wós jwów Cwamba wúsú Yésus-Krist mə bá nyingə zə yí. ¹⁵ Nəcə, Zembí wə má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námá wós yí, Zembí muud jí Ajəláci anání yé, Cí í jwú nə míci myêsh yí, Cwamba míl mícwamba myêsh mí ŋgə gwəg yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wə jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbii máŋkenya mísh má múúd má cúgé nə ŋkul jísow yí; muud ŋgwúnd nə ŋgwúnd nyə afwóyé bwelə dág nyə, muud cugé námá nə ŋkul dág nyə. A ŋwág gúmá nə ŋkul á kandugə kandugə! Amən! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cug ga wá, təlúg bwo mpándí ná ci bwá nda ŋkény mányúul, bwá nda kə wá búgə jāŋ kúm dɔɔŋg dí, nəcə í bá cə. Bwá yidag kənd mílám wá Zembí muud ŋgə yə sá isá byêsh nə jə lám yé, nyə wá ŋgə sá ná sə ŋgəg nə balan nə isá byɔɔŋgú shú mánywa mású. ¹⁸ Cúg nə bwo ná bwá dág sá mánywa, bwá dág sá jəjə mísóólúgú məŋkund məŋkund; bwá dág sá váal yána í ŋgə wú lám dí cwú yí, bwá ðu bæ kwééshá ná bwá ðu kaaw mábii máŋ nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bæ ná dāŋ kúm wá ŋgələ sá mbii mísóólúgú míni, í é kwəmusá bwo cug í ŋgə zə yí, kú nə sá í ntágulə.

Məbádá

²⁰ É yé Timoté, mpug baagulə sá Zembí nyə á yə wo yí. Wo nda ðu kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ŋgə lúmbuli nə búgə myáád, wo c sásúl námá

6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 6:6 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 6:8 Mik 30.8-9 * 6:10 Na jji kaaná búúd bwá á ðu bwey ci fwála mwów má Pwól dí yí. 6:12 1.18; 4.14 6:13 Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 6:14 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 6:15 Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 6:16 MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 6:17 Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 6:19 Mat 6.20 6:20 1.4; 6.4; 2Tm 1.14

óηkwafad ɔ búúd bwé ηgá jaaw mɛnyúúl né básə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd
 bwé á jaaw mɛnyúúl ntó wá bwé á mó lánɣəwo wú búgód.

Ζεμβί κó σά bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyé á cilê Timotê yé Isâ í dúgyá nê kálaad ábeê mæ Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábeê má Timotê ngæ nyîn ná Pwôl nyê á bæ Róma ja nyé á cilê nyê yí (1.17). Í á jala nê bæ Pwôl ngó jág jug mímbwugud (2.9) a músæ a tál fwó (4.10, 16). Nda nyé á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zæ yæ ná (4.6), nyé á ka cilê muud nyé á bæ nyê fwámé múúd gwoonŋ á ceelí yé (1.2), yæ nyê mæcwûn.

Pwôl mæ tééd fwo yæ Zembî akíba nê búgæ Timotê jî nê ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jɔɔɔ Lâŋ bwé dæ jug, dæ bwæma nê cúwáí ná, a bándúlá Timotê ná a yímúg nyúul ja mækugulæ má bá yí, a gwána nda fwámé «mwá zimbî má Kríst», lwóya íŋkán. (1.3–2.13). A mpú bándulæ nyê ná a jíig ncê nê buud bwé dæ té mbeε ílís-lís nê ozhuyá nê isâ í dæ sá ná buud bwé wúg búgá dí wá. A mú cî ná a bég yuug jé, nyê Pwôl, a dæ cugæ nda mílósú mí Zembî mí ngó cî ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kæ shínal kálaad nê ñkánŋálá ñkánŋulá cé nyáméfwó tál yí, a ngó lɔ Zembî muud nyê á ngæ shúgal nyê yé (4.6–22).

Pwôl ngæ lwó ná nyê a má gwána gwáná á kaambulálæ nê Jɔɔɔ Lâŋ ná ndeé kæ wóós máshíné má cug jé (4.7). A ngæ jii ja jêsh ná buud bwé lɔ kálaad éga wá bwé gwánág gwáná jooŋŋá kú nê ifwaas, nda fúnda mízhízhîŋ, ngæ gwána nê búgá, nê jisów, nê ceelí, nê nadâ.

Mæbádá

¹ Mæ wá ngó cilê kálaad éga, mæ Pwôl. Zembî nyê a jii ná mæ bág *muud lwámá mæ *Kríst Yésus, shú ná mæ bwíingug buud cug nyê á kaag ná a bá yæ bwo wá Kríst Yésus yí. ² Má cilê wo Timotê mwân waam má búl ceeí yé. Zembî Sóŋŋá bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág wo cey lámúd, bwé ó sá námá ná wo cúgæ mpwogé.

Pwôl ngæ yæ Zembî akíba

³ Mæ ngæ yæ Zembî ódá bwé á dæ yæ gúmá yé akíba. Nyê námá wá má ngæ yæ gúmá mítódúgá myâ lám mí njúl mæ fúbán yé. Má dæ wá wo mádí májægula dí ja jêsh, tæ ibulú tæ mímwásá. ⁴ Mæ ngæ bul tédugá yé dwó, mæ ka ngæ bul jii ná shwá dúgyág mæ búlug bæ nê mæshusug. ⁵ Mæ ngæ téduga búgá gwó, búgá á kú nê mækán, búgá ngwúd nê ngwúd mpáámáb gwó Loyís bá nyooŋŋá woó Enís bwé á bæ nê ndí yí. Mæ ngæ mpu búbálé ná búgá jooŋŋá námá wá wó jî nê ndí yí.

Magulæ jug shú Jɔɔɔ Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlá wo ná: ngagá nê gwíing sâ Zembî nyê á yæ wo ja má á bæd wo mæbwá yí. ⁷ Nacé *shíshim Zembî nyê á yæ shé yí í cúgé shíshim ífwaas; í yidá bæ shíshim í dæ sá ná muud búlug bæ nê ñkul, nê ceeí, a dæ jwú nê lám yé yí. ⁸ Ntó má ká ná wo ajáláyé nê gwág shwôn nê ngólæ bwiing lâŋ má Cwámba íshé tâm buud, wo nda námá gwág mæ shwôn nda má jî mímbwug dí ná. Yidagú magulæ ná wo júgæ námá nda mæ shú Jɔɔɔ Kéel, shwá ngó *búgula ñkul má Zembî. ⁹ Nacé nyê wá nyê á cug shé, a jów shé ná shé bág buud bé; nyê a shígé jów shé ntó ná shé á fwo sá jɔɔɔ mísóólúgá, í á bæ ñjî nacé nyáméfwó nyê á ñwa cígúlá ná a sá

shé mpaam. Nyə á bwey cɛɛlə shé mpaam nyɔɔŋg kwonj mə *Kříst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyɔɔŋgú ja gaád nə zólə cugye íshé Kříst Yésus nyə á zə lwóya nyúúl yí. Nyə wá nyə a má zə caam ŋkul shwiy í á du bə nə ndí yí, a zə nə Jjɔ Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shín yí.

¹¹ Jjɔ Kéel doɔŋg wá Zembí nyə á təl nə mə ŋgág nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhií mə jígúlí búúd. ¹² Gwá wá mə ŋgá jísow minjugú yí; nji mə agwágé myo shwón, nəcé mɛɛ mə mpú múúd má á má búgala yé; mə mpú búbálé ná a jí nə ŋkul mpu baagulə sá jêsh má yó nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ŋwa gwo jwów á məzhúgúlá.

¹³ Iciyá yá obúbálé wó á lóg nə mə yí, ŋwag byo tãŋ yuug, ŋwag byo nə búgá nə cɛɛlí í ŋgá zhu wá Kříst Yésus yí. ¹⁴ Sá wo á yíyow yí, wo ó baagulə gwo nə kwíindyá má Nkɛŋkɛ Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azi bêsh bwá á má myaas mə, tɛɛm bə Fizhêl bá Erumozhên. ¹⁶ Cwámba gwágúg njów búúd má Oneziför cey lámúd. Nəcé nywáá nyə á du wá mə ŋkul nyúúlúd, kú gwág mə shwón nə mə jí mímbwugud.

¹⁷ Nyə á yida ŋgá sə mə nə zény ja nyə á wóós Róma yí, a mú kwey mə. ¹⁸ Cwámba Yésus sáág ná Zembí bág gwág nyə cey lámúd jwów á məzhúgúlá. Wo ntág wá má búl mpu bímbí lá kwíindyá nyə á kwíind mə Iféz yí.

2

Pwól ŋgə cwíny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kříst Yésus í lúlushig wo! ² Sá jêsh wó á gwág má á jígúli zhwog owúshined bwé njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bãŋ bwá bág nə ŋkul mə jígúlí bóólágá búúd. ³ Jísówúg dwó kəw lú mínjugú tãŋ nda fwámé zimbí mə Kříst Yésus. ⁴ Muud ŋgá sɛy séy ízimbí yé, ja á cɛɛl ná mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyingə kənd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwá du bwééd ŋgwiimbe igwiimbí *túm gúmá nji ja á ntɔ nda mácɛɛ má igwiimbí mə cí ná. ⁶ Mbɛye mæmpəg nyə á wáduga yé, nyə wá má jálá na fwo tééd mwáágulə mpúúmá. ⁷ Faasúg ísá má ŋgá cí yí, Cwámba nyə e sá nə wo wámbulág byêsh.

⁸ Wo ɔ tádúgá Yésus-Kříst nyə á byél mpwonj buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jjɔ Kéel má ŋgá bwiing wá ní. ⁹ Mə jí mímbwug dí nda zhilɛŋgaanə nəcé mə ŋgələ bwiing Milású mí Zembí myɔɔŋg. Nji, mə tɛɛm bə mímbwug dí, muud cugé nə ŋkul wóólə Milású mí Zembí mæŋkəda. ¹⁰ Gwá wá í sá ná mə ŋgág nə jísow ísá byêsh, shú ná buud Zembí nyə á fêesh wá bwá bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwá kə bá bə nə milwaná mí ábúle bwele shín yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná:

Nkí shénŋh Yésus shé á yə,
shénŋh má bá námá nyingə cugə.

¹² Shé má ká yím mányúúl,
shénŋh ka bá jwú.

Shé má ká kíflya nyə,
a bá námá kíflya shé.

¹³ Shé má ká bə kú sá sá á cí yí,
nywáá bə námá nji abúgúlág,

næcé a cugé nê ñkul kíflya nyáméfwó.

Wo ñgə séy mísh má Zembí dí

¹⁴ Báásúlág búúd isá íni. Yímbálig bwo mísh má Zembí dí ná bwó bág kú ðu bɛ dálə bigas íciyá né ndéé mbigas kə nyɛ ózhuyá. Sâ jooŋg í akwííndé tɔɔ sâ, í yida kweemashi búúd bwó gwágulə wá. ¹⁵ Wáág ñkúl ná wo dúg nyín mísh má Zembí dí ná wo má ntɔ mákugulə, wo jí sɔl mäsáal cugé nê sâ shwôn yé, sɔl mäsáal ñgə bwiŋg búúbálé má Zembí mbií í jəla yé. ¹⁶ Wo nda ðu kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ñgə lúmbuli nê búgə myáád. Buud bwó ðu lás mbií mikaand myooŋg wá bwó bá ñgə kə nji shwóg-shwóg nê Zembí. ¹⁷ Iciyá byán í bá ðu ðə búúd nda fəŋ ñkwaambá í ðu ðə múúd nyúúl ná. Imene bá Filét bí mbií búúd wooŋg. ¹⁸ Bwó ñgə jaaw buud ná gwúmúshílə sá ñgə ci ná Zembí mə bá gwúmashi búúd yí í á má bwey bə. Ja bə ñgə ci ntó yí, bwó má shwáda wú óbúbáled kə koogú, bwó ñgə sá ná bóól búúd búgə í shwágúság.

¹⁹ Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lámuga Zembí nya lám yí, jáá jí ná námá ná shím; Zembí nyə á cilə cínooŋg lámuga jooŋg dí ná: «Cwámba mə mpú búúd bí búúd bə wá», a nyiŋgə námá cilə ná: «Muud yésh má ðu kámb Cwámba yé má jəlá nê béégya nê olíŋgí».

²⁰ Njów má fwámé múúd í ádé bə nji nê ishúyá bwó á lúlə nê or ñkí ntəg kwóógú bwó ðu lúlə *mwaané nê ndí yí; í ðu námá bə nê byooŋg isá bwó á caag nê ilí yí, nê byooŋg bwó á mɛ nê yagá yí. Bíl bisə byooŋg bwó ðu balan nê ndí máfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwó ðu balan nê ndí ja í cugé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mə myáás bów-bəw mínjígulá mə ámə ñgə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wooŋgú nyə é bə ñkəŋkə múúd, a bə nê mfií shú má Zembí muud njów, a bə kwéésha ná búə nê ñkul balan nê nyə shú wúl jɔjɔ sɔlúgú wəsh.

²² Túbúg iyéésh í ñgə bul julə mäsás nê mənɔcwámá yí; wo yida sɔ ná wo cúgəg cug á tətəlí, cug búgə, cug cɛlí, cug á ná shɛɛ. Bínəŋ buud bwó ñgə jów Cwámba nê mílám fúbán wá, bí cúgəg gwo nê lám wəsh. ²³ Dugú ban sɛŋúsálə búúd bwó ðu sɛŋusa məkəl kú nê wúbulé nda mikás yí. Næcé sɛŋúsálə məkəl wooŋgú í ábweyé nê ðu shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl ná sɔl mäsáal mə Cwámba nyə ajáláyé nê ðu bə nê ozhuyá, á jəlá nê yidá bə nê osusa nê muud yésh, a ðu mpu jíguli búúd, a ðu bə nê jílələ lám. ²⁵ A jəlá nê ðu sá ná, booŋg bwó sá nyə oŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shɛɛ, a ñgə bwánd ná ka Zembí nyə é yə bwo fwála ná bwó céndúg mítádúgá ná ndéé bwó zə mpu óbúbáled, ²⁶ bwó mú nyiŋgə bii fwámé mítádúgá ná ndéé bwó mú cugya wú ñkwaanŋ mə Njwú məjamb dí kál nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwó dúg gwág nji nê nyə yí.

3

Bów-bəw isá í bá sɛy mwów má məzhúgúlá dí

¹ Mpug ná mwów má məzhúgúlá dí, mɔl máfwála mə bá bə ñkí lal cug. ² Næcé buud bwó bá bə nê íbí, bwó bul cɛl *mwaané. Bwó bá bə nê bəgawa, bwó ðu ñkəny mányúul, ðu *lás nê Zembí bwaasúlə mpu, sá obyíl báj məlwə, nda ðu lɔ mánywa, kú gwɔɔ Zembí. ³ Bwó bá bə nê ñkád, bwó ábúle ðu magulə juu búúd, bwó bá ðu sá íkúdúgú, ðu sá isá nê jwuŋ, ðu bə nê mənyaan, kú cɛl mánywa. ⁴ Bwó bá ðu bə ñgwól kusha ñgwól, ñgwól kusha ñgwól, bwó bá bə nda bwó cúgə

nə milúu, da jág ηkēny mányúul, bwá bá cɛɛl máshweesh má cug ntɔ Zembí. ⁵ Bwá bá da nyín nda buud bwá ηgá gwɔ́ɔ́ Zembí wá, nji bwá nda mpu ηkúl má Zembí í da cénd búúd yí. Wo ɔ bá da tɔw búúd bɔɔng shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bɔɔng bwá da kyey nə minjígúla myáη múnjów minjów; budá bwá ηgá wáduga nə kúúé lú *misón, iyéesh mimbií mimbií í ηgá kə nə bwo cɛ kə nə bwo cɛ wá, bwá da biil mínjígúla myɔɔng dí, nda óshú bwá da biil ηkwaang dí ná. ⁷ Búsə nji bwá ɔ da ηwa mínjígúla, nda ka bwele mpu óbábálé. ⁸ Námá nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbuli nə Moyíz ná, ntó námá wá óyíguli bɔɔng bwá ηgá lúmbuli nə óbábálé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúg-nculé mlúúú, jáη búgá í á má yə ífáy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgá wáη í ábúlé bugaban, nəcɛ buud bēsh bwá é mpu ná bāη bwá ηgə cugə íwushí dí námá nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isá wó á jíg módí yí

¹⁰ Wɛɛ gwó kóómb dí, wo á bɛ minjígúla myâm, wo ηwa kuú njoond wâm, wo mpu iyuuɡ má ηgá yigula yí, nə búgá jám, nə cug má ηgá cugə kú nə milámusa yí, nə cɛɛlí jám, nə zény má jí nə ndí shú kólə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwá á wáámɓ mə nə cúwálí ná, wo mpú bímbí jugúla má á jug Antyósh nə Ikóniyum nə Lístrə yí. Byáyé ífamuga má áshíge jísow yí? Nji, isá íni byēsh í á tɛɛm ηgə wáámɓ mə, Cwámɓa nyə á ηgə sá nə mə fáámug. ¹² Mpug ná buud bēsh bwá cɛ́ɛ́l cugə cug í yá Zembí gúmá kwonə mə Yésus-Kríst wá bwá bá bwəma nə cúwálí. ¹³ Nji, bɔɔng bí mímbáwúlú wá nə bɔɔng wá məshúgá bwá bá yida ηgá jág bul sá məbɔw, bwá ηgá yíl bóól búúd zhúú, bwáméfwó bwá ηgá námá yílw.

¹⁴ Wɛɛ gwó kóómb dí, nadagú nə isá wó á jíg wo magulə nə lám wó yí; wo mpú ntág buud wó á jíg isá byɔɔng bwádí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembí tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myɔɔng mí nə ηkul sá nə muud bág nə fag shú cug búúd bwá ηgá bii nə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembí wá nyə a lwó buud cilyá wēsh bwá á cilə yí; ntó, cilyá wēsh wúsə nə mfií shú jígúlilə búúd óbábálé, nə bágúlilə iwushí, nə ságúlilə yíl búúd íwushí dí, nə jígúlilə búúd cug á tútali. ¹⁷ shú ná muud má Zembí bág nə ηkul kwag sá jēsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgá wēsh wí ηkí nywa yí.

4

Timoté bwíngug Jɔɔ Kéel

¹ Má ηgə lás nə wo mísh má Zembí bá Yésus-Kríst dí. Mə lás nə wo, námá nda *Kríst Yésus mə bá nyingə zə ná, námá nda á bá zə sámb búúd milésə tɔɔ mímbimbə tɔɔ mikuwó ná, námá nda á bá zə tál íjwúga byé ná. ² Mə lás nə wo ná, cúndóg Ciyá má Zembí, báásúlóg tɔɔ fwála í jəla, tɔɔ í ajóláyé; dugú lwó búúd iwushí byáη, dugú jum, da cwíny; isá íni byēsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúlilə. ³ Nəcɛ dúl fwála í bá bə, buud bwá ábúle ná da cɛɛl gwág fwámé njígúla. Bwá bá yidá da bɛ iyéesh byáη, da sɛɛngya nə oyíguli bwá da jaaw bwo isá í da lugə bwo málwád yí. ⁴ Bwá ábúle ná da kənd málwə óbábáléd, bwá bá yida da gwágulə mikaaná. ⁵ Nji wɛɛ dugú cunal iyéesh byó ja jēsh, wo ɔ jísów micún, wo ɔ wá nyúúł bwiingúlə Jɔɔ Láηúú, sá ísəy byó mbíí í jəla yí.

3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16   **3:6** Tit 1.11   **3:8** MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5   **3:10** Rom 16.24; 1Tm 1.5   **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúla má á jug: Sóm 34.20; 2Kr 11.23-29   **3:12** Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3   **3:14** 2.2; 1Tm 1.10   **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21   **3:17** 2.21   **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5   **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13   **4:3** 1Tm 1.10; 4.1   **4:4** 1Tm 1.4

⁶ Μεε mú nda cúdu bwá zá cígə yə Zembî *mætúnəgə yé, wəla lú njənd dām í má wós. ⁷ Mə á má gwána jɔjɔ gwáná, mə má casulə kúlə má á ηgə ju yí, mə a mə baagulə búgá. ⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ηkwəməsá, túm gúmá í lwó ná Zembî má ci ná mə ji tútəlí yí. Cwámba, muud jí sémbye milású atútəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəηg jwōw dəηgúd; nyə abúle yə nji mə, a bá námá yə bəηg bəsh bwá ηgə cəel ná a nyíηgəg zə wá.

Isá í lám

⁹ Wáág ηkúl ná wo láləg zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcé a jág bul cəel cəg á mwōw móga. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Títus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə ηwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwínd mə ísáyú. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifēz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándə yəη má á ləgə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá námá zə nə okálad, bul bə ná ndéé bəηg bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbōw. Cwámba mə bá yə nyə myəna myá misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ó də námá kááləgə nə nyə, nyə á bul lúmbəli nə kéel dású.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwɔ nyúúl mpáánzə milású yí, mə a shígé bə nə muud mə kwínd mə, buud bəsh bwá á myaas mə. Zembî ká juu bwo nə bów-bōw sóólúgú wəη wəηgúd. ¹⁷ Nji, Cwámba nyə a shí kwínd mə, nyə á ləlashi mə mbíí á ná mə á bwíηg kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə májə má zhwambəηkwuη dī. ¹⁸ Cwámba nyə e bá námá də yíl mə bíl ísá í məbōw byēsh dí, a mú bá sá ná mə kəg nyí Faan dé á gwówúd kú shwúg jús kú bwíim bəgú. A bəg nə gúmá kandəgə á kandəgə! Amēn.

Məbádá

¹⁹ Wo ə bádá mə Priska bá Akilas nə njōw búúd má Onezifōr. ²⁰ Erást nyə a ləg Korēnt, mə a ləgə Trofím Milēt a ηgə bwás. ²¹ Wáág ηkúl ná wo zəg ηkwān nda fwo zə shí. Nə lbulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bósł bwáəηg bəsh bwá ηgə bəda wo. ²² Cwámba jíg nə *shíshim wól! Zembî ká sá bí mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilə Títus yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krísten á nə nyə a shígé bə kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námə sá nkwambulə mpádúgá Pwôl bə́nôñ nə obúgala wá Kərēt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləəm bwé jów nə Kərēt yí; í á bə Pwôl mə tál nə a ngóg nə fála nge kwambulə isâ yá Dɔ́ á nún nkamə nyəonjg dí (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug lə kálaad ná námə mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kála zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bə nə ndí shú nə bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ́ yí (1.5-16). Lúú ábée wúsə məcwúnj á ngé cwíny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúd nyé é bá də bwama nə ndí Dɔ́ dí yí: nə icwúcwúúl í búdúm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwíny míngwəol wá), nə məncwə́má, nə məlwaá (2.1-15). Lúú áléel í nyinjə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə nə shee nge kwanz mbéégí mənkwómú yí (3.1-11), nə ndéé, a mú kə shínal kálaad nə məcwúnj nə məbódá (3.12-15).

Ólɔye ɔ kálaad éga búsə nə nkul ləel gwág nə Pwôl nyə anjə nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəməfwó yí. Isâ á ngé lás cínənj yí bíse isâ í dúgyá nə Dɔ́ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótəwe ɔ shwóg, nə kuú njəond obúgala bēsh.

Məbódá

¹ Mə Pwôl, mə ji lwaá mə Zembí, *muud lwámá mə Yésus-Kríst nə mə nkényúg mbag á salə nə míféeshá mí búúd myé mí bəg nə búgá. Mə ji nə mə sáág nə buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó nə muud mə kənd lám wə Zembí wá. ² Í bəg ntó shú nə bwé ngóg nə bwánd nə búgá nə bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembí nyə á bwey kaag buud cug jəonjgú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembí nyə áde bwele bwiinj ijjó. ³ Ja dən fwála í á wós yí, nyə a sá nə buud bwé mpúg nkaagə nyə á kaag nyəonjgú. Ləñ wəonjg wə Cugye wúsú Zembí nyə á yə mə séy nə mə ngóg nə bwiinj yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Títus, mwān waamə kóómb á búgá sə bēsh ngé *búgala yí. Zembí Sónjgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ɔ sá wo mpaam, bwé ɔ sá námə nə wo cugəg nə mətəla.

Títus mə jəlá nə táág isâ yá Zembí Kərēt

⁵ Ja mə á lúgə wo nə wo jíj nún Kərēt yí, í á bə shú nə wo shínúg táág isâ byēsh, wo tál ócúmbá buud ɔ *Dɔ́ mə Zembí míngwəla myēsh dí nda mə á ci nə wo sáág nə. ⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bə múúd ngé cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bə ngwúm mə mudá ngwúd. Bwán bé bwé jəlá nə bə obúgala, bwé nda bwele bə nə njagə nə bwé ngə bə nə intíwálí, nkí ntág nə bí nə məbún. ⁷ Í ka jii nə tówe shwóg mə də fála Dɔ́ yé bəg kú nə sá á jumúg, nəcé a ji tówe shwóg mə Zembí. Nyə ajəláyé nə bə mbii múúd í də téduga nə nyəməfwó ji nə nkul sá sá jēsh yí, kú bə mbii múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ngule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də sɔ́ *mwaané nə məcíi míshúd. ⁸ A bəg muud mə də mpu njwa ójónj yé, a dúgá cəel isâ í ányunywaá, a də cunal íyéesh byé, a njúl tátəlí muud, a dúgá sɔ́ nji

sâ Zembî mæ gwág nywa yí, a ða mpu jwú nâ lâm. ⁹ A jâlâ nâ bæ múúd má wá lâm njíngúlá ábúgúlág sá ngó jíguli yííd. Ntó, nyæ é bæ nâ ñkul mæ bándúlá búúd ná bwé bég fwámé njíngúlá, a lwó búúd ò òjkwafad iwushí byánj.

Bów-bów mínjígúlá mí jâlâ nâ shîn

¹⁰ Mæ mpú ná zhwog obúgula bí nâ mælwâ; í bul bæ ná ndeé sámbá *Oyúden bwé á magulæ Yésus wá. Bwé ða sá mikaand kú nâ wúmbúlé, ða shiig buud nâ myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalug bwo mimpu, næcé bwé ngæ tâl minjów mí búúd oncindí ná shwuu nâ ngólæ jíguli bwo isâ bí kú jêla yí; bwé ngæ jíguli isâ byoongú nji shú ná bwé bág nâ myána bów-bów zhí jooŋgúd. ¹² Wúl mbyágá á Kúrèt í á ða cúnda micúndó yí í á cí ná: «Buud ò Kúrèt búsæ ja jêsh nji bwiingúlæ ijóó, nji gwóó-gwóó mílâm nda onkweny, mílulám ða téduga nji ðæg.» ¹³ Ciyá nyæ á cí jooŋgú jí búbálé. Ná ndeé, ñkáándúg nâ bwo fwámé ñkáándúla, bwé bág nâ fwámé búgá, ¹⁴ bwé nda kænd mílâm mbeé mikanda mí Oyúden ði, bwé nda bæ mácéé má búúd bwé ngó ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwó-fwó wá, isâ byêsh bí námá bwo ná fwó-fwó; nji, shú boong bí nâ nyéé wá, bwé ngæ ban ná bwé abúgúláyé wá, kú nâ tao sâ jí bwo ná fwó-fwó, fug nyán nyí nyéé ná nyéé, lâm wán nyéé ná nyéé. ¹⁶ Bwé ngæ cí ná bwé mpú Zembî, nji isâ bwé ngó sá yí í njúl sâ shús. Bwé cúgé á cæelég, bí nâ mæbún, bwé cúgé nâ ñkul bwæle sá sâ ányunywaâ.

2

Minjígúlá shú ócwámbá buud

¹ Wæe jaawúg búúd nji sâ í ngó bwæma nâ fwámé njíngúlá yí. ² Cíig nâ ocwámbá buud ná bwé dúg cunal iyéesh byánj, bwé jâlâ nâ mpíya nâ gúmá, cugæ cug íkâŋ, bwé jâlâ nâ bæ nâ lal-lal búgæ nâ mæma cæelí, nâ fwámé jísów. ³ Cíig nâ ocwámbá budá ná bwé cúgag námá mbií cug Zembî mæ gwág nywa yí, bwé nda ða cí búúd iciyá í béwáli bwo milâm yí, bwé nda bæ mælwaa má mælwæg. Cíig nâ bwo ná bwé dúg bæ nâ jójó mæcwûnj, ⁴ shú ná bwé jígúlig mingwool mbií bwé jâlâ nâ cæel ógwúm bánj nâ bwán yí, ⁵ nâ mbií bwé cúgag cug íkâŋ yí, bwé baagula mányúul nji shú ógwúm bánj, kænd mílâm ísáy yâ mínjów myáŋgúd, bæ nâ jò máfúlú yí. Bwé ó jíguli ngwóol wêsh mbií á jâlâ nâ magulæ ijwûga í ngwúm yé, shú ná buud bwé nda *lâs nâ Milésú mí Zembî bwaasúlæ mpu.

Minjígúlá shú ngwíinzhá

⁶ Yáágúg nâ mæncwómá ná má cúgag cug íkâŋ mæzhí mêsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá ná bwé ñwág yuug mísóólúgú mí ányunywaâ wódí, wo ða bæ tâtálí ja wó jíguli bwo yí, wo ñwá mínjígúlá myô nâ mæjilæ. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bág kú nâ mædana, í bág iciyá búúd bwé cúgé nâ ñkul jum wo nâ ndí yí. Ntó nyæ e sá ná buud bwé ngó lúmbuli nâ sá wá bwé bág kú nâ zhí ná bwé mpyaam sâ, bwé yidá bæ nâ shwôn.

⁹ Yáágúg nâ mælwaa ná má magulæg ijwûga í ómása bánj mæzhí mêsh, bwé sáág ná omása bánj bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda ða fadulæ iciyá nâ omása bánj. ¹⁰ Bwé nda ða júwo ómása bánj isâ; bwé yídag bæ bwo buud ó abúgúlág ija byêsh. Ntó nyæ e sá ná, njíngúlá sá ngó jíguli shú má Cugye wúsú Zembî yí, buud bwé ñwág wæ nâ gúmá.

1:9 2:1; 1Tm 1:10   **1:10** 3:9-11; 1Tm 1:3-7   **1:10** 1Tm 1:6   **1:11** 1Tm 6:5; 2Tm 3:6   **1:13** 2Tm 4:2   **1:14** 3:9; 1Tm 1:14   **1:15** 1Tm 1:5; Mat 15:11; Rom 14:14, 20   **1:16** 2Tm 3:5; 1Yn 2:4
2:1 Ifz 5:21-6:9;   **2:1** 1Tm 1:10   **2:2** 1Kr 13:13   **2:3** 1Tm 3:11; 1Pr 3:1-5   **2:5** Ifz 5:22-24
2:6 1Yn 2:14   **2:7** 1Tm 4:12; Flp 3:17   **2:8** 1Pr 2:15   **2:9** 1Tm 6:1-2   **2:10** 3:4

Zembî nyə a má lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembî nyə á má lwóya mpaam nyé í ngó yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyəonǵá í ngə jǵgali sâ ná sâ bánug cug á kú bǵsh Zembî, sâ ban iyéesh yâ cug ga; ntó sâ mú cugə cug íkǵn wa kala búúd gaád, cug á tátəlí, cug á kəndúlə lám wə Zembî. ¹³ Sə má jalá nə cugə ntó té sâ ngó bwánd jǵjǵ jwǵw mə Cwamba nə búgə yí. Nəcə jwǵw dǵonǵá, Zembî wúsú ǵnǵnǵ, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mílwanə myé. ¹⁴ Nyə a yána nyəméfwó shú dású, zə yíl sâ mányámá má cug sá á ngə cugə kú bǵsh máccəy yíid, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə nkəwəmusá ja jésh ná í sá jǵjǵ mísóólǵú yí.

¹⁵ Sâ wó jalá nə jaaw búúd wǵni. Dugú cwǵny búúd, də nkáánd nə bwo nə mpǵl gwó jésh. Muud nda mpyény wo.

3

Okrísten cug ágúgwáan jáj

¹ Báásúlǵ óbúgula bēsh nə bwə nda də sá lal lúu nə micí nə otówe ǵ shwóg, bwə mágúlǵ ijwúga byǵn, bwə də bə nkəwəmusá nə bwə sá sâ jésh jí nkí nywa yí. ² Bwə nda mpyaam múúd, bwə dǵg sásulə ózhuyá, də bə nə yéesh nkəwəbulə, də bul cugə nə muud yésh ná shé. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námá də bə kú nə fúg, nǵi mǵngáádá, ngə bə bǵw-bǵw mázhíí, iwǵmbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mǵmbíi mǵmbíi í á bii shé mǵkwám; shé á bə nə gwǵlə mílám, nə iwǵmbúg, nda bə sá múúd jí nə nkul cəel yí, shé á ngə mpǵiyya shémé nə shémé. ⁴ Nǵi, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jǵ lám jé nə cəelí jé á ngó cəel buud bēsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bə nəcə sá sálə mísóólǵú myá tátəlí, nǵi nəcə nyə á gwág sá cəy lámúd. Nyə á cug sá nə ngusa nyə á gusa sá yí, nə séy Nkǵnkǵ Shíshim nyə á séy yí. Nəcə ngusa í á sá ná sá byélǵ byélé ágúgwáan, Nkǵnkǵ Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wǵonǵ nyúúléd mǵnkund mǵnkund kwonǵ má Cugye wúsú Yésus-Krist. ⁷ Nyə a sá ntó shú nə sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ngó bwánd nə búgə ná sá má bá bii yí, nəcə a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ǵ búúd.

Məcwúj

⁸ Ciyá ni jí abúgúlǵ. Má ka jǵi ná wo lásúg gwo nə inǵn, buud bwə ngó *búgula Zembî wá bwə mpúg shimal sálə jǵjǵ mísóólǵú. Ntó jí jǵ sâ, í njúl nə mǵíi shú búúd bēsh. ⁹ Nǵi, wo ǵ də kwanz mbéé sǵnjúsálə mákǵl, nə lǵlə mábyél ná lǵ lǵ kú nə mashiné*, nə ozhuyá, nə icigá-cigə buud bwə də ngə ci shú máccəy má Moyíz yí. Isâ íni byésh í cúgə nə mǵíi, bíšə ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mǵnkǵwǵmú yé, wo ǵ nkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo nkáánd ja ábēé; nkí a ké shwóg íí, bí béegya sámbá nə nyə. ¹¹ Mpug ná mbíi múúd wǵonǵ má nwa bǵw-bǵw zhíí, sálə á ngó sá *mísám ni, a ngə gwǵíyya nyáméfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dǵg ngwól á bwo mə wósə nǵj, wo ǵ bá ləel zə kwey mə Nikopolis, nəcə cǵnǵng wə má má cǵǵlə nə mə ká

2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16   **2:13** 1Kr 1.7; 1Te 1.10   **2:14** 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16   **3:1** Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17   **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8   **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6   **3:5** Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3   **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14   **3:7** Rom 3.24   **3:9** 1.10-16   **3:9** 1.14; 1Tm 1.4   * **3:9** Oyúden bwə á də baagula məbyél máj micilyá, də lǵ micilyá myəonǵ míšəon, sá jəonǵ wə Pwól ngó ban na yí.   **3:10** Mat 18.15-17   **3:12** Tishik: Kol 4.7-8

cíngali ñkwân yé. ¹³ Wo ɔ sɔ ná sâ í bég kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé, bá Apolos ñjɔɔnd bwə é sá yíid. ¹⁴ Í jii námə né omínyɔŋə búsú bwə jííggúg dúlə shimal sá jɔjɔ mísóólúgú, du ju míkúlə mí wósós móshúigá myá shú ná bwə bég kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh sánónɔ búsə wa wá bwə ñgə bádá wo. Wo ɔ báda óshwə búsú sánónɔ sá bí nə búgə ñgwúd wá.

Zembí ká sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyó á cilə Fulmôñ yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Fulmôñ yí

Fulmôñ nyó á bə fwámé múúd, nyó á ka cénd kuú njəond búgula Yésus, je bə Dɔ́ á Kolósia dî. Nyó á bə shwá mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezím í á ka túb nyó, ka ka bwama nə Pwôl, Pwôl nye njúl mímbwug dî. Onezím nyó á ka námá zə bə krísten. Pwôl mú ka zə ñwa cígúlá nə a nyiñg kənd nyó wó mása yé, a ka cilə mása wəñg kálaad éga, nə a légúg Onezím.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmôñ nə buud bəñón bwá ñgə ji wá (1-3), a mú yə Zembí akíba nə búgə nə zény Fulmôñ jí nə ndí yí (4-7). Né ndeé, a mú ka jaaw sá á ñgə jii nə Fulmôñ sáág lwaá dé Onezím yí (8-22). Məbádá mə məshíné dî, Pwôl ñgə cwééd zhwog buud á ñgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dî wá, jí nə ñkul bə nə Onezím wé nyó á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəñg á Kolósia, nə yé mə Fulmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Fulmôñ yí, wo dúg nə Pwôl nyó á mpu ñwa shwá yé Fulmôñ nə mətag: kú yímbáli nyó nə təə sá, kú yə nyó ñkúmba wáda, a ñgə mpu nə Fulmôñ jí nə ñkul ban sá á ñgə cí nyó yí. Pwôl mə lwó nə, ccelí Kríst nyó á ccel sá yí, í ñgə feen sá məñkenya ñgə kwambulə wónğó mpádúgá sá buud.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wá mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dî nəcé ñgələ sêy nə *Kríst Yésus yé. Sá mwááng Timoté sá ñgə cilə wo, abábə wúsú Fulmôñ, wo muud ñgə námá báduga nə sá ñgələ sêy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááng-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoonğ wúsú ñgələ lúmbulí dəəmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də señgya Fulmôñ dî njów yí. ³ Sónğá wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bí cúgəg nə shəe.

Fulmôñ nyó á bə nə fwámé ccelí nə fwámé búgə

⁴ Mə də yə Zembí waamá akíba ja jêsh mə tédúgá wo mádí mājəgula dî yí. ⁵ Mə də yə Zembí akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ñgə kə shwóg nə búgúlálə Cwámba Yésus, wo ñgə námá lwó nə wó ccel búúd bəsh Zembí nyó a mə féesh wá. ⁶ Mə ñgə jəgula nə Zembí nə búgə í ñgə señg shwá yí í wúmag, wo mpúg bímbí lú mánywa *Kríst mə sá sá má. ⁷ Mwaañg, mə ámə bul bə nə məshusəg, nyúul bul bə mə nə ñkul nə dúgúlə nda ccelí gwó í mə lələshi okrísten mənyúul ná.

Fulmôñ nyíngəg ñwa Onezím

⁸ Né ndeé, mə jí nə zhií kwonğ mə *Kríst dî nə mə yímbálig wo nə wo sáág gúl sá. ⁹ Nji, təem bə ntó, mə yida tээg wo məbwə nəcé ccelí Zembí ñgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd í, mə njúl nyiñgə bə mímbwug dî ja gaád nəcé mə ñgələ sêy nə Kríst Yésus. ¹⁰ Mə tээg wo məbwə shú mə Onezím. A músə mwán mə ámə byá cug krísten dî mə njúl wa mímbwug dî yé. ¹¹ Nyó a shígé fwo də bə wo nə mfií ja bíná bí á fwo də cugə yí; jaá ga dî, a músə shwá bəsh nə mfií.

¹² Mə nyiñg nyó nə a nyíngəg zə wódí, a ñgə zə tâñ nda gúl kúl nyúul jâm. ¹³ Mə ámə nywá yidá jii nə a jig wa mádí koogú té mə jí mímbwug dî nəcé Jɔ́ɔ́ Kéel yí, a ñgəg nə sêy nə mə jílá gwó dî. ¹⁴ Nji, mə shígé ccel nə mə sá gúl sá shwá nda

fwo bæ cún; mæ acéélé ná wo sáág mænywa yímbúlíd, í jii ná wo sáág nã jǝjǝ lâm. ¹⁵ Jí nã ñkul bæ ná Onezím nyã a béégya nã wo búbaalé fwála shú ná wo nyíngæg lág nyã kanduga kanduga. ¹⁶ Nyã ányíngáyé ná bæ wo lwaá, nyã é ntǝ lwaá, nyã é bæ wo *mínyǝñǝ wó búl cœel yé. A mǝ bæ mæ abábã, nyã é nyíngæg bul bæ shú dwô dí; nǝcé, a jii fwo bæ múúd woó, a mǝ nyíngæg bæ krísten nda wo.

¹⁷ Gwó wó mǝ céél ci ná, ñkí wo mpú ná mæ jii wo shwó, ñwaág Onezím nda wó jii nã ñkul ñwa mæ ná. ¹⁸ Ñkí nyã á byaagula nã wo, ñkí ntâg ná a jii nã wo mpwáá, lág ná mæ wó mbíd wo nywo. ¹⁹ Mæ Pwôl mæ ñgã cilã nã mbwó wâm ná mæ bá jãna wo mpwáá nyǝñg; mæ abúlé cœel nyíngæg jaaw wo ná cug gwô jii námá wo mpwáá wó mbíd mæ yí. ²⁰ Ná ndeé mwaang, ság mæ kwíindyá mǝ ñgá jii wo ni jíná mǝ Cwámã dí; námá nda shwó bí ókrísten ná, sælug mæ lâm shí.

²¹ Mæ ñgã cilã wo kálaad éga mæ ñjúl nã búgá ná wo é sá sã mǝ ñgá jii ná wo sáág yí; mæ mpú ná wo é sá mæ isã cǝ jini. ²² Mǝ jii námá ná wo kwámbulæg mæ bwágá, mæ ñgã dúg ná shé wál bá za nyíngæg dúgyá, mǝjægula mún mǝ ñgã gwíig.

Mábádá

²³ Ipafras muud sá jii mímbwug dí nǝcé ñgálã sêy nã *Kríst Yésus yé ñgã báda wo. ²⁴ Buud ó gwoong ísáy bãm Márkus, nã Aristárug, nã Démas, nã Lúkas bwó ñgã námá báda wo. ²⁵ Mpaam mæ Cwámã Yésus-Kríst í jíg bídí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburâ yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburâ yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e téduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlá mílánj mí Zembí. Mətédúlé mása, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbáda mása ímpánzə yá məshíné má lúu 13 wá má sá nə muud mpúg ná jísə kálaad ná bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé nğə bándulə okrísten ná bwé kú nyingə kənd mítédúgá Máceξ má Moyíz dí. A ka nğə lwó bwo ná cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sá jêsh búúd básə nə nğul téduga ná í də cug búúd yí.

Kálaad má bwey na námə lwó mətédúléd ná Zembí nyə a lwóya sá á jísə yí wá Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máñkow məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sá jêsh (1.4-10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgád (10.19-12.11).
- (3) Baalé mácwúñ nə íbwádán (12.12-13.25).

Zembí nğə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág í, Zembí nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə mícúndó bé. ² Ná ndeé, mwów má məzhúgúlá mága dí, a má lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəəng wá nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a má təl nyə ná a bág lág nə isá byêsh. ³ A ji njəs í nğə zhu mílwaná mí Zembí dí yí, a ji zhiím mbəçla má Zembí, a nğə shúgal isá byêsh nə ciyá jé álal-nğul, isá byêsh yá shí nə gwów. Ja nyə á shín fúb buud, yíl bwo *misás yí, nyə á kə ji gwów, mbwə məncwúm má Zembí á nğul nyêsh dí.

Mwân má Zembí mə ntə wəéngəles

⁴ A ntə *wəéngəles, jínə Zembí nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dáj. ⁵ Mpugá nə Zembí nyə abwélé ci nə nğwól *éngəles ná: «Wo ji Mwân waamə, mə má byá wo múús». Nda námə nyingə ci ná: «Mə é bə nyə sóñgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembí mə nyíngə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéngəles ó Zembí bēsh
bwé kúdúg məmpwoombú
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wəéngəles ná:

A də sá nə wəéngəles bé bwé bág nda fufə,
a sá nə osól ə másaal bé bwé bág nda nğwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé ná:

Yé Zembí, ijwúga byó í bá ji kú nə zhúgá.
Otátəlí wá bwé nğə lwó nə wo nğə jwú nə faan dwó.

⁹ Wo á cəel otátəlí, wo mpii fúlú a kú bish máceξ;

sá jəəng wá jí ná, yé Zembí,
Zembí woó nyə a gwáágulə wo məwúdə má máshusug;
ntə ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə gwoong bwó yí.

¹⁰ Zembí nyə á ci námə ná:

Yé Cwámba, mátéédúlé di, wo wó wo á fwə shí,
wo a sá námá jon nə məbwə mwō.

¹¹ Isá byəŋg byēsh í bá shín,

nji wεε njul kú nə zhúgá;

byēsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwə də báág jud ná.

Haaw. Í bá shín cénd nda káándá.

Nji wεε wo njúl nji mbií ŋgwūd,

mímbugú myō kú bwεle shín.

¹³ Zembí nyə abwélé námá ci nə ŋgwól éŋgəles ná:

Jig shí wa mádí mbwə mənəcwúm

kə wós ja mə é culushi mízhízhíj myō,

mí bə wo sá wó də tál mákuú yí!

¹⁴ Wəéŋgəles bāŋ ná wə ozó? Nɡáá bēsh búsa mishíshim mí ŋgə sēy nə Zembí,

Zembí ka də kənd bwo ná bwə kóg ŋgə kwínd buud bwə bá ŋwa cug tāŋ ilúgí

Zembí mə bá yə sá yí?

2

Zembí mə cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg wá mílúú sá bwə á jaaw shé yíid, ŋkwəŋgá sá á bá kwab zhií. ² Shé mpúgá ná kéel *wəéŋgəles bwə á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul; muud yēsh nyə á caam məcεε, nda bísh dwo yé, nyə a shí bwəma nə íntúgúlí í á jəla yí. ³ Nda jí ntó ná, shé mə ká bə kú bísh shísha məma cug bwə ŋgə jaaw shé yí, shé nda bá bwεle faam. Cwámba nyəméfwó wə nyə a tééd jaawúlə lán á cug jəŋgá, buud bwə á gwág nə nyə wá bwə mú zə báásulə shé wə. ⁴ Shú lwólə námá ná kéel dəŋg dúsə fwámé kéel, Zembí nyəméfwó nyə a wéeshlí isá í ntə buud ŋkul yí, nə *isá í mímbúgú nə *məshimbá mímbugú mímbugú. A mú námá yə bwo idáás Shíshim mə də dáás búúd yí, nda nyə á cεel ná.

Yésus, Mwān mə Zembí nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ŋgə ci ná í bá bə yí, wəéŋgəles dí bwə bá jwú nə gwo,

Zembí nyə a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Yé Zembí, wo ŋgə táduga muud nəcé a jí jí?

Wo ŋgə kweemb kukwuməga múúd nəcé í bálə jí?

⁷ Wo mə səl nyə shí fúfwála, cə wəéŋgəles.

Nə ndéé, wo mə sá nə a ŋkənwəg, a bág nə gúmá nda cí.

⁸ Wo mə wá isá byēsh mənýámá mə múúd dí.

Haaw. Sálə Zembí mə sá nə a jwúg nə isá byēsh yí, təw sá ŋgwūd nə ŋgwūd í

alúgé. Nji, shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ŋgə jwú nə isá byēsh. ⁹ Nji, sá

shé mú ŋgə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembí nyə á səl shí fúfwála cə wəéŋgəles

yé, a mú ŋgə ŋkənwə, a njúl nə gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə

á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembí nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembí wə nyə a té isá byēsh, nyə wə ŋgə sá nə byēsh í ŋgəg nə kyey mpwogé,

nyə námá wə nyə á jii nə ncúlyá zhwog bwān bə bwə ŋkənwəg mənəkwəwə

mé. Í á ka jəla ná a sáág ná micún mí bíg Yésus muud nyə á juw zhií ná bwán

ó Zembí bwə bíg cug yé, micúnjə mýəŋg mí mú mεel sá nə Zembí jílug nyə jiya

í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus muud ηgə sá nə buud bwá bəg min̄kəkəkē mi búúd yé, nə buud á ηgə sá ntó wá, bēsh búsə nə shug ηgwūd. Gwə wá á jí kú gwág shwōn jówála bwo nə omínyəŋá bé yí. ¹² Ntó wá á cí ná:

Mə bá də bwiing omínyəŋá bām bímbí lá múúd wo jí yí, mə sey wo isusa i gúmá ja bwá sééŋyá nə bwá gúmal wo yí.

¹³ A nyiŋə ná m̄ cí ná:

Mεε jām jágúwé jēsh í bá bə nyádí.

Nyə námə ná: «Mə wá éga, nə bwān Zembî nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí nə bwān á ηgə cí óni búsə nə mishwun nə məcií ná, Yésus nyə á ηwa námə nyúul muud, a bə nə mishwun nə məcií shú ná a yəg, shwiy dé mú culushi ηkúl mə Njwú məjamb, nyε muud nyə á ηgə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bēsh mányámád, nəcé bwá á ηgə cugə ηkúmba cug nji ηgələ fúndə shwiy, cug mányámá. ¹⁶ Í mə mpu nyín nə Yésus nyə á shígé zə kwiid wéŋgəles; nyə á yida zə kwiid mpwoŋ buud mə *Aburaham. ¹⁷ Sá jəŋŋ wá í á sá nə a céndúg bə nda omínyəŋá bé məzhií mēsh, shú ná a bəg bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá ísέy váal Zembî mə céel yí. A jí Ajəláci á ofada ná a sáág *mótúnəga, yíl búúd *misám myán. ¹⁸ Yésus jí nə ηkul kwíind búúd mábwəbúlán mə ηgə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəméfwo nyə á fwo námə bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Krist mə ntə Moyíz

¹ Nə ndéé yé min̄kəkəkē mí omínyəŋá bām, bí buud Zembî nyə a mə námə jəw nə bí bág ηwa ηkəw cug á gwówúd wá, kəndugá mitádúgá wə Yésus. Nyə wá sə ηgə magələ tām buud nə á jí *muud lwámá mə Zembî, a njúl Ajəláci á ofada yé.

² Nyə á sá ísέy byé váal í á kwaga mísh mə múúd nyə á nti nyə yí, námə nda Moyíz nyə á kyey nə njəw búúd mə Zembî wēsh váal í á kwaga yí ná. ³ Mpugá nə Zembî nyə a dág nə Yésus mə jəlá nə bul ηwa gúmá ntə Moyíz, námə nda múúd mə lwə njəw mə də ηwa gúmá ntə njəw wáméfwo ná. ⁴ Bə mə mpú nə njəw wēsh í də bə nə muud nyə á mə lwə yé; nji, Zembî wá mə də lwə ísá byēsh. ⁵ Moyíz nyə á kyey nə njəw búúd mə Zembî wēsh váal í á kwaga yí. Nye, nyə á bə səl məsáal, ηgələ lwó nə sá Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶ Krist ηgə sá ísέy byé váal í kwága yí. Nywá jí Mwān á njəw mə Zembî. Njəw mə Zembî wəŋŋ wá shé, ηkí shé mə ká nə in̄kəŋ shwóg, kə námə shwóg nə ηgələ bə nə milúú nə sán nəcé sá ηgə bwānd nyə nə búgá.

Zembî mə də yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwə wá Nkəkəkē Shíshim ηgə cí yí, ná:

Ŋkí bí mə gwág kál dé múús íí,

⁸ kúgá sá nún

nda ja búúd bwá á sá min̄gáádó yí.

Jwəw dəŋgá, buud bwá á kə nə məkugələ

wá Zembî nūŋ shí a shwéeshá dí.

⁹ Osóŋgá bún bwá á shweenzh mə cíŋŋ

2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 **2:12** Sóm 22.23 **2:13** Iza 8.17-18 **2:14** 2.17; Yuá 1.14 Njwú məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbú 12.10 **2:15** Rom 8.21 **2:16** Iza 41.8-9 **2:17** 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 **2:18** 4.15; Mat 4.1-11 **3:1** 4.14 **3:2** 1In 12.7 **3:6** Mwān: 5.8 bwānd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 **3:7** Sóm 95.7-11 **3:8** MmN 17.7; 1In 20.2-5

ná bwá dúg sâ má é sá yí.
 Bwá á shweenzh mə, í njúl ná bwá á shí dúg
 ísâ má á sá bwo ¹⁰ tâŋ mimbú məwúm mánŋ yí.
 Nda bwá á də she ná bwá dúg sâ má é sá yí ná,
 mə á nyada nə kala búúd jəəŋgá,
 mə mú ci ná: «Búsə ja jəsh nji dúlə wush;
 bwá afwóyé mpu zhíí má ŋgá lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:
 «Bwá ábúle bwele kumə
 kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaəŋ, bi ó bɛy ná ŋwól múúd gwoəŋ wán bəg nə bów-bów lâm, lâm á kú nə búg ná ndeé a mú yid kwəŋ nə Zembí á kuwó. ¹³ Yidagá də sá né, jwów dēsh búúd bí nə ŋkul jów ná «múús» yí, ŋwól cwíny ŋwól, ŋwól cwíny ŋwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shüig təə muud á bídí gwoəŋ ná ndeé nyāŋ mú bə nə náj. ¹⁴ Nəcé shé músə *Kříst buud ó gwoəŋ bə, ŋkí shé má bii búgə məbwá məbá kə wós məshínéd, námə nda shé á tédéd mətédéd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná jisə cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ŋkí bi mə gwág kál dé múús í,
 kúgá sá náj

nda ja búúd bwá á sá miŋgáádá yí.

¹⁶ Ozá bāŋ bwá á gwág kál má Zembí ná ndeé bwá mú sá miŋgáádá wá? Ŋgáá í á bə buud bēsh Moyíz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷ Ozá Zembí nyə á nyada nə ndí tâŋ mimbú məwúm mánŋ wá? Ŋgáá í á bə buud bwá á sām ná ndeé mimbimbə myāŋ mí mú ŋgə mpúŋgali shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozá nyə á kɛɛn ná bwá ábúle bwele kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Ŋgáá í á bə buud bwá á sá nyə miŋgáádá wá? ¹⁹ Haaw! Shé má dúg na ná bwá á shígé kumə kúl Zembí nyə á kwəməsa bwo wogá yí nəcé jí? Nəcé bwá á ban ná bwá abúgáláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembí

¹ Zembí nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwá yówulag; ŋkaagə nyəəŋ nyí ná. Bi ó ka bɛy ná ŋwól múúd á gwoəŋ jín bág shúb wogá jəəŋ. ² Shé á shí námə gwág kéel má Zembí nda bwo. Nji, wāŋ gwágúlə bwá á gwág yí í á shígé kwíind bwo təə sá, nəcé bwá á shígé *búgula sá bwá á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ŋgə yówula, kú bə bwo, nəcé nyə á ci shú dāŋúd ná:

Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:

«Bwá ábúle bwele kumə
 kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

Zembí nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byēsh. ⁴ Shú sá í dúgyá nə jwów á zəŋgbá yí, sə má mpú ná Zembí nyə á ci gúl kúkúlúd nyadí kálad dí ná: «Zembí nyə á ka yowula nə ísəy byé byēsh jwów á zəŋgbá». ⁵ Gwó námə wá á cí wa jíga kúkúlúd ná: «Mə abúle bwele sá ná bwá yówulag». ⁶ Ntó ji ná cígúla í bwey bə ná Zembí mə bá sá ná bósł búúd bwá yówulag. Nji, buud bwá á tédéd gwág kéel wá, bwá á shígé yówula, nəcé məlwə. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembí má təl dúl jwów búúd bwá é cí ná «múús» yí. Nyə á za təl jwów dəəŋgá mimbú mí má bwey bul cə té wulə fwála má Moyíz; nyə á ka ci

mpu mæ *Dávid dí nda nyó áma fwo ci ná, ná: «Ŋkí bi mæ gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún».

⁸ Í á mbâm bæ ná Yeshuwa nyó a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwá á shîn nyíi shí á çəplá yí, Zembí nyó a shígé nywá nyiŋgə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlúgá wogá jísə ná shú búúd ó Zembí, í njúl nda fwámé wogá Zembí nyó á woga jwów lú zəŋgbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembí mæ sá ná a yówulag yé, nyó é yowala nə iséy byé byésh námá nda Zembí nyó á yowala nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mənkuł ná shé bág yowala nda Zembí nyó á kaag ná; shé wágá mənkuł shú ná muud nda bá shúb nəcé sálə mbií málwə bwá á sá má.

¹² Mpugá ná Milású mí Zembí mísə mikuwó, mí njúl mi ənkal-ŋkálá. Mí du bəwəli ntə kafwele jəsh bwá du jow íkósmb íbá yí. Mí du nyíi múúd nyúúlúd kə kumə kúl mí béeğ *jim bá *shishim yí; mí du béeğ məbwəç mæ nyúúl nə óshú ó íyasád. Milású mí Zembí wə mí du lwó ŋkí mitádúgá nə iyuug yá lám, bísə ŋkí bəw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntəg nə təç sá Zembí nyó á té yí jí nə ŋkuł shwaaw Zembí. Isá byésh bísə oshushwáas, ompajáá nyódí míshéd, nyó muud mæ bá sá sá shitóg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyó á lína jon lə gwów yé*, nyó wə Yésus, Mwān má Zembí. Nda jí ntó ná, shé kógá nə búg jísə shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgé nyóçŋg jí nda gwág shé çey lámúd nə tag dúsú yé. A yídá bæ nyóçŋg jí ná nyó á bwəma nə məbwəbúlán mazhíí mēsh nda shé, ŋji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembí kúná-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyódí caŋgád kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé çey lámúd a sá shé mpaam, a kwiínd shé ja shé má jíí kwiíndyá yí.

5

¹ Bi mæ mpú ná bwá du féesh múúd yēsh mæ bád Ajəláci á ofada yé mpódúgá buud, bwá təl nyó ná a dúg sēy nə Zembí shú dán. A du kala ísá bwá yó Zembí yí, du sá *mótúnuga shú ná *misəm myán mí jimbúg. ² A ji nə ŋkuł mpu micúnj íwugálu nə minjé-gwów mí ŋgə bwəma nə ndí myá, nəcé a jí námá múúd nə iləm námá nda bwo. ³ Sá çöŋg wə jí ná, á jəlá nə du sá mótúnuga shú jimbálúə mísəm myá nyəmēfwó, nə myóçŋg myá kúl búúd námá. ⁴ Muud cugé nə ŋkuł wánda jiya çöŋgú wánda wándág nə á ŋwa gúmá; Zembí wə má du jəw búúd bwá ŋwá jiya çöŋg wá námá nda nyó á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó námá wə jí nə *Kříst yé. Kříst nyó a shígé wánda jiya çöŋgú wánda wándág nə á ŋwa gúmá; Zembí wə nyó á yə nyə gwo, Zembí muud nyó á ci nə nyó ná: «Wo jí Mwān waamə, mæ má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə námá ci gúl kúkúlúd ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Mələkisedək».

⁷ Ja Kříst nyó á ŋgə çəgə wa shí ga dí yí, nyó á du bul jəgula, du téég Zembí məbwə, Zembí muud nyó á bæ nə ŋkuł sá ná a kú yə yé. Nyó á du kām, a jíí, məzhwíle wós. Zembí mú gwág nyə, nəcé nyó á bæ nə məgwág nə Zembí.

⁸ Təem bæ ná nyó á bæ *Mwān má Zembí, nyó á bwəma nə micúnj, mí mú jígúli

4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4   **4:10** 4.4   **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16   **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11   * **4:14** Nyó á kə kumə kúl Zembí jí yí.   **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5   **4:16** 10.19   **5:1** 4.14   **5:2** 2.17-18; 4.15; 7.28   **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15   **5:4** Arəon: MmN 28.1   **5:5** 1.5   **5:6** Sóm 110.4; Heb 6.20   **5:7** Mat 26.36-46   **5:8** 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8

nyæ mægwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bóg váál í jála yí. A mú bæ ámódí á cug á kandugæ kandugæ, ðu yæ búúð bêsh bwé sá nyæ mægwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyæ á tæl nyæ mbií Ajeláci á ofada má Melukisedek.

Bðw ja múúð mæ béégyá na Zembî yí

¹¹ Bulya isâ sô bí næ sô cíg na yí. Nji, shú ná sô féégyúg bí byo, í bul kwowala, næcé bí ádé ná læl mpu gwág. ¹² Bweyála bí á jala næ bwey bæ oyígguli. Nji, í ngæ ná jii nò muud jígúlig bí isâ bwé jálá næ fwo tééd mpu mínjígúlá mí Zembî dí yí. Í ngæ ná jii bí mænyá má bæl, kú bæ fwámé idâw. ¹³ Muud ngæ ná cugæ næ mænyá má bæl yé nyæ afwóyé wámbulæ nda á cúgæg tátalí mísh má Zembî dí ná; a ji ná kákény. ¹⁴ Nji, buud bwé á má lal wá, báá wé bwé jálá næ fwámé idâw, næcé bwé á má jíg cug næ ndeé milâm mí á má janzulæ bwo næ dúlæ wá mímbéégi mpóðúgá mænywa næ mæbðw.

6

¹ Ná ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isâ í Zembî í jálá næ buud bwé má lal búgád yí. Shé yówwæg dúlæ nyingæ kæ mpús kæ ðu ñwa mínjígúlá mí *Kříst myá mætéédúlé. Shé kúgá nyingæ tééd límúlæ límuga ja shús. Ntó ji ná shé kúgá nyingæ ngæ ñwa mínjígúlá myá nda múúð mæ jálá næ yíl lám míssólúgá mí shwyí dí, *búgula Zembî ná; ² næ mínjígúlá mí dúgyá næ minduwán* næ dúlæ bæð búúð mæbwé yí; ñkí ntág mínjígúlá mí dúgyá næ gwúmélæ mímbimbæ mí bá gwúm yí, næ sémyé milású á kandugæ kandugæ yí. ³ Mbð! Shé ányingæyæ ngæ bæ bini; ñkí Zembî má magulæ, shé má zó yida ñwa mínjígúlá mí jálá næ buud bwé á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúð bí ná, mæñkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwé á shí bæ næ kow á isâ Zembî ngæ yæ buud bé yí, bænðñ bóólúgá bwé á shí lág Ñkèñkè Shishim, ⁵ bwé á shí kagulæ mænywa má Milású mí Zembî, bwé á shí námá kagulæ ñkul Zembî mæ bá yæ búúð mæwðw má zág má yí. ⁶ Mbií búúð ni, ja bwé má yid kwoñ næ Kříst yí, muud cugé ná næ ñkul nyingæ sá ná bwé nyingæg kænd milâm wé Kříst. Næcé banúlæ bwé má ban *Mwân má Zembî yí wúsæ bwo nda bwé ngæ nyingæ bwambulæ nyæ kwólós dí ján ja, ngæ nyingæ sá ná a nyíngæg bwæma næ shwðn tàm buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag næ ompú ná ndeé í kó idâw, Zembî bwádan næ shí nyooñg, buud bwé á bæ mæmpæg wá bæ næ mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kó íbiin-biin næ mægwaagalé, í lág kúná-kúnæ ná Zembî lwéémæg nywo næcé í cugé næ mfíí; zhúgúlá zhúgúlá, bwé jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwaáñg má búl cæl wá, teem bæ ná sô ngæ lás ntáni, sô ngæ mpu búbálé ná bí báá bí tæl fwámé zhúð, bí ngæ sá isâ í lwó ná bí mú næ cug yí. ¹⁰ Næcé, Zembî cugé næ olíñgí ná a bá wusa sá bí ngæ sá yí næ mbií bí má céél nyæ yí. Cæelí jooñg í ngæ nyín næ séyúla bí ngæ sêy næ buud bé wú yág zæ wóós múús yí. ¹¹ Sá ngæ bul jii ná muud yêsh á sámbá jín yáágúg næ ngéle cugæ cug jooñgú cé cug, ja jooñgú bí mú bá bii isâ bí ngæ bwánd næ búgú ná í bá bæ yí. ¹² Kúgá sá íkósóðúgá; yidagá ngæ sá nda buud bwé má jéég mónyúúl wé Zembî kú næ milámusa wá, bwé wé bwé bá bæ næ kow lú isâ Zembî nyæ á kaag bwo yí.

5:9 7.27   5:10 5.6; 6.20   5:12 1Kř 3.2   5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kř 14.20; Ifz 4.14   6:1 9.14
6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6   * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgula bwé ðu duwan yí, Oyúden bwé á ðu námá bæ næ wán nduwán na myán míssólúgá.   6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16
6:8 Mat 13.7, 22   6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21   6:12 11.1-12; Luk 21.19

Njkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí

13 Ja Zembí nyə á kaag *Aburaham njkaagó yí, nyə á keen njkaaná. Nda jí ná njgwól múúd cúgé fwámé múúd ntə Zembí ná, Zembí nyə á keen jínó dé nyáméfwó, 14 nyə nó:

Búbálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá nə mpwoŋ buud nywó í búlag bul bulya.

15 Aburaham nyə á ka námá bwánd njkaagó nyəŋgá nə lám jisów nə ndéé, í mú námá bə nda Zembí nyə á kaag nyə ná. 16 Ja múúd mə də keen njkaanó yí, á də keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, njkaanó mú já, muud kú ná sá məshwán.

17 Ntó, Zembí nyə á cəel ná buud bwá á lúg nə isá nyə á kaag yí bwá mpúg nə nyə abúle nyingə cənd cígúla á mə njwa yí, a mú keen njkaanó. 18 Nə ndéé, nə njkaagó Zembí nyə á kaag yí, nə keenúlé nyə á keen búbálé yí, njgwúd nə njgwúd á na í cúgé nə njkul salan, nəcé Zembí cugé nə njkul bwiing ijóó. Nyə á kaag, a nyingə keen búbálé nəcé jí? Í á bə shú nə mənyúul mə lálug shé buud shé mə kə shwaaw nyədí, njgə bwánd sá á mə kaag shé wá. 19 Bwándúlé shé njgə bwánd nə búgə wəŋgú, wúsə shé shwamá shú nə lám nda njkúnkulə. Nda jí ntó ná, shé mə bá kumə kúl Zembí jisó yí, línlála kə mpúsə sanda†. 20 Wu wá Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyíi shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námá nda Melukisedek nyə á bə ná.

7*Melukisedek*

1 Melukisedek sá njgə cí éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námá fada mə Zembí á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lúmbuli dəomb nə bóól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á njgə nyingə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíid kə bwádan nə nyə. 2 Ja jəŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *njkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dóomb dí yí. Jínó lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otátalí yé». Nyə á nyingə ntág bə njwú-buud á Salem, ntó nyingə kə ná «njwú-buud á mpwogé». 3 Melukisedek nyə a shígé bə nə sóŋngá, kú nə nyəŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembí nyə a sá ná a bəǰlag *Mwán mə Zembí ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cənd.

4 Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á nə mpáambó jisú Aburaham yə nyə njkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dóomb dí yí. 5 Buud bəsh bwá á də tšw ofada mpwoŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Mécəx mə Moyíz í njgə yə bwo njkul ná bwá dúg gwáamb búúd ə *Izəyél njkəw wúm á isá byáŋ. Ntó jí ná bwá jəlá nə njwa kəw dəŋg ómínyəŋú bəŋ dí, í njúl ná omínyəŋú bəŋ búśə námá bwán ó Aburaham. 6 Sá njgwúdú, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwoŋ buud nyáŋ; nji, tšem bə ntó, nyə á njwa kəw dəŋg wə Aburaham, a bwádan ntág nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wə Zembí nyə á kaag mənjkaagó mə kúl jé yé. 7 Shé mə mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə mə də bwádan nə zhizhe muud. 8 Jísə na ná, jígə kóomb dí, ofada bwá də njwa kəw dəŋg wá, bəsh bwá də bə búúd bwá bá

6:13 Mət 22.16-17; Heb 11.12 6:16 MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 6:18 Ilj 23.19 6:19 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † 6:19 Ləg Mat 27.51, njí Mak 15.58, njí ntág Luk 23.45 jisə sanda í á də wá njí mpádágá fúm á cí nə mpáánzú nyəsh yí. 6:20 4.14 Melukisedek: Sóm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 7:1 Melukisedek: Mat 14.17-20; Heb 5.6 7:5 Ilj 18.21

yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sə bí nə ŋkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, Lévi muud mə jálá nə ŋwa dwo yé, nyə a shí námá yə Melukisedek kəw dəŋg na mábwə má Aburaham dī. ¹⁰ Sə bí nə ŋkul ci ntó nəcə, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwugálu dí cwú*.

Yésus ji mbii fada mə Melukisedek

¹¹ Məcəŋ Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izarəyél má má ngə ci ná ofada bwə dág zhu beend mə Lévi dī. Ká, jiya fada á beend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bəg váál í á jala nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, kí í á shígé nyingə jii ngwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námá ka bə nji ofada wá váál mə Arəon. ¹² Nə ndeé, ja jiya fada í má cənd yí, í jii námá ná məcəŋ mə á dū fwo bə má má cəndág. ¹³ Shé mə mpú ná muud sá ngə ci éne nyə a byél beend shúsúd; təo mbyágá ngwúd nə ngwúd á beend jəŋg í á shígé fwo bwele səy *alatár dī. ¹⁴ Buud bəsh bwə mpú ná Cwamba wúsú nyə a byél beend mə Yúda dī, Moyíz nyə á shígé ntəg bwele cwéed beend jəŋgú ja nyə á lás sá í dáyá nə səy fada yí. ¹⁵ Í má nyingə mpu nyín ná isá í á cənd, nəcə wúl mbəŋla mə Melukisedek í á tōw fada. ¹⁶ Nyə atōwé fada ná nyə a byél byélé dəŋg, kú námá bə ná micəŋlá mí búúd wə mí tál nyə; cug ŋkúl jé wá í sá ná á bəg fada, nəcə cug jé jəŋg í cúgə nə ŋkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembí mí ngə bwiing lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cəŋ acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcə í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Məcəŋ mə Moyíz mə á shígé mpu sá ná isá í bəg váál í á jala nə bə yí. Zembí mə yida yə sə fwámé sá antantəŋ sə má jálá bwánd nə búgá yí, sá jəŋg wə í má sá ná shé shíshúg Zembí kúná-kúná.

²⁰ Sá í búl nyín cínəŋg yí jí ná, Zembí nyə á də ŋkəl ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé dū də ŋkəl ja bəólúgá bwə á dū tōw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tōw fada nə ŋkəl mə Zembí ná, Zembí Cwamba nyə á kəen ŋkaanə ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanə nyé nyəŋg.

²² Kəenúlə Zembí nyə á kəen ntó yí í lwó ná sə Yésus nyə a jéég bəd dí yí í ntə jəŋg áshúshwóogú. ²³ Gúl sá jí námá ná, ofada wá beend mə Lévi bwə á bə ŋkí bulya nəcə shwiy í á dū sá ná bwə bəg kú səy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwele yə, səy fada jé í abúle bwele shín. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwə cingyá wə Yésus ná bwə shísh wə Zembí wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ngwúd á kandugə, nəcə a ji kuwó, nyə é dū jəgala nə Zembí shú dán ja jəsh.

²⁶ A ji mbii Ajəláci á ofada í jii shé yí nəcə a ji ŋkəŋkə múúd, kú nə məbyaagalə, fúbán, mbéégí wúsə mpədəgá bəŋŋh osóol ɔ *mísəm, a njul jiya gúmá í ntə íjiya byésh yíid. ²⁷ A cugé nda bəól wəájəláci wə ofada. Bwə á dū bə jwəw dəsh íí, nyəŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísəm myé, a mú ka sá shú mísəm mí bəól búúd. Í ajíyé ná Yésus dág sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məŋgú ja ngwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcəŋ mə Moyíz mə dū ŋwa buud bwə njúl kú bə lwándúlá məzhí məsh, dū tál bwo wəájəláci wə ofada; nji, Zembí nyə

* **7:10** Lévi nyə á bə mwán mə Yákwab, Yákwab mwán mə Izaag, Izaag mwán mə Aburaham; ntó ji ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwugálu. **7:14** Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 **7:26** 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sóm 2.7

á zæ dæ ƚkål mpúsæ Mæcçé, a tål Mwân yé fada. Nyæ a mós lwándulæ nyæ mæzhíí mēsh kandugæ á kandugæ.

8

Yésus ƚi wúsú Ajäláci á ofada sƚ á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isá sá ƚgós ci íni wúsæ ná: mbií Ajäláci á ofada shé búsæ næ ndí wós ní; nyæ ƚg nyæ á mós kæ ƚi ƚiya gúmd dí, mbwé mæncwúm mós Zembí á ƚkul nyésh dí yé, ² nyæ ƚg ƚgós sá iséy í fada fwámé kúl Zembí njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dâƚ banda mátúnuga, Cwámbe wós nyæ a lwç, kú bæ múúd.

³ Bwé du tål Ajäláci á ofada ná a dúg kala isá búúd bwós yós Zembí yí, a du námós sá mátúnuga. Í á ƚi ná wúsú Ajäláci á ofada bós námós næ jé sá á kálá Zembí yí. ⁴ A mbâm bæ shí gaád íí, a kú bæ fada. Mbô! A kú bæ, næcé ofada bwós ƚgós kala Zembí isá wá búsæ, bwós ƚgós sêy nda Mæcçé mós Moyíz mós ƚgós ci ná. ⁵ Wâƚ yálæ bwós ƚgós yæ Zembí gúms yí wúsæ nƚi yuug á fwámé gúms ƚi ƚon dí yí, sá jee námós ci ná ƚisæ shishím á fwámé iséy byæ ƚg. Næcé, ƚa Moyíz nyæ a lwç banda mátúnuga yí, Zembí nyæ á ci næ nyæ ná: «Dugí, wo ç bá sá sá ƚésh bæ yuug mós á lwó wo mbúƚád yí.» ⁶ Nƚi, ƚaá ga dí, iséy Yésus nyæ a lág yí í bul bæ fwámé iséy, ƚi ntós næcé nyæ wós ƚi lí-nƚi mpódúgá sánðƚ Zembí shú sƚ í ntós yí. Sƚ ƚæ ƚg í ntós næcé mæƚkaagós mé mós ntós mæ ƚg má sƚ áshúshwóógá.

⁷ Sƚ áshúshwóógá* í á mbâm bæ kú næ sá á jumág íí, í á shígé nywá nyíƚgæ ƚi ná sƚ ábêé í zág sƚy, zæ cénd gwo. ⁸ Nƚi, Zembí nyæ á jum kúl búúd jé, nyæ ná:

Fwála í zag, mæ Cwámbe mæ ƚgós ci ntós.

Fwála mós bá sá sƚ ágúgwáan yí.

Mæ bá sá sƚ ƚæ ƚgú næ kúl búúd Izæƚyél, næ kúl búúd Yúda.

⁹ ƚâƚ sƚ í ábúlé bæ nda ƚæ ƚg mós á sá næ osóƚgú bân

ƚwós mós á bii bwo mbwós

wú næ bwo Iƚipten yí.

Nda bwós á shígé baagulæ ƚâƚ sƚ ná,

mæ á shígé ná námós ƚgæ bísh bwo.

Mæ Cwámbe mæ mós ci ntós.

¹⁰ Sƚ mós bá sá næ kúl búúd *Izæƚyél yí, í bá bæ ná,

ƚa mwós mæ ƚg mós bá ç yí,

mæ bá wá bwo mæcçé mäm mítédúgád,

mæ cilæ bwo mwo mílámúd.

Mæ Cwámbe mæ mós ci ntós

mæ bá bæ Zembí wâƚ,

bwós bæ kúl búúd ƚâm.

¹¹ Muud nyæ ábúle ná nyíƚgæ

ƚíƚgúli múúd ƚi nyæ kúnós-kúnós yé,

ƚkí *mínyæ ƚi yé ná:

«Í ƚi ná wo mpúg Cwámbe».

Næcé bēsh bwós bá mpu mæ,

8:1 4.14 mbwé mæncwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ƚi sƚ í á sƚy mbún á Sinayi dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíñgí bāñ, mə yíl *mísám myāñ mǎdí tǎdúgád.

¹³ Ja Zembí ñgǎ lás lǎsú sǎ á gúgwáan yí, a mə ñwa nə sǎ áshúshwóógú dé fwála í á mə ntǎ. Sǎ jísé nǎ dé fwála í á mə ntǎ yí, í mú sǎ acwúlú, jāñ í wál bá zǎ kǎndǎw koogá.

9

Yǎlə búud bwǎ á du yǎ Zembí gúmǎ yǎg yí

¹ Sǎ áshúshwóógú Zembí nyǎ a sǎ nə kúl búúd jé yí í á bǎ nə mǎcǎǎ mə dúgyá nə yǎlə Zembí gúmǎ má nə banda *mǎtúnuga kúl bwǎ á du bwǎma nə Zembí wa shí gaád yí. ² Bwǎ á lwǎ banda dǎoñgú í njúl ntúga: kǎsǎmb áshúshwóógú í á bǎ nə cé lámba, nə tǎwǎli, nə íbuléd cínǎñg tǎwǎli dí, íbuléd í íci shú gúmǎ mə Zembí. Bwǎ á du jǎw kǎsǎmb jǎoñg nǎ «kúl jísé ci yí». ³ Jǎoñg kǎsǎmb í á du bǎ mpǎsǎ *sanda ábǎé yí, bwǎ á du jǎw gwo nǎ «kúl í búl bǎ ci yí». ⁴ Cínǎñg cwú, í á du bǎ nə *alatǎr bwǎ du jǎgal Zembí olabínda yé, nə *wǎle sǎ; bwǎ á shín bwadulǎ alatǎr nə wǎle sǎ or kúkúl jǎsh. Wǎle jǎoñg í á du bǎ cwú, nə kwúmbu *mána, nə fiidye mə Arǎon í mə kǎ íkǎá shwóógú, nə mǎkwóógú mə á bǎ nə cilyá mǎcǎǎ mə sǎ má. Kwúmbu mána nyǎ á bǎ síyá nə or. ⁵ Bwǎ á mǎ ivǎguli í osherubǎ *íbǎ, bwǎ tǎl búduga wǎle jǎoñg dí gwów shú dúlǎ lwó nǎ Zembí á milwǎnǎ jísé cínǎñg; ivǎguli byǎoñg í á bǎ í mə lǎesh mǎfagúgú du wǎ gúgúwǎ kúl ófada bwǎ á du myǎeyeg mǎcií shú cweelǎlǎ Zembí mpimbǎ yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isǎ byǎoñg.

⁶ Nda bwǎ á shín táág isǎ íni byǎesh ntáni nǎ, ofada bwǎ á du nyíi banda dǎoñgú dí nji kǎsǎmb áshúshwóógú dí jwów dǎsh, du kǎ sǎ ísǎy byǎñ. ⁷ Kǎsǎmb ábǎé jāñ, nji Ajǎláci á ofada nyǎmǎfwó wǎ nyǎ á du nyíi cínǎñg. Nyǎ á du nyíi cínǎñgú ja ñgwúd ñkúmba mbú. Ja á kǎ ntǎg nyíi cínǎñg yí, á jǎlá nə kǎ nə mǎcií mə cúdú á kǎ myǎeg shú déd nə shú íwushí yǎ kúl búúd. ⁸ Nkǎñkǎ Shíshim ñgǎ lwó nə sǎsǎlǎgú nǎid nǎ zhí í kǎ fwámé kúl Zembí njúl yí í á shígé bǎ mbǎg té wǎsh séy í á ñgǎ nǎ síy kǎsǎmb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sǎ jǎoñg jísé tǎñ yuug shú mwów mága. Yuug jǎoñg í lwó nǎ, wo tǎem yǎ Zembí isǎ, wo tǎem sǎ *mǎtúnuga, isǎ byǎoñgú nə *mǎtúnuga mǎoñgú mə cugé nə ñkul sǎ nǎ lâm í bǎg wo wǎál í jǎla yí. ¹⁰ Bísǎ nji mǎcǎǎlǎ búúd bwǎ á ñgǎ cǎǎlǎ shú sǎ í dúgyá nə dǎg nə mǎñgul nə mǎñgusa mí íci yí; isǎ byǎoñg mǎfi wǎñ í á shín ja Zembí nyǎ á wǎ mǎcǎǎlǎ mí agúgwáan yí.

Kríst ji mǎtúnuga

¹¹ Kríst nyǎ a mə zǎ, tǎñ Ajǎláci á ofada, zǎ sǎ nǎ sǎ bǎg nə kǎw á fwámé isǎ í á mə bwey zǎ yí. Nyǎ a nyíi banda *mǎtúnuga ánúní dí, fwámé banda mǎtúnuga, kú bǎ dǎoñg búúd bwǎ á lwǎ nə mǎbwǎ yí. Ntǎ ji nǎ dǎñ banda mǎtúnuga í cugé sǎ á shí ga. ¹² Nyǎ a nyíi cínǎñg ja ñgwúd á kǎndugǎ; nyǎ a shígé nyíi nə mǎcií mə íncwǎmbǎ nə inteny, nyǎ a yǎna mǎcií mé, a yíl sé mǎnyámád kǎndugǎ. ¹³ Ja

8:13 8.6 **9:2** banda mǎtúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 tǎwǎli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Lǎv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatǎr: MmN 30.1-6 wǎle sǎ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə Arǎon: Ilñ 17.21-25 mǎkwóógú mə á bǎ nə cilyá: MmN 25.16 **9:5** MmN 25.18-22 * **9:5** Sherubǎ: jísé dúl wǎál éngǎles. **9:6** 10.11; Ilñ 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Lǎv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2 **9:10** Lǎv 11; 15; Ilñ 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Lǎv 16.14-16 mǎcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilñ 19.1-10.17

ófada bwá á ðu myeeg buud mæcií má încwæmbe næ inteny, gúl ja ifií í cwø myøólu nteny yí, isá byøøng í á ðu sá ná muud nyúú í bág fúbán†. ¹⁴ Nkámúsá ná isá ini í fúb búúð, nkámusa næ mæcií má *Kříst. Kříst nyø á nwa nyæmfwó, yø Zembí tâŋ *mætúnuga mæsú má njúl kú næ tæw cúcwán lú mæbwam. Nyø á sá námé nda *shíshim á kandugá í á lwó nyø ná. Ngaá ná mæcií mé má sá ná milám mí bág shé mífubán, shé mú yow mísóólúgá mí ðu kánd búúð shwiy dí myá, shé yida yø Zembí á kúwó gú má?

Mæcií má Kříst mäsə mbyúl á sə á gúgwáan

¹⁵ Sā jøøng wó í á sá ná *Kříst bág lí-nji mpódúgá sánøn Zembí shú Sə á Gúgwáan. Nyø á yø shú ná buud bwó wúg míkám mí caamúlə bwó á ðu caam mæcçç bwó njúl ná Sə á Cwúlú dí yí; bøøng Zembí má jøw wá bwó mú bæ næ kow á jøjø isá nyø á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwó wééfuğ kálaad lúgá, í ðu jii ná bwó téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyø á cilə nyø yé nyø á má yø. ¹⁷ Næcé kálaad lúgá cugé tæw sá té múúð nyø á cilə nyø yé ŋgá ná cugə yí. Múúð wøøng mæ ká yø, kálaad lúgá ka tæm bæ næ ŋkul. ¹⁸ Gwó wó bí má dúg ná micççlá myá sə áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyø á shín lə kúl *Izarəyél jésh mæmpándí má á bæ cilyá Mæcççd má ŋgwúð ŋgwúð yí, nyø á nwa mæcií má ikálá næ bwán ó inteny fula næ mæjúwó, a mú nwa mbúmbwó *Izop næ kúl káándé átítí í njúl síyá næ mímyçç mí ncwæmbe, ŋgə juwo cínøŋgú, ŋgə myeeg kálaad mæcççd, ŋgə myeeg námé búúð bësh wá kúl búúð. ²⁰ Nyø á ŋgə myeeg ntó a ŋgá kálə ná: «Mæcií má sə wó mága, sə Zembí ŋgá cí ná bí má jələ næ baagulə yí.» ²¹ Moyíz nyø á myeeg námé mæcií mæøng banda *mætúnuga dí næ isá byésh bwó ðu balan næ ndí dúlə sá mísøøn yíid. ²² Mæcçç má Zembí má lwó ná bwó ðu fúb zhwoğ isá næ mæcií; mæcií má ká bæ kú shwiy, ijuugá í *mísóm nda bæ. ²³ Ntáni wó ófada bwó á ðu fúb isá yé, í njúl ná isá byøøng í á ðu bæ nji ivugali yá fwámé isá bísjøŋ dí yí. Ntó jii ná bwó jələ næ fúb isá byøøngú næ mætúnuga mæ búl ntø má.

²⁴ Haaw. Kříst nyø a shígé nyíi banda mætúnuga búúð bwó á lwø næ mæbwó yíid; banda døøng í á bæ vugali á fwámé kúl Zembí njúl yí. Kříst nyø a nyíi jøŋ d wáméfwód, kúl á tál Zembí míshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyø a shígé nyíi wu ná a bá ðu kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má ðu kə «kúl í búl ŋkç yí» mbú wësh ná. Ajəláci á ofada má ðu ntåg kə nyíi kúl jøøngúd næ ízháá mæcií, kú bæ mæcií mé nyæmfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kříst yánág cug jé ija ija, ŋki Kříst má jug ija ija té Zembí nyø á fwó shí næ gwów yí. Ká, nyø a lwóya nyúúł nji ja ŋgwúð á kandugə mwów mâ mæzhúgúlá dí shú ná mætúnuga mé má zág shínal mísóm. ²⁷ Nkúmba cígúlá wúsə ná muud má jələ næ yø nji ja ŋgwúð ná ndéé a mú bá kə tów kəødud. ²⁸ Námé mbií ŋgwúð wøøngú, Kříst nyø a yána cug jé nji ja ŋgwúð ná a ŋkény zhwoğ buud mbag mísóm wáŋ. A bá zə ja ábék kú ná bæ shú zələ ŋkény mbag mísóm, í bá bæ shú zələ yø búúð bwó ŋgá bwánd nyø wá cug.

10

Mætúnuga má Yésus má kwaga næ muud yésh

† 9:13 Í á ðu bæ ná, ja múúð má bæ næ mælwaaguwó yí, bwó cígə încwambe næ inteny nwa mæcií, bwó jígal cwø myøólu nteny nwa ifií byé, bwó mú myeeg múúð wøøngú mæcií næ ifií byøøng ná ndéé nyúúł mú bæ nyø fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8.2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 İzop: Lav 14.4, 6; İlŋ 19.6 9:22 Ləv 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kř 15.50-53

¹ Mácçę Moyiz nyə a təl má má cúgé wámbulə bə fwámé isá í á jəla nə zə bə yí, mäsə nji ishishim. Mácçę məɔŋg má jígúli ná buud bwə dúg sá *mátúnuga məmpwúd mbú wəsh kú ɔw. Nəcə má cúgé nə ŋkul sá ná buud bwə céel shish wə Zembí wá bwə bág váal í jəla yí. ² Í á mbəm bə ná má də sá ntó, ŋki bwə á má bwey ɔw sálə mətúnuga məɔŋg, ŋki buud bwə də sá mwo wá bwə á má bwey bə váal Zembí mə céel yí ja ŋgwúd á kanduga, bwə nda ná də gwáduga mílám myánúd ná búsa nə məbyaagula. ³ Ká, mətúnuga məɔŋg má yidá də báásula bwo *mísám myánj báásula báásúlág mbú wəsh, ⁴ nəcə məcii má ínteny nə ikálá má cúgé nə ŋkul jím bal mísám. ⁵ Sá jəɔŋg wə í á sá ná, ja *Křist nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembí ná:

Wo a shígé jii ná buud bwə sáág wo təɔ mətúnuga,
ŋkí ntág ná bwə yág wo təɔ sá.

Nji wo a sá ná mə bág nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwə á də jígal álatăr dí oncindí wá,
nə mətúnuga má mísám,
byēsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wə.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembí,
mə zə sá sá wó jii yí,
nda kálaad woŋg ci shú dām ná».

⁸ Křist nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mətúnuga,
kú jii ná bwə yág wo isá,
kú jii ná bwə jígálág wo ocúdú álatăr dí oncindí,
kú jii mətúnuga má mísám.

Isá byəɔŋg í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wə.

Í ŋjúl ná Mácçę má Moyiz má ŋgə gwáám byo. ⁹ A mú nyingə ci ná: «Mə wə éga, mə zə sá sá wó jii yí». Ntó ji ná a má yíl mísóólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Nə ndéé, Yésus nyə a sá sá Zembí nyə á jii yí. Nyə a yána nyúul nyé ja ŋgwúd á kanduga, a mú sá ná shé bág miŋkəŋkə mí búúd.

¹¹ Fada yēsh má də təw tətəlí jwów dēsh də sá ísý má Zembí. A də sá mətúnuga məmpwúd ja jēsh, nji má kú bwele jím bal mísám. ¹² Ká Křist nywáá, sóólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ŋgwúd. Nyə a má kə ji shí mbwə məncwúm má Zembí dí, jílə á kanduga. ¹³ A mú ka ŋgə bwánd nji ná Zembí culashigí mizhízhíj myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúul nyé ja ŋgwúd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ŋgə bə miŋkəŋkə wá, shé bág váal í jəla yí, kanduga kanduga. ¹⁵ Nkəŋkə Shíshim ŋgə námə bwaagula shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwám ba má ci ná:

«Sɔ má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,
ja mwəw məɔŋg má bá cɔ yí,
mə bá wá bwo məcçę mām mílámúd,
mə cílə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyingə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myánj mádí mítédúgád,
mə yíl námə mísóólúgú bwə á də sá kú bish məcçę myá.

18 Ja múud má bii ljuugá í misám myé yí, í á nyíngáyé ná jii ná muud wəəngú sáág mətúnuga shú misám.

Shé shíshúgá Zembí kúná-kúna

19 Bwaəng, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyii kál í búl ηkê yí kú nə ifwaas. 20 Nəcə nyə a má juw shé zhií agúgwáan í kə nə buud cug dí yí. Zhií nyəəng nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúúl nyé. 21 Shé mú nə Ajəláci á ofada ηgə kyey nə njów má Zembí yé. 22 Shé kágá shísh Zembí kúná-kúnə kú nə məkəj, shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí. Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcə Yésus a má myəeg shé məcii mé, milám mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má ankál-ηkál. 23 Shé kándugá milám ηkaagó shé ηgə bwaagula yíid. Shé kúgá ná ηgə zhizhigə, nəcə Zembí muud nyə á kaag shé ηkaagó yé ji abúgúlág. 24 Shé bíigá mítédúgád ná shé dúg wíya məgwə mənyúúlád ηgwól wá ηgwól, ηgwól wá ηgwól, shú ná shé cúgəgi cug cəelí, shé ηgə sá jəjə mísóólúgá. 25 Bóól búud bwə mú də mpyəny jllə ísəngyá bishéd, kúgá ηwa fúlu nyəəng. Yidagá də ηgə wíya ηkul mənyúúlád, ηgwól wá ηgwól, ηgwól wá ηgwól, bul bə ná ndéé ja bí ηgə dúg jwəw má Cwámba í ηgə shísh kúná-kúnə ga.

26 Shé á má shín mpu sá ji bábálé yí, shé magulə gwo. Nəcə, ηkí shé má ka nyíngə ηgə sá *misám nə kwo, móól *mətúnuga mí nə ηkul yíl myāη misám máá má cúgə ná. 27 Í má yida lúg nji ηgələ fúnda yáág-yáág sémbýé Zembí mə bá sámb shé milésú yí, nə bəmb-bəmb kuda í bá cumbal jǰal mizhizhín mí Zembí yí. 28 Muud yēsh nyə á caam məcəcə má Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə ηkéd ja ówúshinéd obá ηkí ólól bwə bwáágulə yí. 29 Nkámásá ná í bə ntó nə muud mə cáam məcəcə má Moyíz yé, ηkəməsa nə muud mə ηwá *Mwān mə Zembí nda sá cwag yé. Muud wəəngú má dúg ná məcii má sɔ má á sá nə a bəg ηkəηkə múud má māsə zhizhe, a má lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wəəngú má jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? 30 Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá də kunda,
mə wə má bá də yə búud myəna
mí jəlá nə mísóólúgá myāη myá.

Nyə á ci námá ná: «Cwámba mə bá cigə búúd bə milésú». 31 Í bul jág wagəwo ná muud kúdug Zembí á kuwə məbwád.

32 Yidagá téduga mwəw mənkenya má Zembí má á bwele kwan bí má. Bi a jísəw lal-lal gwáná, jísəw mícúη. 33 Í á də bə, bíl íja bwə lwíy bí, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí ηwa minjugú mí bóól búúd bwə á də bwəma nə mbii minjugú mín wá. 34 Jí ná bí á də ηwa mícúη mí búúd bwə á bə mimbwug dí wá; ja búúd bwə á də déég bí isə yí, bí á də bíd bwo nə məshusəg, nəcə bí á də mpu ná bí bésə nə fwámé məbii, məəngú má bá ji kandugə kandugə má. 35 Nə ndéé, kúgá bəeg yəw yáimúlə mənyúúl ínkánúđ, nəcə bí mə bá bə nə məma myəna. 36 Ntó, í jii ná bí bəg nə zény kələ shwóđ shú ná, bí má ká sá sá jəsh Zembí ηgə jii ná bí sáág yí, bí lég sá nyə á kaag yí. 37 Nəcə, nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, í má lúg wuwálá cig-cíg,

10:19 4.16; 9.8   **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhií agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6   **10:21** 3.6; 4.14   **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26   **10:23** 3.6   **10:24** 13.1   **10:26** 6.4-6
10:27 Iza 26.11   **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1   **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31   **10:30** Mbá 32.35, 36   **10:32** 6.10   **10:33** 1Kr 4.9   **10:34** 11.26; 13.14   **10:35** 3.6; 6.11-12   **10:37** Aba 2.3-4

muud ηgá zə yé ká wósó,
nyə á bweye.

³⁸ Zembí má nyiηgə námó ci ná:

Muud jí tətəlí mádí míshúd yé,
nyə é nti lám mádí, a mú dág cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwó də cúculə nə kwon nə ndeé kə jimb wá. Shé má yidá bə bəηg búsó nə búgá nə ndeé bwó mú bii cug wá.

11

Búgá sá má dág nə obúgula ó ayág yi

¹ Búgá jisə cidəwələ lám má múúd í ká cidəw nə gúl sá nə, í é bə, kú yíl kú bəd yi; búgá jisə námá magulələ lám má múúd í mágúlá gúl sá ná, təw nyə anɣé nə dág gwo, jisə búbálé yi. ² Obúgula ó ayág bwá á bə nə búgá jəηg. Gwá wá í á sá ná míná mán mə nyiη Mícilyá mí Zembí dí.

³ Búgá wə ηgá sá nə shé ηgág nə magulə nə Zembí nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó ji ná sá jəsh shé ηgá dág yi í á zhu sá shé anɣé nə dág yíid.

⁴ Búgá í á sá ná Abel sáág Zembí *mətúnuga má njúl ηkí nywa cə mé má Káan, Zembí magulə mwo, a mú ci ná Abel ji tətəlí muud. Nə ndeé, tεem bə nə Abel nyə a má bwey yə, a ηgə ná lás nyódí búgá nyə á *búgula yíid.

⁵ Búgá í á sá ná Inəog ηkánɣug kə wá Zembí kú fudə. Təw muud nyə a shígé ná dág nyə nəcé Zembí nyə a sá ná a ηkánɣug. Kálaad Zembí ηgə ci ná shúshwóógú nə a ηkánɣug íi, nyə á nywa Zembí lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda nəcé búgá, muud nda bwelə nywa Zembí lámúd. Ntó ji ná, muud mə céél shísh Zembí kúnə-kúnə yé má jələ ná magulə nə Zembí jisə; á jələ nə magula námá nə buud bwá ηgá wá lám nə bwá sə Zembí wá, Zembí ηgə yə bwo myána.

⁷ Búgá í á sá ná *Nówe gwágúg məcwún mə Zembí a mú bwey mpu sá í á bə ná í zə síy yi, sá jəηgú nda fwo bə. Nyə á ηwa ciyá mə Zembí nə məjilla, a mú lwə məma byóəl, a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé wəηg nə buud ə shí bwá á bə nə məbɛɛ. Nə ndeé, búgá jé í á sá nə Zembí cíg nə a ji tətəlí muud.

⁸ Búgá í á sá ná *Aburaham sáág Zembí məgwág ja Zembí nyə a jəw nyə yi. Nyə a tí njənd kələ ləəm í á bə nə Zembí mə bá yə nyə tən lágú yi, a nda fwo mpu kúl ləəm wəηg í á bə yi. ⁹ Búgá í á sá ná a kág ηgə cugə nda njón ləəm Zembí nyə á kaag nyə yíid. Nyə á də ηgə ji məbanda dí, *Izaag ji námá ntó, təw *Yákwb, bwó buud bwá á lúg nə isá impwúd nyə á kaag Aburaham yi. ¹⁰ Aburaham nyə á də ηgə ji ntó nəcé nyə á ηgə bwánd ηgwála álal-límuga í á bə nə Zembí nyəmɛfwó mə bá cwə yuug, nyəmɛfwó lwə yi.

¹¹ Búgá í á sá nə kundú múdá nda *Sara zág bə nə ηkul mə bíi mpwəη buud a má bwey shín kə*. Nyə á bwey mpu nə Zembí muud nyə á kaag ηkaagó yé ji abúgúlag. ¹² Sá jəηg wé í á sá ná, muud ηgwúdu zə bə nə mpwəη buud, nyúúl mə shín bwey kə. Mpwəη buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jəη, nda shə á bwún lú ηgwəɔ.

10:38 Rom 1.17; Gal 3.11   **11:1** Rom 8.24; 2Kr 4.18   **11:3** Mat 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18   **11:4** Mat 4.3-10   **11:5** Mat 5.21-24   **11:7** Mat 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20   **11:8** Mat 12.1-2   **11:9** Mat 35.12, 27   **11:10** 13.14   **11:11** Mat 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20   * **11:11** Bóólúgá bwá ci na ná: Búgá í á sá ná Aburaham zág bə mbyəl a mú cwúcwúúl, fwála lu byá mə bwey ntə, Sara ntəg kundú.   **11:12** Mat 15.5

13 Obúgula ó ayág óni bēsh bwá á ngə yə bwá ngə ná búgula Zembí, nji bwá nda fwo bii mánywa Zembí nyə á kaag bwo má. Bwá á yida dág mwo shwóg-shwóg, bwá mú shwas mwo. Bwá á magulə ná búsa ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. 14 Ja bwá lás ntáni yí, bwá lwó ná ngəñ ná bwá ngə sɔ wúl ləom í bá bə bwo nyáñ mpwág yí. 15 Ləom wáñ í á mbəm ná ngə nyingə sá bwo fund íí, bwá á nywá námə je bə nə fwála mə nyingə nə mpús, kə wu. 16 Nji mpúlə dág dí, bwá á ngə jii ná bwá kə ləom á gwəw, ləom í búl nywa cɔ wəɔng bwá á də ji yí. Sə jəɔng wə Zembí jí nda gwág shwón ja bwá jów nyə ná Zembí wáñ yí; ngəá nyə á má kwəmusə bwo fwámé ngwəla?

17 Zembí nyə sá Aburəham məkugulu ná a yánág cúgə lú mwān dé Izaag, sá mətúnəga. Búgə í á sá ná Aburəham máguləg, a ngə mpu ná Zembí nyə á kaag nyə məñkaagə. 18 Nəcə Zembí nyə á ci nə Aburəham ná: «Izaag wə mə bá byá wo mpwəñ buud mə á kaag wo yí.» 19 Nji, Aburəham nyə á bə nə búgə ná Zembí ji nə ñkul gwúmushi búúd. Ntə, Izaag nyə á bə Aburəham ja jəɔngəd nda muud nyə á mə yə ná ndeé a má nyingə gwúm yé.

20 Búgə í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ngə zə bwo shwóg yí. 21 Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ngəg nə bwádan nə bwān ó Yóseb ngwúd ngwúd ná ndeé a mú jwaagawo nyədí fiidye dí, yə Zembí gúmə.

22 Búgə í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jáawug buud nda bwān ó *Izarəyél bwá bá wú Igípten, wós nə nda bwá bág sá íyasə byé ná†.

23 Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á byél yí, obyəl bé bwá shwéélug nyə tâñ onkwoond olóol nəcé bwá á dág ná nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpándí njwú-buud nyə á ntə yí í á shígé sá bwo ifwaas.

24 Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug ná bwá kú də jəw nyə ná mwān mə shilə mə Farawôñ. 25 Nyə á yida cəel ná bwá cúgəg bəññ kúl mə Zembí, ntə ná a kəg bə mánywa mə kúkúl wəla cug *mísámúd. 26 Nyə á kwey ná í nywa ná bwá sáag nyə isá í shwón námə nda bwá bá sá *Krist nə, nəcé cínəng wə jí fwámé təom ntə wəɔng á kúm á Igípten. Mísh mé mə á ngə dág nji myəna á bá bii mwəw mə zág má yí.

27 Búgə í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí ná nyə á ngə dág Zembí, í njúl ná muud cúgə nə ñkul dág nyə. 28 Búgə í á sá ná Moyíz fwəg *Páska, a ci ná búúd cɔ Izarəyél bwá myéégug məcií bwədí mímpumbé mí mǐnjówúd shú ná *éngəles á shwiy nda gwú bwān bāñ ó acúmbā.

29 Búgə í á sá ná bwān ó Izarəyél bwá ntəg mǎñ mə atítíí nə məkuú nda bwá á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd cɔ Igípten bāñ bwá á nywá zə ntə ntə yí, məjúwó mə á zə byaləga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

30 Búgə í á sá ná mənyunğ mə Zheríko‡ mə shínúg shugula shí ja bwān ó Izarəyél bwá á də ciñgya cínəng ngwəla tâñ mwəw zəngbá yí.

11:13 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sòm 39.13 **11:16** 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mət 27.27-29, 39-40 **11:21** Mət 47.31-48.20 **11:22** Mət 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dəgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwá bág ŋwa íyasə byé, kyey nə byə, kə bá dul bwədí ləom Zembí nyə á bwey yə impáámbs byáñ yíí. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13 **11:27** MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30** Zho 6.12-21 ‡ **11:30** Buud cɔ fwála dəɔng bwá á də lwə məmə mányunğ tâñ ləngula lýlə ngwəla wəsh, ka lúgə mímpumbé.

³¹ Búgá í á sá ná Ráhab mudá janğa bág kú yə ja búúd bwá á sá Zembí minğáádá wá bwá á yə yí. Nacé, nyə a lég buud bwá á kə ngə bigas ngwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgag ná jaaw bí ji? Má ká ci ná má bwiŋg bí miləŋ mí Zhedeyon nə Barak nə Sáméson nə Zhəfuté nə *Dávid nə Samyéł nə *buud ɔ micúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nacé, búgá í á sá ná bwá lúmbálíg nə məfaan məshús, bwá ntɔ mwo; bwá á ngə kyey nə ɔɔm ótátəlí dɛ ná ndeé bwá mú bii isá Zembí nyə á kaag yí; bwá á fad ozhwambəŋkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwá á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwá faam íkál í á bə ná bwá gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas má á dɛ bii bwo, Zembí mú dɛ yálushi bwo, bwá mú bə óŋkán ó dósomb, julya nə igwoonŋ í dósomb yá míl míɔɔm. ³⁵ Bóslúgá búdá, buud bəŋ bwá á yə wá bwá á nyiŋgə gwúm, bəŋɔŋ nyiŋgə cugə.

Bóslúgá búúd bwá á yida bwəma nə cúgə áyiyáág bwá fudá fudág. Bwá á ban ná bwá cúgə nə ŋkul cuwó kwonŋ nə Zembí shú ná bwá fáamugí nə cúgə. Bwá á sá ntó shú ná bwá bág bə nə fwámé cug ja bwá bá gwúm yí. ³⁶ Bósl bwá á bwəma nə cóógú, bósl bígá, bóslúgá kə mímbwug dí ngwówúlá máŋkəda nə mikwoólú mí íŋkwánz. ³⁷ Bwá á gwú bósl nə məkwóógú, bwá shigə bósl ná ndeé sámb íkál íbá, gwú bósl nə ikafwəle. Bóslúgá bəŋ, bwá á ngə kyey kə cɛ kə cɛ, bwá dúgə bwáád nji íkúúdí í ncwəmbɛ nə íkúúdí í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwá ngə bwəma nə cúgə, buud bwá ngə jugashi bwo. ³⁸ Váál búúd dāŋ í áshígé bə ná í jíg nə buud ɔ shi ga. Bwá á ka ngə jɛ gwów məshí má ashwéeshád nə mímbúŋúd, bwá dúgə jí míku mí məkwóógúd nə míku mí mándəlúd.

³⁹ Tɛem bə ná Zembí nyə á faag buud bəŋgú nacé búgá ján, bwá á yə bwá kú fwo bii sá Zembí nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembí nyə á ngə bwey kwəməsa shé sá í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shígé jí ná bwá téédúg kə bə váál í jəla yí, sə bəŋ lég mpás.

12

Zembí má dɛ súg bwān bɛ

¹ Nda shé bəŋ jíshé kóómb dí, kúdə zhwoog buud óni bwá má lyɛ shé, cug bwá á cugə yí í ngə lwó shé sá bwá jów ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isá í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *misám mí ngə leel nada shé nyúúlad myá, shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kálə Zembí má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgá mílamúd yé, nyə námə wə má bá sá ná búgá í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bish bímbí lá shwón dúsə shwiy dəŋŋ dí yí. Nyə a shígé bish dwo nacé nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúmad ja gaád, *caangə má Zembí dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitədúgá nyədəí, nyə muud ósól ɔ misám bwá á jág lúmbúli nə ndí nji a ngə jisəw jisəwúg yé. Kəndugá mitədúgá nyədəí, bi bág kú tag, búgú bág kú bii bí mílamúd.

⁴ Bí ngə lúmbúli nə sá bwá jów ná sám yí, nji lúmbúli jəŋŋ í afwóyɛ bə lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndeé, yə bi má wusa lésú Zembí ngə lás nə bí təŋ bwān bɛ shú wálə bí ŋkul mílamúd yí? Nğaa á ci ná:
Mwān waam,

ja Cwám̄ba mə s̄ug wo yí,
kú ŋwa s̄a j̄oŋgú nda fyan̄ga.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúđ.

⁶ Nəcə Cwám̄ba mə đ̄a s̄ug múúđ yēsh á céel yé;
nyoŋg yēsh á mágúl ná a ji mwān yé yé,
á đ̄a yə nyə intúgúlı.

⁷ Ntó, jísówágá minjugú bí ŋgə bwəma nə ndí myá, mísə shú ŋgə́lə s̄ug bí.
Mpugá ná Zembí ŋgə ŋwa bí cínŋgú nda bwān bē. Ye mwān abyág nyə a mə
bwele cugə sósŋgú nda đ̄a s̄ug nyə? ⁸ Zembí ká bə kú s̄ug bí nda á đ̄a s̄ug bwān
bē bēsh ná, mpu ná bí cugé bwān bē, bí mə yidá bə nyə nda bwān bwá á zə nə
ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl s̄a bí mə jə́lá nə nyiŋgə tóduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə
nə sósŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí đ̄a s̄ug shé, shé đ̄a gúmal
bwo. Ká ŋkə́músá ná bwo, ŋkə́musa nə sósŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé mə
jə́lá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug í? ¹⁰ Osósŋgú bwá á
byá shé wá bwá á đ̄a s̄ug shé nji shú kúkúl wəla mbií bwá á đ̄a kwey matəla
yí; Zembí nywáá ŋgə s̄ug shé shú mán̄ywa mə íshé, á j̄i ná shé bág mbií á céel
yí. ¹¹ Intúgúlı bwá yə shé ná bwá s̄ug shé yí, í áđé fwo bə shé s̄a məshusug, shé
mə đ̄a shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúlı byoŋg í đ̄a wúmə mpúmə: shé
cugə ná shɛɛ, cugə cug á otútəlı. ¹² Ntó, lələshigá məbwá mún mə mə káád mən̄i,
bí lələshi məbwóŋ mún mə ŋgə tagəwa mən̄i. ¹³ Dugá kyey nji məzhíí məsə
tútəlı máđ, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda ləŋgəwo kə koogú, bwá yidag
lal mán̄kul.

Bí ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bí cugə́gí nə buud bēsh ná shɛɛ, bí wá ŋkul ná
bí cugə́gí ŋkə́ŋkə́ cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá d̄ug
Cwám̄ba. ¹⁵ Bí ɔ mpú đ̄a d̄ug ná muud nda shúb mpáam mə Zembí. Bí ɔ mpú
nə́má đ̄a d̄ug ná muud kú s̄a záágúwó, í á bá wá bí zhizhəom nə ndéé *D̄ɔ́ mú
yúúđ. ¹⁶ Bí ɔ mpú đ̄a d̄ug ná muud nda wá lúú jan̄gad, ŋkí nt̄ag ná a mpyēny s̄a
í d̄ugyá nə Zembí yí nda Eso nyə a s̄a ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə
səŋ íd̄əw. ¹⁷ Bí mə mpú ná, shínələ nyə á shín kusha nə jiya nt̄áni yí, ja nyə á
nywá j̄i ná sósŋgú wág nyə matíle mə lúgó yí, sósŋgú nyə á ban. Eso nyə á tɛem
nyiŋgə j̄i, wéeshəlı məzhwíle, nyə a shígé bə nə ŋkul cénd s̄a í á bwey s̄iy yí.

¹⁸ Bí a shígé shísh kúnə-kúnə nə wúl mbún̄ búúđ bí nə ŋkul kún̄ya nə ndí yí,
mbún̄ í ŋgə́ j̄igə nə kuda; bí a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yidúgú
á ikukwənde, kú nə́má nyiŋgə bə kúkúl ŋkwə́ nyə á ŋgə kung yí. ¹⁹ Bí a shígé
shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá
á gwág kəl đ̄oŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo təo ciyá. ²⁰ Nəcə bwá
áshígé mə nə ŋkul kwiig mpándí Zembí nyə a t̄əl yí. Mpándí nyoŋg í á bə ná:
«ŋkí buud, ŋkí cúđú, s̄a j̄esh í kún̄ya nə mbún̄ yí, bwá gwú gwo nə məkwóógá.»

²¹ Isá bwá á d̄ug cínŋg yí í á bə ŋkí jág wagəwo, Moyíz nyəməfwó mú ci ná:
«Mə ŋgə lilya nə ifwaas.»

22 Bi bāḥ bi á yida shísh kúná-kúnə nə mbáḥ Siyôn*, ḡwála má Zembí á kuwô, Yurúsalem á jon dí gwôw kál ncúlyá *wəəḡgales bwə ḡgə sá zan yí. Wəəḡgales bəəḡg básə ḡkí jág bulya, bímbi múúd cúgə nə ḡkul lə yí. 23 Bi a shísh kúná-kúnə nə səḡḡyá bwān wə acúmbā míná má mú bwo micilyá jon dí gwôw wá; bi a shísh kúná-kúnə nə Zembí muud mə də sámb milású mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúná-kúnə nə *mishíshim mí otátəlɔ búúd bwə mú váál í jəla yí 24 Bi a shísh kúná-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sə bəḡ mífubán yé. Nyə wə jí líí-nji mpádúgá sánḡḡ Zembí shú sɔ á gúgwāan, məcií mé má ḡgə lás fwámé lésú cɔ má má Abel†.

25 Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ḡgə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ḡgə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwə káálugág yé, buud bwə á ban ná bwə agwágúláyé wá, buud á shíge faam nə intəgúli. ḡkámásá ná bwə fwó bə kú faam, ḡkamusa nə shé ja shé má bán ná shé agwágúláyé múúd ḡgə lás nə shé jon dí, shé cugə nə ḡkul bá faam. 26 Yág íí, kəl dé í á sá nə shí í júḡyag; nji, ja gaád íí, a má kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júḡyag gúl ja; nji, jāḡ ja, kú ntāḡ bə nji shí wə í bá juḡya, gwów í bá námə juḡya.» 27 Ja á cí ná a bá nyingə sá ná í júḡyag gúl ja yí, ntə má lwó ná isá í də juḡya yí í bá wú, nəcé byāḡ bíə isá nyə á té yí; í ka bá lág nji isá í cúgə nə ḡkul juḡya yí. 28 Ná ndeé, shé yágá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúgə nə ḡkul ntaḡusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyə é gwág nywa yí, sēy nə gúmá nə fúndúgá. 29 Nəcə Zembí íshé ji kuda í də cumbal jígal sá jēsh yí.

13

Mbii cug Zembí mə céel yi

1 Kúgá ɔw ciiłálə bímfwó nə bímfwó nda omínyəḡḡ, kəgá nə ndí shwóg. 2 Bi kú wusa dálə ḡwa ójəḡ bídí mínjów. Mpugá nə sálə bəól búúd bwə sá ntə yí, bwə á ḡwa *wəəḡgales bwə nda mpu ná í á bə wəəḡgales. 3 Bi ó də táduga búúd básə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda bíḡḡ bēsh wə básə mímbwugud. Bi ó də táduga námə bəəḡg bwə ḡgə bwəma nə minjugú wá, námə nda bíḡḡ bēsh wə ḡgə bwəma nə minjugú myəḡḡ. 4 Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í məbwam gwəḡḡ báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ó jaḡga nə osól ɔ míncəmb intəgúli.

5 Kuú njənd wán í nda bəeg bə ḡgələ bə zāḡ *mwaanē. Bi mə jələ nə gwág məshusug nə sá bí bí nə ndí yi; mpugá nə Zembí nyəmfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelə béegya nə wo, mə abulé bwelə myaas wo». 6 Gwə wə jí ná, shé básə nə ḡkul lás nə ḡkāḡ, cí ná: «Cwámba ḡgə kwíind mə, mə afúndáyé ná tə sá; muud nyə e sá mə jí?» 7 Bi ó də tádúgá ótəwə ɔ shwóg bán bwə á bwiḡḡ bí Milású mí Zembí wá, kəndugá mitədúgá dúg nda ícug byāḡ í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwə á bə nə ndí yí. 8 Yésus-Krist ji mbii ḡgwúd wú yág, wós múús, kə nə ndeé kú nə zhúgə. 9 Bi kú bíd ná minjígúlá mishús mísə mímbii mímbii myá mí yílúg bí zhúid kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembí wə í wág bí ḡkul mílamúd,

12:22 13.14; Gal 4.26; Mbá 5.11; 2.12 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbáḡ bwə á lwə ḡwála á Yurúsalem cḡḡḡ gwów yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † 12:24 Məcií mə Yésus má ḡḡgə lás lésú líjuugá Zembí mə juu sə mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel māḡ mə á ḡḡgə jii ná Zembí kúndagi nyə nda mínyəḡḡ nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2 Mat 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 13:3 10.34; Mat 25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sôm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3

kú bə məcɛɛ mə dúgyá nə idáw má. Məcɛɛ məwɔŋ mə aŋɛ nə kwíind buud bwá ɲɔ́ bɛ́ mwɔ wá tɔ́ sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé búsa nə *alatâr jí ná, buud bwá ɲɔ́ ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgɛ́ nə zhií mə ɲwá idáw cínɔŋ. ¹¹ Ajaláci á ofada nyə á dɔ́ kə nə məcií mə ócúdú «kúl í búl ɲkɛ́ yí», dɔ́ kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg *misám. Nji, ocúdú bɔwɔŋgú mikug myán, bwá á dɔ́ wú nə myo ɲgwála dɔ́ kə jígal bugád. ¹² Ntó námá, shú ná Yésus ɲwág məcií mé má nyəmɛ́fwó kə sá ná kúl búúd í bág ɲkɛ́ɲkɛ́ kúl, nyə á kə jug nə məcey bugád ná ndéé a yə. ¹³ Ná ndéé, shé wúgá ɲgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwá mpyényúg námá shé nda bwá á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcə́ shé cugɛ́ nə ɲgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ɲgə sɔ́ wɔwɔŋ ɲgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndéé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusa Zembí ja jêsh, mətúnuga ó máci. Ntó jí ná mimpu míshé mí jalá nə jaaw búúd ná jíná dé dúsó nə mpífó. ¹⁶ Bi kú wusa dúlə kwíind bóól búúd nə dúlə yána ísá bín, nəcé mbii mátúnuga wɔwɔŋ wá Zembí má dɔ́ gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bún bwá ɲgə jí ɲkasá shú *míshíshim mín, bwá bá námá kə jaaw Zembí séy bwá á sêy shú dún yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byánúđ, shú ná bwá sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədəwa. Bwá ká tədəwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsá. Jísú kóomb dí, sə ɲgə mpu ná milám mísə sə ná sán, sə ɲgə ntág námá she cugə ja jêsh mbii í jalá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bi jəgulaŋ nə Zembí, a sáág ná mə lálug nyiŋgə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbádá

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagulə itəw anúní yé, nyə á cɛ́ sɔ́ á kandugə kandugə nə məcií mé. ²¹ Zembí wɔwɔŋgú yág bí ɲkul ná bi sáág sá ányunywaá jêsh á céel yí. A sáág ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwɔŋ mə Yésus-Krist dí. Yésus-Krist ɲwág gúmə kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanŋ, mə jəgula nə bí ná bi jíswúg lású má ɲgə yáág nə bí nə ndí ga. Kálaad nyəmɛ́fwó mə má cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Má cɛel jaaw bí ná bwə mə bíđ *mínyɔŋú íshé Timoté; á ká lɛel wóós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bi ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bún bəsh nə buud ó Zembí bəsh. Bɔwɔŋ wá Itali bwá ɲgə báda bí. ²⁵ Zembí ká sá bí bəsh mpaam.

13:11 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sòm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mís 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mís 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ́: 8.6 məcií: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyô á cilô yé Isâ í dúgá nê Kálaad mæ Zhâk yí

Zhâk nyô á cilô okristen shú ná bwé mpúg kuú njœnd bwé jálá nê kyeey mpédúgá nyâj dí yí nê váál bwé jálá nê cugê nê buud bwé cúgê okristen wá yí.

A ngê ci isâ nkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nê fug í du wú wó Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nê mæbúwa nê kúm, mækugulê nê mæbwóbúlán, fwámé yôbá í jálá nê du nyîn nê misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngê lámusa nê dúlê njwa búúd nê mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nê búgá nê misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nê fwámé fug (3.1-18).
- (6) Cug á mpédúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nê nadâ mójegula, nê mikwíindyá (5.7-20).

Nkúmba sâ á ngê bândulê okristen yí jisê ná «búgá jí kú nê misóólúgú yí jisê mbimbê» (2.26).

Mæbáda

¹ Mæ Zhâk, lwaá mæ Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst, mæ wó mæ cilô bí kálaad éga. Mæ bádá bí bwán ó íbœend wúm nê íbá bí á mæ ciima kê ngê cugê mæshí mæshí wá.

Mækugulê mæ du lulushi búgá mæ múúd

² Bwaanng, mækugulê mêsh bí mæ bwámá nê ndí má mæ jálá nê bæ bi nji sá mæshusug, tœ mœsê wáyé mbií tœ wáyé. ³ Bi mæ jálá nê gwág mæshusug ntô nê mpúlê ná búgá jín í ká ntœ mækugulê, bí bæ nê jísów. ⁴ Nji, í jii ná jísów jœonng gwámáfwo í cásulêg bí séy jé milámúd, shú ná bi bág ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfê nê tœ jœ fúlú ngwúd. ⁵ Í ká bæ ná fug í ngê fúfê ngwól múúd á gwoonng jín, a gwáámbúg Zembî, Zembî é yê nyê. Nacé Zembî mæ du sá yána nê muud yêsh, á du ntêg sá dwo nê jœ lám, kú nê mœjumâ. ⁶ Nji, í jii ná muud mæ gwáámb yé gwáámbúg nê búgá, kú bæ nê milám mímbá. Muud mæ sá milám mímbá yé ji nda ikwô í mân ngkwô mæ du yángulê kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbií múúd wœonng kú yímbê ná tœduga ná nyê é lóg sá wá Cwámba. ⁸ Nacé muud mæzhigá ji milám mímbá, nyê adé mpu bœ nkúmba zhí ja á céél sá sá yí.

⁹ Mbúgula jí nê mæbúwa yé gwágúg mæshusug ná Zembî nyê a mæ bân nyê gwôw. ¹⁰ Nyœonng mæ yídá bæ nê kúm yé bág nê luú ná sâj nê a bálê shí, nacé a bá cœ nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa mæ du bæ, yásó í ká námé shígushi, mægwô mé mæ shwéesh ká, fuláwa mú bwaambawo, ijœœ byé í mú shîn. Námé mbií ngwúd wœonng wé múúd kúm mæ bá ngê bwaambawo, misóólúgú myé myêsh mí ngé shîn yé.

¹² Muud mæ jísów mækugulê kú fúfug yé nywáá mæ jêla, nacé á ká bá shîn ntœ mækugulê, a bá lóg cug á kandugê kandugê, mpóógú nyœonng wé Zembî nyê á kaag buud bwé ngé cœel nyê wá yí.

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 1:2 Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7 1:5 Mik 2.6 1:6 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 1:9 2.5 1:10 Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8 1:10 5.1 1:12 5.11; 1Kr 9.24-25

13 Ja múúd mə bwámá nə məbwóbúlán yí, a nda beeg ci nó: «Zembî wá ngá bwówulə mə»; nəcé muud cugé nə ŋkul bwówulə Zembî, nyə ádé námá bwówulə búúd. 14 Í yidá bə ná, muud nyəméfwó iyéesh byé wá í dū julə nyə, kənd nyə lām *mísómúd; 15 ná ndeé, ja íwímbúg í má ŋwa bum yí, sám í mú byél; ja sám í má wíy yí, í mú sá ná muud yóg.

16 Yé bwááŋg má búl cɛel wá, kúgá shüig mányúul! 17 Fwámé isá Zembî má dū ya búúd yí, nə mənywa mēsh sá ngá bwəma nə ndí má, má ngə zhu gwów, wá Sóóŋgú má dū wéeshuli máŋkenya yé; a jì nji mbií ngwúd kú cénd. 18 Sóóŋgú wúsú wóóŋgú nyəméfwó nyə á bə nə jǝǝ tádúgá jé ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jì búbólé yí. Byálə nyə á byá shé yí wóóŋgú wúsə shú ná shé bág mpumá ashúshwóógú á isá á má té yí.

Du gwágulə, ka du sá

19 Yé bwááŋg má búl cɛel wá, bi má jələ nə mpu ná muud má jələ nə dū lɛel gwágulə, nji nda lɛel lás, nda lɛel gwág mpimbə. 20 Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ŋkul wéeshuli sá jì tətəlí mísh má Zembî dí yí. 21 Gwá wá má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagwo mēsh nə mbiya gwólə mílám; myaasugá myo, bí ka lóg kéel Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lág dwo nə lām ná shɛɛ; dwá wá dí nə ŋkul sá ná *mishíshim mín mí dágúg cug.

22 Ságá nda kéel má Zembî í ngá ci ná, bi kú dū gwágulə gwágúlóg, bi a bá ngə shüig biméfwó. 23 Nəcé, ŋki muud mə gwágúlá kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ngá ci ná, muud wóóŋgú jì nda muud má shîn dág mpwóómbú yèn dí, 24 ná ndeé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lɛel wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná. 25 Nji, muud mə mpú kənd mísh mácéɛɛ má Zembî dí nda dū gwágulə ná ndeé wusa yé, nywáá má jələ. Məcéɛɛ móóŋg má cúgə nə iwushí, máá má dū yíl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jələ, í jì ná a nádag nə mwo, a dū sá nda má ngá ci ná.

26 Ŋkí ngwól múúd mə tádúgá ná a ngə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ngə shüig nyúul nda yidá dū bii mpu yé, muud wóóŋgú yóbá yé wúsə sá cwag. 27 Yóbá Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yábá wúsə ná: dū táduga bwán ó nyulú nə mikúsá mí búdá *íncwaw í ntəg mí ngá bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala məlwaagwo má cug á shí ga.

2

Mímbeéǵí mpádúgá buud mí anywáyé

1 Bwaang, kúgá dū sá ná, bi ngá *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwaná, bi ngá nyiŋgə baam nə bóól búúd ntǝ bóól. 2 Nəcé ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínúd, ngwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námá zə nyíi nə isala. 3 Ŋkí bi má ŋwa múúd jì nə mimbwéedí mí álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Záá jì wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəlí», ŋkí ntǝg ná: «ǝjig wa kúl má dū təl mákuu gaád». 4 Ja bí má sá ntó yí, ngáá ná bi má wá mímbeéǵí mpádúgá buud wá ní? Ngáá ntó má lwó ná bí ngə bigas buud bi njúl nə bów-bów mítádúgá?

1:13 Mik 19.3; 1Kr 10.13   **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17   **1:17** Mət 1.14-18; Mat 7.11

1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23   **1:19** 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9   **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1   **1:22** 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13   **1:25** 2.12, 24; Sóm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2   **1:26** 3.2, 10; Sóm 34.14; 141.3   **1:27** Sóm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36   **2:1** 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sóm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17

⁵ Yé bwaáŋg má búl cɛɛl wá, gwágúlágá mæ. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímíbumbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgá dí? Nyə á kaag buud bwə ŋgə cɛɛl nyə wá Faan, ŋgaá nyə a má sá námá ná mímíbumbúwá mí bág nə kow Faan dɔɔŋgúd? ⁶ Ká bi bāŋ bi ŋgə dág mímíbumbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozá bwə ŋgə lwó bí cún, ŋgaá mikúkúm? Ŋgaá bwó wə bwə ŋgə kə nə bí mǎmpáánzá má mílósú? ⁷ Ŋgaá bwó wə bwə ŋgə jág lás nə jəjə jíná lú Krísten búúd bwə á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ mæ Cí wúsú *Kríst í ŋgə ci ná: «Cɛɛlɔg múúd yêsh jisə wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Ŋkí bi mæ lwándúlá cɛɛ dɔɔŋgú, bí mæ ná jə sósólúgú. ⁹ Ŋji, ja bí má dɔ wá mímibéégí mpádúgá buud yí, bí má dɔ sām; Mæcɛɛ má lwó ná bí má jəla nə intágúlí í búúd bwə má caam mæcɛɛ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mæ ká bɛ mǎmpándí má Mæcɛɛ mēsh ná ndéé a wush ŋji nə ŋgwúdugá, a má byaagulé nə mēsh. ¹¹ Nacé muud nyə á ci ná: «Cí wo kú sá mǎnɔmb» yé, nyə námá wə nyə á ci ná: «Cí wo kú gwú múúd». Ŋkí wɛɛ wo ádé sá mǎnɔmb, ŋji wo má gwú múúd, wo músə caam mæcɛɛ. ¹² Ntó, dugá lás, nə dɔ sá ísá bí ŋgə mpu ná bwə bá sámb bí mílósú bɛɛlɔ cɛɛ í dɔ yíl búúd mǎnyámád yí. ¹³ Nacé, buud bí kú gwág búúd cɛy lámúd wá, bwə bá bwəma nə sémbyé mílósú á kú nə mæcɛy mæ lám. Buud bwə ŋgə gwág bósól ŋkúnjkwóŋúlə wá, injúnkwonj í dɔ ntə sémbyé mílósú wán.

Búgá jí kú nə misósólúgú yí jí fudá

¹⁴ Bwaanŋ, ŋkí muud má ci ná a jí nə búgá, ŋji misósólúgú kú nyín, wāŋ mbií búgá í é kwíínd nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Ŋkí *mínyonə wún á mudúm ŋkí á mudá ŋgə fífə nə sá má bwaád, ŋkí ntəŋ ná a ŋgə fífə nə idáw yá dāŋ jwəw, ¹⁶ ŋgwól múúd á gwoonŋ jín mú ci nə nyə ná: «Wo á ká ná shɛɛ; kaag bwaád, wo də!» Ŋkí a ci ntó ŋji nə mpu, kú yə nyə sá í ŋgə jí nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá wə búgá jisə yé. Wó ká bə nə búgá, ŋji kú nə misósólúgú, búgə gwó jisə fudá.

¹⁸ Ŋji, ŋgwól múúd jí nə ŋkul ci nə ŋgwól ná: «Wɛɛ jí nə búgá, mɛɛ nə misósólúgú.» Lwóg ná má búgə gwó nda nə misósólúgú, mɛɛ mæ e lwó mádí misósólúgúd ná mæ jí nə búgə. ¹⁹ Wo ŋgə *magulə ná Zembî jí ŋji ŋgwúud, wo ŋgə mpu sá; ŋji, mǎjamb má ŋgə námá magulə ntó, má ŋgə lílya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu dɔ faas ísá yé, ye wo cɛɛl mpu ná búgə jí kú nə misósólúgú yí í akwííndé tɔə sá? ²¹ Ŋgaá Zembî nyə á ŋwa mpáámbá íshé *Abərahám ná tətəlí muud mísh méd nacé a yánalə mwān yé *Izaag tāŋ *mətúnuga *alatār dí. ²² Wo adúgə? Búgə jí í á bə mbádúgá nə misósólúgú, byésh í ŋgə sɛy; misósólúgú wə mí á zə sá ná búgə jí í bág ncindi. ²³ Ná ndéé, í mú bə nda Kálad Zembî ŋgə ci ná; ná: «Abərahám nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgə jí jɔɔŋgú, a mú ci ná Abərahám jí tətəlí muud; bwə mú gwiid nyə ná shwá má Zembî.»

²⁴ Bí má dág í? Zembî má ŋwa múúd ná tətəlí muud nacé misósólúgú, kú bə ŋji nacé búgə. ²⁵ Ntó námá wə Ráhab mudá janŋa nyə á bə yé. Ŋgaá ná Zembî nyə á ŋwa nyə ná tətəlí muud nacé sósólúgú nyə a sá yí? Nacé, buud bwān ó *Izarəyél bwə á kənd wá, Ráhab nyə a lág bwo nyədí njów, a mú sá ná bwə kyéyug zhí shúsád. ²⁶ Nyúúl nyísá kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgə jí kú nə misósólúgú yí jisə mbimbə.

2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbá 2.9   **2:8** Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9   **2:9** 2.1   **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3   **2:11** MmN 20.13-14   **2:12** 1.25   **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35   **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17   **2:15** Mat 25.35-36   **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18   **2:19** Mbá 6.4; mǎjamb: Mat 8.29; Mak 1.24   **2:21** Mat 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17   **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3   **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31   **2:26** 2.17, 20

3

Jûm dúsə wagḥwo wagḥwo sâ

¹ Bwaang bi mə mpú ná sá buud ngó jǐgǐli wá, Zembî mə bá bə nə ñkúd wúsú sémyé mílǎsúd ntɔ́ bósól búúd wáñúd. Ntó, í ajǐyé ná bi bág zhwog oyǐgǐli ñkí bulya, ² nǎcé shé bēsh shé má dɛ kwab mímbii mimbii. Múúd mə ká bə kú dɛ kwab nə lǎsú á mpu yé, nyíni nyɛ má bə vǎál í jǎla yí, nywǎá ji námá nə ñkul mpu bii nyúúl nyé nyēsh. ³ Ngáá ná shé má dɛ shwaam íkabulí ñkwanz mpu dí shú ná í sǎág shé magwág, ná ndéé shé ka bə nə ñkul mə kánd bwo mányúúl oncindí kúl shé má céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bísa məma ísá í anúní, onkwô ó anúní wó bwé dɛ sá ná í kyéyug. Nji, tɛem bə ntó, ñkúnkwaawé cǐg-cǐg wó má dɛ sá ná titíma kág kóómb jēsh muud ngó julé nyə yé má céel yí. ⁵ Ntó námá wó jûm dúsú yé. Í tɛem bə kúkúl nyúúl cǐg-cǐg, dúsə nə ñkul dɛ mamuda nə í ngə sá məma ísá. Bi má dág ii? Kukúdá cǐg-cǐg í jǐgal məma jugá. ⁶ Jûm dúsə námá kuda, dúsə jiya olíñgǐ sádí íkúl í nyúúlúd. Í ngə lweegashi nyúúl nyēsh. Jûm í ngə wá shé kuda ícug dí, wú byéléed kə wóós shwiyud. Kuda jooñg í ngə zhu kuda á kandugə dí. ⁷ Muud nyə á má kwááf mímbii mí ócúdu myá jugá nyēsh, tɔ́ inunú, tɔ́ ocúdu bwá júlá mímwə shí wá, tɔ́ ocúdu wá mǎñ, nyə á má kwááf bēsh. ⁸ Nji, kú nə tɔ́ muud ngwúd nə ngwúd jí nə ñkul kwááf jûm yé. Jûm dúsə bów-bów sâ cúgé nə ñkul jí ná shɛɛ yí, dúsə nə gwoog ná cwóó. ⁹ Shé má dɛ balan nə jûm ishé, dɛ ságusə Sóñgú íshé Cwamba, shé dɛ námá balan nə jûm dɔəñg dɛ lweem búúd Zembî nyə kwambələ yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ngwúd nə ngwúd í wéesháli íbwádán wéesháli málweemyá. Mbô bwaang! Í ajǎláyé nə dɛ bə ntó. ¹¹ Ye ncwun nyí nə ñkul wéesháli mǎjúwó má ancúncwóñ nə má águgulul luun ngwúd dí? ¹² Bwaang, ye líí *figyé jí nə ñkul wúmə íbumá í olivyé? Ye fambá *vinyə jí nə ñkul wúmə íbumá í figyé. Ncwun í dɛ wéesháli mǎjúwó má ca nə ca yí í cúgé nə ñkul nyiñgə wéesháli zhizhe mǎjúwó.

Fwámé fɔg í dɛ zhu wó Zembî

¹³ Zó jí nə fɔg nə cóñ na bídí yé? Muud wooñg lwóyág ntó jɔ́ kuú ñjooñd jéd, á dág sá ísá nə lám ná shɛɛ, nə fɔg. ¹⁴ Í ká yida bə ná bí ngə bə nə mbíya lám, nə məfendyá mílámúd íí, kúgá yímbé nə ñkény mányúúl ná bi búsa nə fɔg; jíse bí íjǔ. ¹⁵ Fɔg nyooñg í áñgə nə zhu wó Zembî; nyísə fɔg á shí ga, fɔg á iyéesh í nyúul muud, fɔg minjumbálu. ¹⁶ Nǎcé, kúl jí ná, bósól mpii bósól, bósól fendya nə bósól yí, ísá dɛ sɔy ncúg-nculé, bów-bów mísóólégú dɛ bə mímbii mimbii. ¹⁷ Fɔg í dɛ zhu wó Zembî yí nyáá í dɛ bə ná fwǔ-fwǔ, í dúgá cɛel mǎtala. Fɔg nyooñg í ádé bə nə cwambələ, í dɛ bə fɔg á ñkwambələ, í dúgá bul gwág búúd cɛy lámúd, dɛ bul sá jɔ́ mísóólégú, kú nə mbéégí mǎñkooómá, kú nə mǎkəñ. ¹⁸ Buud bwé ngó wá mǎtala mpádúgá buud wá, bwé ngə bɛ mpəg mǎtala dí. Mpəg jooñgú ka ngə wúmə bwo cug á otátáli.

4

Mbúgula nyə ajǎláyé nə bə mílám mímbá

¹ Jí í ngó sá ná bi bág nə icwoomb nə igwáná? Ngáá ná jíse nǎcé iyéesh í zhwiimbyálə nə cug í ngó sá lúmbáli mányúúl mún dí? ² Bí ngə wímb ísá, nji

bí kú ngə bii byo; ná ndeé, bí mú ngə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ngə ji isá, nji bí cugé nə nkul bii byo; ná ndeé bí mú ngə bə nə ozhuyá, ngə gwána igwáná. Bí aṅgə nə bii nəcə bí aṅgə nə gwaáamb Zembí. ³ Bí tɛem ntág námá gwaáamb íf, bí kú bii, nəcə bí má dɛ gwaáamb nə bów-bów tódúgá, nji shú ná bí mə lwándúlá iyéesh bín yá zhwiimbyálə nə cug.

⁴ Bí búə osóol ɔ múnɔomb; ye bí ampúyé ná bí má ká bɛ mánywa má shí ga, bí má fɛm Zembí? Ntó ji ná muud mə cɛ shwá nə shí ga yé, má bə zhízhiŋ má Zembí. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Zembí nyə acéélé ná

gúl sá í zág shwɔ wú nə Shíshim

nyə á sá ná í zág ji shédí yí*.

Ye bí mə tódúgá ná ja Mícilyá mí ngə ci ntó yí, jísə zhizhe icigá-cígə? ⁶ Mból Zembí má yidá bul bə nə mpaam. Sâ jɔɔŋ wə Mícilyá mí ngə ci yí, ná:

Zembí má dɛ lúmbəli nə buud

bwá dɛ nkény mányúul wá;

nji, bɔɔŋ bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndeé, bídúgá ná Zembí jwúg nə bí; dɛgá ləl lúu nə Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembí kúná-kúnə, nyə e shísh námá bí kúná-kúnə. Yé osóol ɔ *mísám, gusagá məbwá; bí buud wá mílám mímbá, fúbúgá mílám. ⁹ Maguləgá məntágula mún, bí gwág bíméfwó cɛy lámúd, bí mú jii mányúul. Kúgá ná ngə gwo, yidagá jii; yɔwugá dúlə fándá gwág máshusug ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Səlugá biméfwó shí mísh má Zembí dí, a mú bá bân bí gwɔw.

¹¹ Bwaang, kúgá dɛ ciya íciyá í ábúbɔw. Wó ká ci *mínyəŋh wóo nə muud ciyá ábúbɔw, nkí ntág nə wo jéég nyə njagá, mpug nə wo má jág lás nə məcɛɛ, wo má jéég máɛɛɛ njagá. Nkí wo jéég máɛɛɛ njagá, mpug nə wo cúgə múúd mə báágúlə máɛɛɛ yé, wo má yidá bə múúd má dɛ jéég máɛɛɛ minjagá yé. ¹² Muud nyə á təl məcɛɛ, á dɛ námá balan nə mwo yé, ji nji ngwúd. Nyə wə jí nə nkul sá ná muud cágəg, nyə námá wə jí nə nkul sá ná muud yág. Wo wə zə ná wo yág muud jí wo kúná-kúnə yé məbɛɛɛ?

¹³ Bí bāŋ ntág íf, bí má dɛ ci ná: «Nkí múús nkí mán sá é kə ngwála shús ngwála kəl, kə ji wu mbú ncindí ngə sá mákíd bii mwaanə» ¹⁴ Í njúl ná bí ampúyé nda cug jín í é bə mán ná; bí búə nda ngúód í dɛ wósós fúfwála ná ndeé í mú jím yí. ¹⁵ Bí má jəlá nə yidá dɛ ci ná: «Nkí Cwamba má magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kəl.» ¹⁶ Nji bí mú ngə nkény mányúul nə bəgɔwá dún dɔɔŋ; váál nkényá nyúul dɔɔŋ dēsh dúśə nkí bów. ¹⁷ Muud mə mpú dɛ sá mánywa yé, á ká bə kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí s káálugə

4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * **4:5** Bólł bwá ci ná: «Shíshim Zembí nyə a sá ná í zág ji shédí yí í bul bə wú». **4:6** 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sòm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25 **4:10** 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sòm 101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20 **4:14** Zhb 7.9-10; Sòm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47

1 Bi bān mikúkúm ntāg íf, jīgá mǎnyúul; kímúgá onkwimbyê nǎcé mǎntágula má zǎ bii bī. 2 Kúm dán í má bwo, mikáándǎ mǐn mǐ má díya óshê. 3 Or wún nǎ *mwaanê wún mú nǎ myǎngulǎ; myǎngulǎ wǎɔŋg í bá bwaagula bí mǎbɛɛ mǎn. Í bá námǎ céég dǎ bí mǎnyúul nda kuda í dǎ dǎ nǎ, nǎcé bí má ŋkúnd kúm mwǔw mágaád, í njúl ná shí í wál zǎ shīn. 4 Dugá, bí á ban ná bí ajǎnáyé nǎ olwaábula bwá á dǎ saag bí mǎmpɛg ífambá wá. Myǎna bí á má mánda mwɔɔŋgú mí ŋgǎ kǐm ŋgǎ shwáman bí, Cwámaba á ŋkul nyêsh má gwág onkwimbyê olwaábula bwá ŋgǎ kǐm wá. 5 Bi má cugǎ wa shí mishwun, ŋgǎ gwú iyéesh bín, ŋgǎ cugǎ cug nyangá. Bí á má bwaag nda mimyáágǎ mí ócúdu bwá bá cǐgǎ jwǔw lú zǎŋ myá. 6 Bi má dǎ bǎ ná, muud kú nǎ mǎbɛɛ, bí yǎ nyǎ mǎbɛɛ, bí gwú nyǎ, a kú lul lúu nǎ bī.

Mbúgula bág nǎ jísow

7 Ná ndéé bwaang, ŋgǎgá nǎ jísow, kǎ kumǎ jwǔw Cwámaba má bá zǎ yí. Bí má dǎ dí dǎg íf? Mbǔɔl mǎmpɛg má dǎ ŋgǎ bwánd ná nyǎ é bii jǔjǔ mpúmǎ í é wú nyǎ mándǎlúd yí. A dǎ jísow ná ndéé ompú wá mǎtédǎlé nǎ wá mǎshíné nywǔ. 8 Jísowúgá námǎ ntǔ; máándúgá milám, nǎcé Cwámaba wál bá nyinǧǎ zǎ. 9 Bwaang, bǔɔl bwá nda dǎ tǎdǎwa nǎ bǔɔl, bí á bá ŋwa mǎbɛɛ. Dugá muud má zǎ sámshé milású yé tǎl mpumbéd íf. 10 Bwaang, *buud ɔ mǐcúndǎ bwá á dǎ lás nǎ ŋkul má Cwámaba wá bwá á jug, bwá kú lámusa; ŋwagá yuug ná bwo. 11 Nda bí má mpú ná, shé ŋgǎ cǐ ná buud bwá á bǎ nǎ zény kǎlá shwǔg wá, báá bwá má jǎla. Ngǎá bí á shí gwáduga lâŋ má Zhwǔb; nyǎ á bǎ, a ŋgǎ tɛem dǎg mǐcúŋ, a ŋgǎ kǎ ŋjǐ shwǔg nǎ shwǔg. Bí á shí námǎ dǎg cé Cwámaba nyǎ á kǎ shúgula tǎl nyǎ yí. Zembí jǐ bul bǎ nǎ lám ŋnkúnkwon, á dǎ gwág búud cey lámúd.

12 Bwaang, sǎ bí má jǎlá ná tǎéd fwó mpu yí jǐ ná, cǐ bí kú dǎ keen jon lǎ gwǔw, kú keen mándǎlu má shí, kú námǎ keen tǔɔ nyúl ŋkaanǎ íshús. Dugá cǐ ŋjǐ «Haaw» ja í jǎlá ná bǎ haaw yí, cǐ «Mbǔ» ja í jǎlá ná bǎ mbǔ yí; dugá sǎ ntǔ shú ná bí bág bǎ kú ŋwa mǎbɛɛ ja Zembí mǎ bá cǐgal milású yí.

13 Ŋkǐ ŋgwǔl múúd á na bídí ŋgǎ bwǎma nǎ minjugú, a jǎgula nǎ Zembí. Ŋkǐ ŋgwǔl jǐ nǎ mǎshusug íf, a séyug isusa sǎgusǎ Zembí. 14 Ŋkǐ ŋgwǔl múúd á na bídí ŋgǎ bwǎs íf, a jǔwúg ocúmbá buud wá *Dǔ lú óbúgula, bwá zǎg jǎgula nǎ Zembí shú dé, bwá ŋgǎ shúlǎ nyǎ mǎwúdá jǐnǎ má Cwámaba dí. 15 Bwá kǎ sǎ májǎgula mwɔɔŋgǎ nǎ búgǎ, mbǎl í é cugǎ, Cwámaba nyǎ é weel nyǎ tǎl tǎtǎl. Í kǎ ntǎg bǎ ná nyǎ a sǎ *misǎm, Cwámaba juu nyǎ nǎ myo. 16 Ná ndéé, dugá sǎ ná ŋgwǔl kǎ magula misǎm myé wǎ ŋgwǔl, ŋgwǔl jǎgula nǎ Zembí shú má ŋgwǔlégá, shú ná bí dǎg yǎl. Májǎgula má tǎtǎl muud mǎsǎ má anǧál-ŋkǎlá, má dǎ séy. 17 Eli nyǎ á bǎ námǎ nda shé. Nyǎ á jǎgula nǎ Zembí ná lám yé wêsh ná ompú bwá tǔwúg kú ná nywǔ. Ompú bwá á shí tǔw kú nywǔ tǎŋ mimbú milǔɔl nǎ onkwóond ósaman. 18 A mú nyinǧǎ jǎgula gúl ja, jon í mú nywélushi mpú ná ndéé mándǎlú má mú sǎ ná mǎmpɛg má wúmǎg.

19 Bwaang, ŋkǐ ŋgwǔl múúd á na bídí má béégya nǎ obǎbǎlé, a kǎ ŋgǎ gwaa cwaguwǎ, ŋgwǔl má kǎ sǎ ná a nyinǧǎg nǎ mpǎs íf, 20 mpugá ná muud má sǎ ná sǔɔl misǎm wúg kǔɔmb nyǎ áma ŋgǎ cwaguwǎ yí, a nyinǧǎ nǎ mpǎs yé, a má sǎ

5:1 Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 5:1 1.10; Luk 6.24 5:2 Mat 6.19-20 5:4 MmN 3.7; Lav 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 5:5 Zhe 12.3; 25.34 5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3 5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 5:9 Mat 7.1-2 5:10 Mat 5.12; Heb 11.32-38 5:11 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 5:12 Mat 5.34-37 5:13 1.5-6; Mis 16.25 5:14 Mak 6.13 5:15 Mat 9.2; Mak 16.18 5:16 Sòm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 5:17 10j 17.1 5:18 10j 18.42-45 5:19 Gal 6.1 5:20 1Pr 4.8

ná *shíshim yó í fáámug nə shwiy; a mé sá námó nə Zembî bég kú ná kənd mísh ncúlyá mísóm myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyé á cilə yé Isá í dǵyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jəw nə Babilon éne.

Kálaad nyáméfwó ngə nyín ná nyé á ciləw shú búud bwə á ngə kúnəw nyí yəbá ókrísten dí wá (2.2), mədɔ mǎŋ mə á bə cǐmá ntáni ímpál í shí ítóon yá Azi ácwáágé dǐ. Məma íciyá bisə cínəŋgú ntúga:

(1) Ókrísten búsa ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).

(2) Cug, nə shwiyə mə Yésus-Kríst í jəlá nə bə krísten yəsh yuug á ngəg nə bɛ yí.

(3) Yuug jəŋg í lwó krísten kuú njəond á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól ókrísten yí, nə otəwe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).

(4) Kuú njəond ósól ɔ mǎsáal búsa nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1–7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krísten í jəlá bə mbii á ná buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sá bwə júm ókrísten yí.

Məbáddá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wə mə cíl kálaad éga. Mə cilə bí míféeshá mí Zembí mí á mə cǐma, kə ngə cugə cug íjigə-jigə Pəŋ, nə Galátia, nə Kapados, nə Azi, nə Bitiní yí. ² Fééshúlə Zembí Sóŋgú nyə á féesh bí yí, í á bɛ yuug nyə á bwey yigula ná á bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkékə Shíshim tǎlég bí koogú, bí bəg nə mǎgwág nə Yésus-Kríst, məcǐí mé mə fúbúg bí.

Zembí ká bul sá bí mpaam, a bul námə sá ná bí cúgəg ná shee.

Akíba nə cug Zembí ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembí, Sóŋgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sə cey lámúd, a gwúmushi Yésus-Kríst, a mú sá ná sə byélég ncuncumbə cínəŋg gwúmúlə wəŋg dí yé. Byélúlə sə á mə nyiŋgə byél ja ábée wəŋgú í á mə sá ná sə bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwelə bə nə mǎsáam yí, ⁴ sə ka ngə bwánd dúsú kəw lú mǎnywa Zembí mə bwíŋg gwów jəŋ dí yí, mǎnywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə mǎbwam, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwíŋg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagalə wá, bí buud ngə bíi mbaagulá wəŋgú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəməsa búud bɛ yí, cug í bá nyín ná ngəŋ mwów mə məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntə yí, tɛem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkəgulu mimbii mimbii, mə ngə sá bí mǎcey mə lám búbaalé fwála ja gaád. ⁷ Məkəgulu məŋg mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfii ntə or, sá í dǐ ntáma yí; ná ndéé, námə nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkəgulu shú ná í mpúyég ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə sǎgusə bí jwów Yésus-Kríst mə bá za lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛel Yésus wəŋgú í njúl ná bí á shígé dǵg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dǵg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug má ntə ŋkwón, mbii məshusug múud cúgə nə ŋkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusug məŋg məsə nəcé bí mə bíi myəna mí búgə jín: *mishíshim mín mí bá bíi cug.

10 Buud ɔ micúndá bwá á cúndá ná Zembí mǎ bá sá bí sǒólúgú mpáam wá, bwá á wundǎ micilyá, sǎ ná bwá wámǎbálé cǔg mǐshǐshim mǐn mǐ mǎ bii ní*.¹¹ Bwá á ngǎ sǎ ná bwá mpúg fwála ísá byɔɔng í á bǎ ná í bá sǐy yí, nǎ vǎál í á bǎ ná í bá ngǎ sǐy yí; nǎcé Shǐshim mǎ *Kǐrst bwá á bǎ nǎ ndí yí í á bwey jaaw bwo mǎcey í á bwey bǎ ná Kǐrst mǎ bá zǎ bwǎma nǎ ndí má, nǎ gúmá í á bwey bǎ ná í bá bǎ cǐnɔng mpǎs yí.¹² Zembí nyǎ á ka lwó bwo ná lǎng bwá á ngǎ bwiing yí í á shígé dúgya ná bwo, í á yida bǎ shú dún. Ná ndéé, Nkǎngkǎ Shǐshim mǎ ka wú gwǔw zǎ sá ná obwiingyǎ bwá bwiingug bí lǎng wɔɔngú.¹³ *Wǎngales bwámǎfwó bwá ngǎ ceel kǎnd mǐsh ísá yǎ lǎng wɔɔngú.¹⁴

Kuú njɔnd á buud ɔ Zembí

13 Nda jí ntó ná, sǎgá ná milúú mǐ bǎg bí nkí yǐsa, cunalugá íyéesh bín, sǎgá ná bwágá lúú jǎsh í bǎg bí nǐ mpáam mǎ Zembí dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kǐrst mǎ bá lwóya nyúúl yí.¹⁴ Sǎgá nda bwán wǎ mǎgwág, kúgá ná ngǎ bǎ íyéesh í ayíyáág bí á dǎ bǎ nǎ ndí bí kú fwo mpu Kǐrst yí.¹⁵ Muud nyǎ á jǔw bí yé nyǎ ádé seengya nǎ mǎbǔw; nda jí ntó ná, bí mǎ jǎlá nǎ dǎ sásulǎ mǎbǔw kuú njɔnd wǎn wǎsh dí.¹⁶ Gwǎ wǎ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Bǎgá mǐngkǎngkǎ mǐ búúd, nǎcé mǎ jí nkǎngkǎ.»¹⁷

17 Dǎ mǎ dǎ sǎmb búúd milású nda í jǎla ná, kú kǎ múúd nkǎmǎd; Dǎ wɔɔng ntǎg ɔ bí mǎ dú kǎmb yé. Nda jí ntó ná, ngǎgá nǎ cǔgǎ nǎ fúndúgú té bí bí ná wa shí mǐshwun yí,¹⁸ bí ngǎ mpu ná Zembí nyǎ á jǎna tâng yílǎlǎ bí mbéé cǔg bí á lǎg nǎ impǎámǎ bín yííd. Tǎng nyɔɔng í á shígé bǎ ísá nda or nkí kwóógú bwá dú lúlé *mwaanǎ nǎ ndí yí, ísá bí nǎ nkul ntǎma yí.¹⁹ Tǎng Zembí nyǎ á jǎna yí í á yida bǎ jǐmǎ í mǎcií, mǎ njúl nda mǎcií mǎ mwǎ nkwambe jíse kú ná sá á jumág, kú ná tǎɔ cúcwán lǎ mǎbwam yé, mǎcií mǎ Kǐrst.²⁰ Zembí nyǎ á bwey tâl Kǐrst ntó a nda fwo fwǔ shí nǎ gwǔw; a mǎ ka zǎ sá sǒólúgú wɔɔng shú dún mwǔw mǎ mǎzhúgúlǎ mǎgaád.²¹ Nyǎ gwúmashi Kǐrst, a sá ná a njwág zhwo gúmá, shú ná búgá nǎ bwágá lúú í bǎg bí nyádi.

22 Nda bí á mǎ njwa obǔbálé nǎ mǎgwág ná, mǎgwág mɔɔng mǎ á mǎ fúbushi bí *mǐshǐshim ná bí céélag fwámé cǐlǎlǎ á omínyɔngú, kú nǎ mǎkǎng. Cǐlagá mpádúgá nyǎn nǎ milám mǐfúbán, cǐla ntó kú yow.²³ Bí mǎ jǎlá ná cǐla kú yow, nǎcé, bí buud bí á mǎ byél ncuncumbǎ wá, mpǎg í á mǎ byá bí yí í cúgé ntǎg mpǎg jí nǎ nkul bwo yí; jíse mpǎg í cúgé nǎ nkul bwo yí, gwǎ wǎ Milású mǐ Zembí myǎ mikuwó, mǐ ákandugǎ.²⁴ Ngǎá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Buud bǎsh bǎsǎ nda ikǎá,
ijǔ byǎng nda fulǎwa.

Kǎá í dú shwǎás, fulǎwa kud,

25 nǐ Milású mǐ Zembí myǎá
mǐ njúl kandugǎ á kandugǎ.

Milású mǐ Zembí myɔɔng wǎ Jǔng Lǎng bwá á bwiing bí yí.

2

1 Ná ndéé, yowugá mǎgwǔ mǎ lâm, yow mǎkǎng, nǎ kwǎba, nǎ zhíng, nǎ ojaawǎ-

1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * 1:10 Tééd na kǎ wós mpǎnz 12, jíse sá Yésus nyǎ á cí Mat 13.17 nǎ Luk 10.24 yí. 1:12 Ifz 3.9-10 1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 1:15 Lav 19.2 † 1:16 Dúgúg cǐyá ní Lav 19.2 dí. Í ngǎ ceel cí ná: dǔgá sásulǎ mǐsǎm, nǎcé mǎ ádé seengya nǎ mǐsǎm. 1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 1:18 Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 1:19 1.1-2; Yuá 1.2.9; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 1:20 Ifz 1.4 1:21 gúmá: 5.1; Rom 5.2 1:22 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 1:23 Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 2:1 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11

jaawâ. ²Yidagá gwág yéesh mílósú mí Zembî námá nda íkúkény í dú gwág yéesh bál ná. Milósú mí Zembî mísə bí mún mányá, fwámé mányá kú bə mā fulā. Bì má jəlá nə gwág myo yéesh shú ná mí sáág nə bí ηgág nə wŷy kə bá kumə cug á kandugə kandugə dī. ³Í é bə ntó ηkí bí a má kagulə Cwámba ná ndeé bí kwey ná á nywa.

Mísəən agúgwáan

⁴Shíshúgá Cwámba kúná-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwá á myaas yí, í njúl ná dáá wá Zembî nyə á féesh ná dású jimá shú dé dí yí. ⁵Bì músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ηgə sɛɛηgya ná ndeé bí mú bə njów á *shíshim shú ísəy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga mā shíshim, nyə é dū magulə lúú má Yésus-Krist dí má. ⁶Jísə Kálaad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a má féesh jimá kwóógú,

mə bwúg dwo Siyôn* tən kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwonj nyádí yé nyə abúle sámba.

⁷Zembî má sá ná bí buud ηgə *búgula wá bí ηwág gúmá. Nji, buud bwá anjê nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwŷye bwá á myaas yí,

í má bə kwóógú lú lámuga†.

⁸Í nyinŷə námá bə kwóógú lú mábəəgú,

kwóógú í é dū bálal búúd yí.

Bwá é dū bwiim cínəηgú nəcé bwá má ban ná bwá *amágáláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námá tál bwo ná bwá bág shúgula ntó. ⁹Bì báá bí búsə mpwonj buud Zembî nyə á féesh yí, bí búsə kında ófada ɔ Cí, lwonj búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bí dúg bwiin məma isá byé, nyə muud nyə á jów bí ná bí wúg yidúgúd za mənkenya mé má mímbúgú dí yé. ¹⁰Bì a shígé bə kúl má Zembî yág, bí músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé dū gwág bí cey lámúd, a mú ηgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəənd ósól ɔ mäsáal ó Zembî

¹¹Yé bwáəng má búl cɛɛl wá, bí búsə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwá njúl ízhaá shíd ná bwá bá cŷ wá. Ná ndeé, mə ηgə yáág nə bí náá: yowugá ηgələ bɛ iwímbúgú í cug múúd, í cɛɛl gwíflya bí *mishíshim. ¹²Dugá bə nə jŷ kuú njəənd na cug bínəη ohááaden ηgə cugə níid. Í dúg bə ntó shú ná, ja bwá cɛél dū ntáma bí mínə ná bí búsə mímbúwálú yí, bwá yidag dū dúg jŷjŷ míssólúgú mín ná ndeé bwá mú bá ya Zembî gúmá ja á bá ya yí.

¹³Nda bí búsə búúd ɔ Cwámba ná, bídúgá ná tówe shwóg yēsh búúd bwá má tál yé jwúg nə bŷ; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wá jí ájaláci, ¹⁴ogwámuna jwú ná bwo wá njwú-buud nyə á tál ná bwá dúg yə ósól ɔ mábəw íntúgálí, dū ságusə íjŷj i búúd wá. ¹⁵Nəcé sá Zembî ηgə jíi yí jí ná bí dúg sá mánywa, mánywa məəηg má é dū sá ná míkás mí búúd mí bəg kú ná nə sá mí é cɪ bí yí. ¹⁶Ngəgá nə cugə

2:2 1Kr 3.2   **2:3** Sóm 34.9   **2:4** Sóm 118.22; Iza 28.16   **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22   **2:6**

Iza 28.16; Rom 9.33   * **2:6** Dúgúg ciyá ní Rom 9.33. Siyôn nyə á bə məma mbəŷ bwá á lwŷ ηgwəla á Yurúsalem cínəη gwów yí.   **2:7** Sóm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11   † **2:7** Dúgúg sá ní Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á dū bə kwóógú bwá á dū tééd jil mändalúd yí, dwo wá bwá á dū bɛ ja bwá lám mányunŷ mə njów yí.   **2:8** Iza 8.14; Rom 9.33   **2:9** 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbú 1.6; 20.4

2:10 Ozé 2.23; Rom 9.25   **2:11** 1.1, 17; Sóm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14   **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10   **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1   **2:15** 3.16   **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13

cug fuli; nji, cuk fuli jœŋŋ í á jáláyé nœ ka yida bæ bí búduga dálœ shweel mágwô mœ lâm; dugá yida nwa bímêfwó ná bí búsa salawús má Zembî dî. ¹⁷ Gúmálúgá muud yêsh, bí cœl ómínyœnú bán wâ búgá, nwa Zembî nœ gwôzôgá, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábula

¹⁸ Yê ólwaábula[‡], bídúgá ná omása bún bwá jwúg nœ bí, nwa gá ijwúga byân nœ fwámé gwôzôgá; tœ omása búsa nœ bôw-bôw fúlú wá, kú bul bæ nji bœŋŋ búsa nœ jô fúlú wá, nki ntâg bœŋŋ bwá ádé yâ wá. ¹⁹ Mpugá ná, jisœ jœjœ sóólúgá ná múúd jisówúg mœntágula á ngœ bwœma nœ ndí a kú nœ mœbœé má; a jisówúg kú lámusa nœcé nywáá bœlœ múúd má Zembî. ²⁰ Nki muud má jisœw bígá á bwámá nœ ndí nœcé a sálœ mœbôw yí, dáyé dúmá nyó é nwa cínœŋŋ yí? Wó ká ngœ yida jisœw njugú wo ngô sá mœnywa, jisœ jœjœ sá mísh má Zembî dî. ²¹ Zembî nyœ a jôw ntâg bí ná bí zôg cukœ ntó. Ngáa *Kríst nyœ á jug shú dœn? Nyœ a lwó bí yuug ná bí bág dœ bœ zhî nyé. ²² Nyœ muud nyó á shígé bwele sá *sám yé, nyœ muud nyœ á shígé bwele lás lású mákân yé, ²³ nyœ muud nyó á dœ bæ, bwá ngô lwíy nyœ a kú bwele yé, a tœem jug, a kú cwambœlœ búúd, a yida dœ jôw nji Zembî muud má dœ cígal mílœsú tútœlí yé; ²⁴ nyœ muud nyœ á nwa misœm mísu nyódí nyúúlœd kœ nœ myo kwolós dí yé, nyœ a sá ntó shú ná sô bág mimbimbœ shú sá í dúgyá nœ misœm yí, sô kág yida ngœ cukœ shú ótútœlí; nyœ muud nyúúl í á jug nœ yáág-yáág máfœŋ bí bân bí mú yâ yé. ²⁵ Nœcé bí á bæ nda incwœmbe í á jímbe nœ zhî yí. Ká, ja gaád í, bí má nyíngœ zœ wœ muud ngô wíil *mishîshim mín ngœ baagulœ myo yé.

3

Cug á mpôdúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námœ nda sô ámœ cí nœ bôólúgá ná, magulœgá ná ogwúm bún bwá jwúg nœ bí; ntó nyœ e sá ná, tœem bæ ná bôól bwá ngœ bæ nœ mœshwân, kuú njœœnd nœ búdá bân í é sá ná bwá mágulœg Milœsú mí Zembî ntœni muud nda lœsha nœ bwo. ² Bwá é magulœ nji nœ dúlœ dúg nda bí ngô cukœ nœ lâm ngwúd ná, nœ nda bí ngô mpu yœ bwo gúmœ ná. ³ Kúgá dœ sá nyanjá á nyúúl dí tóón, dœ fendya mílúu, dœ bwáád œŋkaaw nœ ivunjá í or nœ mikáándœ mí álal-kus. ⁴ Yidagá dœ sá nyanjá í á búle bwele fyóómb yí, nyanjá á lám dí cwú: fúlú á kú dœ yâ, dœ bæ ná shœœ, jân nyanjá wá í búl bæ nœ mfíi mísh má Zembî dî. ⁵ Budá bwá á gwág nœ Zembî yág wá, bwá á dœ bwánd sá jêsh nœ búgá wœ Zembî wá, ntó wá bwá á dœ sa nyanjá yé, bwá dúgœ magulœ nœ ogwúm bân bwá jwúg nœ bwo. ⁶ Í á bæ budá nda *Sara mudá mœ *Aburaham, nywáá nyœ á dœ bæ nœ mœgwág nœ ngwúm yé, a dœ jôw nyœ ná Cwámbe. Bí músœ bwán ó *Sara wœŋŋ ka ngœ sá mœnywa kú bíd ná ifwaas í zôg sá bí mitœdúgá ná búl-bul-búl.

⁷ Bí bân budúm ntâg í, námœ nda má ngô cí nœ budá ná, ngœgá nœ cukœ nœ budá bún bí ngô mpu ná bân búsa váál búúd átœtagâ. Nwágá bwo nœ gúmœ ná Zembî ngœ námœ yœ bwo dán kœw á cuk á ngô yœ bí mpám dí yí. Cugœgá nœ bwo ntó shú ná mœjœgula má dúg bæ bí kú nœ mímyágá.

2:17 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12   **2:18** Ifz 5.21-6.9   **2:18** Ifz 6.5-8   † **2:18** Ciyá sô má cí na ná «lwaábula» ni jisœ námœ Luk 16.13 nœ Mís 10.7 nœ Rom 14.14.   **2:19** 5.12   **2:20** 4.14   **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5   **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15   **2:23** 4.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31   **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28   **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20   **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24   **3:3** 1Tm 2.9   **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8

Cug á mpádúgá omínyoñá

⁸ Mós ceel ci nà bi bēsh ná: bəgá lâm ηgwúd, bí ka du gwígya mácey, du ciila ceelí á omínyoñá nà omínyoñá, du bə nà lâm ñkúnkwon, muud yēsh sélug nyáméfwó shí; ⁹ kúgá du bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá du bə, muúd mə ká sá bí mabôw, bí bwádan nə nyə, nəcə sá Zembí nyə a jôw bí ná bi dúg sá wə cí, a ka námá bə shwu bí ibwádán. ¹⁰ Mpuɡá ná jisə cilyá Káalaad Zembí dí ná:

Nkí muud mós ceel cugə fwámé cug, cug á ná a weef nyúul,
á jəlá nə bə kú du jág lás nə buud, kú du bwiiŋg íjǝǝ;

¹¹ á jəlá nə yow sálə mábôw, a du sá mánywa,
a du sǝ mázhií mēsh ná mpwogé bəg,

a du wá ηkul nyé nyēsh ná mpwogé wəoŋg kág shwóg nə shwóg.

¹² A sáag ntó nəcə mísh má Cwámba mós ηgə dúg otatəlí ɔ búúd, a ηgə gwágula məjəgula máŋ;

a má yida nywaadulə mpwóombú nə buud bwá ηgə sá məbôw wá.

Cug á fwála lu cúwáli

¹³ Bí mós ká ntəg bə nə cimbu sálə mánywa, zə nyə e sá bí məbôw? ¹⁴ Nkí bi mós ka ntəg jug nəcə ηgəlá cugə tátəlí, bí báá mós jəla. Kúgá bə nə ifwaas nə buud bwá mpíí bí wá, kúgá bíd nə mitádúgá mí bəg bí ná búl-bul-búl. ¹⁵ Yidagá ηgə yə Cwámba wán *Kříst gúmá mílámúd, bi du bə kwéeshá ja jēsh ná ηkí muud mə jí bí sá bí ηgə *búgula yí, bí mpu shwǝǝla búgə jín. ¹⁶ Shwǝǝlálə wəoŋg í jəlá nə yida bə nə lâm nə shee, nə lâm nə sán, lâm kú beemb təə məjuma; ntó nyə e sá ná ja bwá ηgə ntáma bí míná yí, buud bwá ηgə cí ná bi anǝǝ nə kyey fwámé kuú nǝoond ókřisten wá bwá bəg nə shwôn. ¹⁷ Nəcə, ηkí Zembí mə bíd ná muud júgug nəcə a ηgəlá sá mánywa, ntó bul jəla, ntó jugúlə nəcə məbôw.

Yésus nyə á ntə kul jēsh

¹⁸ Nəcə ná, *Kříst nyáméfwó nyə á zə yə ja ηgwúd nəcə *misəm mín, nyə á zə cé buud ɔ mábyaagula, nywáá kú nə məbyaagula, shú ná a kə nə bí wə Zembí. Bwá á gwú nyə nyúul, Zembí mú sá ná Nkəŋkə Shíshim nyíŋgəg yə nyə cug. ¹⁹ Nkəŋkə Shíshim wəoŋgá ηkul nyé wə í á sá ná a kəg nə Jǝǝ lāŋ kə cúnda *mishíshim mí á bə mímbwug dí yí, ²⁰ mishíshim mí búúd bwá á du sá miŋgáádó yág ja Zembí nyə á ηgə jisəw məbǝǝ mə búúd *Nówe ηgə caag byóól yí. Byóól dəoŋg dí cwú wə búbaalé buud í á faam nə məjúwó* təŋ buud mwəəmb yé. ²¹ Məjúwó wəoŋg mós á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ηgə cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgə ηgusa nə í yíl múúd məbwam mə nyúul, í yida lwó nə muud mós yid wə Zembí nə lâm áŋkíŋkə†, a mós dúg cug nə zhií á gwúmála Yésus-Kříst nyə a gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, a njul Zembí dí mbwə məncwúm; isá byēsh í ηgə lwó buud mpəl yí nə byəoŋg í ηgə ntə buud ηkul yí, byēsh í mú mányámá méd.

4

Icug í jəlá nə cénd

¹ Nə ndéé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í á jug ná, bweyagá bii tódúgá ná bi é

3:8 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 **3:9** 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 **3:10** Sóm 34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mət 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mət 6.14-22 * **3:20** Jí námá nə ηkul bə ná «májúwó mós á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nə ηkul bə ná «muud ηgə gwáámə Zembí lâm áŋkíŋkə». **3:22** Mís 1.9; Ifz 1.21 mbwə məncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mís 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24

jug námá nda nyə, bi ngə mpu ná muud nyúúl í má jug yé, nywáá má yíl lám *sámúd. ² A má yíl lám sámúd ná, té á ji ná wa shí gaad yí, a bəg kú ná ngə nyiŋgə bə iwímbúg, a yida ngə cugə váál Zembí ngə jii yí. ³ Bímí bí á má bə cug óhááden yág ní í á má kwaga; bi a wá mənyúúl ásiy-siy dí, nə iwímbúgud, nə fud málwəgud, nə idína í álal-ŋkul* dí, nə ŋguləgud, nə mbéé yələ ózembí ó áyadúg gúmád. ⁴ Ná ndéé, ohááden bwə ngə káam ná bi anyiŋgáyé ná ngə fula sámbá nə bwo íntíwáli byəŋgúd; bwə mú ka ngə lwíy bí lwíy lwíyág. ⁵ Nji, bwə bá təw kəədud mísh má Zembí dí nə misóólúgú myəŋgú, nəcə Zembí wál bá zə sámb búúd bəsh milású, təw bəŋg bwə bá ná bə míkuwó wá, təw bəŋg bwə á bwey yə wá. ⁶ Sá ŋəŋ wó í á sá ná Jəjə lán í kəg námá ná ndéé buud bwə á yə wá gwág, shú ná, ja bwə má shín bwəma nə cigúlé milású á buud míshwun dí yí, bwə káág námá bwəma nə cug má Zembí *shíshim dí.

Cug óbúgula té sá ngə bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné má isá byəsh má músə kúnó-kúnə. Kúgá du wagula, dugá cunal iyéesh bín shú ná bi dág sá mājəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé məcəy má omínyəŋə nə omínyəŋə, váál məcəy dəŋg í du búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dugá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwədí mínjów, bóól mpu ŋwa bóól, bi ə du sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá biméfwó tən ikulág má á má bii mpaam má Zembí mimbii mimbii má; bí ka du sá ná, muud yəsh kwíind bóólúgá nə jé sá Zembí nyə a təduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntó ji ná, ŋkí muud mə lás íí, í bəg nda a ngə kala sá Zembí nyə ámə ci yí; ŋkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ŋkul Zembí má yə nyə yí; í jii ná misóólúgú mín myəsh mí yəg Zembí gúmá lúu má Yésus-Krist dí, nyə muud jí nə gúmá, nə ŋkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwə ngə bwəma nə cúwáli wá bwə má jala

¹² Yé bwaáŋg má búl cəel wá, ja məkəgulu má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegy mwo nda gúl sá í ajáláyé nə bə yí. ¹³ Yidagá gwág məshusəg ná bí ngə ŋwa dún kəw lú məcəy *Krist nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bəg gwág məshusəg, bí kəəs ja á bá lwóya mílwané myé yí. ¹⁴ Búúd bwə ká fiim bí nəcə bí bələ ókrísten íí, bi má jala; mpugá nə Shíshim má Zembí, Shíshim á gúmá wúsə bídí. ¹⁵ Nji, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúd, ŋkí ntəg nə nyə ámə júwo, ŋkí sá móól mábəw, ŋkí ná nyə ámə sá íshwígali. ¹⁶ Nkí muud má yida jug nəcə a bələ kristen íí, a kú bəeg gwág shwón, a yidag yə Zembí gúmá nə jíná lú kristen. ¹⁷ Mpugá ná fwála lə cigúlé milású í má wósó, í é fwo tééd nə buud wá njów má Zembí. Ja í ká bə ná cigúlé milású í tééd nə sá yí, buud bwə ngə bán ná bwə ámagúléy Jəjə Lán má Zembí wá bəŋ bwə bá bə ntədél?

¹⁸ Nkí í tééd fwo liduga shú ná tətəlí muud dúgúg cug,

í ka bə ntədélé nə muud jí kú bísh nyə yé bá bəŋ sól *misám?

¹⁹ Ná ndéé, buud bwə ngə jug nəcə Zembí nyə ámə jii ná bwə júgug wá, báá bwə kəg shwóg nə mənywa, bwə bədug ijim byán mábəw má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námá sá sá jəsh á cí yé.

4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-ŋkul: Mbii ídína wəŋg í á du bə, buud də nə ŋgul ntə mínji, buud sá jaŋga kú nə məsus. 4:5 1.17; 2Tm 4.1 4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sóm 31.6

5

Macwûy

¹ Mə ləshá nə ocúmbá wá *Dɔ bwə ɲəǵə bə nûŋ bídí wá. Mə ji námá cúmbá á Dɔ nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námá bə nə kəw lú mílwaná mí bá zə nyín myá. ² Mə yááǵ nə bí ocúmbá wá Dɔ náaá: wíflúgá ítəw Zembí nyə a mə yə bí yí. Bi ɔ mpú də dúg byo nə lām wəsh váál Zembí mə jí yí, kú bə nda sá cínđúlá ná muud ɲəǵə cínđal bí, mbǵ; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguléǵá bwo nə jɔ tádúǵá. ³ Buud Zembí nyə á bəd bí mábwəd óni, kúgá yida mpáambəwo bwo gwəw nda bi búśə bwo omása, yidagá ɲwa bíméfwó tǵŋ iyuuǵ səənz jəsh í jəla nə bɛ yí. ⁴ Nə ndeé, ja Mása obaagulé ə ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá ləǵ *túm gúmə á mílwaná í cúǵé nə ɲkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntə námá wá mə cí nə bí mənəwámá náaá: bíđúǵá ná ocúmbá buud bwə jwúǵ nə bí. Mpádúǵá nyín ntəǵ í, muud yəsh səlǵ ɲəməfwó shí, nəcé Zembí mə də lúmbəli nə buud bwə də ɲkəny mányúúl wá; ɲji, bəəŋǵ bwə səl bwəməfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlǵá bíméfwó lal-lal mbwə mə Zembí dí shí, ɲəməfwó ka bá bən bí ja fwála dəəŋǵ í bá bə yí. ⁷ Yílúǵá isá byəsh í ɲǵə kənd bí mílām gwów yí, bəd nyə mábwəd; mpugá ná nyə wə ɲǵə baagulé bí. ⁸ Dúǵá cunal iyéesh bín, jíǵá ɲkasə. Muud lúmbúli wán Njwú məjamb ɲəǵə kuŋǵ nda zhwambáŋkwuŋ mə dú báam ná, a ɲǵə sɔ muud á cééǵúǵ də yé. ⁹ Dúǵá ləl lúu nə nyə, bí kú fúfug búǵəd, bí bwey də mpu ná omínyəŋə bán búśə shí nyəsh dí wá bwə ɲəǵə námá jug váál bí ɲǵə jug ni. ¹⁰ Nji, Zembí amádí á mpaam nyəsh wə nyə a jəw bí ná bí bəǵ buud ɔ *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú mílwaná myé. Zembí wəəŋǵá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, ɲəməfwó nyə é sá bí váál í jəla yí, a nywaadulé bí, a wá bí ɲkul, a sá ná bí bəǵ kú ná bwele shwáǵusa. ¹¹ A ɲwáǵ ɲkul kandəǵə á kandəǵə. Amən.

Məbádá nə íbwádán

¹² Silvɛ wá mə ámə ɲwa ná a zəǵ cílə mə baalé íciyá íǵa yé. Məe ɲəǵə ɲwa nyə ná *mínyəŋə waamə abúǵúlǵ. Mə ámə cí ná a zəǵ cílə mə wá, mə wáǵ bí ɲkul mílámúd, mə báásulə námá bí ná bí təl fwámé mpáam mə Zembí dí; yímúǵá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dúśə *Babilon, Zembí nyə á féesh námá nda bí yí í ɲǵə bəda bí; ncwámá dām Márkus ɲəǵə námá bəda bí. ¹⁴ Nǵəǵá nə kúlələ məkúlələ mə cəelí.

Zembí kə sá ná bí bəsh buud bí múśə búúd ɔ Kříst wá, bí cúǵəǵ ná shee!

Kálaad ábeê Pyêr nyó á cilá yé Isâ í dúgyá nê Pyêr ábeê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mæ Yésus-Kríst wó nyó á cilá kálaad éga (1.1). Nyó á cilá okrísten bêsh.

Wa kálaad éga dí, Pyêr nyó á ngæ lúmbuli nê buud bwá á ngæ kyey nê wagawo-wagawo mínjígúlá Dɔ mæ Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísæ námá nda bílúgá yá kálaad mæ Yúd (dúg 2.1-8 nê Yúd 4-16).

Pyêr nyó á ka tâl icé í lósú byé ntága:

(1) A báda búúú, a mú ka báásulá máfúlu má krísten (1.3-21).

(2) A mú bágulá ísý nê kuú njæond mímbáwálu mí búúú mí ngá bæ nê ndí yí (2.1-22).

(3) Mímbáwálu mí ðu cágulá búúú bwá ngæ bwánd zíyé má Kríst wá, bwá ðu ci ná zíyé wæɔng í ábále bæ (3.1-18). Nê ndeé, Pyêr ka ngæ bæsa nê mímbáwálu myæɔng ná Kríst ngæ bæ kú læel zæ næcé Zembí ngæ ná fwo jísow ná zhwoɔg buud bwá báɔg fwo dúg cug.

Kálaad éga jí nê bíl íciyá búúú ɔ Yésus bwá búl gwág nywa yí:

(1) Cwámá nyó a má yæ shé isâ byêsh í jálá nê kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwôw ngwúú ðúsæ mísh má Cwámá dí nda mímbú tósshin, mímbú tósshin nda jwôw ngwúú (3.8).

Mábáðá

¹ Mæ Shímun Pyêr, lwaá nê *muud lwámá mæ Yésus-Kríst, mæ wó má cíl á kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nê Cugye wúsú nyó á má sá nê jɔ lám jé ná, bóól búúú bwá lágúg námá búgá í njúl nê mbíí mfíí búgá jísú jí nê ndí yí. Buud bæɔng wó má cíl á kálaad éga wá. ² Kálá bí é ngæ kæ shwóg nê mpúlá Zembí nê Cwámá wúsú Yésus yí í búlæɔg kwádulá bí íbwádán, í bul sá nê bí bæɔg nê shæe.

Cug krísten mæ jálá nê cugæ yí

³ Mpugá ná Cwámá nyó á má yæ shé isâ byêsh í jálá nê kwíind shú ná shé ngág nê cugæ cug í yá Zembí gúmá yí. Nyó á yæ shé isâ byæɔngú ñkúl Zembí nyéd, sálá nyó á má sá nê shé mpúg Zembí muud nyó a jôw shé yé; næcé Zembí nyó a jôw shé nê zhií á mæɱkænuwa mé nê jɔ fúlú jé. ⁴ Mæɱkænuwa nê jɔ fúlú jé jæɔng wá í á sá ná shé bííg mæma isâ nyó á kaag yí, isâ byæɔng bí nê mæma mfíí shú ðúsúú. Nyó a sá ntó shú ná, ja bí má bíí mæma isâ byæɔng yí, bów-bôw isâ í ngá wá mælwagawo shí ga dí yí í báɔg kú ná nyíngæ julá bí, máfúlu mún má yídagú bæ nda máfúlu mæ Zembí. ⁵ Næcé ntó, wágá ñkul nyín nyêsh ná, nda bí mú nê búgá ná, bí kwádúlag jɔ fúlú búgá jæɔng ðí, bí kwádulá fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulá kuú njæond á ðalá mpu bii lám, kwádulá zény kálá shwóg tæ jí tæ jí, kwádulá kændúlé lám wá Zembí, ⁷ kwádulá mæcey má omínyonú nê omínyonú, bí kwádulá ceelí ceelále búúú bêsh. ⁸ Næcé, jɔ máfúlu máni, bí má ká bæ nê mwo má ngá kwíduli kúdélíg íí, mwá wó má é sá ná bí báɔg kú ðu báág mæbwá, bí yídá ngæ kæ shwóg nê shwóg ngæ mpu Cwámá Yésus-Kríst fwámé mpúlá. ⁹ Mpugá ná jɔ máfúlu máni, muud cúgé nê mwo yé, jisæ nda muud má yæ mísh a ka ngæ bwówulá zhíí bwówulá bwówúlág yé, a má wusa ná Zembí nyó á shí fúb nyó,

yîl nyə *misám myé mí ayág. ¹⁰ Gwó wó má cí nə bí nǎ, bwaang, wágá ñkul nǎ njúwúlú Zembí nyə a jǎw bí yí, nə fééshúlə nyə á féésh bí yí, bí ñwág byo nə məjila. Bí má ká sá ntó, bí nda bá bwelə bufa mábǎwud. ¹¹ Ntó, Zembí mú bəgashi bí zhí nǎ sǎñ kǎlə nyíi faan á kandugə kandugə má Yésus-Kríst, Cwámba nə Cugye wúsád.

Obúgala bwǎ jǎlá nə nada nə njúgúlá bwǎ á ñwa yí

¹² Gwó wó jí nǎ, mə bá dǎ báásulə bí isá íni tɛem bə nǎ bí má bwey mpu byo, bí má bwey námǎ nada nə búbálé bí á jǎg yé. ¹³ Mə dúg nǎ jisə mpwogé nǎ, té má jisǎ ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isá byoñgá, bí bǎg kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcə mə ñgə mpu nǎ mə wál bá zə wú banda dzoñgád, Cwámba wúsú Yésus-Kríst nyə á má lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá ñkúl nǎ bí bǎg dǎ téduga isá byoñgá ja jésh, tɛem bə ja í bá bə mə má kyey yí.

Njúgúlá má Pyêr wúsə búbálé njúgúlá

¹⁶ Sǎ á sǎ nǎ bí mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Kríst má bá nyiñgə zə nə ñkul nǎ. Mpugá nǎ ja sǎ á yə bí njúgúlá wəñg yí, sǎ á shígé ñgə bwiing bí milán búúd bwǎ á tɛ nə milúu nǎ ndeé bwǎ mpu shín táág myá. Jísə nǎ sǎ á dúg cé ícwámba jé nə mísh másu. ¹⁷ Haaw, nyə a lág gúmǎ nə milwanǎ mí ñgə zhu wó Zembí Sónngá. Nyə a lág byo ja kál lú ící má Zembí á milwanǎ í á cí nə nyə nǎ: «Mwán abábə waamǎ óga; nyódí wó lám wám wésh wúsú yé.» ¹⁸ Sǎ óga sǎ á gwág kál dzoñgú í ñgə zhu gwǎw jon dí ja sǎnónj sǎ á bə mbúbmbúnj Zembí nyə a féésh yíid. ¹⁹ Nǎ ndeé sǎ ñgə wá milám mísú oncindí íciyá í *búúd ɔ micúndǎd. Í bul jǎla nǎ bí kǎndug mísh íciyá byoñgúd nəcə bísə shú dúnúd nda lámba í ñgə gwǎ yídúgúd yí, í gwǎ ntó nǎ ndeé kə wós ja áccén-cení a kúndǎ mǎn má bá fɛen bí mǎñkenya milámúd yí.

²⁰ Fwogá téd bwey mpu nǎ, micilyá mí búúd ɔ micúndǎ mísú Kálaad Zembí dí myá, mí á shígé ñgə zhu mítádúgá mí búúdud. ²¹ Nəcə, kú nə tǎo cúndǎ má Zembí ñgwúd í á bwelə zhu tédúgá má múúdud. Nji, buud bwǎ á dǎ cúndə jínǎ má Zembí dí wá, ñkəñkə Shíshim wó nyə á dǎ sǎ nǎ bwǎ cúndǎg.

2

Oyúguli ɔ máshügǎ bwǎ bá bə

¹ Nji, *buud ɔ micúndǎ wǎ məshügǎ bwǎ á shí námǎ dǎ bə kúl búúd *Izarəyél dí. Oyúguli ɔ məshügǎ bwǎ bá námǎ dǎ bə bídí gwoongud. Bwǎ bá zə nə bǎw-bǎw mǎnjúgúlá mí agwílya buud, zə ñgə nyiñgal myo na gwoong dí nyima. Bwǎ bá kə nə íbamb byánj nǎ ndeé kə shwána Mása wánj nyə á wá lal-lal tǎñ shú nǎ bwǎ bǎg fálí yé. Ntó, bwǎ mú bá lél jɛɛ kú bwey. ² Buud ñkí bulya bwǎ é bɛ ásyí-síy wánj wəñg, kuú njəond wánj í mú sǎ nǎ cug krísten í bǎg sǎ cóógú. ³ Oyúguli ɔ məshügǎ bəñngá, nda bwǎ ñgə sǎ məzhií mēsh nǎ bwǎ bǎg nə zhwoğ məbii nǎ, bwǎ é dǎ zə nyúg bí nə mikaand mí məshügǎ shú nǎ bwǎ díyá nə bí. Mpugá nǎ íntúgúlí byánj í má bwey bə, Zembí wál bá zə jangulə bwo.

⁴ Mpugá nǎ Zembí nyə a shígé jagulə *wǎéñgales bwǎ á sǎ *sám wá; nyə á wusa bwo Tarutar dí. Búsə feedyá núnj kúl yídúgú í búl bə nǎ kalúd yí, bwǎ ñgə bwánd sémyé milésú. ⁵ Nyə a shígé námǎ jagulə búúd ɔ ayág. Nyə á nti məma

1:11 2Tm 4.18; Cugye: 2.20; 3.18; Tit 3.6   **1:12** Yúd 5   **1:13** té má ñgə ná cugə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4   **1:14** 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yúá 21.18-19   **1:16** Mat 17.1-8   **1:19** Sóm 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11   **1:21** 2Tm 3.15-16   **2:1** Yúd 4-13   **2:1** Mat 7.15   **2:3** 1Tm 6.5   **2:4** 1Pr 3.19-20; Yúd 6   **2:5** 3.6; 1Pr 3.20

mpuη áyíyáág zə jaŋgulə búud bwá á bə kú bish nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəŋgbá bə́nōη *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúnda ná buud bwá bég tútəlí má Zembí. ⁶ Zembí nyə á jaŋgulə miŋgwála myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífíí. Nyə á lwó yuug cínəŋg ná buud bwá dégúg, bwá mpu ná, mwôw má ηgá zə má, nyə abúle jagulə búud bí kú bish nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tútəlí muud nyə áshíge du bə ná shee nə dégúle ásiy-siy búud ɔ́ ɪŋgwúmbú bwá á ηgə sá yé. ⁸ Nəcə tútəlí muud mə Lót ja nyə á du cəgə nə buud bəəŋg yí, nyə á du dág isá bwá á du sá yí, a du gwág byəəŋg bwá á du lás yí: í á du bə nyə lám á tútəlí yéd íí, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwə́zəgə nə Zembí wá, Zembí mə mpú du tí yíl bwo məkəgəguləd. Nji, a ηgə táág osóol ɔ́ məbôw ná a bá jugushi bwo jwôw lú sémbyé mílásá. ¹⁰ Buud bwá há bul bwəma nə intəgúlí byəəŋg wá, í bá bə bəəŋg bwá ηgə bə bôw-bôw iyéesh yá mílám myáŋ, bwá ηgə sá isá í shwôn wá, bwá ηgə mpyény jiya ícwamba má Zembí wá.

Buud bəəŋg básə buud ɔ́ íməmí, básə nə mpyaam, bwá cúgé nə ífwaas nə zhwog gúmá má Yésus, bwá yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl ná wəéŋgales bwá ntə bwo ηkúl dí, básə ɪŋkácíd cə́ bwo; nji báá bwá áde jág lás nə gúmá jəəŋg mísh má Cwámabá dí. ¹² Buud bəəŋg básə nda ocúdu wá jugá, ocúdu bwá du byél ná bwá bá biil máláámábád ná ndeé bwá bwoo wá. Sá bwá ampúyé yí, bwá lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwá bá námá du yə shwiy lú ocúdu, bwá bwoo námá nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myána shú ólíŋgí bəŋ. Bwá gwág shweesh ná bwá dág sá isá yá bôw-bôw iyéesh byáŋ mpwó-mwásə izhuluj. Bwá ηgə zhwiimba nə məshügá máŋ. Ja bwá zə ídína bín dí yí, bwá zə sá isá í shwôn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Máŋ mádúgya māsə ayaas nə ayaas; básə kú bwelə káád sálə mísəm; bwá ηgə shüig buud bwá afwóyé mpu mínjígúlá wá nda búud bwá du shüig óshú nə mədə ηgwéye dí ná; myáŋ mílám mí á má janəwo nə yéesh mábii; básə nə məzhúŋgúlú má Zembí ícəg byáŋúd. ¹⁵ Bwá má lúgə fwámé zhíí kə cwagəwa bə zhíí mə Balaam mwán má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgí shú ná a ηwág myána cínəŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə məŋkóndəg nəcə məlwə mé məəŋg. Myəólú jakáás í á lás nə kál lú múúd shú ná í culushi múúd micúndá sóólúgú íkás yé wəəŋg. ¹⁷ Oyíguli ɔ́ məshügá bəəŋg básə nda mənəcwuj mí kú nə məjúwó má, námá nda mɪŋkúdu mí du fándə bándəwo gwów ntə ná ndeé mí shín nyiŋgə cəima nə ηkwə́ mpu nda nywə́ myá. Jáŋ jiya í bá bə kúl yidúgú jíśá nə kəlúd yí.

¹⁸ Bwá du kə nə məma mikaand mí njúl ocwúd kə du shüig búud bwá má shín faam ná bwá béégyá nə misəm wá, nyiŋgə du kə nə mbéé íwímbúg yá mənyúúl máŋ, nə ásiy-siy, du kə shüig bwo nə ndí nda bwá dú shüig óshú nə mədə ηgwéye dí ná. ¹⁹ Oyíguli ɔ́ məshügá óni bwá ηgə kaag buud cəg fulí í njúl bəŋ bwáméfwó, ásiy-siy má ηwa bwo məlwaá. Nəcə muud yēsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə ηkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwá má mpu Cwámabá wúsú nə Cəgye Yésus-Krist fwámé mpu wá, bwá má faam nə yéesh isá í nyé yá shí mishwun. Nji, bwá ká nyiŋgə kə wá mənyúúl isá byəəŋgúd bwá bíd ná í ntəg bwo, cé bwá é tōw yí í é jág nyiŋgə bul bōw, ntə cé bwá á fwo bə bwá tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwá jíg nda mpu fwámé zhíí, nda bə ná bwá shín mpu mpándí má

2:6 Mət 19.24-25; Luk 17.29; Yúd 7 **2:7** Mət 19.1-16 **2:9** Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 **2:10** Yúd 7-8 **2:11** Yúd 9 **2:12** Yúd 10 **2:13** Yúd 12 **2:14** Mat 5.28; 2Tm 3.6 **2:15** Ilj 22.7, 17; Yúd 11 **2:16** Ilj 22.28-31 **2:17** Yúd 13 **2:19** Yuá 8.34; Rom 6.16 **2:20** 1.11; Mat 12.45 **2:21** Luk 12.47-48

Zembî *búúd ɔ lwámá bwá á kala bwo yí ná ndéé bwá mú yida myaas mpándí nyɔɔŋg. ²² Ntó jì ná, sá ñgwól mpwokwoond ñgá mpu ci yí í má bwama nà bwo. Ñgwól mpwokwoond jì ná: «Mpyâ má nyiñgá dâ ígwíile byé,» ñkí ntâg ná: «Ñkuú ñgá námá shîn gusa, a má nyiñgá kâ bíduga íshwáfád.»

3

Jwôw má Cwámá í bá wóós

¹ Yé óshwá bâm má búl cœl wá, kálad ábœf mœ cilálœ bí wá éga. Tœ kálad ashúshwóógú dí tœ nyíga dí, mœ ñgœ cœl gwúmashi bí mitádúgá, bí bág nœ fug nyísá ná sáñ yí. ² Má jìi ná bí tádúgág íciyá *búúd ɔ mícúndá ɔ Zembî bwá á ci yág yí, bí táduga námá mpándí mœ Cwámá nœ Cugye wúsú *búúd ɔ lwámá bwá á kala bí yí. ³ Í bul jìi ná bí téédúg fwo mpu ná, ja mwôw mâ ñgœé máshíné má cug ga má bá wóós yí, buud ɔ cóógú bwá bá zœ nœ cóógú ján zœ ñgœ sá isâ nœ milúu myán. ⁴ Bwá bá námá dœ ci ná: «Ñgaá ná nyœ á kaag ná a bá nyiñgá zœ? Ká ñkaagá nyɔɔŋg í á má ka shúgula ñgow? Odá bwá á má ñgœ shîn yœ isâ í njúl námá nji nda í á ñgœ bwey bœ tééd mátéédúlé má shíd ná.» ⁵ Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bœ yág ná, nji Zembî nyœ á ci ciyá yí, jon lu gwów í mú bœ, mændalú má mú námá bœ, má ñgá zhu májúwód. ⁶ Májúwó námá wá Zembî nyœ á balan nœ ndí má; nyœ a sá ná shí a yág nyêsh í janɣuwog májúwód ná ndéé isâ í shí byêsh í mú jœœ. ⁷ Ná ndéé, nœ ciyá jé ñgwúd nœ ñgwúd jœœgá, Zembî má tâl jon nœ mændalú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zœ janɣulœ byo jwôw lú sémyé milású, jwôw búúd bí kú bish nyœ wá bwá bá jœœ yí.

⁸ Yé óshwá bâm má búl cœl wá, ñkúmba sá bí má jôla nœ bœ kú wusa yí jisœ. Jwôw ñgwúd dúsœ mísh má Cwámá dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwôw ñgwúd. ⁹ Bóól búúd bwá ñgœ táduga ná Cwámá ñgœ neela nœ sálœ sá nyœ á kaag yí. Mbô! Nyœ anɣê nœ neela. A ñgœ yida bœ nœ jisów nœ bí, nyœ acéélé ná bí bóólégá bí jimbúg. A cœl ná bí bêsh bág nœ fwála mœ cœnd kuú ñjœond.

¹⁰ Nœcé, jwôw má Cwámá í bá zœ wóós nda júwâl í dœ zœ ná. Jwôw dœœngá, jon í bá sá mœma ncíndá, í mú jím. Isâ í jon byêsh í bá bumb ñgwiile í mú shîn nyê. Shí ná mîsóólégú mí shí í bá shîn jígœ*. ¹¹ Nda í kâ bœ ná isâ byœœng byêsh í bá shîn nyê ná, tádúgágá mbií búúd bí má jôlá nœ bœ yí! Kuú ñjœond wân nœ gúmá bí má yé Zembî yí í jôlá nœ bœ nda Zembî mœ cœl ná. ¹² Bí má jôlá nœ ñgœ bwánd jwôw má Zembî nœ mæjigawa ná í léélug wóós, jwôw jon í bá bumb ñgwiile, isâ í jon í mú nyê nœ mægwô má ñgwiile wœœng yí. ¹³ Sá ñgœ bwánd jon lu gwów á gúgwáan nœ shí a gúgwáan nda nyœ á kaag ná. Cínœng wá isâ byêsh í bá bœ nda tâtálí má Zembî mœ jìi ná.

Bí ɔ mpú dœ dúg

¹⁴ Gwá wá má cí nœ bí ná, yé óshwá bâm má búl cœl wá, nda bí ñgá bwánd jwôw dœœng ná, wágá ñkul ná í bág zœ kwey bí bí njúl kú nœ cúcwán lú mábwam, kú nœ sá á jumág mísh má Zembî dí, binóñ ná shœ. ¹⁵ Mpugá ná Cwámá íshé ñgœ bœ kú lámusa nœcé á cœl cug búúd. Sá *mínyonâ íshé Pwól nyœ á cilœ námá bí wá cí. Má búl cœl nyœ, á jí nœ fug má Zembî. ¹⁶ Gwá námá wá á ñgá cilœ ókálad bé bêsh dí kál á ñgá lás lésú isâ impwúd íga yí. Nji, okálad bé bœœng bí nœ bíl íkákál

2:22 Mik 26.11   **3:1** 1Pr 1.1   **3:2** Yúd 17   **3:3** Yúd 18; 2Tm 3.1   **3:4** Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51   **3:5** Mat 1.6-9; Heb 11.3   **3:6** 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39   **3:8** Sôm 90.4

3:9 3.15; 1Tm 2.4   **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7   * **3:10** Bóól bwá cí ná: «í ábúlé ná kwo bœ», bóólégá ná: «ye í é bá ná kwo bœ e?»   **3:12** Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27   **3:15** 3.9; Rom 2.4

bísə ηkí kwowala gwágúləd yí. Ikúkúl byəηg wá í ηgə bə ná, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwə ηgə kwíηg byo, námə nda bwə ηgə kwíηg bíl ikúl í Mícilyá ná. Sólégú wán wəηg í bá jaηgələ bwo.

¹⁷ Bì bāη oshwə bām mə búl cəel wá, mə mə kéwəli bí óni. Bì ó ka bey ná buud básó kú bish máccə wá bwə bāg julə bí cwagəwələ wāη bwə ηgə cwagəwa nífd. Bì ó bey, bí a bá wú kúl bí mə jəla nə tōw nə shīm yí. ¹⁸ Yidagá ηgə wíy, mpáam mə Zembí nə mpúya mpúlə Cwamba nə Cugye wúsú Yésus-Krist dí. A ηwág gúmə tééd kíkídíga kə wós kəndugə á kəndugə. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dësh í ngə ci nə Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəonɔŋ óbá bwə ngə bɛ wá, tɛem bə nə nyə á shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a mūsə cwúwúúł, a njúl Ifɛz. Fwála dəonɔŋ í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkál íkál. Kálaad éga ngə sá nə sə mpúg nə mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúnɔ nə bów-bów múnjígúłá mí á ngə mpyáánz mwów məonɔŋ dí myá. Nə ndeé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga nə a bwéel isâ íbá:

(1) a bándúł múúđ yēsh mə lɔ yé nə a mpúg bə nə wónɔŋ nə Zembí bá bēsh Mwán yé Yésus-Kríst;

(2) a lúmbúłı nə bów-bów njígúłá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci nə, njígúłá wēsh í yídá lwó nə Kríst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula mə jəłá nə bə kú kənd málwə njígúłá wəonɔŋ dí.

Ciyá má Zembí í ngə yə sə cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á dɔ bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bəŋ dúsú fwála dí, sə á gwág gwo, sə dúg gwo nə mísh māsú, sə mpu beny gwo, məbwə māsú kúnɔ nə gwo. Sə jəonɔŋ wə Ciyá má Zembí í dɔ yə búúđ cug yí. ² Cug jəonɔŋ í á zə lwóya nyúł, sə dúg gwo. Gwə wə sə ngə bwiing nə jí bábálé yí, cug á kandugə í á bwey dɔ bə wə Zembí Sónɔŋú yí, sə ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúł sádí. ³ Sə sə á dúg sə gwág yí, gwə wə sə ngə námə jaaw bí yí shú nə shé bəg námə nə wónɔŋ. Wónɔŋ jəonɔŋ jí ntəg íf, nə shé, nə Zembí Sónɔŋú bá bēsh mwán yé Yésus-Kríst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú nə məshusag mə bəg shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sə á gwág nə Yésus-Kríst yí, dwə wə sə ngə jaaw bí ga. Dúsə nə, Zembí jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwele bə nyədí. ⁶ Shé mə ká ci nə shénəŋ Zembí búsə nə wónɔŋ, nji shé ngə nyinɔŋə cugə bów-bów cug íf, shé ngə bwiing ijóó, kuú njəonɔnd íshé í anɔŋə nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé mə ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembí nyəmɛfwó jí mənkenya nə, ntó jí nə shé búsə nə wónɔŋ shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus mə mú jímbal shé *mísəm myēsh. ⁸ Shé mə ká ci nə shé cugé nə mísəm, shé ngə shiig mənɔyúł, bábálé cugé shé mílámúđ. ⁹ Nji, shé mə ká magulə mísəm míshé mísh mə Zembí dí, a juu shé, a jímbal shé olíingɛ bēsh shé á sá wá, nəcé a jí tátəlí, a njúl abúgúłág. ¹⁰ Shé mə ká ci nə shé anɔŋə ná nə nyinɔŋə sá mísəm, shé mə ci nə Zembí jí nə ijóó, ciyá má Zembí cugé bwele bə shé mílámúđ.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isâ íni shú nə bí nda dɔ sá *mísəm. Nji, nki í wóos nə muud mə sá səm, mpugá nə shé búsə nə muud ngə kyem shé mísh mə Sónɔŋú íshéd yé: nyə wə Yésus-Kríst, muud a tátəlí. ² Nyə a yána nyəmɛfwó tənɔ cúdu

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiing; Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16 * **1:5** mənkenya: Ciyá ní í bádúgá zhwoŋ isə shú má Zembí: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jə ləm, nə masən. † **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bádúgá námə zhwoŋ isə: nə ijóó, nə olíingɛ, nə bów-bów cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sóm 32.3-5

2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29

icweel shú mísám míshé; í á shígé námá bə nji shú mísám míshé shéméfwó, í á bə shú mísám mí búúd bəsh wá shí mishwun.

Shé sáágá sà Zembí ngə cí yí

³ Sà í lwó ná shé mə mpu Zembí fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məcəx mé. ⁴ Múúd mə ká cí ná a mpú Zembí, nji a nda ngə baagulə məcəx mé, a jí nə ijóó, obábálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bə ciyá mə Zembí yé ngə mpu cəel Zembí váál í jála yí. Sà í lwó ná shé bí buud bə yí jí ná: ⁶ muud mə cí ná a mə nada nə Zembí yé mə jəlá nə kyey kuú njəond Yésus nyəméfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bəm mə búl cəel wá, cəx mə cíl bí ga í cúgé gúl sà ágúgwáan ná bí abwélé gwág. Dúsə cəx bí mə bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bə *Kříst yí. Haaw. Cəx dəəng dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, təem bə ná bí á bwey gwág dwo, í yida námá bə cəx ágúgwáan. Í á nyín gúgwáan cug mə Kříst dí, í ngə námá nyín gúgwáan bídí cugud. Jí ná, yídágú í mú ngə cə, fwámé mənkenya mə mú ngə njwa jiya.

⁹ Múúd mə ká cí ná a ngə cugə mənkenya dí, nji a ngə yida mpíi *mínyonə yé, a jí ná yídágú. ¹⁰ Muud ngə cəel mínyonə yé yé, nywáá mə njwa jiya mənkenya dí; a cugé nə təə sà jí nə nkul kwal nyə bəəgú yí. ¹¹ Nyəəng ngə mpíi mínyonə yé yé jí ná yídágú. A ngə cugə yídágú, nyə anğé nə mpu kóomb á ngə kə nə cug jé yí, nəcé yídágú í mə búdal nyə mish.

Kúgá kənd mílám isá yá shí gaád

¹² Yé bwán bəm, mə cíl bí, nəcé Zembí mə juu bí nə *mísám mín nəcé *Kříst.

¹³ Bí ocúmbá buud, mə cíl bí nəcé bí á mə mpu nyəəng nyə á bwey bə tééd mətéédúlé mə shí nə gwów yé.

Bí ngwíinzhá, mə cíl bí nəcé bí á mə ntə Mbəwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bəm, mə mə cíl bí nəcé bí mə mpu Sónğú íshé.

Ocúmbá buud, mə mə cíl bí nəcé bí á mə mpu nyəəng nyə á bwey bə tééd mətéédúlé mə shí nə gwów yé.

Ngwíinzhá, mə mə cíl bí nəcé bí mə lal mənkuł, Mílású mí Zembí mí á mə njwa jiya bídí mílámúd, bí a mə ntə Mbəwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bə mánywa mə shí ga, nki isá yá shí ga. Muud mə bə mánywa mə shí ga yé cugé nə nkul bə Dā. ¹⁶ Nəcə cug á shí ga jisə: nə iyéesh bisá kú nə Zembí yí, nə dálə wímb sà jəsh mísh mə dég yí, nə dálə nkəny nyúul nə sà wó jí nə ndí yí nə sà wó jisó yí; isá íni byəsh í ádé zhu wə Dā, í də zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shín, təə iwímbúg byé námá. Muud mə sá sà Zembí ngə jíi yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Ból búúd bwə ngə lúmbulí nə Kříst

¹⁸ Yé bwán bəm, fwála lú məshíné mə shí wə mú ngə bwey bə ga. Sə á shí bwey jaaw bí nə *Sátan mə *Kříst ngə zə; ná ndéé, buud ə lúmbulí bəəng bwə mú nki bulya ja gaád, gwə wə í ngə sá ná shé mpúg nə məshíné mə shí mə mú ngə bwey bə. ¹⁹ Buud ə lúmbulí bəəng bwə á wú shédí *Də dí, ntə mə lwó ná bwə áshígé námá fwo bə búúd ə íshé. Bwə á mbəm bə búúd ə íshé, nki bwə á

shí nada nə shé. Nji, í á jii nə í búgúlíg nə bêsh óni di, kú nə tɔɔ ɲgwúd nyə á bə muud wúsú.

²⁰ Nji, bi báá, Kríst nyə a gwaáagulə bí məwúdə yálə bí Nkɛɲkɛ Shíshim*, nə ndeé bí bêsh bí mə mpú óbúbálé. ²¹ Ja má ɲgá cilə bí ga, mə aciýé nə bí mə jág óbúbálé; mə ɲgə yida ci nə bí mə mpú óbúbálé. Bí mə mpú námə nə sá jêsh jí íjɔ́ yí í cúgə nə ɲkul wú óbúbálé dí cwú. ²² Ká zə jí nə íjɔ́ yé? Jisə muud yêsh mə shwána nə Yésus cugé Kríst yé. Muud ɲgá lumbali nə Kríst wə éne, a mə ban Zembí Sóɲgú bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembí yé, nyə ampúyé námə Zembí Sóɲgú. Muud mə lás nə mpu nə Yésus jí Kríst yé, a mpú námə Sóɲgú.

²⁴ Nda jí ntó nə, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd nə bí mə bɛ Kríst yí; í jii nə kéel doɔɲgú í ɲwág jiya bídí mílámúd. Í ká ɲwa jiya bídí mílám di, bí nada nə Zembí Mwán bá bêsh Sóɲgú. ²⁵ Nə ndeé, ɲkaagó Kríst nyəmféwɔ nyə á kaag yí nyísə nə: shé má bá cugə cug á kandagə kandagə.

²⁶ Sá mə á ɲgə yímə nə mə cílɛg bí wáni, shú nə bí mpúg buud bwá ɲgá cɛel yíl bí zhíid wá. ²⁷ Bi báá, bi a shí lág Nkɛɲkɛ Shíshim ja Kríst nyə a gwaáagulə bí məwúdə yí. Nkɛɲkɛ Shíshim wɔɔɲg mə ɲwa jiya bídí mílámúd; nə ndeé, bí anyíngáyé nə jii nə ɲgwól múúd jígúlíg bí. Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə jíguli bí sá jêsh, njígulá yé wúsə búbálé, nda bə íjɔ́, nadagá nə Kríst nda njígulá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó nə, nadagá nə nyə, bí bág bə kú bɛemb tɔɔ sá ja á bá nyíngə zə yí, bí nda gwág shwón shíshálə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembí bwá ɲgə cugə cug ótátəlí

²⁹ Bi mə mpú nə *Kríst jí tátəlí muud mísh mə Zembí dí; mpugá námə nə muud yêsh mə cágó cug ótátəlí yé jí məbyá mé.

3

¹ Bí má dúg mbií cɛelí Sóɲgú íshé Zembí nyə á cɛel shé yí? Nyə á cɛel shé cɛelí á ná a jów shé nə bwán bé. Ntó, shé mpúgá nə shé búšə bwán bé, sá jɔɔɲg wá í sá nə buud ə shí ga bwá bág kú nyíngə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sóɲgú íshé. ² Yé búúd bām mə búl cɛel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembí, nji mbií shé mə bá bə yí í afwóyé mpu nyín. Sá má yidá mpu nə ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénɔɲ mə bá bə mbií ɲgwúd, nəcé shé mə bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jí ná, muud yêsh ɲgá bwánd nə búgá nə a bá bə nda Kríst yé, nyə é ɲgə sásulə *mísəm nəcé Kríst cugé nə sám.

⁴ Muud yêsh ɲgá sá mísəm yé ɲgə caam məcɛɛ mə Zembí. Sálə sám wúsə caamúlə məcɛɛ mə Zembí. ⁵ Bi mə mpú ntág nə Kríst nywáá muud cúgə nə ɲkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí nə a zó jímbal mísəm. ⁶ Ntó jí ná, muud yêsh mə nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísəm shwóg. Muud yêsh ɲgá kə nə sálə mísəm shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ɲgá sá isá ótátəlí yé jí tátəlí muud nda Kríst jí tátəlí muud ná. ⁸ Nyɔɔɲg ɲgá kə nə sálə mísəm shwóg yé, jí muud mə Njwú məjamb, nəcé bwey Njwú məjamb nyə a tééd nə sálə

2:20 2.27 * **2:20** Bási bwá ci nə «yála bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24 **2:27** Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5 **2:29** 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuá 8.44

mísám. Nə ndéé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólúgú mí Njwú məjamb.

⁹ Muud yêsh jí mábyá má Zembî yé nyə ádé ná nyingə sá mísám nə ilan; cug mə Zembî í á má ŋwa jiya nyədí lámúd nəcé a jí məbyá má Zembî, a cugé ná nə ŋkul ŋgə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í du bə mpádúgá bwán ó Zembî nə mbwán ó Njwú məjamb. Sà í du wə mbéégí wəŋŋ yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá ísá otútəlí yé, cúgə mwân mə Zembî, tɛɛm bə nyəŋŋ mə bə nda cɛɛl *mínyonǎ yé yé.

Shé cɛɛlagá mpádúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tééd ná bí má bɛ *Kříst yí dúsə ná shé cɛɛlag mpádúgá íshé. ¹² Shé kúgá ŋwa kuú nǎonnd mə Káan muud nyə a gwú mínyonǎ yé yé, nyə á bə muud mə Mbúwúlú Múú. Nyə a gwú ná mínyonǎ nəcé jí? Í á bə nəcé mísóólúgú myé mí á bə ŋkí bəw, mínyonǎ nywáá myé mí njúl otútəlí.

¹³ Bwaanŋ, bí kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwə ŋgə mpii bí yí. ¹⁴ Shé mə mpú ná shé á bə mimbimbə, nǎi shé cugé ná mimbimbə, shé mú mikuwó*. Shé mə mpú ntó nəcé shé mú ŋgə cɛɛla mpádúgá íshé. Muud jí kú cɛɛl bóól yé jí ná mimbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpii *mínyonǎ yé yé jí ŋgwúl buud. Bí mə mpú ntǎŋ ná ŋgwúl buud ŋgwúd nə ŋgwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé mə mpú sá bwə jəw nə cɛɛlí yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé mə jəla nǎmá nə yána ícug bísú shú ómínyonǎ búús. ¹⁷ Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dóg mínyonǎ yé ŋgə fúfə nə sá, a nda gwág nyə cey lámúd í, ye a jí nə ŋkul cí nə a ŋgə ná cɛɛl Zembî? ¹⁸ Yé bwán bəm, shé kúgá du jaaw cɛɛlí nǎi mǎmpu dí, shé dúgá cɛɛl fwámé cɛɛl, mísóólúgú mí cɛɛlí du nyín.

¹⁹ Ntó wə shé é mpu ná shé ŋgə bɛ fwámé zhí yé, milám mí mú já shé shí mísh mə Zembî dí. ²⁰ Ja jəŋgá, tɛɛm bə ná lám í jum shé nə gúl sá, shé bə nǎmá nǎi nə shee, nəcé Zembî mə ntə lám wúsú, a mpú sá jêsh jí nə ŋkul kənd sá lám gwów yí. ²¹ Yé búúd bəm mə búl cɛɛl wá, ŋkí lám í ajúmé shé nə gúl sá, shé jee lésħa nə Zembî kú nə ifwaas, ²² a yə shé sá jêsh shé mə gwáám bə nyə yí, nəcé shé ŋgə baagulə məcɛɛ mé, ŋgə sá sá á gwág nywa yí. ²³ Cɛɛ dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé mágulágá ná Yésus-Kříst jí *Mwân mə Zembî, shé cɛɛlag shémé nə shémé nda nyə á cí ná. ²⁴ Muud mə báágúlə məcɛɛ mé yé nywáá mə nada nə Zembî, Zembî nyə á mə ŋwa jiya nyədí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í du lwó ná Zembî nyə á mə ŋwa jiya shédí milámúd; ntó wə shé mə du mpu ná Zembî nyə á mə ŋwa jiya shédí milámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

¹ Yé búúd bəm mə búl cɛɛl wá, bí nda du kənd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bí dóg mpu ŋkí mí ŋgə zhu wə Zembî. Dugá sá ntó nəcé ncúlýá *buud ɔ micúndá wə íbəmb bwə mú shí gaád. ² Məyigyé bí é du yag Shíshim mə Zembî yí mǎsə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kříst nyə á zhu wə Zembî zə ŋwa nyúul muud yí, í ŋgə zhu wə Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá

3:10 2.9, 29   **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34   **3:12** Mat 4.8   **3:13** Yuá 15.18   **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35   * **3:14** mimbimbə: Ntó jí ŋgəla cugə kú nə wəŋgə nə Zembî; mikuwó: ntó jí bílə nə wəŋgə nə Zembî.   **3:15** Mat 5.21-22; Mbú 21.8   **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8   **3:17** Mbá 15.7   **3:18** Zhk 2.15-17   **3:21** 2.28   **3:22** Yuá 15.16   **3:23** Yuá 2.23; 13.34   **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14   **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21   **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3   **4:3** 2.18, 22

ban láslálə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wə Zembí zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbúlí mə *Kříst bí á gwág ná a zag yé; a mə bwey wós ja gaád.

⁴ Yé bwán bām, bi báá bi bí bwán ó Zembí, bi a mə ntāg bwey ntə búúd ó micúndá wā ibəmb; bi á ntə bwo nəcé Shíshim wí bí milámúd yí í ntə wəəng wúsə búúd ó shí ga milámúd yí. ⁵ Buud ə micúndá wā ibəmb óni búəsə buud wā shí ga; gwə wə í sá ná bwá lásúg námá nji nda buud ə shí ga, buud ə shí ga ka námá də gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembí. Muud mə mpú Zembí yé nyə e gwágulə shé. Muud cúgə yé mə Zembí yé nyə agwáguláyé shé. Na wə sá mə də yag Shíshim óbúbálé, shé mpu námá shíshim íwushí yé.

Shé cǎlagá mpádúgá íshé

⁷ Yé búúd bām mə búl ccel wá, shé cǎlagá mpádúgá íshé, nəcé ccelí í ngə zhu wə Zembí. Muud yēsh jí nə ccelí yé jí məbyá mə Zembí, a mpú námá Zembí. ⁸ Muud cúgə nə ccelí yé nyə afwóyé mpu Zembí, nəcé fúlú mə Zembí nyí ná a jí nə ccelí. ⁹ Sā í lwó ccelí Zembí nyə á ccel shé yí jí ná, nyə á nti Cúgə lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ngóg nə cugə nyódí kwonud. ¹⁰ Ccelí jəəng cúgə ná shé wə a ccel nyə; nyə wə a ccel shé, a mú nti Mwán yé nda cúdú icweel shú *mísám míshé. ¹¹ Yé búúd bām mə búl ccel wá, nda Zembí nyə á ccel shé ntáni ná, í jí ná shé kág cǎla mpádúgá íshé. ¹² Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, shé mə ká cǎla mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembí mə ŋwa jiya shédí milámúd, ccelí jé í músə shé milámúd mbií í jǎla yí.

¹³ Shé mə nada nə Zembí, Zembí nyə a mə ŋwa jiya shédí milámúd. Sā í ngə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a mə yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sə báá sá á shí dúg nə mísh mósú ná Zembí nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ə shí ga. Sə ngə bwíəng ná jí mpu bə ntó búbálé. ¹⁵ Muud yēsh mə lás nə mpu yé ná Yésus jí *Mwán mə Zembí yé mə nada nə Zembí, Zembí mə ŋwa jiya nyódí lámúd. ¹⁶ Shé báá mə mpú ccelí Zembí ngə ccel shé yí, shé ngə námá *búgula gwo. Fúlú mə Zembí nyí ná a jí nə ccelí; muud yēsh mə nada nə cug ccelí yé mə nada nə Zembí, Zembí nyə a mə ŋwa jiya nyódí lámúd.

¹⁷ Sā í lwó ná ccelí mə Zembí jíšə shé milámúd váál í jǎla yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lú sémyé mílósú. Shé mə shwu mányúul nəcé shé búəsə wá shí gaád námá nda Yésus nyə á bə ná. ¹⁸ Ccelí í ádé sɛəngya nə ifwaas; fwámé ccelí í yidá də shínal ifwaas. Nəcé ifwaas í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nə intégulí. Ntó jí ná, muud mə sá ifwaas yé ccelí mə Zembí í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jǎla yí.

¹⁹ Shé báá ngə bə nə ccelí nəcé Zembí nyə á fwo tééd ccel shé. ²⁰ Ŋkí múúd mə cí ná á ccel Zembí, nji a ngə mpúí *mínyəŋə yé, a jí nə íjǎ. Nəcé sə ngə dúg omínyəŋə búsu nji sə cugə nə ŋkul dúg Zembí. Ntədəlé sə búsu nə ŋkul ccel Zembí sə nda ngə ccel omínyəŋə búsu yé? ²¹ Cɛɛ *Kříst nyə á yə sə ntāg wə ga: muud mə ccel Zembí yé, ccelúg námá mínyəŋə yé.

5

Búg í ntə məbwəbúlán mə shí mishwun

¹ Muud yēsh mə mágúló ná Yésus jí *Kříst yé mə byél byélé á Zembí. Nə ndéé, muud yēsh mə ccel mbyəl yé nyə é ccel námá mwán mbyəl nyə ámə byá yé. ² Shé

4:4 5.5   4:5 Yuá 3.31   4:6 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37   4:8 4.16   4:9 Yuá 3.16   4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10   4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5   4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18
4:13 3.24   4:14 Yuá 15.27   4:15 2.23   4:16 4.8-10; Yuá 15.5   4:17 2.28; 4.12   4:20 2.9
4:21 4.11; Mat 22.34-40   5:1 1Pr 1.22-23

má ða mpu ná shé ηgə cəel bwán ó Zembî ja jí ná shé ηgə cəel Zembî nyəméfwó shé ηgə baagulə məcəξ mé yí. ³ Haaw, cəelúlə Zembî wúsə ná shé má bə məcəξ mé. Məcəξ mé má cúgə ntág sá cúnj. ⁴ Nəcə muud yēsh má byél byélé á Zembî yé ηgə ntə məbwábúlán má shí mishwun. Búgə sá ηgə *búgula Kríst wə ηgə sá ná sə ηgəg nə ntə ntó. ⁵ Zə jí nə ηkul ka ntə məbwábúlán má shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus jí *Mwân má Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus jí Mwân má Zembî yí

⁶ Yésus-Kríst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígə zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkəηkə Shíshim jí wúshined ná jí ntó bábálé. Nkəηkə Shíshim ηgə bwaagulə ntó nəcə nyə wə obúbálé. ⁷ Owúshined búə ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bēsh ólól bwə ηgə bwiing sá ηgwúd. ⁹ Shé má ða magulə bwaagulələ ówúshined wá buud bwə ða bwaagulə yí; yé má Zembî wə í búl bə, nəcə Zembî ηgə bwaagulə lánj má Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân má Zembî yé má ða gwáduga Zembî ηgə bwaagulə nyə lámúd ná ntó jí bábálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé má ηwa Zembî ná mbwiingye ijó, nəcə a mə bə kú magulə sá Zembî ηgə bwaagulə shú má Mwán yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəηg wí nəə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəηg í ηgə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cúgə nə Mwân má Zembî yé cugə nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Má cilə bí isá íni, bí mpúg ná bí mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ηgə *búgula jínə má *Mwân má Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə ηkul mílámúd mísh má Zembî dí ná ja shé má gwáamb nyə sá yí, ηgwóómbúlú wəηg í ká bə váal á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á ða gwágulə məjəgala míshé ná, shé má mpú námə ná shé é bíi sá shé má gwáamb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dág *mínyəηú yé ηgə sá *səm, səm wəηgú nda bə səm í ða kə nə muud shwiy dí yí, a jəgəlag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəηú yé wəηgú cug. Í é bə ntó nji shú mísəm mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcə wúl səm í ða kə nə muud shwiyəd, mə angé nə cí ná muud jəgəlag nə Zembî ja jí səm wəηg yí. ¹⁷ Misóólégú myá líηjə myēsh mísə misəm, nji míl mísəm mísə, myāη mí ádé kə nə muud shwiyəd myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yēsh má byél byélé á Zembî yé nyə ádé ηgə kə shwóg nə sálə mísəm, nji Mwân mə Zembî má ða kyem mbií múúd wəηgú, Mbúwálú múúd kú ná nə ηkul mə sá nyə sá. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bāη bí buud ó Zembî, shí mishwun nyēsh nyāη í njúl mpəl mə Mbúwálú múúdəd.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân má Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wə má sá ná shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst jí Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bām, bí ó ða bey ózembî wá yadúg!

5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30   5:4 Yuá 16.33   5:5 4.4; Rom 8.37   5:6 Yuá 16.13; 19.34   5:7 Yuá 5.36-37   * 5:7 Míl mícilyá mí ayág mí ηgə lás ná ímpánzə íni dí ntúga: 7 Owúshined búə ólól jon dí: búə ná: nə Sónjú, nə Ciyá, nə Nkəηkə Shíshim; bēsh ólól búə sá ηgwúd. 8 Owúshined bwə njúl námə ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bēsh ólól búə cúnj.   5:10 Rom 8.16; Gal 4.6   5:11 Yuá 3.16-18   5:12 Yuá 3.36; 5.24   5:13 Yuá 20.31   5:14 Yuá 15.16   5:16 Mat 12.31; Heb 6.4-6   5:18 3.6, 9-10 Mbúwálú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3   5:19 Yuá 12.31; Gal 1.4   5:20 Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28   5:21 1Kr 10.14

Kálaad ábeê Yuánes nyó á cilá yé Isá í dúgyá nà Yuánes ábeê yí

Muud nyó á cilá kálaad éga yé ngə jəw nyáméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyó á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lú íjwúga. A ngə cilá Cwámba múdá Zembí nyó á féesh yé, bəndə bwán bé, ntó ji ná Də mə Yésus nə buud wá cínəng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyó a kwás isá nyó á fwo ci kálaad ashúshwóogá dí yí, a wólə byo mbwoomb: á nyíngə báásulə bwo cə lú ceelí (4-6), nyíngə báásulə ná bwə ó káálúgə nə buud ó máshúgá (7-11) bwə ngə ci ná Yésus nyó a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlá wa yí jí ná a lwo váál ókrísten bwə cúgəg nə buud ó máshúgá bəng yí: á ci ímpánzá 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda du jee nda váál búúd dəng, bwə á bá nyíngula bów-bów mísóólúgú myáñúd». A mú ka shínal kálaad ná məkál ná a bá kə wu bwádí, a ka námá ngə bəda bwo (12-13).

Yuánes ngə námá bándulə muud yésh mə lú kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námá nda nyó á fwo bándulə kálaad ashúshwóogú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə má cilá wo Cwámba múdá* Zembí nyó á féesh yé, bíndə bwán bwó. Mə ngə ceeł bí fwámé ceeł. Məméfwó ntəg námá dí ngə ceeł bí, bóól búúd bəsh bwə á má mpu obúbálé wá bwə ngə námá ceeł bí. ² Sə ngə ceeł bí ntó nəcé obúbálé bwə á má njwa jiya shédí ícugəd, bwə bá námá ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sónúgá bá Mwán yé Yésus-Krist bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey lámúd, bwə sá námá ná shé cúgəg ná shé. Bwə bá ngə sá ntó námá nda shé é ngə mpu obúbálé shé ngə ciila ná.

Cúlagá, bí ngə cugə obúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágulə ná bóól bwán bwó bwə ngə cugə mbii obúbálé bwə ngə jii yí, ngə bə cəx Dá nyó á yə sá yí. ⁵ Nə ndeé, Amuda, cəx má zó cilə wo ga í cúgé gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúə cəx shé bí ná ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé má bə *Krist yí. Cəx dəng dúə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bələ nə ceełí wúsə ná muud bə mácəx má Zembí. Cəx bí á jíng té wúlə ja bí á tééd ná bí má bə Krist yí, dwə wə cí, ná bí cílag, dwə wə bí má jálá ná bə yí.

⁷ Má ci ntó nəcé ncúlyá buud ó máshúgá bwə mú shí mishwun, bwə ángə nə magulə ná Yésus-Krist nyó á zhu wə Zembí zə njwa nyúul muud. Muud yésh mə sá ntó yé, muud məshúgá wə éne, a ngə lúmbuli nə Krist. ⁸ Bí ó bey. Í ajjyé ná bí bág shúb sá sá á ngə sə nə ísəy bisú yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myésh myá cínəng. ⁹ Muud yésh mə bə kú bə nji njúgúlá má Krist, a yidá nteeng yé, a cugé nə Zembí. Nyəngə mə bə nji njúgúlá wəng yé, nywáá ji nə Sónúgá bá bəsh Mwán.

¹⁰ Nə ndeé, nkí ngwól múúd mə zó nún bídí a kú ngə jínguli njúgúlá wəngə, bí nda lág nyó bídí njów, bí nda jee nda nyó. ¹¹ Nəcé muud mə jéend mbii múúd wəng yé má nyíngula bów-bów mísóólúgú myéd.

1:1 3Yn 1   * **1:1** Cwámba múdá: Bwə ngə ci ná ná í cúgé nkumba múúd; jíə dúl váál jówulə Də lú obúgula. Wo ji nə nkul dóg Iza 54, bwə ngə lás nə Siyón cínəngú nda ngwól múdá.   **1:4** 3Yn 3   **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11   **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3   **1:7** 1Yn 2.18   **1:9** 1Yn 2.23   **1:10** Rom 16.17

¹² Mə ji nə zhwog zhwog isâ mós jááw bî, nji mə shígé cɛɛl cilə bî byo fəbúd nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgə nəs mə e bá zə nûŋ zə lésha nə bí, bî njúl mə njúl, shú nəs shé bág bə nə məshusug músó kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyɔŋɛ shilə woó Zembî nyə á féesh yé bwə ŋgə báda wo.

1:12 3Yn 13-14 † **1:12** tíndi: Í á du bə wúl mbíí mǎjúwó nda mǎjúwó mós lwaaw; bwó á du juwo kwas mǎjúwó mǎŋgád ka du cilə nə ndí.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ŋgwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəŋg jé cug, nji ná nyə á bæ dúl Dɔ mə Yésus í á ŋgə bæ nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bæ ntó nywáá nyə a shígé bæ áməkuu-mə-sóómbà, nyə á ŋgə námá bɛ nji óbúbálé (1-8). Kuú njəond yé í á shígé bæ nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyə nyə á bæ, a njúl ajaláci á Dɔ, a ŋgə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntág ŋgə magulə ná á baagulə ójóŋ ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ŋgə námá ci ná muud bwá á dɛ jəw nŋ nă Dəmitrí yé (11-12), nyə á bæ námá fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbá dá ŋgəlá báda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká dɛ baagulə ójóŋ, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bæ wo yuug ná wo mpú cɛlí ókrísten, wo mpu óbúbálé, wo cugé ntág áməkuu-mə-sóómbà.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ŋgə cɛl fwámé cɛl yé, mə Acúmbá muud wá má cilá wo kálaad éga. ² Wey e, mə ŋgə jəgula nə Zembí ná wo búgubanugí ikósómb byésh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wó í ŋgə buguban ná. ³ Má ci ntó nəcə mə á jág bul bæ nə məshusug ja bóólúgá ómínyonŋú óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ŋgə bwiing ná wo ŋgə mpu bɛ óbúbálé, kuú njəond wó wí námá nji óbúbáléd. ⁴ Má dɛ jág bul bæ nə məshusug ja má gwág ná bwán bām kuú njəond wán wí nji óbúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ŋgə ŋkény mbag ómínyonŋú óshé, bwá njúl ntág ojŋ; wo ŋgə sá jɔ sóólúgú í ŋgə mpíya nə búgə gwó. ⁶ Bóólúgá bəŋg bwá á zə bwiing wa sá dɛ *Dɔ dí ná wo ji bul bæ nə cɛlí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njəond wán dí yí, wo ɔ sá mbii í jéllá nə Zembí yí, ntó í é bæ jɔ sá. ⁷ Mpuŋ ná bwá ŋgə kə njəond ni dí ná bwá ká ŋgə bwiing jɔjɔ lán má *Kris. Ja bwá ŋgə ntág kə ni, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bə dɛ dɛ. Sá má ká sá ntó, sá má wá məbwá ísɛy bwá ŋgə sɛy shú óbúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dún kəkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛlí ná nyə wá dúg ci yé, nyə aŋgə nə magulə sá bísu íciyá. ¹⁰ Sâ jəŋg wó í bá sá ná, ŋkí mə zó nŋ, mə zə lwó bəw-bəw mísóólúgú myésh á ŋgə sá myá. A ŋgə jág bul lweegushi sá jíná. Ná ndéé, nyə ashúgé bímbí dəŋgú, a ŋgə ban ná nyə alágé bwááŋg má ŋgə nti ná bwá zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ŋgə bæ, nyəmfwó ŋgə ban bwo ntáni, a ŋgə nyingə ntágulə bəŋg bwá ŋgə cɛl lág bwo wá ná bwá kú lág bwo, a ŋgə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwá dɛ sá məbəw wa, dɛgú yagula bəŋg bwá dɛ sá mánywa wá. Muud yésh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé má Zembí; nyəŋg má dɛ sá məbəw yé nyə afwóyɛ mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bəsh bwá ŋgə ci ná Dəmitrí ŋgə kyey jɔ kuú njəond, óbúbálé bwá ŋgə nyín nyádí cug dí wá bwá ŋgə námá bwaagulə ntó. Tɔɔ sámfwó sá ŋgə námá ci ntó, wo mpú ntág ná sá má dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwog isâ mə cîlá wo; nji mə acéélé cilə wo fəbéd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə né shwə wál bá zə dúgya, shwə ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembí kə sá ná wo bég ná shee! Oshwə bwô bwə ngə báda wo. Wo ɔ bádá námə mə oshwə hām, ngə báda hwo ngwúd ngwúd.

1:13 2Yn 12 * **1:13** tíndi: Í á du bə wúl mbif məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwə á du juwo kwas məjúwó məngəd ka du cilə nə ndí.

Kálaad Yûdæ nyô á cilæ yé Isâ í dúgyá næ kálaad mæ Yûdæ yí

Ja wo lǝ kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyô á cilæ yé nyôméfwô ngæ jaaw jíná dé ná nyô wó «Yûdæ, lwaá mæ Yésus-Kríst, mínyonǝ má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdæ nyô anǝ næ dúgya næ nkúmba Dǝ, a ngæ dúgya næ okrísten bêsh. Kéel dé í ngæ námá bul bæ nda dé Pyêr nyô á cilæ kálaad yé ábêé dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bǝonǝ bêsh bwá á ngæ lúmbuli næ buud bwá á ngæ kyey næ wagawo wagawo mínjǝgúlá wá, bwáméfwô bwá ngæ cugæ cug misám.

Yûdæ nyô a tééd kálaad yé næ isâ bwá du námá ci mátéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zæ lúmbuli næ mimbúwúlú mí búúd myǝonǝ næ nkulú, buud sá ngæ ci ná bwá á ngæ kyey næ nyaan-nyaan mínjǝgúlá zæ nyíngal Dǝ mæ Yésus dí wá, a lwó mábǝw bêsh bwá bá bwæma næ ndí má (3-16). Ná ndéé, Yûdæ mú ci næ okrísten báá ná bwá yímǝg mǝnyúúl búgód (17-23), ngæ kǝ shwóg ngæ bǝ mínjǝgúlá bwá á bwey nwa myá. A mú ka kǝ shínal kálaad næ yálæ Zembí gúmá, «Zembí ngwúd næ ngwúd ngæ cug shé nǝcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngæ lwó ná ijǝ bí næ mæma mæma nkúl, a ka námá lwó ná mæma mæma kwíindyá næ bwágó lúú í ngæ zhu okrísten wó Zembí næ wó Yésus-Kríst í, zhí á Nǝkǝkǝ Shíshim (20-21).

Mǝbádá

¹ Mæ Yûdæ lwaá mæ Yésus-Kríst, mæ mínyonǝ má Zhâk, mæ wá má cilæ kálaad éga. Má cilæ bí buud Zembí Sóonǝ má céel wá, buud nyô á jǝw wá, á ngæ baagulé kǝ wóós ja Yésus-Kríst mæ bá zæ yí. ² Zembí búlug ngæ gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milám mí bǝg bí ná shæ, a búlug cæel bí.

Oyǝguli ó máshǝgá búsa

³ Yé óshwá bâm má búl cæel wá, í á ngæ ná bul bæ mæ yéesh ná mæ cílǝg bí isâ í dúgyá næ cug Zembí má yǝ shé bêsh yí. Mæ má ka kwey ná jisæ mæ yímbulí ná mæ cílǝg bí, wá bí nkul mǝnyúúlúd. Zembí nyô á yǝ miféeshá mí búúd myé búg ja ngwúd á kandugæ. Ságá lúmbulí shú kaambulálæ næ búgǝ jǝonǝ. ⁴ Mpuhá ná bǝól búúd bí kú bish Zembí wá bwá á má zæ nyí bídí gwoonǝ dí nyima. Buud bǝonǝgá bwá má yid mpaam má Zembí wúsú, í yida bæ nda nywá wó í ngæ ye bwo nkul ná bwá sáág ásíy-síy; bwá ngæ shwána Mása næ Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Bweyálæ búúd bǝonǝgá intúgálí byǝn í á bwey bæ cilyá.

⁵ Tæem bæ ná bí má bwey mpu isâ íga byésh ná sǝn sǝn, má cæel báásulæ bí ná Cwámba nyô á yíl kúl búúd jé mǝnyámád Igípten nji, nyô á zæ janǝulæ bǝonǝ bwá áshígé shwu mǝnyúúl næ nyô wá. ⁶ *Wǝéngales bwá áshígé baagulé cé jǝn wá, bwá á yida mpǝngulæ jiya jǝn wá, Cwámba nyô a wá bwo míkwoolú myá kandugæ kandugæ dí, yídúgúd ngéle bwánd mæma jwǝw Zembí mæ bá zæ cígal mílúsú yí. ⁷ Ntó námá, buud ǝ Sódóm næ Gomor næ miǝgwála bǝnǝn bwá á bæ mǝlaad wá, bwá á wusæ mǝnyúúl ásíy-síy dí nda wǝéngales bǝonǝ, bwá ná bwá

kæ næ janŋa næ ndeé kæ janŋa míshwun mí cúgé mbií ngwûd næ myáŋ myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ngæ yóla næ intúgúlí yá kuda á kandugæ kandugæ: mæma yuug wáni.

⁸ Næ ndeé, buud bwá á má zæ nyí bídí gwoonŋ dí nyima óni, bwá ngæ námá sá isá mbií ngwûdú wœonŋá. Bwá ngæ yád mænyúul máŋ nda buud bwá ngé cugæ cug í dæ bæ mántamád wá, bwá ngæ ban jiya ícwámba má Zembí, ngæ lás næ wæéngales wá mílwaná *bwaasúlæ mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wæéngales nyæ á shígé sá ntó. Ja bá Njwú mæjamb bwá á sêŋusa mækâl shú mbimbæ má Moyíz yí, nyæ á shígé bwele lás næ Njwú mæjamb bwaasúlæ mpu. Nyæ á yida ci næ nyæ ná: «Zembí ñkáándúg næ wo.» ¹⁰ Nji, bân bí ná, sá bwá ampúyé yí, bwá lás næ gwo bwaasúlæ mpu; bwá ngæ cugæ nda ocúdú, dæ sá isá nda bwá cúgé næ milám; Zembí mæ bá janŋulæ bwo. ¹¹ Mántágula næ bwo, næcé bwá ngæ bæ kuú njœond mæ Káan; bwá má wá mányúul ócécéndé dí ná bwá sý *mwaané nda Balaam bwá má yæ shwiy næcé bwá má sá míŋgáádá nda Korê. ¹² Sœéngyálæ bínón má sœéngyá ídína dí yí í yidá bæ bí bœogú; bwá sá ngúlúgú dæg kú gwág shwôn, bwá yáag nji næ bwáméfwó. Búsæ nda minkúdí mí dæ bándawo ntó næ ndeé ñkwô mú zæ caam myo mpú kú nywô myá. Búsæ nda ílí í má bæ kú wúma wæla læ mpúmá dí, í má mun næ ndeé í má shwáás yí. ¹³ Námá nda ikwô í máŋ í dæ wusæ vúl næ isá í mábwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námá wá bwá dá wéeshali mísóólúgú mí shwôn mísh má búú dí yé. Bwá nyiŋga námá bæ nda wæacén-céni wá jon bwá má wú lwoŋ wáŋúd ngæ ntêŋ ntó wá; Zembí má kwambulæ bwo ján jiya kúl yídúgú á ná kulád jí kandugæ á kandugæ yí.

¹⁴ Inœog muud á kala búúdzanŋbá mpúsæ má Adam, nyæ á cündæ cündá wán ná: «Cwámba ngæ zæ næ wæéngales bé, búsæ bímbí múúd cúgé næ ñkul lý yí. ¹⁵ A zó sám b búúdz bêsh mílású, zæ bwaagulæ búúdz bí kú bish Zembí wá bów-bów mísóólúgú myáŋ myá kú bish Zembí, næ icyiá í mpyón byêsh ósól ó *mísám bœonŋ bwá á lás næ nyæ yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembí wá búsæ nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwá wá dæ tædæwa næ mælal má cug; kuú njœond wáŋ í ngæ bæ nji bów-bów iyéesh byáŋ; bwá dæ lás mæma míkaand, bwá faag múúd nji nyœonŋ bí næ ñkul nwa mfíi nyádí yé.

Mæcwûŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bân oshwá bâm má búl cœel wá, tádúgágá isá *búúdz ó lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwá á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngæá ná bwá á ci næ bí ná, «Ja í bá zæ bæ ná cug á shí ga í wál zæ shín yí, buud ó cóogú bwá bá bæ, kuú njœond wáŋ í bá ngæ bæ nji iyéesh byáŋ yá kú bish Zembí.» ¹⁹ Bwá wá óni; bwá ngæ sá ná buud bwá ngæŋ næ béégya, bwá ngæ cugæ nji nda isá í shí í ngé kæ bwo mílúúdz ná, bwá cúgé næ Shíshim má Zembí.

²⁰ Bi bân oshwá bâm má búl cœel wá, wágá ñkul nyín nyêsh ná bí dág dæ cwínya, bóól cwíny bóól shú ná cug jín jêsh í bég nji isá bí á *búgula yíid. Dúgá sá májægula bí ngæ bæ kwíindyá Ñkêŋkê Shíshim mæ kwíind bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mæ bá zæ lwó ná á gwág shé cey lámúd, á bá zæ yæ shé cug á kandugæ kandugæ. Té bí é ngæ bwánd wæla dœonŋ yí, ngægá næ cugæ bí ngæ mpu ná Zembí ngæ cœel bí. ²² Gwágúgá buud bwá ngæ ná zhízhigæ wá ñkúŋkwónúla. ²³ Bœonŋ bwá mú ngæ kæ kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwá fáámug. Bi ó gwág bóólúgá

1:8 2Pr 2.10 **1:9** Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7

Mat 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilj 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilj 16.1-34

57.20; 2Pr 1.17 **1:14** Mat 25.31 Inœog: Mat 5.18, 21-24; Heb 11.5

2Tm 3.1; 3.2-6 **1:20** Kol 2.7 **1:22** 1Te 5.11 **1:23** Zak 3.2

1:10 2Pr 2.12 **1:11** Káan:

1:12 2Pr 2.13, 17 **1:13** Iza

1:17 2Pr 3.2 **1:18** 2Pr 3.3;

ηκúηκwόηάλα. Nji bi ó bey, mpiigá isâ bwé ηγó sá yí, bí mpii τω káándé bwé áma sá mábôw nê ndí yí.

Zembî ηwág gúmá

²⁴ Nê ndeé, Zembî jí nê ηkul sá nê bi bóg kú bwim bôogú, bi ka bá kê tôw nê mæshusug nyódí mílwanád, bi njúl kú nê sá á jumúg yé, ²⁵ nyê Zembî ηgwúd nê ηgwúd ηγó cug shé nêcé Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst yé, a ηwág gúmá, nê ícwám̄ba, nê ηkul, nê ijwûga, tééd mótéédáléd, zê wósós múús, kê kumê kandugê á kandugê! Amén.

Kálaad Mbúgúlú mó Yuánes Isâ í dúgyá nə Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A ngə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí. Okrísten bwá á ngə bwəma nə cúwáli nəcə Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bæ shú ná a wá bwo ŋkul, bwá kág shwóg búgula Yésus, bwíig lúú nji nyádí.

Sá bí nə ŋkul ci nə məma mánɣəw māsə kálaad éga dí ntúga:

(1) Okálaad zangbá shú mádɔ zangbá mǎ Azí Min̄n̄; faan dás nə shí bwá ngə jǔw mwǔw mága dí ná Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes mó ŋkǎŋ kə gwǔw, a mó kə dúg zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á jon̄ í ngə yə Zembí gúmá (mílúu 4 nə 5);

(b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1–8.1);

(c) micwǔw zangbá (8.2–11.19);

(d) ŋkǔndú bǎn̄ŋ ibiin ibá (12.1–13.18);

(e) Mwá Ncwəmbə nə buud 144 000 bwá á wú mǐkwámúđ wá;

(f) wǎéŋgales jaaw nda cígúlé mǐlǎsú í bá bə ná (14.1–20);

(g) ibálá zangbá yǎ mpimbə mó Zembí (15.1–16.21);

(h) Babilon mə bá bwíl, nə biin, nə muud micúndá á ibəmb nə Sátan bwá jɛ (17.1–20.10).

(3) Mílúu 21 nə 22 mí ngə cúndə ná Zembí ngə kwəməsa ná á bá té isá ncuncúmbə.

Kálaad mə kó sh̄in̄ nə jǔjǔ ŋkaagó Múúđ nyə a gwúm yé ngə kaag yí, nǎǎ: «Haaw, mə wál bá nyingə zə» (22.21).

Mǎtéédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ngə bágulə isâ Zembí nyə a cwíny nyə ná a lwóg ósól ɔ mǎsáal bə yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə s̄y yí. *Kríst nyə á ka kənd *éŋgales yé ná a kág lwó sóal mǎsáal yé Yuánes isâ byǔŋgǎ. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná isâ byəsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembí nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ngə lǔ íciyá kálaad éga ngə cúndə yé, nywáá mó jəla, tɛem bæ bǔŋŋ bwá ngə gwǎgulə isâ bísə cílyá cínŋŋ yí, bwá ngə baagulə byo wá, bwá mó nǎmǎ jəla, nəcə isâ byǔŋŋ í wál zə s̄y.

Mǎbǎdá

⁴ Mə, Yuánes wó mó cílǎ mádɔ mə Zembí zangbá mǎsə Azí má.

Zembí nyə á bæ yé, á jisá yé, á ngə zə yé, bǎn̄ŋ mishíshim zangbá mí tál nya mpwóómbú caŋgád myá bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá nǎmǎ ná bí cǔgəg ná shee. ⁵ Yésus-Kríst muud jisá wúshined abúgúlag yé kó sá nǎmǎ bí mpaam, a sá ná bí cǔgəg ná shee. Nyə wó jisá muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, a njúl Cí í jwú nə micí myá shí ga myəsh yé.

Nyə muud mə céel shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshali mǎcǐí mé shú ná a cǔg shé nə *mǐsám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bǎg buud ó faan dé, ofada ó Sónŋgá yé Zembí, nyə Yésus ŋwág gúmá nə ŋkul, kandugə á kandugə. Amen.

⁷ Dugá, a ngə zə mǐŋkúđúđ, muud yəsh mə bá dúg nyə, tɛem bæ bǔŋŋ bwá á cúwal nyə nyúúł wá. Íkúl í búúđ byəsh í bá ngə tǎdawa shú déđ. Haaw, í bá bə nt, Amen.

⁸ Zembî Cwám̄ba ngə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey da bə, mə ngə námá zə, mə ji áŋkul nyēsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamə á mísh ná bagə

⁹ Mə *mínyəŋə wán Yuánes, mə muud shé ngə bwəma nə məntágula məmpwúd, shé tál cé íci ngwúd, shé nə zény ngwúd kálə shwóg nə Yésus yé, bwá á kənd mə míkwám dí ŋkwamá bwá jów ná Patmos yí. Í á bə nacé Milésú mí Zembî, nə mə wálə cug jám ná mə ngə bwiing láj má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów má Cwám̄ba†, Ŋkəŋkə Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í ngə lás gwów-gwów nda cwōŋ. ¹¹ Kál daəŋg í á ngə ci ná: «Ciləg sá jēsh wó ngə dúg yí kálaad dí, wo kándug mádə zəŋgbá mágád: ná *Də á Ifēz, nə daəŋg á Simirnə, nə á Pergám, nə á Tiyatír, nə á Sardes, nə á Filadelfi nə á Ləwdisē.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja má má yid ntáni yí, mə mú dúg ícé í lám̄ba zəŋgbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd tál na mpádúgá ícé í lám̄ba, a ngə bəŋla nə Mwān mə Múúd. Nyə á bə á mə bwáád jud ngə wəŋla kə wós mánčindúgúd, nə fwángə or fífá nyə kugəd. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə ŋkí jág fumə, cə máfumə mə fəm. Mísh mé má á ngə lwenya nda miŋgwíle. ¹⁵ Məkuú mé má á ngə faan nda ŋkwánz bwá má gwíŋg kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwə í máŋ í də shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-cení zəŋgbá nyádí mbwə mənčwúmád, kafwele í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikósomb íbá, mpwoombú nyé í á bə nda jwów ja í má mpu cwíl yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyádí shí məkuú, mə mú kán nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə mənčwúm yé nyúúlád, nyə nə mə ná: kú bəeg fúndə, ¹⁸ mə ji mətédúlé nə məshíné, mə ji nyəŋg á kuwō. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbíd shwiy nə ban múnjím mádí jwónz lá mbwád. ¹⁹ Ciləg sá jēsh wó má dúg yí, nə sá í ngə síy yí, nə byəŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə fēg wo *ndimba wəacén-cení zəŋgbá wó ngə dúg wa mádí mbwə mənčwúm dí óga, nə ndimba ícé í lám̄ba zəŋgbá bíś síyá nə or yí: wəacén-cení zəŋgbá óni búśə *wəəŋgəles wá mədə zəŋgbá, ícé í lám̄ba zəŋgbá í njúl mədə zəŋgbá.

2

Kálaad á Də á Ifēz

¹ Ciləg *əŋgəles á *Də dúś Ifēz yé ná: muud mbíd wəacén-cení zəŋgbá nyádí mbwə mənčwúm dí yé, á ngə kyey mpádúgá ícé í lám̄ba zəŋgbá bíś síyá nə or yí, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóllágú myō, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cēel ngə kə shwóg yí, mə mpú ná wo áde magulə ná bínəŋ mimbáwúlú mí búud ngəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwá də ci ná búśə *buud ó mílwámá bām mēe nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwá ngə shüig. ³ Wo ji nə zény ná wo kə shwóg, wo a má dúg micúŋ shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aŋgē nə kə mpús. ⁴ Nji

1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * **1:8** Alúfa nə Oméga: Bíśə, nə kaŋgá áshúshwógú nə áməzhúgúlá yá kál lú gurēk. Ntə má kə ná «mətédúlé nə məshíné». **1:9** 22.8 **1:10** 17.3 † **1:10** Na ji jwów lú shwéndə, jwów ókrísten bwá də ya Cwám̄ba gumá yí. **1:11** 4.5 **1:12** Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zəŋgbá: 4.5 kafwele: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 **2:1** 1.16, 20; Ifz 1.1 **2:2** 2Kr 11.13; 1Yn 4.1

mə ɲəǵə ná jum wo nə sá ɲəgwúǵ, jí nə wo anyíngé ná ceeł mə nda wó á fwo ɗu ceeł mə ná. ⁵ Tádúgág kúl wó ɲǵá zhu nə mbəǵǵá yí, céndúg tádúgá, wo nyíngəg tééd mǵsólúgú myó mí ashúshwóógú. ɲkí ntó dí, mə zə nún, zə yíl cǵ lémba gwó kúl í ɗu tǵw yí. ⁶ Í ɲjúl nə mə ɲəǵə gwág wo nywa nəcé wó mpii mǵsólúgú mí búud bwá ɲǵə bɛ Níkwalá wá, námá nda mə mpii mǵsólúgú myəǵɲg ná. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág isá ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲǵə jaaw məǵ mə Zembí yí. Muud mə bá ntə yé, mə bá yə nyə ɲkul nə a dǵg bumá líf á cǵg í tál *Paradis mə Zembí dí yí.»

Kálaad á Dǵ á Simirna

⁸ Cilág *éngəles á *Dǵ dásá Simirna yé ná: muud jísá mǵtéédúlé nə məshíné yé, nyə á yə nə ndeé a nyíngə gwúm yé, ɲəǵə cǵ ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ɲǵə bwəma nə micún yí, mə mpú ná wo ɲəǵə cǵgə mǵbúwa dí, í ɲjúl nə wo jí nə kúm. Mə mpú bímbí bəǵɲg bwá ɲǵə shiig ná búsa *Oyúden wá bwá ɲǵə ntáma wo jíná yí. Bwá cúgə fwámé Oyúden, búsa buud wá Dǵ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zǵ bá jug, ɲjǵ sá ɵǵɲg í aǵláyé nə sá wo ífwaas. Dúgí, ɲjwú məjamb mə bá zə sá nə bóól búud bín bwá kǵg mǵmbwugud; sá ɵǵɲg í bá bə bí mǵkəgula shú nə sá bí búsa yí í mpúyúg. Bǵ é jug tǵɲ mwǵw wúm. Wo ɵ baagula kuú ɲǵənd wó kə wóós jwów lé shwiy, mə ka bá bwéed wo cǵg nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág isá ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲǵə jaaw məǵ mə Zembí yí. Shwiy ábée í ábúle ná bii múúd mə bá ntə yé.»

Kálaad á Dǵ á Pergâm

¹² Cilág *éngəles á *Dǵ dásá Pergâm yé ná, muud jísá nə kafwele ɲəwá íkóómb íbá yé mə cǵ ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó ɲjúl yí, *caangó mə *Sátan jí nún. Mə mpú nə teem ba ntó, wó mə nada nə jíná dām. Mə mpú ná tǵo ja bwá á gwú wúshined waamá abúgúlág Antipas nún bídí kúl Sátan ɲjúl yí, wo a shígé kǵflya búgá wó ɲǵə *búgula mə yí. ¹⁴ ɲjǵ mə ɲəǵə ná jum wo nə búbaalé isá: wo jí nə bóólúgá búud na bwá ɲǵə bɛ minjǵgúlá mí Balaam. Balaam nyə a jǵguli Balag ná a saág ná buud ɵ *Izəɲyél bwá dǵg ocúú buud bwá ámə cǵgə shú ózembí ɵ áyadúg wá, bwá wúsəg námá mǵnyúul jaɲga dí shú nə bwá bəg nə bəǵǵá bwádí ícəgud. ¹⁵ Wo jí námá nə buud bwá ɲǵə jǵguli minjǵgúlá mí búud bwá ɲǵə bɛ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tádúgá, ɲkí ntó dí, mə leel námá wóós nún, zə lúmbuli nə buud bəǵɲgú nə kafwele jí mə mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág isá ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲǵə jaaw məǵ mə Zembí yí. Muud mə bá ntə yé, mə bá sá ná a dǵg *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námá nyə kwóógú áfufumá í ɲjúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tǵo muud nda mpu yí; muud mə bá námá mpu dwo ɲjǵ muud mə lǵg kwóógú yé.»

Kálaad á Dǵ á Tiyatír

¹⁸ Cilág *éngəles á *Dǵ dásá Tiyatír yé ná: *Mwân mə Zembí, muud jí nə mísh mə ɲǵə lwənya nda mingwiile yé, á jí nə məkuú nda ɲkwáanz yé, ɲəǵə cǵ ná: ¹⁹ «Mə mpú mǵsólúgú myó myésh, tǵo ceełí gwó, tǵo búgá gwó, tǵo sáal dwo, tǵo lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námá mǵsólúgú wó mú ɲǵə sá ja ga dí myá, mí bulya cǵ mí ashúshwóógú. ²⁰ ɲjǵ mə ɲəǵə ná jum wo nə sá ɲəgwúǵ. Wo ɲəǵə dúg mǵsólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ɲəǵə yad ná a jí mudá micúndá mə Zembí,

2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Məť 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 2:8 1.8, 18
 2:9 2Kř 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kř 11.14-15 2:10 Mat 10.28; 1Kř 9.24-25 2:11 20.6, 14; 21.8
 2:12 1.16 2:14 2.20; 1lǵ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sóm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú:
 Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 1lǵ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30;
 Mis 15.20

a ηgó shiig osóol ɔ mósáal bâm ná bwé ηgóg nà sá jan̄ga, bwé ηgóg nà dā ocúdu buud bwé ámā cigé shú ózembí ɔ áyadúg wá. ²¹ Mā a mō yə nyə fwála ná a céndúg tádúgá, n̄ji nyə acéélé yow jan̄ga. ²² Ná ndeé, mā bá sá nyə ná, mā bwíng nyə bwágó *Incwaw í ntugud; nā ndeé, buud bēsh b́nón̄ bwé á sá minəmb wá, mā bá lwó bwo incwaw í ntug, ηkí bwé acéndé mítádúgá nā bwé yow mīsóólúgú mí abábōw myé myəɔɔŋ. ²³ Mā bá námá gwú bwán b́ bēsh, mədɔ mēsh mō ka bá mpu ná mā wé má bigas mítádúgá nā iyéesh í búud, mā bá jóna ná muud yēsh a b́dí, b́ mīsóólúgú myé. ²⁴ N̄ji, b́ bəɔɔŋ óbúgula wá Tiyatír b́ an̄gē nā b́ minjígulá mí múdá wəɔɔŋ wá, b́ buud b́ áshígé nyíi isá bwé ηgó jōw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mā á nyin̄gəyé ná bá káág b́ wúl mbag. ²⁵ Mā j̄i n̄ji ná, b́ mpúg bii sá b́ b́ nā ndí yí kə kumə ja mō bá nyin̄gə zə yí. ²⁶ Muud mā bá ntɔ yé, múúd mā bá síya nā mā ná ndeé kə wóos ja shí ga í bá shín yé, mā bá yə nyə ηkul ná a jwúg nā ikúl byēsh, ²⁷ a ka bá dū fála byo nā ηkád nda muud mā bwú mimbágó mí mpáí yé. ²⁸ Námá nda Dā nyə á yə mā ηkul ná, mā bá námá yə nyə acén-cení mō dū faan mpámán mpámán yé*. ²⁹ Muud j̄i nā məlwə mō gwág yé, kə mpú gwág isá N̄kɛŋkɛ Shíshim ηgó jaaw mədɔ mō Zembí yí.»

3

Kálaad á Dɔ́ á Sardes

¹ Cilág *ɛŋgəles á *Dɔ́ dúsó Sardes yí ná: muud j̄ísə nā mishíshim mí Zembí zangbá nā wəacén-cení zangbá yé mō ci ná: «Mā mpú mīsóólúgú myō myēsh. Buud bwé ηgə bul gwáduga ná wo j̄i kuwó, í njúl ná wo j̄i mbimbə. ² J̄igə ηkasə, wo lúlushig súsúsá í mō lúg ni, í á bá yə. Nəcé mā mō dúg nā misóólúgú myō mí afwóyé bə mílwándulá mísh mō Zembí waam d̄i. ³ Tádúgá nda wó á lág njígulá ná, nā nda wó á gwág wə ná. Céndúg tádúgá, wo nyin̄gəg baagulə njígulá wəɔɔŋ. Wó ká bə kú j̄i ηkasə, mā zə nda júwəl, wo kú mpu ja mō é wóos yí. ⁴ N̄ji, b́sólúgá búud wá wódí Dɔ́ dí n̄ŋ Sardes bwé a shígé wá nyéé nyāŋ mikáándád. Bāŋ wé sɔnón̄ má bá kyey sámbá wá, nā mikáándá mí áfufumá nəcé í j̄əlā nā bwo ntó. ⁵ Ná ndeé, muud mā bá ntɔ yé, mā bá bwééd nyə káándá áfufumá. Mā abulé j̄imbal j̄íná dé kálaad á cug d̄i. Mā bá magulə nyə mísh mō Sósóŋgú waam b́nón̄ wəɛŋgəles béd. ⁶ Muud j̄i nā məlwə mō gwág yé, kə mpú gwág isá N̄kɛŋkɛ Shíshim ηgó jaaw mədɔ mō Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ́ á Filadelfi

⁷ Cilág *ɛŋgəles á *Dɔ́ dúsó Filadelfi yé ná: N̄kɛŋkɛ muud, Muud á obúbálé, muud j̄i nā juwuga njów mō *Dávid yé; muud j̄i ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad íi, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mā mpú mīsóólúgú myō, mā mō juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nā ηkul fad yí. Mā juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nā ηkul, n̄ji wo mō baagulə kéel dām kú kíflya mā. ⁹ Mā bá yə wo buud básə Dɔ́ mā *Sátan dí ɔni, bwé ηgó ci ná básə *Oyúden, bwé nda bə fwámé Oyúden ɔni; bwé ηgə shiig. Mā bá sá ná bwé zág kúd wo məmpwoombá shí, bwé mpu ná mā á cɛel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nā zény ná, məmɛfwó mā bá námá baagulə wo ja fwála lú mákugulə í bá zə kwaga nā shí nyēsh yí. Muud yēsh á shí ga mā bá bwəma nā məkugulə məɔɔŋ. ¹¹ Mā wál bá nyin̄gə zə.

2:23 22.12; Zhe 11.20   **2:25** 3.11   **2:26** 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9   **2:28** 22.16   * **2:28** Námá nda 22.16, acén-cení mō dū faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ηkul Dā mō bá yə múúd wəɔɔŋ yí.   **3:1** 1.4, 16   **3:3** 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2   **3:4** 6.11   **3:5** Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20   **3:7** Iza 22.22; Mat 16.19   **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14   **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9   **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14

Biíg sá wó jí nà ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *tùm gúmá wó.

¹² «Muud mæ bá ntɔ́ yé, mæ bá tâl nyə Zembí waam dí Mpáánzə ná shîm, a nda bá nyingə wú cínɔ́ŋg. Mæ bá cilə nyə jínə mæ Zembí waamə ná jínə lú ngwála mæ Zembí nyúúúléd. Ngwála wəɔŋgú wə Yurúsələm agúgwáan mæ bá wú gwów wə Zembí yé. Mæ bá námá cilə nyə jínə dām ágúgwáan nyúúúléd. ¹³ Muud jí nə mælwə mæ gwág yé, kə mpú gwág isá Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jaaw mæɔ́ mæ Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ́ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éŋgəles á *Dɔ́ dású Ləwdisê yí ná: muud jísá amən yé, wúshinéd abúgúlág, wúshinéd afwámê, amədí á sá jêsh Zembí nyə a té yí, a ŋgə ci ná: ¹⁵ «mæ mpú mísóólégú myó myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwɔ́, kú təla. Wo ɔ́ nywá bə ŋkí təla, ŋkí ntág ŋkí gwɔ́, yáa. ¹⁶ Ná ndéé, nda wó jísá fwaalá, kú təla, kú gwɔ́ ná, mæ bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ŋgə ci ná: “Mæ mæ bíg, mæ músə ná byəɔ́g, mæ anyíngáyé jii təɔ́ sá.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo jí ŋkúŋkwóŋhə, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntɔ́, gwágúlág məcwŋŋ mága: zaág mádí, zə kusə or mæ á mæ shîn fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándə mí áfufumá wo bwaádág, wo nda ná nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwé cwéel míshúd, wo mpúg dág shwóg. ¹⁹ Mɛɛ mæ də lās nə buud mæ céel wá, mæ də súg bwə. Ləlág ŋkúl, céndág mítádúgá. ²⁰ Dugí, mæ təl mpumbéd mæ ŋgə kudə. Múúd mæ ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mæ nyíi nyədí njów zə də nə nya kəl ŋgwúd. ²¹ Muud mæ bá ntɔ́ yé, mæ bá sá ná a zág, sá zə jí mádí caaŋgəd; nəcə ja mæ á ntɔ́ yí, mæ á zə námá, sá pəpá zə jí nyədí caaŋgəd. ²² Muud jí nə mælwə mæ gwág yé, kə mpú gwág isá Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jaaw mæɔ́ mæ Zembí yí.»

4

Gúmá mæ Zembí

¹ Mæ músə nyingə kənd mísh, mæ mú dág mpumbé í njúl ná bagə nŋŋ jəŋəd. Kál mæ á fwo gwág í ŋgə lwɔ́ nda cwôŋ yí í músə ci nə mæ ná: Zaá kúga gwów, mæ zág lwó wo isá í jəlá nə bá zə sŋŋ yí.

² Kú námá bwəy, Nkɛŋkɛ Shíshim mú zə sá mə nda mæ ŋgə cəgə ŋj: *shíshim dí. Mæ músə dág məma *caaŋgə, muud njúl cínɔ́ŋg. ³ Muud wəɔŋgú kə də lwenya nda jɔ́ɔ́ məkwoógú bwə də jów ná zhəspə nə sardwən má, njumbú í mí lyɛ nyə caaŋgə, njumbú wəɔŋg ŋgə lwenya nda kwóógú bwə də jów ná emeróŋ yí.

⁴ Bíl ícaŋgə məwŋm mábá nə ínɔ́ í njúl na caaŋgə ní dí məkooɡú məkooɡú, ocúmbá buud məwŋm mábá nə ónɔ́ bwə njúl ícaŋgə byəɔ́ŋgúd. Bwə nə míkáándə mí áfufumá, nə mítŋm mí gúmá lúúd, mí njúl sífyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú də dagəwa, mí ŋgə zhu na caaŋgəd, nə məjɔŋú, nə ŋkəl mpú. Mə mú dág ilámba zəŋgbá minjidyá na mpwóómbú caaŋgəd, ilámba byəɔ́ŋg bíse míshim zəŋgbá mí də tów mísh mæ Zembí dí myá.

⁶ Mæ dág námá gúl sá cínɔ́ŋg mpwóómbú caaŋgəd nda məma m̄n, ná ŋkúl-ŋkúl nda yēn kristál. Bílégá isá ínɔ́ í njúl míkuwó í á bə na tām caaŋgə nə

3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozê 12.9; 1Kr 4.8
3:18 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sòm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 isá ínɔ́ í njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14

mákoogá makoogá, isá byoong í njúl nà mísh bwama nà nyúul nyêsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóogá í á bə nda zhwambáŋkwuŋ, ábeé nda cwɔ ŋgwúm ntəny, aléel nà mpwoombá nda muud, ányina nda mpal ja á ŋgó jéel yí. ⁸ Mikuwó mí isá mínŋ míni myêsh mí ŋgó bə nà mafaafugá mäsaman mäsaman, faafugá dēsh nà mísh kál jēsh, tɔɔ gwɔw, tɔɔ shí. Mikuwó mí isá míni mí dá wá ŋgwa ja jēsh bulú nà mwásó nɔ:

Zembí Cwámba ji Nkɛŋkɛ, a ji Nkɛŋkɛ, a ji Nkɛŋkɛ,

Zembí á ŋkul nyêsh,

Zembí nyə á bə yé, á jísá yé, á ŋgó zə yé.

⁹ Isá ínŋ íní í ŋgə gúmal nyə, ŋgə ságusə nyə, ŋgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangád, á ŋgə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndeé, ja jēsh isá íní í ŋgə wá nyə ŋgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwúm mábá nə ónŋ bwó á ŋgə kúd məmpwoombá shí, ŋgə yə muud njúl caangád yé gúmá, nyə muud ŋgó cugə kandugə kandugə yé. Bwó ŋgó kəl mitúm mí gúmá myáŋ na mpwóombá caangád bwó ŋgó ci nɔ:

¹¹ Yé Cwámba wúsú, yé Zembí wúsú,

í jala nə bwó yóg wo milwaná, nə gúmá, nə mpífá.

Nacé wo a té isá byêsh;

wo wá wo á ji nɔ í bág, í mú ntág námá bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a njúl caangád yé nyə á bə nə kálaad mbwá məncwúmúd, kálaad wɔɔŋgú njúl, micilyá cwú micilyá tóón, bwó á ka fúlə nyə nə ndeé fad nə lug* mifeedyá zangbá. ² Mə mú námá dúg gúl ŋkácíd *éŋgəles, a ŋgó cúnda gwɔw-gwɔw nɔ: «Zá má mpíyá nə wɛfúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Nə ndeé, tɔɔ jɔŋ dí gwɔw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ŋkul wɛf kálaad nɔ a dúg sá jí cwú yí. ⁴ Mə músə ŋkəny məma yə, nə dúgúlə nɔ kú nə tɔɔ muud nyə á mpíyá wɛf kálaad nɔ a dúg sá jí cwú yí. ⁵ Nji, ŋgwól cúmbá muud mú ci nə mə nɔ: «Kú bɛɛg ji. Dugí, Zhwambáŋkwuŋ á bɛɛnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a má ntɔ sá jēsh; nyə wá jí nə ŋkul wɛf kálaad, a tí mifeedyá zangbá míni.»

Mwá ncwəmbɛ

⁶ Mə mú dúg íí, na tám *caangá, Mwá ncwəmbɛ njúl nda buud bwó á cígə nyə tɔŋ *mətúnuga, a təl na mpédúgá mikuwó mí isá mínŋ nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zangbá nə mísh zangbá; məlaag zangbá məɔŋg wá mishíshim zangbá Zembí nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwá ncwəmbɛ wɔɔŋg nyə á ŋgə shísh nɔ ndeé kə kumə wó muud nyə á bə a njúl caangád yé; a músə lég kálaad múúd wɔɔŋg dí mbwə məncwúmúd.

⁸ Ja Mwá ncwəmbɛ nyə á shín lég kálaad yí, mikuwó mí isá mínŋ nə ocúmbá buud məwúm mábá nə ónŋ bwó mú wusə mənyúul ombúmbudí na nyádí shí məkuú. Bwó á bə, muud yêsh nə bínzhá nə ikwɔw í njúl síyá nə or, ikwɔw

4:8 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mat 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6

5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í du bə kúl ónciŋ ɔ wósógá bwó du lwɔ məkwíindyɛ dí yí; sá jɔɔŋg í du nada, muud jee táám isá nə ndí. **5:5** 4.4; Mat 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwá ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yúa 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zangbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sóm 141.2 bínzhá: 15.2

íni milwándúlá nà cá: cá ni wá mǎjǎgula mǎ óbúgula. ⁹ Bwá mǎsǎ ñgǎ sɛy sasa ágúgwáan. Bwá á ñgǎ sɛy ná:

Wo wá mǎ mpíyá nǎ ñwa kálaad,

wo tí mífeedyá myé

nǎcǎ bwá á cígǎ wo tâñ mǎtúnuga.

Wo á ka tǎ buud nǎ mǎcǐí mwô

shú ná bwá wúg mǐkwám mí *mǐsǎmád,

bwá bǎg buud ó Zembí,

bwá ñgǎ zhu íbɛɛnd byêsh dǐ,

nǎ mǎkál mêsh dǐ, nǎ íkúl nǎ ilwonj byêsh dǐ.

¹⁰ Wo a mǎ sá ná bwá bǎg

faan lú ófada, ñgǎ sɛy nǎ Zembí.

Bwá bá bǎ nǎ íjwûga shí ga nyêsh dǐ.

¹¹ Mǎ mǎsǎ nyiñgǎ kǎnd mǐsh, mǎ mú gwág mǎkál mǎ ncúlyá wǎɛngales bímbí múúd cǐgǎ nǎ ñkul lǎ yí, bǎnǎñ mǐkuwó mí íkukwumuga nǎ ocúmbá buud. Bwá á bǎ bwá mǎ lyɛ caañgǎ ná bííí. ¹² Bwá á ñgǎ cǐ gwów-gwów ná:

Mwá nɛwǎmbe bwá á cígǎ yé,

mǎ mpíyá nǎ lǎg mpífá, nǎ kúm,

nǎ fǎg, nǎ ñkul, nǎ gúmá,

nǎ milwaná, nǎ mǎzhwámá.

¹³ Mǎ mú gwág íkukwumuga byêsh Zembí nyǎ a sá tǎo jonj dí gwów, tǎo wa shí, tǎo shí ga dí shí, tǎo mǎñ yí, nǎ isá byêsh bíś cǐnǎñ yí, byêsh í ñgǎ cǐ ná:

Nyǎoñg njúl caañgǎd yé bá Mwá nɛwǎmbe,

bwá mpíyá nǎ mǎzhwámá,

nǎ gúmá, nǎ milwaná, nǎ ñkul

kanduga á kanduga.

¹⁴ Mǐkuwó mí isá mǐnǎ mǐni mí mú cǐ ná: Amen. Ocúmbá buud bwá mú búdǎw shí, yǎ Zembí bá Mwá nɛwǎmbe gúmá.

6

Mwá Nɛwǎmbe mǎ zǎ tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mǎ mǎsǎ nyiñgǎ kǎnd mǐsh, Mwá Nɛwǎmbe mǎ tí feedyá áshúshwóógá; mǎ mú gwág mǐkuwó mí isá mǐnǎ mǐni, gúl mú kǐm ná: «Zaág!» Kál dé í á bǎ nda ñjum-mpú. ² Mǎ mǎsǎ nyiñgǎ kǎnd mǐsh, mǎ mú dǎg kabulí í njúl ná fuúm, muud njúl gwo gwów nǎ banǎg mbwád. Bwá mú yǎ múúd wǎoñgǎ *túm gúmá. A mú tí njǎond ná, nda á jí mǎntǎ-buud ná, a nyiñgǎ nǎmǎ kǎ ñgǎ ntǎ.

³ Mwá Nɛwǎmbe mú tí feedyá ábɛɛ, mǎ mú gwág kuwó sá ábɛɛ mǎ cǐ ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabulí í mú cúwo, í njúl títí nǎ zhwuñ, muud njúl gwo gwów. Bwá mú yǎ múúd nyǎ á bǎ a njúl gwo gwów yé ñkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tǎwúg ná shwu, kú ná nǎ mǎtǎla, shú ná buud bwá ñgǎg nǎ gwúya. Bwá mú yǎ nyǎ mǎma kafwɛɛ.

⁵ Mwá Nɛwǎmbe mǎ tí feedyá álélɛl, mǎ mú gwág kuwó sá álélɛl mǎ cǐ ná: «Zaág!» Mǎ mǎsǎ nyiñgǎ kǎnd mǐsh, mǎ mú dǎg kabulí í njúl yiyínd, muud njúl gwo gwów nǎ lwud mbwád. ⁶ Mǎ mú gwág nǎmǎ nda kál í ñgǎ cúwo mpádúgá mǐkuwó mí isá mǐnǎ mǐni, í ñgǎ cǐ ná: «Ñgug *blé í zǎ kusha, kǐlo

ngwúnd *danarí ncindí; ngug *orzha wâŋ, okílo olól danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma mósúwədə nē mēlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbē má tí feedyá ányina, mā mú gwág kuwó sá ányina kál dé má ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mísh, mā mú dág kabəlí í njúl nē nyúul məjúwó má mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wəəngə nē jíná nē Shwiy, bəŋ múnjím í á ngə bə nyə mpús. Bwó mú yə shwiy bá bəŋ múnjím ŋkul ná bwó gwúg buud shí nyèsh dí tãŋ kaw ngwúnd á məkəw mənŋ; bwé ngəg nē sá ná bósól búúd bwé yág dósomb dí, bósól yə nē zha, bósól yə nē kwaag-jumə bwə, bósólúgá dŷy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbē má tí feedyá átána, mā mú dág íí, *mishíshim mi búúd shí *alatār. Í á bə mishíshim mi búúd bwé á gwúyəw nəcé Milósú mí Zembí wá, nəcé bwé á bə fwámé ówúshined, bwé á bwiing Milósú mí Zembí váál í jəla yí. ¹⁰ Mishíshim myəəŋ mí á ngə kím gwów-gwów ná: «Yé Nkəŋkə Mása, Mása áfwámé, ngəá wó jəlá nē kunda sá, yá nē buud ə shí bwé á gwú sá wá? Wo é ngə bwey ntáni ná ndéé kə wósó jáyé ja?» ¹¹ Ná ndéé bwé mú ngə yə bwo, muud yèsh jud áfufumá. Bwó mú ci nē bwo ná bwé səlúg milám shí búbaalé fwála, kə wósó ja bəsh bwé é kwaga bímbí bwé jəlá nē bə yí; nəcé í jii ná bósól óshwá bəŋ bənsŋ bwé á ngə sēy wá nē bósól ómínyəŋhə bəŋ bwé fwóg gwúyəw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbē má tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋsə, jwów mú yíndə nē ncuú nda káándə íkúsə, ŋkwoond yèsh ncindí mú bə títíí nda məcií, ¹³ wəacén-cení wá jəŋ bwé mú ngə kud shí námə nda íbumá í líí í dū kud ná múnjwə ja ŋkwə ngə kung yí. ¹⁴ Jəŋ í mú fúlə nyúul nda múúd má dū fúlə kwəlo-kwóló ná; mimbəŋ myèsh nē məŋkwamə mēsh má mú taw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təə ojwú ə shí, təə ofwó búúd, təə milúlúú mí ózimbi, təə mikúkum, təə ŋkácid, təə məlwəá, təə ofulí, bəsh óni bwé mú kə ngə shwəaw míku mí məkwóógú nē məkwóógú ná mimbəŋúd. ¹⁶ Bwé mú ngə ci nē mimbəŋ nē məkwóógú má anéni ná: «Kádágá sə, shwəelúgá sə, sá bəg shwóg-shwóg nē muud njúl caəngəd yé, shwóg-shwóg nē kúl Mwâ Ncwəmbē má kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lú mpimbə mə Mwâ Ncwəmbē bá Muud njúl caəngəd yé í má wósó, muud e faam í?»

7

Məyigyé má bwán ó Zembí

¹ Ja ísá íni í má shín bə yí, mā mú dág *wəéngəles onŋ bwé tál íkósomb í shí ínŋ dí, bwé má káágulə óŋkwə onŋ* wá shí. Bwé á shígé bíd ná ŋkwə kúŋgug təə shí, təə mən, təə məlíí. ² Mə mú nyingə dág ngwól *éngəles ngə wú ngəe kósomb jwəw í dū cúwo yí, a mbíd sá bwé dū bwadulə búúd məyigyé má Zembí á kuwó yí. Nda bwé á yə wəéngəles ónŋ ŋkul ná bwé ntámág shí nē mən ná, éngəles mə á nyingə dág éne mú kím gwów-gwów lás nē bwo. ³ Nyə á ci nē bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí mən, ŋkí məlíí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ə məsáal ó Zembí wúsá məyigyé məmpwoombúd.» ⁴ Mə músə gwág ná buud

6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozé 13.14 **6:9** 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 **6:10** 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 **6:11** jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Ŋŋkwə óni búsa bəəŋg búás nē ŋkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13

bwá á wíyow mayiigyé wá bwá á bæ buud otósshin təd nə məwúm mənə nə ónə,
 ηgələ zhu íbεend í *Izarəyél byēsh dī.

⁵ Í á bæ buud otósshin wúm nə óbá bεend mə Yúda dí,

otósshin wúm nə óbá bεend mə Ruben dí,

otósshin wúm nə óbá bεend mə Gád dí,

⁶ otósshin wúm nə óbá jé mə Azer dí,

otósshin wúm nə óbá jé mə Nεftali dí,

otósshin wúm nə óbá jé mə Manase dí,

⁷ otósshin wúm nə óbá jé mə Símayon dí,

otósshin wúm nə óbá jé mə Lévi dí,

otósshin wúm nə óbá jé mə Isakâr dí,

⁸ otósshin wúm nə óbá jé mə Zabulon dí,

otósshin wúm nə óbá jé mə Yóseb dí,

otósshin wúm nə óbá jé mə Bəηzhamē dí.

Buud óni bēsh wá bwá á wíyow mayiigyé mampwoombád wá.

Kúl mə Zembî

⁹ Ja ámayiigyé éne mə shín yí, mə mú dág búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgə nə ηkul lə yí. Bwá á bæ buud wá ilwoη byēsh, nə íbεend byēsh, nə íkul byēsh, nə məkál mēsh, bwá tál mpwóómbú caangəd, Mwâ Ncwəmbε dí míshéd, bwá mə bwáád íjud í áfufumá, bwá nə máη mə léndú məbwəd. ¹⁰ Bwá á ηgə kím gwów-gwów nə:

Zembî wúsú muud njúl caangəd yé,

bá Mwâ Ncwəmbε wá bwá mə cug sâ.

¹¹ *Wəηgales bēsh bwá mə lyε *caangə nə ocúmbá buud, nə mikuwó mí ísâ mínə wá, bwá mú wusə mányúúl shí ombúbudí na mpwóómbú caangəd, yə Zembî gúmá, ¹² bwá ηgə cí ná:

Amen. Məzhwámá, nə milwaná,

nə fəg, nə akíba, nə gúmá,

nə mpífá, nə ηkul,

bísə Zembî wúsú ísá byé

kandugə á kandugə. Amen.

¹³ Ná ndéé, ηgwól cúmbá muud mú lás, cí nə mə ná: «Ozə bāη bí nə ijud í

áfufumá óni, bwá ηgə wú ηgow?» ¹⁴ Mə mú bεsa nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, wo

wá mə mpú.» A mú cí nə mə ná:

«Búsə buud bwá ηgə wú yáág-yáág cúwáílíd wá.

Bwá mə gusa íjud byáη máciú mə Mwâ Ncwəmbε dí,

sá ná í bəg ofúfumá.

¹⁵ Gwá wá bwá tál na

mpwóómbú caangə mə Zembî dí yí.

Bwá é də yə Zembî gúmá bulú nə mwásə nyədí Mpáánzə.

Muud njúl caangəd yé mə bá wá bwo nyədí gúgáwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwεε gwág zha,

kú nyiηgə bwεε gwág shwáásúlé miná.

Tə yásá tə ηgwól bibibi

nyə abúlé ná nyiηgə nyaan bwo nyúúlíd.

¹⁷ Nəcé Mwâ ncwəmbε

jí tã̀m caangé yé má bá bæ mbaagulé wã̀n,
a bá kã̀ nã̀ bwo máncwũn má ngó wéeshuli
májúwó mã̀ cug mã̀d,
Zẽmbi mú bá fim bwo mæzhwíle mêsh míshád.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwã̀ Ncwã̀mbẽ músã̀ zã̀ tí feedyá á zangbá. Ja á má tí wã̀ ntã̀ni yí, mã̀ mú gwág jon ná kufug tã̀n kúl wã̀la. ² Mã̀ mú dúg *wã̀éngã̀les zangbá bwã̀ du tã̀w mísh má Zẽmbi dí wã̀. Bwã̀ mú yã̀ bwo micwõn zangbá. ³ Engã̀les shús mú zã̀ tã̀w álatã̀r dí, a mbíd kwõw bwã̀ du yã̀ngulã̀ *cã́á yí, í njúl síyã̀ nã̀ or. Bwã̀ mú yã̀ nyã̀ zhwog olabinda nã̀ a jígálug na álatã̀r dí, yíle jã̀ng í bádug nã̀ mægula má míhķęńķę mi búúd myêsh tã̀n *mã̀tũnuga. *Alatã̀r wã̀ngã̀ nyã̀ á bæ síyã̀ nã̀ or cĩng ng mpwóómbú caangã̀d. ⁴ Yíle ólabinda nã̀ mægula má míhķęńķę mi búúd í mú wú *éngã̀les dí mbwã̀d, bád kã̀ wã̀ Zẽmbi. ⁵ Engã̀les mú ñwa kwõw bwã̀ du yã̀ngulã̀ cã́á yí, ñwa kuda álatã̀r dí lwã̀ndulã̀ cĩng ng ná cwóó, a músã̀ wusã̀ shí. Nķél mpú kã̀ kyeg, nã̀ mäjũã̀, nã̀ minjã̀s, shí í mú jág ntañusa.

Micwõn mısaman mí ashúshwóógú

⁶ Wã̀éngã̀les zangbá bwã̀ á bæ nã̀ micwõn wã̀ bwã̀ mú kwã̀musa ná bwã̀ zã̀ lwõ myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwõ yé cwõn. Nã̀ mã̀talumu, nã̀ kuda falã̀ nã̀ mã̀cií í mú shwiy shí. Kã̀w lã̀ shí ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l í mú cumbuli jígã̀, kã̀w lã̀ ílĩ ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l cumbuli náms jígã̀, ikã́á íbã̀s byêsh í mú náms cumbuli jígã̀.

⁸ Engã̀les ábẽẽ mú lwõ yé cwõn. Bwã̀ mú wusã̀ gúl sã̀ mã̀n. Sã̀ jã̀ng í njúl náms nda mã̀ma mbũn í má ja ngwiile. Kã̀w lã̀ mã̀n ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l í mú shĩn bæ mã̀cií mã̀cií, ⁹ kã̀w ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l má íkukwumuga í á bæ mikuwó mã̀n yí í mú yã̀, kã̀w ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l mã̀ ititĩma í mú shĩn cósóg.

¹⁰ Engã̀les aléel mú lwõ yé cwõn. Mã̀ma ácéń-cení mú wú jon dí, a ngó jígã̀ náms nda shigã̀ lã̀ kuda. A mú zã̀ kud kã̀w ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l má míngwã̀z nã̀ milũu míncwũn dí. ¹¹ Ácéń-cení wã̀ngã̀ jínã̀ dé wã̀ Mægwl. Kã̀w ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l mã̀ mã̀ncúwó í mú bæ ñkí gwul; ncúlyã̀ buud bwã̀ á ngã̀ ñgul mäjúwó mã̀ mã̀ncúwó mã̀ng wã̀ bwã̀ mú ngã̀ yã̀ nã̀ mægwl mã̀ng.

¹² Engã̀les ányina mú lwõ yé cwõn. Í mú zã̀ bæ, nã̀ kã̀w ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l mã̀ jwõw, nã̀ ngwúd á mã̀ng mã̀ ñkwoond í, nã̀ ngwúd á mã̀ng mã̀ wã̀acén-cení má mú shila. Sã̀ jã̀ng mú sã̀ ná kã̀w ngwúd á mã̀kã̀w mã̀lã̀l mã̀ mwásí í mú bii yidúgã̀, bulú náms ntó. ¹³ Mã̀ músã̀ nyĩngã̀ kã̀nd mísh, mã̀ mú gwág mpal ngó jéel tã̀m jon a ngó kãm gwõw-gwõw ná:

Wo buud ɔ shí ɔ! Nķwéẽ bí eé!

Nķwéẽ bí ja wã̀éngã̀les olã̀l bwã̀ má lág wã̀
bwã̀ é lwõ myã̀n micwõn yí eé!

9

¹ *Engã̀les átã̀na mú lwõ yé cwõn. Mã̀ mú dúg ácéń-cení nyã̀ á wú jon dí kud shí yé, bwã̀ má yã̀ nyã̀ juwuga bí ncĩmã̀. ² A mú juw bí ncĩmã̀, yíle í mú wú nũn

8:1 Zak 2.17; Aba 2.20   **8:2** micwõn: Zho 6.4, 6; Mat 24.31   **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3   **8:5** 4.5; 6.12-13; Lav 16.12; Eze 10.2   **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12   **8:7** MmN 9.23-25   **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21   **8:11** Zhe 8.14   **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8   **9:1** bí ncĩmã̀: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4   **9:2** Mat 19.28; MmN 19.18

nda yíle í ngé wú mæma kuda dí yí. Yíle jœng í mú lwánd ngúl wêsh ná ndeé jwôw shila. ³ Ikájalá í mú ða cúwo yíle jœng dí ða shulæ shí. Bwé mú yæ ikájalá byœngú váál ñkúl wáacálaafê bwé ða bæ ná ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci næ byo ná í kú bæeg ntáma íkáá næ ílí byêsh, í kág ngæ lúu nji buud bwé cúgé næ mæyiigyé má Zembí mpwóombú wá. ⁵ Bwé mú námá ci næ byo ná í kú ngæ gwú buud bœngú, í yídag tál bwo cwúnd dí tãh onkwoond otóon. Váál cwúnd í á ngæ sá yí í á bæ ná ñkíim-ñkíim nda ja ácálaafê mæ lúu múúnd yí. ⁶ Í bá bæ mwôw mœngá ði, buud bwé bá ngæ sô ná bwé yæ, nji muud kú yæ; bwé bá ngæ jii shwiy, nji shwiy ngæ fúndæ kæ bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byœng í á ngæ bæ nda ikabalí bwé mæ shîn cwœ ná bwé ká næ ndí dóomb dí yí. Í á bæ næ isá mílúúnd nda mitúm mi gúmá myá síyá næ or, bwé næ mæmpwoombú nda buud. ⁸ Bwé á bæ næ ishílú mílúúnd nda budá, mæjæ nda mæjæ mæ ózhwambãñkwu. ⁹ Ibud í á bæ bwo nda íbúdaga í ñkwánz ózimbi bwé ða búdal bud næ ndí yí, nyãñ ncíndá nda ncíndá ómætúwa íkabalí ñkí bulya í ngé julæ kæ næ ndí dóomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáñ mi á bæ nda mikwundú mí wáacálaafê, næ ishushwom; mikwundú myœng wé bwé á ða sá buud mæbôw næ ndí tãh onkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wáñ wé *éngales a bí ncíma, bwé ða jôw nyæ heburê dí ná Abadôn, gurêk dí ná Apolyôn*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóogú í má shîn óni. Bíl intúgúlí í ngæ ná zæ, mæváál mábá.

¹³ Engæles ásamuna mú lwœ yé cwôh. Mæ mú gwág dúl kál í ngé wú mælaag manê mäsé álatâr or má Zembí dí má. ¹⁴ Kál dœng í mú ci næ Engæles ásamuna ná: «Cinyog wáéngales onê básé cœlá ngwœ Ifurât wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wééngales onê bwé á bæ ñkwæmusá shú ðãñ wæla, næ ðãñ jwôw, næ nyãñ ñkwoond næ wãñ mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwú buud íí, kœw ngwúd á mækwœ mælööl. ¹⁶ Ozimbi bwé ða ju næ ikabalí wá bwé á bæ omilyôñ mitad mimbá, mæ a shí gwág bímbí bwé á bæ yí. ¹⁷ Ntô wé mæ á dúg *ntamá a mísh ná bagád yé, mæ a dúg íkabalí næ ozimbi bwé ða ju næ byo wá. Byãñ íbúdaga ñkwánz bwé á búdal íbud næ ndí yí í á bæ, næ otítí, næ nyúul jon læ mpú, næ nyúul ncíná. Byãñ íkabalí næ mílúú nda ozhwambãñkwu, kuda næ yíle næ fíde í á ngæ wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumæ ólööl óni bwé mú gwú buud íí, kœw ngwúd á mækwœ mælööl; í á bæ, næ kuda, næ yíle næ fíde í á ngæ wú ikabalí mímpu dí yí. ¹⁹ Næcé íkabalí byœngú, ñkul nyãñ nyísæ bwo mímpu dí næ míkwundú; mikwundú myáñ mí nda onywá, mísæ næ mílúu, mílúu myœng wé mí ða lwána. ²⁰ Bóólúgá búúnd bwé a shígé fwo yæ næ okwaag-jumæ óni wá, bwé áshígé cænd mítádúgá ná bwé yœw bôw-bôw mísóólúgú bwé á ða sá myá; bwé áshígé yœw yáæ májamb mäsé ózembí óáyadúg dí má gúmá, mbeé ózembí ó or, næ kwóógú bwé ða lúlé *mwaanê næ ndí yí, næ dúl váál ñkwánz na, ozeimbí ó mákwóógú, næ ílí, mbeé ózembí kú næ ñkul má dúgya, ñkí gwág, ñkí kye. ²¹ Buud bœng bwé áshígé yœw mágwú mæ búúnd, kú yœw ncíde, kú yœw janja, kú yœw júwo.

10

Kákáláád á bíbýá

¹ Mæ á nyíngæ námá dúg gúl ñkácíd *éngales ngé shulæ wú jon dí, a mæ fulæ ñkúdí nyúúlúnd nda *sanda. Nyæ á bæ næ njumbú í má lyœ nyæ lúúnd, mpwóombú ngé lwénya nda jwôw; mækuú mé má á bæ nda mæmpín, má ñjúl nda míngwiile

9:3 MmN 10.12-20 9:4 7.2-3 9:6 Zhb 3.21; Zhe 8.3 9:7 Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 9:8 Zhu 1.6

9:9 Zhu 2.5 * 9:11 Apolyôn: Mæ kæ ná «muud caamú-caamú». 9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14 7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12 9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23; Sôm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3

mí kuda. ²Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú ɔɔŋg ná bagə. A mú shulə ná ndeé, təl kuú áməncwúm m̄n̄, wəɔŋg á məkóól cindú. ³A mú k̄im gwów-gwów, námə nda zhwambán̄kwuŋ mə d̄u b̄am ná. Nji nyə á k̄im yí, ɲk̄él mpú mú saal íja zangbá. ⁴Ja ɲk̄él mə sh̄in saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg s̄a ɲk̄él mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zangbá ni, kú cilə gwo.» ⁵Engəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga m̄n̄ wúga cindú yé, mú b̄an mbwəd m̄ncwúm ɲgeɛ jon dí. ⁶A mú k̄een Zembí ɲgə c̄əgə kandugə kandugə yé, nyə muud nyə á té gwów nə is̄á byēsh bí cínɔŋg yí, a té shí nə is̄á byēsh bí cínɔŋg yí, a té námə m̄n̄ nə is̄á byēsh bí cínɔŋg yé; nyə á k̄een nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ja ɛngəles ázangbá mə bá lwə cwōŋ yé yí, *ndimba mə Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey d̄u jaaw osóol ɔ məsáal b̄é *búud ɔ micúndə ná.»

⁸Ná ndeé, kál mə á gwág jon dí í mú nyiŋgə lás nə mə ná: «Kaá wə ɛngəles mə təl məkuú wúga m̄n̄ wúga cindú yé, wo kág ɲwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ní.» ⁹Mə mú kə wə ɛngəles kə ci nə nyə ná a yág mə kúkáláádú. Nyə ntág nə mə ná: «ɲwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cindún, nji ɲk̄i n̄cwōŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰Mə mú ɲwa ɛngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ɲk̄i n̄cwōŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú ná cindún. ¹¹Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í j̄i ná wo kág nyiŋgə jaaw s̄a Zembí mə c̄ɛlə shú zhwoŋ íkúl nə ilwoŋ nə məkál, nə zhwoŋ ojwú-buud yí.»

11

Obwiŋgye obá ó l̄n̄ mə Yésus

¹Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə d̄u ȳiiga is̄á nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg ȳiiga Mpáanzó mə Zembí, nə *alatār, wo l̄j búúd bwə ɲgə yə Zembí gúmə cínɔŋg wá. ²Nji, wo ɔ lúgə mbaadə wúsə l̄ungula nə l̄ungula dí yí, wo kú ȳiiga wo, nəcé bwə á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byəɔŋg í bá tagulə nyaal ɲk̄ɛɲk̄ɛ ɲgwəla t̄n̄ ɔŋkwond məwúm m̄án̄ə ná obá. ³Nji, mə bá yə obwiŋgye obá b̄am ɲkul ná bwə cúndə micúndə myám t̄n̄ mwów tóoshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman, bwə bá ɲgə cúndə bwə mə bwáád m̄iŋkuda.»

⁴Obwiŋgye obá bəɔŋg búsə wəolivyə obá nə ícə í lámba íbá Kálaad Zembí ɲgə ci ná í təl mísh mə Cwám̄ba á shí nyēsh dí yí. ⁵Múúd mə ká ntágulə bwo, m̄iŋwiile mí wós bwo m̄impu dí, jígal búúd bwə ɲgə lúmbali nə bwo wá. Haaw! Muud yēsh mə ntágulə bwo yé, á j̄elá nə bá yə ntó. ⁶Búsə nə ɲkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywə té mwów bwə ɲgə cúndə micúndə mí Zembí yí, búsə nə ɲkul yid məjúwó mə m̄əncúwó mə nyee mácií, búsə nə ɲkul nti ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja j̄esh bwə céel yí.

⁷Ja bwə bá sh̄in bwiŋg s̄a bwə á j̄ela nə bwiŋg yí, biin í bá wú bí ncimə dí zə s̄a bwo d̄əomb, ntə bwo ná ndeé gwú bwo. ⁸Mimbimbə myán̄ mí bá já mbaadəd, ɲgwəla án̄n̄í dí, ɲgwəla bwə á bwambulə Cwám̄ba kwolós dí yí. ɲgwəla án̄n̄í wəɔŋg, dé j̄ínə lú *ndimba wə Sódom, ɲk̄i ntág Iḡipten. ⁹Buud w̄a ikúl, nə ibeend, nə məkál, nə ilwoŋ bwə bá zə d̄u beny m̄imbimbə nyəɔŋg t̄n̄ mwów məlólə ná kál, bwə kú magulə ná bwə d̄ulag myo. ¹⁰Buud w̄a shí bwə

10:2 5.1; 10.8 **10:3** Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 **10:6** Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 **10:8** Eze 2.8-3.3 **11:1** 21.15 **11:2** Sóm 79.1; Luk 21.24 42 ɔŋkwond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 20j 1.10; Sóm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódom: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Iḡipten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20

bá gwág máshusug nà shwiy dáj dɔɔng. Bwó bá tâl mázan, ngə kənda məcwúm nəcə *buud ɔ mícúndə óbá bɔɔng bwó á tâl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwów málól nà kúl mɔɔng má ká cɔ, Zembí yámb bwo wúl ngúl á cug, bwó mú tów títálí nà makuú máj. Nə ndeé, ikukwende í bá bii búúd bwó á zə də beny bwo wá. ¹² Bwó mú gwág dúl kál í ngə wú jon dí, í ngə ci nə bwo gwów-gwów nə: «Bádúgá zə kâ!» Bwó músə bád mɪŋkúdíd kə kumə jonɔd, buud bwó á ngə lúmbulí nə bwo wá bwó ngə dúg. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dɔɔngád, kəw ngwúd á məkəw wúm má ngwəla í mú shugala shí, buud otóshin zangbá bwó mú yə nə ntaŋsálə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bɔɔng bwó áshígé yə wá, bwó mú ngə yə Zembí a gwów gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábɛé í má cɔ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zangbá

¹⁵ Nə ndeé, *ɛngəles á zangbá mú lwɔ yé cwôŋ. Məkál má mú kyɛɛg jon dí nə ŋkulú nə:

Cwámba wúsú wə músə nə ijwúga juwúlə nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé. Nyə e jwú kanduga á kanduga.

¹⁶ Ocúbá buud məwúm móbá nə óŋɔ bwó á də bə bwó njúl byáŋ ícaangəd mísh má Zembí dí wá, bwó mú wusə mányúúl shí ombúbudé, yə Zembí gúmá.

¹⁷ Bwó á ngə yə nyə gúmá bwó ngə ci nə:

Sə ngə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwámba, Zembí á ŋkul nyêsh, Zembí jísə yé, nyə á bwey námə də bə yé.

Sə ngə yə wo akíba nə wo wɛɛfálə məma ŋkúl nywô, tâl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô, fwála í má wóós nə wo sámbúg buud bwó á yə wá milású, fwála á nə wo yág osól ɔ mäsáal bwô myána myánj;

osól ɔ mäsáal bɔɔng búə, nə *buud ɔ mícúndə nə mɪŋkɛŋkɛ mi búúd í, nə bɔɔng bɛsh bwó á ngə ŋwa jínə dwô nə gúmá wá, tɔɔ ozhizhe ɔ búúd tɔɔ fwámé búúd.

Fwála í má wóós nə wo cáámug buud bwó ngə caam shí wá.

¹⁹ Bwó mú juw Mpáanzə má Zembí jonɔd, *wóle sɔ jé í mú nyín nyédí Mpáanzə. Mɪŋəs mí mú béduga jonɔd, nə məjuné, nə ŋkél mpú, shí í mú jág ntaŋusa, matáləmu má ngə kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ŋkəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós jonɔd; í á bə, mudá má bwáád yásə tâŋ káándə, makuú mə tâl nyə mbyólúd, nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wɔɔng í njúl nə wacén-céní wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum nə ntám, a ngə kɪm nə məcɛy má minú nə a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyɪŋgə wóós jonɔd. Jâŋ í á bə, dúl wáál ŋkəndú ŋkí bwaag, a njúl títíí nə zhwuŋ, a mbíd milúú zangbá nə məlaag wúm; milúú zangbá míni mí njúl, lúú wêsh nə *túm ícɪ. ⁴ Kwundú yé í á wéend wacén-céní

11:11 Eze 37.9-10   **11:12** 2Oj 2.11; Mis 1.9   **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20   **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28   **11:16** 4.4   **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18   **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6   **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ; 1Oj 8.1, 6   **12:1** Iza 7.14; 26.17   **12:3** ŋkəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24
12:4 Dan 8.10

wâ jon, kəw ŋgwûd á məkəw málóól, wusə shí. Ŋkəondú éne nyə á kə tōw mudá nyə á ŋgə bə ná a zə byá yé mpwóómbúd ná, nji ná mwán mós byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán mós jálá nə fála íkúl nə ŋkád yé. Bwá mú ntâg ŋkény mwán yé wəŋŋgú kə nə nyə wá Zembí, nyádí caanŋád. ⁶ Mudá nyé mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembí nyə á bwey kwambulə nyə jiya yí, shú ná bwá kág wíil nyə wu tãŋ mwōw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm māsaman.

⁷ Ná ndeé, dəamb í á ka zə kyeg jonud. Míshiyél bánŋh *wəŋgəles bé jáŋ kóomb, ŋkəondú bánŋh bé wəŋgəles jáŋ kóomb. ⁸ Nji, ŋkəondú bánŋh jé gwoong bwá áshígé lal mánkul; ná ndeé bwá mú bə kú ná nə jiya jonud. ⁹ Ná ndeé, nda Míshiyél bánŋh wəŋgəles bé bwá á ntə bwo ná, bwá á ka wánŋulə wusə ŋkəondú anání éne kúga shí, nywá a yág bwá jów ná Njwú məjamb yé wəŋgú, nyə Sátan, muud ŋgə shüig buud ə shí ndon bēsh yé, bwá á wánŋulə wusə bánŋh bēsh wəŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə ci nə ŋkulú jon dí ná:
Fwála Zembí mə cug búúd yí í mós wósós,
nə ŋkul nyé, nə íjwúga byé,
nə mpəl mós Kríst yé.

Nacé bwá mós wánŋulə wusə múúd ontaandé shí.
Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé s ómínyonhə bású
kə də jaaw Zembí tə ibulú, tə mimwásó yé.

¹¹ Bwá á mós ntə nyə ŋkul nacé macíi mə Mwá Ncwəmbe.

Bwá á mós ntə námə nyə ŋkul nacé bwiingálə bwá á bwiing lán mós Yésus yí,
bwá áshígé cəel cug jáŋ váal á ná bwá fúndá shwiy.

¹² Gwá wá má cí nó:
nə jon lə gwōw, nə bí bəŋŋ njúl nūŋ jon dí wá,
gwágúgá məshusug!
Nji, məntágulə nə bí, shí nə mánŋ!
Nacé Njwú məjamb mós shulə nūŋ bídí,
a mpú ná fwála í mós lúg nyə bíbíyá,
a mós ntâg bul nyada.

¹³ Ja məma ŋkəondú éne nyə a dúg nə bwá mós wánŋulə wusə nyə shí yí, nyə á ka za julya nə mudá nyə a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ Nji, bwá mú yə múdá wəŋgú məma məfaafugó məbá nda məfaafugó mós mpal, ná a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwá jəla nə kə wíil nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ŋkəondú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ŋgə yámb məjúwó nə mpu yé, mós ŋgə wō nda ŋgwəŋ ŋgə wáámb mudá ná mós kə cə nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ŋgwəŋ wəsh ŋkəondú nyə á ŋgə yámb nə mpu ní. ¹⁷ Ŋkəondú mú jág gwág múdá wəŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lumbúli nə bəŋŋ bwá mós lúg mpwong buud mə múdád wá, búúd bwá ŋgə baagulə isá Zembí nyə á ci ná í bág yí, bwá ŋgə bwiing lán mós Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shə á mánŋud.

12:5 19.15; Sđm 2.9   **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwōw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm māsaman: 11.2   **12:7** Dan 10.13; Yúd 9   **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31
12:10 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1   **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbe: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4   **12:12** 18.20   **12:14** mimbú mílól nə kúl: 11.2   **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21

13

Biin á mâḥ

¹ Nə ndeé, mə mú dóg gúl biin ḡgá bád wú mâḥ, biin ni njúl nə məlaag wúm, milúú zanjbá. Məlaag wúm mənə mäsə na, laag dēsh nə *túm ícī; mínə mə *bwaasúlə mpu mə njúl nyə cilyá milúúd. ² Biin mə á dóg jəḡḡú í á ḡgə bəḡḡa ḡkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwə də jəw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambáḡkwuḡ. Ḥkəəndú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícī jé nə yááḡ-yááḡ íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəḡ á ná nyə é yə. Nə ndeé, fəḡ nyəḡḡ mú bále yál. Buud ə shí ndon bēsh bwə mú ḡgə jág káam, bwə mú ḡgə bə biin jəḡḡ kúl í á ḡgə kə yí. ⁴ Bwə á ka kúd ḡkəəndú məmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin ḡkul nyé yé, bwə mú námə ḡgə kúd biin məmpwoombú shí ḡgə ságusə nyə nó: «Zá jí nda biin ga yé, zə jí nə ḡkul lúmbulí dóómb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú nə á ḡgəḡ nə lás məbəl-ḡkandí, ḡgə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ḡkúl nə á sááḡ sóólúḡú yé tḡḡ ḡḡkwəənd məwúm mənə nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembí bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də jí yí bwaasúlə mpu, təə buud bwə njúl jəḡ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwə mú yə nyə zhíí nə á lúmbálíḡ nə mḡḡkəḡḡkḡ mí búúd, a ntə bwo. Bwə á yə námə nyə ḡkul nə á sááḡ misóólúḡú myé íbēənd byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoḡ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí bēsh mínə mə áshíḡé cilya kálaad á cəḡ dí ja Zembí nyə á fwə shí nə ḡwów yí, bwə bá kúd biin ni məmpwoombú shí; kálaad á cəḡ wəḡḡú jí kálaad mə Mwā Ncwəmbə bwə á cíḡə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə mə ḡwág yé, a ḡwág! ¹⁰ Muud yēsh í á bə cəḡḡá nə á bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəḡḡ í á bə nə á bá ḡwúyow nə kafwele yé, a ḡwúyow. Sá jəḡḡ wə jí nə mḡḡkəḡḡkḡ mí búúd mí jəlá nə bul bə nə jísow, bwə bií búḡə məbwə məbá.

Biin á shí

¹¹ Nə ndeé, mə mú námə dóg gúl biin ḡgə cúwo wú shí. Jāḡ í á bə nə məlaag məbá mə njúl nda məlaag mə mwā ncwəmbə; í á ḡgə lás nda ḡkəəndú.

¹² Jāḡ biin mú námə zə lwóya ḡkúl nyēsh biin áshúshwóóḡú í á bə nə ndí yí, biin jəḡḡ ḡgə dóg. A mú sá ná, shí nə buud ə shí bwə kúdúḡ biin áshúshwóóḡú yááḡ-yááḡ fəḡ í á yál yí məmpwoombú shí. ¹³ Biin ni mú ḡgə sá məma *máshimbá váál á nə á jəw kuda í shulə wú jəḡ dí buud bwə ḡgə dóg. ¹⁴ A mú ḡgə shíḡ buud ə shí nə məma máshimbá nyə á yéyow zhíí nə á ḡgəḡ nə sá, biin áshúshwóóḡú ḡgə dóg yí. A mú cī nə buud ə shí nə bwə sááḡ vəḡuli mə biin í á cəḡə nə fəḡ kafwele yí. ¹⁵ Bwə mú yə nyə zhíí nə á sááḡ nə vəḡuli biin í kúwog shú nə í lásúḡ, í sááḡ nə bwə ḡwúḡ buud bēsh bwə ákúdé gwo məmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwə wíyáḡ məyíḡyé ḡkí mbwə məncwúméd ḡkí mpwóómbúd, buud bēsh, təə ozhizhe ə búúd təə fwámé búúd, təə mimbúmbúwá təə mikúkúm myēsh, təə ofalí təə məlwəə mēsh, nə bēsh bwə wíyáḡ məyíḡyé. ¹⁷ Muud yēsh mə bə kú wíya məyíḡyé məḡḡ yé nyə é bə, cī á kú kusə sá, cī á kú námə kusha təə sá. Məyíḡyé məḡḡ mə á ḡgə bə, gúl ja í bə jínə mə biin áshúshwóóḡú, gúl ja nəmbə á jínə dəḡḡ.

13:1 mḡḡ: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9
13:3 17.8 **13:4** Sóm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 ḡḡkwəənd: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5
 Mwā Ncwəmbə: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8
13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2

¹⁸ Na má jii fúg. Muud ji na ikán wá jí na nkul bála nɔmbɔ má biin jɔɔng, nɔcɛ nɔmbɔ wɔɔngú jisɛ mɔyɛigyé má jíná lú múúd. Nɔmbɔ wɔɔng wá mitɛd mɛsaman na mɔwúm mɛsaman na isaman.

14

Mwâ nɔwɔmbe bânɔnɔ buud bwá á wú míkɔwámúd wá

¹ Mɔ mɔsɛ nyingɛ kɛnd mɛsh, mɔ mú dúg Mwâ Nɔwɔmbe tál lúú mbán bwá da jɔw ná Siyôn yíid, bânɔnɔ buud otósoshin tɛd na mɔwúm mánɔ ná ónɔ. Buud bɔɔng bwá á bɛ na jíná má Mwâ Nɔwɔmbe na dé má Sónngá yé cilyá mpwóómbúd. ² Mɔ mú gwág kál ngá wú gwɔw, í ngá shwag nda mɔjúwó má mpân, í ngá saal nda nkél mpú áyíyáág; kál dɔɔng í á ngá gwíg nda ibíhɔnzhá ná buud bwá ngá bwam. ³ Bwá á ngá sey ngwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbú caanngád, mikuwó mí isá mínɔ ná ocúmbá buud bwá njúl. Kú na ngwól múúd nyɛ á bɛ na nkul jíg ngwa wɔɔngú, námá nji buud otósoshin tɛd na mɔwúm mánɔ ná ónɔ bwá á zhu shí wá, bɔɔng Zembí nyɛ á jéna tɔn shú ná bwá wúg míkɔwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwele lweegashi ícug na nyá budá, bwá á da jí óncwiyé. Bwá da ngá bɛ Mwâ Nɔwɔmbe kál jésh á ká yí. Zembí nyɛ á féesh bwo mpádúgá buud, á jéna tɔn shú ná bwá wúg míkɔwámúd. Nyɛ á sá ntó shú ná bwá bág bá Mwâ Nɔwɔmbe tɔn nda mpumá ashúshwóógú bwá da kɛnd koogá shú má Zembí yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bény mímpu myán bwiing ijóó, bwá á bɛ ntág kú na tɔɔ sá á jumág.

Jwɔw á mazhúgúlá

⁶ Mɔ mú nyingɛ dúg ngwól *éngales ngá jéel tɔm jɔn. Nyɛ á bɛ na Jɔjɔ Kéel á kandugá kandugá ná a bwíingug buud ɔ shí, ilwon byésh, na ibeend byésh, na mákél mɛsh, na ikúl byésh. ⁷ Nyɛ á ngá ci gwów-gwów ná: «Gwóóógá Zembí, yógá nyɛ gúmá nɔcɛ fwála lú sémbyé mílásá má wóós. Kúdúgá nyɛ mɔmpwoombú shí, nyɛ wá nyɛ á sá gwów ná shí, á sá mɔn na mɔncwun!» ⁸ Ngwól éngales, éngales ábɛɛ mú ngá bɛ ashúshwóógú á ngá ci ná: «Babilon má bwíl, ngwála í á da jwɔɔ ni í má bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byésh na janga nda bwá da nywíl búúd na mɔlwɛg ná, í má bwíl.» ⁹ Ngwól éngales, éngales aléel mú námá ngá jéel tɔm jɔn á ngá ci gwów-gwów ná: «Múúd mɔ ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, á wíya mɔyɛigyé mán ngá mpwóómbúd, ngá mbwád, ¹⁰ Zembí mɔ bá námá ngulal múúd wɔɔngú mpimbɔ jé nda bwá da ngulal múúd mɔlwɛg ná. Á bá yɛ nyɛ gwo nyádí bálá mpimbɔ dí, kú cweel na gúl sá. Muud wɔɔng mɔ bá bwama ná cwúnd kúl kúda ná fidá í ngá gwɔ yí. Á bá bwama ná cwúnd jɔɔngú, minjɛnkɛ mí wáéngales ná Mwâ Nɔwɔmbe bwá ngá dúg. ¹¹ Buud bwá ngá kúd biin mpwoombú shí, kúd námá vuguli jé mpwoombú shí, bwá wíya námá mɔyɛigyé má jíná dé wá, yíle kúda í ngá sá bwo cwúnd yí í bá ngá bád kandugá á kandugá. Bwá bá yóla, ná mwásá ná bulú, kú ná wogá.» ¹² Í bá jii ja jɔɔng ná minjɛnkɛ mí búúd mí mpúg jisɔw, bá buud bwá ngá baagula isá Zembí nyɛ á ci ná í bág yí, bwá ngá *búgula Yésu wá. ¹³ Mɔ mú gwág kál ngá ci jɔn dí ná: «Cilóg sá má zá jaaw wo ga: Tééd kíkídígá, buud bwá é ngá yɛ bwá njúl buud ɔ Cwámá wá, báá bwá má jɛla. Haaw, mɔ Njɛnkɛ Shíshim, mɔ ngá

14:1 22.4 mbán bwá da jɔw ná Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otósoshin tɛd na mɔwúm mánɔ ná ónɔ: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 **14:3** 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 **14:4** Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sóm 146.6 **14:8** 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mɛt 19.24; Sóm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 **14:11** 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10 **14:13** 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10

magulá ná bwá má jəla, bwá má yəwala nə iséy byán, nəcé misóólégú myánj mí ngə bɛ bwo.»

Bwá bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dɛg ɲkúdu áfufumá, muud ɲjúl ɲkúdu wəɔŋ dí, a ɲgá bɛɛla nə Mwān mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmá lúúdu, í ɲjúl síyá nə or, a mbíd ɲjawá báágá bwá dɛ saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembí a ɲgá kām gwów-gwów ɲgə ci nə muud nyə á bə a ɲjúl ɲkúdu yé ná: «ɲwag báágá másaag dwò wo sáágug shí, nəcé fwála lé másaag má wós, idāw í mú mɪngwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a ɲjúl ɲkúdu yé mú ɲwa báágá másaag dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembí nyísə jon dí yí; nyə á bə námá nə báágá másaag í ɲjúl ɲjəwá. ¹⁸ Ngwól éngəles mú wú álatár dí; nyān nyə á bə nə ɲkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwów ci nə nyəɔŋ nyə á bə nə ɲjəwá báágá másaag yé ná: «ɲwag báágá másaag dwò, wo kág shí, kə ɲgə sámb ikan í *vɪnyə ɲgə sɛɛŋ, í má shin tí.» ¹⁹ Engəles mú ntāg ɲwa báágá másaag dé. A mú kə shí, kə ɲgə sámb ikan í vɪnyə ná ndéé, kə dɛ shwu məma fadɛga dí, kál mpimbə má Zembí í é nyām byo yí. ²⁰ Fadɛga jəɔŋ í á bə, wo fwo wú ngwála kə bugád. Bwá á ka kə nyām byo wu. Í á ka bə, bwá ɲgə nyām ntáni, məciú má mú dɛ júg ná júg júg, má sá məma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndéé kə wós cé mpu kabulí, í á ɲgə wò ná ndéé kə jee wós ókilómáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zəngbá wā məzhúgúlá

¹ Mə mú dɛg dúlégá *shimbá í má nyingə wósə jonɛd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəéngəles zəngbá bwá mbíd okwaag-jumə zəngbá wā məzhúgúlá, bəɔŋg Zembí mbí bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dɛg gúl sá ɲjúl nda məma mān, í ɲgə faan námá nda yēn, í ɲgə bə fulá nə kuda. Mə mú dɛg íí, buud bwá á bə ná, ɲkul nyán í á ntə biin í ntə vɛguli jé ntə námá tān í ɲgə bwəma nə jíná dé wá, mə mú dɛg búúdu bəɔŋg bwá təl məma mān məɔŋgúd, bwá mbíd íbínzhá Zembí nyə á yə bwo yí. ³ Bwá á ɲgə shil ɲgwa má Moyíz sól məsáal má Zembí, ɲgwa wúsə námá ɲgwa mə Mwā Ncwəmbɛ yí. Bwá á ɲgə ci ɲgwa wəɔŋ dí ná:

Yé Cwámba wúsú Zembí á ɲkul nyēsh,
misóólégú myó misə mí ázəgá-dúg, mí á káámúg.
Məzhíí wó dɛ kyey má māsə otútəlí,
māsə məzhíí má obúbólé,
yé ɲjwú ɲgə jwú nə ikúl í cúgə *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba,
zə ji nə ɲkul sá mədúgú ná nyə afúndáyé jíná dwò,
nyə ayáyé dwo gúmá yé.

ɲji wo wó jí Zembí;
ikúl byēsh í bá zə,
zə kúd wo məmpwoombú shí,

14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 **14:14** 1.7, 13 **14:19** 19.15; Iza 63.1-6

* **14:20** Cilyá á yág wúsa ná «osutəd tósšhin nə mitəd misaman». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9
15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ɲgwa:
MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 **15:4** 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

nacé wóó sámbúla wó ða cígal mílósú yí í á má nyîn.

⁵ Mə mūsə nyingə kənd mísh, mə mú ðág Mpáánzə má juw jon dí, í njúl banda í ða lwo ná Zembí jisə búúd bə dí yí. ⁶ Wəéngəles zəngbá bwə mú wú cínəng cwú, wəéngəles bwə á bə ná bwə zə jág jugəshí shí nə okwaag-jumə zəngbá wá. Mimbwéedí myáŋ mí á bə leedyá nə fwámé lē* njúl ŋkí jág fumə, ŋkí ŋkənəwə; bwə á bə bwə má fif mífwəngə mí or míkugəd. ⁷ Míkuwó mí isá mínə míni, gúl í mú yə wəéngəles zəngbá óni ikwôw zəngbá. Ikwôw byəng í njúl síyá nə or; í njúl lwándúlá nə mpimbə má Zembí ná cwóó, Zembí ŋgə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bíðugi *Mpáánzə Zembí ná ŋkáá; ná ndéé, kú nə muud mə bə ná ŋkul nyí Mpáánzə té ní wəsh, kə wóós ja wəéngəles zəngbá bwə bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zəngbá yí.

16

Ikwôw zəngbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *Mpáánzə Zembí, í ŋgə ci nə *wəéngəles zəngbá nə ŋkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zəngbá bísə nə mpimbə má Zembí iní, bí kág shwu shí nyêsh».

² Engəles ashúshwóógú mú kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwə á bə nə məyigyé mə biin, bwə á ŋgə kúd vəgəli jé məmpwoombá shí wá, dúlágá váál mbíya cey-cey ígúságə í mú shwiy bwo nyúúlúd.

³ Engəles ábēé mú kə nə jé kwôw kə shwu māŋ. Məjúwó má māŋ mə mú bə məcií məcií nda bwə ámə gwú múúd cínəng, ocúdu bēsh bwə ŋgə cugə māŋ wá bwə mú shîn yə.

⁴ Engəles aléel mú kə nə jé kwôw kə shwu míngwəzə nə mánəcwuŋəd, myēsh mí mú bə məcií məcií. ⁵ Mə mú gwág *éngəles mə jwú nə mənəcúwó yé má ci nə Zembí ná:

Wo wə jí bəle bə Zembí, wo Zembí jisə yé, wo nyəng wo á bwey bə yé; wo jí tətəli nə váál wó má cígal mílósú ní.

⁶ Nacé bwə á gwú míŋkəŋkə mí búúd myó nə *buud ə mícúndə bwó, sá jəng wə wó mə sá ná bwə ŋgúləg məcií yí. Sólúgú wəng í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *alatár dí, í ŋgə ci ná: «Haaw! Yé Cwáməba wúsú Zembí á ŋkul nyêsh, sémyé wó ða sámb búúd mílósú yí wúsə bábálé nə tətəli.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówúd. Jwów mú lág ŋkul ná í jígalúg buud na kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúŋ kuda mú jígal bwo. Bwə mú ŋgə lás nə Zembí bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwə yida ban ná bwə acéndé kuú njəond yə Zembí gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caəngə má biin dí. Yídúgú í mú shwiy nyódí faan dí ná ŋkwed, məcey má mú bii búúd váál á ná muud məcey kwəgələ júm. ¹¹ Bwə mú ŋgə lás nə Zembí á gwôw *bwaasúlə mpu nacé məcey nə məfəŋ bwə á bə nə ndí má. Nji, bwə nda bíð bów-bów mísóólúgú myáŋ.

¹² Engəles ásaməna mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ŋgwəzə bwə jów nə Ifrət yí. Ŋgwəzə í mú yísh shú ná micí myá kóómb jwôw í ða cúwo yí mí bág bə nə zhíí.

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lē; Jisə dúl váál káándə ájujaambwó, nə lalələ kus. **15:7** 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sóm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sóm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sóm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3 **16:9** 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11

13 Mə mú dág bów-bów mîshîshim mîlól mí mə wóós íf, wúga wú ñkəəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á íbəmb mpu dí. Bów-bów mîshîshim myəəng mí á bə námá nda mîkwóŋ. 14 Jísə mîshîshim mí májamb mí ñgə sá isâ í ntə búúd ñkul yí. Mí də kə mící myâ shí ga nyêsh dí, kə də sɛɛŋg bwo shú ná bwə bág sá lúmbáí məma jwów bwə də jów ná jwów mə Zembí á ñkul nyêsh yí.

15 Wəmba ñgə ci nó: «Dəgí, mə bá zə nda júwâl. Muud ñgə ji ñkasə a ñgə baagələ mimbwéedí myé ná a kú bá kyey shushwáás ñwa shwón yé, nywáá mə jəla.» 16 Mîshîshim míni mí mú sɛɛŋg mící kál bwə də jów heburə dí ná Armagədôn yí.

17 Əngələs ázəngbá mú kə nə jé kwów kə shwu ñgúlád. Dúl kál í mú wú caəngə mə Zembí dí zə cúwo Mpáánzə Zembí, í mú ci nó: «Í mə bə.» 18 Minjəs mí mú dagəwa, məjunú gwúg, ñkəl mpú kə saal, shí jág ntaŋusa váál í afwóyɛ bwɛɛ ntaŋusa té búúd bwə á ji shí ga dí yí. 19 Məma ñgwála ánúní mú bósog məŋkəw məlól. Ikúl ishús mîngwála myáŋ mí mú bwíl. Zembí mú kənd mîsh məma ñgwála á *Babilon, a mú yə ñgwála wəəŋgú kwów nə mpimbə jé í ó də musəla nda məlwəg. 20 Í mú ka zə bə, məŋkwamə mēsh shín wəenzh, mimbəŋ myēsh shín jimb. 21 Yáag-yáag mətáləmu mə mú ñgə wú joŋ dí ñgə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətáləmu ñgwúd jee jilə okílo məwúm məŋə. Buud bwə mú yida *lás nə Zembí bwaasələ mpu nəcé kwaag-jumə á mətáləmu ní nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intəgúlí

1 Nə ndé, *wəəŋgələs zəngbá bwə á bə nə ikwów zəngbá wá, ñgwúd a cínəŋg mú zə ci nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwó wo intəgúlí í bá bii mbyóóŋg múdá í á mə kwambələ jiya mpédúgá mîshwú ní yí. 2 Nyédí wə mící myâ shí mí á wusə manyúul jaŋga dí yé; buud ə shí bwə á fudə nə jaŋga dé nda bwə də fudə nə məlwəg ná.»

3 Əngələs éne mú kə nə *jím jām nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dág ñgwól múdá njúl gúl biin dí, biin í njúl títí nda kəŋ. Biin ní í á bə nə mínə mə *bwaasələ mpu cilyá nyúl nyêsh, nyə nə milúu zəngbá nə məlaag wúm. 4 Mudá wəəŋgú mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcíí, míl tí nda kəŋ. Nyə á bə nə misəŋgá nə oŋkaaw bwə njúl síyá nə or, nə ijímə í məkwóógú, bósólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwə də jów ná pərlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwád, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándálá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo isâ í jaŋga dé. 5 Dúl jínə lú *ndimba í á bə nyə cilyá mpwóombúd ná:

«*Babilon anúní, budá ó jaŋga nyəəŋgú wán,
nyəəŋgú á dana dana isâ yâ shí ndon.»

6 Mə mú dág múdá wəəŋg nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud ná nyə á ñgul məcíí mə mîŋkəŋkə mí búúd nə məcíí mə búúd bwə á gwúyəw nəcé Yésus wá.

16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45   **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbáí: 19.11-21   **16:15** 3.3, 18   **16:17** 16.1; Iza 66.6   **16:18** 4.5; 6.12-13   **16:19** 14.10; 18.2   **16:21** 11.19; 16.9   **17:1** Zhe 51.13   **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4   **17:3** biin: 13.1-2   **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13   **17:5** Zhe 2.20; Ozè 1.2   **17:6** 16.6

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engales mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndimba mə múdá éne, tə ndimba mə biin í ngə nkény nyə ni, biin jí nə milúú zangbá nə məlaag wúm ni.

⁸ «Bin wó ámə dúg ni í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jɛɛ yí. Nə ndeé, buud ɔ shí bwə bá káam ja bwə bá nyingə dúg biin ni yí, bwə bá káam nəc é í á shí bə, í cúgé ná, nji í bá nyingə nyín. Buud ɔ shí bwə bá káam óni, í bá bə bəɔng mínə mə cúgé micilyá kálaad dí wá; nəc tééd námə ja Zembí nyə a fwɔ shí nə gwów yí, mínə mə hwey bə micilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í jii wa nə muud wámbulág isə nə fəg. Milúú zangbá wó dúg míni, jisə mimbəŋ zangbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jisə námə micí zangbá. ¹⁰ Micí zangbá myɔɔng dí, mítɔɔn mí cúgé ná micí, ngwúd wusə, ngwúd í afwóyɛ zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyingə bə ni, gwáméfwó jisə cí á mwəɔmb. Bəŋŋ micí zangbá wə búś; a ngə námə kə kúl á kó jɛɛ yí. ¹² Məlaag wúm wo ámə dúg mənə məsə micí wúm. Myəŋ mí afwóyɛ ná bə nə məfaan mə íjwúga; nji, bəŋŋ biin bwə é jwú nji wəla ngwúd. ¹³ Micí myɔɔng myəsh mısə nə tédúgá ngwúd, nə mí yə biin mpífə nyáŋ nə nkul íjwúga nyáŋ. ¹⁴ Myəsh mí é lúmbəli nə Mwā Ncwəmbə, nji Mwā Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəc nywáá jisə Cwamba míl micwamba myəsh mí ngə gwɔɔ yí, Cí í jwú nə micí myəsh yí. Bəŋŋ buud nyə á mə jəw wá, bwə wə bwə bá cú micí myɔɔng. Nəc nyə a féesh buud nyə á jəw wá, búśə nyə wəabúgúlág.»

¹⁵ Engales mú nyingə ci nə mə ná: «Mishwú wo ámə dúg mbyóŋg múdá mə kwambulə jiya mpədúgá míni, jisə ikúl, nə mənjkumbə mə búúd, nə ilwɔŋ, nə məkəl. ¹⁶ Məlaag wúm wo ámə dúg mənə bəŋŋ biin bwə bá fəŋ mbyóŋg múdá, bwə déég nyə isə byé byəsh, a lúg shushwáás, bwə bá céég də nyə ífúndə nə ndeé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwə bá sá ntó nəc Zembí nyə a wá bwo nji yéesh ngwúd lúúd, nji nə bwə sáág sá nyə Zembí ngə jii yí; nə bəsh bwə tówúg cúŋ nə bwə yə biin ícɪ byáŋ, a bəlanugɪ nə dí nə ndeé kə wósə ja isə Zembí nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Nə ndeé, mudá wo ámə dúg éne, nyə wə ngwəla ánání í ngə jwú nə micí myə shí ga myəsh yí.»

18

Babilon mə bwíl

¹ Ja mə mə shín dúg mbyóŋg múdá ni yí, mə mú dúg ngwól *éngales ngə shulə wú gwəw nə yáág-yáág nkúl íjwúga. Mílwanə myé mí mú kwan shí nyəsh ná ngəŋ. ² A mú kím gwów-gwów nə:

*Babilon mə bwíl,
ngwəla í á də jwɔɔ ni í mə bwíl.

Í músə jiya məjamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bəw í míshishim myəsh kə ji cínəŋg,
mimbii mí íbów-bəw í ínunú í áduđanə byəsh kə ji cínəŋg*.

³ Í músə ntó nəc ikúl í cúgé *Oyúden yí byəsh

17:7 13.1-2   **17:8** 13.3 kálaad: 3.5   **17:9** 13.18   **17:12** Dan 7.7, 24   **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; Sóm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15   **17:15** 17.1   **17:16** 17.2; 18.8; Ləw 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5
17:17 17.13   **18:1** Iza 13; 47; Eze 27   **18:2** 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40;

51.8   * **18:2** Míl micilyá mí ayág mí ngə ci nə «mimbii mí íbów-bəw í ínunú myəsh kə ji cínəŋg, mimbii mí íbów-bəw í ócúú í áduđanə kə ji cínəŋg.   **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33

í á nyíngula jaŋga déd

nda bwá du nyíngula ínguluga dí nót.

Micí myá shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí nə nyə,

buud bwá á du kusha kúm shí ndon wá,

bwá á bíg nə yáág-yáág tɔom yé áşş mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál mə ci jon dí ná:

Buud bām, wúgá ŋgwála níid,

bí bág kú nyí *mísəm myéd,

ókwaag-jumə bwá jólá nə bii nyə wá

bwá á bá námá bii bí.

⁵ Nəcə misəm myé mí mə bágwwo məkú məkú kə wós jon dí,

Zembí mə kənd mísh ólilingí bēsh wá ŋgwála níid.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ŋgə sá bóól ná.

Sá nyə á jugushi muud nə ndí ja ŋgwúd yí,

jugushigá nyə nə gwo ija íbá.

Bálá nyə á ŋgual buud nə ndí ja ŋgwúd yí,

bí ŋgual nyə nə gwo ija íbá.

⁷ Bímbí nyə á du bəgəwa nə isá í gúmá byé nə tɔom yé áşş mísh yí,

tálúgá nyə cwúnd dí bímbí dɔɔŋ,

bí jil nyə məntágula dí bímbí dɔɔŋ.

Nəcə á ŋgə ci na lámúd ná: «Mə njul caaŋgód nda wúl cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abúlé bwəle bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ŋgə tóduga ntó ná, okwaag-jumə Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə wá

bwá bá zə káda nyə jwəw ŋgwúd. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcəy mə shwiy, nə zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəcə Zembí Cwámba, muud mə sámb nyə milésú yé jisə ŋkácid.

⁹ Micí myá shí myēsh bənón bwá á wusə mənyúul jaŋga dí nə tɔom áşş mísh

dí myá, mí bá jii máyá, mí bí məbwá bud dí[‡] shú déd ja bwá bá dág yile í ŋgə kə

gwów ná á ŋgə jígə yí. ¹⁰ Bwá bá fúndə ná bwá ashishé kál á jí cwúnd dí yí, bwá

du təw shwóg-shwóg ka du ci ná:

Ŋkwéé, ŋkú məma ŋgwála á Babilon e!

Ŋkú ŋgwála íŋkácid ga e!

Sémyé milésú wó í mə shin námá nji wəla ŋgwúdú!

¹¹ Buud bwá du kusha kúm shí ndon wá ŋgə jii nyə nda bwá du jii mbimbə ná,

nəcə kú ná nə muud mə kúsə zhwoɡ kúm básə nə ndí yí. ¹² Zhwoɡ kúm dɔɔŋ

dásə, nə or, nə kwóógú bwá du lúlə *mwaanə nə ndí yí, nə ijimá í məkwóógú,

nə kwóógú álal-kus bwá dú jəw ná pərlə yí, nə fwámé lē[§], nə mikáándə mí atítí

nda məcií, nə káándə nyanğá bwá dú jəw ná suwá yí, nə myá otítí nda kəş,

nə məváál mə líí mēsh mə anywa məcud, nə isá bwá du sá nə mimban mi zhwoɡ

yí, nə byəŋɡ bwá cáag nə jəjə líí, nə fwámé ŋkwənz, nə dúl váál ŋkwənz námá yí,

nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔŋ dásə námá: nə fuláwa məwúdá bwá

jəw ná sinamən yé, nə mósól məwúdá mə anywa fwəş, nə olabínda, nə mósól məkúl

mə líí bwá du jəw ná *mír má, nə dúl váál áshub ánywa məcud, nə məlwəg, nə

[†] 18:3 Ntə mə kə ná jaŋga dé í á mə gwílya íkúl í cúgé Oyúden yí. 18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17

18:5 Mat 18.20 18:6 Sôm 137.8; Zhe 50.29 18:7 Iza 47.8-9 18:8 17.16 18:9 Eze 26.16-17;

27.30-35 ‡ 18:9 Təduwa. 18:12 Eze 27.12-24 § 18:12 lē: Jisə dúl váál káándə ájujaambuwó,

nə lalúlə kus.

məwúda, nə miŋgug, nə *blé, nə iwoo í anúnî, nə itəw, nə ikabalí, nə omətúwa íkabalí í dū julə yí, nə mikwám, nə icug í búúd*.

¹⁴ Jɔɔɔ ísá lám wó í á dū cɛɛl yí í músə wo cé jɔɔ.

Nə tɔɔm ásɔ mísh, nə isá í áŋkəŋkənwá, í má wú wo mábwád.

Byêsh íni, muud nyə abále ná nyingə kwey byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm dɔɔŋgú bíg nə dwo wá bwə bá fúndə nə bwə ashíshé kál á jí cwúnd dí yí, bwə bá tšw shwóg-shwóg ka ŋgə jii nyə nda bwə dū jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwə bá ŋgə ci ná:

Ŋkwéé, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋgwála ni í á dū bə nə fwámé lè!

Mikáándó myé mí á də bə, míl tí nda məcíí, míl tí nda kɔɔ.

Ŋgwála ni í á dū bə nə or nə ijimá í məkwoógú,

nə məkwoógú má álal-kus bwə dū jəw nə pərlə yí!

¹⁷ Bímí lú kúm dɔɔŋg dēsh wə má jimb nji wala ŋgwúdu ga?

Nə omása bwə jwú nə ititima wá, nə buud bwə jáánd ititima byɔɔŋg dí wá, nə odɔgulo-shwɔŋgə bwə júló ititima wá, nə buud bēsh bwə ŋgə bə nə mənɔywa mənɔ wá, bēsh bwə á dū gwaa tšw, ¹⁸ dū dúg yile mójígə mə ŋgwála, bwə ka dū kím ná: «Wáyé ŋgwála í á bwele bə nda jɔɔ-jɔɔ ŋgwála ga yí?» ¹⁹ Bwə á ka dū shwu mifumbyá mílúúd, bwə ŋgə jii, bwə ŋgə tədəwa, bwə ŋgə jii nda bwə dū jii mbimbə ná, bwə ŋgə kím oŋkwimbyé ó shwiy ná:

Ŋkwéé, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn ey!

Ŋgwála í á sá nə buud búśá nə ititima mánɔ wá

bēsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wá ó má bānda lúg cwúnd nji wəla ŋgwúdu ga?

²⁰ O yé búúd bí jɔɔ dí wá, gwágúgá məshusug nə ŋgwála ni ciumálo!

Təó bí miŋkəŋkə mí búúd, nə *buud ɔ lwámá, nə bí *buud ɔ mícúndá, gwágúgá námó məshusug.

Nəcé, ja Zembí má sámɔ Babilɔn lésú yé tútəlí ni, a má kunda bí.

²¹ Nə ndeé, gúl ŋkácíd éŋgəles mú ŋkəny dúl məma kwóógú†, a mú wánɔgələ wusə dwo mənɔ nə ŋkulú, nyə ná:

Ntúni wá sá má bá wánɔgələ wusə Babilɔn yé, nə ŋkulú,

məma ŋgwála ni í abúlé ná nyingə bwele nyín.

²² Nə məkál má íbínzhá,

nə məkál má óseye isusa

nə məkál má ílúlwón í ábulɔ məkál,

nə məkál mə mícwón í,

ŋgwúdu nə ŋgwúdu í abúle ná gwíg wódí.

Təó muud mə sá gúl séy mábwə yé,

təó ncíndá nə bwə ŋgə kwaag ifwán í abúle ná námó bə.

²³ Í bá bə, kú ná nə təó íŋgúnɔŋ nə lámɔ dúśə njídá,

kú ná gwádəga təó məshusug má nə ncvámá bá sás bwə ŋgə kúnəw béya.

Í bá bə ntó nəcé okusha ɔ kúm bwô wá bwə á bul bə,

wo á shúg íkúl í cúgé Oyúden yí byêsh

nə misólúgú mí jamb wo á dū sá myá.

* **18:13** Dū kusha ícug í búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔŋg í njúl nda məkwoógú bwə á dū kwaag ifwán cínɔŋg yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 **18:23** Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34

24 Wo wó jí nà mpwɛɛ shwiy
mà búúd ɔ mícúndó nà mĩnkɛŋkɛ mi búúd,
tɔ bɔ́ólúgá bɛsh bwá á cígulɔw mǎcúnj shí nyɛsh dí wá.

19

Mĩngwa mi gúmá jonjɔd

1 Ja ísá ínì í má shín yí, mà mú gwág nda kúdà zhwoḡ buud bwá ngə kám jonj dí, bwá ngə cì ná:

*Alelúya! Zɛmbí wúsú wá má dɔ cug búúd,
mĩlwaná nà mpífó bísə Zɛmbí wúsú isá byé,

2 nǎcé á dɔ cígá mĩlású tútálí nǎ jǎlá.

A má sámb lésú má mǎma mbyóóŋg múdá

í á ngə ntáma shí nà jaŋga yí,

a má kunda ósól ɔ mǎsáal bɛ,

a má yá nà mbyóóŋg múdá í á gwú bwo yí.

3 Bwá mú cì ja ábɛɛ ná:

Alelúya! Yíle jé í ngə kə gwôw

kandugá á kandugá.

4 Ocúmbá buud mǎwúm mǎbá nà ónǎ bǎnôŋ mikuwó mí isá mínǎ bwá mú kúd mǎmpwoombú shí, yə Zɛmbí muud njúl caŋḡád yé gúmá, bwá ngə cì ná:

«Amɛn! *Alelúya!»

Zaŋ bá má Mwâ Ncwəmbɛ

5 Dúl kál í mú wú *caŋḡó mà Zɛmbí ná:

Bì bɛsh ósól ɔ mǎsáal ɔ Zɛmbí wúsú,

bì ngə gwǎḡ nyə wá,

ozhizhe ɔ búúd nà fwámé búúd, ságúságá nyə.

6 Mǎ mǎsə gwág dúl kál nda kúdà zhwoḡ buud bwá ngə kám, nda mǎjúwó mà mpɔŋ má ngə shwo, nda mǎma ŋkél mpú ngə saal; kál dɔɔŋg í á ngə cì ná:

Alelúya! Zɛmbí Cwám̄ba, Zɛmbí á ŋkul nyɛsh má ŋwa ijwúga byé.

7 Sǎ gwágúgá mǎshusug, sǎ kɔɔs, sǎ yə nyə gúmá,

nǎcé zaŋ bá mà Mwâ Ncwəmbɛ í zǎ sɛy,

mudá á zǎ bá yé má shín kwəmusa.

8 Bwá má yə nyə káándó í njúl fwámé lɛ*

í ngə fumə mǎfumə má ɔŋkɔŋkənwá.

Fwámé lɛ wɔɔŋg wá mĩsólúgá nyá tútálí mĩnkɛŋkɛ mi búúd mí á ngə sá myá.

9 Engəles mú cì nà ná: «Ciləg ná: Buud bwá má jówɔw ná bwá zǎg dǎ dína bá mà Mwâ Ncwəmbɛ wá, báá bwá má jǎla.» A mú nyiŋgə cì ná: «Obábálé ɔ íciyá ɔ Zɛmbí wá óni.»

10 Ja á má cì nà mǎ ntáni yí, mà mú wusə nyúúl nyádí shí mǎkuú mbúbudí ná má yə nyə gúmá. Nyə ntǎg nà mǎ ná: «Mbô! Kú bɛɛg sá ntáni! Mǎ jì muud gwoonḡ wún nǎ shé ngə sɛy sɛy ŋgwúɔ, bínóŋ omĩnyonǎ bwá bwá ngə bwiinḡ lǎŋ má Yésus wá. Yidagú yə Zɛmbí gúmá! Obábálé shé ngə bwiinḡ shú má Yésus wá bwá ngə zhu sǎ nyáméfwó nyə a cì yíid.»

Nda Krist mà bá nyiŋgə zə ná

18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sòm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sòm 106.48 19:5 11.18; Sòm 22.25; 115.13;

134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sòm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11 * 19:8 lɛ: Jisə dúl váál káándó ájujaambuwó, nǎ lǎlǎlə kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé ɔ íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9

11 Mə mú dúg jon ná bagá, wo dúg kabulí áfufumá, muud njúl gwo gwôw; bwá dúgá jôw múúd wəɔŋg ná Abúgə nə Afwámê. Nyə wá mə də cígal mílású ótútali dí, də námá lúmbali dósomb ótútali dí. 12 A ji nə mísh má ngə lwenya nda miŋgwíile, a mbíd ncúlyá mítúm mí ícǐ lúúd. Jíná dé dúsə cilyá váal múúd shús cúgə nə ŋkul lə yí, nji nyəméfwó. 13 Kúúd á jí nə ndí nyúúdí dí yí jisə nə məcǐi ná lwob. Jíná dé wá Ciyá má Zembí. 14 Misámá mí dósomb míss jon dí nyá mí á ngə bə nyə, bəsh bwá njúl íkabulí í áfufumá dí, bwá mbíd mimbwéedí mí fwámé lə, a njúl ŋkǐ fumə, fúbán ná fwǒ-fwǒ. 15 Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ngə cúwo nyə mpu dí ná a zó cugal ikúl í cúgə *Oyúden yí. A bá fála byo nə ŋkúdí, a nyám bwo nda bwá də nyám isá faduga dí ná, lwólə ná mpimbə má Zembí Ankul-nyəsh í má bul yáág. 16 A ji nə cilyá nyədəí kúúd dí nə nyədəí jwu dí ná:

Cí í jwú nə micǐ myəsh yí,

Cwámá míl micwámá myəsh mí ngə gwǒ yí.

17 Mə mú dúg ngwól *éngəles tál jwówád tətali. A mú kím gwów-gwôw ci nə inunú byəsh yá gwów ná: Zəgá! Səeŋgyagá bí zəg məma dína má Zembí dí, 18 zə də. Bí mə zə də míshwun mí micǐ, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimbí wá gwów-gwôw, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwá ngə kyey nə byo wá, buud bəsh, təɔ ofalí təɔ mikwám, təɔ ozhizhe ɔ búúd təɔ fwámé búúd.

19 Mə mú dúg biin bəndŋ micǐ myá shí nə misámá mí dósomb myəŋ bwá mə səeŋgya ná bwá zó lúmbali nə Muud njúl kabulí áfufumá dí yé bəndŋ bé ózimbí.

20 Bwá mú ntəg bii biin, bii námá *múúd micúndá á íbəmb, nyə muud nyə á də shiig buud nə məma *məshimbá nyə á də sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á də shiig wá bwá wá bwá á də magulə ná bwá wág bwo məyigyé má biin, bwá də kúd vugulí jé məmpwoombú shí wá. Bwá mú wusə biin bá *muud micúndá á íbəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ngə bəmb. 21 Kafwele í á ngə cúwo muud kabulí áfufumá mpud yí, í mú gwú bóólúgá bəsh. Inunú byəsh í mú də míshwun myəŋ ná ndéé jilə.

20

Ijwúga təŋ mimbú tósšhin

1 Ja isá íni í má shín bə ntáni yí, mə mú dúg ngwól *éngəles ngə shulə wú gwôw a mbíd juwuga bí ncímə nə məma kwoolú íŋkwánz. 2 A mú maməsə bii ŋkəəndú éne, nywá a yág jisá Njwú məjamb yé wəɔŋgú, nyə *Sátan, a mú wólə nyə məŋkəda; a bá ji məŋkəda məɔŋg dí mimbú tósšhin. 3 A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndéé a fad mpumbé, wá məyigyé ŋguɔd. Nyə á fad ŋkəəndú éne ntáni ná a jig kú ná nyiŋgə ngə shiig ikúl í cúgə *Oyúden yí, kə wósá ja mímíbú tósšhin mí bá shín yí. Ja mímíbú myəɔŋg mí bá shín yí, í bá jii ná bwá bídúg nyə fúfwálá.

4 Mə mú dúg ícaŋgá, buud bwá mú zə ji ícaŋgá byəɔŋgúdí. Zembí mú yə bwo ŋkul ná bwá ngəg nə sámb mílású. Mə mú námá dúg *míshíshim mí búúd bwá á cígəw məcún wá. Bwá á cígəw məcún nəcé bwá á wá cug ján ngələ bwaagulə lánj má Yésus dí, nə ngələ bwiŋg Mílású mí Zembí wá; bəɔŋg bwá áshígé kúd təɔ biin təɔ vugulí jé məmpwoombú shí wá, bwá áshígé wíya məyigyé ŋkǐ mpwóómbúdí

19:11 4.1; 19.2; Sòm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15; 2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11 19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 19:16 17.14 19:17 Eze 39.4-5, 17-19 19:18 13.16 19:19 17.12-14; Sòm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 19:20 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 20:1 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 20:2 12.3, 9 20:4 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2

ηki mbwád wá. Buud bœng bwá mú gwúm ná ndeé bánñη *Křst bwá mú bæ na ijwúga tâη mimbú tósshin. ⁵ Mílúgá mimbimbæ mí áshígé fwo gwúm té mimbú tósshin mí áshígé fwo shîn yí. Buud bwá á gwúm bánñη Yésus zæ bæ na ijwúga tâη mimbú tósshin wá, gwúmúla áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwá gwúm gwúmúla áshúshwóógú wá bwá má jæla, báa básæ minḱēḱē mi búúd. Shwiy ábæé í ábálé ná kúnya næ bwo, bánñη Křst bwá bá yida bæ na ijwúga tâη mimbú tósshin.

⁷ Ja mimbú tósshin mí bá shîn yí, bwá bá yil Sátan mimbwugád, ⁸ a mú bá cúwo tóón kæ ηgæ shüig ikúl í cúgé Oyúden yí mákug mæ shí mánñ dî, ntó jî ná Gog næ Magog*; kæ ηgæ shüig bwo ná ndeé bwá mú seηgya ηki bulya nda shḱ nyísá mæn yí, ná bwá sá dóómb.

⁹ Bwá á ka mpyáanz shí nyêsh, bwá lyḱ ηgwála Zembî mæ céel yí, kúl bag dé dású yí, lyḱ wæ ná kyesh. Nji, kuda í á wu jonḱ dí zæ cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndeé Njwú majamb nyæ á ηgæ shüig bwo yé mú wusæw cwoogú kuda næ fidæ dî, kúl biin bá *muud micúndá á íbæmb bású yí. Kuda í bá tâl bwo cwúnd dí kandugæ á kandugæ.

Sémyé mílású ámazhúgúlá

¹¹ Mæ músæ ka dág mæma *caangó áfufumê, muud njúl cínœng. Shí næ gwów í mú wæenzh wú múúd wœng míshéd, í jímb kú ná nyingæ bæ. ¹² Mæ mú dág búúd bwá á yæ wá, tœ ozhizhe œ búúd, tœ fwámé búúd, bwá tâl otátálí mpwóómbú caangó. Okálaad bwá músæ bényow. Mpúsæ búni, bwá mú nyingæ bény ηgwólúgá íshús, nyæn njúl kálaad á cug. Zembî mú ηgæ sámb buud bwá á yæ wá mílású, ηgæ bæ mísóólúgú myæn. ¹³ Bœng búúd bwá á yæ mæn wá, mæn má mú nying bwo, shwiy næ banḱ múnjîm í mú námá nying bán. Zembî mú ηgæ sámb muud yêsh mílású, ηgæ bæ mísóólúgú myé. ¹⁴ Bwá mú wusæ shwiy næ banḱ múnjîm bí kudad: shwiy ábæé wá wusæwála bí kuda dî. ¹⁵ Muud yêsh jíná í á bæ kú nyîn kálaad á cug dí yé nyæ á wusæw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan næ shí ágúgwáan

¹ Ná ndeé, mæ á ka dág gwów ágúgwáan næ shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú næ shí ashúshwóógú í á shí jímb, tœ mæn, má kú ná nyingæ bæ. ² Mæ mú dág Yurásalem ágúgwáan, ηḱēḱē ηgwála ηgæ shulæ wú gwów wá Zembî. Í á bæ í má shîn cwœ nyúul nda mudá má kwísha ná a ká béya yé. ³ Mæ mú gwág dúl kál í ηgá wú *caangó má Zembî dí, í ηgá ci næ ηkulú ná: «Zembî bánñη buud banda dánḱ wéga. Zembî mæ zó jî búúd dí, buud bwá músæ bæ búúd bé, nyḱ ntág Zembî wæn. ⁴ A bá cind bwo mæzhwíle mæsh, bwá ábálé ná bwæle dæ yæ, bwá kú ná bwæle dæ sá máshwiy, kú ná bwæle jug næ mæcey. Isá í acwúlú í á má cœ.»

⁵ Muud nyæ á bæ a njúl caangó yé mú ci ná: «Wo má dág ï? Mæ ηgæ sá isá byêsh ogúgwáan.» Nyæ námá ná: «Cilág isá íni, nœcé icyá byám bíæ í abúgúlág,

20:6 1.6; 2.11   **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12   * **20:8** Gog næ Magog: Ntúni wá múúd micúndá Ezekyel nyæ a jów buud bwá ηgá lúmbali næ kúl má Zembî wá yé. Wo jî næ ηkul dág gwo Eze 38 ná 39 dí.   **20:9** Ilḱ 2; 20j 1.10, 12; Sóm 78.68; Eze 38.22; 39.6   **20:10** 19.20   **20:11** 5.7; 6.14; 21.1; Sóm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10   **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10   **20:12** MmN 32.32   **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábæé: 2.11   **20:15** 3.5   **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13   **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22   **21:3** 7.15; Lœv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16   **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10   **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9

bísə obúbálé.» ⁶ A mú námá ci nə mə ná: «Í má bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga* . Mə ji Matéédúlé, mə Məshíné. Muud ngə gwág shwáásúlə minə yé, mə e yə nyə məjúwó má ncwuj á cəg, a ngul mwo ashwá. ⁷ Muud yəsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wáni, mə ka námá bá bə Zembí yé, nyé bə mwán waamá. ⁸ Buud bwá júł mányúul fúndə cúwáli wá bāh íí, nə buud bwá á má yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəng bwá á má sá icəg nkí dana mísh má Zembí dí wá, nə ogwúl ɔ búúd íí, nə buud ɔ jan̄ga, nə buud ɔ ncida, nə buud bwá ngə yə ozembí wá yadúg gúmə wá, nə minjínjǝǝ, búni bēsh bwá bá shúgula nji bí kuda nə fidə dí, shwiy ábēé wáni.»

Yurúsəlem ágúgwán

⁹ Ná ndéé, wəéngəles zəngbá bwá á bə bwá mbíd ikwōw zəngbá lwándúlá nə okwaa-g-jumə zəngbá wá məzhúgúlá wá, ngwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwágulə wo mudá má zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbé.»

¹⁰ A mú kə nə *jím jām wúl məma mbánj dí gwōw. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, nkéñké ngwála ngə shulə wú gwōw wá Zembí. ¹¹ Í á bə nə milwaná mí Zembí, í ɔ də lwenya nda jǝǝ kwóógú bwá də jōw ná zhāspə yí, zhāspə wəəng njúl wo təl ká wo ngə dág ká, námá nda yēn kristál. ¹² Yurúsəlem wəəng nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mányun̄g má má lyé ikóómb byēsh ná kəsh, mányun̄g məəngú nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəéngəles wúm nə óbá bwá njúl isándálé. Míni má á bə námá míciylá cínəng mimpumbé, míni má íbēnd wúm nə íbá yá bwán ɔ *Izarəyél. ¹³ Mimpumbé wúm nə mímbá myəəng mí á bə, kóómb jwōw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *máncwúm má jwōw† mimpumbé mílól, *mákkól má jwōw‡ mimpumbé mílól, kóómb í də jímə yí mimpumbé mílól. ¹⁴ Bwá á fwə mányun̄g mə ngwála wəəngú nə məváál má mákwóógú wúm nə məbá, bwá mú cilə *búúd ɔ lwámá ɔ Mwá Ncwəmbé míni máh məkwoógú məəngú, búúd ɔ lwámá bwá á bə wúm nə óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ngə lésha nə mə yé nyə á bə nə máda ná a zə yigula ngwála nə mimpumbé, nə mányun̄g; máda wəəng nyə á bə síya nə or. ¹⁶ Ngwála í á bə ikóómb byēsh ná jalá, magwaa nə məbwugúlu mēsh cé ngwūd. Engəles mú ngə yigula ngwála nə máda; a mú kwey ná nə magwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwōw, byēsh í á bə cé ngwūd, *osutád§ otóóshin wúm nə óbá. ¹⁷ A mú námá yigula mányun̄g mə ngwála, a kwey ná māsə kələ gwōw okudé* təd nə məwúm mánjə nə ónǝ, ngələ yigula nda búúd bwá də yigula ísá ná.

¹⁸ Bwá á mɛ mányun̄g məəngú nə məkwoógú bwá də jōw ná zhāspə má, bwá lwǝ ngwála nə fwámé or áfufaanə, a dágə nkənəwə nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwá á ngə wá məkwoógú məváál mēsh mífwəyá myá nyun̄g ngwála dí ná í bəg nkí nywa dág. Bwá á sá ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwá wá kwóógú bwá də jōw ná zhāspə yí; ábēé dí, bwá wá dəəng bwá də jōw ná safír yí; aléel dí, bwá wá dəəng bwá də jōw ná kalusedwán yí; ányina dí, bwá wá emeród. ²⁰ Bwá á wá dəəng bwá jōw ná sardwán yí átána dí, konalín ásaməna dí, krizolít ázəngbád, beríl ámwomb

21:6 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikangá íbá íni bísə, nə kangá áshúshwóógú nə ámazhúgúlá yá kál lú garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5-8; Mat 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † **21:13** mancwúm má jwōw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé nkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. ‡ **21:13** mákkól má jwōw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé nkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. **21:14** Heb 11.10; Ifz 2.20 **21:15** 11.1; Eze 40.3 **21:16** Eze 48.16-17 § **21:16** sutád: jisa kúnə-kúnə omáda mítəd mímbá. * **21:17** kudé: Jisa kúnə-kúnə kúl máda. **21:18** 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13

dí, topâz áyibuúd, krizoparâs áwúmúd, yasêť áwúm nâ ngwúdud, ametistâ mú kâ shúgula áwúm nâ beê dí. ²¹ Minjuwug myâ mimpumbé wúm nâ mímbá mí á bâ síyá nâ kwóógú álal-kus bwá dâ jôw ná pêrlâ yí, nda mpumbé, nda pêrlâ. Bwá á kwaag njwôŋ ánúní á ngwála nâ fwámé or, or wóŋŋ njúl, wo tál ká wo ngé dúg ká, nda yêŋ.

²² Mâ a shígé dúg tóo *Mpáánzó Zembí ngwála wóŋŋ wêsh dí. Zembí Cwámbe á ŋkul nyêsh bá *Křst wá búso tãŋ Mpáánzó á ngwála wóŋŋ. ²³ Ngwála wóŋŋ í áŋgê nâ jî jwôw, kú jî ŋkwoond; milwaná mí Zembí wá mí ngé kwan wâ, Mwâ Ncwambe jisâ mæos í ngé kwan ngwála wóŋŋ yí. ²⁴ Íkúl ishús í bá dâ cugâ nyádí mánŋkenyad, micí myâ shí mí bá zâ dâ tæm wãŋ cínŋŋ. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwelê dâ feed, nâcê ibulú í ábúlé ná dâ bâ ngwála wóŋŋúd. ²⁶ Bwá bá zâ dâ nti tæm nâ milwaná myâ íkúl ishús cínŋŋ. ²⁷ Sâ jî ŋkí dana mísh má Zembí dí yí í ábúlé bwelê kâ cínŋŋ, tæm bâ múúd nyâ a má wusâ nyúúl isâ í ádadaná dí nâ íjýó dí yé. Buud bwá bá kâ cínŋŋá nji bóŋŋ míná mánŋ mäsá cilyá kálaad á cug mâ Mwâ Ncwambe dí wá.

22

¹ Ná ndeé, *éŋgales éne mú lwó má ngwóŋ májúwó má cug, í njúl ná ŋkúl-ŋkúl nda yêŋ kristâl; ngwóŋ wóŋŋ í ngé zhu *caangé má Zembí bá Mwâ Ncwambe dí, ² í ngé wô tãŋ ngwála, líf cug í tál mánciindyê má ngwóŋ mábá mêsh dí. Líf jóŋŋgú í dâ bâ nâ mpumá ŋkwoond yêsh á mbû, buud dâ mwáág mpúmá cínŋŋgú ija wúm nâ íbá ŋkúmba mbû. Ikáá byé í dâ lwag íkúl í cúgé *Oyúden yí. ³ Sâ í ábúlé ná nyiŋgâ bwama nâ malweemyâ ngwála wóŋŋúd. Caangé má Zembí bá Mwâ Ncwambe í bá bâ wu. Osóol ó mäsáal ó Zembí bwá bá sâ Zembí íséy. ⁴ Bwá bá dúg mpwóómbú nyé, bwá bâ námá nâ jíná dé cilyá mámpwóómbúd. ⁵ Bulú í ábúlé ná dâ yínd wu. Buud bwá ábúlé ná dâ jii mánŋkenya wu, kú námá jii málámba, nâcê Zembí Cwámbe má bá dâ kwan bwo. Bwá bá bâ nâ íjwúga kandugâ á kandugâ.

Yésus wál bá nyiŋgâ zâ

⁶ Éŋgales mú ci nâ má ná: «Iciyá íga bísé í abúgúlág, bísé obúbálé. Cwámbe, Zembí má jwú nâ *mishishim mi *búúd ó micúndá yé, nyâ á nti má ná, má *éŋgales yé má zág lwágulâ ósóol ó mäsáal bé sâ í wál bá zâ síy yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugi, má wál bá nyiŋgâ zâ. Muud má báágulá iciyá kálaad éga ngé cúndâ yé, nywáá má jâla.»

⁸ Má Yuánes wá má á gwág isâ íni, má wá má a dúg byo. Ja má á gwág má dúg byo yí, má á wusâ nyúúl mbúbudí éŋgales nyâ á ngé lwó má byo yé dí shí mækuú, ná má yâ nyâ gúmá. ⁹ Nyâ ntâŋ nâ má ná: «Mbô! Kú bæeg sâ ntáni! Mâ jî muud gwoŋŋ wún ná shé ngé sêy sêy ngwúd, nâ má nâ binôŋ omínyoŋê bwô búúd ó micúndá, nâ buud bwá ngé baagulâ iciyá í kálaad éga wá. Yidagá yâ Zembí gúmá!»

¹⁰ A mú nyiŋgâ ci nâ má ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ngé cúndâ yí, nâcê isâ byoŋŋ í wál zâ síy. ¹¹ Muud má dâ sâ ólíŋŋgí yé, nyiŋgâ ngé sâ ólíŋŋgí; nyóŋŋ músâ nâ nyéé mísh má Zembí dí yé, nyiŋgâ bâ nâ nyéé. Muud ngé sâ

21:22 11.17   **21:23** 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23   **21:24** Sôm 68.30; Iza 60.3   **21:25** Iza 60.11
21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cug; 3.5   **22:1** 21.6; Eze 47.1-12   **22:2** 21.21 Líf; 2.7   **22:3** 7.15; Zhe 3.17   **22:4** 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8   **22:5** 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27   **22:6** 1.1; 10.7; 19.9; Mís 11.27-28; 13.1   **22:7** 3.11; 22.12, 20   **22:8** 1.9; 19.10   **22:10** Dan 12.4   **22:11** Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10

otátálí yé, nyínggag sá otátálí, nyɔɔng jí nkéñkê múúd yé sá ná a nyínggag bə nkéñkê múúd.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyinggə zə. Mə zag ntāg nə myána, mə bá zə ngə jóna nə buud ngə bɛ sósólúgú mə múúd yêsh. ¹³ Mə jí Alúfa, mə Oméga. Mə jí ashúshwóógá, mə ámazhúgúlá. Mə jí Mətéédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwá ngə gusa íjud byáñ wá bwá mə jəla, nəcé bwá bá bə nə zhií mə kúmá líí cug dí, bwá bə námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ngwólád. ¹⁵ Ngwála dí tóón nyɛ mə bá bə, nə buud bwá á lweegushi ícug nda ompyá wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó jaŋga, nə ogwúl ɔ búúd, nə buud bwá ngə yə ozembí wá yadúg gúmá wá, nə muud yêsh mə céél íjǒǒ á ngə námá bwiing byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngales waamá ná a zág bwaagulə mádɔ dí ná isá íni bísə obúbálé. Mə jí mbyágá á mpwoñ buud mə *Dávid, mə jí acén-cení mə du faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Nkéñkê Shishim bá ngwəol mə Mwá Ncwəmbɛ bwá ngə ci ná: «Zaág!» Muud yêsh ngə gwág yé cíg ná: «Zaág!» Muud ngə gwág shwáásúlə minú yé zág. Muud mə jíi májúwó mə cug yé, lágúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ngə gwág iciyá kálaad éga ngə cúndə wá, mə Yuánes, mə ngə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlú gúl ciyá wa yé, Zembí bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ngə lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá wa iciyá kálaad éga ngə cúndə dí yé, Zembí bá béég múúd wəɔngú dé kəw lə isá kálaad éga ngə lwó yí, ntó jí ná a nda yə nyə ñkul mə dó íbumá í líí á cug, nda yə nyə ñkul mə nyíi nkéñkê ngwólád.

²⁰ Muud ngə bwaagulə ná isá byɔɔng bísə obúbálé yé ngə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyinggə zə.» Amen! Yé Cwámba Yésus, zaág!

²¹ Cwámba Yésus kó sá bí bēsh mpaam.

22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sòm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27
22:13 1.8   **22:14** 7.14; Sòm 118.19-20 líí; 22.2   **22:15** 21.27; Ifz 5.5   **22:16** 1.1; 5.5 acén-cení
mə du faan kúndá mán yé: 2.28; Ilj 24.17   **22:17** 21.2, 6   **22:18** Mbá 4.2; 13.1   **22:18** Mbá 29.19
22:19 líí: 2.7 kálaad: MmN 32.32   **22:20** 3.11; 22.6; 1Kr 16.22   **22:21** Gal 6.18